II
138077
Incunabel

E-S

34 C.

109.
hist. Stat:

34. E.

34. C.

AD ILLVSTRISSIMVM AC MODERATISSIMVM PRINCIPEM LVDOVICVM SPHOR. VICECOMITEM BARI DVCEM FRANCISCI PVTEOLANI POETAE PARMENSIS ORATIO IN COMMENTARIOS RERVM AB DIVO FRANCISCO SPHORTIA GESTARVM.

SOleo mecū ſubinde mirari tuam Ludouice Sphortia prīceps candidiſſime ſummā omnibuſq; numeris perfectā ſapientiā eaq; cogitatione ſic fruor: ut incredibilē uoluptatē fructūq; inde percipiā: cum te uideo eodē animi tenore ſemp tibi conſtitiſſe: ut neq; premens fortuna unquam abiecerit: neq; īdulgens reddiderit ferociorem: ueræ ſolidæq; uirtutis officium. Qua in re quibuſdā magnis uiris iure uenis anteponendus: Nam & Ciceronē & metellum indigniſſima exilia perpeſſos: hunc Apuleii ſaturnini: illum Clodii furore: aliquāto fractiore animo extitiſſe, quā illoꝝ grauitas poſtulabat, memoriæ proditū eſt: &. C. mariū in utraq; fortuna ut nimiū merito reprehenſum conſtat: de quo non falſo dici & cōmemorari ſolet: ubi fœlix nemo fœlicior: ubi miſer nemo miſerior: Te autē uultu mutato nemo adhuc uidere potuit: & oēs fortunæ ictus cōtinentem: & omnia blandimēta diſſimulantē: Magna illa laus: nō minor hec quod tāto ſtudio parentis tui inuictiſſimi Franciſci Sphortiæ nunq; ſine præfatione regis regum nominādi: Memoriā tam auide renouas: & ad illius exemplar te effingis: oēs illius mores: omnia dicta factaq; uſurpans: ut te ex patre: patrem ex te quilibet poſſit agnoſcere: nam cū officio maximo præſis: Audiendo: Cognoſcendo: Iure dicundo: Moderando: Inſtruendo: Ornando: reguli noſtri nepotis tui: qua dii īmortales indole: regno dies impendis: Atq; hoc ex parētis præſcripto: noctē partiris: partē ſomnus uindicat: Reliqua cōmentarios rerū geſtarū illius lectitas, recenſes in manibus, & ſinu habes: in hac quoque parte Alexandro macedoni quē quieſcentē ſubiectā ſemper capiti habuiſſe Iliada memorant non multū diſſimilis: Sed minor illius quā tua fœlicitas Tu. n. ad capeſſendā uirtutē nullo Achille ad conſequendā īmortalitatem nullis externis exemplis: ſed domeſticis & paternis imaginibus excitaris: Diuus Iulius Alexādri emulatione promouebaꝰ: Alcibiades periclis. Tu meliorem ducē: melioꝝ auctoꝝ delegiſti parentē: a quo utriuſq; temporis & belli & pacis officiū edoceri poſſis: Fuit. n. ingerendo bello pater & ī omni bellica & īperatoria laude: cū Pyrrho: Annibale: Cyro: Alexandro: Fabiis papiriis marcellis camillis Scipionibus deniq; cū Cæſaribus conferendus. In toga uero & pace Traiano & Antonīnis haud inferior: huic enim uni natura. oēs & animi & corporis dotes & quidē tantas quantæ nemini obtigerūt tribuit: ut quicquid legimus in omnibus uſq; optandum id in patre tuo cumulatū eſſe recognoſcamus: Sed tibi illius īmortalitatis aſſertori quid magis enixe elaborandū fuit ſimul & ad tuā & illius memoriā propagandā & totius urbis utilitatē quā ut ii libri tuis auſpiciis emendatiſſimi edanꝰ publicenturq;: Primū. n. ex hoc: omnes intelligent te adhærere ueſtigiis ſapiētiſſimi & moderatiſſimi principis: tum legentes conoſcent quale prudentiſſimi patris de te iudicium fuerit: quā ſpem iam: tum adoleſcentulus de tuis uirtutibus dederis: nam cum in ſuſcipienda aduerſus īmaniſſimas turcarum gentes expeditione poſcente pio pontifice ducem unū e liberis ſuis potiſſimum te delegiſſe legerint: cui ſigna illa ſua auſpicatiſſima: cui tantā belli molē tuto cōmitteret: aperte iudicabunt quid de te ſenſerit: & qualē futurū ducem opinatus fuerit: Nun tibi mauis illud optimi regis eſtimatoris iudiciū: quā ingentia auri & argenti pondera: omitto quæ alias de te di

II 13807 Incunabel

xerit:Sæpe.n.signanter & aperte reliquos umbras te unũ uirũ futurũ mul tis coniecturis ostẽdit:Quod aũt ad eum attinet nihil:si ullus mortuis sen sus est impresentiaꝝ illi gratius facere potuisti quã hæc illius acta per om nes populos nationes longe lateꝙ diffundere:nã & si eiusmodi sit illius cõ dicio: ut nullius laude crescat nullius uituperatione minuatur: paucis ta men seculis eius fama erat interitura:nisi litterarũ adminiculo propagata fuisset:neꝙ illos ego sapientes puto:qui maluerunt tabulis & imaginibus posteritatem suã cõmendare:quæ ut alicuius sunt temporis monumenta: ita facile corrumpi possunt & multis iniuriis sunt obnoxia:en quotus quiſ qꝫ reperietur:qui se uidisse affirmet Alexandri qui in ea re studiosissimus fuit imaginem aut penicello in tabula expressam:aut cælo elaboratã uel de niqꝫ auro argento ære conflatã:cum apelles lysippus & pyrgoteles diuersiſ sima laude inter sese pares præstantissimũ regem pluriſariã ueluti spiran tem effinxerint:Agesilaus ille sparciata prudentior qui imaginem suã neqꝫ fingi neqꝫ pingi aut fundi unquã uoluit:unus.n.xenophõtis socratici libel lus in eo laudando omnia istiusmodi lenocinia superauit.Pallas illa attica ex ebore a phydia tanta arte concinata:Iupiter olympicus: Venus illa cuius caput & sumã humeroꝝ decennio apelles pinxit: Mausoleũ templum dia næ ephesiæ:Pyramides quodã tempore:sed admodũ breui admirationi mi raculoꝫ fuerũt:quoꝝ sensum nullũ nunc haberemus si e medio sublatæ litteræ essent:una fidelis rerum gestarũ memoria:Caius Iulius Cæsar i no stris exemplis utamur insecutiqꝫ eum principes theatris Amphiteatris por ticibus basilicis stadiis gymnasiis thermis colossis satis superqꝫ posteritati suæ consuluisse iudicabatur:si tamen omnes funditus interissent:nisi diser tissimorum uirorum ingenia ab temporum & obliuionis iniuria eos uindi cassent. An inficiabitur quispiam plus debere uespasianum tranquilli & ta citi libellis in conseruanda memoria.quã amphiteatro quod maximũ ere xerat:Traianum excudere multi:pinxere multi :expressor tamen & diutur nior illius imago fuit una plynii secundi oratione quam delere uis unquã nulla poterit:cum interim ueterum statuariorum pictorumqꝫ nulla aut ad modum pauca opera supersint:quæ cum ita sint : fateamur sapientissime princeps ad parentis tui post hominum memoriam maximi ac de te optime meriti famam extendendam optimam te iniisse rationẽ:An forte uereamur in tanta librorum copia quantam nostra ætas propẽsissimo quodam deo rum imortalium dono uidit hos cõmentarios in obscuro futuros: Ego ue ro affirmo nihil aut nos æquioribus animis accepturos autposteritatem stu diosius lecturam amplexuramqꝫ:Neqꝫ enim hæc legentes:prodigia:poetarũ fabulas:uetularum deliramenta:ægrotantium somnia qualia apud plærosqꝫ priscorum & præcipue græcorum cernuntur legere se arbitrabunt: Sed in iis recensendis quisqꝫ sibi credet:cum adhuc recens fama sit & plærique superstint eorum qui uidere:quorum testimonium omnem adulationis aſ sentationisqꝫ extinguet opinionem:At tu Constantissime princeps ut nunc patenti optimo cumulatissime gratiam rettulisti:ita perge bene mereri de omnibus:publicam omnium causam suscipe:in tanta rerum temporumqꝫ uarietate in primis nepotulum:cuius ætas tuæ fidei cõmissa est mox totam italiam foue:ea meditare excogita para:quæ esse:& in filio diui Francisci Sphor.debeant:& tantarũ rerũ digna susceptione uideantur.

Vale Decus publicum mea unica spes.

IOHANNIS SIMONETAE IN COMMENTARIOS RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE MEDIOLANENSIVM DVCIS PRAEFACIO.

LEgenti mihi nonnunq̃ Princeps Illustrissime & dũ ꝑ otiũ liceret apud reꝝ scriptores antiquoꝝ regũ & ducũ res gestas diligẽtius cõsyderãti ea nõ nulloꝝ uera profecto uidet sentẽtia: nõ sẽper antiquitati posteritatẽ iure cõcedere nec antiquiores recẽtioribus uirtutis præstãtia rerũq; gestarũ gloria semper ãtecellere. Eius aũt rei argumẽtũ & exẽplũ ne longius repetamus: abũde nobis suppeditat Frãciscus Sphortia auus tuus Quartus Mediolanẽsiũ dux ĩuictissimus singulare sæculi nostri decus & ornamẽtũ: quippe quẽ nemo uel æquus diligẽsq; rerũ æstimator negauerit ĩ omni ꝓpe uirtutis laude & rerũ præclar̃ gestaꝝ gloria facile cũ omni antiqtate certare. Quẽ nã aut uidimus: aut legimus: aut audiuimus corporis pulcherrime cõpacti decore apta mẽbroꝝ liniamẽtorũq; conueniẽtia uiriũ firmitate oris dignitate uultusq; maiestate huic cõparãdũ: Quẽ deinceps ĩgenii acumine & bonitate mẽtis cõsilio animi magnitudĩe humanitate gratia affabilitate liberalitate clæmẽtia & pietate huic anteponẽdũ: Quẽ postremo rei militaris sciẽtia auctoritate laboꝝ tolerãtia ærumnaꝝ ꝓpessione ĩuicta semꝑ fortitudine cõstãtia singulari ꝓspiciẽtia celeritate cõficiẽdi reꝝ nõ tam fortuna quã ꝓpria uirtute gestaꝝ magnitudine gloria felicitate usque adeo excelluisse reperiemus. Nempe aut rarissimos aut nullũ potius ĩuenies ĩ quẽ tot corporis animiq; dotes & bona cõfluxerint. Nec.n. sũt uiri huius laudes & egregia facinora aut nobiliũ pœtaꝝ figmẽtis aut eloquẽtisimoꝝ oratorũ litteris: quod maioribus illis sæpe obtigit: uel cõficta licẽtius uel amplificata copiosius uel exculta sublimius. hæc siquidẽ omnia ĩpsi aspeximus: ac uidimus. uidit: & nouit omnis Italia. uiderũt: & expti sũt maximi reges & potẽtissimi externiq; populi: hæc deniq; cognouit uniuersus ꝓpe terrarũ Orbis: quæ sane talia & tãta sũt ut omniũ superata ĩuidia cõpellãt̃ cũcti ea ueluti maxima ꝓpeq; diuina & admirari & obstupescere & prædicare. Verum qa nulla in humanis tãta res ẽ: quæ aliquãdo uetustate nõ corruat: & a memoria hominũ nõ excidat: nisi litteraꝝ maxime beneficio inmortalitati cõmẽdet̃: illius ego res gestas post obitum ꝓaui tui Sphor. pauloq; altius ꝓ rerũ cognitiõe repetẽs carptim scribere: & quo breuius liceat: recẽsere ĩstitui ab anno incipiẽs quarto & uigesimo usq; in quartũ & quadragesimũ supra millesimũ & quadringentesimum christiani natalis: quo ãno accersitus ad eũ me cõtuli. Inde.n. usq; in ultimũ uitæ diẽ ab eodem gesta & copiosius & aptius explicabo: qđ eis præsens semꝑ corãq; affui. Sed cũ inter ipsius Francisci aui tui sũmi imꝑatoris & diuini principis res magnifice gestas ꝑs non minima sit bellũ: qđ sublato ex humãnis Philippo Maria materno proauo tuo in hac nostra cisalpina gallia fortiter gessit: feliciterq; ꝑfecit: du ad ipsius Philippi imperiũ qđ a multis tũ petebat̃: ille unus iure meritoq; aspiraret: & priã regnũq; ipsum ab hostiũ faucibus ac tyrãnide eriperet: ac liberaret. Hoc ipm inq̃ bellũ & re maximũ & memoria dignissimũ: cui dũ gereret̃: assidue interfui: paulo diligẽtius scribere operæꝑciũ duxi. Eqdẽ oĩa in cõmẽtarios & eo ordine quo gerebãt̃ in dies: singula celeri stilo deprompsi si minus elegãter minusq; ornate at uera & incorrupta fide. Nihil.n. a me scriptũ ẽ. qđ uel nõ ipe uiderim: & cõtẽplatus fuerim: uel a locupletissimis testibus auctoribusq; uel ẽt ab ipso Frãcisco dũ ille de se modestissime loquẽs aliquãdo ꝑteritoꝝ temporꝝ pericula resq; ꝑ oẽm fortunã non tã ab se q̃ ab aliis gestas recẽseret: acceperi. qđ aliis haud quaq̃ ɔtigit: siq fortassis reperiãt̃ earũdẽ reꝝ scriptores ẽt eruditiores. Hos aũt reꝝ ab auo tuo gestaꝝ cõmẽtarios nemo uenit in mẽtẽ: ad q̃ potius inscribere quã ad te Iohannes

Galeati Maria Sphortia mediolanēsiū dux præstātissime ut ad uex & legi timū auiti paterniq regni impii & glorie succesſoré. Tui ergo nobiliſimi ī genii fuerit:ut cum p ætaté licuerit:iauitis rebus táto cū ſplédore ac felici tate geſtis táquá ī ſpeculo quodá teipſū īſpicias operáq des: ut qđ pulcher rime cœpiſti:omnia quæ uel cogites:uel dicas:uel agas:ea ꝓſequaris laude: ut hoc tale tātūq īperiū nō tá iure hæreditatis quá pulcherrimis tuis ſplen didiſſimiſq uirtutibus adeptus ab omnibus iudiceris : qđ tú maxime fece ris:ſi deū optimū maximū ante oculos ſemp habueris.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE MEDIOLANENSIVM DVCIS LIBER PRIMVS.

REgnante Iohanna ſecūda Karuli regis filia quæ Ladiſlao fra tri ſine liberis e uita migráti ī neapolitanū regnū ſucceſſerat Alphōſus Taraconēſiū rex magna claſſe e citeriore hiſpania mouēs:Corſitanis rebus ex itinere temptatis: ī Siciliá ſuæ di cionis īnſulá adnauigauit. Illius aduētus mox uaria animoq ſtudia diuerſa cōſilia ac nō paruos ī eo regno motus cōcita uit.Iohāna.n.multis ꝓbris īpudiciſq amoribus addicta:ut regiū munus re rumq pōdus mulierē haud facile tueri poſſe cognouit : Iacobū Narbonēſē Martiæ comitē cōiugio ſibi deuinxit:cū ſáguinis nobilitate corporiſq for ma & dignitate: tū uirtutis fama inter Galliaq principes īſignem. Sed ubi eū nō tá uiri quá Regis partes agere:ſeq negligere uidit:inſtabilitate fœmi nea paulo poſt repudiatū omni adminiſtratiōe abdicauit.Quo factū eſt:ut opulētiſſimū regnū ad diſſenſiones atq diſcordias natura ꝓnū:reginæ mo ribus & flagitiis ad id maxime accidētibus: in uetera factionū ſtudia delap ſum:magis atq magis cœperit fluctuare. Nōnullis mulieris dominatio mi nime diſplicebat:qđ nomē illa retineret:rebus aút ipſi potirētur. Alii con tra Ludouicū tertiū Andegauiēſiū ducē.Ludouici quē Appuliæ regē nucu pabāt:& lolātis ex regia Taraconenſiū familia filiū adoptadū cenſebāt . Is .n.nō multo ante & Martini pōtificis maximi & Sphortiæ attenduli Frāciſ ci de quo ſcripturi ſumus patris fortiſſimi ea tempeſtate ducis hortatu claſe nō exigua ad Cāpaniæ littora cū appuliſſet: Sphortia ſibi adiūcto:bel lum Reginæ inferre cœperat.In tātis cōcertātiū diſſenſionibus iis q ne Lu douicus adoptaretur:repugnabāt:optimū factu uiſum eſt: Alphonſum Re ginæ filiū declarari:Quo Neapoli Rex adeſſet:q terra mariq potens repri mendis Gallor uiribus opponereť.Itaq in ea principū ꝓceq contentiōe Alphōſus ab Iohāna regni ſocius hæreſq accerſitus:tāta acceſſione nō illu ſtrior ſolū:ſed & plærisq formidabilis uiſus eſt:Gottholanūq nomen:qđ eo uſque in Italia maritimis ptērq populis:ſi haud omnino obſcur:at cer te paq celebre inuiſumque extiterat:increbreſcere illico cœpit:claq fieri Cæteq Alphonſus & Iohāna quottidie a Ludouico & Sphortia adeo præme bantur:tātuſq eorū mentes terror occupauerat:ut ſuis diffiſi uiribus : ad Braciū peruſinū alterum eo tpreducem in Italia inſignem mitterent.initō āni eius q fuit uigeſimus primus a Natali Chriſtiano ſupra quadringente ſimum ad milleſimum rogatum auxilium:multis condicionibus ꝓpoſitis: inter quas illa ꝑcipua fuit:qđ Vrbem Capuá nobiliſſimá ſe eius poteſtati libere traditurōs polliceret.Quibus allectus cōdicionibus Bracius : Capua etiá cū arcibus mox in poteſtatem accepta:magnis cōtractis copiis:per Picē tes Pelignoſq Neapolim ad ferendā Alphonſo Reginæq opem maturauit Eius aduentu res Ludouici ꝓpter pecuniæ inopiá ita ſenſim labi:& Alphō ſi ſuperiores eſſe cœperūt:ut Ludouicus relicto in Campania aduerſus tan tas uires Sphortia:Romá adMartinū pōtificem cōfugere coactus ſit:Sed pon

tifice lõgo bello nõ minus pecunia exhausto inanis ad eũ Ludouici profecto fuit. Itaq; nõ multo post cum data esset Sphortiæ libera a Pontifice & Ludouico potestas: ut suæ ac suorum urbiumq; earum quæ suo tenerẽt præsidio: saluti cõsuleret: factum ẽ Bracii ẽt ipsius opera: ut Sphortia a regina & Alphõso a q̃bus sæpe magnis pollicitationibus ĩuitatus fuerat: benigne & magno honere præsertim a regina exceptus sit: Nam si unum sibi iunxissent: cæteros in eo regno cõtumaces ꝓpediem imperata facturos esse nõ dubitabant: futurumque ut ipsi regnum ubique pacatissimum possiderent: Donat̃ ob id Sphortia ab Regina Vrbe Manfredonia in Appulis nõ ignobili. Inuaserat autem iam tum suspitio reginæ & Iohannis carazoli animum nõ mediocris: ne Alphõsus regni cupiditate ductus Iohãnẽ aliquãdo morte afficeret: & Reginam custodiẽdã traderet. Erat. n. Iohannes ipse quẽ magnũ regni Senescallũ appellabãt: Reginæ q̃dẽ carissimus: q̃ppe quẽ in deliciis haberet: Admisso igit̃ ad ĩtimũ colloq̃um Sphortia: quẽ omniũ sibi fidissimũ defẽsorẽ parar̃ instituerãt: causã cõcepti de Alphõso timoris apiũt rogãt ut Reginæ tutelã suscipiat: Iniurias insidiasque si quæ pararẽt ꝓpulsaret. Sphortia ad hæc: se auxilio ubi opus eẽt nunq̃ defutur̃ recepit. Hæc ubi sehorsũ inter sese clanculũque egerũt: alia deinde fœdera ex Alphõsi ẽt sentẽtia iniere: quor̃ hæc summa fuit: ut rẽ regiã Sphortia pari fide tueret̃ & quotiẽs in auxiliũ uocaret̃ præsto eẽt: seu utrique seu sehorsũ primũ uocãti. Firmatis in hũc modum rebus humaniter a regina & a Rege dimissus Sphortia in castra rediitquæ nõ lõge erãt a Beneuẽto. Bracius autẽ his omnibus ex sentẽtia peractis: regno excedit: exercitũq; in Vmbros reducit: spe ꝑ ꝓditionẽ Tiferni potiũdi ductus. Is igit̃ in agrũ Tifernatẽ ꝓfectus: Vbi se d̃ obtinẽda primo aduẽtu Vrbe spem fefellisse uidit: castra mœnibus admouit. Ac nõ repugnãtibus florẽtinis quor̃ sese fidei Tifernates cõmiserãt: ꝓpterea q̃d crescẽtibus Philippi Mediolanẽsiũ prĩcipis opibus: maxime soliciti: Braciũ sibi amicũ adiutorẽq; seruar̃ decreuerãt: eam urbẽ paruo negotio subegit. Iam tertius & uigesimus ad quadrĩgẽtesimũ & millesimũ agebat̃ annus: cũ ineunte æstate ubiq; quiescẽtibus armis bellum graue & ꝑiculosum in regno duobus in locis uno tp̃re renouat̃. Nam & Bracius cõtractis undiq; copiis in regni fines reuersus Aq̃lanos inuadit: eorũq; agros populatus: urbẽ q̃tis põt uiribus aggredit̃: q̃ sibi ex fœdere q̃d cũ Alphonso ꝑcusserat: in ꝓpriã dicionẽ uendicare licebat. Vir. n: animi ĩmoderati & dominãdi libidine flagrans: quẽ secũdiores res suꝑbientẽ nimiũ fecerant: spe iã regnũ uniuersum innaserat: cum id subactis Aq̃lanis haud difficile futurum arbitraret̃: & Alphonsus his rebus adductus quæ iã de regina carazolo & de uendicando sibi uni uerso regno diu cogitauerat: per oblatã occasionẽ uenientis ad se in nouam arcẽ carazoli experiri statuit. Itaq; eo in uincula coniici iusso: coacta celeriter gottholanorũ manu: q̃ Neapoli erant: ad arcem capuanam q̃ uocant ubi se regina continebat: pergere properat. arcem reginamque in potestatem acturus. Verum qui acri præsidio erant. cum primum tũ multuari per urbem senserunt. demissa catharacta sumptisque propere armis in ueniẽtes gottholanos tæla coniiciunt: eosq; procul arcẽtes multos uulneribus cõfodiũt. Quãobrem repulsus ab ingressu Alphonsus cõtracta undiq; maiore militũ manu aperto iam bello Reginam adortus arcem circũsistit. At Regina tam repentino circũuenta malo cũ in carcerem cõiectũ insuper carazolum intellexisset: ad Sphortiã maturare iubet: q̃ dicerẽt: ne cunctaret̃ laborãti & in summo positæ periculo subsidiũ ferre: Qua quidẽ re cognita Sphortia & q̃d data fides urgebat: & q̃d pro eo quo regina prosequebatur: studio: illius conditionẽ cõmiserabat̃: quãcelerrime copias contrahit: quas iam ex hybernis eduxerat: & totã quæ insecuta est nocte ordinibus instructis Neapolim ire cõtẽdit. Ei iam procedenti ab Alphõso nuncii obuiam facti: ut sibi & stipẽdii & fœderis iure auxilio esset. deposcunt. qui

bus Sphortia per ſummam modeſtiá ita reſpõdit ſe:Reginæ ac regi idẽ sen
tiẽtibus copias suas omnes quocũq; rerum casu nunq; negatuꝝ:Verum im
præſẽtia Reginæ iuſſu prætẽtú ex fœdere qđ ſibi cũ utroq; eſſet:opẽ prius
expoſcẽti ferre:Dolore autẽ plurimú:qđ tãtú inter eos diſcordiaꝝ tãtumq;
irarum exarſiſſet: ut armis inter ſeſe cõtẽderent:quos & maternus amor &
filii pietas & beneficioꝝ inſuper magnitudo cariſſimos ſibi inuicẽ facere đ
buerãt.Regem proinde ſuis uerbis redeuntes rogarẽt:ut cœpta capuanæ ar
cis oppugnatiõe abſtineret:nec iniuriæ loco duceret:Reginã loco tuto ſe te
neꝛ. Quod ubi cõpertũ habuerit:nõ lõgius ꝓgreſſuꝝ.Hoc unũ ſe ab Rege
impetrare debere:& Reginæ benemerita erga ſe maxima & ſuæ militiæ ra
tiones:cuius primas ſibi hoc tẽpore partes illa uẽdicaret:poſtulare Hæc ad
Alphõſũ relata nihil proficiũt.Magna.n.ſpe ſed maiore cupiditate obtinẽ
dæ arcis incẽſus animus ſuis ẽt aduerſus Sphortiã uiribus frætus præceps
in eam oppugnationẽ ferebaꝛ.Cõtinuato igiꝛ itinere Sphortia ubi ad tertiũ
iam lapidem Vrbi appropinquaſſet:mittit ex ſuis q̃ rurſus Alphonſũ ſum
mis precibus orarent:ut ab inferendaui Regiæ deſiſtat: nec eũ ſibi hoſtem
prouocet:quem ſi honeſta uelit obſequentiſſimũ ſit habiturus.Cum nullus
apud regem in incœpto ptinacior ꝑſeuerãtem ꝑcibus locus eſſet: Sphortia
tãdem acie inſtructa eo peruenit.Alphõſus q̃ nec oppugnationem deſerere
nec Sphortiæ cedere ſtatuiſſet:relictis cõtra arcem iis quos ſatis eſſe putarat
reliquos oẽs in aduenientẽ hoſtem immittit: Cõmittiꝛ collatis ſignis mox
ſub ipſã arcem ad locũ:cui Formello nomẽ eſt:magno utrinq; impetu præ
liũ ingens.Cõſerebaꝛ.n.inter fortiſſimos uiros atrox pugna. Taraconenſes
armorũ equoꝝq; magnificentia cõſpicuos ipſa ẽt ſui regis præſentia & ani
moꝝ elatio in uulnera ac cædes incitabat: Sphortiani milites priſtinæ uir
tutis memores gloriæq; cupidi ſui ẽt fortiſſimi ducis adhortatione & exem
plo magis atq; magis in præliũ incendebãt. Ille. n.& ducis & militis operã
uno eodemq; tempore abeundo:acerrime dimicabat.Tutabantur Taraconẽ
ſes anguſtiæ uiaꝝ:in qbus res gerebatur plurimũ:Nã undiq; aut muris aut
macerie hortorum ſepti crebris etiã repagulis munibãtur. pertinaciſſimis
utrinq; animis decertãtibus cõfertiſſima pugna:cũ neutri pedẽ referrent :
ſuſpenſã ſex amplius horis uictoriã uario euentu faciebat. At Sphortia ubi
rem ancipiti loco poſitã animaduertit:ſtatuit: circũducto agmine : hoſtem
a tergo adoriri.Iuſſis igiꝛ iis q̃ circa ſe pugnabãt:locũ in quo eſſent :tueri:
ipſe ſumpta pedeſtri cohorte ad diruendos qui a latere parietes erãt : feſti
nat.Sed illi per ducis abſentiã loco pelli cœperũt. Imperatore aũt cõfeſtim
redeũte milites redintegratis animis uiq; in hoſtes facta:amiſſũ locum rur
ſus occupãt.Quod cũ ſæpius eo abeunte redeũteq; fieret:increpare eos acer
bius cœpit. & ignauiæ accuſare :cũ per unius hois nomen tũ nũc imbelles
nũc fortes uiderenꝛ.Promiſerunt iureiurãdo pugnãtes milites:ipſo ſe loco
nõ ceſſuros:Quod cũ ab iis poſtea fortiſſime ſeruatũ eſſet : urgente Sphor
tia obſtãtes parietes ſubruũꝛ Itaq; patefacta ĩ hoſtes uia impetuq; ab Sphor
tianis mox ab tergo & a frõte uno tẽpore facto Taraconẽſes circũuẽti fractis
animis:loco cederꝛ compelluntꝛ:funduntꝛq; :ita ut quiſq; fuga ſalutem pete
re cœperit. Fuſis fugatiſq; gottholanis inſtãt acrius Sphortiani: eoſq; præci
piti curſu in Vrbẽ fugientes ad ipſas portas agunt:ſternunꝛ:capiũturq; paſ
ſim Taraconẽſes.Regia ſigna Sphortia ipſe impetit : eaq; ſignifero ꝑtrato
capit :eodẽ impetu Vrbẽ ipſã ingreſſi Sphortiani hoſtibus immixti : Taraco
nẽſes ĩſequũtur:cædũt:cædẽdoq; capiũt.Cũq; rex uix tandẽ cum paucis ad
modũ ĩ arcẽ nouã ſe recepiſſet:reliquus omnis eius exercitus prædæ Sphor
tianis militibus patuit.Inter ceteros ex iis qui intercepti ſũt:cẽtũ & uiginti
gottholani ꝓceres & primarii uiri:qui magna ſpe ducti:Regẽ ſecuti erãt:in
Sphortiæ poteſtatẽ uenerũt.Magnus ĩſuper equoꝝ numerus captus :ſupel
lex ingẽs ac pretioſa direpta. Quo prælio ſphortiæ uictoris nomẽ ſummis

laudibus in cælum ferebatur. Postridie uero eius diei Vrbe reginę imperio restituta: cõpositisq; Neapolitanis rebus: Sphortia toto exercitu Auersá petit. Hanc nullo labore dedentibus sese ciuibus arceq; ab Gotholano p̃fecto omni spe auxilii derelicto tradita in pristiná reginæ fidẽ accepit. At Alphõso inopinãti cũ rebus maxime difideret: auxiliaris a Barchinone classis quartodecimo die post Neapolitaná pugná affuit. quá Neapolitão littori appropinquare Regina ex arce capuana cõspicata Auersá ad Sphortiam cõfestim mittit: q tuendæ Vrbis auxiliũ ab eo peteret. Is re audita: Foschinũ Attẽdulũ cũ eq̃tibus q̃ngentis citato cursu Neapolim ad reginá iubet properare: quo cũ peuenisset: exposuisse iam classem armatũ militem & prælio Reginæ milites lacessere cõperiũt. Hi maiore quo possũt conatu nauales turmas a littore pellere inituntur. Verum aduersarii numero lõge superiores: & scorpionibus omniq; missiliũ genere instructi nõ tãtũ littus sed proxima etiã portui loca occupãt. Deinde tertiá Vrbis partem eo ipso die Sphortianis eq̃tibus ægre resistentibus paulatĩ inuadunt. Miserat Foschinus: q hostiũ uĩ Sphortiæ renunciarent. Qua quidem rẽpermotus Sphortia insequenti die & ipe cum reliq̃s copiis eo proficiscit. At gottholani audentiores facti: q & p̃ angustissimos urbis uicos ipsi pedites Sphortiane eq̃tatui ad id parũ ualido potiores erãt: & Neapolitanoq; præterea nullis in hostes arma capiebat: sed ueluti spectatores tãtæ rei euentũ pugnæ expectabãt. pgressi sensim cũ a prima luce in uesperá usq; pugnatũ esset: uniuersá prope urbem occupãt & in ea plane dominãtur. Ciuiũ eoq; quos sibi suspectos putabãt. plurimoq; domos diripiũt. Iniecto insuper igni in eá omnem urbis partem quæ portũ mareq; p̃spectat. Sphortia ubi retineri ab se urbẽ nõ posse uidet: copias extra mœnia ædificiaq; paulatim reducit: firmatisq; in suburbano stationibus haud procul Capuana arce ibi quatriduũ cõsedit: Vnde crebris in Vrbem irruptiõibus factis posteaq̃ hostem nulla arte extra mœnia allicere posse intelligit: facta per præcones libera omnibus q inde discedẽ uellẽt abeũdi potestate: & ĩposita uehiculis quæ undiq; cõuenire iusserat omni reginæ supellectile: capuanæq; arci præsidio impositio cũ regina ipsa Auersá reuertitur. Secuta est aũt abeunte Reginã incredibilis omnis sexus atq; ætatis ex Vrbe multitudo Gottholaná uim fugiẽtiũ: quoq; supra quisq; millia numerus fuisse fertur: Cumque p eá nocte tardãtibus impedimẽtis & inermi turba secũdo a Neapoli lapide substitissẽt: tãta erãt Vrbis incẽdia: & ita omnia flamis collucebãt: ut eo usq; legẽdarum litteraq; facultate datá fuisse a multis affirmatũ sit. Ex inde nõ multis post diebus Sphortia Dolionũ profectus, dũ Neapolitanos crebris incursionibus infestat: & capuanæ arci cõmeatus affatim subministrabat: & Taraconẽsẽ deterrebat. Cũ ita res aliquã diu gererentur: Regina quæ incredibili habẽdi apud se Carazoli illiusque cõsuetudinis desyderio tenebatur: Sphortiá quá uehemẽtissime rogat ut p captiuoq; cõmutationẽ magnũ Senescallũ in libertatẽ restitui p̃mittat. Itaq; Sphortia nihil q̃ Reginam cupere intelligeret: recusãs: uiginti ex Gotthosanis proceribus primores quos in Beneuẽtaná arcẽ custodiẽdos miserat: in libertatem per magno auri põdẽ redimẽdos: pmutatione cũ uno Carazolo facta: missos fecit: quiesq; deinde Reginæ animo data ẽ. Nec fieri tamẽ potuit: ut hoc tãto beneficio accepto ingratus huiorisq; pẽus Carazoli animus bene unquã de Sphortia cogitare potuerit: & quin illi sẽper infestus fuerit Eo igitur p̃ immẽsũ desyderiũ recepto: Regina cũ Sphortia & Carozolo ipso multis ex omni ordine grauissimis sapientissimisq; uiris in cõciliũ aduocatis: de illatis in se p̃ sũma indignitatẽ ab Alphõso rege iniuriis questa: eorum sententias sup tãtæ rei nouitate supque regni statu singillatim exq̃rit. Illi Alphonsũ indignũ admisisse facinus incusãtes, quẽ etiã Martinus põtifex odio nõ mediocri insequebat. cũ omni regia adoptione priuãdũ aliũq; tanto imperio destinandũ successorẽ censent. Ex inde omnibus diligentiũ

me circũſpicientibus qđ e re lohãnę regnique totius foret: Ludouicus terti
us andegauiẽſis:quem Romam ad pontificem ꝓfectum ſupra oſtendimus:
uiſus eſt cæteris qui offerebanť:præferẽdus.Ea re nõ modo a regina ſed &
a põtifice Martino:cuius maxime intererat:cõprobata:Sphortia ſe utrinq
ſeruãdi abRegina &Ludouico pcuſſi fœderis uadẽ recepit.His cõſtitutis re
bus Alphõſus edicto publico miſſiſq nõ ſolũ ꝑ omnẽ Italiã ſed ꝑ uniuer
ſã ꝓpe Europam litteris regia adoptione iure abdicatus ob ingratũ iniquũ
que ĩ Reginam animũ & ĩſignes illatas iniurias declaraſ:iiſdęq præconiis
Ludouicus ab Regina filius & ĩ regnũ inſtitutus hæres ꝓnũciaſ.Dũ hæc in
Campania gerũtur : accidit in calabris facimus rei nouitatẽ memorabile.
Miſerat eo Ludouicus Andegauiẽſis:priuſq eregno migraſſet:ubi partium
ſtudio plurimũ poterat : Franciſcum Sphortiæ filium magnæ ſpei futuræ
que ꝓbitatis adoleſcẽtẽ:quẽ iã ſupra ætatẽ mira grauitas cõſtãtia & eximia
in gerẽdis rebus uirtus extulerat:uice regia dignitate præfectũ.Huic pater
in quẽ unũ ſummã paterni amoris curã cõiecerat: primariũ quenq ex om
ni ſuorũ ordine delectũ eqtem cum nõ exiguo militum numero attribue
rat.Horę principes fuerePaulus Vrbe ueteranus:Tinctus Michilotus peruſi
nus uiri cõſilio graues & rei bellicæ uſu periti: Nannus ſpinellus:Foro iu
lianus cognomento grãdis:Floramõtes ruber præfecti ordinũ: Cæſar Mar
tinẽgus.Raynaldns bulgarellus : Petrus gyraſius cui cognomẽ erat flaſco :
Riccius Veterbienſis:Iacobus acciapacius:pellinus cotignolanus : Leo ſaler
nitanus & Boldrinus fauẽtinus : multiq præterea alii fortiſſimi eqtes præ
ter gregarios milites:cũ iis in eã regionẽ ꝓfectus nõ modo Cuſẽtiã inferioę
Brutioę caput:ſed uniuerſã ꝓpe eã ꝓuinciã q̃ tumultuantẽ inuenerat:ſuo
parẽre impio coegerat:Sed poſt uarias ut docuimus:regni mutationes:cum
renouatũ eſſet poſtrẽo aduerſus Taraconẽſes ĩ Calabris bellũ:Franciſcus co
pias ex hybernis eduxerat : & inter Cuſentiã oppidũq Rẽdã nõ lõge ab ho
ſtiũ ſinibus caſtra ponebat.Hi autẽ quos ſupra nominauimus:præter unũ
Pellinũ:depoſita tũ fidei datæ tũ magnoę a Sphortia acceptorũ beneficio
rũ memoria:quẽ diẽ obiſſe falſo uulgatũ erat:de deſerẽdo Frãciſco eorum
duce inter ſeſe cõiurarãt.Itaq quo minus nefariæ turpiterq id faceť uide
reńt:Frãciſcũ circũſtẽtũt.nõ ſoluta primũ ꝑteriti tẽporis ſtipẽdia ſuperbe
nimiũ depoſcũt.Deinde alias atq alias grauiſſimas cõnectũt querelas:& pa
tefacta demũ cõiuratione:cõſtituiſſe ſeſe ab eo diſcedere aperte ꝓnũciant:
Ad eas tã inexpectatas uoces:Frãciscus primo auditu obſtupuit: Collecto de
inde ſpiritu:ubi cõiuratos in ſentẽtia perſiſtere uidet:perit: quãdoqdẽ ita
fixũ in animo habeãt:ne ſe ſolũ in hoſtiũ prope cõſpectu dẽſerãt:ſocii eo uſ
que ſint:donec in tutũ locũ ſe recipiat.Poſtea ſi ita eis uiſũ fuerit:abirent:
Illis aũt obſtinatis animis recuſãtibus : eos pfidiæ acerbius accuſare ultio
nẽq interminari cœpit : qbus uerbis nihil tamẽ molliti ſed maiore ira cõ
moti cũ omni eqtatu agmine facto abeuntes aliquot primũ dies ꝑ circũui
cina loca uagant.Dein accerſiti a lohãne Iſſera Taraconẽſi in Calabris præ
fecto ad hoſtes tráſeũt. Flaſcus qui inuito potius q̃ uolũtario animo cũ re
liqs cõiurarat: pridie eius diei q defectionẽ præceſſerat:ſcelerati facinoris
pœnitẽtia ductus Frãciſcũ adierat:rogaueratq: uti ſe reuinctũ torqueri iu
beret.Quod ſi fieret:ea certe detegeret: quæ magni momẽti iudicaret.Vole
bat.n.cruciatu coactus ea fateri:quæ liber ſeu iuriſiurãdi religionẽ ſeu pdi
tæ cõiuratõis pœnã ueritus enũciare nõ audebat.Veꝝ cũ id nihil pẽſi a Frã
ciſco hĩeť : pinde ac de re icrẽdibili fruſtra locutus ẽ.Itaq Frãciſcus a cõmi
litonibus deſtitutus cũ Pelllino & ꝑtorianis ĩ ꝓximũ oppidũ Rẽdã ſe cõtu
lit.At nõ multis poſt diebus huius tãte ulciſcẽdæ pfidiæ exoptata uiãť Frã
ciſco affuiſſe fortũa:Nã poſtea q̃ ea de re factus ẽ Sphortia certior: Micha
elẽ attẽdulũ cũ quatrĩgẽtis eqtibus ĩ tráſfugaę ſupplemẽtũ filio tráſmittit
Franciſcus cũ intellexiſſet ꝑ exploratores Taraconenſes cũ ipis pfugis ĩ Cu
ſentinoę agę ueniſſe:ſpe ꝑ inſidias magnæ rei gerendæ ſũma celeritate q̃

tas põr ex locis ppinqs:auxiliares copias cõtrahit:Ludouicũq; scõseuerina
tem q Cusentiæ urbi p Ludouico rege p̃sidio erat:magnæ qdẽ iam tumin
ter belli duces auctoritatis uiꝝ cũ ualido eq̃tatu sibi adiungit : quoꝝ auxi
lio auctus ingenti in eos aĩo pnicitateq; mirabili delatus pugna cõserta om
nes prĩo ĩpetu ꝓfligat:fugatq;:ac magnã eorũ partẽ capit:& in his Foroiu
lianũ Cesarẽ Flascũ reliquosq; fugientes ĩsecutus in captiuoꝝ numero ha
buit.Videre hoc loco licuit sũmã in adolescente clæmentiã ac mansuetudi
nem:qua in captiuos pfugas usus est.Nã cũ hæc Sphortiæ renunciata essẽt
nõ multis post diebus qbus Neapoli Alphonsum fuderat:prĩs animum re
centi uictoria exultantẽ maiore gaudio repleuerunt : Sed eũ de transfugis
recognita cõfestim per nunciũ filio iussisse ferunt:ut illis oĩbus laqueo col
la frangeret:quo prĩs imperio accepto:cũ uideretur seuerius & ab illius q
erat miti ingenio:cõsuetudine longe alienũ:paululũ subdubiũ fuisse & co
gitabundũ:uelut q & prĩ parendũ esse duceret:& nihil crudelius faciendũ.
Dein cõuersum ad nunciũ dixisse.Dic mihi:quo uultu prĩ ut ista mihi refer
res:imperauit.Illũq; iracundo respondisse:Tum Franciscũ:nõ igitur prẽm
iussisse:si iussit iracundus:qua re accersitis ad se captiuis : prĩs imperium
dissimulando:quoniã prĩ meus inq̃t:erratis uris ignoscit: & ego uos oẽs q̃li
beralissime pœna absoluo:& manendi insuper:ut antea & abeundi pro arbi
trio optione permitto:Tũ oẽs præ lætitia collachrymantes &prĩ gras egisse
ingentes & filio:ac sese manere apud eũ uelle alacriter respondisse :Quod
cũ Sphortia ex lris filii intellexisset:cõuersum ad circũstantes subridentem
dixisse ferunt:longe filium esse prẽ prudentiorem.Cæterũm Alphõsus ubi
ea quæ de se Iohãna per Italiã perq; Europã uulgauerat:persensit : institu
tũq; insuper p̃cipua pontificis opera Ludouicũ regni successorẽ ptesq; tu
as ob id difficiliores futuras animaduertit maioribus uiribus sibi gerendũ
bellũ iudicauit.Quãobrẽ Braciũ rogatũ mittit:ut in Cãpãniã ãd ferendum
sibi auxiliũ aduersus nouã belli molẽ trãsitũ maturaret.At ille q suos co
gitatus omnes in unã obtinendã Aqlam q̃ obsedisset:cõuerterat:neq; regiis
præcibus neq; iure fœderum neq; ullis deniq; pollicitationibus adduci po
tuit:ut ab ea obsidione discederet.Itaq; Alphonsus eã spe auxilii frustratus
siue qd' per id tp̃ris suã Neapoli præsentiã parũ sibi auctoritatis afferre in
teligeret:siue qd' hispani eũ belli qd' nuper exortũ fuerat:cura præmeret
seu qd' Genuæ a Philippo Mediolanensiũ duce classem aduersum sese pa
rari audierat.Petro fratre quẽ infantẽ appellabãt:quæ ẽ dignitas apud his
panos post regiã prima:& cũ eo Iacobo Caudola:Berardino Vbaldino car
dense:& Vrso ex Vrsina gente primariis suæ militiæ ducibus p̃sidio Neapo
li relictis paratã in portu classem cõscẽdit:& tyrrhenum inde mare adnaui
gans:Massiliã Vrbẽ uetustissimã ac portu celebrẽ uenit.Hãc cũ Andegauen
sũ pareret imperio:inopinãtẽ adortus:expugnat:ac in prædã uertit.nec tã
to uulnere ciuitati ĩmeritæ illato cõtẽtus.ob odiũ irãq; in Ludouicũ incẽ
dit.Exinde sacris diui Ludouici ossibus & aureis argẽteisq; plurimis uasis
ablatis in pr̃na regna delatus ẽ.Inter hæc Bracius . q ut docuimus. magnis
uiribus Aqlã p̃mebat:ubi obstinatis ad resistẽdum Aquilanoꝝ animis:diu
turnioꝝ futurã eius uibis oppugnationẽ aĩaduertit:cõsumpta iam æstate.
Petrũ Iohãnẽ Paulũ.Iohãnẽ.& Frãciscũ frẽs Vrsinos ductores equitũ haud
quaq̃ postremos.& Manupelli comites sibi asciscit:quoꝝ p̃ter militarẽ ope
rã accessio magno usui fuit.Nã cõplura per eã brutiorũ orã oppida possi
debãt.q̃ regionẽ recẽti uocabulo Aprutiũ dicũt.Hæc Pelignos Marucinos
Marsos Feretanos Furconẽses Larinates Albenses uetustissima populoꝝ no
mina Saniq; itẽ maximã ptẽ cõtinet:Aduẽtãte hyeme.ædificatis aduersus
Aquilam castellis præsidioque imposito.per ea loca Bracius copias suas
hæmatum distribuit.Ipse cum delecto equitatu Theate Marucinorum ur
bem quam nunc Thetim nuncupant orthona per simulatam cum regina
amicitiam occupata : nullo aduersari ausо in hyberna p.rofectus est .

Tulit hos Bracii successus Regina molestissime: quæ parum in ea re cũ Carazolo Bracii fautore sentiebat. Dolebat aũt uæhementer: Vrgeri ab eo Aqlam nomini suo deditissimam: quæ ut se in illius fide cõtineret: oĩa extrema patiebaf: hoĩnemq; ꝓterea dominandi cupidũ maiores aĩos itra regni fines sumptuq; metuebat: quod subactis Aqlanis illum ab inuadendo regno neq; temperaturq; existimabat. Veꝝ hunc iamdudũ alebat intestinus morbus. Infen us. n. Sphortiæ Carazolus: quibuscũq; poterat artibus discordiarum fomenta inter Sphortiam Braciumq; subministrabat: qui ut irritatos eoꝝ mutuis odiis animos uidit: bracianas ꝓtes secutus q̃is reginæ aduersas occultis insidiis nutriebat. His igiť de causis Regina uæhementer cõmota: statuit nõ amplius cunctari: imminentiq; Aquilanoꝝ ꝓiculo & crescentis insolentiæ Bracii occurrere Proinde Sphortiæ ad se accersito &qd sit opus facto: & qd ab eo fieri uelit. ostendit. Is &si iniquo anni tp̃re aduersus reꝝ omnium munitissimum hostem ex hybernis sibi educendum erat: tamen alacri & Inuicto animo Reginæ imperata facit: reuocatisq; ad se q̃primum Francisco filio & Michaele ex Calabris: & Foschino ex Appulis: quo æstate superior miserat: copias undiq; cogit: necdum omnes cõuenerant: cum ĩ ipsum Bracium ire cõtendit. Ex itinere Ischonium qđ nunc Vastum Amonis uocant caudelanoꝝ oppidum aggressus paruo negocio in potestatem accepit. Inde montem Theriſii. postea orthonam ꝓgressus electo braciano præsidio: dedentibus sese oppidanis: in reginæ dicionem redegit. Duæ potissimum res hoc tp̃re Sphortiã maturare aduersus hostem & hortabãtur: & urgebant: Vna erat & ꝓcipua: ut Reginæ imperia ad cõprimendã Bracii audaciam exequeref. Altera ut quæ iã cum Philippo Mediolanensium duce pepigerat: efficeret Per idem. n. tempus Philippus: cuius potentia adeo creuerat: ut eius nominis fama ac magnitudo toti ꝓpemodum Italiæ formidini esset: Franciscum cui Cremagnolæ cognomen erat: supremũ antea sui exercitus ducem: q maximis rebus gestis magnã sibi auctoritatem magnamque gloriam cõparauerat: ob easq; res inuidiæ obnoxius: multoꝝ insidiis circũuentus fuerat: ab militia per speciem honoris Genuæ urbi pfectum reuocarat. Dũ igitur Philippus quẽ potissimũ Cremagnolæ subrogaret: quærit in unũ Sphortiã mentem cõuerterat. Itaq; annuente Regina Martini et pontificis opera Sphortia cũ Philippo cõuenerat: ut liberatis obsidione Aquilanis firmatisq; lohãne Ludouicisq; rebus ineunte proxima æstate florentinis bellum inferret. Bracius ãt ut irruentem in se Sphortiã infesto exercitu didicit: copias suas omnes ꝓter eas quas ꝓsidio castellis iis: quæ aduersus Aqlanos fabricauerat: reliqsse diximus: ex hybernis educit nec aut us apertis campis cum hoste cõtendere: deditissimos suæ factionis populos in fide cõtinere studebat: & mõ huc modo illuc aduolans oppida seu munitione: seu duplicis incolentium animis infirma præsidio oratio neq; firmabat. At Sphortia quocunq; eũ accessisse cognouerat: insequebatur. Per hunc modũ pluribus oppidis pulsum intra Theate tandem munitioné locũ cõpulit. Et quoniam hyemis acerbitas Decembri mense sæuiente castramẽtari prohibebat cõferre sese orthonam cũ parte copiaꝝ Sphortia: reliqs per propinqua municipia distributis. Sed iã Sphortiæ fatalis hora aduenerat: iã paratis omnium ad bellũ animis: Franciscum filium: ĩ quo omnis paterna fiducia reponebatur: & cũ eo Michaelẽ attendulum cum exercitus parte trans flumen Aternum quem nunc de proximi municipii nomine Piscariam dicunt. qua fauces mari immiscet: mittere instituit: ut inde celeriter Aquilam petentes hostem iam præteritum ꝓuenirẽt. Ipse cum reliquo exercitu eos præsidio subsecuturus. Exploratam iã omnes victoriam habere uidebantur: nisi tantæ rei gloriam Sphortiæ acerba inopinataq; mors intercepisset. Apparuere ãt tanti ducis iniqua futuræ sortis ꝓsagia: quæ cũ cæteros terruisset: solus ipe cui exitiũ portẽdebaf: aduersus ea ferebaf impauidus. Narrauit. n. per

acta diluculo hostiæ christianæ celebratione circunstantibus multis ꝑ som
nium uidisse se in altissima aqua Periclitari opem neqcq̃ implorantē. Hæc
&si audientes omnes ut ꝓfectionem in dies proximos tardaret : & adhorta
bantur:& rogabant:Cōmemorantes p̄terea quædam Astrologorū iudicia :
quæ monebant:uti die lunæ Sphortia amniū transitum præcaueret. persti
tit ille nihilosecius cōtra omnium sententias intrepidus:uelut is quem ine
uitabile eius diei fatum maneret extremū. Iubet igit̄ Sphortia armatos mi
litum ordines Aternum uersus ut statuerat:procedere. cumq; pro consuetu
dine profectionis initio ante se sublata signa ferri imperasset quadrati ue
xilli signifer uix ipsam urbis portam exierat:cum equi lapsu corrués signū
solo illisit. Vbi uero ad Aterni ostium peruentum est:cōperit hostes uadū
eius fluminis in aduersa ripa sudibus præfixis scaphaq; submersa :interru
pisse:castellumq; desuper ædificasse:& p̄sidio imposito transitu suos ꝓhi
bere. Hac difficultate nihilo segnior Sphortia ad traiiciendū amnem factus
anteriores progredi iubet:deducto ad dexteram in mare itinere qua mino
rem aquæ altitudinem putaret. Et quoniam crebris e regione telis impete
bantur:cassides induunt:hastisq; foemori adactis quinq; omnium primi in
signibus uecti equis flumen ingrediūtur. Hos Franciscus & Michael atten
dulus subsequuntur Sphortia octauus additur:& non multo labore in ulte
riorem ripam traiiciunt. Quadringenti circiter equites eos secuti sunt. Inte
rim refluens in aduersum amnem maris unda uento impulsa exasperascer̄
atq; intumescere:qua re percnlsi reliqui in ripa constiterunt. Imposuerat
Bracius Piscariæ municipio quod sublicio ponte utranq; amnis ripam cō
plectitur:præsidii causa equites ad quadringentos & peditatū nō paruum.
Hi ubi nunciatum est:ad ostiū fluminis transitum ab Sphortia tentari:nec
posse ab iis qui in castello erant:prohiberi:instructa acie ad uadum ferūtur
In hos igitur Franciscus cum iis qui transierant:obuiā factus:acerrime con
fligit:eosq; tandem in fugam uersos ad pontem usq; p̄cipites agit. Complu
res ex iis capit:Hac pugna alacrior factus Sphortia:q incredibilem ꝓpe de
adolescentis filii uirtute læticiam capiebat. In fluminis fauces regressus uo
ce manuq; stantes in aduersa ripa ordines transire ac se subsequi iubet. At
ubi eos cunctari segnesq; stare uidet:rursus ipse ut acrius cogeret transeun
diq; timentium animis fiduciam p̄beret:amnem ingredit̄:& qua profectus
erat:infelicem maris undam repetit. Sed priusq̃ ad fluminis ripam perue
niret:ad armigerum quendam quem hippagium appellant:īter fluctus pe
riclitantem flectit subleuaturus:ne mergeretur:& dum pereunti illi manū
extendit:quo insidebat equus posterioribus desertus pedibus:labitur:mox
q; Sphortia ephippio excussus ac thoracis reliquoꝝq; armoꝝpondere p̄ssus
exæstuantibus undis obruitur:Equus sessore uacuus ad littus enatauit. Ip̄e
uero Sphortia bis iunctas ferreis manicis graues manus sustulit:perinde ac
auxilium implorans:cūq; nemo se maris fluctibus hostilibusq; tælis obii
cere auderet:fluctuū magnitudine obrutus:anno ætatis quarto & quinqua
gesimo ab natali xp̄iano. M. cccc. xxiiii. iii. no. Ianuarias uita deseritur q diu
postea ac multū cōq situs nusq̃ repertus est. Viderat eiusmōi repentinū mi
serandūq; ducis casum unus ex iis q flumen transierant. Hic Protinus ad
Franciscum aduolat:eūq; paululū ex acie retractū mæstus tremensq; pater
num casum edocet:quo nūcio Franciscus grauissime affectus dolore īmen
sum p sūmā cōstantiā supprimit:seq; a lachrymis singultibusq; continet:
qd̄ maxīe expediebat:suos a pugna reiectis hostibus reuocat. Et per speciem
ferendi auxilii reliqs flumen transeuntibus celeriter ad uadū reducit:cūq;
cæteri iisdē fere uestigiis qbus flumen suparant:redeūtes ingruentibus un
dis sese cōmitterent:iāq; nōnulli absorberentur:ipse dimisso equo q eū tra
duceret :inuentū forte ibi lītrē cōscendit:& inter sagittaꝝ & omnis gene
ris missiliū iactus breuissimo conto īpellens in ripa expositus se recepit ad

ſuos quos cum oēs acerbiſſimo ob amiſſum ducem dolore confectos tumul
tuanteſq; intueniſſet: grauī oratione conſolari cœpit: Vtq; bono eſſent ani
mo hortari. Dein rogare: ut quemadmōm hactenus ſub patre Sphortia ma
gna cū laude omni tp̄re meruiſſent: iiſdem animis eademq; fide ſecū perſe
uerarent: Nā ſi ea bene ſentientiū inter ſeſe animorū fama ad Romanum
pontificem & ad lohānā reginā: ſi ad hoſtes deniq; ipſos pferaſ: nihilo cer
te q̄ antea inferiore loco & Sphortianum nomen & res eoꝝ omnis futuras.
Præterea ſtipendia cōmeatuſq; ac urbium & populorum gr̄am facile ſibi
cōparaturos. Quod ſi ſecus ſenſerint: & diuerſas in partes diſtrahi cœperit
tum demum & hoſtibus & amicis æque ludibrio fore. Hac oīone habita:
mirum in modū cōuerſe ſunt in eum omnium mentes: ita ut ingenti fauo
re digniſſimus ſit habitus: q̄ paterno exercitui præeſſet: q̄ nondū tertium &
uigeſimum ætatis annum exceſſiſſet: Vrbium item populorūq; omnium q̄
Sphortiæ paruerant imperio: adminiſtrationi ſuccederet: eumq; dein ſuū
imperatorem cōſalutarūt: & ut de ſe omnia ſibi promitteret: uno cōſenſu
eodemq; ore alacriter affirmarunt. Poſt hæc cōmunicato cum primoribus
cōſilio eodem die Orthonā unde diſceſſerāt: cum uniuerſis copiis reuertit
Bracius interim cum intellexiſſet hoſtem ad Aterni fauces exercitum duxi
ſe: eiuſque partem iā flumen trāſiſſe: nec reliquā trāſitu pheberi poſſe: luſ
ſerat. n. per nuncios ſingulas horas ut res gererent: edoceri: q̄ rem per ſe ma
gnam uerbis etiā multo maiorem fecerant: ſuis rebus diffidens præmiſſis
impedimentis Theate omnibus egreditur copiis eo cōſilio ut ſoluta Aqlana
obſidione reliquaq; omnino brutiorum ora ī picentes. Vmbroſq; ſuæ dicio
nis populos remigraret: & iā fere tria paſſuum millia procul Theate pceſſe
rat: cum miſſis ad ſe crebris ex piſcaria nunciis de Sphortiæ interitu cogno
ſcit. Ferē primo & item ſecundo rem tanti momenti renuncianti minime
credidiſſe: Supuenienti demum tertio fidem adhibuiſſe. Itaq; reuocato ite
nere Theate regrediť: Fama eſt: Bracium nulla de hoſtium ducis morte læ
titiæ ſigna oſtendiſſe ſed mortuum ſūmis laudibus extuliſſe: ſeu quod hu
manarum reꝝ exemplo admonitus tanti uiri caſu terreret: ſeu qđ ut plæ
riq; affirmant: ppe exploratū uaticinio haberet: breui ſe poſt nouiſſimum
Sportiæ diem ſuperuicturum: At Frāciſcus reductis ut oſtendimus: Ortho
nam copiis: cum Beneuentum q̄ primum petere ſtatuiſſet: quo & paternæ
dicionis oppida priuſq; ullo agitarent tumultu: cōfirmaret: & Reginam de
inde uiſeret: & ſaluaret: illiuſque gr̄am ſibi magis cōciliaret: Sancti parem
tem cotignolanum ex pfectis equum & Nicolaumantonium zurlum ſancti
Angeli comitem cum equeſtribus turmis Orthonæ pſidio relinq̄t: rogatus
item a comite Montis Teriſii imminentis Bracii uim metuente Flaſcum gi
raſium & Gerardū cotignolanū cum quadringentis circiter equitibus tute
læ gr̄a eidem deſtinat. Ipſe cum reliq̄s copiis ex Orthona de prima noctis ī
ſequentis uigilia mouens non prius reſtitit: q̄ Apenninum transgreſſus Be
neuentum puenit. Tenebat autem Braciano pſidio Anxanum Samnitiū op
pidum. Id nunc Lanzanum regionis Emporiū eſt. Huc ob nocturnas tene
bras cum equites nō exiguo numero cum impedimentorum parte ab itine
re errantes diuertiſſent: nullo negocio omnes intercepti pdæ hoſtibus fuer
Exinde poſteaq; omnia Franciſcus in fide perſtare cognouit: Idibus Ianuari
is aſſumptis nōnullis de exercitu primoribus Auerſam ad Reginam pfici
ſcitur: ab ea benigne exceptus nō potuit ſimul ob Sphortiæ pris deplorati
ſe a multis lachrymis & queſtibus moderari. Cōmouebat ingēti dolore mi
rū in mōm Reginæ animus: qđ eum amiſiſſet uirum: qué unū omniū ſibi
fidiſſimū & ſuæ ſaluti & totius regni acerrimū ppugnatorē defenſorēq;
habuiſſet. Cōmouebat pterea cū Frāci. imagno uictoriarū curſu tāto pente
ac reliquos fratres quos ipſe iam parentis loco complexus fuerat: orbatos
intueretur. Itaq; Franciſcum in magnam ſpem erectū uti bono eſſet animo

hortata: ſicuti paterna ſigna ac copias ita & urbes oppidaq; omnia quibus iamdudum Sphortiam donauerat ut in maiorem natu qui nondū quartū & uigeſimum ætatis attigerat annum: transfert pleno iure. Dein regina ſtudio non mediocri in filios nepoteſq; renouandi & propagandi Sphortiani nominis incenſa: iubet Franciſcum fratreſq; omnes adiecto proprio nomini Sphortiæ cognomine per omnē poſteritatem perpetuo appellari: & īſcribi. Quod ex eo tempore obſeruatū eſt: cū Franciſcus Sphortia & cæteri eodem modo fratres & appellati ſint & inſcripti. Idemq; in hunc uſq; diē cognomen a fratribus ipſis & filiis retineri uidemus. Quibus peractis rebus Regina quæ iam Taraconenſes qui ſeſe Neapoli continebant: ubi per tēpus liceret: bello acrius præmere decreuerat: quid ab eo fieri uelit: oſtendit. At Franciſco Beneuentum redeunti forte Vrſinus a Bracio Neapolim cū equeſtri præſidio miſſus fit ex inſperato obuius: Cōmittitur utrinq; pugna. Sed cū eſſet longe Fráciſcus numero inferior: tutiora conſilia ſecutus nō īſequēte urſino qđ inſidias uereretur Aceras proximū oppidū incolumis ſe recepit perbenigne quidem & ab Agapeto patricio romano quē ei oppido lohānesantonius bautius Tarentinoꝝ princeps præfecerat: & ab Aceranis exceptus: qui poſtridie ut ſtatuerat: continuato itinere Beneuentum ſe contulit. Quod moleſtiſſime ferens Tarentinus Taraconenſium partium fautor: qppe qui ut creditur: uel non recipi uel retineri ab Agapeto Franciſcū Sphortiam maluiſſet: illū ſtatī ab eo magiſtratu abdicauit. Acerriſq; abire iuſſit. At Franciſcus Beneuentum reuerſus ſuos exinde non tā milites quā populos reuiſit. Poſtea uero acceptis partim a Regina pecuniis partim ab amicis ſubditiſq; in ſupplementum comparatis & in milites diſtributis: exercitū ſummo ſtudio equis armiſq; exornandū curat. Dum hæc geruntur: zurlus quē cum Sanctiparente præſidio Orthonæ relictum diximus: de prodenda urbe Sphortianiſq; militibus diripiendis cum Bracio clā conuenerat. Qua quidem re ad ſanctiparentē primū deinde ad Franciſcum Rieardum in ciuitate principē cæteroſq; ciues delata: grauiſſima omnes metuq; periculi permoti: captis illico armis in zurli hoſpitium furentes prouolant: ipſumq; obtruncant. Dein ſupellectilem & equitatū eius omnem eodem ipſo furore in prædam uertunt. Quo facto: non multo poſt Sanctiparentes cum ſuis in Appulos profectus Franciſco Sphortiæ ſe adiunxit. Ineunte uere Franciſcus coactis undiq; copiis Neapolitanos ut Regina conſtituerat: inuadit: caſtriſque mœnibus admotis: urbem obſidione præmere cœpit. Sed aucto exercitu cū Franciſci ætas non capere tantū imperiū uideretur Placuit Reginæ ut Michael attendulus ætate maturior & rei militaris ſcientiſſimus ei ſocius ad deretur: cuius conſilio & auctoritate res agerentur. Hæc ad obſidendā a cōtinente Neapolim prouiſa: a mari autem claſſis nō multo poſt affuit omnibus rebus inſtructa. Fuerat ſiquidē triēnio ante Philippus Maria Mediolanēſium dux Genua urbe ampliſſima cū armis tū ciuilibus diſcordiis qbus ea ciuitas ſæpe agitari cōſueuit: potitus. Ad hunc terra mariq; potēte lohānna abdicato Alphonſo: miſerat rogatū auxiliū. Martino etiā pōtifice & Ludouico Andegauenſi depcatoribus. Philippus ubi Alphonſum quem inter Italicos principes peregrinū modeſtius uiuere æquum fuerat: elatū inſolētemq; uidit: quaſi Italiæ domitor haberi ac prædicari uellet: ſe reginæ poſtulatis facilem præbuit. Accedebat ad hæc qđ plæraq; inter ſeſe conuenta rex minus religioſe ſeruaſſe putabatur: & genuenſes quoque natura gotthoIano nomini infenſi ab eo petierāt. ut Ludouici mitiſſimo ingenio principis amicicia Taraconenſi ſuperbiæ anteponeret: quodq; Ludouicus ipſe & auxiliū ꝑ facultate ſe ſubminiſtratuꝝ pollicebat. Accedebat etiā qđ pulcherrimū exiſtimabat: ſi cuius mō Alphonſus domitor haberi cupiebat: ipe cenſor Italiæ haberetur. Quibus rebus pmotus claſſem parari iuſſit: Præerat tūc genue cremagnola: q & militaris diſcipline pitiſſimus & qđ tāto appa

tui usui esset: probe callens: omnia q̃ diligentissime subministrabat: eoq; maiore studio: quod iam a Philippo dux classis eius designatus erat. Itaq; ingẽtis magnitudinis naues duodecim & triremes duas supra uiginti coegit: ex quibus Ludouicus quattuor parauerat: quas præter equites externosq; pedites e Medialano missos egregie naualibus sociis & genuensi milite muniuit: iamq; omnes in portum conuenerant: nec aliud præter aduersos uẽtos remorari classem putabatur: Cum repente Guido taurellus eo a Philippo missus posthabito Cremagnola: classi preficiur ueluti nihil tanto studio Philippus curaret: quã ut inter duos egregios belli duces implacabile odiũ subministratis æmulatinoum irarumq; causis acueret. Nam pauloante a genuensi bello: abdicato Guidone: Cremagnolã prætulerat: Itaq; Guido classe per asperam hyemem e genuensi portu soluta: Caietanum sinum cum longis nauibus primum: paulo deinde post cum onerariis secundo uento portum subiit At Caietani qui intra urbem regium præsidium receperant: tãte classis repentino aduentu territi: ad Taurellum legationem mittunt: pactiq; ut hispano præsidio incolumi abire liceret. urbem dedire. quorũ exẽplum omnes ferme maritimæ urbes populiq; secuti gottholanos eiecerunt Reginæ Philippiq; imperia facturi. Superat una Neapolis quæ cũ terrestri exercitu obsideretur: Taurellus in portum delatus classem haud longius tæli iactu ab littore in ancoris stare iussit: & ita multo artius mari quam terra ea urbs obsideri coepta est. Quo tempore Franciscus Sphortia Guidoni: & illius opera Philippo postea magna ac prope singulari beniuolentia iunctus est. Quod quidem tantarum rerum quas in sequentibus annis Franciscus ipse per Italiam fortissime gessit: initium fuisse constat. Circũsessa per hunc modum terra mariq; Neapolis rei frumentariæ primum dein omnium fere rerum inopia durius haberi coepit. Tuebantur intus obsessos ciues magno militum præsidio ut supra ostendimus: Petrus infans regius frater & cum eo Iacobus caudola Berardinus cardensis & Vrsus ursinus ductores eqtũ insignes. Itaq; cũ oppugnare Vrbẽ obsidentibus ipsis nõ uideret: nec classis finito stipendii tempore manere loco amplius uellet: & inclusi diutius obsidionem perferre non possent: colloquia sunt cũ Neapolitanis haberi coepta: moxq; factis paucorum dierum ĩduciis: missi sunt ad Iacobum qui eum edocerent: nullas in Italia classes nullos exercitus in quorum subsidiis spem ullam ponere posset: eum aliquandiu deditionem differre: effugere aũt nequaq̃ posse: quanto satius esse prudenti necessitatem in gratiam uertere: posse si sapiat: & Reginam & Philippum non mediocri beneficio sibi conciliare: Neapolitanis ciuibus præterea deditionem nõ ingratam fore: Ad hec Iacobus qui propter innatam auariciam semper uænalis fuit: ita respondet: magna sibi militiæ stipendia deberi: si urbe excedat. neminẽ æs deprompturum q̃diu urbem obtineat. esse sibi idoneum ac certum consequendæ pecuniæ pignus. Iis colloquiis temptatis sæpe utrinq; animis factum est tandem: ut si pecunias Iacobo Philippus pendat. urbs dedatur. Re Mediolanum perlata conquisitum continuo aurum Genuam mittitur. idq; naui celeriter delatum Iacobo numeratur. Interim Berardinus ubi præter cætera incõmoda quæ obsidio afferre solet. Caudolam se insciente: cũ hostibus clanculnm conspirare uidet: impetrata a Francisco fide publica abeundi urbe egressus omni suo equitatu ad Bracium cui iure militiæ obstringebatur: se recepit. Caudola & si consumpto induciarum tempore factis fere quottidie eruptionibus manus præcipue cum Shortiano milite conserebat: Tamen accepta pecunia fœdereq; cum hostibus icto tuendæ urbis curam intermittit: Ex quo factum est: ut Sphortiani caudolanis militibus intermixti partim portis partim muris urbem indefensam inuaderent: excursionibusq; dein uicatim factis: petrus infans & qui superfuerant regii milites in arcẽ nouã confugerẽt. Frãciscus & Michael urbe plane potiti: eã

Reginæ potestati tradidere. quorum tanta fuit modestia. ut in tanto rerum motu ac tumultu nulla uis neque publice neque priuatim Neapolitanorũ cuiquam illata sit. Recepta per hunc modum Neapoli . omnia Traconen sium præsidia: arcibus solum quibusdã in eoꝝ fide persistẽtibus: regno de migrarũt . Qua quidẽ re pacatis ubiq; populis omnes nulla usi exceptione Reginæ iperia faciebãt. Quibus gestis rebus iam per Italiã Franciſci nomẽ prædicari celebriusq; in dies fieri & grauissimo insuper Taurelli apud phi lippũ testimonio magis atq; magis augeri cœptũ est. Ea impulsus fama Phi lippus qui præstãtibus uirtute uiris suũ exercitũ muniri plurimũ delecta batur: Iuuenẽ cũ Sphortianoꝝ militũ robore stipendio non multos tamen in menses magna omniũ expectatione cõduxit. Perseuerabat iterea obstina to animo in Aquilæ obsidione sũmo conatu Bracius post Sphortiæ obitũ confidentior factus cõtractisq; undiq; uiribus: ad urbem castra admouerat: omniq; fere cõmeatu intercluſam multis machinis quatiebat . Quod cum Martinus põtifex & Iohãna regina molestissime ferrẽt: & Philippus minui nõ augeri Bracii uires cuperet cũ florẽtinis sentientis: cũ quibus ipse bello cõtendebat: haud cunctandũ quin laborãtibus extremo periculo Aquilãis subsidiũ ferãt rati iubent omni ex parte exercitũ cogi: & aduersus hostẽ ad liberandã obsidione periturã urbẽ summa celeritate duci. Cõueniunt unũ ĩ locũ nõ multis post diebus Iacobus caudola: Franciscus Sphortia cum Mi chaele attendulo & duo Ludouici Sanctoseuerinas & columna: multiq; præ terea alii: qui sub pontifice & Regina merebãt. Imperãdi autẽ propter æta tem omnis caudolæ datur potestas. Cum his etiã mittitur a Pontifice Fran ciscus piccolpassus bononiensis: q postea Mediolani archiepiscopatũ gessit cũ pontificiis signis legatus: In huius belli euentũ uariis uotis tota animũ erexerat italia. Ex his. n. duobus exercitibus: romana ne ecclesia seruiret: an imperaret: & Neapolitani regni salus omnis & reꝝ insuper Mediolanẽsiũ æthruscaꝝq; & totius deniq; Italiæ status pendere uidebat. Itaq; kalẽdis Iu niis Aquilanoꝝ fines ingressi haud longius ab urbe quattuor passuũ milli bus castra ponũt: Ab hostilibus uero castris nõ amplius duobus. Mons qui dam haud magnæ altitudinis sed transitu perdifficilis inter utraq; castra ĩ tercedebat. Ardebant propinquiores facti paribus animis in prælĩũ pariq; fiducia utriq; exercitus: iamq; Braciani insolẽtius iactabundi uictoriã ĩ mã nu habere se existimabãt: nihilq; magis ueritũ Braciũ ferunt: quã ne paruo detrimento hostes pfligatos cerneret. Is enim ut erat belladi præliadiq; cal lentissimus: de hostiũ aduentu certior factus: montis eius summũ: quod ho stibus impendebat: duobus munierat castellis: & in iis magnas pedestres co pias collocarat. Ad radices autẽ montis qua hostibus in campestrẽ planiciẽ descensus erat: omnia aquis ex proximo Aquula fluuio deductis in stagni si militudinẽ cõpleuerat. Inde ipsius castra incipiebant equitibus supra quat tuormillia robustis quidẽ & exercitatis permunita: quos ĩ quattuor & uigĩ ti ordines instruxerat. Inter reliquos aũt præfectos ductoresq; hi principes erant: Nicolaus picininus: Petrus Iohánes Paulus: comes populi. castellanus roseus: Malatesta balio perusinus: Antonellus senensis. Iohánes Antonius aquaspartanus. Nicolaus pisanus. Paulus piscius: Teuerutius: Iohánes picini nus burgensis: Cathamellata. Comes brandolinus: Boldrinus papiensis. Lu cas & Trouarellus Aretini: Mattheus & Raynaldus ex gallia narbonensi . lã nucius focus: Agamemnon perusinus: Philippus dalmata: & Petrus texta: ui ri sane fortes & magnũ belli usum habentes. Iusserat præterea Bracius eun dem Nicolaum perusinum: cui propter corporis breuitatẽ picinino cogno men fuit: uirum certe bellicosum & impigrum cum equitibus quadringen tis & ualido peditatu e regione urbis ĩ eo colle cõsidere: qui dicitur Sancte Marie ad collẽ maii: ne qs ipeꝫ ab urbe erũpẽs pugnãtes suos a tergo adori ret. Iter cætera ãt quæ Bracio eo tpe curæ erãt: illd maxie puidedũ putauit

ne frumentū aut ullus cōmeatus in urbē per insidias īportaretur: cum de Aquilano populo paꝝ sibi negocii fore existimaret. At contra ecclesiastici exercitus duces: posteaq̄ hostē præstare loco uidēt: quē putarant eoꝝ aduentu non cōgredi ausurū sed deserta aquilana obsidione: procul cū exercitu abiturū: maximā habendā esse censent cōmittēdi prælii rationē. Itaq̄ cōuocato cōcilio: in diē posterū quæ more christiano feria sexta erat pugnā denunciāt: equestresq̄ ordines quēadmodū dimicaturi essent: constituūt. Cæterum una maxime difficultas eos perturbabat: qđ ex montis cacumine descensuro in planicie agmini iter esset perangustū: quo uix bini equites ire simul possent: prodirētq̄ ob id in manifestā perniciem ordines primi si in eos impetū hostis feciſſet. Contēdentibus igitur inter sese deinceundo prælio ducibus Ludouico colūnæ duos equestris agēti ordines præire cæteros sorte contigit. Secundū locū Franciscus cum ordinibus quīq̄ ultro sibi delegit: quē Michael cū duobus subsequeretur: Dein cōmuni omniū consilio decretū est: ut hos pone Iacobus caudola sex suos duceret. Post eum Frederi cus matelicensis & Paulus cathæna cū tribus sequerentur. Tartaliani prætera cum ordinibus duobus: quoꝝ tartalia dux superiore biennio ꝑditionis insimulatus: Auersæ ab Sphortia obtruncatus fuerat: Nouissimus omniū Ludouicus Sāctoseuerinas cum duobus equitū ordinibus & peditibus trecētis subsecuturus esset. Aderant pedites reliqui supra mille & trecentos. Hi galeas clipeosq̄ ferētes equestres ordines anteire iussi. Constabāt equestres singuli ordines equitū numero supra ducētos egregiæ equis armisq̄ ornatos. Quæ cum intellexisset Bracius: posteaq̄ suos ad futurā pugnā instruxit illoꝝ animos oratione cōfirmat: scire se hostes numero superiores esse: sed uirtute longe inferiores: collectitiū & inualidū exercitū & male inter sese consentientē. Proinde omnes ut bono essent animo: hortari: certamq̄ uictoriam polliceri: & ob id tabulas ad patentes sui tabernaculi columnas affigi iubet: in quibus erant descripta omniū sui exercitus militū nomina: ut numerus omnibus innotesceret. Quin quo magis hostes contēnere uideretur mittit in ipsoꝝ castra cum litteris tubicinē: quibus duces omnes & hortabatur: & prouocabat in prælium: addebatq̄: per se eis licere: sine ulla prorsus uel molestia uel īpedimento & montē ascendere & ex eo in æquū campum descendere. Idq̄ iureiurādo inuiolatū fore affirmabat. Quibus auditis cum a cunctis silentiū seruaretur: Franciscus Sphor. ad Piccol passum legatū cōuersus: Si iusseris pater inquit: posteaq̄ nemo respondere audet: ipse ut luuenis respondebo. Responde igitur ait ille subridens. Tum Franciscus conuersis ad tubicinē oculis. Dic inquit: Bracio: nos pro uoluntate nostra ī eū uel inuitū & in suā quidē rem malam uenturos. Itaq̄ postridie eius diei ut erat ante cōstitutū: ubi illuxit: duces instructa acie collocatisq̄ inter postremum agmen impedimētis montē subeunt: nullo in eos ab hoste impetu facto: Quo exsententia occupato liber inde prospectus in hostilia castra dabatur. Illic bracianū exercitū in acie stantē conspicere omnibus licebat. Cœpere ad montis radices omnes quidē pedibus descendere: Nam propter callis angustias rupesq̄ præruptas equo descendere coacti sunt: ob eamq̄ rē eos qui primi descendissent: fama est: turbatos non mediocriter trepidasse. At Bracius siue quod iureiurando per litteras ut docuimus: se obstrinxerat: liberam hostibus in planicie descendendi potestatē fore: siue quod tanta animi uis & spes certa uincendi in eo esset: suos intra acie tandiu continuit: donec hostes in apertū campū omnes descendisse uidit. Nam cū in eos qui primi descēdissent: impetū facere a suis admoneret: lactabundus respondisse fertur: se propterea liberū illis descensum præbuisse: quo nemo ex pugna euaderet: cū tot ex hostibus equos penes se quasi ad præsepiū deligatos habere uideret quot in planicie pueniſſent. Iā plærīq̄ ordines planiciem tenebant: & reliqui per decliuū subsequebāt: cū multos ex his Frāciscus timore

territos uidit. Hos certa uincēdi ratione adhortatur: ut forti animo: sint: uictoriæq; præmia cōmemorat. Item contra si terga hostibus uerterint: omnia uictis impedita: nullum fore uspiam tutum locum cōmemorat. Proinse ducem & militē sequerētur: suo exemplo rē sternue gererēt: & quāta semper Sphortianis in prælio fuerit animi uirtus meminerint. Hoꝝ ubi cōfirmatos in pugnā animos uidit: instructa cōfertaq; acie in hostem pergit. Idē faciūt reliqui. Iusserant enim ecclesiastici duces: quo expeditius cum hoste manus cōsererēt: ut omnes cū primum uenissēt in æquum campum exudo palustriq; solo iam facto ita ut equos ægre sustineret: in aridum unde sibi parū ab hoste timerēt: celeriter progrederētur: Quod a Braciano milite uidetur illis fuisse sine cōtrouersia permissum. Primus igit̄ omniū Ludouicus colomna ut erat ante cōstitutū: cursu alacri hostē inuadit. Huic contra Vrsinus fit obuius: quē mox subsequitur Petrus Iohānespaulus: qui ad resistendum paratus aderat: hostemq; repellit. Hūc Sphortiana cohors magno excepit impetu. Itaq; collatis signis ad secūdū ab urbe Aquila lapidē maximis utrinq; uiribus ac exæstuantibus animoꝝ ardoribus pugna cōseri cœpta est: & nō minus ipsi duces quā milites sese inter pugnātes inferunt. Inter fortissime dimicātes Leo Sportia Frācisci germanus frater adolescens pugnādi auidus prolapsus hasta humi prosternit̄. Is dum rursus equū conscēdere innitit̄: ab hostili turma circūuētus capitur moxq; in proximū municipiū custodiēdus perducit̄. At Franciscus id conspicatus maiore in hostes ira incēditur: manuq; ex suorum robore celeriter facta: qui ob recens Sphortiæ funus omnes uno ordine nigrātibus cristis lugubribusq; equoꝝ faleris ornati ꝓdierant: rursus dimicātē e conspectu hostē impetit: acerrimeq; pugnā lacessit. Aderant inter primos eius lateri cōmilitones Catabriga: Flascus Manus barrilis Neapolitanus: Pellinus: Gerardus: Sanctiparētes: quē supra noīauimus: & Betutius cortesius cotignolani: Angelus Asculanus: Cæsar martinēgus: & Reinaldus bulgarellus. Hi nunc hostes enixe repellūt: ꝑmūtque. Nunc & ipsi item repellunt̄: & premuntur: Nā cōtra a Bracio duce immissi comes populi: Malatesta Antonellus Senēsis: castellanus: & Aquaspartanus magno equitū numero stipati ꝑtinacissimis animis eoꝝ impetū fortiter & sustinebāt: & reprimebāt. Ab iis Martinēgus in terrā deiectus interci pitur. Subeūt alii ex Sphortiana iuuētute: Michaele attendulo duce: pugnāque acrius conserūt: qui dum hostes enixius primo impetu agunt: Senensis multitudine circūseptus compræhendit̄. Lex erat utrinq; forte dimicantibus data: eaq; uincendi studio seruabatur: ut quisq; perturbare cōficereq; hostē nō aūt capere conaret̄: nōdum inclinata aduersarioꝝ acie: ne in quærenda seruādaq; præda & pugnādi tēpus amitteret̄: & acies milite nudaret̄. At Bracius ubi uidet suos urgeri: magnā equitatus partē quæ nūdū se prælioīmiscuerat: una immittit in hostes: ut suis defatigatis & uulneribus pœne confectis subsidio sit: præliumq; instauret. Hoꝝ ductores erant Nicolaus pisanus: Paulus piscius: Boldrinus: Lucas aretinus cū Trouarello: Iohānes burgensis: Teuerucius: Philippus dalmata Petrus testa: & duo ex prouincia narbonēsi quos diximus qui suis cum ordinibus magnis uiribus inpugnātes Sphortianos ferunt̄: eosq; paulū loco submouēt. Sed illis postea fortissime resistentibus pugna atrox cōseritur. Quare fessis lōgo desissimoq; certamine numeroq; pressis Sphortianis: Iacobus caudola cū omni suo equitatu opem ferēs: in bracianos magno irruit impetu. Auget̄ hinc atq; inde pugnātiū numerus: exasperatus: erudescitq; mutuis uulneribus pugna: Iamq; Bratiani uicoacti paulatim cædere uidebātur: cū Bracius qui omnia ingēti animo & circūspeciebat: & prouidebat: pugnātes suos adhortatus ut paulū uim hostium sustinerent: donec socii eis auxilio adessent: continuo Brandolinum cathamellatam: Ianutium & Agamēnonē cum ordinibus octo apprime ad conserendum prælium instructis: ac magnum insuper peditum nu

merum prælium ſubire imperat: quos uelut præcipuam arcem & præſidiū ad hunc uſum ſeruauerat. Cum his ultimo conatu experiri omnino pugnæ fortuna cōſtituit. Exiſtimás illos uirtute ac numero hoſtes loco pelli & in fugá tandē compelli poſſe. Certat igit uniuerſis copiis ſummo cū uitæ periculo. Vtrinq; uulnera utrinq; cædes inferunt: nec uno ſed pluribus locis uno tēpore prælia committuntur. Hac fugiunt. illac premunt. clamoribus ſonituq; tubarum omnia reſonant: omnia fremunt. perſtrepūtque. Inter ſpē & metū omnia tumultuātur. Idem eodē fere momēto núc uictores núc uicti uident. Ná cum omnes undique coiiſſent ordines: tum demū ītermixti inter ſeſe equites peditesque uulnera cædesque īnumerabiles edebāt. Fit magna præcipue equoꝝ ſtrages. Planicies tota cruore cadaueribuſque fœdabat. Aquaſpartáus inter alios haſta tráſſixus cadit. Tú Bracius maioꝝ ſuoꝝ parte rurſus coacta magnoq; adnixus conatu in eccleſiaſtica caudolanaque ſigna impetū facit: ac inter primos Philippus Dalmata & ſigna & īperatorē audaciſſime impetit: atq; proſternit: Quibus ſic humi pſtratis: ac ſummo ubiq; inter hoſtes læticiæ clamoꝝ ſublato uictores iá ſeſe Braciani arbitrabātur: Quod conſpicatus Nicolaus picininus e mōtis ſupercilio: ubi aduerſus Aquilanū populū uti demonſtratū é a Bracio ſtare iuſſus erat pdæ ut ferē cupiditate allectus ad diripiēda hoſtiū impedimēta: quæ paulatī e mōte in planū deſcendebāt: relicta in monte peditatus parte: cū reliqs cōuolat. Quod ubi Aquilani aſaduertunt: haud ſibi amplius euentū pugnæ expectādū rati: facto repēte agmine: uniuerſi erūpunt. Quos in monte piciniuus pſidio reliquerat: paruo labore loco deturbāt: & in Bracianas cohortes delati magnos & inſperatos excitāt tumultus. Interim Frāciſcus & Michael cognito in quāto cōis omniū ſalus diſcrimine uerſaretur: cū iá eccleſiaſtica acies inclinari pelliq; cœpiſſet: ad ſuos cōuerſi: quod ī tāto tumultu uox exaudiri nō poterat: manu enſeq; ſignificātes ſuos cōtrahunt: globoq; ex iis facto pugnam inſtaurāt: acerrimā. Frāciſcū caſſide nigrātibus criſtis tripliciq; inſurgenti ordine conſpicuū omnes pro regio ſigno aſpicientes: quocunq; ſe ſe inferebat: ardētiſſimis animis ducē ſequebāt. Is enim q̄ in pte ſe īmiſcebat: ibi cōfertiſſima acie res gerebat. Ibi ueræ uirtutis argumēta laudeſque bellicas pulcherrime ſpectare licebat. Quare Brādolinus q inter Bracianos ſine cōtrouerſia nulli erat uirtute ſecūdus: cū is quocūq; iſſet: ſibi fieret obuius: admiratus uiri uirtutē. & qs inqt: hic é nigrāti īſignīq; ornatus criſta qui tá infeſtus ante omnes cruēto mucrone dimicat: quiq; nulla hodie pte oculis meis eripitur? Cui reſpōſū cū eſſet: Frāciſcū Sphortiá eū eſſe. Nimirū ait: hic Sphortiæ filiū ſe oſtēdit. Cū uaria fortūa iam horis amplius octo collatis ſignis pugnatū eſſet: eo res deducta é ut ſtātibus e cōſpectu duobus infeſtis exercitibus: ita ut mutuo ſe omnes uno proſpectu cōſpicerēt: eo ſpatio quod ad lapidis iactū inter utraſq; acies ītercedebat: nō magno militū numero dimicaret: & núc hi curſū ī hoſtes inirēt: núc ad ſuos repulſi recurſum redintegrarēt: & núc illi idem facerēt. tādē ſeu ducē militūq; prudētia & uirtute ſeu diuino cōſilio effectum eſt: ut uno tēpore unoq; momēto uniuerſa eccleſiaſtica manus īgenti undiq; ſublato clamore: cōfertiſſima acie moueretur: ac ferretur in hoſtem: Nec poſthac quiſquá prius fieri ſolebat: hoſtibus terga uerteret. Hunc tātū braciani impetū ægre ſuſtinere cœpērūt Tum Pellinus cotignolanus ingēti animo uir & manu promptus medios p hoſtes inter ferro apiens ad braciana penetrat ſigna: eaq; mox audaciſſime humi pſtrata deuoluit. Hūc Ludouicus Sāctoſeuerinas: Paulus cathæna: & Fredericus mathelicēſis q ſuos adhuc ītegris uiribus acie. cōtinuerāt: ſecuti hoſtes acriter pturbat: eoq; īgruētibus undiq; aliis repellūt: ſternūtq; paſſim magna cæde. Inclinata igit re braciani territi animo dficiūt: & loco cedere icipiūt. Tú demū Bracius ſe erraſſe aſaduertit: q; minus æquo iudicio hoſtiū uirtutē dimētus eēt: ab contēpto hoſte in pīrata ſibi cladem inferri

clara uoce obtestatus. Quare disperata suoꝝ salute omnē spē in fugæ auxi
liū posuit: ac in proxima suæ dicionis oppida ꝓperare cōtēdit. Viderat eū
in fugā equū intēdēte Frāciscus: q ex quo pugnari cœptū é: uigilātissimis
eūdem oculis assidue obseruabat. Ea igit re prespecta: suis q proximi essent
ut se sequātur: iubet. Factoq agmine obuios quosq iam ꝑterritos: ꝑterit:
uulnerat: equos uirosque ꝑsternit. Vi uiā aperit & uertēte iam terga Braciū
q ne agnosceret: galeā abiecerat: celer īseqt. Erat. n. Bracii galea serico tecta
purpureo & argēteo torque īsignis: quē eminētiores argēteæ pilæ ornabāt.
Cum ita Frāciscus ꝑ innumerabilia occurrētiū uulnera Braciū insequeret:
effectū est: ut ille fugiēs: ab expedito & audacissimo Sphortiāo eqte. cui ful
ginato erat cognome: sæpiusq ut sese deberet: Frāciscique fidei ꝑmitteret
admonitus nihilque respōdēs: in occiput lœtali uulnere ꝑcuteret: & ita re
pēte uir bellicosissimus eo uulnere accepto cēps in terrā corruit. At bra
cianus exercitus qui iam inclinari & in fugam uerti cœperat: audito ducis
casu: tum demū quaqua uersū fūditur: ꝑfligaturq & q in parte sors se ob
tulerat: quisq fugæ se mandet. Itaq cæsoꝝ captiuorūq magnus numerus
fuit Castra deinde diripiunt. In prædā omnia uertunt. Braciana signa Flac
cus ad Franciscū refert. Pauci Braciani noctis beneficio: quæ instabat. ꝑ fu
gam in ꝓxima municipia atq oppida euasere. Quoꝝ in numero fuere Ni
colaus piciminus Nicolaus fortebracius Stellæ Bracii sororis filius: unde
Stellæ cognomē accepit: qui in otriculū municipū sese receperūt. Comes
aūt populi in oppidū qđ populū uocāt suæ dicionis: & Petrusiohānespau
lus omniū postremus Sicilianū proximū municipiū ægre cōfugerūt. Interī
Leo Sphortia q ut supra dictū est: initio pugnæ captus fuerat: manumissus
ad suos rediit. ꝑse Bracius semianimis clipeo in castra referē: & quanq eū
amicis mitissimisq uerbis Frāciscus ad respōdēdū: omni adhibita medico
rū ope adhortari nō desistebat: Ille tamē nullū seu grauāte uulnere seu in
dignate aīo uerbū emisit. Die postero ad uesperā expirauit. Miserāt paucis
ante diebus in castra ad Braciū Florētini Neriū Caponē Gini filiū cū sex
& sexaginta aureū nummū millibus legatū: qui eū stipēdii iure quo Floren
tino populo obstringebat: subactis aut solutis obsidione Aquilanis ī Flami
niā cū exercitu aduersus Philippū traduceret: Nā acepta sūpioꝝ āno Carolo
Malatesta duce apud Zagonariā Flaminiæ uicū ingēti clade magno Philip
pi metu tenebātur: Braciuq ob id illius uiribus opponere statuerāt. At Bra
cius q ut supra ostendimus: tātos sibi spiritus sumpserat. & tāta dominādi
cupidine flagrabat: ut nō modo Aquilanos in dicionē suam redigere posse
putaret: sed ad ipsam etiam occupādam urbem Romam Neapolitanumque
deinde regnū īuadēdū: sublato maxime e uiuis Sphortia: animū mentēque
uertisset: iamq minitabūdus insolētissime Martino pōtifici renūciari ius
serat: te illum eo redactuꝝ: ut ꝑ denario missas centū celebrare cogeretur:
ita legato respōderat. se nisi deuicta ea q obsideret: Vrbe Aquila: qua breui
se potituꝝ sperabat nunq loco discessuꝝ. Quare auꝝ paganicæ municipii
castris proximi Bracii legatiq iussu seruabat. Quod ubi Iacobus & Francis
cus poit pugnā cognouerūt: municipiū milite circūsederi imperāt. Huc p
nocte Nicolaus Piciminus cū eo q prælio superfuerat: equitatu se cōtulerat
quo cū pacti sunt: ut pecuniæ pars illius esset: Pars uictoribus daret: Ipsi ue
ro picinino cū suis incolūi abire liceret. Pecuniā iter sese duces partiti sunt
Struxerat interim caudola Picinino insidias: ut ex itinere neglecta fide data
& auro illū & bonis cæteris exueret. Quod cū persensisset Frāciscus: indigna
tus: nequaq id se passuꝝ dicit: ꝑin armari sui equitatus partē iubet: & Pici
nino tādiu præsidio fore: donec tutū in locū ꝑueniisset. Hac tāta uictoria
parta: eiusq ꝑ loca finitima uelociter rumore plato: nō modo Aqlani obsi
dione & imminētissimo periculo: & Martinus pōtifex item & Ioānna Regi
na maximo metu liberati sunt: sed uniuersa etiam oppida atq urbes: quas

in piceno agro in Vmbris atq; æthruſcis Bracius obtinuerat: rebellione concitata in priſtinā pōtificis eccleſiæq; Romanæ fidē rediere. Hæc ubi primū pugna quæ ſane acerrima & cruētiſſima fuit: & qualē noſtra memoria paucis ſocis uidere contigit: Romæ nūciata eſt: Martinus pontifex tāta animi lætitia affectus eſt: ut incredibile dictu ſit cumq; ēt in argumētū publicæ læticiæ p omnia tēpla ubiq; æra perſonaſſent: tāta fuit exultātis multitudinis uociferatio atque tumultus: ut uix plærūq; ſonitus ille ingens audiretur. Exactata poſt hæc omniū lætitia: decreta eſt ab eo tridui p urbē ſupplicatō ut fauſtæ rei fautori in primis deo honores ac laudes haberētur: cui ipſe gratias ingētes agere non ceſſabat: eo. n. ipſo die quo dimicādū erat: eucariſtiæ ſacrificiū celebranti ſibi deūq; optimū maximū multis lachrymis orāti. ut ſe eccleſiamq; eius a Tyranni & hominis inſolētiſimi manu liberaret q; piētiſſime orauerat: ex ſententia euenit. Poſthæc Bracii corpus Pontificis iuſſu Romā delatū eſt: cūq; poſtea in id multis execrationibus deſæuiſſet: q; infeſtus eccleſiæ inſpectator & in ea pugnacia extinctus eſſet: ꝓfano ſolo cōditū fertur. His rebus feliciſſime geſtis: Frāciſcus Romā a Martino accerſit: a quo paterno quodā affectu exceptus eſt: quippe q; inter loquēdū dilectus ſuus eccleſiæq; almæ filius ab eo ſæpius appellatus ſit. Cumq; eum multis laudibus extuliſſet: plurimiſq; benedictionibus ꝓſecutus eſſet: Vade tandē inq; t: dilecte nobis fili: & de nobis in chriſto Ieſu tibi omnia poſſi cere. Interim ſoluto ad Aqlam eccleſiaſtico exercitu: Michael cū Sphortia na manu ī agr Romanū ꝓfectus: nō ꝓcul urbe cōſedit. Dein Frāciſcus a Pōtifice aduerſus Corradū trincium mittit: qui cū Fulginatibus imperaret: Bracianarū partium factus: eccleſiæ rebus ſemp infeſtus fuerat. Quo cū per ueniſſet: Fulginatiū primum agros paſſim populatus: multa nō tam municipia q; oppida partim p uolūtariā deditionē in poteſtatem redegit: partim per uim metūq; cepit. Dein urbi caſtra admouit: quare Corradus omni ſpe auxilii deſtitutus ad has cum Frāciſco cōditiones deuenit: ut Pōtifici eccleſiæq; Romanæ deiceps pareret: & quas pōtifex leges daturus eſſet: acciperet Quibus cōfectis rebus: Michael cū eq tatus parte ei a Frāciſco cōcella a Martino conductus ī Romanū agrum hyematum ꝓficiſcit. Frāciſcus uero ī oppidū Aquāpēdētē a parte Sphortia iandiu poſſeſſū ſe cōtulit. Ibi p ꝓxima oppida milite diſtributo hybernādum ſibi ſtatuit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER SECVNDVS.

DVm per otium in Aquapendente Franciscus agit: & ſtipēdii tempus quo Martino pontifici Philippoq; duci obſtringebat effluit & hyems prope cōſumitur. Interim & a Philippo ipſo & a Florētinis q; inter ſeſe nō minus armis q; mutuis odiis de rei ſumma certabāt. mittunt: ad eū legati: quo illū magnis cōditionibus ꝓpoſitis quiſq; ſuæ partis facere cōarent. Sed Frāciſcus qui ſtipendii negociū ī diem ducere ſtatuerat: quo melius rebus ſuis cōſuleret: nulli ſe certo fœdere aſciſci: nemini tamē cōducēti ſui ſpē adimit Omnes accōmodata quadā oratione deſtinet. Florētini interea Bracianos milites q; ex Aquilana clade ſupfuerāt: bonis denudatos fere omnibus uagātes: Oddone Bracii filio & Nicolao picinino ducibus: cōducere: datāq; ad tum pecunia: equis armiſq; reſarcire atq; ornare nō deſiſtūt. Deinde coacto undiq; haud exiguo equitū ac peditū numero duces iidē ex æthruſcis mouēt: ī Flaminiā ut iuſſi erāt: ꝓfecturi aduerſus Guidonē Antoniū Māfredū fauētinis iperātē & Philippi tūc partes ſequētē. Iamq; ſuperato Apēnini iugo i Amonis uallē puenerāt. cū p arctiora mōtis loca ab ingenti agreſtium

multitudine preſſi ꝓfligant: Oddo a multis circũuẽtus ĩterficit. Nicolaus cũ Frãciſco filio capit: Fauẽtiãq; ꝺducit: pater ĩ uincula ab Guidone cõiici tur: Filius Mediolanum ad Philippum ꝓducit. nõ abeſt tamẽ ſuſpicio: quin Nicolaus rei & gloriæ cupidus ut ſolus bracianoꝝ omnium q poſt Bracii ĩ teritum ueluti e naufragio cõuenerãt: ductor euaderet: perfidia & fraude Oddonis cædi cauſã præbuerit. Dum Picininus carcere retineꝫ: Guidoni p ſuadet: ut relicto Philippo florẽtinas partes multis ꝓpoſitis præmiis ſeque reꝫ: qbus ille facile adductus utq; etiã florẽtinoꝝ beiuolentiã q dictoni ſuæ eſſẽt finitimi: benefitio ſibi cõciliaret ad eos deſciſcit: Nicolaũq; ĩ libertatẽ reſtituit. Cæterũ eo anno q uigeſimis quĩtus ad quadringẽteſimũ & mille ſimũ a Natali ĩ chriſtiãd numeraꝫ: Blanca Maria pridie Kalẽdas Apriles in Septimo Ticinẽſi municipio nata eſt: Quo etiã tẽpore Frãciſcus cremagno la uir ĩgentis ſpiritus reiq; militaris ſcientiſimus: & quo duce multa Philip po feciliter ſucceſſerãt: cũ ægre impatiẽte: q; ferẽt: Guidoné Taurellũ ĩ præ fectura claſſis ut docuimus: prælatũ ſibi a Philippo fuiſſe: nec minus paulo poſt reuocato ſibi ab genuenſi ꝓcuratiõe Iacobũ Iſſolanũ Cardinalẽ bono niẽſem ſucceſſiſſe: cumq; ẽt ad hæc cerneret: ſuos apud Philippũ obtrectato res gratia & auctoritate plurimũ ualeꝫ: ſeq; quottidie magis atq; magis deſ pectũ iri: nouiſſime uero illius cõſpectũ adiꝫ ꝓhibitũ ĩdignatione cõmotus Mediolano exceſſit: & ĩ ſua oppida quæ ĩ tráſpadanis poſſidebat: ſe recepit unde paucis diebus dum principũ populariũq; animos explorat: conſumptis a Venetis ſtipẽdio cõductus: ꝑ Taurinẽſes perq; Allobrogas quos nũc ſab baudiẽſes dicũt: Alpes tráſgreſſus & ꝑ germanos iter faciẽs: ĩ Venetoꝝ fines peruenit: ac terreſtri exercitui nõ multo poſt præficiꝫ: Iam ꝓpe uer tráſie rat: cũ tãdẽ Frãciſcus Sphortia poſt multas magnaſque a Nerio capone Flo rẽtinoꝝ legato cõditiones ꝓpoſitas ad Philippi partes animũ deflexit. Itaq; Martino põtifice & Iohanna regina nõ annuẽtibus modo ſed magnope et adhortãtibus ita cũ Philippo de militia ſtipẽdioq; cõuenit. Vt eqtes ſupra mille & qngẽtos pedites trecẽtos deſtinata mercede aleret quẽ qdẽ militũ numeꝝ & ſi Florẽtini ſe duplicaturos maioréq; pecuniã daturos illi ſæpius polliceren: tamẽ ea omnia prætermittẽda ſibi duxit: quo Philippi animũ cuius amicitiã parare maxime cupiebat: ea oblata occaſione: magis cõcilia ret. Ineunte igĩt æſtate Maffeo muzano Laudẽſi ĩ primis legato aliiſq; Phi lippi nũciis maxime inſtãtibus: repſenta ta militibus pecunia: ex hybernis educit: pauciſq; diebus ornato ex ſentẽtia milite atq; i ordines ducẽ coacto ex æthruſcoꝝ finibus mouet: & ꝑ umbros picẽteſque iuſtis itineribus ĩ Ha miniã ꝓfectus primo aduẽtu cæteris Philippi copiis: quæ ĩ ea regione erãt: ſibi additis ĩ fauẽtinũ agꝝ irrumpit. Dein caſtra ad ipſa urbis mœnia locat Tuebat ĩtus Guidoné ac ciues Nicolaus picininus magno militũ roboꝛ: quę Florẽtini eo paulo ante cũ ꝓſidio miſerãt. Fiebãt crebræ ob id ĩ caſtra erup tiones: obſeſſiſque ĩtra munitiões cõfeſtim repulſis ꝑ urbis portis acriter dimicabaꝫ. Frãciſcus tẽpus fruſtra cõſumeꝫ dolẽs: diffiſus urbẽ ualido defẽ ſam ꝓſidio obtineri poſſe: obſidioné ſoluit: exercitúq; Immolã reduxit. un de tamẽ nõ deſiſtebat ſauẽtinos quottidianis ꝓpe ĩcurſionibus ĩfeſtar: Poſt hæc a Philippo accerſitus circa Idus Auguſtas Mediolanũ petit: ubi ab eo honorifice ꝓbenigneq; exceptus multis magnisq; muneribus ornat. Eũ cer te Philippus unice & diligere: & amare pinde ac filiũ uiſus ẽ: quippe quem & magnis laudibus extolleꝫ: & maxima de eo ꝓſagiꝫ: coráq; ꝑdicaꝫ expleri nõ poterat. Admirabaꝫ. n. magis atq; magis quottidie tũ illius prudentiã ac cũdiã egregioſq; mores: tũ formæ præſtantiã uultus geſtuſq; dignitatẽ cõte plãs. Quaꝫ dũ Mediolani Frãciſcus immoratꝫ: uiros qdẽ ꝓtates ſibiq; cariſ ſimos illi comites adiuit: q omnibus eũ obſequiis ꝓſequerẽt. Poſtea aduẽ tãte hyeme: eũ ad ſuos in Flaminiã remiſit: ut inde in ciſalpinã Gallia redi ens ſuas in brixianũ agꝝ copias: ubi ei ſtatiua cõſtituerat: traduceret. Sub

idem quoque tempus Picininus a Florētinis e Flaminia reuocatus: Iæthuriā aduersus Philippi copias quibus Guido Taurellus dux præerat: in aretinorꝝ fines cū omnibus suis copiis hyematū mittit. Is rerꝝ nouarꝝ cupidus: quo se maiore bracianorꝝ militū numero auctū uidet: eo maiore studio augēti sui flagrabat: tāta. n. habēti cupido incesserat: ut nihil esset tam arduū aut periculosū: ꝙ & animo & uiribus aggredi nō auderet. Itaq; q̄maximū pōt militū numerꝝ undiq; cōtrahit: quos uel pecunia cōduxerat: uel pollicitatiōibus pellexerat. Postea uero de occupāda Corthona Florētinorꝝ urbe aretioq; ꝓpinqua ꝑ ꝓditionē agere cœpit. Iamq; omnibus ad capiēdā urbē paratis milites nō nulli ꝑ noctē introducunt: Sed re ꝓdita ad prætoréq; delata cōfestim qui ingressi erāt ꝑ muros coacti fuga sese eiecerūt: & ciues facinoris cōscii capti admissi criminis pœnas mox dedere. Ipse uero Picininus spe potiundæ urbis destitutus in agrū perusinū discessit: unde missis ad philippū de stipēdio nunciis obtinuit: ut ab eo nulla cunctatione maioribus ēt rerū militariū cōdicionibus q̄ ipse petisset: cōduceret. Quare Picininus ꝑ Flaminiā iter faciēs in lōgobardiā ad Philippū proficiscit. Cæterꝝ Florētini hanc tātā Picinini ꝑfidiā grauiter ferētes: cū ī eū aīaduertere nō possēt: ꝑ summū dedecus illū decreto publico pede suspēsū ꝙ apud eos more maiorum grauissimū notæ genus ē patēti loco depingi iusserūt. Dum hæc ī Flaminia Thusciaq; gerunt: Florētini qbus ꝑ superiora tēpora ingēti & assidua ꝓpe cū familia uicicomitū bella fuerāt: Philippi potētiā maxime perhorrebat: Nam adeo terra mariq; opibus creuerat: ut regna illi pro libidine aliis adimer aliis elargiri liceret. Flaminiā pœne totā occuparat: ubi magnas copias eo cōsilio alere putabat: ꝑ eā regionē uiā sibi ī æthruriā aperiret: Quas ob resū ad resistēdū modo potētissimo hosti sed ad opugnādū omnia cōsilia cogitationesq; cōuertūt. Alphōsū regē quē ei sciebāt infēsū: ꝙ eū in Neapolitano regno ꝑturbasset: ut mari cōmuni hosti bellū inferret: sollicitant Ad uenetos præterea mittūt rogatū auxiliū: q & si nimiā Philippi felicitatē plurimū oderāt: tamē qa cū eo pace cōuenerāt: erātq; societatis fœderibus cōiūcti ī qnquēniū neq; odio neq; metu exagitati facile qescebant: qꝑpe q mallēt: belli euētū expectare alienamq; fortunā in cōsilio hr̄eq̄ armis philippū lacesser: hostēq; sibi redder. Florētini tū multos ꝑ Italiā tyrānos qbus Phi. terrori eēt: sibi asciscūt. sed quoniā īminētibus in dies grauius ꝑiculis terrebāt mari etiā hostē uexare cōstituūt. Triremes regias Petro īfante duce stipēdio cōducūt: additisq; ꝑpaucis quas Pisi ꝑauerāt triū & uigti lōgarū nauiū classem cogunt: adhortatiq; Tomam fregosum q quatriēnio ante Genuam per studia ciuiū cū arce Philippo tradiderat: unde & Serezana & plærisq; aliis in agro lunēsi oppidis donatus fuerat: ut patriā ab illius iugo liberaret: plurimorꝝ insuper ciuium animos multis pollicitationibus ad uendicādā sibi libertatē cōpulerūt. Itaq; ꝑsuasus Thomas mari & Baptista eius frater terra: Iohāne Ludouico flisco adiutore: oriētalē genuēsiū orā magno tumultu īuoluer cœperūt. At Philippus cōtra Genuæ cōfestim armari classem imperat: quæ quo celerius instrueret: tpse accolas Pado flumine Banaco lario & uerbano lacubus exercitatos ī supplemētū remigū ex lōgobardia mittit: magno præterea delectu habito ad quinq; peditū milia & trecentos equites Nicolao tertio parmēsis Othonis filio duce cui Guerrerio cognomē fuit: ꝑ Placentinorꝝ fines aduersus fregosos fliscosq; in ligures ascendere iubet. Nondū ornata classis erat: quæ ex triremibus duo de uiginti constabat: cū Nicolaus cū copiis aduētare cœpit: occupatisq; finitimis mōtibus Segestæ īminebat. Deinde cū patiēti cāpo aciem instruxisset: nō detrectauer hostes certamē. Cōmissum est præliū equestre primū: & cū utrinq; acriter pugnatū esset: tāndē incerta uictoria discessum est. postridie eius diei cum Guerrerius suas copias rursus ī aciem produxisset: tum demum manifesta trepidationis signa ædidere: Nā uixdū philippiani hostē conspexerat: cum

rumore perlato: Fliſcũ cũ lecta quam ex Taro pontremuloq; acceperat: iuuẽ tute e montibus deſcendeſ: In fugam uerſi per inuia quæq; præcipites fere bantur: quos fugientes niſi clauaq; oppidũ excepiſſet: perpauci admodum euaſiſſent: magnus tamen eoq; numerus inſequentibus hoſtibus captus eſt in quibus Iacobus Ieſſus brixienſis & plæriq; alii ex primoribus uiri fuere. Sed non multo poſt ornatus Genuæ triremibus: quibus duæ onerariæ naues additæ ſunt: placuit urbis præſidi in ipſis genuẽſis portus faucibus paratá claſſem teneri: nequis ĩtra urbem forte tumultus: ubi iam diuerſa animoq; ſtudia exarſerãt: excitaref. Et quanq; aliquãdo hoſtilis claſſis pugnandi poteſtatem faciebat: tamen Philippiani præfecti qbus ſatis eo tempoſ & urbem a repentinis motibus: qbus animoq; mobilitas obnoxiã faciebat. & claſſem ĩcolumen ſeruare uidebaſ: nauali prælio omnino abſtinendũ cenſuerũt. Florentini ubi mari nequicq; ꝓficeſ cognouerũt: gottholanaſq; triremes nil aliud pateſ niſi inexplebilẽ quãdã pecuniaq; uoraginem: dimiſſa claſſe ad alia ſuæ libertatis tuendæ cõſilia uerſi mari ceſſere. Itaq; feſta bello: multis acceptis detrimentis & uiribus ꝓpe diffiſſa florẽtina ciuitas: ſecũ dã ad uenetos legationem decreuit: quæ & ſocietaté offerret: & opem aduerſus Philippũ peteret. Legati cũ res aduerſas & pericula lõga oratione cõmemoraſſet: belliq; ſocietaté oraſſent: & nihil uenetũ ſenatũ mouiſſent. poſt tremo Laurentius redolfus q prudentia gratia & auctoritate ĩ ſuo populo plurimũ poterat: ultro ſe Venetias ꝓfectuq; ſi per ſuá remp. liceret: pollicitus eſt. Cũ hæc ciuis in patriã caritas laudata admodũ eſſet: Laurentius Venetias ꝓfectus ac ĩ Senatũ admiſſus enumeratis cladibus Florentini populi cũ ĩgenti ſui ærarii ĩopia alienatos ab ſe uicinoq; animos omnes edocuiſſet & ob id in q̃ into diſcrimine ciuitatis ſuæ ſalus uerſaref: oſtendiſſet: & negata ſibi rurſus ſocietas uideref: Nouiſſime inq̃t: Superioribus annis Gẽuẽſibus auxiliũ ueſtrum implorãtibus adeſſe noluiſtis. Fecerũt Philippũ Genuenſes dominũ. Nos quãdoqdem a uobis repellimur: illũ regem faciemus. Vos poſtea Imperatorem. Ea uerba cũ indignãtis & præceps cõſiliũ capientis eſſe uiderenſ: flexerũt tãdem Senatoq; animos: fœduſq; aduerſus Philippũ cũ Florentino populo ꝓcuſſum. quæ qdem eo facilius ueneti egere qđ Frãciſcus Cremagnola q nõ multo ante ad eos ut oſtendimus: tráſfugerat: magnã de Philippi nõ bono in eos animo ſuſpitionem iniecerat: celeris uictorie ſpem afferens: ſi bellũ aduerſus illũ ſuſciperef. Quod quanq; Philippus intellexerat: tamẽ adduci nũquã potuit: ut crederet uenetos cũ qbus ꝓpetua in pace uiueret: fœdeſ ét decẽnii icto ad quinquẽnũ durante: nulla præſertim iniuria laceſſitos: arma in eũ ſumpturos. Sed lõge præter eius opinionẽ accidit. Ná ueneti firmata cũ florẽtinis ſocietate cõuerſis ad belli ſtudia omniũ animis quæ ad gerẽdũ bellũ oportere putabãt: clam compararе. Nec Italiæ ſolũ potẽtatus ſed peregrinos quoq; prĩcipes ĩ Philippum cõcitare nõ deſinunt: Interea Brixienſes gelphæ factionis ciues q Philippi dominationẽ impatiẽtes ferebãt: Petro & Achille fratribus aduocatis auctoribus: q & apud populũ & municipes eius factionis gratia & auctoritate plurimũ ualebãt cognita uenetoq; florentinoq; ſocietate Cremagnole in ſuperiora cuius familiaritate & patrocinio apud Philippũ uſi fuerant: Dedita ea urbis parte: ubi gebellini minus poſſunt: ad uenetos deſciſcũt. Ná uetus nouaq; urbiculæ quas hi potiſſimũ inhabitabãt: una cũ ſubiecto ſuburbio & arcibus urbis reliquis in Philippi fide preſtabãt. Rebellio aũt facta eſt noctu ad ſextũdecimũ Kalendas Apriles anno: qui fuit a Natali chriſtiano ſextus ac uigeſimus ſupra quadringẽteſimũ ad milleſimum Copiæ uenetorum perpaucæ ac pedeſtres ea nocte ĩ urbẽ receptæ quas Cremagnola eo ſubmiſerat. Sed aduocati fratres magnã municipiũ manũ ex eadẽ factione quos ciã collegerãt: muro urbis p noctis ſilẽtiũ fracto ad rẽ cõficiẽdã ſecũ adduxerãt: Erat p eos dies Frãciſcus Sphortia Mediolani apud Philippum.

Eius vero milites alii apud montẽclaꝝ alii in proximis urbi municipiis hybernabãt. Hi audita urbis defectione: Brixiá ꝓtinus cõtẽdũt: Atq; eo q̃ insecutus ẽ die ĩ urbiculas excepti sũt: Qui urbẽ ꝓdiderat: mox eius uias doliis terra repletis trabibus atq; cathenis muniebãt: neq; repẽtinus impetus rem urbaná prius ꝓturbaret: q̃ Cremagnola cũ uiribus aduenissẽt. De his rebus Philippus rumoribus primũ: deinde nũciis certior factus: nõ potuit primo auditu nõ cõmoueri: ꝑsertim Oldrado lãpugnano ꝑside: ĩ quo mãgnã urbis ĩ officio retinẽdæ ſpẽ haberet. Sed re postea multis nũciis cõfirmata: arces & urbiculá utrãq; ſuo ꝑsidio teneri: dubiis tripiduſq; eius animus ĩ ſpẽ certá recipiẽdæ urbis reuocat: q; accitis ex Flaminia copiis coactoq; omni ex ꝑte exercitu: perſtãtibus ĩ fide munimẽtis nõ dubitabat amiſſã urbem recuperari poſſe. Proinde Frãciſcũ eo cõfeſtim maturãr iubet: q̃ ĩcredibili celeritãte triduo poſtq̃ urbs defecerat: cũ cæteris ſuis copiis urbiculas ĩgreſſus ẽ: Reliquæ aũt Philippi copiæ partim ĩ Flaminia eo tẽpore: partim in æthruria aduerſus Floretinos agebãt. Nõ multo poſt Cremagnola cũ ualido equitũ ac peditũ ꝑsidio urbẽ quoq; ĩgreditur. Cõſpirarãt ꝑterea eodẽ tẽpore aduerſus Philippũ cũ uẽetis Amideus Sabbaudianoꝝ dux Fluetii & tres Marchiones: Nicolaus æſtẽſis Iohãneſiacobus montiſferrati & Iohãnefranciſcus mãtuanus. Alphõſus uero rex uti oſtẽdimus: una cũ Fliſcis & fregoſis iã res genuẽſes & terra & mari turbabat. in tãtis reꝝ motibus ac difficultatibus ſolus munitiones quæ ĩ fide remãſerãt Frãciſcus aduerſus hoſtes tuebaſ: ſubſidiũ a Philippo expectãs. Interim aſſidue nõ tã diurnis q̃ nocturnis eruptionibus in urbẽ factis: hoſtẽ laceſſeſ cædeſ pabulatores interdũ adorii: interdũ agros urbi ꝓximos populari ferro igniq; uaſtare: nunq̃ qeſcere Cremagnola ſineſ: quẽ ĩ eã ꝓpe deſperationẽ adduxerat: ut neſciret: qd cõſilii caperet q; uideret ſi Frãciſcus maioribus augereſ copiis: neceſſe ſibi fore cũ magno ſuo ſuoꝝq; periculo urbẽ relinquẽr. Quare quoad poterat pugna abſtinebat: eiq; tãtũmodo operi intẽdebat: ut caſtellis e regione portarũ eductis ꝑ catapultas & plũbeas pilulas bombardaꝝq; moles hoſtẽ a frequẽti eruptione coherceret. Interim Philippi exercitus: ſupra quattuor eqtũ millia cũ ex Thuſcia Flaminiaq; ad ferẽdã obſeſſis opẽ ꝓperaret: ad Scutennã ãmnẽ: Panaꝝ uulgo appellãt: puẽit: q̃ bononiá Mutinãq; urbes ĩterfluit: ubi ꝓter ſpẽ trãſitu ꝓhibeſ: Nã uenetoꝝ cauſa: Nicolaus æſtẽſis ita ꝑ ſuos fines egerat ut flumẽ aqs aliunde deducũs auctũ cuſtodiiſq; ex octo circiter armatorũ hominũ millibus circa ripã frequẽter diſpoſitis neq; uado neq; ponte trãſiri poſſet: Quæ res ꝓmagnã Cremagnolæ & miniſtẽdi ſui & hoſtis eruptione ꝓhibẽdi facultatẽ ꝑbuit. Quod cũ animaduertiſſet Philippus: ueritus ne qd Franciſco ꝑ diuturnã obſidionem mali acciderẽt: immiſſo in urbiculas ualido peditũ ꝑſidio: iubet: ut relictis qb⁹ ꝑ eſſet: munitiõibus: in ꝓxima municipia cũ eqtatu ſe reciperet. Frãciſcus dicto paret: tẽpuſq; diſcedendi nactus: ꝑ medias hoſtiũ munitiões poſt quadrageſimũ q̃ eo uenerat: diẽ cũ ſuis omnibus erũpit: atq; uno cõatu ꝑ innumerabilia occurrẽtiũ tela urbe egredit. Hũc Cremagnola quẽ iã captũ in manu hãre uidebat: magno impetu. totis. n. copiis quas ubi ꝑ exploratores d̃ eius diſceſſu cogouit ſecreto ꝑ ciuiũ ædes in armis eẽ iuſſerat: Hac illac circũfuſis cõtẽq; inniterbat: cuius ille cũ ad mõtẽclaꝝ cõcitatis eqs cõtẽderet: ferociá ſæpe coerſus fortiſſime reprimebat: retũdebatq; At poſteaq̃ ad patẽtiſſimã ꝑ planiciẽ montẽclaꝝ uocãt: uẽtũ ẽ. tũ inſtructa acie acerrime dimicãs: ferebaſ in inequẽtium hoſtiũ globos. Sed cum aliquandiu a Sphortianis perpaucis adoleſcente Franciſco eorum duce: cum ingenti prope uenetorũ equitatu ueteranoq; Franciſco Cremagnola fortiſſime pugnatum eſſet: Franciſcus Sphortia animaduertens non poſſe diutius tantarum uirium impetum ſuſtinere: re pugnæ ſenſim expicat: quod haud difficile fuit: cum aduerſarius uictoriæ cõfidens: ſuos ab eo inſequendo continuiſſet: quod plus ipſe quam hoſtis ignominiæ & detrimenti accepiſſet. Quamobrem & huc in montem clarum

ĩcolumis cũ suis se recepit:& ille Brixiã ad oppugnandas urbiculas rediit. Cæterꝝ cu iã maiorẽ æstris ptẽ Philippi duces cũ exercitu apud Scutẽnam cõsũpsissent:data tãdẽ ẽ a Nicolao Philippi rogatu nõ tã põtas q̃ materia secreto faciẽdi ĩ eo flumine põtis:quo clã celeriterq̃ cõfecto:ꝑ noctis silentia ignorãtibus oĩbus flumẽ trãsierũt:quos nec hostes posteaq̃ eos trãsisse ĩtellexerunt:ꝑseq̃ ausi sunt. Interim dies noctesq̃ muri nouæ urbiculæ uariis tormẽtorꝝ machinarꝝq̃ generibus a uenetis quatiebãtur :nec ĩtima Philippi ꝑsidia minore ĩdustria atq̃ uirtute repugnãdo tuebãtur. Sed posteaq̃ Philippi copiæ ex Flaminia in Brixiensem agrũ ꝑuenerũt:& ad secundũ lapidẽ una cũ Frãcisco cõsederũt:ĩclusum hostẽ uariis artibus ĩ pugnã prouocare cœperũt. Aberat ꝑ idẽ Cremagnola tp̃s:q ut ferũt: sibi ab aduenientibus hostibus metuẽs:simulato laterũ dolore:ac demandata Iohãnifrãcisco mãtuano principi exercitus operũq̃ cura:ad balnea apponi cõcesserat. Cæterũ Franciscus Sphortia magno recipiẽdæ urbis Brixiæ:posteaq̃ exercitus aduenisset:studio intentus:quottidie socios hortari:ĩstareq̃ nõ cessabat:ut oĩ cũctatione sublata ꝑ urbiculas urbẽ ĩgressi:hostẽ ĩuaderẽt:priusq̃ a uenetis maiores cogerẽt uires & a Florẽtinis auxilia mitterent:cui ꝑfecto si fuisset obtẽperatũ cõstat oĩum fere iudicio:& Brixiã recupari:& de hostibus celebrẽ uictoriã reportari potuisse. Sed id consilii nemo ĩter exercitus duces excepto Nicolao picinino ꝓbarat. Nã Angelus ꝑgulanus cæteriq̃ ductores Frãcisci gloriæ inuidẽtes uĩci malebãt:q̃ illius uirtute & consilio uideri uicisse. Quibus discordiis factũ est:ut & Cremagnola in meliorẽ spẽ nõ tã sustinendi q̃ cõficiẽdi sucepti belli adductus ex balneis ad exercitũ redierit. & ueneti maiores quottidie copias cõparauerint. Florẽtini quoq̃ oĩ bellico metu in æthruria Flãminiaq̃ liberati:Nicolaũ Tholentinatẽ quẽ hebãt ducem rei militaris sciẽtissimũ : cũ quattuor eq̃tũ & duobus peditũ millibus uenetis auxilio misere. Qui ubi primũ Brixiã uenit:cognita Philippi ducũ disensione maturãdũ esse ad oppugnãdas hostiũ munitiões ratus:ne si forte illi ad sanitatẽ reuersi:idẽ sentirẽt:difficiliora belligerẽdi negocia redderentur:fossã ineundã esse censet:qua trãsitu hostes oĩno ad ferẽdã obsessis opẽ prohiberẽt. Id operis cũ a Cremagnola mirũ ĩ modũ laudaret .magno fossorũ coacto numero:fossã deduci ingentẽ iubet ad q̃nq̃ passuũ millia ĩ longitudinẽ:ĩ latitudinẽ uero ac altitudinẽ pedũ duodecim eãq̃ sũmo studio agere uallo & castellis q̃busdã frequẽtibus muniri. Quo opẽ ꝑfecto :copias ex urbe educit:atq̃ eo qd̃ ĩter urbis mœnia fossãq̃ interiacebat spatio castra locat. Cõstabat uenetorꝝ Florẽtinorũq̃ exercitus ãplius triginta mercede cõductorũ hõinum millibus Philippi ãt ducis ad tria & uiginti. Eq̃tatus erat utrisq̃ pœne par. Sed uenetorũ peditatus multo superior. Dũ hæc ad Brixiã Tholẽtinatis suasu agũt:Frãciscus Sphortia rei gerẽde ꝓ Philippi cõmodo intentus:sæpe aduersarios opẽ occupatos iusta acie adoriri uoluit:sed neminẽ ex sociis ꝑter unũ Nicolaũ picininũ habuit:q secũ sentiret Oẽs aduerso studio eius sententiã ĩpugnare & apud Philippũ acrius ipsum ĩsimulare:qd̃ cũ uenetis clã cõspiraret. Erãt apud Principẽ illũ multi purpurati:quorũ cõsilio & arbitratu negocia oĩa administrabãt:q eũ hortabãtur:ne re tãti momẽti:ne suã suorũq̃ salutẽ unius & luuenis & ꝑegrini consilio uelut aleæ cõmitteret. Cõmemorabãt ꝑterea Brixiã maiores eius amisisse:Ip̃m postea nullo suo ꝑiculo armis recũpasse. De his obtrectatorũ ĩuidẽtiũq̃ calũnis cũ fieret Frãciscus certior:facile a Philippo accepta ẽ ĩsõtis purgatio:eiq̃ deĩde ĩgẽti aĩo dixisse Frãciscũ ferũt. Si Brixiã a Pãdulfo malatesta tyrãno occupatã recepisset:nõdũ tũ ip̃m e uenetorũ manibus tãtam urbẽ eripe didicisse. Dũ his cõsiliis suspiciõibusq̃ a Philippi ducibus tp̃us territ:urbiculæ enixius oppugnãt:& ꝑsidiũ durius laborabat:& tãdẽ dirutis assiduis tormẽtorũ ictibꝰ urbicularũ muris:ꝑfecti rei frumẽtariæ necessitate ꝑssi: deditiõẽ præsidio incolumi ad hostes fecere. Perseuerauit tamẽ in fide plures menses arx. quæ ualidissima in collis sũmitate sita urbi supe

minet. Sed cũ nihil auxilii ab exercitu mitteretur: eadẽq; Antonius landria
nus eius arcis præfectus frumenti inopia coactus: per pactionem hosti arcem
tradidit: post mensem & annũ unũ: quo Brixiensium rebellio ad uenetos fa
cta est Ita nobilissima ciuitas Cænomanoꝝ quondã galloꝝ caput ob ducũ
discordiam ignauiam potius atq; secordiã in uenetoꝝ dicionẽ deuenit. Vn
de tot mala quæ postea uniuersa Cisalpina Gallia multos annos perpessa
est: habuerunt initia: quæ sane ĩnumerabilia pœne ac maxima nr̃a etiã me
moria fuisse satis cõstet. Nã eo quod insecutum est: biennio ut omittamus
ea: quæ postea prouenerunt detrimenta: cum Philippo non tam exercitus
supplementa: quibus tot tantisq; uno eodemq; tempore bellis præsso sibi
maxime opus erat: quã dux deesset magnis prope calamitatibus cõflictatus
est: Edocuerat eũ sæpenumero & litreris & nunciis Franciscus: se plurimũ
uereri: nequid aduersi eius exercitus ob solã ducum discordiã aliquãdo ac
ciperet: cũ nemo ĩter eos adeo excelleret: cuius imperio reliquos parere nõ
puderet. Itaq; Philippũ hortari: & rogare non cessabat: ut aliquem tandem
uirũ uniuersis copiis præficeret: cuius auctoritati cæteri obtemperarent.
Separatum semper: qui omni in re illius pareat iussis. Deligitur ob id a phi
lippo Carolus Malatesta pisauri princeps: quem philippus propter familie
nobilitatem & rei bellicæ quandã opinionem magno amore colebat. Inter
hæc Martini pontificis interuentu de pace agi cœptũ est. Apparebat. n. Phi
lippum Brixia amissa non inuitum pacis fœdera acceptuꝝ. Sed cũ ea quæ
in Brixiensi agro municipia ab illo adhuc retinerentur: per pacis condicio
nes uenetis tradere cogeretur: iratusq; illius in uenetos animus id pati non
posset: quod recuperãdæ aliquãdo per sũmã iniuriã ereptæ urbis facultas
sibi per pacis fœdera adimeretur: de bello magis q̃ de pace cogitandum si
bi duxit. Itaq; q̃ maximis põt copiis exercitum munire cõtendit. Idem faciũt
ueneti: & quo maiore ui auri abundabant: eo maiore studio maioreq; cona
tu sese ad gerendũ bellũ comparant. Exercitũ milite mercede conducto in
gentem undiq; cogunt. Classem præterea ualidam Venetiis edificandã cu
rant: qua flumine pado submissa hostem multis locis fatigarent. Per idem
quoq; tempus cũ Genua uariis exulũ molestiis terra mariq; : Alphonso &
Florentinis fautoribus: assidue quateretur. Philippus ad iungendam cũ Al
phonso pacem consilia uertit: nec regis animus experti quantũ rebus suis ĩ
Philippo momenti esset: a pace abhorrebat. Legationibus ultro citroq; mis
sis: pax facta. In fœdere promisit Philippus Caluũ & Bonifaciũ Corsicæ op
pida Regi traditurũ. Quod cũ inuitis Genuensibus præstare nõ posset: arx
interim lunensis portus quem ueneris dicunt & Ilicensis Alphonso tradũ
tur. donec promissa a Philippo perficerentur quæ Philippi sumptu regio
præsidio tenerẽtur. His cõdicionibus cũ redintegrata inter eos amicicia es
set: pacata maria & tuta genuensibus undiq; nauigatio fuit præter quam a
Florentinis: qui aliquãdo Myoparonibus & perpaucis triremibus prædonũ
non belligerãtium more onerariis minoribus nauigiis insidiabantur. Sed
tandẽ captis triremibus cum ipsis ducibus maritimo bello abstinuere. Ineũ
te quæ insecuta est: æstate Philippi duces: eductis ex hybernis atq; unum in
locum collatis copiis: Brixiã omni fere ex parte adeo infestius præmere cœ
perunt: ut paꝝ ab obsidione distare uideretur. Cremagnola contra ingenti
exercitu contracto ex Mantuanoꝝ finibus in Brixianos mouet: & quæ in in
feriore brixiani agri ꝑte & circa Oliũ amnẽ municipia sunt: partim ui par
tim metu capit: aliqua tẽtata frustra expugnatione in hostiũ potestate relĩ
quit. Demũ post ꝑliũ apud Gotholengũ oppidũ de ĩprouiso factũ: ubi non
totis sed ꝑte copiaꝝ ex utrisq; exercitibus neutrã ĩ ꝑte ĩclinãte uictoria for
titer pugnatũ ẽ: ad Oliũ ꝓfectus põte sine cõtrouersia cõstructo ĩ Cremonẽ
ses traiecit: Binãq; municipiũ cũ arce haud ĩualida in ipsa fluminis ripa si
tum adortus: non multis diebus cõsumptis ui tormentoꝝ in potestatem re

degit. Interea iá ueneta classis & numero nauiũ quas galeones appellant: & milite & armis ægregie instructa e Venetiis soluerat: & flumine pado adnauigás municipiis quibusdá secus flumen ex itinere captis nõ procul Cremona steterat: Philippiq; classem longe numero sociisq; naualibus imparé nauibus quattuor ꝑ pacini Eustachii p̃fecti seu ignauiá seu imperitiá captis in fugá aduerso flumine uertit: quæ nõ prius restitit: quá Papiá se recepit. Quare hostilis classis Cremonæ propius admota: Castella quædá e regione urbis in Pado ad prohibẽdos hostes transitu ædificata alia defensoribus uacua nulla conserta pugna capit: alia repugnáte ét præsidio: expugnat: quæ statim incendio ingenti cõcremátur. His uictoriis cũ data uideretur uenetis uagádi impune per Padũ potestas: p̃fectus Cremoná p̃tergressus: tandiu aduersus uim fluminis subuehitur: donec Ticini fluminis ostia nauibus uniuersis ingressus nõ longe Papia peruenit: q tamẽ suos nauibus continebat: quod exponẽdi in terrá militis hostili equitatu passim prohibẽte facultas nusq̃ dabatur: p̃ter quá in fluminis Adduæ ostio: ubi expositis naualibus copiis oppidũ quod Castellũ nouũ uocát: oppidanis timore perculsis sese dedentibus paruo negocio cepit. At ubi nihil ea nauigatione proficere: cũ oĩa a terra hostilia essent: nec ullũ ad se terrestre auxiliũ mitti posse uidet: qua uenerat regrediens in Cremonensium finibus cõstitit: ex quo fiebat: ut in tanto rerũ motu oĩa circa Padũ tumultuarie agerẽtur. Ná Incolas ubiq; per loca pado proxima terror ingens ĩuaserat. His rebus gestis Cremagnola classis fiducia maiore animo maiora sibi negocia gerenda sumit. pado exercitũ admouet: unde cõmeatus abunde & sine periculo eo flumine in castra importabátur. Dein cũ de occupáda Cremona cõsilia inisset: ad tria passuũ millia ab ea urbe ad uicũ qué Sicci Casalem Cremonẽses nuncupant: castra ponit: spe aut per proditioné aut ꝑ uolũtariam ciuiũ deditioné aut tádem per longá obsidioné eius potiundæ urbis cũ nõ dubitaret & a terra potentissimo exercitu: cuius militũ numerus quadraginta millia superabat: & a Pado flumine potẽtissima ét ac formidabili classe facile obsideri posse. At Philippus his cognitis ueritus id qd' hostis in Cremonẽses conabat: exercitũ tuendæ urbis cá eo celeriter deduci iubet: qui cũ mille circiter passus ab urbanis moenibus castra posuisset: quæ nõ amplius duobus passuu millibus ab hostilibus castris aberát: Philippus magno comitatu e Mediolano Cremoná profectus: suos duces hortari: ac monere corá coepit: incolume in primis seruarét exercitũ hosté si citra periculũ fieri posset: lacesserent: Hec in suo urbisq; cõspectu uagari sinerét: in sũma honori sed præcipue saluti cõsulerét. Duces ne tá propinqs hostibus: si prælio abstinerent: ignauiæ accusarentur: quáq̃ longe aduersariis numero inferiores essent: uti belli initio semper fuerát. Erat. n. utriq; exercitui militũ numerus: quantus uix ullo italico bello patrũ memoria referatur: cũ supra septuaginta hominũ millia utrinq; in exiguũ agri spaciũ cõuenissent: tamen cõi cõsilio hostium castra inuadere cõstituerũt: ad id præter pudoré impellebat Philippi præsentia: qua quisq; ardere uidebatur: ut dignũ aliquod se facinus ederent: præsertim cũ scirent eũ neminé de se benemeritũ indonatũ dimittere solitum Duces igitur præmissis cũ præsidio stratoribus: q iter subsecuturo agmini sternerét: instructo exercitu in hostes ire cõtendũt. Quod ubi persensit Cremagnola: cõclamantibus undiq; ad arma militibus: iubet celeriter armari exercitũ: atq; oes in acie cõsistere. Castra pro cõsuetudine sua Cremagnola qua hostes uẽturos existimabat: carris uelut muro munierat: nec longe fossa quædá erat priscis facta tp̃ribus trásitu qdé difficilis. Hác agere ita ĩ altitudiné eduxerat: ut nisi uadis qbusdá trásiri nõ posset Inter carroꝝ autem mũitõm & eá fossá patẽtes ĩtercedebát cápi. Huc Cremognola suos ordie ꝓcedere nec tñ fossá trásire ĩperat. Aditus defẽsoribus deserti uidebát q ꝑ arte fecisse fert: ut ĩtra munitiões facilius hostes traheret Philippi autem du

ces posteaq̃ eo uentum est: substitere toto agmine: expectãtes si forte hostes
e castris suas ad mouendũ plium copias educerent. Censebant. n. Guido Tau
rellus & Angelus pgulanus qui & ætate & auctoritate cæteros anteibãt: non
esse transfossam progrediendum: uictoriã in manu esse: si prior hostis fossã
transiret: pugnãdiq; potestatem faceret: Vex cũ aliq̃diu utraq; acies ex ad
uerso stetisset cõspectu: & nemo trãseundi initiũ faceret: nõ sustinuere am
plius reliq Philippi duces cõmittendi plii morã. Transgreditur ante alios
Franciscus Sphortia suis cũ ordinibus fossam nõ multo labore: quem Chri
stophorus labellanus & Ardicio carrariensis subsequuntur: q magno ĩ ho
stes facto ĩpetu excipiuntur. Cõfertissima dein & accerrima in apertissimo
campo a duobus maximis exercitibus collatis utrinq; signis pugna conseri
cœpta est. Mittitur ad læuã Antonellus quidã Mediolanensis ex Philippia
nis equitũ pfectus: uir sane fortis præliandiq; peritus & manu promptus:
cũ ualida equestri manu: ut hostes inde lacesseret. Is impigre patefacta ĩter
carros uia unde armata acies aberat: in castra irrumpit. Calones cõperit &
inutilem prælio turbã tentoria & tabernacula custodiẽtes. Ex iis alios inte
rimit: alios capit: multos armatis mixtos in fugã uertit. Interi Philippiana
acies ita hostẽ presserat: ut ad secundã usq; castrox munitionem repelleret
Cremagnolæ quo insidebat: equus irruentiũ ui ĩpulsus corruit. Circa uirũ
acriter certatũ est: cũ alii ĩtercipere: alii cõtra ne interciperetur: ĩniterent.
Ob id maior eius ducis familiariũ pars puicaciter pugnãdo capta: sed alio
rum ope atq; uirtute: altero submisso celeriter equo sublatus Cremagnola
se ex hostiũ manu eripuit. Et illico in uniuersum Philippi exercitũ rumor:
Cremagnolã imperatorem interceptũ. Qua uoce exaudita: omnes læuis ar
maturæ eqtes q ĩ turmis ire postremi solent: nullo imperio nulloq; ordie
existimãtes iã fusos hostes prædeq; oĩa patere: qua Antonellus hostium ca
stra ingressus fuerat: cõuolãt: moxq; magnã castrox partem cursu occupãt
qbus ea se primũ pars obtulit: qnæ mãtuani principis erat. Iamq; prope cũ
cta in castris miscerĩ: ac diripi cœpta erãt: cũ eo aCremagnola ĩmissa ẽ eque
stris manus: quæ facile palãtes & pda occupatos nros in fugã uertit. Anto
nellus nullo ab suis submisso auxilio multitudine obrutus: pedẽ referre co
gitur: & ad suos qua uenerat nõ nullis ex hostibus secũ abductis ægre se re
cepit. Ad qngentos aũt ex Philippianis per tabernacula hostiũ dilapsi capti
sunt. Dimicatũ obstinatissimis utrinq; animis uario euentu a secunda diei
hora ad sũmã usq; uesperã: tantaque in ipso solis ardore exorta ẽ pulueris
magnitudo: ut uelut densa nubes præliãtiũ corpora obrueret & caligãtibus
oĩum oculis: nullo præter q̃ uocis sono ĩter sese noscere possent. Fraciscus
sociiq; optimũ iudicãt: si sine periculo fieri posset: pliũ dirimere. Itaq; ca
ni receptui iubent: quo signo dato milites labore & calore fessi equis ppe
oĩbus laxitudine & uulneribus cõfectis pedetentim Frãciscõ moderãte qui
ab initio usq; ad pugnæ exitũ semp & ducis & militis munus cõstãtissime
obierat prælio excedere cœperũt. Quibus tãta fuit in castra redeundi festi
natio: ut Frãciscus ipse cũ suis tãtũmõ in plio relictus in hostiũ pœne pote
state relinqueretur: & certe nisi esset pulueris beneficio seruatus eorum ira
nus effugere non potuisset: Nã priusq̃ loco discederet: maior exercitus ps
in castra iã puenerat. Cremagnola ãt cũ uideret: æquatũ esse oĩbus pericu
lum: nõ inuitus suos & ipse ĩ castra reduxit. captiuoq; pœne par fuit nume
rus. Postea uero quã in castra reditũ est: ferũt Cremagnolã dixisse: se q plu
res ex suis pugnãdo q̃ ex hostibus manu captos & reddito noĩe recognitos ĩ
dignans sæpius dimiserit: si ab hostẽ fuisset cognitus: intercipi abducique
potuisse. Idemque Frãciscõ & Picinino & singulis fere Philippi ductoribus
euenisse. Philippus his lætus quæ in conspectu poene suo gesta erant: fit
multorũ litteris certior: Amideũ ducem & Iohãnemlacobũ Marchionem:
quos supra nominauimus: coacta non multa equitũ manu: uercellensẽ agr

inuasisse ldq; omnia Mediolanū usq; tumultu &pauore impleſſe. Quāobrē relicto apud Cremonā exercitu: Mediolanū confeſtim reuertitur: mittitq; aduersus Sabbaudianos una tātūmodo equestri cohorte Ladislaū pauli Guinisii lucensis tyranni filiū: qui facile suo aduētu oēm hostiū impetū repressit Cæterū Cremagnola ubi obsidendæ Cremonæ magnis Philippi uiribus p munitæ facultatē sibi ereptā uidet: ad occupandū Casale maius cōuertitur classemq; eo deduci iussit. Hunc āt insecutus cū lectissimorū militū manu Franciscus: ut cognouit: neq; diurno neq; nocturno tpre quicq; detrimenti hostibus longe numero superioribus inferre posse: ad læuā flectit: Binamq; expugnare adoritur: quā paucis ante diebus ut ostendimus: hostis in potestatem acceperat. Hanc cū expugnasset: p̄sidioq; firmasset: Cremonā reuertitur: haud diutius patentibus campis ppter copiarū paucitatē consistere ausus. Quod cū intellexisset Cremagnola: confeſtim sua in Franciscū signa conuertit: quē cū ad suos celeri itinere se recepisse cognouit: ad Binā profectus arcē rursus leui oppugnatione recepit: p̄sidiūq; in Oliū conici iussit: propterea qđ idē a Francisco pridie eius diei in suos quos ibi præsidio reliquerat: factū audierat. Inde ad obsidendū Casale reuersus oppidum terra Padoq; circundatū tormentis oppugnare aggreditur. Oppidani autē ut uiderunt quassatā ac excisam eā turrim: quæ portæ munimento erat: timore perterriti ne ui a tanto exercitu caperentur: Antonio pisano præsidii præfecto inscio: seſe hosti permiscere. Quo recepto oppido: plures ibi dies consultandis rebus Cremagnola consumpsit: Nā alii in Brixianos redeundum alii in parmenses placentinosq;. Alii in Insubres uel pado uel Adua ponte iuncto flumine traducendū esse exercitū suadebāt. Pluriū tandē sententia peruicit: ut in brixianos rediretur ad ea recipienda oppida: quæ adhuc aut philippi p̄sidio tenerentur: aut in illius fide uoluntariis animis perstarent itaq; posteaq; totis copiis in brixianoꝝ fines reditū est: quo etiā Philippi duces cū copiis ut suis auxilio forent: trāsierāt. Pompilianū municipium Cremagnola circūsedit. Carolus Malatesta quem suis copiis Philippū præfecisse diximus: pauloante ī exercitū uenerat: uir paci q̄ bello aptior: & ob id nō tam apud hostes quā apud suos exiguæ auctoritatis maleq; Philippi rebus consultū tali duce uidebatur. Eius aduentu castra mutātur. & inter Machalodiū municipium & hostilia castra tutissimo firmātur loco: eo cōsilio: ut inde spem obsessis ferendi auxilii præberent: Nā iter utraq; castra: quæ minus quattuor passuū millibus proxima erant: palustres fere inaccessabiles intercedebāt cāpi. Via tamen est manu facta: quæ recta Brixiā ducit municipiis utriusq; adiecta. Hanc uelut palus interscindit aqua: qua sublicio ponte iuncta trāsitur. Hunc in hostem armato milite nemini prætergredi licebat: Quod cū diu inter duces de ferenda obsessis ope in extremo periculo uersantibus disputatū esset: decretū est tandē: ut seſe castris contineret. nullamq; omnino hosti præliandi potestatē faceret: tum qđ hostibus longe impares essent: tum quod per eos dies ad oppugnandū Oragū quod ad hostes defecisset: Christophorū labellanum & Albericum zagonariū comitē cum parte copiaꝝ misissent. At Cremagnola Pompiliano in potestate redacto: omnia experiri statuit: ut hostem æquum in campum alliceret. Qua in re uidetur fortuna ex sententia ppter ducis iperitia ad quē belli sūma delata erat: occasione p̄buisse. Prouocauerat paucis ante diebus Nardus torquatus Sphortianus ex pedestri ordine miles quēdā ex hoste peditē ī singulare certamen. Quāobrē mittitur a Cremagnola ad Carolum: q Nardum i p̄lium ī uitet: paratumq; ia suum ad id militē esse: maximeq; ad iperatorē pertinere diceret: ut huiusmōi cōtrouersias pugna singulari cōfestim dirimi curet: qbus auditis: uisum est Carolo: suum quoq; peditem q hostem iam uerbis lacessiuerat: certamen nō detrectare debere. Dies ad quintū Idus Octobres dictus e pugnæ. Is dies ubi illuxit: Cremagnola armari exercitū imperat. aci

emq; uelut ad suturã pugna in hostes disponit. Duelliones magno utrinque comitatu data fide extra castroꝝ munitiones plaustresq; difficultates dimicaturi prodeũt: Magna ex Philippi exercitu spectandi studio inermis multitudo sine imperio eo accurrit: quo ét per pauci ex uenetoꝝ castris inermes uenerãt. Franciscus Sphortia: qui duellũ eo maximo tp̃re improbauerat. Carolum adhortatur: admonet: obsecrat: armari exercitũ in acie cõsistere iuberet: non placere sibi tã propinquis hostibus quenq̃ ad duelli spectaculum inermem progredi præter eos: quibus id muneris demandatũ esset. Idé confirmat Taurellus: Carolus obaudit: & cæteri ductores negligunt. Ipse tamé Franciscus diu multumq; deos hominesq; obtestatus armatus spectat: suosq; in castris esse in armis iubet Idem facit Nicolaus picininus: cui eo die castrorũ custodia obuenerat. Inter duelli spectaculum celeri agmine acieque uniuersa ad pugnãdũ ut docuimus: instructa: hostis superuenit: ea uia qua Macholodiũ itur. Pergulanus & Picininus dum per ociũ obequitãt: quasi đ improuiso in hostes incidunt: & cognita periculi magnitudine: quo sui ad pugnã se parét: ita ut erant leui armatura: manũ cõserere coeperũt. Tumultuarii item milites qui ad spectaculũ uenerãt: eo cõcurrũt. Veꝝ & pauci & inermes loca inter palustria tantã uim hostiũ haud diutius sustinere potuerunt: Nã magno clamore magnoq; impetu equitatus hostilis uiã oém occuparat. Et peditatus ad utranq; uiæ ipsius parté effusus: ex palustribus campis hastis Scorpionibus laculisq; Philippianos milites equosq; passim in latera trãsfodiebat: ex quo omnes paruo momento in fugã uersi: uelut amentes nihil præter terga hostibus obiecerũt: neq; dũ erat in castra peruentum cũ inde fuga ab omnibus fieri coepta é. Capitur inter pugnandum Carolus Frãciscus ex duelli spectaculo ad clamoré conuolans: sese cũ suoꝝ parte in hostes intulit: pugnãq; fortissime cõseruit: hunc urgens: hunc uulnerãs: hũc cædens: Pergulanũ ex hostiũ trahentiũ manibus captũ eripit. Sed cũ solus hostes iã uictores repellere non posset: tandiu tamé eoꝝ impetum sustinet: quod ductores reliqui saluté sibi fuga peperere. Ipse nouissimus magno cũ uitæ discrimine pedem rettulit Cremagnola castris cũ uniuersis fere impedimentis potitus insequẽdis hostibus abstinuit: maiore tamé eq̃tatus p̃te inermi capta. Hac Philippus clade accepta: cõtinuo dat operã ad exercitũ armis equisq; celeriter instaurãdũ. Deinde ad alienã opem sibi cõfugiendum ratus: ad Sigismundũ Romanoꝝ regé in Germaniã rogatũ mittit auxilium Martinũ insuper pontificé ꝑ legatos orat: ut de pace cũ uenetis agere ꝑgat: Præterea cũ Amideo sabbaudiano pacé firmat: qua cautũ est: ut Philippus Mariã Amidei filiã in uxoré ducat: Vercellasq; urbé eidé dono tradat. Sed Martini tandé opa factũ é: ut per Bergomi deditioné bellũ inter duos potentatus anno secũdo: posteaq̃ geri cœptũ é: solutũ sit. Per idé tépus cũ Genuẽses ut supra docuimus: & ab Alphõso rege mari & ab exulibus terra assidue turbarentur: mittitur eo ab Philippo Franciscus Sphortia qui ĩ Alexãdriũo agro statiua habebat: ut Genuæ urbi præsidio esset. Is [illegible] faciés iã Apẽnini iugũ instructa acie superauerat: cũ inter locoꝝ ãgustias p̃ruptasq; uias ii quos philippus amicissimos existimabat: p̃fidia usi: ita undiq; circũ funduntur: ac de superiore loco magno scorpionum & omni fere missiliũ genere Sphortianã manũ adoriũtnr: ut non secus atq; alpina grãdine oĩa telis obruerẽtur. Durissima profecto & horrenda militibus uisa é ea pugnandi facies. præsertim cũ nulla pugnãdi: sed ne q̃dé cõsistendi ob locoꝝ iniq̃tatẽ facultas esset. Itaq; tãta rei nouitate ꝑculsi: milites diffidere ac dedẽdi sui inire cõsilia cœpere. Quare Frãciscus mutato ꝓfectionis cõsilio oés quauenerãt: cõtinuo redire iubet. Postremi anteriores fiũt: & primi nouissimi. Quod ubi aĩaduertit tumultuaria agrestiũ turba p̃de studio audacius ĩ milites irruit & magnis a tergo & ab latere apto clamoribus subiectos acrius cædẽdo p̃cipites agit. Multi ex iis occidũt: Plures cõfecti uulneribus sternũ

[illegible] philippus [illegible] amideo sabaudiano:

tur. Gerardus gratianus cottignolanus uir fortis & belli usu insignis: cum esset omniū fere nouissimus: multitudineq; pressus: equo intra cautes lapso: fese unius Accolæ fidei crediderat: Sed ab eodem neglecta fide: crudelitate in supplicem uso: ubi cassidem posuisset: Scorpionis cornu in caput percussus interiit. Cum aūt in planiciem quandam haud magnam in conualle sitam ab agmine per uariam hominū stragem peruentū esset: Franciscus omnes in orbem adactos consistere imperat. Ob id multitudo circunfusa cædendo abstinuit: seq; ad montium radices: qui undiq; impendebant: continuit: fremens ac noctis tenebras expectans: miles omni ex parte aditibus montibusq; occupatis quoquam discedere neq; audebat neq; poterat. In tanto omnium salutis discrimine Franciscus ab Eliana Spinula muliere quidem ingenua & Philippo deditissima quæ Rhunchum oppidum non longe possidebat: perbenigne exceptus a tāta agrestium īmanitate seruatus est. Postridie uero non nullo; opera genuensium ciuium ex familia spinula factum est: ut ea rusticoq; parte submota qua Franciscus omnibus ītercluſis itineribus in conualle destinebatur cum suis: unde discesserat: reuerteretur incolumis Cæterū non multis post diebus: sedato ligurum incolaq; tumultu: Franciscus perfidiæ ad Philippum Nicolao gurrerio & Alberico comite auctoribus īsimulatur quasi breui seu ad uenetos seu ad florentinos trāsiturus. Qua quidem re a pleno suspicionis natura principe facile credita: in papiensem agrum qui duos inter amnes Padum Ticinumq; interiacet: in hyberna trāsmissus Mortariū oppidū sibi hybernandi locū delegit: ibi biennio fere tanta omnium rerum inopia uitam egit: cum nulla omnino stipendia penderentur: ut non temere quenq; nel obsessum grauiora pertulisse cōstet. Quod eo Philippus animo faciebat: quo milites ea penuria adducti: arma equos & quicquid pretiosi haberent: sensim consumerent. Interim & præfectos equitum & centuriones quos uirtute præstare nouerat: tum pecunia tum muneribus aliis & pollicitationibus multis ad deserendū ducē allicere nō desistebat. Sed tanta fuit omniū tolerantia: tantaq; in ducem suam fides atque cōstantia: ut nemo præter duos ad sūmum tres repertus sit: qui inconstantia perfidiaue eo tempore usus fuerit. Ipse Franciscus recte factoq; conscientia frætus sæpe Philippum adibat: innocentiā purgare contendebat: qua in re cum cæteroq; amicoq;: tū uel maxime unius Guidonis Taurelli opera usus est. Verum cū obtrectorū causa principis illius iratum in se animū comperisset: decreuit omnia prius extrema patientia toleranda: quam admittere quicq̄: quod sibi uicio ascribi posset. Ferunt de eo retinendo necandoque bis in consilio dictis sententiis disputatum: bis Guidonis causa qui semper ne quid in eū grauius statueretur: obstiterat: auctoritate seruatum: pacata omni longobardia: Florentini qui īmenso semper desyderio lucæ urbis potiūdæ exæstuauerūt: aduersus lucenses Nicolao fortebracio duce sumpsere arma: rati eos quibus per id temporis Paulus Guinigius tyrānus īperabat: facile in dicionē redigere posse. Quare Paulus suis diffusus uiribus. & omni alio auxilio destitutus: ad Philippū supplex cōfugit. Hunc &si pdifficilem ad ferendā sibi opem inueniebat: propterea quod pacis foederibus caueba tur: ne Macrā flumen Philippus trāsiret: æthruscoq;ue fines inuaderet: nō destitit: tamen & rogare: & obsecrare: quo pereunti sibi subueniret: donec tādē Senēsibus depcatoribus q metuebāt: ne subactis lucensibus: id postea bellū in sese trāsferet: ab Philippo impetrat: ut aliqs ex suis ducibus per simulatā abitionē sibi auxilio mitteret. Redierat p eos dies Frāciscus oī dmū perfidiæ suspiciōe purgata in antiq̄ Philippi grām stipēdiisq; finitis lucensibus Senēsibusque legatis petētibus ad ea rē cōficiēdā idoneus uisus ei expeditioni destinat: acceptaque a philippo & ex appulia a paternis urbibus pecunia & militē ueteranū exornat: nouū cōducit. cōflatoq; pancis diebus exercitu ex lōgobardia mouet: & supato apēnino: in lunēses: inde cōtinua

to itinere in lucensiū fines peruenit. At Fortebracius qui uniuerso lucensi agro occupato castrisq; positis urbē ꝑmebat: ubi de Francisci aduentu cognouit: soluta obsidione: ad oppidū Ripā fractā uocant: mediū inter lucam & Pisas: se cū exercitu foeda fuga recepit. Paulus & lucenses tāto periculo Fráciſci beneficio liberati: agrū qui ut docuimus: ad hostes defecerat: recuperare sūmo studio curant: Sed Paulus mercandi quā regnandi doctior: quo se oīo perpetua sollicitudine metuq; solueret: clām cum Florentinis de dedenda luca agere cœpit: pactus ingentē auri uim: utq; a florentinis ciuitate donaretur. Quod ubi apud lucenses increbruit: continuo illi Franciscum ī urbem accersunt: factoq; impetu: tyrānum captiuū cū filiis quinq; ad Francisc cum perducunt: orant: ut & ciuitatis administrationē suscipiat: & de tyranno a quo exitiū ei paratū scirent: deq; liberis suppliciū sumat. At Frāciscus &si intelligebat: & quid Paulus mereretur: & quid sibi liceret: tamē ne qua īsamiæ labe suā innocentiā polluueret: repudiato regno quod ultro a ciuibus offerebatur: urbē liberam dimittit. Paulum cum liberis ad Philippum perduci iubet. His peractis ad recuperandū quod reliqui erat in hostiu manu agri: rursus educit. Iamq; municipia cōplura partim ui ceperat: & in predam uerterat: partim metu uel uoluntariis municipum animis in deditionem cōpulerat: & ad Pisciam oppidum magno munitum præsidio uentum erat: cum florentini Boccacinum Alamānum ad eum legatum mittūt: quē gratum futurum existimarent: propterea quod antiqua cum Sphortia eius patre quo tempore cū Florentinis mereret: amicicia coniunctus esset. Is Frāciſco accōmodata oratione Persuadet: ne florentinum populum qui Sphortiæ patri semper amicicissimus fuisset: quiq; sibi & suis magno usui aliquādo esse posset: iniuria damno afficere pergeret. Fateri se paterni stipendii ure Florentinos magnū argenti pondus ei debere: idq; si lucesi bello excedat reddituros. Quibus auditis Franciscus quoniam Philippo nullis stipendiis obstringeretur: & a lucensibus propter pecuniæ inopiam nihil emolumenti ad sustentandū exercitum consequi poterat: ob eamq; rem sibi necesse fore intelligebat: ad alienam opem confugere: iudicauit oblatam a Florētinis condicionem non repudiandam. Itaq; septuaginta aureū nūmum millibus tot enim Sphortiæ patri debebantur: numeratis. Lucesi agro excessit: ī Apuliam ut ante constituerat: profecturus. Lucensibus per hunc modū cōfectis rebus: anno qui fuit a Natali christiano trigesimus & quadringentesimus ad millesimū: Franciscus in Galliam Cisalpinā ex æthruria reuertitur. Miradulaq; subfedit: eo consilio: ut inde in Appuliam ut prædiximus: proficisceretur: cū Florentini maximo rursus cōparato exercitu Guidone Antonio comite urbinate duce lucam obsidione præmere cœperūt eamq; nullo intermisso tēpre & tormentis & omni conatu oppugnare contendebant: cum Philippus ea necessitate cōpulsus ferendum a se amicæ urbi auxilium iudicat. Itaq; misso eo cū magnis copiis Nicolao picinino: Florentini primo impetu pugna superati funduntur: atq; cum ipsorum ingenti clade fugantur. Quibus ex rebus turbatæ pace: ueneti maiore quam antea apparatu bellum Philippo inferre decernunt. nec minus philippus ipse maioribus uiribus aduersus uenetos accingitur. Quo tēpore cum Franciscus stipendio & honorificentissimis condicionibus ab utroq; mutaretur Martini pontificis opera a Philippo: cui nulla soboles uirilis erat: adoptatur & in antiqua illustremq; uicecomitū familiā cum omnibus liberis posteriscq; transire iubet & quo maiore studio maioreq; beneficio obstringeretur: gener: deligitur: Blanca Maria unica filia adhuc puella desponsata uexilloq; in quo erat depicta pantera: oppidis q; tribus Castellatio Bosco & Frecarolo Alexandrini agri non ignobilibus donatis. His rebus ex utriusq; sententia cōfectis. Frāciscus eo qui insecutus est anno. ad prima signa ueris ex Miradula cū suis omnibus copiis proficiscens cremonā se cōtulit. Cōflato igitur ut ostendi

mus ſecundo ueneto bello: mors Martini põtificis Quinti cõtendentium animos a nouádis í lõgobardia rebus aliquádiu ſuſpẽſos tenuit. Sed poſtea quá Gabriel cõdulmarius patria uenetus Romanus põtifex declaratus cui Eugenio Quarto nomẽ fuit: Martio. ſuffectus eſt: ueneti maioꝝ animo erecti haud amplius diſſimuládú cẽſuere: qn aperto bello arma Philippo inferrẽt Erat ꝑ id tẽpus cũ magna copiarũ parte in brixiẽſi Cremagnola. q ſũma cura ſpẽ uictoriæ quaſi certá pollicẽdo: uenetos ad renouándú bellú traxerat. Is cõtracto haud procul urceis nouis exercitu: ubi plures dies proximorum populoꝝ ad deditionẽ animos tẽtádo cõſumpſiſſẽt Cremonẽſes traiecit: ſpe Soncini oppidi ꝑ ꝓditionẽ potiundi. Quod ubi Frãciſcus: q Cremõæ docuerat: agebat: ꝑ exploratores cognouit: coacta cõfeſtim ualida equitũ ac peditũ manu obuiá ꝓficiſcit: pugnaq; ad ſextũdecimũ Kalen. Iunias nõ lõge a Soncino acerrime cõſerta: hoſtẽ fundit: ac in fugá uertit: captis equitibus amplius qngentis ac mille: ex peditatu autẽ magno numero. At ueneti ubi ubi Cremagnolá fuſũ ꝓfligatũq; acceperũt: ſuis rebus metuẽtes: ad bellũ gerendũ magno ſtudio incenſis omniũ animis: ſic q̃ celerrime omnia cõpararũt: ut nõ modo hoſtis uim ſuis finibus arcere: ſed & alienos inuadeꝛ ſperarẽt poſſe. Pecunia igit in milites abunde diſtributa: inſtauratis: auctiſq; copiis: Cremagnolá rurſus in Cremonẽſes trãſire imperãt: claſſemq; inſup multo maiore nauiũ numero q̃ ſuperior fuerat: ac ac omni bellico apparatu inſtruunt Nicolaũ Taruiſinũ eius claſis ꝓfectũ deſtinãt. Cõſtabat galeonibus maximis ſeptẽ & trigĩta: triremibus ac biremibus aliiſq; actuariis nauiculis circiter cẽtũ Hæc aduerſo flumine Pado Cremone cũ appuliſſet: e regione urbis eo animo ſubſtitit: ut Cremagnola q tribus fere paſſuũ millibus aberat tereſtri quoq; exercitu uno atq; eodẽ tẽpore & Cremonẽſes urgeret: & claſſi adiumento eſſet. Cõtra uero Philippus exercitũ claſſemq; parauerat: ſed hoſtili nequaq̃ parẽ: quæ galeonibus nauibuſq; aliis minoribus circiter qn quaginta ſecũdo amne nauigabat: cuius ꝓfectus erat Pacinus Euſtachius patricius. Hũc cũ in ſe uenientẽ Taruiſinus cognouit: & Cremagnolá cuuctãtem uidit: obuerſis nauiũ ꝓris qua uẽerat: regrediens: tribus circiter paſſuũ millibus ab Cremona reſedit: q̃ in partẽ facile terreſtrem exercitũ accedeꝛ poſſe: & claſſi auxilio eſſe perſpexiſſet. Frãciſcus autẽ Sphortia & Nicolaus picininus q Philippi copiis ꝓerãt: cũ ñ lõge a Piſleone oppido caſtra firmaſſent: delectu ex omni exercitu habito claſſem quæ nauálibus ſociis erat ſeꝛ uacua: cõpleuerũt: eo cõſilio: ut reliquus exercitus & ꝓpter paucitatẽ & qđ omni eſſet militũ roboꝛ nudatus cũ impedimẽtis trans adduá ſublitio põte q erat ad Piſleonẽ: ſeſe cõferret. Pacinus cui tãtis uiribus aucto adoriendi hoſtis creuerat animus: cũ primũ aduentauit in conſpectũ hoſtilis claſſis: cõfligẽdum ſibi putauit: qppe q ut erat naturæ fluminis peritiſſimus: uerebatur: quod imbribus paulo excreuiſſet: fore: ut decreſceret: ubi pugna diutius abſtineret: & ita deteriore ſe futuꝛ conditione. Qua re hoſtilẽ claſſem magno impetu inuadit. Prælio utrinq; ui magna cõmittitur. Cadunt undiq; multi Cruore omnia fœdant: tandem nocturnis tenebris utrinque pugna ceſſatũ eſt: amiſſis e Philippi claſſe galeonibus quinq;: q a claſſe reliqua ſeiuncti & ab hoſtiũ multitudine preſſi intercepti ſũt. Quo fiebat: ut in Philippiana claſſe haud mediocriter trepidaretꝛ: Quod cũ aĩaduertiſſet Franciſcus: duo ſibi uno tempoꝛ ꝓuidenda putauit: ut & claſſiariis animũ ad cõfligendũ adderet: & Cremagnolæ ad uenetá claſſem: aduentũ moraretꝛ Itaq; duos gregarios eqtes uelut trãſfugas ad hoſtẽ ad opẽ claſſi ferendam iá ſe parãtem mittit Hi cũ ad Cremagnolá mane ueniſſent: multa ut erant edocti. đ Frãciſco queſtra affirmãt. Philippi exercitũ caſtra mouiſſe & inſtructa acie ad inuadendũ eũ procedere. Quibus auditis Cremagnola re facile credita continuo ad pugnam ſe parat: neq; loco ubi erat: excedendum iudicat At Franciſcus & Nicolaus ubi primum illuxit: claſſem cõcendũt: & hoſtilẽ

quæ nauiũ proris cõtra uim fluminis ex ordine dispositis cathæniscp inter
se firmatis: hostiũ impetũ expectabat: magnis clamoribus uiribuscp adori
tur: Exemplo pturbata uenetaClassis disiungit. Pugna densior atrociorcp q̃
pridie omni missiliũ genere cõserit. Cõcertabat enim uno tempore uniuer
sis utrincp nauibus uario euentu: qđ modo ueneta: modo Philippiana clas
sis inclinat uidebat. Nouissime autem cũ nõ nulli ex Philippianis galeones
caperent: & iter cæteros unus cui præfectus erat cũ đlectis militibus Petrus
brunoribus parmensis ex Sphortiano equitatu uir sane fortis & rei milita
ris pitissimus: ptimuere naues reliquæ: iamcp cedere & turmis trahendarũ
nauiũ causa in littus expositis aduerso flumine fugere cœperat. At Frãciscus
& uoce & nunciis hac illac Myo parone discurrẽs & nauiũ rectores & naua
les socios ipsũ ét Pacinũ grauiter increpare: accusare: milites hortari: & mo
nere: ut classiarios ad pugnã redire cogerét. Idé faciebat Piccininus: quoꝝ uo
cibus rursus prælii magno animoꝝ ardoꝝ renouat: & tãdé cum enixissime
ubicp pugnaret: decrescẽtis fluminis beneficio quidé ex uéeña classe Galeo
nes qui ex sublimioribus erant: gubernatoribus naturæ fluminis imperitis
in uadis heferunt ita: ut nullo remoꝝ impulsu nulla ui nulla đnicp arte lo
lo submoueri potuerint. Hos Frãciscus leuioribus nauigiis cõtinuo adortus
capta i hoc numero nauis prætoria fuit. Taruisinus aũt pfectus desperatis
rebus ex Galeone in subiectã scapham demissus fuga saluté petiit. Prætoria
igit naui cũ signis capta: tãtus repẽte reliquis iniectus é terror tãtacp rerũ
desperatio omnes inuasit: ut uno fer momẽto cõuersis nauibus secũdo am
ne euadẽdi studio cursu cõtẽdere cœperint: quoꝝ naues Philippiani magno
ipetu clamorecp terribili insequẽtes maioꝝ eaꝝ parte potiti sut. Ingẽte pro
fecto ea pugna uenetis cladẽ intulit. nouẽ. n. ac uiginti galeones & reliq fer
classem uniuersam amisérũt. Cõstat classem ipsam maximo ac incredibili
prope sumptu fuisse cõparatã: Nam præter q̃plurimos nauiũ alueos exqui
sitis artificũ ingeniis exædificatos eo arma tæla cõmeatus & quicqd certis
incertiscp casibus cõducere posse putabat: uincẽdi studiũ adeo acumulate
contulerat: ut miꝝ uideret tantã reꝝ omniũ copiã ipsas ét Venetias suppe
ditare potuisse. Hoc aũt prælii commissum é in Pado ñ ꝓcul Cremona an
no a. Natali christiano primo ac trigesimo supra quadringẽtesimũ ad mil
lesimũ nono Kalen. Iulias. Ea calamitas uel in primis causa fuit: ut apud ue
netos Frãciscus Cremagnola in eã uenerit perfidiæ nõ lati Taruisino auxi
lii suspitionẽ: qua postea insequẽti áno Venetiis é publice securi percussus
Post eã pugnã nihil é per æstaté gestũ memoratu dignũ: temptatũ tantum
ad Idus octobres a Cremagnola capiẽdæ furto Cremonæ facinus: Nam per
uigiliã negligẽtiã noctu scalis muro admotis: Arcem q̃ Sancti Iucæ Cremo
nẽses nũcupant: milites q ad rem cõficiẽdã a Cremagnola missi fuerãt: cæ
sis primo ingressu custodibus occuparũt: Eamcp biduo fer obtinuerũt: Dre
magnolã cũ exercitu q ad tertiũ lapidẽ castra habebat expectantes. Sed ubi
nulla auxilia mitti: & cõtinẽter a Cremonẽsi populo magno omniũ cõcur
su se oppugnari uiderũt: arcellã deseruer: quoꝝ pars capta é: pars fuga i ca
stra se recepit Ferũt sæpe Cremagnolã dixisse: cũ de feredo iis auxilio q ar
cellã occuparãt: cõsularer: uereri se ne latẽtibus hostis insidiis perdendum
obiiceret exercitũ. Atcp hæc secũda fuit causa: quæ illi apud uenetos exiti
um peperit. Autumno iã exacto Cremagnola ꝑ importunis crebrisq hym
bribus cõficeret exercitus: & ꝑ equi morbo permulti abfumerẽtur: copias
in hyberna deduxit. Sub idẽ tẽpus Frãciscus suis omnibus copiis aliisq pau
cis adiunctis aduersus Iohãnẽ Iacobũ Mõtisferrati Marchionẽ: ꝑ & primo
& secũdo uenero bello cũ hostibus fẽserat: missus imparati hostis fines in
gressus oia ti multu ac trepidatione inuoluit populatusq multoꝝ agros:
non nulla deinde oppida expugnat: ac i ꝑdã uertit. Quaꝝ tãtus subito eius
regionis populos armis insuetos pauor occupauit: ut nullo fer negotõ sese

Franciſco dediderint. Ita paucis menſibus per hyemem Iohānesiacobus omnibus prope oppidis uiciſq; ſpoliatus cū i pſum ēt Caſale ſancti Euaſii qđ eſt oppidū celebre & regionis caput: Marchionūq; ſedes ad Frāciſcū deſciuiſſet nullū alicunde auxiliū ad ſe mitti ſperās: ſuiſq; omnīo rebus diffiſus oppida quædā: quæ nōdum defecerāt: Amideo ſabbaudianoꝝ duci & ſibi affinitate cōiuncto uelut illi finitima ſeruāda tradit: Dein Alpes trāſgreſſus: p germaniā iter faciēs ad uenetos cōfugit. Dum hæc gerunt: Sigiſmundus cæſar hunnoꝝ rex Philippi hortatu Italiā ingreſſus Mediolanū ad accipiēdā imperatorio more ferreā coronā uenit: inde poſtea Romā petiturus Eius rogatu Iohannilacobo Philippus ignouit: oppidaq; uniuerſa quæ in ſua erāt poteſtate: reſtituit: cū idem a Sabbaudiano fieri cōtēderet: negatū eſt: Mōtiſferrati per hūc modū rebus cōpoſitis: Frāciſcus a Philippo accitus Mediolanū profiſciſcit: ubi intra Idus Februarias inſequētis anni publice ac magna cū celebritate Blanca Maria iā annos ſeptē nata ei deſpōſata eſt: id q; ſuperioꝝ anno ut demōſtrauimus: pater promiſerat. Cæterū feſſi bello nō tam Philippus quā ueneti ac Florentini Nicolai Marchionis æſtenſis interuētu de pace inter ſeſe ageꝝ cœperūt: ad q̄ p̄ter cæteras belli difficultates illa maxime ipſos de ſummis rebus cōtendentes hortabaꝝ: q; & ueneti Cremagnola iis de cauſis quas ſupra: diximus: publice inter facto: imperatorē nō habebāt: & Philippus Nicolai picinini propter id uulnus q; ad Binā ſub occiput acceperat: opera uti nō poſſet. Itaq; cū ad Nicolaū cōponendæ pacis delata eſſet poteſtas: ea tādē pax circa Kalendas apriles renouata ē: & captiui ultro citroq; dimiſſi. Per eā pacē omnia oppida reſtituta ſūt Florentinis: quæ in Piſano uolaterrano & aretino agro Philippi copiæ cepiſſēt. Lucenſibus quoq; municipia uniuerſa quæ prius amiſerāt: Florētini dimiſer. Cæterū Sigiſmundus Imperator: ut demonſtratū eſt: exæſtuāte adhuc Italico bello Mediolanū uenerat: nec Philippi potētia opibuſq; frætus magnas copias ex Germagnia ſecū adduxerat: Ibi p hyemem aliq̄diu immoratus & a Philippo honorificētiſſime & magno impēdio exceptus: Deinde Parmā Frāciſco Sphortia comitāte profectus: hyemis reliquū cōſumpſit: tādem ineunte uere in æthruriā trāſgreſſus: in urbē lucā ſe cōtulit. At Florētini nō tam Philippo q̄ Sigiſmundo iſeſti ea maxime uictoria elati q̄ pauloante aduerſus Philippi copias apud Torporiū oppidū nō lōge a Piſis adepti fuerant: in lucenſes miſere exercitū: & apud ipſas ꝑpe urbis portas caſtra poſuerūt: militeſq; late lōgeq; peruadētes cuncta ad ipſa uſq; mœnia in cōſpectu imperatoris populati ſūt. Poſthæc in ſenēſes traductis copiis agriſque uaſtatis Florētinoꝝ duces paꝝ ad modū in iis locis ꝑp cōmeatus inopiā commorati in Aretinoꝝ fines cōceſſerūt p eoꝝ abſentiā adeundi Senas facultatē nactus imperator: eo ſtatim maturauit: At poſt aliquot mēſes tandē pōtificis uoluntate: qui prius eū admittere negauerat: Romā ꝓfectus ab eo ſoleniter corona aurea donatus ē. Poſtea uero Roma abiens: p Tudertes & peruſinos Ariminū petiit. Inde p Reuennatē Ferrariēſē & Mātuanū agꝝ Italia exceſſit: & qdē tāta uel animi uel fortunæ uarietate: ut īſenſiſſimus Philippo abierit: cuius hortatu fiducia atque opibus ex Germania mouerat. Venetoꝝ autem quibus maxime inimiciſſimus ī Italiā uenerat: amiciſſimus receſſerit. Certe cū Mediolani eſſet: neq; Philippus ad eū ſalutādum unquā uenit: neq; rogātem cum exiguo comitatu intra arcem admittere uoluit. Dum per quietem Franciſcus Cremonæ deſedit: rurſus Philippo per obtrectatoꝝ inuidiā in perfidiæ ſuſpitionem uenit: adeo ut cum interficiendum ſecreto ſtatuiſſet Cremonam miſerit Simoninum Gillinum Alexandrinum cum his mandatis: ut ſi is ad ſe ſpōte uenīret: illum ſequeretur. Sin forte aliqua cauſa recuſaret: illico retineret: retentumque necaret. Franciſcus autē qui hæc omnia ignorabat nec quicquā admiſerat: cur ſibi timendum eſſet: acceptis Philippi mandatis: Mediolanum pergere maturat. Sed cum laude per noctem

quiescendi gratia constitisset: sit Contucii perusini eius apud Philippū legati litteris certior: a Philippo statutū: ut cū primū Mediolanū appulisset: obtruncaret: Ea re cū paucis ex suis cōmunicata: omnes eum flentes orant: obsecrant: ne ad necē manifestā ultro ac temere prodeat: Sed dum liber est: quod deambulādi gratia ad ponte qui in Addua est: iam puenerant: ī uenetoꝝ fines sese recipiat. At ille recte factoꝝ cōsciētia frætus: nolle se dixit: ubi culpa omnino uacaret: cū abisset: pfidiæ insimulari. Itaq; postridie mane Mediolanū ire contēdit: nō sine magna tamē suspicione: nequid grauius per maliuolorū inuidiā in se statueret. Philippus autē a Simonino de illius aduentu certior factus: mutata in melius sentētia: cū nihil in homine doli esse iudicaret: summo recipi in urbē honore cōfestim iubet. Huic facta est obuiā extra urbem ad secūdum ferme lapidē Maria dux cū ingenti prope & aulicoꝝ & mulierū numero. Quod Frāciscus preter cōsuetudinē fieri admiratus magis timuit. Sed in Philippi cōspectū admissus omnē formidinē deposuit: Ita.n. remotis arbitris Philippū locutū ferūt: Nequaq̄ eā nos tentātā Frāciscē fili secuti sumus: quæ trito quodā puerbio usurpari solet: Totiens dici posse uni ab omnibus eū carere naso: ut is quasi sibi diffidens nasum tangeret: perinde ac dubitās an eo careret. Nam de tua erga nos fide & constātia ac sinceritate animi tui nihil unquā profecto dubitauimus: sed ut calumniantiū de te occurreremus suspitionibus: fecimus ea de re periucla: quæ p ingenii tui uigor tibi nequaq̄ occulta fore existimabamus. Quod iccirco a nobis actū est: ut quæ de innocētia & bonitate tua perspecta nobis erant: & cognita: cæteros etiā nō lateret. Deinde quæcunq; hactenus sibi de eo delata fuerāt: aperit. nec quenq̄ præter se habuisse amicū dicit qui eius innocentiam tueretur: Aduētum ad se suum quaꝝ rex insimulabat: eum fecisse innocentissimū: nō sibi qui nihil dubitauerat: sed aliis insimulantibus. Propterea bono esset animo: & ut fecerat: pergeret benefacere: & q̄d eius esset & uirtutis & dignitatis recordaret. De se aūt omnia sibi polliceret: cuius perinde ac filii esset rationem habiturus.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER TERTIVS.

IAm tertius & trigesimū a christiano natali supra quadringētesimū ad millesimū agebat annus: Cisalpinaq; Gallia omnis quiescebat: cū allatū ē Frāciscō Sphortiæ eā appuliæ partem q̄ ut ostēdimus: paterno iure obtinebat: Iacobū Caudolā armis inuasisse: & iam Serram Capriolam in samnitibus oppidū occupasse. Qua re cognita uæheméter cōmotus statuit: omnibus ptermissis rebus suoꝝ saluti cōsulere & opē laborātibus ferre. Ita que abeūdi uenia a Philippo facile impetrata p autumni tēpus maturat: omnibus copiis e lōgobardia pficiscī: & iam paucis diebus i Flaminiā puenerat: sed nōdum Sapim flumē trāsierat: cū omnia ī picētibus miscerī cœpta sūt: & p Italiā Frāciscī nomē ī crebrescere. Præerat ei puinciæ p Eugenio pōtifice Iohānes uitellius patria cornetanus ricinatēsis Episcopus: cuius ob durioré administrationē: & q̄ picētes mobilitate ac leuitate animi nouis imperiis studere semp cōsueuerūt: cupiebāt mirꝝ in modū hominis īsolētis iugum aliquādo excutere. Quāplures igit̄ hāc occatione nacti Frāciscō obuiā uenīūt hortātes: ut ad capessendā puinciā properaret: cū nulli aut perpauci essēt futuri q ei portas clausuri sint: & Camertes tyranni præ cæteris qui inter sese dissidentes in fraternum sanguinem sæuierant: ad eum de deditione miserunt. Hæc cum accepisset Frāciscus: ad Philippum omnia defert: & quid eius sit cōsilii: quidue sibi agendum esse cēseret: ab eo certior fieri

curat. At Philippus qui nõ ægre ferebat: si in Eugenii põtificatu res Romanæ ecclesiæ pturbarent: quod cũ patria uenetus esset: uenetas partes sequebat: Frácisco nõ aperte sed secreto edocet: ut picenũ inuaderet: Eugeniũq; quod posset: ubiq; infestaret: Quod cũ intellexisset Frácisco: exercitũ nouo milite aucto & Laurétio attẽdulo cognolano gentili suo ac lõgo belli usu insigni: q apud uenetos superioribus annis meruerat: iter alios sibi iuncto composítis Appulis rebus ex Flaminia ubi his de causis plures dies cõsúpserat mouet: & iustis itineribus piceni agri fines ingredit: ac primo aduentu urbẽ Hæsim quæ ab flumine nomẽ capit: aggredit. Ciues aũt & si hyems iã aderat & p̃sidio equestri nõ inualido: Iosia Aquauiuano præfecto: múiebátur: tamẽ postridie eius diei præsidio incolumi sese atq; urbẽ Frácisco dedidere. Hæc tam subita hæsinoq; defectio: táto cæteros timoꝝ cõterruit: ut ad Frácisců deinceps certatim de deditione legati mitterent. Prætergressus inde duos potétiá Clentemq; amnes Oppidũ q; ulmi montẽ uelut in mõte posítũ picẽtes dicunt: cũ longa pace tum agri fertilitate opulẽtũ circunsedit: Nam oppidani bello armisq; insueti: mœnibus cõfixi præter cæteros ĩ fide manẽr uidebant. At Frácisco cui nõ ingrata erat ea ulmensiũ pertinacia: quippe qui optaret aliquod sibi offerri oppidũ quod iure belli diripiẽdum militibus daret: ut & sese p̃da ditarẽt: & locũ haberẽt: quo se deinceps recipere: si quid opus esset: possent: speculatus loci naturam munitioneq; manu factas: postero die omni ex parte inopinantes oppidanos aggreditur: pugnaq; acerrime cõserta: tandem refracto ferreis sudibus muro: scalisque admotis fit in oppidũ irruptio: moxq; irruentibus passim militibus: ĩ præ dam uẽtit. Eo rumore prouintiá in omnem perlato fit cõtinuo maior quã antea ad Frácisců dedentiũ concursus: nullumq; remittit tẽpus ab iis: qui nõdum ad eum de pactione misissent. Vitellius Ricinatũ tanq; ad præcipuã ꝓuinciæ arcem ob singulare in eam ciuitatem fidem se receperat: sed ubi uidit tantam animorum mutationẽ dimissa ꝓuincia: mari ĩ ꝓximá brutiorũ regionẽ cõfugit: unde postea Romã se cõtulit. Eius discessu auximani: deinde ricinatẽses cõmuni omniũ cõsensu finitimoq; exemplum secuti: ad Frácisců desciscunt. Præfecerat uitellius nõ tã ꝓuinciæ eius arcibus singulis q; aliis etiá permultis in umbris atq; æthruscis: quæ Eugenii p̃sidio tenebant: ricinatenses ciues: quos ciuitatis primarios cognouerat: quoscq; sibi fideles fore existimabat. Ea igit urbe recepta: Frácisco p̃fectorũ familias cõprehẽdi: ipsiq; arciũ ꝓuinciæ p̃fectis enunciari mox iubet: nisi arces cõtinuo dediderũt: suos morte passuros. Quo illi metu territi oppidanis adhuc in Põtificis fide permanẽtibus arces dedidẽr: Nam & Firmanã arcem quod Firmani Girifalcũ appellant: quoq; urbs ꝓuinciæ primaria habet: & Asculanã in ultimis ꝓuinciæ finibus positã cæteraq; cũ ipsis ẽt urbibus conse cutus est: Quod tãta celeritate factum est: ut qntodecimo ferme die posteaq; in picenũ aggr uentũ est: uniuersa prope ꝓuincia in eius deuenerit potestatẽ: ipsa ẽt Ancon urbs antiqua portuq; nobilis & picẽtiũ caput stipẽdiaria ultro facta. His rebus gestis iã ĩ umbria atq; ĩ iferiore æthruria tumultuar urbes quæ Eugenio põtifici parebãt: & nouis rebus studere cœperũt: & non nullæ studio partiũ de deditione ad Frácisců mittere: eiq; ut ad ea loca trãsiret: persuadere. Sub idẽ tẽpus Nicolaus Fortebracius q nõ multo ante sub eo põtifice militauerat: alienatus q; se ab eo insidiis petitũ cognouerat. magno tumultu tibur occupauit: oppidisq; q̃pluribus Romæ ꝓximis in potestatẽ redactis: grauissimũ Romanis bellum inferebat. Huic oppositus erat Michael attendulus rei militaris disciplina Fortebracio nõ iferior Verũ cũ cæterarũ rerũ ac maxime pecuniæ qbus bella administrãt: copia nõ suppeteret: Et iã nõ semel defraudati stipẽdio milites necessario segni militia fũgerẽt: ægre hostẽ sustinebat: & ob eã causã nutãtibus omniũ fere populorũ animis & ad defectionẽ inclinantibus: posteaq; in Pontificis auxilio parum

ſpei eſſe cernebatur: q̃bus braciana factio erat inuiſa: hi tutiſſimũ ſibi refu
giũ in Frãciſci Ephortiæ præſidio eſſe cenſebãt. Franciſcus aũt hoc rerum
ſucceſſu animo erectus ſtatuit occaſione tantæ rei nõ ꝑtermittere: ſed iam
parta armis firmare: & uocantiũ amicor̃ cõſilia ſequi: uireſq; circa ea loca
quoad poſſet: extendere. Itaq; ꝑ hyemem quantis potuit copiis ad eũ noui
opimiq; belli fama cõfluentibus nõ multo argẽto exercitu aucto: appẽninũ
per Camertiũ fines in umbriam traiecit: & primi Tuterdes quorũ urbs in
umbria ẽ egregia: miſſis legatis: ſeſe ei dediderũt: ꝓcedẽti deinde ꝑ eam pro
uinciã Sabinoſq; & ĩ interiorẽ æthruriã trãſgreſſo facti ſũt obuiã Interam
nẽſes: Tudertiũ exemplũ ſecuti: Amerini Tuſcaniẽſes & ꝓpinquiores urbi
Romæ Otriculani: Malianẽſes Surianẽſeſq; quor̃ arce fama nobili ꝑfecto
tradẽte qui ricinatẽſis erat patria: ſine ullo negotio potitus eſt: multa præ
terea oppida ignobilia partim expugnata diripuit partim ꝑ metũ uoluntа
riãq; deditionẽ in fidẽ accepit. Ingruẽtibus igit̃ undiq; periculis ꝑterritus
Eugenius: ac neceſſitate magis q̃ ex dignitate agi oportere ratus mittit ad
Frãciſcũ propere Nicolaũ Campanũ Epiſcopũ: q̃ poſtea cardinalis fuit: ut
quauis ratione eũ ſibi recõciliaret. Nec difficile fuit uolẽte impellẽ: quod
ille animo longe ſupra præſentem fortunam proſpiciens: & ad honeſta ꝓpẽ
ſior: cũ ſatis ĩ ꝑſentia haberet dignitatẽ ſuã: & exercitus incolumitatẽ poſſe
tueri: obtalis ab Eugenio cõditiones libẽs accepit. Cõuenẽ aũtẽ ut Franciſ
cus accepto Marchionatus titulo picenũ agr̃ legitimo iure poſſideret: Cæte
ra oppida quæ ĩ umbris atq; æthruſcis cepiſſet: tanq̃ Romanæ eccleſiæ ui
carius obtineret: cuius ẽt uexillifer conſtitutus: primarũ enim militiæ par
tiũ ea omnino ĩ Italia ſuprema dignitas eſt: quæ hoſtis occupaſſet: Eugenio
eccleſiæq; pergeret recuperare. His rebus ita cõſtitutis: Frãciſcus ad Micha
elem duo circiter equitũ millia: Laurẽtio attẽdulo & Leone Sphortia fra
tre ducibus: cõfeſtim mittit: qui ad eũ profecti ita torpẽtẽ Eugenii exercitũ
ac ſibi diffidentẽ ſubleuarũt: ut qui modo trepidarẽt: nec ſatis tutũ ſibi ſo
cum caſtrorq; munitiones arbitrarenť: hi ultro hoſtẽ ad pugnã prouocarent.
Montẽrotundũ primo opugnať adoriũtur: ſed oppidũ natura loci munitiſ
ſimũ: cum hoſtis facile tueref: Sphortiani duces ſoluta obſidione ad Tibur
caſtra firmant: quos inſecutus fortebracius: cõmiſto ad Homẽtũ prælio fu
ſus fugatuſque equites circiter ducentos amiſit. Franciſcus interim Monte
faliſconẽ quod oppidum Fortebracii ꝑſidio tenebat: obſidebat: Nec dubiũ
erat: quin Fortebracius ipſe breui eccleſiæ finibus pelleret: niſi Philippus
de fœdere inter Eugenium Frãciſcumq; icto certior factus: idq; molẽte ad
modum ferens: Nicolaum picininum cum uiribus ĩ æthruriã miſiſſet: qui
ꝑ ſimulationẽ curãdæ ualitudinis ad balneas ſenenſes uenerat. & quanquã
Frãciſcus ut ꝑdiximus: Faliſconẽ obſidione premebat: & Michael aduerſus
Tiburtinos caſtra habebat: Nihilo tamẽ ſecius Fortebracius nõ tam æthruſ
cum eccleſiæ patrimonium q̃ romanos cives & uetralla multiſq; aliis colũ
nẽſiũ oppidis: crebris incurſionibus uexabat. Et ob id ſiue q̃ Romani gra
uiſſima diuturni belli ĩcõmoda amplius pferr̃ nõ poſſunt: ſiue q̃ Picinini ĩ
æthruriã aduẽtus multor̃ animos a põtifice alienaſſet: Romæ ĩ dies omnia
turbulẽtiora erãt: nec ſanari ulla ratione hominũ mẽtes poterãt: donec cor
reptis armis infima plebs ſeſe ĩ libertatẽ aſſeruit: Eſt. n. natura mortalibus
inſitũ libertati ſtudeť & ſeruitutẽ odiſſe. Portæ urbis ꝑſidio firmantur: ex
cepta appia: q̃ Michael & ſocii cognito urbano tumultu tiburtina obſidio
ne exẽplo relicta: eo aduolãtes præmiſſis leuis armaturæ equitibus occupa
runt: eaq; preſidio munita ad diui Pauli Baſilicam cõſederunt: inde latiũ
late populabantur. Sed nec ſatis Eugenius auctoritatis habere uidebatur:
præſertim quia pontificatum pacatiſſimum a Martino ſuſceptum confe
ſtim ipſe magnis turbationibus inuoluiſſet. Iamq; concilium Baſileæ coge
bat: & quida eo cardinales profecti erant: Eugenius interim apud ſanctum

Grisogonũ obsidiebatur: quem ne inde abiret: omni aditu præcluso circũ sepserant: atq; ita aliquot dies indigna quæq; perpessus: tandẽ mutata uestẽ exceptus paruo lembo p tiberim inter iaculatiũ tæla ex utraq; ripa multis secũdo amne terraq; insequẽtibus Romanis: hostiã uix incolumis aduehit. Ibi triremẽ nactus Pisas inde florẽtiã petit: mox ad Frãciscũ mittit qui eum de iis quæ acciderãt: edocerẽt: mãdarẽtq;: ut uniuersi ecclesiasticæ dicionis populi eidẽ uelut præcipuo eius ecclesiæq; romanæ uicario ac uexillifero parerẽt. Romani aũt ubi Pontificẽ cõsequi neqerunt: in præsules reliquos ubiq; p urbẽ impetu facto: bona quæ adhuc illis a fuga superfuerãt: in præ dam uertũt: Nã multi partim amicoꝝ beneficio: in ꝓxima urbi municipia cõfugerãt: partim ĩ Hadriani molẽ sese receperãt. inde ad Picininũ legatos mittũt: q eũ ad accipiẽdã ꝓ Philippo duce urbis curã accerserẽt: donec ĩ ba siliẽsi cõuentu de põtificatu deq; ecclesiæ rebus decerneret. Quibus cogni tis: Picininus haud sibi cunctãdũ existimauit: quo minus amicæ urbi & for tebracio suæ factionis duci a duobus exercitibus pœne intercluso opem fer ret. Itaq; cõtractis magna festinatione copiis: ĩ umbriã repẽte irrupit: Explo ratisq; itineribus paucis diebus ĩ ueterbinoꝝ fines puenit: Fortebracioque ut erat ante cõstitutũ: uicinior factus nouũ & ipse aduersus Eugeniũ incẽ diũ excitabat. Nã Fortebracius urbis rebellione audita: factiscũ romanis cõ festim induciis: Picinino obuiam ꝓperauit. Sphortiani item de Picinini ad ũẽtu rumore plato: haud multũ morati: Appia porta Romanis tradita per põtes transtiberinæ regionis abire permissi: aliquãdo maiore circuitu quo tutius ꝓficiscerẽtur: e regione inferi maris ad Franciscũ contenderũt: qui paulo ante dimissa Faliscoꝝ obsidione ad Rispãpanũ nõ longe a Tuscania ut suis qui Romæ erãt: auxilio esset: cõcesserat: & fore euenit: ut eodẽ die & Michael Frãciscо ad Rispãpanũ: & fortebracius picinino apud ueterbium iungerent. Quibus coeuntibus ducibus uniuersæ duaꝝ ĩ Italia maximaꝝ ĩ re militari factionũ sibi inuicẽ infẽsaꝝ uires ad decertãdũ inter sese cõue nisse uidebant. Præerant enim hinc Frãciscus & Michael: Inde Picininus & Fortebracius factionũ principes: uidebatq; omnis fere Italia ad euẽtũ tatæ rei suspẽsa. Initio autẽ quanquã ĩsignes ꝓpe inter eos inimiciciæ insigneq; iniuriæ ĩtercedebãt: ac factionũ studia nõ tã ducũ q̃ militũ animos acuebãt. continuerũt se tamẽ cõplures dies legatis Philippi ducis id maxĩe conanti bus: ne duces quos sibi Philippus uendicabat: cũ alter gener quẽ ẽt filiũ ap pellãre solebat: alter copiaꝝ imperator esset: inter sese cõfligerẽt. At Frãcis cus ueterbinis quos uelut paternos hospites admodũ caros habebat: opẽ fer re cupiens: in eoꝝ ager incursionibus uastaret: motis castris e cõspectu bra ciani exercitus ꝓ eos campos qui uetrallam Veterbiumq; interiacẽt: ꝓfectus inter ea oppida ad diui Martini templũ cõsedit. Quare & Veterbinos sua propinquitate ab hostiũ populationibus tutos reddidit: & ut magna ex ꝓxi mis amicisq; oppidis commeatuũ copia ĩ castra sine periculo comportaret efficit. Cæteꝝ cũ inter duos exercitus cõtrariæ factionis duoꝝ ferme milliũ passuum spatia intercederẽt: ut est militãtiũ genus procax & cõtumeliis in temperãs: ultro citroq; conuicia iactabant: Et præ cæteris Fortebracius ip se multa de Frãciscо obloqui dicebat: quodq; eius milites nitidi & ad spe cula compti deliciis magis quã armis studerẽt: & cantandi saltãdiq; multo quã pugnandi doctiores essent. Addebat bracianos suos uestibus obsitos breui de tam cultis Shportianis triũphum acturos. Quæ cũ Frãciscо ex au dientiũ indignatione sæpius renũciarent. Nõ pati amplius potuit: quo mi nus ad Philippi legatos querelã deferret: adiiceretq; se Fortebratio ꝓpediẽ ostensuꝝ: an Sphortiani hastis galdiisq; pugnaꝝ didicissent. Itaq; rei indigni tate commotus aduocatis ducibus ordinumq; ꝓfectis: ĩ hũc modũ locutus est. Nullũ ego socii neq; uidi: neq; a peritis reꝝ audiui bestiaꝝ genus gigni: qđ nõ quandoq; feritate depositã: mansuescat. soli nebulones braciani sũt

ætate noſtra: quorũ inſolẽtia ſuperbía atq; temeritas augeaſ. Id uero malũ quæ peperit: aluit ét ignauia: qbus cũ hactenus illis res fuit: dum famæ per iactátiá ſtudét qua plura quá armis geſſerũt: magná ſæpe cladé intulerunt Soli ſumus cõmilitones qbus nec Bracianorũ laruæ timoré incuſſerũt: nec uani rumores nubé oculis obduxerũt. Potuiſtis me adoleſcéte duce ſternen té omnia Braciũ: a quo hi omnes habuere initia: apud Aquilá ad ĩternicio né delere: cuius p̃clari facinoris gloria effectũ eſt: ut nos tota pœne Italia ad unũ omnes capitali odio p̃ſequanſ: & ubi uirtute armiſq; ſuperaſ nõ poſ ſunt: dolis inſidiiſq; qbus artibus ſibi a natura ĩſitis ſemp ſtuduerũt: ad no ſtrá p̃nicié utanſ. Seſe Coclites & Coruinos ſinguli iactitãt. Nos uero leno nes Ganeoneſq; & infimos hominũ dicũt. huiuſmodi p̃bris & cõtumeliis ĩ ſectanſ. Deũ teſtor ĩmortalé: ſi ueſtra modo aperit ſententia: ſi is ad decer tandũ uobis paratus erit animus: quo ſemper hactenus quoſq; congredi au ſos obtriuimus: me inſequéti die prima luce collatis ſignis pugnádi copiá Bracianis factuꝝ: & ſiue noſtꝝ ſuſtinebũt impetũ: ſiue nobis inſequẽtibus terga dabũt: nõ prius cædẽdo deſiſtá q̃ uniuerſæ Italiæ oſtendá: bracianos fraude fallaciis iactantiaq; & nullis aut uiribus aut uirtute ad id nominis pueniſſe. Ná ſiquid adhuc laudis Nicolaus picininus adeptus eſt: id nõ ſuæ ſed Philippi ducis cæteroꝝ belli ducũ uirtuti & militũ robori tribuẽdum eſt. Memineritis aũt in primis me q̃ hactenus p̃ gloria proq; uictoria totiés una uobiſcũ cõflixerim: cũ hoc núc latronũ grege de uita deq; fortunis om nibus in certamé deſcéſuꝝ. Dici p̃fecto nequit: quáta omniũ alacritate ora tio hæc excepta: & q̃maximus eueſtigio ſublatus ſit clamor. Poſtero aũt die ante lucé omnes arma p̃tinus expediant: & quiſq; ſiquid pretioſi habeat: ſe ſe ornet: Frácíſcus edicit. Deinde inſtructa acie p mõtis decliuũ ĩ hoſtes ire cõtendit: Ex itinere Michaelem Troilũ & Zarpellioné cũ electa equitũ pe ditumq; manu p̃cedere agmen hoſtemq; nulla cunctatione ad ipſa uſq; ten toria adoriri imperat: ſeq; ſtatim cũ reliquis copiis ſubſecutuꝝ dicit. Inde inſpecturus ſiqui poſterius ſupereſſet: ad inſtruédá aciem ad poſtremos re dit: & circúſpectis diligẽtius ordinibus & ad ré gerẽdá cõfirmatis p̃ tépore militũ animis ad eos q̃ prope aderát: inq̃t: O cõmilitones timoré mittite: & uiitata animoꝝ alacritate atq; magnitudine ĩ hoſtes ignauos impetũ facite. Quibus dicti ad ante ſignatos p̃perabat: cũ urbanus Sanctoaloxius dertho nenſis ex Philippi legatis primarius: q̃ apud Picininũ noctem ſuperiorem egerat: fit ei obuius admiſſo equo metu ob rei nouitatem perculſus: & ad terrá ſeſe proiiciens: Franciſcũ ſupplex orare: obteſtarique uæhemẽtius cœ pit: ne tantum ſineret admitti facinus: neue Philippi patris res quæ ſuæ eſ ſent: in manifeſtá perniciem mitteret: prohiberetq; celeriter: ne ſui in Phi lippi milites manus coniicerent: & in prædam uerterent. Ad hæc Frácíſcus ſe experiri oĩo uelle reſpondit: an ferꝝ & arma tractare ſui milites ſcirent: conducere enim Philippi fortunis: ut eorum alter q̃primum cõtunderet: q; eo pacto eſſet utrunq; obſequẽtiorẽ habiturus: Sed cũ pacé urbanus depre cari nõ deſineret: At ego Frácíſcus ait: Si mihi mei paruerint: iam puto p̃li um cõmiſſum: nec facile dirimi poſſe: Verũtamé poſteaq̃ mihi p̃ tuas p̃ces urbane quẽadmodũ inſtituerá: perſequi nõ licet: Tubicen citus eat: qui ſi ii qui præmiſſi ſũt: nõdũ ĩ hoſtiũ aciẽ irruperint: pugnáq; ĩerint: iubeat: ne longius progrediantur: prælioq; abſtineant. His idcirco Franciſcus Tubici nem cum mandatis ad Michaelem miſit quod certo cõiectura exiſtimaret: iá ſuos ĩ hoſtes impetũ feciſſe: nec poſſe núciũ ita uelociter ad Michaẽ pue niſ: quin eét pugnari cœptũ: & p̃liũ magno accẽſũ tumultu. Erat cõuallis quædá tráſitu p̃dificilis exuperáda: priuſq; hoſtibus p̃pinquaret. Du hac tráſeũt: diutius quam putarat Frácíſcus: ſui tardanſ. Quare aduolãte mox Tubicine: ad eius iuſſum ſubſtitere: ex quo factum eſt: ut Braciani q̃ paulo

ante Sphortianos maledictis superauerãt:ac deleuerãt:ingenti pauore territi:eorum cõspectum fere nequierint. Nam & si colligendi recipiendiq; sui satis erat spacii datũ.eo p̃cipiti tamen tumultu secesserunt:Vt equorũ lora cõplures succiderint:multisq; relictis sarcinis:Vetralá celeri cursu nullo ordine nulloq; imperio sese receperint:& circa eius oppidi munitiões castra posuerint:ita maxima ac indubitata uictoria de bracianis precibus legatorum Frãcisco extorta est.Ferũt Picininí Sphortianis ordinibus conspectis omni bellico ornatu instructus dixisse.En aspicite quali comitatu qualiue familia Mediolanensiũ ducis filius ad nos uisendos properat. Dein in Fortebraciũ cõuersum acerbissimis eũ uerbis increpasse:qđ sua petulátia Franciscum temere lacessendo ĩ se cõcitasset.Signo igit̃ receptui dato. posteaq; in castra reditũ est:urbanis cæteriq; Philippi legati duces utrosq; cõuenire deq; concordia rursus maiore adhibita opa agere cœperũt:Inter reliqua ab Francisco postulabãtur:ut ab inferendo deinceps Eugenio pontifici bello sese braciani abstinerent:neue ulterius aduersus urbẽ Romá progredirent. Quod illi & si Mediolanẽsiũ legatorũ testimonio & iureiurándo recepissent tamẽ motis intẽpesta nocte castris Romá cõtenderũt.Orta uero prima luce Franciscus hostiũ cognita profectione insequẽdi cõsiliũ ĩtermisit: ratus id quod erat:tátũ eos iá itineris confecisse:ut nõ facile cõsequi posset: sed ad uersus Falisconẽ rursus ducit oppidúq; oppugnare aggressus:spem sibi fecerat hostes non diu ad ferendá obsessis opẽ moraturos:atq; illud quod maxime optabat:futurũ ut iusta acie ĩter sese cõfligerẽt.Verũ ea res nihil eos ab ĩceptis deterruit:urbẽq; petẽtes cũ Romanis quẽadmodũ inter sese uiuẽdum esset:trásegerũt.Deinde per Miluiũ pontẽ trans Tiberim exercitu ducto in Sabinos irruperũt.Mallianũ primo aduentu:qđ oppidũ Frãcisci præsidio custodiebatur:territis oppidanis ad defectionẽ cõpulerũt. Braciani Malliano potiti:Otriculũ Frãcisci ẽt præsidio firmatũ inuadũt. Troilus & Zarpellio ad tuẽda amicorũ oppida cũ cohortibus p̃missi:ĩ quibusdam Narniẽsiũ municipiis alter capitur:alter obsidetur. Quibus rebus cognitis Frãciscus qđ Narnienses quoq; ad defectionẽ ĩclinare audierat:relicta confestim Falisconis oppugnatiõe:itineribus nullo tp̃re ĩtermissis ad hostẽ ire cõtendit:sumptoq; ex itinere oĩ peditatu equitatuq; nõ multo Michaeli ĩperat:ut iustis itineribus cũ reliquo exercitu subsequeretur.Ipse autẽ Narniá ĩgressus ciues ĩ fide cõfirmat:quos iá recepisse intra urbẽ Picinini legatos:& de deditõe ĩter sese studio ptiũ cõtẽdere reperat:ĩ hostẽ ire pgit:& p mõtana loca peditẽq; equitẽ accõmodatiora hostiũ castris appropiquat.Exterruit nõ mediocriter bracianoꝝ animos tã repentinus Franciscí aduẽtus cũ illũ priusq; de Falisconе mouisse cognouissent:in eorũ cõspectũ aduenisse cernerẽt.Itaq; Otriculanorũ & zarpellionis obsidione dimissa circa ipsa Malliani mœnia cũ oĩbus copiis subsederũt.Franciscus cũ ad eum iam Michael pueniset:Narniá p̃tergressus sub ipso Otriculanorũ oppido secũdũ flumen Tiberim castra locat:& adeo prope hostiũ munitiones accessit:ut a Bracianis castris nõ amplius duobus millibus passuũ abesset.Erant autem exercitus utriusq; res in eá hominũ opinionẽ redactæ:ut Sphortiani cũ uiribus & omni copia rerũ tum militum animis longe superiores putarent. Contra uero bracianos & commeatus & pabuli copia deficiebat: qui cum pugnam omnino detractarent:sese munitionibus continebant.Nec iis si in deabire conarentur:facilis haud tuta dabatur castrorum mutatio: quod a fronte hostilis instabat exercitus.latere ab altero flumen obstabat.& ab altero & post terga asperi illis & poene inuii montes impendebãt. Quibus rebus fiebat:ut Frãcisco tũc facilia secundaq; oĩa esset:nisi eius felicitati fortuna inuidisset.Ná paucis post diebus ppetuis grauissimisq; affectus fibribus optimũ iudicauit:omissis belli curis ualitudiné oĩ studio curare.Et q̃q̃ Michaeli nec rei militaris sciẽtia nec auctoritas deerat:tamẽ nihil magniag

Otriculum

Troilus & Zarpellio

gredi absente Francisco ausus satis habere uidebatur: si dum ille cõualesce ret: incolumen rei sũmam seruaret. Inter hæc Philippus p legatos inter hos duces de pace agere nunq̃ desinebat: & tanto eam ipsam ré studio efficiendam curabat: ut eodé tpre septem eius legati eadé de causa in his castris reperti sint: Ná tum maxime Philippi copiæ quas ĩ Flaminiam Bononẽsibus auxilio miserat: a potẽtissimo uenatoꝝ Florentinoꝝ exercitu adiunctis cæteris quos uel odiũ uel metus stimulabat: ꝓmebantur: & ob eá ré illud ĩ primis efficiendũ studebat: ut Picininus cui maxime fidebat: ab æthrusco bello amotus ĩ Flaminiá reuerteretur. Legatis igitur id magnopere curãtibus & Bracianis idipsum cupientibus quod Franciscus ét a gerendis rebus ad uersa ualitudine prohiberetur: in has tandé conditiones uentum est: ut Picininus & Fortebracius quæ p ætatem in ecclesiæ finibus oppida occupabant: reuocatis inde ꝑsidiis Francisco pontifice Eugenio dimitterent. Ĩ Picininus in Flaminiam maturaret: & Fortebracius ad ea loca quæ ante ĩ æthruria atq; umbria possidebat discederet. Cõpositis rebus Fráciscus ui morbi pressus circa Kal. Sextiles Tudertũ defertur: exercitusq; in Tudertes hybernatũ deducitur. Picininus Philippi imperata faciens suis omnibus copiis ĩ Flaminiá traiecit. Fortebracius contra percussum nuperrime foedus Romá accersitus Romanis Hadriani molé oppugnare conãtibus auxiliũ allaturus transtiberim ĩtra urbé non longe a diui Petri templo cõsedit. Sed a Zarpellione eo cõfestim cũ equitatu ab Francisco ĩmisso pulsus: Iuernũ & Assisium quéadmodũ erat ante cõstitutũ: remigrauit. Cæteꝝ cũ esset Florentiæ Eugenius: & si per diuturna inteſtinaq; bella pecunia exhaustus grauiq; ĩsuper ære alieno pressus soluere Francisco ꝓmissa militiæ stipédia nõ poterat: tamen multa ab eo tentata sunt: quæ quietem pacemq; interturbare uidebantur: nam Bononienses quoꝝ in urbe túc cannetula factio principatum obtinebat: ui & armis cogere ad sua ĩperia conabatur. Ex quo turbationes ortæ sunt in Flaminia pergraues & poene ad bella reditũ. Bononienses enim ab eo uexati: ab Philippo auxilia in eam prouinciam accersierunt. Eugenius ob id maiore studio uenetos epistolis legationibusq; & Florẽtios cora hortari rogareq; enixius nõ desistebat: ut & auxilia aduersus Philippũ ĩ Flaminiá mitterent: & pecunia eũ iuuarent: qua Francisco stipédia penderentur: cum de suo ipse pẽdere non posset. Sed ad dinumerádũ pecuniá neq̃ adduci potuerũt: cũ diceret: se plurimũ dubitare: ne Franciscus cum Philippo & bracianis secreto sentiret. Placuit tamé eis: suas copias aduersus eas mittere: quas Philippus ĩ Flaminiá miserat: ne is maioribus ĩ ea prouincia uiribus cresceret. Itaq; Cathamelatá ueneti cũ magno equitatu ac peditatu & Florentini Nicolaũ Tholentinaté cũ oĩbus eoꝝ copiis eo proficisci iusserunt. Qui unũ ĩ locũ coacti castra apud Castellũ bononiense habebãt. Et Picininus ubi ĩ Flaminiá descẽdit: iis sibi copiis quas eo ut ostendimus: Philippus ꝓmiserat: additis: circa Immolá cõsederat: Itaq; ea castroꝝ propĩquitate nõ multis post diebus factũ é: ut cõmisso nõ lõge ab Immola ꝓlio: uenetoꝝ Florẽtinoꝝq; exercitus profligaret: duxq; copiaꝝ Florentini populi Nicolaus Tholẽtinas & Petrus Iohánes Paulus Vrsinus & Eustorgius fauetinus captiui mediolauũ ad Philippũ missi sunt: quoꝝ primũ Philippus retinuit: alios missos fecit. Insequẽtis aũt hyemis initio Eugenius recuperandæ urbis Romæ inire cõsilia cœpit: Ná Romanus populus pontifice tumo Florentiæ agẽte: quãtũ ea res sibi cõduceret: facile ĩtelligebat. & ob eá causam plærique pœnitentia ducti: admissa aduersus Eugeniũ flagitia grauiter obtestabãtur. Superant ciues admodũ pauci: quos grauioris cõscientia facinoris: & ueniæ despatio stimulabat & ob id nõdũ reuersis ad sanitatẽ mentibus armis opus erat q̃bus dubii cõfirmarẽt: & pugnaces opprimerẽt. Itaq; cũ p uim morbi adhuc Franciscus impediretur: quo minus ei negotio intendere posset: mittitur ad eum rei ipsius conficiendæ gratia Iohannes uitellius

patriarcha:quem picentibus ꝑfuiſſe diximus.Is a Franciſco parte copiarum ſumpta:quibus leonē fratrē præfecerat:Romā proficiſcitur:urbē ſine ullo negocio recipit:Franciſcus cōdulmarius cardinalis uenetus ac uicecancellarius Eugenii nepos quē in ipſa ciuitatis defectione Romani cōpræhēderāt ac in uinculis ad eū uſq; die retinuerāt:liberatur.Sub idem tꝑus Camertes gens inter picentes admodū nobilis opibuſq; potens eoꝝ dominos ex Varana familia ab eccleſia romana ſibi olim impoſitos:ut erant prouinciæ eius reguli plærīq; & longa annorū ſerie ꝑ ſucceſſionem dominantes Berardi filios & Gentilempandulfum eorū patruū per publicū tumultū adorti inte remere.Res aūt quomodo habuit ut dilucidius appareat:paulo altius repetam Rodulfo Gentilis filio duæ fuere uxores:ex prima Gentilispandulfus & Berardus ex ſecūda Petrusgentilis & Iohānes nati ſunt Gentilispādulfus & auarus & crudelis:Berardus ingenio mitiore fratris ſuaſu mite bonūq; ingeniū in crudele mutauit & peſſimū.Duo hi ætate iam graues quod ſuis metuerēt liberis.a petroGentile & Iohāne fratribus minoribus natu: ne cū ipſi exceſſiſent e uiuis filios ſuos principatu ſpoliarent:& in ſeipſos cōuerterent:huiuſmodi in eos moliūtur inſidias.Erat legatus in picentibus pro Eugenio pontifice Iohānes uitellius:de quo ſupra mentionem facimus animo ingenti & ingenio ſubdolo & ad omne facinus prōptiſſimo:Is ꝓmagnū auri pondus pactus de iterimendis fratribusPetrogentile ac Iohāne cogitās rei cōficiendæ cauſa Sanctū ſeuerinū quod oppidum diſtat a Camerio decē millibus paſſuū:ſe recepit quattuor fratres ad ſe accerſit:ſeniores duo aiūt ſe ex pedibus laborare hortātur minores duos quod & iuuenes eſſent:& omnem laborem ꝓferre poſſent:eo accederēt. Iohānes q erat ex oībus natu minor & acriore quodā īgenio reſpondit:ſe nullo pacto ad legatū iturum At Petrusgentilis qui ingenio erat facili & manſueto : & ſibi nullius conſcius culpæ:perlibenter iturū:& quid ille ſibi uellet:auditurū & fratribus renūciaturū dicit ex cōpoſito ea hora Camerino diſcedit: ut Sanctū ſeuerinum ueſperi ingrederetur:quo ubi peruentū eſt:ita oppidi portæ occluduntur: ut nullus Cameriū ꝓferri nuncius poſſet.Mane at Gentilis ac Berardus re omni cognita in ipſius Gentilis cubiculū cū uix dum illuxiſſet: Iohāné fratrem accerſi iubent.Is aūt nihil mali ſuſpicās:uenit ad fratres. Tum Gentilis ut cām honeſtā aliquam ꝓberet facinori:exclamare coepit. Tu Iohannes ea omnia machinaris aduerſus Romanam eccleſiam:quibus & te & nos perditum eas.Tum ille ut erat animo minime ignauo reſpondit cōtinuo:quæ loqueris non intelligo ſomniare profecto uideris mihi quibus dictis cōuertitur ide habituſus:Sed cum hoſtium cubiculi egrederetur:qui Satellites a Gentile ac Berardo ad terrendum atrociſſimūq; facinus ꝓpetrādum ī iſdiis locati fuerāt:īnocētiſſimum iuuenē gladiis aggreſſi pluribus cōfectum uulneribus īteremerunt.At uitellius Petrūgentilē Ricinatū ꝓduci ac publice obtruncari iuſſit:ea īſimulatione:quod diceret illum pontificalē nūmū deprauaſſe:& æs pro argento atq; auro expendendū fabricaſſe.His facinoribus ex ſentētia duoꝝ ſuppoſitum fratrum ꝓpetratis principatus q quattuor fuerat:ī duos diuidit Gētilēpandulfum ac Berardum:Berardus illico Tholentinū qđ ei ī parte cōtigerat:ſe recipit:oppidū ſane amoenū & ad oēs Picentiū motus maxīe opportunū.Id oppidū prius Iohāni ī portionē obuenerat:is qa phumanum atq; liberalē ī oppidanos ſe ꝑſtitiſſet:ab oībus mirifice amabat.Quo factum ē:ut a qbuſdā oppidanis q Iohāni cariſſimi extitiſſent:accerſito Foſchino cotignolano:quē Frācicus Sphortia picētibus ꝓfecerat:Berardus obuiā cū uniuerſo populo ad eū repellēdū uelut īfeſtū uenīēte ꝓgreſſus īpetu facto iterfectus ſit.Quæ qdem res & ſi reliquo populo atrociſſima uiſa ē tamē ob recēte Iohānis nece æquo aīo tulerunt:nec multo poſt Camertes quoq; Gentilispandulfi ac Berardi in fratres crudelitate & impietate permoti publico etiam tumultu inſurgentes ; & Berardi

filios & ipsum ẽt Gentilẽ pandulfum facinor̃ omniũ & autorẽ & ducem p̃
multa actuaria supplicior̃ ludibria necauerunt. Id quod diuino quodã iu
dicio esse factitatũ una atq; eadẽ fuit omniũ opinio: pſertim qđ nõ multis
post annis principatus rediit ĩ filios eor̃: qui inocentissime perierant. Petri
gentilis & lohánis Camertes igitur regulor̃ iugo liberi qđ̃ p̃ se remp. tueri
posse diffiderent: missa paulo post ad Franciscũ legatione: ei tributarii facti
certis legibus uiuere pmissi sunt. Per idem tp̃us Ludouicus andegauiensis
qué abdicato Alphonso lohánã reginã adoptasse: sibiq; in regno succesſorẽ
instituisse initio docuimus: bellũ aduersus lohánẽ antoniũ tarentinor̃ prin
cipem gotholanas partes sequentẽ: Iacobo caudola duce: magnis copiis ges
serat. Vex̃ bellicis ĩcõmodis insuetus & caloribus maximis in appula regiõe
cõfectus in graues perpetuasq; febres incidit: & Cusentiã in ulteriores bru
tios rediit: unde prius reginæ iussu discesserat. Vbi paucis post diebus ma
gnitudine morbi pressus: excessit e uiuis. Eius obitus ob mansuetũ miteq; ĩ
geniũ quo plurimor̃ uolũtates sibi facile cõciliauerat: magno uniuersum
prope regnũ mærore affecit: magnáq; factioni andegauiensi retinẽdi regni
curã intulit. Redierat superioribus annis feruente adhuc gallico bello ĩ Si
ciliã noua classe Alphonsus: sperãs fore: ut uel ab lohána uel ab factionũ al
tera rursus in regnũ accerseretur: quã quidẽ spem nõ modo aluerat Philip
pus: uex̃etiã auxerat: persuaserat q; Regi ut ĩ Italia reditũ maturaret. Quod
non eo certe cõsilio fecerat: ut Regiæ in Italia uires inualescerent: sed ut ab
se euocati regis amicicia uenetis timorẽ incuteret. At cõposita postea pace:
tum demũ patuere animi patuere doli. & simulationũ plena fuisse omnia:
cognitũ est. Nã statim languescente priore amicitia: aliter uterq; sentire ali
ter loqui: & cõtraria cõsilia agitare: & in mutuã sæpe pernicie multa moli
ri. Verũ mors Ludouici spem Alphonso adeundi regni magnopere adauxit
Proinde amicos hortari: Aduersarior̃ uero alios propositis pmiis sibi con
ciliare: alios minis terrere nõ cessabat. Cæterũ initio anni eius qui subsecu
tus est: quod nõ tam Philippi quã uenetorũ Florentinorũq; omniũ animi
belli magis quã pacis artibus intenti uiderẽtur: tum maxime uenetiFloren
tiniq; societatis fœdere iuncti: apud Eugeniũ pontificẽ instare uæhemẽtius
non desinebãt: ut Franciscus Sphortia bello quod aduersus Philippũ gestu
ri essent: dux p̃ficeretur: pmiũ ob eã cãm quodcũq; magnũ dependuri. Nec
minus & ip̃or̃ & Philippi ité legati Tuderti apud Franciscũ agentes multis
maioribusq; quã unq; antea: cõdicionibus delatis utriq; contrariis studiis
suarũ partiũ facere innitebãtur. Sed ille & p̃teritarũ rerũ memor & quod
iã cõpertissimũ haberet: tãto Philippũ studio Nicolaũ Picininũ prosequi:
& illũ tãtã sibi auctoritatẽ sumpsisse: ut perdifficile foret: se non modo pri
mas apud Philippũ partes: sed ne qdẽ æquas habiturũ: cum minime fieri
posse cõstaret: ut duo belli duces sibi inuicẽ æmulates idẽ sentirẽt: statuit
in p̃sentia certiora potius q̃ spem antea nõ satis firmã ab se cognitã sequi:
Itaq; hortãte pontifice istãtibus uenetis Florẽtinisq; simul & suis ité oĩbus
id magnope cupiẽtibus: Captabrigæ equitũ p̃fecto: & scribæ cõtucio peru
sino quos Florẽtiã ad pontificẽ ea de cã legatos miserat: scribit: ut quod de
icundo fœdere eis mãdauerat: scriptis tãdẽ firmarẽt. Quo fœdere cautũ est
ut põtificis ecclesiæq; romanæ Frãciscus ut prius fuerat cõstitutũ: foret ue
xillifer: piceni agri & a sũmo pontifice & cardinaliũ collegio Marchio de
claratus eam ꝓuinciã iure optimo possideret. Tudertinoru insup Tuscanié
siũ & alior̃ quoruãdã ĩ æthruscis atq; umbris oppidorũ uicarius esset perpe
tuo cõstitutus. Cæteris uero oppidis cederet: quæ ecclesiastici iuris obtine
ret. Præterea ab uenetis Florentini q; eqtũ triũ milliũ & peditũ mille stipẽ
dia ĩ biẽniũ accipet: copiar̃q; oĩum quæ apud eũ bello gerẽdo ꝓ uenetis ac
Florẽtinis futuræ ẽẽnt. Imperii sũmã obtĩeret. Postrẽo rex̃ ear̃ oĩum quas
ubiq; in Italia possideret: uenetis Florentinisq; suo sumptu præcipue foret

tuendaꝝ curæ. His rebus cõstitutis: Eugenius Francisco ĩperat: ut Fortebracio Romanæ ecclesiæ omniũ infestissimo bellũ inferat. Cõplura. n. & ĩ umbris & ĩ æthruscis ecclesiasticæ dicionis oppida eius præsidio tenebãt: quorum erãt Assisiũ: Tifernũ: Falisco: & Tibur primaria: quibus ex locis cuncta per regiones crebris incursionibus ꝑuadebat. At Franciscus & amicis ferendæ opis & cõprimendi hostis maiorẽ in modũ curæ intentus pontem in Tiberi faciẽdũ censuit: ut iis qui ĩ inferiore æthruria a Fortebracio premerẽtur: auxilia submittere posset: cũ neq; uada ad trãseundũ reperirẽtur: neq; pons integer ullus superesset. Nã qui lapideus fuerat urbi proximus siue fluminis ĩpetu absumptus siue uetustate collapsus siue humana ui demolitus iampridẽ corruerat: quarũ rerũ necessitate coactus: quod nulla nauigiorum ꝑ loca transeundi fluminis facultas dabatur: cõstruendi pontis rationem excogitauit: eamq; inusitatã & memorabilẽ. Octo. n. pergrãdes ualidosq; funes pro fluminis latitudine ex fulginatico lino: ubi eius generis copia est ĩmensa: faciendos curauit. Ex his sex a uestigiis pristinisq; diruti pontis molibus distentos ita direxit: disposuitq;: ut quattuor æqualiter substerni coniungique possent crassioribus tabulis & itẽ utraq; ẽt latera reliquis paulo altius dispositis funibus muniebãtur: & ne pons ob fluminis latitudinẽ fluctuaret: asseres cõplures instar colũnarũ ad firmitudinẽ machinis infixit in flumen. Eo ponte ꝑfecto cũ omniũ admiratione ac stupore propter celeritatẽ facilitatẽq; operis copias traducere cœpit. Iam uer aderat militaria pontificis uenetoꝝ Florentinoꝝq; signa ad Franciscũ delata magna celebritate accepta grande ad ornandũ exercitũ argenti pondus e Florentia afferebatur: cũ ei renunciatũ est: Fortebraciũ ut erat ad dicacitatẽ alacer: iactare & palam pronũciare cœpisse eius sese pecuniæ partẽ sibi omnino uendicaturũ. Auro igitur Cortonã allato: Franciscus delecto equitatu ac peditatu quẽ satis aduersus hostẽ esse arbitrabatur: eo ꝑ fines perusinoꝝ proficiscit. Ex itinere Fortebracio & profectionis causam: & qua sibi eundum redeundumq; esset: renunciari iubet: ut si de pecunia illa partienda quicq̃ cogitasset: obuiã prodiret. Sed ille nihil præter magnifica gloriosaq; uerba conatus Assisii se cõtinebat. Franciscus accepta non longe a Cortona pecũia Iudertum reuersus in milites distribuit: quos sũma festinatione exornandos curat. Thalianũ foroiulianum præterea nõ obscura tunc inter militaris disciplinæ ductores fama cũ sexcentis equitibus mercede cõducit. Nã Michael a lohãna accersitus in Appuliã cõcesserat: & Laurentius ingrauescente iã ætate: uelut militiæ emeritus: militibus Francisci curæ relictis: Ferrariã se cõtulerat: ubi rem familiarẽ ad sustentãdã senectutem parauerat. Vt uero primũ pabuli copia in campis adesse cœpit: exercitũ apud Fracticellã cœgit quod ẽ oppidũ nõ lõge a Tuderto: ubi dies cõplures ea de causa cõsumpsit. Deinde in assisinos duxit: quorũ urbs ualido Fortebracii præsidio seruabatur. Et quãq̃ Francisco nulla spes erat ꝑ oppugnationẽ eius potiũdæ urbis situ ꝑsertim ac muro munitissimæ. Futurũ tamẽ sperabat: Fortebraciũ ipsum aut pudore aut necessitate cõpulsum sibi aliquãdo ꝑliãdi potestatem facturũ. Itaq; expugnatis castellis q̃busdã in eo loco castra locat: ubi sacellũ est Matri Mariæ uirgini dicatũ: & diui olim Francisci domiciliũ: ubi Angelorũ habuisse uisiones credit: & ob id Fano ipsi Sanctæ Mariæ angeloꝝ nomẽ inditũ ẽ. Hinc Frãciscus crebris ad ipsas usq; urbis portas ĩcursiõibus. Assisinos ĩfestabat: Inclusũ hostẽ ĩ ꝑliũ ꝓuocabat: tẽtabatq; multis modis: si forte equũ ĩ cãpũ allicere posset. At ille uiribus ĩpar nũq̃ eduxit. nunq̃ urbanas munitiones egressus pugnandi copiam fecit. Inter hæc crebri in æthruriam rumores afferebantur. iam Picininum ex Cisalpina gallia magnas Filippi copias ducentem mouisse: & in Flaminiam properare Franciscumque filium cum parte copiarum in æthruriam missurum. Quam ob rem placuit Eugenio: & Florentinis: ut Franciscus dimisso. aduersus

Fortebraciũ bello in Flaminiã contra Picininum obuiam proficisceretur. Verebãtur.n.ne subactis iis regulis qui Romanæ ecclesie in Flaminia parebant: Picininus in æthruriã aut in agrũ picenũ trãsiret. Sed ea res Frãciscũ magnopere angebat: qđ uideret suo discessu uniuersam ꝓpe umbriã hosti præde relinqui: præsertim si Franciscus Picininus Fortebracio: ut dicebat iungeret: qui ꝓhibentibus nullis impune per regiones uagaturi essent. Quare ut tanto prouincie periculo occurreret: uisum est Leonẽ fratrẽ cũ equitibus mille quingẽtisq; peditibus in regione ea dimittere: qui Tudertinos cæterosq; populos ab hostiũ incursionibus populationibusq; tueret: egitq; præterea cũ Eugenio: ut uitellius cũ ecclesiasticis copiis quas aduersus Faliscos habebat Leoni adderetur: quo hostẽ maioribus copiis præssum maleficiis iniuriisq; ĩferendis facilius prohiberent. His rebus cõstitutis: Franciscus per agrũ perusinũ atq; Tifernatẽ iter faciẽs: ad id oppidũ peruenit: cui Burgo Sancti Sepulchri nomẽ est: quo in loco cũ exercitu cõstitisset: secusq; Tiberim milites tendere iussisset: exemplo abortis nubibus uestiri cæluni & serenitas in caliginẽ uerti cernitur: ingentesq; cõtinuo imbres ab ipsius usq; Appẽnini cacumine torrẽti adeo ĩmenso præcipites ferri: ut qui exiguus admodũ esset antea Tiberis alueus in cumulũ ingentẽ excresceret: uniuersusq; exercitus ea illuuione obrutus & ad internitionẽ delectus fuisset: nisi Fufresinæ nobili loco natæ & animo ingenuo mulieris beneficio adiutus: se a tãta calamitate eripuisset. Nã illa cũ ad montis radices oppidũ possideret: & amnis uim naturãq; lõgo usu probe intelligeret: cognito periculo opportune Franciscũ per nunciũ edocet ut ab ĩminentissimo exitio & sibi & suis prospiciat: Nec tamen mulieris nũcius admissa equa ad Franciscũ paratis mensis lotisq; manibus iamiã cœnaturũ prius uenit: & mandata exposuit: quã iam erumpere amnis horrida rapacitate formidabilibusq; uorticibus circũiectos cãpos inundare ac terras alte lateq; diluere: & rapere oĩa: uastareq; cœpisset: quo nũcio & subito portento territis omnibus: mox totis castris concursatur: & ingens exorit trepidatio: & mortis formido oẽs inuadit. Refigunt alii tentoria: alii arma capiũt: & qcqd sibi carius erat &: primum offerebat: corripientes in proximos editioresq; tumulos confugiunt. Alii in ephippiatos equos succisis loris insilientes. eodẽ se recipiũt. Fuere nõnulli quos undiq; torrentis rapacitas aut ipso ĩpetu corripuit: aut dũ cũ rebus sibi carissimis enatare: aut ad ꝓximas arbores euadere conant: absorbuit: & ita non arma solũ permulta atque tentoria & res ꝑciosissime: uerũ ẽt equi ipsi ac uiri ui aquaꝝ enecti perierunt. In tãta ãt reꝝ difficultate ac formidine nox ipsa tãdẽ supueniens terribiliora fecit oĩa: isomnis & sũma cũ aĩoꝝ molestia exacta. Vbi uero illuxit: tũ omnes singillatim detrimẽtis quæ acceperãt: cognitis: maiore quadã aĩoꝝ ægritudine sunt affecti: cũ circũquaq; exqrentes arma ac uestes ornamentaq; cætera quæ amiserãt: non mõ ea nusq̃ inuenirent: sed ne uestigiũ quidem ullũ in quibus locis antea cõstitissent: recognoscerent. Et usq; adeo turbulẽtissimus fuit impetus ille aquaꝝ: ut oĩa euerterit: & cũ saxis & luto tũ etiã arboꝝ truncis & trabibus cũcta oppleuerit: atq; fædauerit. Fuit is sane Francisco casus cladi ab hoste acceptæ similis: ut eũ plures dies per ea loca ad reficiendũ tot detrimentis exercitũ tardauerit. Picininus interim in Flaminiã contendere: & iã adesse nunciabatur: quibus quibẽ rumoribus cõpulsus Frãciscus magna celeritate appẽninũ superat: & tridui peracto itinere Cæsennã appulsus Sigismundum pandulfum & Dominicũ mala testas fratres ariminenses cũ copiis sibi asciscit. Dein ad flumen Sapim aduersus Picininũ trãsire conante castra firmat. Vtq; omni trãsitu hostem prohiberet: qui in agro Foroliuiano cõstiterat: & per montanos saltus iter in æthruriã facturus dicebatur: ea quoq; itinera intercisis ubique arboribus multaq; alia adhibita materia interclu denda custodiendaq; curat. Venerat.n.in Flaminiã Picininus cum exercitũ

fresina nobilis

mũdatio tyberis
Francisco pnitio-
issimo

non modo ſuis ſed aliis etiam multis Philippi copiis munitiſſimo. Franciſ
cus uero multo minoribus illi ſeſe Sapi intercedente amni oppoſuerat: ex
pectans affuturas propediē promiſſas a uenetis Florētiniſq; copias: quibus
auctus hoſti apertis campis reſiſteret. Sed cū nihil inde auxilii ad eū mitte
retur. Picininus crebrius nunc flumen repertis uadis traiicere tentabat: nūc
Appenninū accito ad ulteriores eius montis radices Fortebracio ut inde ui
am aperiret: tranſire conabatur: nouos in æthruriā umbriāq; motus excita
turus: & ob id Franciſcus deſtinere artibus hoſtē diutius q̄ putarat: non ſi
ne ingenti ſuo exercituſq; periculo cogebatur. Ponte interea in eo flumine
mille ab urbe Cæſenna paſſus edificari curauit: quo & pabulatum trans flu
men mittere: & hoſtem quandoq; adoriri poſſet. Eo cōfecto Ponte leuia in
terdū p̄lia cōmittebant: & in his Franciſcus Picininus: & cum eo Sacramor
Parmenſis ex Philippianis ductoribus unus: dū per inſidias hoſtilis exerci
tus pabulatores adoriri inniterentur: a Troilo & Zarpellione qui illis præ
ſidio erāt: p̄fligātur: & in fugā cōiiciūtur: maiorq; eor̄ pars cum ipſo Sacra
more capit̄: quor̄ ſupra eqtes centū numerus fuiſſe affirmat̄. At ubi Forte
bracius oībus p̄cluſis additibus nihil per eos ſaltus proficere poſſe uidet: Ti
fernū regredit̄. Interim fit a Corrado trincio fulginati tyrāno multis nun
ciis certior: leonem Sphortiā qué cū equitatus peditatuſq; parte p̄ſidio in
umbris a Frāciſco relictū diximus: paruo negocio opprimi capiq; poſſe cū
uniuerſis copiis: nulla. n. munitione caſtra haberi: uigilibus nullis cuſtodiri
excubias nullas fieri: Speculatores nullos circūmitti: oīa per ſūmā negligen
tiam atq; īertiā adminiſtrari: quibus cognitis rebus Fortebracius ſupto ex
pedito equitatu de prima uigilia mouet: & q̄ maximis p̄ōt nocturnis diurniſ
q; itineribus aduerſus leonē cōtendit: & non multo tēporis ſpacio ſexagita
circiter paſſuū millia emenſus ſub ip̄m prope meridiē ſentientibus nullis
ī leonis caſtra peruenit: eūq; nihil hoſtile timentē: quod hoſtē lōgius abeſſe
putaret: incautū inermēq; opprimit: nec minus milites oīs iermes dormiē
teſq; occupat reſiſtentibus nullis Leo ipſe cū magna militū partē capitur.
Pauci admodū qui initio fugæ ſe mandarant: ī p̄ximū Mōtēfalcum euaſer̄
quor̄ ī numero fuit Francutius Sanctoſeuerinas ex præfectis equitū uir for
tis & manu promptus. Fortebracius caſtris potitus fulginatiū ēt auxilio fre
tus ad montēfalcū obſidendum: quod eſt umbror̄ oppidū non longe a Ful
gineo poſitū: ducit: Oppidani implorato ab uitellio auxilio obſidionem ali
quandiu ægre ſuſtinent. Vbi uero nihil opis ferri & oīa fere ad ſalutem ne
ceſſaria deficere uidēt: impetrata p̄ſidii incolumitate: facere hoſti deditio
nem. Sed Francutius qui ſe tutū ob fidē ab hoſte datā fore exiſtimabat. ſub
miſſis a Fortebracio percuſſoribus: non p̄cul ab caſtris per inſidias ſūmāq;
p̄fidiā interficitur. Ea uictoria elatus īſolētiorq; factus Fortebracius ī Picen
tes animū cōuertēs traducere eo copias conſtituit. Itaq; Camertem inuadit
agrū: ubi nō nulla primo impetu municipia dedentibus ſeſe municipibus
occupat. agroſq; longe lateq; populatus ipſam demū caput gentis urbē om
ni uacuā p̄ſidio incurſionibus uexare coepit: ut ea ſubacta liberior īde ſibi
ī agrū Picenū pateret aditus. Hac nūciata clade grauiſſimo aī uulnere Frā
ciſcus percutitur: Nā p̄ter fratris quor̄dāq; alior̄ captiuitatē ac cædē diſſi
patosq; milites: plurimū uerebatur: ne uictor hoſtis camertibus ſuā ī ſentē
tiam actis: ī agrū picenū deſcēderet: & p̄uiciā defenſoribus uacuā mobilita
ti ſua natura obnoxiā facile p̄turbaret: ac oīa tumultu terrore; p̄miſcens
ad defectionē populos īpelleret. Itaq; pontifice magno ſtudio iſtate a uene
tis īpetrat: ut promiſſæ tādē ad ſe copiæ mitterentur: quæ non multo poſt
magna celeritate: Cathamelata & Thadæo æſtenſi ducibus ei ſeſe iunxerūt
Florentini quoq; pauloante ad cuſtodiendos Appēnini aditus: ne hoſtis ut
demonſtratum eſt: in æthruriam penetraret: Chriſtophorum Tholentinatē
Nicolai filium cum duobus Iohāne & Baldoino fratribus miſerant.

Franciſcus ut & Camertibus amicis grauiter laborantibus q̃ celerrime auxi
lium ferret: & imminenti picentium periculo occurreret: Thalianum foro
iulianũ & Mãnum barrilem ex ueteranis equitũ præfectis de quo ſuperio
ribus cõmentariis mentionem fecimus: cũ ſuis copiis ei profectioni deſtina
uerat: quibus nõ nullas etiã de exercitus numero turmas addiderat. Hos au
xiliaribus uenetoꝝ copiis firmato exercitu in picenũ mox maturare iubet:
& quid ab eis fieri uelit: oſtendit. Hi poſteaq̃ eo puenerũt. Alexãdro Sphor
tiæ Franciſci germano fratri: qui ei prouinciæ præerat: & ſupra ducentos
iam eqtes ex multis delectos cõduxerat: ſeſe iunguntꝫ: ac delectu ex omni p
uĩcia habito ſpe benegerẽdæ rei alacres in hoſtem ire contendũt. Fortebra
cius aũt caput montis quod uocant camertium municipiũ haud procul ab
urbe ſitum ſũmo ſtudio oppugnabat: nec cognito hoſtiũ aduẽtu & caſtris
loci ſitu munitiſſimis & uiribus animoq̃ cõfidens deterretur. At Sphortia
ni duces ingenti animoꝝ alacritate ſuperata locoꝝ iniquitate eũ adoriũtur
Fortebracius qui ſe munitionibus continere cõſtituerat: hoſtiũq̃ impetum
ſuſtinere poſſe putarat: tamen ſuperatis ab Sphortianis munitionibus pu
gna decertare cõpellitur: nec diu hoſtes ſuſtinuere: ſed circũquaq̃ fuſi foe
dam in fugam uertũtur: quos Sphortiani acrius inſecuti: magnũ eoꝝ nume
rum ceperunt. Ipſe autem Fortebracius ubi ſuos inclinare remq̃ omnino p
ditam uidet in fuga ſalutem ponit: Sed qua ire ſibi obuenit: calle fugienti
um multitudine occupato: partem in alterã flectit: proſilientiſq̃ equi lap
ſu ex anguſta admodũ uia in ſubiectũ p̃cipitium proruit. Feſtinatio. n. plæ
runq̃ improuida eſt & cæca: nec minus is qui eum inſequebat. Chriſtopho
rus foroliuianus Alexandri eques ſublimi uectus equo: eodem profuſus eſt
humi proſtratus: citius ſe in pedes attolit: hoſtemq̃ cõtinuo opprimit. For
tebracius tamen nõ uincitur animo & altero humi genu fixo: ita ut erat
oncratus armis ſeſe in pedes erigere innitebatur. Sed cũ manu iam a Chri
ſtophoro deprehenſus admoneretur: ut ſe Alexandro dederet: magna animi
ferocia reſpondit: non eſſe adhuc deditionis tẽps: ſperans: ſuoꝝ aut fugiẽtiũ
aut pugnantiũ beneficio poſſe ab hoſtis manu ſe eripe: & ut erat animo fe
rox enſis cuſpide in hoſtis faciem ictus geminat: quare a Chriſtophoro ira
uæhementi concito in oculũ lœtali accepto uulnere rurſus humi deuolui
tur. Deinde ad Alexandrũ ſemianimis in clipeo platus: intra municipium
qđ obſederat: curandus mittitur: nec multo poſt dum Cameriũ deferẽ: ui
tam deſeruit. Hunc tãdem Fortebracius humani diuiniq̃ iuris cõtemptor
& Romanæ p̃ſertim eccleſiæ: acerrimus per omnem fere ætatem p̃ſecutor
finem habuit. Alexander Foroiulianuſq̃ caſtris hoſtium cũ impedimentis
omnibus potiti: quicquid ante Fortebracius in Camertibus ceperat cõfeſtĩ
recuperant. Inde copias in Aſſiſinos ducunt: quoꝝ ĩ arce Leoſphortia aſſer
uabatur: qua re ciues omni ſpe auxilii deſtituti, haud multum morati im
petrata Fortebracii uxoris cum ſuis bonis incolumitate: ſeſe atq̃ urbem de
didere Eugenio pontifici. ita leo in libertatem reſtitutus eſt. De his rebus
ut geſtæ erant: nũcio in Flaminiam plato & Franciſcus maxima afficit læ
titia: & Picininus non mediocriter animo conſternatur: factumq̃ deide eſt
ut breui temporis ſpacio: Nicolao Marchione æſtenſi ſequeſtro: rurſus ĩter
Eugenium uenetos ac Florentinos & Philippum pax renouata ſit: quaqdem
pace cauebatur: ut Immola & quicqd Picininus in ea regione occupaſſet: Ro
mano pontifici reſtitueretur: Picininus & reliquæ Philippi copiæ quæ in
Flaminia eſſent: in Galliam reuocarentur quas ob res Franciſcus prouincia
hoſte nudata: cũ Sapim tranſiſſet. reconciliato pontifici Antonio Ordelaf
fo Foroliuianis imperante: in Bononienſium fines exercitum duxit. Quod
ubi cognouit Baptiſta Cannetulus cannetulæ factionis princeps: & de Eu
genio infenſus metu territus: ex urbe ſtatim profugit: At Antonius bentiuo
lus alterius factionis princeps cuius præcipua opera urbs recepta fuerat ar

dentioribus ſtudiis immẽſaq; læticia a multitudine ĩ patriam ſuſceptus nõ multis poſt diebus Baldaſſaris offidani eius urbis p Eugenio præfecti iuſſu indicta cauſa & nulli obnoxius culpæ ſecuri pcuſſus eſt. Quod facinus tam atrox atq; indignũ plurimoq; animos in ea ciuitate a Põtificis beniuolẽtia atq; fide prorſus auertit. Frãciſcus Picinini diſceſſu omni pacata Flaminia: Bononia recepta reductis ad Cotoniolá paternũ Flaminiæ oppidum copiis cum delecto ſuoq; comitatu Florẽtiam ad uiſendũ ſalutandũq; Eugenium profectus honorificẽtiſſime a Põtifice ac Florentinis excipitur. Et quanquã rebus ſeriis intendebat: tamen ut ſatiſfaceret populo: qué mutuo ſemper amaſſet coluiſſetque haſticos ludos & præclara ſpectacula edidit: & ita ſibi maiore quadá beniuolẽtia animis hominũ deuinctis peractiſq; iis rebus: de quibus cũ pontifice Florẽtiá acturus uenerat: ad exercitũ rediit. Quodque hyems iminebat: ĩ picẽtes hybernatũ cõceſſit. Dũ hæc ĩ umbria Flaminiaq; gerũtur: Iohãna ſecũda ætate iã cõfecta: Renato Ludouici fratre qué ſupra e uita exceſſiſſe diximus: ſibi hærede & in regno ſucceſſore iſtituto naturæ conceſſit. Eius mors maiores prioribus in eo regno motus ſeditioneſq; excitauit: Nam & pontifex Neapolitanos uelut cæteroq; regni populoq; primores admonuit: Siculoq; regnũ eis Meſſanẽſe fretũ Romanæ eccleſiæ iuris ẽẽ nec ulli ſubiiciẽdũ regi: niſi qué ipſe ex uetuſto more cõſtituiſſet: eccleſiæ que Romanæ tributariũ declaraſſet: & ob id ſe ppediẽ Iohanné uitelliũ patriarcham Alexãdrinũ legatũ eo cũ copiis miſſuq;: Sed regni pceres Ciuitateſq; omnes diſcordiis ſeditionibuſq; ſtudentes: diuerſi diuerſa agitare conſilia: ſeq; cõtrarias in partes ſcindere cœperũt: Alii renatũ Andegauiẽſem. alii Alphõſũ regẽ expetẽr. Aliis q a Romano põtifice fuiſſet rex declaratus placere. Neapolitani uero Eugenii legatis reſponderũt: nequaquã uitelliũ legatum admiſſuros: ſed Renatum unicũ ſibi regẽ depoſcẽr. At Iohánes Antonius tarẽtinus q ſuperiore anno bello preſſus ex Sicilia ab Alphonſo auxilia acceperat: & Capuam præfecto arcem tradẽte occuparat: & alter Iohãnes Antonius martianus Sinueſſanoq; dux: Chriſtophorus Caietanus Fundanoq; & Frãciſcus pando lauretanoq; comites ad Alphõſum miſerũt: futuq; polliciti: ut regno breui potiretr: ſi eo celeriter aduenirẽt. Alphõſus inuadendi regni occaſioné nactus: claſſem q̃ paratá habebat: cõſcendit: & in procliuitam Enariamq; Neapoli adiacentes inſulas traiecit. Inde in Sinueſſanũ littus adnauigauit: Vbi primũ expoſito in cõtinenté hiſpano ſiculoq; milite: ab Sinueſſano duce exceptus eſt & q̃maximũ potuit: nouo mercede cõducto milite exercitũ cogere curauit: ad qué primi Vrſinus & Dulcius anguillarianus ex gente urſina: uitellio ſub quo militauerãt. relicto cũ eq̃tatu accẽſſerũt. Interim Iacobus caudola & Michael attendulus Neapolitanoq; iuſſu capuá Tarẽtinũq; ipſum q ei urbi ut demonſtratũ eſt: auxilio erat. obſidebat. Cæteq; Caietani quoq; in ultimis Campaniæ finibus maritima ciuitas eſt: præter Neapolim regni totius fere nobilior. diffiſi uiribus aduerſus potentiſſimũ regẽ ingruentẽ ad Philippũ & Genuenſes mittũt: q petãt auxiliũ: quo ab ui & iniuria tuti: legitimo regi urbẽ ſeruent. Philippo iubẽte miſſus eſt eo cõfeſtim Frãciſcus ſpinula cũ trecentoq; militũ præſidio: data ei nauis oneraria una admodũ magna unaq; triremi: & cum eoquoq; una pfectus eſt Octolinus Zoppus Alexãdrinus Philippi legatus eo cõſilio: ut pceq; animos omni arte ab Taraconẽſiũ ſtudiis auerteret. Philippoq; cõciliaret: quoq; aduentus trepidam Ciuitatẽ in magnã ſpem erexit. Quod cũ moleſtiſſime ferret Alphõſus nõ multo poſt cõtracto terreſtri exercitu terra mariq; Caietæ inſtabat. ſperás urbe inualido munitam præſidio & rei frumentariæ penuria iam laboráté neq; lõga obſidione neq; multa etiá oppugnatione in poteſtatẽ redigẽr poſſe: q̃ ob portũ magno ſibi uſui ad obtinendu regnũ futurã intelligebat. Hanc undiq; adeo anguſtius cinxit: ut ne mittẽdis qdẽ nunciis relicta ſit Caietáis facultas. Dein tormentis muros quatiẽs:

assiduis quoq; prælijs nullã obsessis quietẽ dabat. Hæc ubi Genuæ cognita sunt: & si rem piculosam & suis uiribus longe imparẽ suscipere genuenses uidebant: tamẽ placuit: adhortãte maxime Philippo: laborãtibus auxilium mitti: Mouebat Genuenses pudor: ne intemptatis armis regi cessisse: & amicũ populũ qui ad eos opẽ cõfugisset: deseruisse uiderent. Mouebat ꝑsidii paulo ante cũ Frãcisco missi salus: qbus nisi celeriter opẽ tulissent: ꝓditos se eos iratis hostibus accusarent. Mouebãt præterea magnæ ciuiũ opes quas ex uniuerso prope regno Caietam uelut in tutissimũ portũ mercatores contulerãt. Itaq; classis nauiũ onerariarũq; duodecim decreuit. Eiusq; Blasius axaretus plebeio ortus genere sed spectatæ uirtutis uir dux delegit. At ubi Alphonso ab exploratoribus renunciatũ est iã Genuæ instructã esse classem: & paras a cursu abesse: quattuor & decẽ onerarias ex duabus & uiginti delectas armato milite cõplet. Erat Regi magna uirorũ copia: quos præmiorũ spes ex multis regionibus ad eũ traxerat. nam magnus ulterioris hispaniæ principũ numerus quos aduersa factio domo expulerat: ad ipsum confugerat: sperãtes fore aliquãdo: ut ab eo in patriã reducerent. Ex citeriore uero ac ex balearibus insulis omnis fere nobilitas omnisq; iuuẽtus iã pridẽ classe regẽ Sicilią petẽte secuta erat: Regno aũt Neapolitano intestinis ut demonstratũ est: discordiis laborãte: nõ ii mõ quos uel malefactorũq; pœne metus uel aduersariorũq; odia patria eiecerãt: sed plurimi etiã q eũ sibi dominũ ac regẽ futurũq; sperarẽt: eius sibi gratiã beneficio cõsequi conabant. Ex Sicilia quoq; incõtinẽte traiecturus iuuẽtutẽ eius insulæ se seq; iusserat. Erat ꝓter has quas cõmemorauimus copias: magna equestriũ pedestriũq; uirorũ mercede cõductorũq; manus terra tamẽ q̃ mari aptior. Ex his tãtis tamq; florentibus copiis Rex fortissimũ quenq; ad eũ numerũ delegit: ut adiunctis naualibus sociis sex millia uirorũ efficerent: Et ne futuræ pugnæ timor quenq̃ deterreret: se omniũ primũ & nauigationis & prælii ducẽ futurũ ꝓnũciat. Fit ad naues omniũ cõcursus: aurũ argẽtũ uestis preciosaq; supplex tanto in naues studio congerit: ut ad certã uictoriã ꝓperari uideret. Cõscẽdente Rege cõscenderũt una Iohánes rex Nauarræ: Henericus ac Petrus infans regis fratres & regnorũ omniũ ꝓceres: qbus turpe uidebat: nõ eẽ suo regi in omni fortuna socios. Hæc dum a rege aguntur: classis Genua soluẽs: Alphonsum cũ suis quattuordecim onerariis nauibus undecimq; triremibus omni instructis ornatu haud ꝓcul insula põtia obuiũ habuit. Coiuere classes nonis sextilibus leui admodũ uẽto & trãquillo mari. Genuẽses primo cõgressu nouẽ tantũ nauibus totius hispanæ classis impetũ excepere. Tres uelut subsidiarias post principia reliquerãt: quæ ꝓ callẽtissimi ducis iussu dum cursu diuerso uẽtos captare nituntur: lõgius paulo euecte: ab Taraconẽsibus fugere creditæ sũt. Quare cũ iã sese uictores Taraconẽses arbitrarentur: enixius genuenses ꝓmebãt: quorũ naues qd singulæ a duabus acrius oppugnarent: ægre hostiũ uim sustinebãt. Sed posteaq̃ tres illæ subsidiariæ uẽto crebre scẽte passis uelis in hostilẽ classem inuectæ sunt: omnẽ spẽ uincẽdi hostibus ademere. Nec multo post captæ omnes hispanæ sunt naues ꝓter unã quæ inter pugnãdũ ecæterarũ cõspectu uẽto ablata est. Petrus autẽ Iunior Alphõsi frater exceptus triremibus i Siciliã ꝓfugit. Capti sunt i eo ꝑlio ꝓter duos reges Alphõsum & Iohánẽ: Henericus regũ frater & militiæ quæ diuo Iacobo dicata est: princeps: Iohánes Antonius tarẽtinus: Iohánes itẽ Antonius Sinuessanus: Iosias aquauiuanus: Antonius rogerii Fundani filius & supra cẽtũ ꝓceres ducẽti aurati eqtes & alii q̃plurimi insignes nobilitate atq; opibus uiri. Prædæ uero tãtũ: quãtũ nõ temere ex ullo nauali ꝑlio. Hac tã memorabili parta uictoria: Blasius cũ utraq; classe Caietã petẽs portũ tenuit. Inde oblatũ ẽ ingens isolidũq; hominũ oculis spectaculũ: cũ quinq; & uiginti uastæ magnitudinis naues angusto loco coactæ: q uix eas capere posset cernerent: Iam núcii aduersæ pugnæ in regia castra ꝓuenerãt: Iam ad obsessos

tátæ rei plato rumor patefactis cõtinuo portis p̃sidiũ omne simulq; Caietanus populus eruptione facta castra adoriũtur: & resistẽtibus nullis cũcta mox ī p̃dã uertunt. Ferunt ī uentum esse ī iis castris barchinonensem quendã legatũ: q cũ paucis ante diebus leui quadã febricula afficeret: audita suorum clade mox ingenti animi dolore p̃culsus ītra paucas horas animã efflauit. Eius uictoriæ ubi Venetias allatus est nũcius: maior dolor uenetos omnes q̃ Philippũ Genuenses q; gaudo affecit: grauisq; omniũ animos timor occupauit: cũ dicerẽt: nullã iã ī opibus nullaq; ī humanis cõsiliis spẽ super esse reliq̃: quin Philippus dux rerum ī Italia potiret: si parta a genuẽsibus uictoria uti sciret. Paucis deīde ītericctis diebus: captiui reges eoq; fratres cũ tota nobilitate Philippi iussu Mediolanũ a Blasio p̃ducunt: Eã rẽ genuenses quãgrauissime tulerũt merito triumpho se īdigne spoliatos uociferãtes. Alphõsus p̃humane a Philippo exceptus nõ multis post diebus īpetrata alloquẽdi facultate: & ī arcẽ porte louis admissus illius uirtutes magnitudinẽ aĩ ac mãsuetudinẽ sũmis laudibus extulit. Postremo se suoq; fortunas ei cõmẽdauit: eaq; oratione adeo Philippi animũ flexit ut siqd uel odiorum uel æmulationis gloriæ ĩter eos hactenus ĩtercessisset: deleuerit. Fama ẽ Alphõsũ Philippo mutuis colloqis familiarẽ factũ: unica iniecti timoris cãsa: Illius mẽtẽ ī suã sentẽtiã traxisse: cũ sede cõmunibus utriusq; rebus cogitãtẽ dixisset: aĩaduerteret Renatũ Ludouici fratrẽ Neapolitano regno nullo fere negotio p̃pediẽ potiturũ: nec q̃tus donec ad occupãdũ Cisalpinæ Galliæ imperiũ aut Karolũ regẽ aut alios galliaq; principes: quoq; potẽtiã lohãnes Galeacius eius pater semp exhorruisset: sollicitatos adduceret: atq; ita nõ sibi Philippũ sed Gallis uicisse: & genuẽsiũ uictoriã quæ Alphõsũ p̃diderat: Philippo quoq; pniciẽ pariturã. Id ne accideret ī manu eius eẽ. posse eũ si uelit: regnũ gallis eripere: posse rursus id ipsũ p̃ uolũtate illis reddere. His colloqis Philippũ magnopere cõmotũ iã tũ animũ īduxisse: ut ī regnũ Alphõsus reduceret: Nã ut erat singulari & inaudita quadã prudẽtia secũ aĩo uersabat īsolẽtiã arrogãtiãq; galloq; q nullis terminis libidinẽ imperãdi metiret: sed Italos maxime omniũ haberẽt odio. Ad postremũ ut omnẽ iniuriaq; memoriã recẽtiũ beneficioq; magnitudine aboleret. Sex pmagnas onerarias naues Genuæ parari mãdauit: regẽ ī cãpaniã remissurus Caietanoq; legatis q genuã ad agẽdas de beneficiis acceptis gratias uenissent: ad se ire iussit multisq; argumẽtis suasit: ut sese atq; urbẽ Alphõso dederẽt. Nec multo post societatis fœdere icto eũ cũ suis omnibo ī ligures magno comitatu remisit. Mãsit Alphõsus plures dies ī lunẽsi portu: quẽ ut diximus: ueneris uocãt: Petrũ fratrẽ cũ triremibus expectans Nã priusq̃ Mediolão discessisset: & lohãnes rex & Henericus frẽs a Philippo dimissi ī hispaniã redierãt: Tarẽtinus autẽ Sinuessanus: losias: & plærique alii p̃ceres ī Cãpaniã uecti maiores ī regno motus renouarũt: & Petrus certior factus a Tarẽtino triremi ex Cãpania panormũ delato Alphõsũ fratrẽ a Philippo liberatũ: q; antea multoq; tantũ rumor cognouerat: cũ quinq; rostratis nauibus ī ligures eius trãsportandi causa traiicer quamprimũ statuit: oneraria una frumẽto onusta q; ī lunẽsem portũ: q p̃sidio tũc regio tenebat: importaret addita: p̃sperq; paulopost uẽtũ nactus e Sicilia soluit: & iã enariã preterierat: cũ subita coorta tẽpestas onerariã a rostratis dispulit. Oneraria uæhemẽtiore uẽto impulsa ante diem tertiũ ī lunẽsem quo destinata erat: cũ frumẽto pueit. Dũ uero Petrus ī caietanũ sinũ nõ p̃cul ab urbe cũ lõgis nauibus se recepisset Caietani nõnulli ab aduersariis factionis andegauẽsis pulsi clam ad eũ uenerũt: spẽq; dederũt: Caietam nullo negotio si eo p̃pius accederet: p noctẽ capi posse: quod in ea urbe complures essent: qui multis ab inimicis affecti iniuriis præsentem rerum statum odio haberent. & secum de tradenda urbe sentirent: Et quod ab aduersariis qui nihil hostile timerent urbana mænia negligentius custodirentur. Petrus his cognitis: remque tanti momenti

atq; fortunæ præter ſpem omniumq; opinionem oblatam minime negligẽ dã ratus urbi admouit: ut polliciti erãt Caietãi exules hiſpanas cohortes in urbẽ p noctis ſilentiũ introducũt: & capta cõtinuo muroꝝ parte: patefactiſ que portis Caietanis reliqs facinoris cõſciis adiutoribus urbem iuadũt: Petrus mox cũ reliqua multitudine eodẽ accitus: eiecto p̃ſidio urbe nullo labore potiť: ita urbs & ſitu & uetuſtate egregia ac bello & paci in eo regno p opportuna in Taraconẽſiũ Alphõſiq; regis poteſtatẽ deuenit: q nõ longe ab ea paucis ante mẽſibus tã inſignẽ calamitatẽ acceperat. Dederat eius cõficiendæ rei occaſionẽ nõ mediocrẽ paulo ante Iſabellæ Renati regis coniugis ĩ eam urbẽ aduẽtus: Nã mortua Iohãna miſerãt in ꝓuinciã Neapolitani legatos: q renatũ in Italiã adducerẽt. Sed is britãnico bello in eo ꝑlio quo omnis ꝓpe tranſalpina gallia ingenti clade obruta eſt: captus pœnas Philippũ burgundionũ principẽ retinebať: Legati ea ſpe derelicti: ut Iſabella interim dũ ipſe dimitteret: Neapolim ꝓficiſceret petierũt. Ea igiť cũ duobus adoleſcẽtulis filiis nauẽ ingreſſa Caietã primũ puenit: cui adhuc Octolinus præerat: Et iã Philippi fides Caietanis ſuſpecta eſſe ceperat: & ob id Iſabella hortatu eoꝝ q renati uiri ſtudia ſequebanť: inde recedẽs Octolinũ cũ p̃ſidii parte ea ſimulatione: q eius cõſilio in rebus gerendis uti uellet: ſecum Neapolim traduxit: Quibus rebus facilĩter geſtis Petrus q intelligebat pro regis cõmodo nõ eẽ ſibi impræſentia ex urbe diſcedẽdũ: iuſſit Petrũ filio nẽ cũ roſtratis in liguriã ad Alphõſum nauigaŕ: q ſecũdis uẽtis breui Iunẽ ſem portũ tenuit: Vnde Alphõſus poſtea ſoluẽs triremibus iiſdẽ Caietã delatus ẽ. His atq; aliis rebus irritatis in Philippũ genuẽſiũ animis: inita ſũt de cõiuratione cõſilia: orto a primoribus ciuitatis initio: q ſe ultro ꝓ liberáda patria auctores polliciti uigeſimo Kalendas Ianuarias ſumptis armis Frãciſco ſpinula cõiurationis principe cæſo urbis p̃fecto Opicino Alzate p̃ſidioq; eiecto libertatẽ peperẽrunt. Sub idẽ tẽpus Fabrianẽſes quoꝝ oppidũ in picentibus ẽ mercatoꝝ & Incolaꝝ induſtria nõ ignobile: imitati finitimoꝝ Camertiũ exemplũ: clauelloꝝ familiã durius ſibi & auarius dominante ſunditus deleuerũt. Erat. n. natu grandior ætateq; iam cõfectus Thomas clauellus q oppido domĩabať: cuius filius ætate maior Baptiſta patris indulgẽtia munera fere omnia ꝓ arbitrio obibat. Is ſupra facultates elatus animo cũ opes nõ ſuppeteret: plurima p tyrãnidem exercebat: neq; rapinæ neq; libidini cuiq̃ parcebat. Omnia diuina humanaq; pmiſcebat. Quæ mala ubi diutius oppidani ferre nõ poſſent: irritatis animoꝝ incẽdiis clam & p inſidias ſe inuicẽ alii alios cohortati: duodecim ex primoribus oppidi ad cõiurãdũ in tyrannos induxerũt. Ii poſteaq̃ ex cõuento ſigno dato qd faciẽ dũ eſſet: ad facinus ꝓpetrandũ cõſtituiſſent: die quodã ſolemni ubi reguli omnes cũ uniuerſa fere familia cõueniſſent in tẽplũ: cãtantibus ſacerdotibus eũ ſymboli locũ: quo uerba hæc cõtinẽť: & Incarnatus ẽ d̃ ſpiritu ſãcto: repente ſtrictis gladiis undiq; cõiurati omnes ꝓſiliunt: reguloiq; ipſos impetu facto ante ſacratiſſima tẽpli altaria eo etiã ſacerdote facinoris cõſcio ſpectãte q̃ chriſtiãnã hoſtiã cõſecraturus erat & ſignũ ad incundũ patrandũq; ſcelus dederat: cũ uniuerſa eoꝝ familia quæ ibi tũc erat: pmultis confoſſos uulneribus miſerabiliter trucidãt. Deinde ad ædes cõuolantes reliq̃ familiã ſine diſcrimine ſexus & ætatis miſerabilius interficiũt. nec defuit ut ferunt: qui regiæ uirginis cadaueri p nefandiſſimã ueneris uoluptatem ſe admiſcuerit: Nemo omnino ex tãta tãque floréti familia ſuperſtes fuit: præter unũ Guidonẽ: qui militiã ſecutus domo tum aberat. Hac horribili inauditaque cæde per coniuratos perpetrata: & accito ad libertatẽ populo: poſteaq̃ nefarii ſceleꝝ auctores ubique odiũ atrociſſimi facti in ſeſe apud omnes increbruiſſe dedicĩſſent: diffiſi ſibi ipſis opibuſque ſuis: quoniam multis clariſque Italiæ familiis clauelli affinitatibus uincti erant: a quibus ultionẽ formidarẽt: q primum ad Franciſcũ mittunt: qui ei ſeſe & oppidũ

dedant: nec eos Frāciscus & si tam scelesti immanisque facinoris exemplū abhorreret: ī fidē acciper recusauit: ea potissimū causa motus: q̄ sciebat Fabrianēses alia atq̄ alia effugia peter: eoq̄q̄ pricipatū a multis ambiri: & ob id oppidū ipsum suo præsidio muniēdū curauit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER QVARTVS.

AT Camertes recētiū fœderū obliti nouaq̄ res ī Frāciscū & belli inire cōsilia cœperūt. Acceserat Camerīū Thaliani scriba qdā. Hūc ex primoribus urbis nō nulli in intimū colloquiū uocāt: & ubi lōgo sermōis ābitu satis foroiuliāo fidelē cognouerūt: hæc illi affirmare conant: graue in Francisci Sphortiæ animo aduersus Thalianū cōflatū iā eē odiū: multaq̄ addūt: & affingūt: causas: cur ille rē crederet: suadēt Foroiulianū q̄ primū edoceat sibi magnoper a Francisco cauēdū: q̄ nisi faciat: in maximo & fortunarum suaq̄ omniū & uitæ periculo uersari posse si uelit: ad eos suis omnibus copiis se recipe: qui & urbe & opibus ei nunq̄ essent defuturi. Hæc ubi Foroiulianus accepit: nondū. n. fidē mutauerat: statim Frāciscō renūciat: qui rei indignitate permotus: qđ homines de q̄bus eēt multis de causis benemeritus: tantū auderēt in sese facinus tēptare: ad eos mittit: qui publica cōcione ea exponāt: quæ a Foroiuliano audierat: petātq̄: ut uel ipsi in ciues suos sōtes aiaduerterēt: uel eos ad se mitterēt: & cū utrūq̄ facere negassent: eos bello lacessendos p̄sequēdosq̄ statuit. Itaq̄ eductis ex hybernis celeriter copiis aspera admodū hyeme utpote Ianuario mense: Camertiū fines inuadit: ac primo impetu Mutiā oppidū Camerio proximū occupat: pagosq̄ late lōge que populatus: omnia circunquaq̄ magno tumultu ac terroꝝ pmiscet. Municipia alia spōte sese dedētia recipit repugnātia prædæ militibus exponit Seraualli oppidū cū opugnare adortus eēt: plus sibi q̄ putarat: negotii attulit. Sed amotis cōfestim machinis quassatisq̄ muris: oppidani q̄ nulla sibi auxilii spes relicta esset: sese: Francisco p̄miser. His fracti malis Camertes ad Frāciscū oratores miserūt: qui omnē defectionis culpā in paucos conferent: Camertiū cæteroꝝ innocētiā purgarēt: pacē dein peterēt: atq̄ orarēt: & eas acciperēt cōditiones: quas uictor hostis dare uoluisset. At Franciscus & si intelligebat: qđ Damertes mererent: nec ulla omnino dignos uenia esse: in supplices tamē clæmētia usus p̄humaniter benigneq̄ excepit: nihil de prioribus legibus ab eo immutatū ē: nisi q̄ Sarualle & municipia quæ dā alia p̄ pauca suis p̄sidiis teneri uoluit: ut si fallet rursus fidē Camertes temptassent: præpta illis esset rei cōficiendæ facultas. His rebus cōfectis copiisq̄ in hyberna remissis: Frāciscus cū paucis Fabrianū se cōtulit: quo posteaq̄ Fabrianēses in eius uenissent potestatē: nōdum acceserat. Eius oppidi nō tam pulchritudine & mœnitate q̄ ædificioꝝ decore & publicarum ædiū amplitudine & opeꝝ celebritate mirū in modū delectatus ē: sed nec minus populi frequētiā admiratus: q̄ adeo & opificū & mercatoꝝ numero refertū cōperiebat: ut multis Italiæ urbibus eisq̄ nobilibus nō modo cōferri: sed p̄ferri ēt posse uideret. Inde Gualdū in umbris oppidū Nuceriæ propinquū superato Appēnini iugo sibi adeundū quoq̄ duxit: cōfirmatisque oppidanoꝝ animis: Auximū reuertit: & quæ bello gerēdo p̄ subeuntē æstate usui fore putabat: summa cura cōparare cœpit. Iā. n. multis Eugenii nūciis redeūdū sibi ī Flaminiā cū exercitu cognouerat. Itaq̄ omnibus ad p̄fectionē cōparatis rebus nōdum exacto uerno tēpore cū domesticis cohortibus peditatuq̄ uniuerso Senāgalliæ p̄ficiscit: eoq̄ cæteras cōuenire copias imperat. Sedēti apud Senāgalliæ Frāciscō. mittunt ab Antonio Ordelaffo:

qui dicerẽt: plurimũ uereri: ne aduersus sese Pontificis iussu quẽ multis in diciis sibi ĩfensum ĩtelligebat: bellũ moturus esset. Proin orare: & obsecrar̃ eũ ꝑ ueterẽ amiciciã: perq; sacꝝ cõpaternitatis ius: ut si qua causa bellũ sibi illaturus esset: prius eũ edoceret: ne imparatus incautusq; opprimeret̃. Ad hæc Frãciscus sancte testãdo: respõdit: se nihil de põtificis ĩ eũ animo scire: nihilq; sibi adhuc de gerẽdo bello ĩdictũ: nisi ut cũ primũ ꝑ pabuli copiã liceret: exercitũ ĩ Flaminiã traduceret: Quod si Antonius ĩtelligat Põtificẽ sibi esse iratũ: saluti suæ cõsuleret: eo.n. pacto ipsũ prudẽter actuꝝ. Illud autẽ se oĩo effectuꝝ recepit: si forte bellũ ĩ Antoniũ Pontifex decerneret: non prius se illi uim allatuꝝ q̃ bellũ ĩdixisset: Nec multo post cũ iã copiæ omnes ĩ castra conuenissent: ĩ Flaminiã ducit: & non longe ab urbe Foroliuiana castra ponit. Post hæc dies plures pax esse uidebat̃: milites tuto ĩ urbem cõmeare atq; inde necessaria quæq; cõportar̃: Ciues itẽ ĩ castris impune uersari: ĩ cãpis agriculturæ quisq; ĩtẽder̃ omnis.n. belli suspicio abesse: cũ repẽte Pontificis legati q̃ apud Frãciscũ ĩ castris erãt: edicũt: ut q̃primũ nulla Ordelaffo facta denũciatione foroliuianoꝝ agros hostiliter inuaderet: Quæ res cũ nõ mediocriter Frãcisci animũ ꝑmouisset: legatis respondit: quãdoquidẽ ita Põtifici sedeat ut bellũ Ordelaffo ĩferat̃: se eius dicto obtẽperatuꝝ. Cæteꝝ illud ĩ primis peter̃: q; ius belli sibi uẽdicat: priusq̃ uis ulla Foroliuianis inferat̃: bellũ sibi liceat Ordelaffo indicer̃: ne cõtra fidẽ illi ab se datã ꝑ iniuriã quicquã fiat. Legati nihilo secius instar̃ nõ desistebãt: ut sine mora oppido castra admouerent̃: ĩcursionesq; late ubiq; fierẽt: Ita.n. fieri oporter̃ aduersus Põtificis ecclesiæq; cõtumaces: cõtra quos nullum perfidiæ genus omittẽdũ cõserẽt. At Frãciscus q̃ nihil eẽ homini turpius q̃ fidẽ fallere putabat: in sentẽtia ꝑsistebat: cum diceret: se nullo unq̃ pacto fidẽ amico ꝑsertim datam quæ uita ipsa sibi carior esset: uiolari passuꝝ. Itaq; Antonio ꝑ caduciatorẽ enũciari iubet: bellũ in diẽ tertiũ fore: Interim nihil hostile timẽdũ: satis cõstabat moleste Sphortiãos pœne omnes tulisse: qđ aduersus Foroliuianos hospites bellũ sibi gerẽdũ esset: Nã usq; ad maximã eius noctis partẽ quæ ꝑscriptũ belli diem præcesserat: liber & ĩ urbẽ militibus & in castra ciuibus fuit accessus: Nec ulla insuper Sphortianis futuri belli læticia: nec alacritas ulla qualẽ solet militibus spes prædæ afferre: fuit. Exacto triduo. Frãciscus ad opugnãdũ Foropompiliũ ꝓfectus non multo tempore nec multo labore admotis muro tormẽtis eo oppido potit̃ arcẽq; dein expugnat: Mox ad põtẽ q̃ nũc Rhuncus dicit̃: ꝓgredit̃. Is locus nõ amplius mille & quingẽtis ab urbe Foroliuio passibus abest. Inde firmatis castris totus fere foroliuianus ager crebris excursionibus exagitatur: & nullo metu uagãtibus circũquaq; militibus uexat̃. Aduener̃ ꝑ eos dies in castra Sigismundus Malatesta ex Arimino & Dominicus eius frater ex Cæsenna: & suis omnibus copiis sese Frãcisco iunxerũt: iis immixti uenere complures uiri agrestes: cũ præde studio tum odio graui ĩ Foroliuianos q; inter Foroliuianũ & Cæsennatẽ populũ ueteres inimiciciæ atq; ingentes iræ de finibus intercesserãt: hĩ potissimũ omnibus belli gladibus finitimorũ agros uastar̃ cœperũt: crassantesq; magis magisq; ĩ dies a nullo ædificiorum incẽdio nulloq; maleficio tẽperabãt. Hæc insolida belli ratio & a militari usu aliena Sphortianis nõ placebat: q̃ omnibus bellis quæ sibi uendicare nõ possent: ipsis ẽt hostibus cõseruar̃ cõsuessent. Proin rusticos maledictis ĩsequebãtur: q; in agros innoxios uires experiri: odiaq; euomere uelle uiderent̃. inermibus etiam cessuri: cũ nullũ esset manifestius muliebris animi signũ quam uim inferre: ubi nemo cõtra innitat̃. Deferebãtur hæ militum uoces ad Pontificis legatos: qui in castris erant: ob eamq; rem palã ab iis de Francisco deque exercitu obloqui cœptum: quod non satis recte neq; fideliter ꝓ Pontifice bellum gereret̃. Hanc tam immeritam Franciscus infamiæ labẽ agre ferẽs conari aliquid statuit: quo purgare suã innocẽtiam

posset. Eduxerat Foroliuiani munitiones crebris excitatis castellis aliquan
to ab ea porta longius quæ castra pspiciebat: atq; inde uelut ex ppinquo
urbi loco: cū uellēt: erumpebāt: obsidētesq; multis sæpe incōmodis afficie
bāt: qppe q facto impetu ubi maioribus premerent uiribus: in munitiones
refugiebāt. Quod cū aīaduertisset Frāciscus: cohortes quasdam ex equestri
pedestriq; numero delectas armis & clipiis egregie ornatas se sequi iubet:
munitiōesque ex improuiso aggressus primo impetu expugnat: Foroliuia
nos in fugā uertit: ac permultos ex iis capit: Nam ciues q portæ pfidio erāt:
ueriti ne hostes suis immixti simul irrumperēt: obiectis cōtinuo portis ex
tremos excluserē. Hoc accepto detrimēto foroliuiani haud temere urbanas
munitiones egrediebant. Sed qd p eos dies Frāciscō acciderit: operæpretiū
est: obrei nouitatē: haud silētio pterire: Erāt in agris ad oppidum usq; sata
nō solum iā grādiuscula: sed usqueadeo matura ut ad messem oppidanos
hortarent: q ut tutius id operis egigerēt: armatosq; militum cohortes pfidio
habebāt. Frāciscus uero cū cæteris turmarq; pfectis nullū periculum ueritus
cōsueuerat p ea loca inermis animi recreādi gratia obequitare: matura fru
mēta lustrans quæ adeo excreuerāt: ut & dēsitate & altitudine sua facile in
sidiātibus latebras pberēt. Cū igit obeq tās uiā quādā angustioré frumētoq;
circunseptā esset ingressus: hostes q ītra fruméta delituerāt: & a fronte & a
tergo ita ut erāt dispositi: eū circūstūt: cūq; oculis omnia plustrātes: ma
latestaq; quos adesse putabāt: uidisset neminē: cōtinuo humi abiectis armis:
ad Frāciscū certatim occurrūt: dextrāq; eius perinde ac uenerātes deoscula
bant: facti uenīā petētes. Dein nequaq; princeps clarissime īquiūt: hic deli
tuimus: ut te offenderemus: qppe q tuā saluté ac felicitaté nobis cōmunē
tecū esse ducimus. Nec. n. nos fugit: q; iuito animo hoc aduersus nos bellū
susceperis: sed ut hostes nostros & iandiu inimicissimos malatestas ut meri
ti sunt: digna afficeremus pœna. Nos aūt tibi qué numinis instar colimus:
nō modo nullas pararemus īsidias: sed p tua salute atq; dignitate corpora
etiā ipsa nostra ingruētibus telis omnibus obiiceremus. His dictis tū a Fran
cisco phumaniter excepti mox ad suos rediere. Cæterq; Ordelaffus: ubi se ar
ctius obsidione premi: & quæ ad tuēdā urbē cōtinēdūq; ī fide populū usui
essent: deficire ac omni demū auxilio destitutū uidet: de urbe dedēda cogi
tare cœpit. Itaq; adhortāte ét Frāciscō: ut cedēdo potius præsenti fortunæ
sibi suisq; cōsuleret: q; frustra conādo uitæ aliqua cōsumeret: suā suoq;
incolumitaté pactus: urbē Pōtifici tradidit: qué quidé abeunté Frāciscus cū
uniuersa familia ac suppellectili q; diligētissime cōseruauit. Recepto Foro
liuio Frāciscus a Pōtifice accitus: ī Bononiēses cū exercitu pficiscitur. Pro
fectionis hæc fuisse causa circūferebat: q; cū Nicolaus picininus soluta Al
bingaunēsi obsidione ex liguribus in hæmyliā rediēs circa Parmā magnis
copiis desedisset & ingēté illius ppinqtas Eugenio timoré inferret: ne rur
sus in bononiēses Flaminiāq; descēdens: nouos in ea puincia motus cōcita
ret: eū illius uiribus opponer Pontifex cōstituisset. Sed lōge aliter: ut postea
cognitū est: res habebat. Constat. n. eo tēpore undiq; in Frāciscī caput dolos
paratos esse: & insidias simul in eius exercitus pernicié. Eugenius enim post
recuperatā Romā: Fortebraciū ad ītemitionē deletū: & receptā demū Bono
niā elatus qđ: nihil ap pristinā Romanæ ecclesiæ dictoné felicitatēq; deesse
uideret: præter q; picenus ager: & id etiam agri q; in umbris æthruscisq;
Frāciscus possideret: ad eas quoq; res ecclesiæ impio uēdicādas mēte uerte
rat. Accedebat ad hæc q; nō nulli cū ab Frāciscō Pōtifcis animū auertissent:
ad id eū magnopere adhortabant: quorū princeps erat Baldassar offidanus
uir sane ingenio prauo ac perdito & ad omne facinus paratissimo: q tum
apud Pontificē gratia plurimū & auctoritate ualebat. Is ad rem cōficiendā
delectus æstatis initio sumptis ecclesiasticis copiis & Petro Iohannepaulo ex
gallia Cisalpina accersito quem paulo ante Eugenius ea de causa stipēdio

conduxerat: Comitibus cunei q lugũ & alia perpauca in Flaminia caſtella obtinebãt: bellũ inferre cœpit: & ab Frãciſco ubi is in Bononiẽſes peruenit partem copiarũ petit: nõ qa earũ aduerſus inermẽ præſertim hoſtem egeret auxilio: ſed ut diminuto copiis eius exercitu: ad ſalutem ꝑ iis quæ in illius exitium parabant: redderetur infirmior. Frãciſcus aũt earum rerum ignarus: q̃q̃ moleſte ferebat: qđ contra dignitatem ſuã ſe Romanæ eccleſiæ uexilli fero exercitum habente ab alio duce in eius prope conſpectu bellum adminiſtraretur: tamen omnia æquo animo ferenda ſtatuit: & ut Pontifici morem gereret: Baldaſſari eũ omnem eq̃tum ac peditum numerum: quem petierat: conceſſit. Sed cũ eas poſtea cohortes quas ad Baldaſſarem miſiſſet: ad ſe Frãciſcus cõfecto eo bello remittendas magnopere cõtenderet: id facere offidanus recuſabat: alias atque alias moræ cauſas innectens: qnetiã Nicolaũ picininum crebris & litteris & nunciis ſollicitabat: rogabatq; ut Frãciſcum ipſum quẽ ſegniter & ſine ulla cuiuſq; rei ſuſpicione tẽpus terere diceret: cũ uniuerſis copiis improuiſus adoriret: quem ipſe quoq; ab altera parte circunuẽturus eſſet: & ita perfacile fore: ut nuſq̃ illi aut cõſiſtẽdi aut reſipiſcẽdi facultas ulla ſupereſſet. Dũ hæc aguntur: & bononiæ põtifex agit: qdam primarii ſacerdotes ĩ caſtra ad Frãciſcũ uenerũt utrũ ad explorãda eius cõſilia an animi cauſa incertũ. Hi cũ multa eſſent ĩter loquẽdũ ut fit: perurbane cõmẽtati: oſtẽderũt pergratũ ſibi fore: ſi inſtructus ſicuti fit: ad cõſerendã pugnã exercitus in aciẽ educeret: q̃ quidem rem Franciſcus nihil mali ſuſpicans cum perlibenter ſe facturũ reſpondiſſet: poſtridie eius diei omniũ primũ lautiſſimũ parari cõuiuium iuſſit: eoſq; cũ uniuerſis comitibus plures item alios: q uiſcendi ſtudio uenerãt: ſub arborũ uirentium umbra mira arte cõſtructa comiter excepit. Cõuiuio aũtẽ uariis pretioſiſq; dapibus peracto equeſtres pedeſtresq; copias multo argento ſericoq; preter arma & equos inſtructas & uelut ad dimicãdũ paratas ꝑdire in campũ edixit. Et quãquam ſubdubitare uidebatur: an ii amico an potius inimico ad eum ueniſſent animo: tamen ea prudentia eaq; modeſtia egit omnia: ut nihil ſuſpicari uideret: & hilares a ſe illos ac uoluptatis plenos dimitteret. Sub idẽ quoq; tempus duo ex pedeſtri ordine Braciani milites improbo quidem & perdito ĩgenio uiri: incognito habitu Frãciſcũ adiere. Ii auaricia ducti quæ inter cætera mala fidẽ uiolat: crudelitatẽ parit: & ad ſcelera quæq; animũ impellit: ei audatius pollicent: ſeſe Nicolaũ picininũ Frãciſco ipſi infeſtiſſimũ: qui ꝑ id temporis ut oſtẽdimus: in Parmẽſibus ſedebat: necaturos: ſi ꝑmium adeſſet ipſo facinore dignũ: idq; cum nullæ per noctem circa illius prætorium uigiliæ fierent: ſed negligentius uelut in ſumma quiete ac pace ſecuriore animo uiueret: ꝑfacile factu fore affirmãt: quod ubi Frãciſcus audiuit: admiratus peditum audatiã ꝑfidiã & diritatem: ita illis reſpõdit: nõ ſe inſidiis neq; dolo ſed armis ac uirtute uincere hoſtẽ didiciſſe. Quod ubi picininus ĩtellixit quanq̃ aperte ꝑ factionũ ſtudiis oderat nunquã tamẽ niſi de eo honeſtiſſime loqui ſuſtinuit: ac ſæpe numero obtrectatoribus q apud Philippũ eius dignitatẽ labefactare uerbis conabant ſe oppoſuit affirmãs comitẽ Frãciſcũ: ita. n. appellabat piũ miſericordẽ ab oĩ crudelitate abhorrentẽ & meliora ſemp cõſilia ſequẽtẽ ad exitiũ duci nõ poſſe. Sed ut eo unde digreſſi ſumus: redeamus. Baldaſſar q nihil maiore ſtudio moriebat: q̃ ut Frãciſcũ ꝑ immani quadã animi diritate e medio tolleret: diẽ ex die ducẽs: & fraudes fraudibus ã nectẽs aſſidue Picininũ ut docuiſus: ad facinus ĩcitabat: quẽ ubi aĩaduertit ſiue Philippi iuſſu ſiue piculi magnitudĩe deterritũ minus alacrem id negocii ſuſcipere: tempuſque e manibus effluere: alio cõſilia ſua machinatione; q; cõuertit. Eo enim Franciſcus erat: ingenio morumque bonitate: ut cum ipſe nihil per dolos acturus eſſet: ita nec alios oppinaretur uſqueadeo ab humana natura deoque abhorrere: ut cuiuſquam uitæ inſidias pararent: extremamque perniciem molirentur: præter

tim cum hostes longius abessét. Itaque securus liberiore animo cum suis de quibus nil dubitabat uitam agebat: nihil ab Baldassare sceleris suspicás: ob eamq; rem ita se oībus facilem præbebat: ut nemini fere ad eū aditus non pateret. Ducebatur. n. eo laudis studio: ut oés omni tp̄re ubicūq; esset: & adire sese & alloqui pro uoluntate possent. Ná in huiusmōi gloriæ celebritate eius animus plurimū cōquiescebat. Quæ quidé uiri humanitas ac facilitas eo maioré spem patrandi facinoris Baldassari afferebat. qđ arbitrabat̄ facilius Frácisců ipsum nihil mali opinátem per proditionem pfidiáq; incautū opprimi posse: quin etiá locus ipse ubi tunc erat: uidebat̄ ad īstruendas insidias aptissimus. Erát Sphortiana castra ad Rheni fluminis ripas locata: quoꝝ etiá ptem is īterfluebat amnis q cum haud facile īfra Bononiam uadis transiri possit: sublitio pōte qué polletranū uocát: iungit̄: qui quidé pons e regione finitimæ Flaminiæ: ex qua impetus fieri posse uidebat̄: turri quadá claudit̄: nec īde admōm longe Molendinū abest: casaq; latericia: cuius parietes Francisci tabernacula attingebant: quo in loco nocturnæ excubiæ procubitoresq; semp aderát: ignesq; fiebant assidue Frácisсus ut plærunq; cōsueuerat: nōdum satis uestibus īdutus: cūprimū e cubiculo ꝓdibat eo ueniebat: salutantesq; milites comiter excipiebat: Quod cū offidanus didicisset: ratus sibi illius interimendi opportunitatem oblatá. duodecim ex pedestri numero milites sagitandi peritos delegit: eosq; ubi qd fieri uellet edocuisset: intra turrim p nocté iubet occultari: cūq; ad ppetrandū facinus cōstitutū esset tp̄us: sit nocte supiore quæ diem neci dictū antecedebat: per occultos nūcios Franciscus e Bononia certior: nisi celerrime sibi caueret: castraq; mutaret: ꝓculdubio p īsidias acerba morte perituꝝ. Neq;. n. is qui nuncios miserat: qué Nicolaū Cardinalé Campanū Francisci amicissimum fuisse accepimus: de sagitariis qcq̄ dixerat: neq; quopacto illi mors instrueretur: cognouerat. Quibus auditis Franciscus cūprimū illuxit: repentinæ ꝓfectionis cám dissimulans castra mouet: & ad oppidū ducit: cui Gelfo nomé est. Qua quidem in re facile intelligi potuit: quanta esset fortissimi uiri má suetudo cū mirabili cōiuncta prudentia: qui & sibi & suis ab offidani insidiis mature cauit: & cum pontificis Eugenii copias p̄tergrederet̄: potuisset inimicoꝝ uires sine ullo fere labore ulloq; piculo penitus delere: qđ certe iccirco noluit: ut oībus cōstaret: nullá ab se nouandaꝝ reꝝ cám: sed a Pontifice p hoīnem īprobū Baldassaré natá. Cæteꝝ offidanus ubi uidit suá se de transfigédo occidédoq; Francisco spé fefellisse: eūq; tuto in loco cōstitisse rursus ad Picininū lr̄as misit: qbus illū nō mō hortabat̄: monebatq;: uerum ét increpabat: qđ sua tarditate suaq; negligétia pateret̄ Franciscū Sphortiá & sibi & Pōtifici Eugenio īfestū e manibus labi: qui facile: si mō ip̄e affuisset: nō supari solū sed capi ac e medio tolli potuisset. hisce lr̄is missis offidanus ad uicū qué Richardiná Bonōiéses nominát: suis oībus copiis concesserat: cunq; lr̄æ essét ab exploratoribus īterceptæ: & ad Frácisсū platæ: ea certe occasiōe nō mediocriter lætatus é: q; ꝓdiis tádé Eugenii īsidiis iur̄ posset meritoq; de uno Baldassar̄ doli malaꝝq; omniū īuétor̄ ultioné sumer̄. Ná uix quicq̄ magis q̄ nominis notá uerebat̄. Itaq; nō amplius cunctádū ad ulciscédū ratus: de secūda uigilia citato agmine mouet: copiisq; lōgius ab hostiū excubiis circūductis. ne ab offidani castris sentirét̄ ī ip̄oꝓpe diluculo p̄missis leuis armaturæ eqtibus ī hostilia castris irrūpit: & táto omniū silentio tantaque celeritate iter pfecerat. ut uno atque eodem tp̄e. & p̄cursores castra īuaderét: & spcculatores adesse Sphortianas copias sublatis clamoribus nūciarent. Irrūpentibus aūt Petro brunorio & Zarpelliōe q post calippos subsequebant̄. Tubicen Francisci iussu Baldassarianis militibus magna uoce pronunciabat. si esse omnino incolumes uellent: abstinerét armis: & ꝓditoré sceleratissimum Baldassarem uinctū ad Franciscū illico perduceret Quo edicto ab omnibus audito Sigismundi Malatestæ & Dominici fr̄is

milites metu territi qui se cõtinuo captiuos fore arbitrabant: reuocatis ad
salutẽ animis in partẽ secessere: spectatoresq; quietẽ agebant. At Petrus lo
hánes paulus q uniuersis Eugenii copiis præerat: cæteris ĩ aciẽ pro tp̃re co
actis militibus: & Baldassarẽ ip̃m qui legationis munere pro pontifice fun
gebat: & se primo cõgressu enixius tueri: sed paulo deĩde post ægrius pugna
re cœpit. Ná ubi se uidit propter paucitatẽ multo inferiorẽ: ĩ fuga salutem
ponit: futurũ arbitratus ut si copias seruasset: breui a pontifice Eugenio ui
ribus auctus pari Marte rediret in pugná. Cæterũ Sphortianis uæhemẽtius
effuso cursu insequẽtibus dux ipse inter fugiendũ capitur cũ uniuerso pro
pe equitatu: castraq; mox direpta. Malatestæ aũt intacti seruãtur Baldassar
uero dũ pugna tumultuosius cõferit: nõ tã aĩo q̃ equi celeritate frætus ex
ipso hostiũ globo dilapsus ad oppidũ Budriũ se recepit: quẽ ad locũ cum
Sphortiani eũ essent insecuti: ferociusq; direptionẽ & oẽ contumeliæ dede
corisq; genus ĩter minátes: edicũt: ni oppidani q̃ primũ Baldassarẽ ip̃m uin
ctũ tradiderint: for: ut oẽm illã uim sæuiciáq; in sese cõuertãt: q hoĩnem p
fidum proditorẽq; suo oppido recepissẽt: tegereq; dein conarentur. Quibus
auditis oppidani p̃dam ueriti Baldassarẽ diligentius cõquisitũ e latebris tã
dem muliebri indutũ ueste frumẽtarioq; resp̃sum puluere ne agnosceret:
uitã deprecãtem multaq; pollicẽtẽ eruũt: & ad Frãciscũ raptim agũt: quem
postri die eius diei in firmaná arcẽ p̃ducendũ custodiendũq; mãdauit: ubi
postea: ut ferũt: deambulando a ruenti ex alto tegula in caput percussus ui
tam pro eius scelere ĩfeliciter finiuit. At ubi de his rebus Bononiæ renũcia
tum ẽ: cõtinuo uæhemẽter trepidatũ ab iis p̃sertim qui ecclesiasticã factio
nem sequebãtur. cũ uiderent iã dolos insidiasq; omnes in lucem prodiisse:
ac iustã Franciscũ ulciscendi sui occasionem esse nactũ. Quare nõ poterãt
plurimũ nõ formidare: ne ille ad urbem ĩfestis signis exercitũ ageret: ac eo
maiore curialiũ oĩum animi terrore quatiebãtur: qđ sciebant nõ oẽs Bono
nienses idẽ sentire: sed alios alias sequi factiones: Et ob id haud temere sibi
timebãt: Ná his rebus cognitis ea quæ insecuta est nocte & factio bentiuola
quæ Eugenio ob obtruncatũ ĩmerito Antoniũ ut p̃diximus: & Thomã lam
beccariũ: plurimũ erat infensa: & nõ minus Cãnetula quod illius domina
tionem ægre ferret: miserũt clã ad Franciscũ nũcios hortatũ: ut cũ exercitu
urbi appropinquaret: futurũ polliciti se aut sumptis armis eũ in urbẽ ĩtro
ducturos: pontificẽq; cõfestim capturos: & uniuersam eius curiã p̃dæ mili
tibus cõcessuros: aut si forte ei urbem ingredi non uideret: idẽ aduersus põ
tificem suosq; oĩs facturos: Illosq; deinde in eius potestatẽ cũ uniuersis eoꝝ
bonis tradituros. Ad hæc Franciscus qđ & si iusta sibi erat in Eugeniũ põti
ficẽ ulciscẽdæ iniuriæ cã pro iis quæ ĩ suã p̃niciẽ p hominẽ impurissimũ
parasset: tamẽ cũ suo ingenio mansuetudine q̃ ultione uti didicisset: nec se
urbi castra admotuꝝ dixit: nec ẽt p̃missuꝝ: ut Bononienses sua ope aut cõ
silio ac ne ipso qdẽ nutu in põtificẽ manus iniicerent: aut suis molesti qcq̃
inferrent: qđ & nefas esset: & ab religione xp̃iana lõge alienũ. hr̃e penes se
Baldassarẽ ip̃m maloꝝ omniũ auctorẽ atq; ministꝝ eũ meritas scelerũ poe
nas daturũ. Quas ob res renũciarent iis q eos misissent: ut a nouãdis in pon
tificẽ rebus abstinerẽt: & quẽadmõm adhuc fecerãt: illi fidẽ seruarẽt: eiusq;
parerẽt iussibus. Inter hæc Eugẽius ad Frãciscũ sui purgãdi gr̃a legatos mit
tit: q exponerẽt: quæ Baldassar tentasset: ea oĩa nõ mõ suo iniussu: uerũetiã
se inscio inuitoq; ab eo ut erat hõ audax & temerarius: esse tentata: Nõ. n. se
eo esse aĩo ut q xp̃i uices gerat in terris: huiusmõi qcq̃ p nefãdũ facinus ma
chinaret: neq; ẽt Romanũ põtificẽ ea esse ĩmanitate naturæ: ut qđ ĩ quouis
hoĩnũ detestabile execrabileq; duceret: ipse p suos aggredi auderet. Quod
res ita se habeat. facile Frãciscũ posse ex Baldassare ipso quẽ captiuũ hẽret
uel cognoscere uel extorqnere: neq; suppliciũ illius ullum deprecaturum:
quo minus ueritas depromeretur: & siquid forte in pontificem culpæ inii

Eugenius ad Fran.m

ceret:id existimandū: sui purgandi causa & metu poenæ dicturū. Itaq; eum non solū monere:hortariq;:sed etiam si fas esset rogare nequid acerbius & præter mansuetudinē suam ob unius temeritatē aduersus romanā ecclesiā cōmitteret:Quibus sine ulla aī perturbatione auditis:Franciscus ita respō dit. Si nequaq; suspicari eo esse pontificē maximū in se aīo:ut unq; uel per hominē sceleratū Baldassarem uel per aliū quēpiā Baldassaris ipsius horta tu atq; opa tantū in se sceleris admittere cogitaret. Quare satis sibi esse fa ctum:qđ ad se uenissent:īnocentiā pontificis exposuissent. irent sacrosācte q; affirmarēt:eadē se esse perpetuoq; fore fide ac pietate in pontificem qua semp antea extitisset:nec cuiusq; iniuria uel cōtumelia ab eo animi institu to unq; discessuꝝ. Proinde non mō a se hostile quicq; nō timeret:ueꝝ etiam iuberet:quicqđ se factuꝝ uellet:quando oībus in rebus eius uoluntati esset obtēperaturus. H ac oīone oī Eugenio formidinæ liberato:non multos ibi dies cōmoratus:Cotoniolā cū uniuerso exercitu concessit. Dū hæc in Bono nensibus gerūtur:Florētinus populus exulū metu non mediocriter timere coepit:præsertim cū Picininus illoꝝ suasu in magnā spem gerendaꝝ rerū pellectus iā Philippi iussu magnis copiis in æthruriā traiecisset. Franciscus aūt qué Florētini ex omnibus unū arbitrabant:tantā hostiū impetū nō su stinere solū:sed ēt superare prosternereq; posse:& ipse in æthruriā accersi tus ingruentibus hostiū copiis opponitur. Cæteꝝ ut tantā belli molē a Flo rentinorū finibus auerteret:præsertim qđ ferebaī Picinino esse in aīo flu men arnū transirē ad Sanctā Gondā:qđ est oppidū inter Florētiā Pisasque positū:in iis locis statiua habuit:totūque Octobrē cōsumpsit:cū hostis nō dum lucensem agrū ptēriss̄et. Inde in Pisanos propter instantē hyemis acer bitatē hybernatū deduxit:In proximū uero annum Piciniuus hortantibus maxime rogantibusq; lucēsibus Bargā oppidū admotis p hyemē copiis ex pugnare aggrediī. Fuerat autē Barga iāpridem antiquo iure sub lucensiū dicione:sed non multo ante a Florentinis occupatum firmissimo tenebaī p̄sidio nec parua quidē spe Piciniuus eius q̄celerrime potiundi oppidi du cebatur:qđ aīaduerterat:pdificile fore a Florentinis per saltuosos cōfrago sosq; montes obsessis ferri auxiliū posse. Contra uero sibi exppinquo lucen sium agro & rē frumentariā & commeatus oēs sine ullo uel periculo uel la bore abunde suppeditari. At Florentini cū in tāto discrimine Bargensium res uersareī:nō poterāt non uehæmēter aīo sollicitari:cum uiderent:si mi nus Bargensibus subuenissent:magnū rebus suis īminere piculū. Facile.n. municipiū aī ex finitimoꝝ discrimine cōmutari cōsueuerūt. Itaq; ut oēs in telligerēt:nihil esse apud populū Florētinum antiquius q̄ socioꝝ suorumq; salutē atq; dignitatē tuēri:Frāciscō īperant:ut nulli rei magis q̄ Bargēsiū īcolumitati studeat:quoꝝ īperio cum ille oī studio obtēperare instituisset: p̄mittit ad Bargā nullo intermisso tp̄re tris ex suis eqtū p̄fectos rei milita ris pitissimos. Nicolaum Pisanū:Petrū Brunoriū:& Zarpellionē cū expedi ta militū qngētoꝝ ac duorū millium manu & eoꝝ qdē ppter locoꝝ iniqui tatē maiore ex pte peditum:quos ad eiusmōi belli usum maxīe accōmoda tos existimauit. At Piciniuus de hostium aduentu certior factus suiq; uiri bus frætus expectare illoꝝ impetū nihilq; de obsidione mutare constituit. Sphortiani cū ad id municipiū uenissent:qđ Bargæ pximum ē: acie instru cta:monte qui Bargæ supeminet:longo circuitu subire contendunt: & su peratis collibus pulsisque inde hostibus:diluculo ad oppidum perueniunt Nec Braciani qui sese iam ad pugnam cohortante Picinino parauerant: se gnius pro oppidi portis ad excipiendum hostilem impetum perstabant. Cæ terum Sphortiani oppidanorum numero aucti reseratis continuo portis magno animorum ardore erumpentium undique sublatis clamoribus tan ta ui tantoq; impetu ex superiore loco feruntur in hostes:ut nullis Picinini conatibus nullisque uiribus retardari potuerint: hostes fusi in fugam.

circunquaq; uertuntur suo cũ maximo non dedecore solũ: sed etiam detri
mento amissis tum equis q̃plurimis tum etiá machinis & impedimentis fe
re omnibus. In ea pugna captus est inter cæteros fortissime dimicans luue
nis tũ genere tũ uirtute insignis Ludouicus gõzaga Iohannis Franciſci má
tuani principis filius qui postea ei in principatu successit. Is bellandi cupi
dus & a Philippo duce clanculũ sollicitatus: a patre discesserat: & p̃ Philip
po ipso apud Picininũ merebat: qui ad Franciscũ perductus: benigneq; exce
ptus egregieq; donatus facta abeundi potestate remanere & sub Franciſco
militare maluit. Reliquos Bracianos qui in ea fuga intercepti sunt: adeptis
equis armisq; Franciscus libere ad ducẽ suũ remisit. Hoc accepto detrimẽ
to: Nicolaus ut erat impiger: & animo acri: spe potiũdæ Bargæ amissa: quo
eiusmodi ignominiæ notam aliqua ex parte deleret: per sũmá hyemis aspe
ritatẽ rursus eas oẽs copias contrahit: quas bargensi prælio euasisse incolu
mes cognouerat: & usitata celeritate municipiũ pisani agri cui Sanctæ Ma
riæ ad castellum nomẽ est: oppugnare adortus: nullo uel paruo labore seu
fraude seu negligentia eorũ qui in p̃sidio erant: aslecutus ẽ p̃sidioq; impo
sito liberius excursionibus crebris latrocinantiũ more Pisanũ agrũ infesta
bat: ac uiris pecoribusq; abductis ad ipsam usq; urbẽ Pisas cuncta ab ea pte
quæ ad lucenses ptinet: populationibus inuoluebat: Quo belli genere lõge
aptiores braciani erant: q̃ signis collatis manũ cũ hoste cõserere. His igitur
populationibus ac rapinis cũ late longeq; oĩa terrore Picininus cõplesset: &
tamen acie cũ Franciſco apertis campis cõgredi minime auderet: in agrum
lunensem retrocessit: ac Serazanam oppidũ regionis celebre & alia Floren
tinorum plæraq; castella circa Macrá flumen sita non multo negocio sibi
uẽdicauit: Ná regionis eius populi seu metu seu rebus nouis studetes quod
Florentinorum iugum excutere cuperẽt: ultro sese dediderunt. Quod cum
aĩaduertisset Frãciscus: ueritus ne cæteri municipes atq; oppidani ea pmo
ti cá: uicinorum sequerentur exẽplum: maturãdum sibi putauit: ne hostis
opportunitate usus ĩ dies maioribus augeret uiribus. Quare cũ uix satis pa
buli copia in cãpis esset: exercitũ ad Sanctá Mariá admouit: municipiũq; ip
sum ita acriter oppugnare aggressus ẽ: ut paucis post diebus: muris plærisq;
ĩ locis frequẽtibus bõbardarũ ictibus quassatis ac dirutis: & municipes &q
ĩ p̃sidio erãt relicti milites ĩperrata salute Franciſco cesserint: Quid át ĩ ea
oppugnatiõe acciderit: nõ absurdũ ẽ memoriæ lr̃arum mandare: Cũ turris
quædã cæteris eminentior q̃ pro arce eius municipii hostes custodiebãt: as
siduo tormentorũ ictu quateret: tandẽ inopinãtibus custodibus magno fra
gore extra municipiũ corruit. Inter corruendũ aũt eorũ unus q in p̃sidio
locati fuerãt: genitrici Mariæ sese q̃deuotissime cõmẽdauit: Et qđ miracu
losissimũ ẽ: ex cæteris oĩbus eius p̃sidii tã p̃cipiti ruina obrutis atq; obtritis
solus ipse q Campanæ pulsatui in turris sũmitate erat: signũq; dabat: ut
reliqui sibi cauerent: quotiens sublatis pulteis bõbardæ saxeas moles essent
emissuræ ipse inq̃ speculator incolumis intactusq; euasit cũ ĩcredibili qua
dã oĩum admiratione ac stupore: His cõfectis rebus: Franciscus ꝓpere inde
mouet: & p̃ lucẽses ĩ lunensem agrũ copias ducit: Eius aduentu castella op
pidaq; oĩa quæ p̃ supiorẽ hyemẽ hostis occupauerat: cõfestim in antiq̃ Flo
rentinorũ fidẽ rediere. Ná Picininus pauloante reuocatus a Philippo in Gal
liá fuerat. Cá uero reuocãdi fuit. Quod ueneti post captũ suspitioe p̃fidiæ
obtrũcatũq; p̃ublice Frãciscũ Cremagnolá: cõtinuo p̃cerũt uniuersis eoꝝ
copiis Iohãne Frãciscũ Mãtuanũ p̃cipẽ. Is cũ rursus ĩ bella reditũ esset: p̃
iis quæ cõtra pacis fœdera Picininus ut demõstratũ ẽ: aduersus Florẽtinos
ĩ æthruscis egerat: collectis uenetoꝝ iussu undiq; copiis p̃ Borgomenses ad
Adduæ ripá p̃uenit: quo flumĩe ĩgẽti quadã celeritate põte piscatoris naui
culis iũcto ĩ Mediolanẽses exercitus ptẽ traiecit: Sed repulsis cõtinuo iis q
trãsissent: a Philippianis ducibus: coactus ẽ mãtuanus ipse nõ p̃uo quidem

detrimento retrocedere: pontemq; rescindere: ductisq; dein tamen in tran
sadduaná orá copiis circúquaq; magno terrore oía cõpleuerat. At ubi Pici
ninus huic factus é obuiá cú Philippianis uiribus: nõ difficulter omné eius
impetũ repressit: & ita repressit: ut amissa maiore impedimentoꝝ parte: in
brixiénses redire coegerit. Quibus quidé rebus gestis Picininus relicta Philip
pi exercitus parte aduersus uenetoꝝ copias rursus ex Gallia in liguriá Pon
tremulúq; uersus celeri agmine rediens sese Florétinoꝝ uiribus opposuit:
satis sibi supq; ducens se perinde ac Istmos Ioniũ ægeumq; pelagus & uene
tis uideret & Florentinis minime conténendus. Erat át Nicolaus ipse in ag
grediendis rebus & celeritate & animi fiducia quadá incõparabili adeo ut
audacior q̃ prudentior iudicaret. At Frácisscus Sphortia lõge secus & habe
batur: & erat: Ná ut animi magnitudine nemini cædebat: ita nihil aggredie
batur nihilq; agebat: qđ casui potius & fortunæ: quá rationi & cõsilio dan
dum esset: quibus artibus factú uidemus: ut Nicolaus &si p̃clara maximaq;
facinora nõ solú iniit: sed ét obiit: quádoq; tamen seipso existimatus sit lõ
ge iferior: qué & sæpe superatú & magnas accepisse clades uidimus. Francis
cus cõtra quéadmõm nunq̃ uictus est: ita maximas ac memorabiles uictori
as cõsecutus é. Picininus in agro Pontremulensi se cõtinens satis habuit: si
Florentinoꝝ uires Galliæ aditu p̃hiberet. Frácisscus ut Florétinis ré gratam
faceret: eisq; obsequeret: ad lucense bellũ se cõtulit. Erát. n. Florentini i lu
censes: & ob mutuas ueteresq; iniurias & qđ Nicolaũ Picininũ supiore áno
in eoꝝ fines cú exercitu recepissent: & cõmeatu: & omni re iuuissent: impla
cabilibus accensi odiis. Et quoniá Picininus cũ esset in Galliá accersitus: ur
bem lucá reliquerat firmissimo munitá p̃sidio: cui p̃erat Moretus Sanaza
rius Iacobusq; Ionates Papienses & Sacramor parmẽsis uiri fortes & longo
belli usu scientissimi: nõ dubitabat: ea urbe seruata: quæcũq; amisisset: puo
labore recuperatuꝝ. Idcirco Franciscus ea primũ municipia oppugnare ag
greditur: quæ erant in campestri planicie sita: & ea prope uniuersa nõ mul
to negocio ad deditioné cõpulit: in iis capta sunt castra maior Nucianũ & id
oppidũ cui Monticarolo nomen est: arce munitũ pœne inexpugnabili. Dein
de ad Montana castella cõuersus ea quoq; metu p̃culsa in deditioné accepit
Quæ oía Franciscus ut fidé seruaret cõtinuo Florentinis tradenda manda
uit. Cæteꝝ ne illud quidé hoc loco reticédú censemus admirabile & inaudi
tum poene singularis cõtinentiæ exemplũ. Municipio ui capto qđ Casano
ua appellatur: prædæq; militibus cõcesso. Rapiebant oía ut fieri solet: nul
lo humano diuinoq; iure seruato: oíaq; militu libidini parebant: cúque &
mulieres & uirgines nõ militiæ solú primoribus sed ipsis quoque infimæ
cõdiciõis famulis p̃mitteret. Puella quædá facie liberali ac uenusta militũ
manibus ad explendá libidiné trahebat: hæc inter lachrymas crebra uoce
clamabat: Ego me ipsi Francisco comiti dico qđ audientes milites: ne ducis
irá aduersus se cõcitaret: abstinuerũt oĩ in puellá cõtumelia atq; maleficio
eáq; p̃duxerũt ad Franciscũ tunc & iuuentutis ardore & corporis tempera
mento ad libidiné uenereasq; illecebras p̃cliué & militari consuetudine ni
hil se turpe ob id admissuꝝ existimáte. Is puellam intutus eiusq; forma ac
pulchritudine nõ mediocriter illectus neqd tamé admitteret: qđ accusari
posset: quæsiuit ex ea: nũ ita esset aiata ut sibi moré gereret: potiusq̃ iis pro
stitueret: a qbus esset deducta? Illa parata sum inquit: oibus i rebus tuæ ob
seq uolútati: mõ me ab horũ manibus eripias. Quibus auditis: Frácisscus ius
sit eá duci intra p̃toriũ: atq; diligéter seruari. Cũq; ad multá iá nocté cõces
sisset in cubiculu: ubi puella continebat: eá oíum primũ rogauit rursus: an
eodé esset animo quo antea in se fore annuisset: cuq; illa in priore sentétia
p̃sistens se omnibus in rebus ei libentissime paritura respondisset: iubet:
ut exuta uestibus ad tunicá usque se trásferret in lectũ: ideque ipe cõtinuo
facit: cumque iam in uirginem incaluisset: illa uerecunda: & magna cum

reuerentia facie cõfestim oculisq; conuersis ad proximam uirginis Mariæ imaginem quæ de more in cubiculo seruabatur: ait O domine mi per inte meratã illã uirginem Mariã Saluatoris nri genitricẽ te ét atq; ét oro: & ob testor: ne me uioles: ne me incõtinenter attractes: neq; uirginita tẽ meã quæ mihi anima ipsa carior est: polluas: sed intactã potius & nulla turpitudinis labe inquinatã sponso meo quem habes captiuũ atq; uinctũ: per tuã clæmẽ tiam & p diuinã misericordiã restituas. Quæ quidem uerba Francisci ani mum tantopere pmouerũt: ut omnem uim libidinis illico suppresserit: fla masq; restinxerint. Puellã tamen interrogãti quare antea nõ modo nõ pe tenti: uerũ ne cogitãti quidem ad suã se uoluptatem tradidisset: Ferẽ non inepte qdem illã respondisse: se uulgo iãpridem audisse: nihil esse apud eũ iusticia ac pietate antiquius: quarũ se uirtutũ spe frætã ea pro tpre locutã quæ sibi tãdem suæq; honestati usui forent: quibus uerbis Frãciscus maio re in uirginẽ pietate cõmiserationeq; cõmotus iussit eã bono esse aio: quæ nullã esset iniuriã passura: sed suũ ét sponsum qui apud gregarios milites quosdã captiuus erat in uinculis: cõfestim assecutura: Id quod ét Frãciscus efficit: Nã sua pecunia sponsum redemit: qui cũ esset corã adductus: & tri sti lachrymabiliq; uultu sponsam intueretur: quod putaret eã esse cõpssam leniter illa uerecundeq; subridens. Noli inquit: sponse mi quicq̃ de mea pu dicicia subuereri: Nã huius clemẽtissimi principis bonitate & gra eadẽ ipa nunc sum: qualis erã ante captiuitatem. Tum ét Frãciscus re cognita sancte constãtissimeq; iurauit: nullã a se puellã nec ab alio quopiã passam esse in iuriam. Quibus Sponsus auditis sublatis ad cælum manibus atq; genu fle xo q̃ maxime potuit: Francisco gras agens: Tu inquit: mi domine non fallis eã: quæ de te est fama apud oes pulcherrima: Nemo.n. te uno inter homies neq; humanior est neq; clæmẽtior: Referat tibi Deus oipotens quæ ipsi nõ possumus: digna meritis tuis præmia. Iusserat interim Franciscus multam in mediũ supellectilẽ cõportari: quam ex ea municipii direptione fuerat p suos milites domesticos cõsecutus. Hanc cum puellæ adderet in dotẽ: eam illa nequaq̃ accipit: sed gras agens inquit: maxima sunt in nos tua beneficia princeps clarissime: Verum hanc ego supellectilem si acciperẽ: iudicarent oes uicini eam eẽ pstratæ castitatis mercedẽ. At ipsa eo sũ aio: ut mori ma lim q̃ ifamia huiusmodi laborare. Tũ Franciscus liberali utroq; exceptos cõuiuio eosdẽq; laudatos dimisit. Cæterũ Franciscus magna iam pte lucen sis agri potitus: ad ipsam urbẽ ductis copiis castriq; circũ mœnia positis ad negocia eius obsidendæ oppugnandæq; urbis se cõuertit: Erat luca non mõ altissimis muris altissimaq; fossa & uallo munita: uex ét ut demõstratũ est: multo ualidoq; p̃sidio ét ad erumpendũ ne dũ ad ppugnandũ parata. Et Frãciscus iclusum hostem frequẽtibus leuibusq; pliis ĩpugnã efficiebat Erat.n. ea urbs nõ tam ciuibus atq; incolis q̃ peregrino milite lõge frequẽs ex quo fiebat: ut lacessiti ns p̃liis lucenses ac milites egressi urbẽ psæpe ma nus cum hoste cõsererẽt. Cedentibus cõsulto Sphortianis: quo eiusmõi arte obsessi audacius pdirẽt ĩ pugnam id qđ ét Francisco ex sñia cõtigit. Nam lucẽses externiq; milites aio elati: qđ nõ resistẽtibus hostibus supioresse eẽ putarent: effusis uiribus erũpunt: & magno aiorũ ardore ferunt in hostes: Franciscus q iam ĩsidias p segetes parauerat: iubet suos tandiu cedere: quo ad hostes in insidias traxissent. Tũ Sphortiani tanta ui uertũt in hostes inti diarũ ignaros: ut cũ sustinere ĩpetum nõ possent: effuso cursu pedibus salu tem quærerent. alii interimuntur: alii capiuntur: alii hac illac fugientes in urbem ægre se recipiunt: parumq; abfuit: quin in ea profligatione & uicto res simul & uicti urbem ingrederent. Fuit ex eo die lucensibus cautior pu gnandi cura quod nõ amplius ita temere egrediebantur: satis sibi superq; putantes si mœnia tutarentur: Inter hæc cum ueneti a Philippo ita acriter bello p̃merentur: ut rebus suis haud mediocriter metuerent: præsertim qđ

Iohánē Franciſcū mantuanū nō bono in ſe eſſe anímo intelligerent: quippe qui Mantuæ ſe cōtineret: & potius cū hoſte quā ſecū ſentire uideretur: finī to ſtipendii tempore: quo ſibi antea obſtringebatur: hoc unū ſuæ ſaluti re medium arbitrātur: ſi Franciſcus Sphortia relicto lucenſi bello ſibi auxilio proficiſceret. Quare & eū rogabāt: & Florentinos pro cōmuni ſalute adhor tabātur: ut q̄primū is tranſiret in Galliā aduerſus Philippū. At Florentini quoq; animi: ut docuimus: ſemp ardentiſſimo fuere ī lucenſes odio inflama ti: nō facile adduci poterāt: ut uenetoq; poſtulatis aſſentirētur: quæ quidē res nec Frāciſco ipſi placebat: qui & ſi aliquādo a Picinino turbatus lucēſē obſidionē ſoluiſſet: tamē eo in Montanā regionē ſaltuoſoſq; montes repul ſo: rurſus ad oppugnādā urbem regrediebatur: q̄ ſi eius oppugnādæ facul tas daretur: nō dubitabat ſe ad deditionē redactuq;. Sed ubi in dies acriu; ad uerſus uenetos bellū ingraueſceret: & ipſi uæhemētiore quodā ſtudio Fran ciſci in Galliā aduētum efflagitarēt: uictus deniq; ſtatuit: annuentibus Flo rentinis dimiſſa lucenſi obſidione uenetis opē ferre. Itaq; prius q̄ ab eo bel lo æthruriaq; diſcederet: magnis uiribus impetū facit aduerſus ea mūicipia quæ circa Auſerem amnē ſunt: & urbi lucæ propinquiora: & adhuc in lucē ſium fide pſtabāt. Quibus captis Florentiniſq; traditis eoq; præſidio īpoſi to ut nullus ne minimus quidē cōmeatus ī urbē īportari poſſet. Ipſe celeri agmine cū uniuerſis copiis ex æthruria mouet: & ſupato Appēnino: ad mē ſem Octobrē paucis diebus ad Regiū lepidi uſq; proficiſcit: quod progredi longius Padūq; tranſire ex fœdere qđ ſibi erat cū uenetis ac Florētinis co gi non poterat: Nā honeſtatis eā ſemper Frāciſcus habuit rationē: ut aduer ſus Philippū ſocerū copias nunq̄ niſi grauiter laceſſitus: duceret: ne illi ſua præſentia detrimēti quicq̄ afferret. Picininus aūt cōtra ſe cōfeſtim Parmā cōtulit: copiaſq; circa eā urbē locis tutis diſpoſuit. Franciſcus cū eſſet Regii nō mediocri Philippo terrori eſſe cœpit: cū undiq; ſe ab hoſtibus breui p̄ſ ſum iri ītelligeret. Itaq; núcios propere ad Nicolaū æſtenſem mittit: q eū cū per ueteré amicicíā rogent: tū ét fidei iure qua ob acceptū iam ab ſe Re gium erat obſtrictus: admoneant: ne uenetis ueteribus ſuis hoſtibus q̄ ſibi uiro amiciſſimo & fraterna quadā cōiūcto neceſſitudine adeſſe malit. Qui bus Nicolaus auditis: qđ ſua ſponte ut ſuis ét rebus p̄ſpiceret: facturus erat nō diſſimulāter Philippi annuit poſtulatis. Quare cōtinuo ad Franciſcum legatos mittit: qui eū doceret: nullo pacto ſe paſſuq;: ut ex ſua urbe Regio ſuiſq; finibus bello Philippus laceſſeret: quod turpiſſimū ſibi fore iudica ret: ut q a Philippo Regiū dono acceperit: ab ea poſtea urbe bellū aduerſus eudē inferri pateretur. Hoc ſi fieret: futurū ut p̄fidiæ accuſaret ab oībus. Quod Franciſcus nō īuitus audiuit: qui nō libēter eſſet ī Philippū bellum moturus: Qua re cognita ueneti p legatū ſuū Andreā Maurocenū magna ī ſua ciuitate & prudētia & auctoritate uirū multa a Nicolao adhortatione petierūt: ut ſua mallet q̄ Philippi amiciciā ſequi. Nō. n. eū ignarū eſſe opor tere. Philippū nō diu ſupfuturū: q unus eſſet ſine liberis maribus & morta lis. At uenetorū ſenatū ſempiternū: quare ſi ſaperet: prudentius ſecum age ret. Cæterū Nicolaus neq; adhortationibus ullis neq; ét occultioribus mi nis ſentētia amoueri potuit: neq; ité pollicitationibus multis maximis ad duci: ut ab honeſtate officioq; diſcederet. Legatus a Nicolao re infecta cuius cauſa uenerat: ad Franciſcū celeriter profectus multis ab eo p̄cibus multis propoſitis p̄miis cōtēdit: ut Padū ſalté traiiceret: ſeq; aliis uenetorum uiri bus iūgeret. qué cū fruſtra rogaſſet: denūciauit tāde illi ſi ſecus faceret: fo re: ut nullū deinde a uenetis ſtipēdiū acciperet: uelut q nulli iis uſui fuiſſet Ad hæc Frāciſcus nō īuitus reſpōdit: ſe quoq; oī fœderis iure quocunq; ue netis obſtringebaſ: liberū eſſe: poſteaq̄ ab illis factū eſſet eius ſoluēdi fœde ris initiū: Dein paucis poſt diebus in æthruriam reuerſus ī agrum Piſanum rurſus hybernatum conceſſit. Per eoſdem dies a Florentinis diſceſſum eſt:

ab societate quæ sibi antea cũ uenetis fuerat: tum ob negatũ Francisco sti
pendiũ: tũ ét quod satis aperte intelligerét: nõ placere uenetis: ut ipi quoꝝ
ope & Brixiá & Bergomũ adepti fuissent: Luca potirétur: quod in hodiernũ
usq; dié a multis iactat. Quibus cõstitutis rebus Philippus ad Franciscum
mittit qui eũ hortaréť: ut pro ea quæ sibi erat cũ Florétinis beniuolentia:
& sũma in primis cũ Cosmo medice familiaritate operá daret de soluendo
bello: quod Florétini aduersus lucenses nõ sine graui utroꝝq; impendio at
q; detriméto tádiu gessissent Quod eo facilius ac libétius Frácisсus Floréti
nis persuasit: quod Philippus se cũ Florentinis ipsis pacé factuꝝ dixisset: &
spem nõ dubiá Frácisco ipsi dedisset de tradéda propedié Bláca uxore: quá
antea ut demonstratũ é: eidé se daturũ ꝓmisisset. Missis igitur Pisas ad Frá
ciscũ a Philippo de pace legatis nõ difficiles sese Florétini ad res lucéses cõ
ponendas ꝑstiterũt: qđ tá diuturni belli detriméta cũ intolerabili ꝓpe æra
rii sui ciuiũq; sumptu ꝑmoleste ferrét: legatis agétibus interuétu maxime
Frácisci pax tandé lucésibus rei frumétariæ inopia & oĩ pœne cõmeatu du
rius laborátibus cõcessa restituta municipia & oppida fere oĩa: quæ antea
amisissent per paucis tamé quibusdá retétis cõseruádæ pacis: & societatis
gr̃a: Ná societatis quoq; fœdus ĩter eos initũ & inter Philippũ ité ac Floré
tinos Frácisco eodé autore pax renouata. Cæterũ Philippus quo magis ĩ di
es singularé Francisci prudétiá & animi magnitudiné secũ mente uersabat
eo magis ad eũ diligédũ incédebatur. Videbat. n. quátum momenti quátũ
ue accessionis rebus suis futurũ esset: si eum arctissimo nodo sibi adiungeř
posset. Itaq; bládiendo paterna quadá auctoritate atq; caritate monédo: pol
licendo: donádoq; nihil oĩno prætermittebat: & ut planius intelligeret: nõ
uaná esse nõ simulatá eá matrimonii gr̃am: quá in desponsione Blancæ fi
liæ fecerat. Derthoná & Astá dotali nomine ei tradidit: hac adiecta cõdicio
ne: ut socero se excepto ipsi liceret: aduersus quos uellet: arma inferre: & ab
stinere quibus collibuisset: quod ꝑspiciebat ea esse Frácisсum ingenii boni
tate: ut nihil cõtra decoꝝ nihil contra offitium facturus uideretur. His re
bus cõpositis cum oĩa in æthruria pacata essent: Franciscus oém suá cogita
tioné studiũq; cõuerterat ad transferendũ in Appuliá bellũ: quod sibi ne
cessarium fore arbitrabatur: tum ut reuiseret: confirmaretq; eorũ oppido
rum atq; urbiũ populos: quos in eo regno ex paterna hæreditate: ut docui
mus: fuerat consecutus: tum ut Renato regi auxilio esset: cuius partes & ipe
& sui oés iádiu aduersus Alphonsum qué sciebat infenso in se esse animo:
defendissent: Nec id quidé Philippus ĩprobabat: ná & si miti erat ingenio &
aĩo longe elato: nõ poterat tamé in Alphonsum non cõmoueri qui non tá
accepti oblitus beneficii quá odio & liuore quodáuæhementer ardere uide
retur: cum ĩtelligeret Philippum sua captiuitate gloriá adeptum sempiter
nam: suũ uero nomen quod amplissimũ per oém Italiam fuerat: obscurius
redditũ: ita Franciscus soceri hortatu: ineunte uere in Appuliá aduersus Al
phonsum signa uertere cõstituit. Dum hæc in æthruria gerũtur: Eugenius
pontifex Ferrariam se cõtulerat: ad excipiendũ Iohánem palæologũ græco
rum Imperatorem: qui Venetias aduentare dicebatur. Causa eius in Italiam
aduentus hæc fuit. Quod in Basiliensi concilio: de quo supra mentioné fe
cimus: excitatus fuerat ad uniendá orthodoxá fidem. Dein ab Eugenio ne
gocium eius cõficiendæ rei susceptum: quo illius concilii existimationem
minueret Itaq; Imperator prius auctoritate eius concilii permotus cum eo
loci se uenturum dixisset: ubi Papa & cõcilium foret: Indicto Ferrariæ alio
conuétu cum illuc Pontifex accessisset: perfacile eo quoque græcos traxit.
Hic cum aliquádiu de unionis negocio agitatũ esset: superueniéte pestilen
tia græci cũ pontifice Florentiá se trástulerũt. Vbi post aliquot menses: uni
tate ac cõcordiá iniere: sublatis circa fidem quibusdá erroribus: Fuit græco
rum numerus qui Florentiá ierunt: supra quingétos: in his ꝑter Imperato

rem Demetrius eius germanus frater & Patriarcha Cõſtãtino politanus cũ plæriſq; Archiepiſcopis ac iſignibus ſacerdotibus: multi ꝓterea cũ Impera tore ꝓceres ac litteraꝝ nõ ſacraꝝ modo ſed gẽtiliũ etiã pitiſſimi. Miſerat ſub idem tẽpus Nicolaus picininus ĩ Pelignos : quos nũc uno noĩe Brutios appellãt: Frãciſcũ filiũ cũ militũ manu: q Alphonſo ſuppetias ferret. Is ubi in eam regionẽ peruenit: Aſculanis q ĩ picẽtiũ finibus ſiti Bruciis finitimi ſunt: exulũ hortatu bellũ intulit: eoꝝq; agros populabundus ad ipſas uſq; urbis portas incurſionibus ꝓpe quottidianis grauius premebat : paꝝq; ab fuit: quin ꝓ ꝓditionẽ exulibus ipſis auctoribus eam urbẽ occupauerit. Sed miſſo ꝓpere a Frãciſco cũ equitũ lohãne Sphortia fratre: ita hoſtis impetus repreſſus eſt: ut aduerſus pliis qbuſdã repulſus ĩ umbriã qua uẽerat: redie rit: Vnde poſtea trãſmiſſo ꝓ agrũ peruſinũ Appẽnino: Fabrianẽſes exulum quoq; ſuaſu ſpe potiũdi ꝏppidi turbaſ cœpit: municipiis nõ nullis ꝓ dedi tione captis rurſũ Frãciſcus lohãnem fratrẽ & Nicolaũ piſanũ cũ uiribus celeriter ꝓficiſci iubet: q cũ numero illi impares eſſent: neq; eũ Fabrianenſi um finibus pellere: neq; amiſſa recuperaſ municipia poſſẽt: eodẽ a Frãciſco Thalianus foroiulianus ſuis cũ ordinibus ſuppleméto mittiſ: cuius aduẽtu Picininus territus ĩ umbros reuertit : municipia redieſ ĩ Fabrianẽſiũ fidẽ. Thalianus poſt hoſtiũ fugã: ĩ Camertes ut erat a Frãciſco iuſſus : copias du cit: q paulo ante Picinini cõfidẽtia fræti : ab Frãciſci amicicia atq; fœdere turpiſ diſceſſerãt. Sed ubi Thalianũ eoꝝ fines intraſſe cognouerũt : eũ rur ſus ꝓ nuncios clanculũ tẽtare cœperũt: ut relicto Frãciſco ad ſe trãſiret. Idẽ pollicitationibus multis Picininus facit: Nec fuit difficile homini auaro & uenali ꝓſuadere qđ magnopere appetierat. Nã cũ honeſtiſſimæ illi militiæ cõditiones ſumma inſup ꝓmia ꝓponerenſ : quæ eſſet a Philippo duce cõſe cuturus: hoſtis impatori ſuo factus relicta ceſæ colũbæ municipii obſidiõe: arma in ea municipia repẽtino ac magno tumultu uertit : quæ ĩ Camerti buſ Sphortiãó ꝓſidio tenebãſ. Deĩ ſe Picinino iũgit: & adiutoribus Camerti buſ quicqd ãgri ĩ ea regione q̃ iter umbros Picẽteſq; poſitã diximus: Frãciſ cus obtinebat : partim metu uolũtariaq; deditione : partim ui & lõga obſi dione in prioré Camertiũ dicioné redegerũt. Per eoſdẽ ferme dies Spoleta ni aduerſus Pyrrhum Abbatẽ caſinẽſem : quẽ Eugenius põtifex eorũ urbi ꝓfecerat ob diuturnã durioremque illius adminiſtratione rebellione cõci tata arma ſumpſerant: arcéq; quo ſe receperat Pyrrhus: ita undique circun ſepſerãt: ut nihil eo cõmeatus importari poſſet. Quare ꝓfectus ad extremã rei frumẽtariæ inopiã deductus ad Picininũ Thalianũq; q ꝓximi erãt: quã uis Romanæ eccleſiæ ciuitatibus infeſti: mittit: q peterẽt auxiliũ: ꝑdamq; illis opulẽtã polliceréſ. At duces ea ſpe facile adducti cõfeſtim omnibus co piis eo ꝓficiſcunſ: ac fugatis iis primũ q arcẽ obſidebãt: immiſſiſq; q fores refringerẽt: urbẽ cõtinuo toto exercitu ingrediunſ: obſiſtẽtibuſq; nullis oc cupãt: & a nullo maleficio nullaq; iniuria tẽperãtes uicatim diripiũt: Non multis poſt diebus graui bonuſti ꝑda reliquere urbẽ omnibus bonis ſpolia tã Picininus ĩ Peruſinos ſuos: Foroiulianus a Philippo accitus ĩ Galliã ꝓfi ciſciſ: At Frãciſcus Sphortia ornato atq; iſtructo reꝝ omniũ copia exercitu ad prima ſigna æſtatis ex Piſano mouet: & iuſtis itineribus ſi prius reſtitit: q̃ Cortonẽſem agꝝ ingreſſus: haud longe a Thraſimeno lacu caſtra poſuit. Eius aduẽtus rumoſ in umbros regioneſq; finitimas perlato: Aſſiſini terri ti quoꝝ in agꝝ iam exulũ ſuaſu lohánes Shportia ꝓuenerat cũ iis copiis quas in Picẽtibus habuerat: eo cõſilio : ut fratri ĩ Neapolitanũ regnũ ꝓfici ſcẽti ſe adiungeret: ad Frãciſcũ legatos mittunt: q ſeſe ei atq; urbẽ dederẽt quos Frãciſcus ut res dieſq; ferebat: minime aſpernatus: ꝑſertim ut a Bra ciana factione q̃ ſectabanſ: auerteret : poſtulatus omnibus haud difficulter impetratis: lætos Aſſiſium remiſit. Cõtra arces uero quæ urbi impẽdent: & tũc ĩ Coſmi Medicis Florẽtini erãt poteſtate: ab Eugenio acceptæ pecuniæ

tã traditæ nihil temptatũ. Sub idẽ tẽpus Nurſini aduerſus ceretanos bellũ gerebant: finitimos ſuos antiquis odiis atq; diſcordiis infeſtos: iamq; Ceretani eo redacti erãt: ut cibariorũ penuria aſſiduiſq; oppugnationibus uim belli diutius ſuſtinere nõ poſſent. Itaq; ubi acceperũt Frãciſcũ ĩ ꝓpinquo iã eſſe: illico eius ſigna ſuſtulerũt: ſimulq; miſſis ad eũ nũciis ut ſibi in tãto rerũ diſcrimine auxiliũ ferret: facile q; ſupplices petierãt: exorarũt: Nec tamẽ ſegnius Nurſini ĩ bello ꝓſeq; ꝓſeuerabãt: Nã delectu undiq; ex ꝓximis municipiis habito: ut eſt agreſtiũ multitudo nõ parua: lõge maiorẽ ui maiorq; conatu oppidũ oppugnabãt: ſperãtes priusquam ab Franciſco auxilia mitterentur: eo ſe oppido potituros. At Frãciſcus legatis ad Nurſinos miſſis ꝓhumaniter eos monet: ut omni oppugnatiõe atq; iniuria Cæretanorũ abſtineãt: ſuos. n. iã factos eſſe: Quæ ubi Nurſini adierũt: ſtulte reſpõdẽt: mirari ſeſe nõ mediocriter: q d ſibi Frãciſcus uelit: cũ nullo iure auxiliũ ferre poſſit Cæretanis: quos ipſi eorũ culpa ĩ numero hoſtiũ habeãt: & iã oppugnatõnibus fameq; coactos: ĩ ꝓximũ euerſuri ſint. Hoc reſpõſo legatis ĩ caſtra reuerſis Frãciſcus Nicolaũ piſanũ & Petrũbrunoriũ cũ ualida peditũ manu p uoq; equitatu ꝓ locorũ natura iubet cõfeſtim Cæretanis ĩ extremo cõſtitutis piculo ſubſidiũ ferre. Hi impata die noctuq; faciẽtes tãta celeritate eo maturarũt: ut prius Nurſinorũ caſtra capta: q̃ de eorũ aduẽtu quicq̃ cognitũ ſit: ac ab erũpẽtibus Cæretanis Nurſini partim capti partim ꝓfligati: ſupra quadraginta cũ ſe ꝓximo Nari flumini ꝑcipites cõmiſiſſẽt: fluminis rapiditate oẽs abſumpti. Cæretanis ꝓ hũc modũ obſidiõe liberatis Iohánes fratris iuſu: Piſano & Brunorio cũ peditatu ſibi additis Nurſinorũ agrũ ĩuadit. Frãciſcus cũ reliquo exercitu Fulgineo admouet. Dominabat adhuc ei urbi Corradus trincius: q Bracianas partes ſecutus: bracianos oẽs nõ tã Frãciſco q̃ Romanis põtificibus ĩfectos & iuuerat ſemp & aluerat. Quibus de cauſis & ſi eũ principatu omnino Frãciſcus ſpoliare inſtituerat: q nõ difficile erat: regulũ omni militari & domeſtico & peregrino auxilio deſtitutum domo pellere: tamẽ q pacẽ ſuppliciter orabat: quodq; põtifici eccleſiæq; romanæ fidẽ & ipi Frãciſco amicitiã pollicebat: ꝑſertim ne id cœpto in peligno itĩeri moræ eẽt: ĩ eũ bello duxit abſtinẽdũ. Itaq; Corrado recõciliato atq; ĩ amicitiã aſcito q̃ ſolidiorũ ẽt uinculo cõfirmãdã duxit: eius filia Leoni fratri ĩ matrimoniũ data mox exercitũ ĩ Nurſinos agit. Eius ꝓſentia tãtus illico omniũ animos pauor occupauit: ut ꝓximis oppidis municipiiſq; omnibus paucis diebus aliis ultro deditis aliis ui captis nihil reliq eſſet: niſi ad ipſam urbẽ Nurſiã obſidẽdã exercitus uerteret: nec mille paſſibus amplius Frãciſcus aberat: eo cõſilio: ut poſtridie caſtrorũ cũ Nurſini & recẽti clade & tot deinde acceptis detrimẽtis ꝓterriti ĩ caſtra legatos ad Frãciſcũ mittũt: pacẽ miſericor diãq; patẽtes. Eius legatiõis princípes erãt Benedictus reguardatus Phũs ac medicus illuſtris & Iacobus ſilueſtrinus uterq; ãtiqua familiaritate Frãciſco bẽiuolẽtiaq; cõiũcti. Hi poſtea q̃ exponẽdæ legatiõis copia facta ẽ: miti oſore Frãciſcũ rogãt: ut Nurſinis ignoſcat ĩ miſeros ſuppliceſq; clæmẽtia utat: Nã q actũ erat ꝑter ipſius uolũtatẽ: id omne ꝓdiſſe nõ prudẽtiũ uirorũ cõſilio ſed uulgi temeritate atq; impetu: debeꝛ apud eũ iã pridẽ ĩcrebruiſſe: q ꝓuerbii loco de Nurſinis dici ſolet. Cũ. n. de rebus publicis cõſultãdis ĩ cõcionẽ coguntur: alta uoce proclamabat ꝑco: Exeãt oes litterati & ſapiẽtes: Quod Frãciſcus audidiẽs ſe a riſu cõtinere nõ potuit: ſubditq; cõtinuo: Ignoſcat igit ſtultis & ĩdoctis: patiamurq; litteratos & ſapiẽtes exorare: q a nobis petũt uiri amiciſſimi atq; optimi: Et ita impoſito leui tributo q ꝓpediẽ péderẽt: paceq; data: quid agri ceperat: q̃ liberaliſſime eis reſtituit. His cõfectis rebus: ĩ pelignos ꝓcedit: ac ĩfeſto exercitu Ioſiæ aquauiuani omniũ primũ fines ingreſſus: cuncta circũquaq; tumultu ingẽti cõplet: cũcta excurſionibus lõge lateque uagãtibus ꝓ loca militibus populat. Quod ut faceret: Ioſias ipſe fuerat in

cauſa Is.n.Taraconẽſiũ partiũ factus nunq̃ deſtiterat aſculanos ſibi finiti mos:q ut oſtẽdimus:Frácíſci dicionis erát:armis laceſſere:Frácíſcũ picininũ exuleſq; ſuis finibus ſuiſq; oppidis receperat:copiis auxerat:cõmeatu & opi bus iuuerat:quo bellũ aſculanis inferrẽt:conatuſq; erat illoꝝ urbẽ p inſidi as ſibi uẽdicare:q; effeciſſet:niſi fulginatus qué Braciũ peruſinũ ī aquilana pugna ad necé uulneraſſe diximus: obſtitiſſet:Ná cũ is forte eo ad reuiſen dá familiá ꝓfectus eſſet:coacto repẽte amicoꝝ manu urbẽ ab illius ꝓditoꝝ que īſidiis ſeruauit.Vt autẽ ī eá regioné Frácíſcus uenit:loſias timoꝝ cõcuſ ſus:teramũ ſe recepit. At Frácíſcus celeri agmine eodé ſe cõtulit. loſias ue ro de hoſtis aduẽtu certior factus: cõfirmatis ad reſiſtendũ ciuium animis: cum diceret ſe breui cum uiribus regiis rediturum: ſaluti ſuæ conſulens: inde paulo ante abierat: auxilium ab Alphonſo petiturus. Interamnen ſes igiꝰ ꝑſentes periculi magnitudine territi: oppugnationẽq; ferre poſſe diffiſi: Frácíſco ſeſe dediderũt. Qua recepta urbe ita cæteri populi animis ꝓſternati ſũt: ut nullo ferme negotio Fabianẽſes & alia plæraq; loſiæ oppi da interamnẽſiũ exemplũ ſecuti ſint. Nec multis poſt diebus q̃cquid urbi ium ac oppidoꝝ é ab Truento ad Aternũ uſq; flumẽ:ī Frácíſci deuenit pote ſtaté.Fuere oppida nõ nulla quæ cũ temeꝛ ī fide ꝑmaneꝛ niterenꝛ:nullo la bore expugnata ſũt: ac militibus prædæ cõceſſa.Per idẽ tẽpus Renatus cap tiuitate tandẽ ſolutus Neapolim claſſe aduectus: cũ inueniſſet:ré Neapoli tanã ꝑpe obrutã & in magno poſitã diſcrimine q; Alphõſus maioré regni partẽ cõciliatis ꝓceꝝ ac populoꝝ animis in ſe traduxerat: cõfeſtim coactis iis copiis quas ꝑ tẽpore cogere potuit: accitoq; Iacobo caudola aduerſus ea oppida quæ hoſtis ꝑſidio nõ lõge a Neapoli tenebãꝛ: eduxit.Alphõſus aũt quo Iacobũ a Renati auxiliis auerteret:ex Cápania in pelignos mouit: Cau dolanoꝝ agros oppidaq; omni belli clade ueſtaꝛ cœpit.Quaꝛ Iacobus graui ter ꝑmotus relicto rege ad ferendã ſuis opẽ celeriter cõtẽdit: impetũq; Al phõſi primo aduẽtu repreſſit: Nec multo poſt eodé quoq; Renatũ cũ reli quis copiis ꝓtraxit.Alphõſus uero & qd a Renato & Iacobo urgebaꝛ:& q; ẽt de Frácíſci ſphortiæ ī brutios aduẽtu certior fiebat:Increbreſcebatq; quot tidie rumor:illũ ad Renatũ ꝓpediẽ uẽtuꝝ:e cõſpectu hoſtis ī loca mõtuoſa ac tuta ſe recepit.Dein ī Cápaniã rediit:ueritus ne ſi Franciſcus Renato iũ gereꝛ:ſolus tãtis uiribus reſiſtere nõ poſſet.Erant:n.ob Franciſci in brutios aduentũ omnia apud Alphonſũ mutata & formidinis plena:lamq; diffideꝛ rebus ſuis cœperat:q ſe uictoré fore paulo ante arbitrabaꝛ.& niſi ad Philip pi opẽ confugiſſet:ubi facile ſuæ ſalutis remedia inuenit: actũ ꝓcul dubio de regno erat: lá Frácíſcus Aternũ ſecũdis ꝓcedẽs rumoribus ad interiora regni tranſiꝛ parauerat:quo ſe Renato iungeret: cũ multa prope uno tẽpo reinopinanti occurrũt: quæ nõ mediocriter eius animũ ꝓturbarũt:cõſilia mutarũt:& cœptũ aduerſus Tharaconenſes bellũ nõ retardarũt modo: ſed omnino alio uerterũt. Philippus.n.ubi uidit Alphõſum ad ſe ſupplicẽ con fugiſſe imploratũ auxiliũ haud moratus:omiſſis iis quæ nõ multo ante ut oſtẽdimus:Frácíſco promiſerat: eũ crebris& lr̃is & nũciis rogat:obſecrat & denicq; monet:ne ī Alphõſũ regẽ. q eẽt ſibi ſumma neceſſitudine artiſſimo que ſœdeꝛ cõiunctus. pro Renato Rege qué inimiciſſimũ omniũ haberet: quicq̃ moliaꝛ:ne ſuis bellũ inferat:neue lõgius aduerſus eũ progrediaꝛ:ſed ī picẽtes retrocedat:ꝑterea Florẽtinos ꝑ nũcios hortaꝛ: admonetq;:ut Fran ciſcũ qué ſua pecunia alerẽt: ab omni Alphõſi iniuria amouerẽt:q ſi nõ au dierit:ſtipẽdia illi pẽdere abſtineãt:nullaq; re amplius iuuẽt q; niſi fecerit. ſe cõfeſtim bellũ ī æthruriã motuꝝ dicit.Deſcẽderat Nicolaus picininus ex æmylia cũ exercitu ī flaminiã ꝑ ſimulationé ī umbriã tranſeũdi ut ĩde po ſtea ī Pelignos proficiſcens: Alphõſo auxilio eſſet:quo tẽpore Frácíſcus ex æthruria mouerat:eodé acceſſurus. Is cũ regioné eã omni militari externo que ꝑſidio uacuã iuẽiſſet:facile ī ſuã poteſtaté redegit: & Foroliuianos pri

mum deditione ultro facta sibi asciuit: & Hostasiū polētanū paulo post a uenetis cū ipsa urbe Rauēna cui īperabat: desciscēte suæ ptis fecit. Inde post rediēs Immolā dedētibus sese ciuibus ī fidē accepit. Post hæc cōspiratibus nō nullis bononiēsibus ciuibus Bonōiā flectit: q̄ facile a pōtifice Eugenio p factionē bētiuolā auersus omniū fere animis occupauit. Hæc tā rebus tot urbiū defectio tātaq̄ rerū mutatio & tāta Philippi fortunis accessio Florētinoq̄ animos q̄maxime terruit: cū ne iis q dē teris qetuq̄ eū existimarēt Quare Frāciscū hortant: rogātq̄: ut suæ amicorūq̄: salutis uellet habere rationem: q̄ erat: ut a cœpto ī Alphōsū itinē susceptoq̄ bello desisteret. Erat enim tūc Philippo ī ea re obsequēdū: q̄ si secus fieret: necesse Florētinis fore: ut stipēdia ī reliquū tēpus ei negarent: prius q̄ ipsi bellū Philippi ī sese cōcitarent. Quibus ex rebus Frāciscus facile cognouit: nō bono ī se Philippū esse animo iā cōsilia mutasse: nec quicq̄ eorū quæ sibi ꝓmisisset: seruaturū: p̄sertim q̄ & Blācā filiā iā suis legatis ad eā traducendā Mediolanum missis tradē negasset: & ꝓmissas pecunias pendē recusasset. Hæc & si grauia erāt: & minime ferēda uidebant: cū ī ipso potissimū uictoriarū curriu ab inito aduersus Alphōsū bello cuius se uictore fōr nō dubitabat: abstinēr cogerēt: tamē ne Florētinis deesset: quoq̄ amicicią nō seruāt solū: sed auge re īstituerat: Visū é ei soceri uoluntati assentiēdū. Itaq̄ factis cū Alphōso inducijs ea lege ut si forte alteri bellū alter inferre uellet: id prius p bimestre indiceret: in agr̄ picenū uersis signes ad Saxoferratū copias egit: qđ é oppidū haud quaq̄ ignobile nō lōge a Fabriano sitū populo frequēs & agri fertilitate opulētū. Quo eo libētius accessit: ut acceptas p supiora tēpa ab Regulo eius oppidi iniurias ulcisceret. Eo ubi uenit: cōtinuo oppidū expugnare adortus: nō multo labōr ui captū ī p̄dā uertit: ubi totū fere Sxptembre reficiēdi exercitus causa cōsumpsit. Inde postea in Tolētinas duxit: q̄ supiore anno a finitimis camertibus sollicitati defecerāt: admotis que dein oppido castris uineis machinisq̄ cæteris muro adactis: oppidani ita territi sunt: ut pauci s post diebus sese Frāciscī fidei ꝓmiserint. Camertes iterim omni externo auxilio desti tuti: rursus de pace ad Frāciscū legatos miserūt: quos qa hyems superat: nō repudiādos cēsuit. Itaq̄ recōciliatus p hūc modū Camertibus stipēdiariisq̄ tertio factis rebusq̄ aliis pluribus eadē æstate secūde gestis Frāciscus copias p Picenū agr̄ dispartitus ī hyberna cōcessit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER QuINTVS.

INter hæc Philippus renouādi aduersus uenetos belli tp̄s idoneū nactus maioribus q̄ unq̄ antea: uiribus eo animū mētēq̄ uerterat. Multa. n. eodē fere tp̄re p italiā successerāt: quæ illū ad id & hortabant: & īcitabāt. Florētini supioribus bellis ei semp īfesti: relicta ut p̄diximus: uenetorū societate qescebāt Alphōsū recētissimo beneficio artiore quodā fœderis iure sibi obstrinxerat. Frāciscū Sphortiā a uenetis auersū amicū potius q̄ aduersariū futuq̄ sperabat. Fuerat p̄terea ī basiliēsi cōcilio ipsius maxime Philippi opera Amadeus sabbaudianus prīceps romanus pontifex declaratus: cui felici nomē fuit: eo cōsilio: ut Eugenius q uenetis fauebat: ī suo pōtificatu turbaret. Iohānē frāciscū mātuanū īsup q hactenus uenetas p̄es semp secutus fuerat: sibi asciuerat. Postremo Flaminia ꝓpe uniuersa ī dicionē redacta illi parebat. Quibus rebus: apparebat Philippum suis opibus facile uenetos supatuq̄: ac p uolūtate illis p̄scriptuq̄. Itaq̄ Nicolaū Picininū pacata Flāinia in æmyliā reuocat. Is qd ab eo fieri uellet: edoctus mox in Cremonēses traiecit & cōtracto undiq̄ exercitu Casalemaius q̄ suo p̄idio uenetī firma

uerát:obsedit.Oppidani ubi aliquádiu oppugnationé sustinuissét: & nihil auxilii mitteret:dedider se hosti. Catamelata ĩterim qué ueneti post Mantuani discessũ suis copiis p̃fecerát: circa Olii ripá cũ exercitu hostis trásitu ꝓhibédi cá substiterat.At Picininus:cui nihil erat magis curæ:recepto Casali q̃ ĩ hostiũ fines trásire:põté ĩ Olio qua hostis aberat:lohánefrácisco adiutor faciédũ curat:quo ꝑfecto exercitũ ĩ brixiéses :repugnátibus nullis:traducit.Catamelata ꝙ lõge eét hostiũ uiribus impar:optimũ iudicat ĩ primis exercitus ĩcolumitati cõsuler.Proin copiis ad balneolũ uicũ Brixiæ ꝓximum ductis fossa & agger castra munir cõtédit. Picininus ĩ sũma hostiũ trepidatiõe ac tumultu Brixiésiũ fines ĩgressus ad dexterá flectit: quæ ad oriétem spectat solé mátuanũq; cũ militibus ad quattuor millia sibi adiũgit.Fit ex ea re q̃primũ tátus municipũ ad eũ de deditiõe cõcursus:ut omnia ac ip̃m usq; Benacũ ĩ Philippi uenerĩt potestaté.Dein ad læuá occidétéq; signa uertés ad Balneolũ unde paulo ante Catamelata abiés ĩtra urbis claustra se cõtulerat:castra locat. Mátuanus cũ suis Mintiũ trásgressus ĩ Veronéses irrũpit:& quicqd citra Athesim & circa Benacũ ueneti possidebát:ĩ dicioné redegit:Valegio cũ ip̃a arce & latericio põte qué unũ omnino ueneti ĩ Mintõ obtinebát potitus.Picininus ꝙ agri ĩ plano relĩquebat:paucis diebus ĩ fidé accepit:nõ nullis captis equestribus p̃sidiis. Dein ad mõtaná regioné cõuersus Rhoadũ oppugnar aggredit.Catamelata cõtra eductis copiis per saltus mõtanosq; colles tueri oppidũ cõabat.Picininus obsidiõe soluta ĩ eũ ꝓficiscit:& nõ lõge a Rhoado collatis signis p̃liũ haud leue cõmittit.Cũ pugnatũ eét utrinq; aliquádiu fortissime discessũ é pari ferme euétu. Catamelata.Brrixiá ũde pridie discesserat: Picininus ad oppugnádũ rursus Rhoadũ reuertit: eoq; recepto:Iseo qđ é oppidũ ĩ sebino lacu unde Olius máet amnis:sitũ:expugnato ac ĩ p̃dá uerso:regioné r̃liq̃ nõ multo negotõ ad deditõné cõpulit.Catamelata ĩterim relicto Brixiæ p̃sidio:Veroná cæteras copias traducer statuit:ueritus ne si diutius ibi desideret:ab imminéti hoste: ĩterclusis undiq; itineribus:aut fame tádé cũ ipsis ciuibus perir:aut ĩ hostium manus uenir cogeret.Supererat ĩ táta rer difficultate unũ tátũmodo ad salute iter:ꝙ erat ꝑ mõtanos saltus:& id qdé ꝑdifficile & nõ satis tutũ:Nam quo minus ꝑ planicié iter faceret:ĩterclusis oĩbus a mátuano aditibus:Mintius ꝓhibet.Catamelatæ tamé tétar placuit: si flumé uadis uelut ĩ medio æstatis feruor trásir posset. Sed cũ de prima uigilia mouisset:& occupatas a Mátuano e regiõe fluminis ripas ĩuenisset: Brixiá irrito cõatu rediit.unde haud diutius ĩmoratus ꝑ Alpinos cõfragososq; mõtes maturat ꝓficisci: & die quinto nõ sine magna difficultate ingétiq; omniũ periculo Veroná ꝑuenit:amissis tũ octingétis circiter eqtibus .Cæter Picinius Brixiési agro ꝑdomito:hostibusq; fugatis.Brixiæ admouit eo qdé aĩo:ut ad eá obsidédá oppugnádáq; urbé uires undiq; intéderet.At ueneti táta belli magnitudĩe p̃ssi nullũ remittebát tépus ad ea excogitáda qbus & potétissimi hostis uim ĩ p̃sentia sustinerét:& ĩminétissimo urbiũ suar Brixiæ ac Bergomi ꝑiculo cõ sulerét.Quar nõ solũ nouo militũ supplemẽto augeri suũ exercitũ:sed aliũ ét belli ducé rerq; suar defésoré parari oporter rati:rursus ad Frácis cũ Shportiá animũ météq; uerterũt.Itaq; ad eũ legatos proper mittũt rogatum: ut dimisso Philippo sibi auxilio esset:ꝙ ut faceret:magna ui auri magnisq; cõditiõibus ꝓpositis cõtédebát:multa de mutabili Philippi ĩgenio cõmemorátes: q nõ diu sciret in eadé maner sététia:& ob id nõ posse spem certá ĩ eo haberi ullá.Venetos cõtra qcqd se facturos recepissét : ĩuiolate p̃star. Florétinos p̃terea de renouáda societate hortant:idq; ad cõmuné salutẽ plurimũ ꝑtiner demõstrát . li cũ uiderét Philippũ antiquũ hosté iá bello supioré factũ ĩ diesq; maioribus augeri uiribus: qué cõsũptis uenetorũ opibus nequaq̃ ab se tépatur existimabát:facile ad sustinédá ré uenetá animũ induxer.Itaq; repcusso fœder:Frácisco suadét:utriusq; reip.cám aduer

ſus Philippū armis tuēdā ſuſcipiat: & ī Galliā cū primū liceret ꝑ tp̄s: trans Padū ad ferēdā uenetis opē ꝓficiſcat. Frāciſcus uaria animo agitaſ cōſilia cœpit: Philippū ī primis iuitus deſerebat: unde uxorē iādiu exoptatā habeſ expectabat: cuius cā aliquādo Mediolanēſē p̄cipatū: Philippo liberis mari bus caréte: cōſeq ſperabat. Accedebāt cōtra multæ īdignationū iraꝝq cau ſæ: quæ ab illius p̄cipis amicicia lōge eius animū alienabāt: memoria ſci licet ꝑteritoꝝ tēpoꝝ: negata adhuc uxor: q̄ ſibi tradeſ recētioſ fœdeſ ꝓmi ſerat: & ob eā cām nuptias Firmi parari: amicos iuitari: legatiōes ad celebri tatē ab ſuis mitti iuſſerat: ꝓmiſſa ītē pecunia nō ſoluta nō ſeruata de bello ī Alphōſū gerēdo data fides. Poſtremo facile ītelligebaſ: neq tātis Philippū affluef opibus: ut uno eodēq tp̄re duobus ſummis īpatoribus ſuppedita re pecuniā poſſet: neq ſi illi eaꝝ reꝝ copia eēt: utroſq de belli gloria inter ſeſe decertātes poſſe diu apud eūdē militaſ: q̄ neceſſariū eēt: ut altero depſ ſo: alteꝝ ſubleuaret: atq ꝑferret: eiuſq rei iā factū eē piculū: Quod & ſi Phi lippus ꝑ legatos Frāciſcū ī amicicia cōtineſ ſtudebat: & multa ꝑ illius di gnitate atq cōmodo ſe factuꝝ dicebat: tamē nō obſcuſ pſpiciebaſ: illū ali ud moliri: cū Picininū nō tā rebus bellicis p̄feciſſet: q̄ omnē ad eū admini ſtrādæ reip. auctoritatem detuliſſet. q̄ genero poſthabito feciſſe dephēdeba tur: q̄uis illi enūciaſſe Picininū feraſ: Si Frāciſcū Sphortiā ad ſua ſtipendia traduceret: ſi filiā ei ī matrimoniū traderet: ſe illico ab eo diſceſſuꝝ. Hæc Frāciſcus diu multūq metitus uenetoꝝ tādē ptes ſeq īſtituit: cū p̄ſertim pecuniæ inopia maxime ꝓmereſ: nec amplius eo duntaxat ſtipēdio q̄ a Flo rētinis pcipiebat: milites alere & ī fide cōtineſ poſſet. Itaq fœdus ī quiquē niū his cōditiōibus firmaſ: ut uigīti ac ducēta aureū nūmū millia quot an nis Frāciſco ueneti Florētiniq ſimul pēdāt. Quicq d urbiū oppidoꝝ ue in Italia poſſideat: ſuo ſumptu aduerſus quoſcūq tutenſ. Ipſe Frāciſcus uene tæ Florētinæq militiæ ſūmus ubiq ꝑ Italiā īperator ſit. Trās Padū ꝑ uene tis ad biēniū uſq cōtra Philippū bellū gerat. Tria eqtū millia pedites mil le ꝑ ſtipēdio ducat. Eugenius pōtifex & genuēſes Philippo plurimū infeſti ad ſocietatē addūtur: Hoꝝ oīum bellica ſigna ad Frāciſcū tanq̄ cōmunem oīum ducē deferūtur: q̄ acceptā affatim pecuniā eo āno: q̄ fuit a Natali chri ſtiano nōus ac trigeſſimus ſupra quadringēteſimū ad milleſimū ī milites diſtribuit. moxq ineūte æſtare īſtātibus uenetis: cū octo millibus delectiſſi moꝝ eqtū ex agro piceno mouet: ac ꝑ Flaminiā factis ī foroliuianū rhauen natēq agꝝ excurſiōibus ī æmyliā traducit: & nō lōge a Ferraria cū ad Padū caſtra poſuiſſet: noctu repētinus maximiſq ībribus amne aucto uix defuit quī ſuperatis aggeribus ſubiectæ ualles uorticibus undiq obruerētur: exer cituſq oīs pderef: quo q̄dē tp̄re: q̄ pdigii ſimillimū fuit: nō ſine terroꝝ īgē ti īaudita quædā ſerpētū uis & Frāciſci & alioꝝ pmultoꝝ tētoria circūſedit Cæterū ex tā ſubito formidabiliq diſcrīe ſumma celeritate ꝑ Ferrariā ad foſſas claudianas copiis oībus īcolumis ſe recepit: quē ad locū iā ueneti per multa nauigia cōuexerāt: q̄bus cōſtratis craſſioribus tabulis uniuerſū exer citū die noctuq ī cōtinēte traiecit: cōtinuatoq itīeſ circa idus Iunias ī aggꝝ patauinū puenit. Eius aduētu tā ta ſubito rerū mutatō facta ē: ut ueneti q antea uicti uidebanſ: & ꝑpe ī deſperationē fortunaꝝ ſuaꝝ adducti: reſipi ſcere ac dein bene ſperaſ cœperīt: Nā Picininus poſt diu enixeq oppgnatā Brixiā obſidionē ſoluerat: & relictis circa eā ꝑ caſtella ac municipia ualidis militū p̄ſidiis: dediticii ī fide cōtinerenſ: & ī urbē nihil frumēti īportareſ ī Veronēſes trāſierat: Atheſimq trāſgreſſus uenetā aciē rurſus fugauerat: & Veronæ ac Vicētiæ īminebat: nihilq obſtaſ uidebaſ: quin Patauiū uſq cūcta ꝑuaderet: ī poteſtatēq redigeret. Catamelata āt & ductores cæteri ter riti ne cōſpectū q̄dē hoſtiū ſuſtinebāt: & iā īpoſitis Veronæ ac Vicēciæ p̄ſi diis: ītra patauina clauſtra ſeſe reduxerāt: ubi & ſi tuti erāt: plurimū tamē trepidabāt. Hos cū ſibi Frāciſcus adiunxiſſet: oīum primū adhortādos du

xit. Itaq; aduocata cõcione: eã habuit oratione: q̃ ad ſanádas ĩfirmoꝝ métes oporteꝛ exiſtimauit. Quæ. n: hactenus acciditſſet nõ ducũ imprudẽtia: nõmi litũ ignauia: ſed magnis hoſtiũ uiribus accidiſſe đmõſtrat. Adeſſe núc ſe cũ floréntiſſimo exercitu qué uideát: nõ aĩs mĩus ad pugnádũ ꝛpellédũq; uagáté hoſté q̃ militaribus ornaméntis paratiſſimũ. Proinde bono eſſét animo: ſuũ q̃ſq; munus obiret: ſeſe deinceps omné belli molé ſuſcepturũ: curaturũq; ut res ueneta ad priſtiná fortuná reſtituaꝛ. Hæc noui ĩperatoris oratio ita a militibus p̃fectiſq; excepta é: ut oĩum animos nõ mediocriter ſubleuauerit: adeo ut e cõcione dimiſſi iamiá ĩ manibus habeꝛ victoriá uiderẽt: cũ talé ſe nactos eſſe ducé dicerẽt: qualé nulla unq̃ feꝛ ætas tuliſſet: Amiſſerát. eo bello ueneti oppida q̃plurima: Ná q̃cqd agri é a Bergomo Vicétiá uſq; p̃ter ipſarũ urbiũ murorũ ambitus: nihil omnino uenetorũ põtate relíque baꝛ. Cõceſſerat át ex fœdeꝛ Johánifráciſco Philippus q cũ ut demoſtratũ é: cõmunibus cõſiliis id bellũ aduerſus uenetos mouerat: ut ſi Verõa & Vicẽtia caperẽt: illius iuris eſſét ex quo q̃cqd ex Veronéſi Vicétinoq; agro ptũ fuerat: mátuani p̃ſidio muniebaꝛ. Inter reliqua uero capta oppida leonicũ Vicétini agri mátuano milite tenebaꝛ. Hoc primũ Frácíſcus oppugnádũ ratus ex Patauino eo copias ducit: caſtriſq; circa oppidũ poſitis torméta muro celeriter admoueri iubet. Eius curádæ rei Petrobrunorio uiro ĩpigro negotiũ daꝛ. Is operi ĩtétus pilula plumbea ex oppido emiſſa humerũ traiicit dexteꝛq; uulneꝛ pene lœtali: ob id aliquátulũ ab opeꝛ ceſſatũ é. Sequit hunc Petri caſũ aliud maius ĩ cõmodũ. Erát oppido p̃xima ædificia p̃multa fœni ſtramẽtorũq; plena. In his nõ exiguus militũ numerus ſtatões habebat q̃ cũ aĩaduertiſſet obſeſſus hoſtis: ex p̃ĩquo muro ĩ ſtramẽta faces iaculatus magná ædificioꝝ pté ĩcédit: Ná cũ aridá materiá facile ignis corripuiſſet: breui mométo cũcta uno feꝛ ĩcédio flátibus uétis cõburunt. Ferebaꝛ. n. lõge latq; p̃ caſtra irreparabilis flama: quaꝛ oĩa ubiq; tumultuarie agebantur. & quanuis diurno tp̃re caſus acciditſſet: & alteri alter ſubſidio eẽt: tamẽ tãta celeritate ædificia tabernaculaq; ignis ĩuaſerat: ut equos p̃multos ac bona partim oĩo abſumpſerit: partim ſemiuſta uix miles ſeruauerit: Quo tẽpoꝛ ſi hoſtis q nõ lõge aberat: exercitũ ita tumultuáté ĩuaſiſſet: nõ dubiũ é: quĩ ĩſigné eo die ueneti calamitaté accepturi fuerint. Sed ea res nihil oĩno leonicẽſibus p̃fuit: Ná paulo poſt oĩ ſpe derelicti cũ Piciníno ĩ cuius p̃pe cõſpectu oppugnabanꝛ: ferre auxiliũ nunq̃ ſit auſus p̃ſidii rerũq; ſuarũ ĩcolumitaté grádi pecunia pacti dedideꝛ ſe uenetis. Ante Frácíſci aduétũ Picinínus caſtra Veronæ adegerat: urbanaq; mœnia ad Epiſcopi portá nullo ĩtermiſſo tp̃re quatiebat. Sed poſteaq̃ appropĩquaꝛ Frácíſcũ ĩcrebruit: obſidio né cõfeſtim deſeruit: Suapeq; reuerſus q é oppidũ ad mõtis radices ĩter Veroná Vicétiáq; pari feꝛ ĩteruallo poſitũ: natura & opeꝛ p̃munitũ: ex eo oppido ad paludes Atheſimq; flumẽ uſq; foſſã ĩſtituit. Hác magno foſſorum coacto numero aggeꝛ & uallo paucis diebus ĩgẽté eduxit: põtẽq; ĩ eo flumĩe cõſtruxit: quo ex mátuano agro ſine piculo ĩ caſtra cõmeatus cõportabáꝛ: q̃ ſatis in p̃ſétia habebat: ſi hoſté Veroná p̃ficiſci conátẽ trãſitu p̃hiberet: cũ uno eodẽq; tẽpoꝛ quas poſt terga reliq̃ſſet: urbes obſiderẽt: eaſq; tãdẽ rei frumẽtariæ inopia preſſas deditionẽ facturas ſperaret. His cũ ſe munitiõibus cõtineret: deliteſceꝛ quodámodo uidebaꝛ: faciebatq; ĩſup miſerabi Iis leonicenoꝝ cõdicio: ut reliqs q p̃xĩmi erát: quátũ ĩ Picinino Mátuanoq; auxilii ſperádũ eẽt: exemplũ facile p̃beꝛeꝛ. Quaꝛ cætera uicétini agri municipia quæ a mátuano obtinebanꝛ: expulſis certatim p̃ſidiis redieꝛ mox in uenetorũ fidẽ. Cæterũ cũ eſſét oĩno uenetis p planicié præcluſa itinera: nec hoſtis ad pugnã ĩuitus elici poſſet: & Veroneſibus ſubueniꝛ ſpéq; laboráti bus cæteris dari oporteret: magnis Frácíſcus curis p̃mebaꝛ. Itaq; cũ mõtanũ tãtũmodo ĩter ſupereſſet lõgũ ſane & difficile: nec id q dá liberũ: ſed impeditũ & periculoſũ: cõparatis ex pane toſto dierum octo cibariis: e Vicétino

mouet:& cõtinuato ꝑ saltus cõfragososq; mõtes itinerẽ ad tẽplũ diui Iohannis q; ad Roniá uocát:ima ĩ ualle sitũ die tertio ꝑuenit: Huic collis ĩpendebat editus qdé atq; arduus:q ꝑpetuo iugo ad Suape ꝑtinet:cui oppido Picinini castra ut ꝑdiximus:ꝓxima erát. Is collis Frácisco si ꝑgerẽ ĩ itinerẽ uellet exupandus erat. Húc hostis duobus castellis firmoq; ꝑsidio munierat: ꝓhiberẽq; uenetos trásitu innitebat. At Frácisc us nihilo segnius biduo posteaq̃ eo uenisset:q; totũ militibus qeti datũ est:relictis ad sinistrá castellis copias quadrato agmine subirẽ collé iubet: qué ab supiorẽ loco ꝑmissa magna peditatus ꝑte quo plurimũ uenetus exercitus abũdabat:ꝑ nocté occuparat. Picininus cõtra:cũ ad castella usq; totis ité copiis ꝑ collé dispositis uenisset:trãseuntes uenetos lacesserẽ cœpit:peditatũq; paulisꝑ loco deturbat. Frácisc us id cõspicatus Troilũ & Nicolaũ pisanũ cũ turmis ex Sphortiano militũ roborẽ delectis ĩ hostes immittit:Pugnat utrinq; acerrime & cõfertissimo ꝑlio Cõuallis quædá locus erat pugnæ: q̃ duo aduersi colles efficiebát:quoꝝ in altero ad sinistrá:ubi castella erát:Picininus magno militũ globo emiebat: In altero Frácisc us cõtra magnis stipatus uiribus cõstituerat. Sed cũ aliquá diu pugnatũ eét pari ferẽ pugnæ euétu: Picininus ubi uidet nihil ĩ hosté ꝓficerẽ:suos paulatim ꝑlio reuocat. Idé Frácisc us facit:cũ aĩaduertisset hosté oppositis castellis ĩseq nõ posse. Picininus ĩ castra rediit. Frácisc us cũ ĩ planũ descédisset:hostibus a tergo relictis castra ponit. uenetis Veroná eũdi facultas reddita é. Post hæc ut hostes trás Athesim repellerent: Veroná toto exercitu petit:eáq; traiecto flumine ꝑtergressus ad tertiũ lapidé cõsedit:impetũ ĩ mátuanos se factuꝝ multis argumétis simulans: Quo ꝑculsus metu Mátuanus Picininũ adit:hortat:rogatq; ut aut oés ultra Athesim aduersus hosté ꝑgerét:aut sibi redirẽ ĩ mátuanos liceret:quo suis auxilio eét. Quibus Picininus uocibus ꝑmotus ꝑsidio suapi ĩposito: ultra Athesim exercitũ reduxit. Quod ubi Frácisc us cognouit:lætus cũ res ex sentétia successisset: neqd a tergo hostile relĩqueret:ad Suape oppugnádũ cõtinuo regredit: Eoq; post lõgá oppugnationé ꝑ deditioné recepto: rursus ꝑ Veronésé traductis copiis. Benacũ petit:Quod ea ratiõe factũ é:ut brixiési populo iá ꝓpe fame ꝑeunti subueniret: q; unũ maxime eo tꝑre uenetis erat curæ:Ná iampridé uti demõstratũ é:ĩterclusis a Brixia itineribus:nihil eo fruméti ĩportabat. Itaq; ut ꝑ Benacũ iter apirét: classé triremiũ ĩ eũ lacũ nõ sine magna difficultate deduxerát:Sed Philippus maioré parari iusserat: paratáq; opposuerat:qua Brixia ita duriter ꝑmebat: ut dubiũ nõ eét: quin breui ĩ Philippi potestaté redirẽ cogeret:nisi eo se fruméto sustétassent: q; a Philippianis ipsis auaritia lucriq; magnitudine ductis & submittebat a paucis: & supportabat a multis. Eo igitur cõsilio Frácisc us ad Benacũ ꝓfectus é:ut ipe terrestri exercitu & classis lacu oppida quæ ĩ citeriorẽ ueronensiq; ripa sũt:ad deditionem cogerent:quare non dubitabat:fore: ut cæteri quoq; populi qui circa lacũ ĩcolunt:ad defectionem cõpellerentur:quæ certe uita erat ad brixiensiũ salutem ꝑopportuna. Itaq; eo ubi ꝑuenit: Bardolinũ mátuano túc ꝑsidio munitũ ex cõtinenti editoq; loco castris positis obsedit: utq; ab ꝑte altera quæ lacu abluitur:classe obsideretur:fumo interdiu:noctu uero frequéti igne classiariis eo suũ aduentũ significat. Sed illi q ĩ aduersa longioreq; lacus ripa stationé hébát: seu aduersantibus uenetis seu metu hostilis classis:sedem mutare non ausi. loco minime discesserũt:quod primo certe aduentu facere:Bardolinũq; tuto adnauigare potuissent: cum hostilis classis nondũ e Pischeriæ portu prodisset. At Picininus hostium cognitis cõsiliis:ad suá classem toto exercitu aduolat: eáq; delecto milite cõplet:quæ & numero nauium & magnitudine longe uenetam superabat. Itaque eductis continuo e portu nauibus mediũ lacum occupat:Bardolinũq; maiorẽ præsidio firmat:& uenetæ classi ad Franciscum traiiciendi omnino facultatem adimit. Per hunc modum Franciscus plures dies ad Bardolinum classem

operiens nequicquam consumpsit: Quo tpre graui morbo uniuersus ppe exercitus affectus est: cum perpauci fuerint ex gregario præsertim milite: qui nõ uehæmentissimis perpetuisq; febribus laborauerint: adeo ut a pestilenti morbo paꝝ abesse iudicaret. Quæ quidé res seu ppter aeris ĩtemperiẽ ĩmésosq; calores uelut augusto mése: seu ppter cibarioꝝ inopiã: cũ nisi pane tosto eoq; longa die situq; corrupto & ĩmaturis fructibus uescerét: accidere putabat: ex quo fiebat. ut pmulti quottidie perirét: & magna ps exercitus láguens iaceret. Proĩde Frãciscus mutare castra militũq; saluti cõsulere statuit: Itaq; ad Zeuiũ ueronésem Vicũ mãtuanisq; ppinquũ finibus pfectus resedit. Is uicus in solo fertilissimo positus: & loci natura saluberrimus ædificiisq; ita frequés: ut nõ mõ uiris sed iumétis ét tectũ pberet: breui refectis ppter pabuli copiã iumétis incolumé & cõfirmatũ reddidit exercitũ Inter hæc Picininus Vigasiũ ueronésis agri municipiũ retrocedit: castrisq; circa arcé positis atq; aggere: uallo & fossa qua maxime paludes deerãt: ingenti circũseptis ipse cũ delecto militũ robore ad lacũ reuertit: milité cõfestim classem cõscendere hostiléq; adoriri iubet. Hi magno ĩpetu ĩ uenetas naues facto: eas nõ multo labore expugnãt: quibus fere oĩbus captis: qcquid circa lacũ uenetis reliqui erat: hostibus deditur præter arcé quã penede uocant: cui puus subiicit uicus. Ea certe sola ĩ toto lacu tũc uenetis fidé seruauit: Hæc ubi uenetis clades nũciata é: ingenté sane oĩum animis mærorem ĩtulit: qđ retinendæ Brixiæ spes oĩno sublata uidebat: ob eamq; cãm egere cũ Frãcisco ueneti legati qui ĩ castris erãt: hortãte maxime instãteq; senatu: ut nihil omitteret intentatũ: quo alicunde occurrédi tãto ĩminenti Brixiésium discrimini uiã posset aperire. Itaq; & si ad eã ré cõficiédã magnæ undiq; ĩminebãt difficultates: & hostibus ad phibendũ ob recété uictoriam occupatis locis oĩbus unde aditus ad obsessos futurus sperabat: facilia oĩa erant tamen ne qd ĩexpertũ relinqueret: ut & perituræ urbi uel opem ferret: uel saltẽ ferendæ spem afferret: & uenetoꝝ uolũtati tãtæq; expectationi satisfaceret: iter sibi p montes tentãdũ putauit Sed prius q̃ ex zeuio discessisset: uenetũ senatũ iteꝝ atq; iterũ edocuit: monuitq; ut Veronensem urbiculam quæ ad Mantuã spectat: diligentius custodiendã curarent: qđ cõfectus esset senio præfectus: & ppter longũ muroꝝ ambitũ maiore indigeret præsidio Tũ ĩpedimentis Veronæ dimissis: cũ expeditissimo quoq; inde mouet: & per acrensem uallé: pergens ad lacũ qué diui Andreæ nuncupãt: multo ac difficili emenso itinere peruenit. supatoq; deinde altissimo colle Penedã appulit: & in subiectã uallé descendit: q̃ fluuius Sarca in Benacũ defluens intersecat. Ibi satis latã planicié nactus castra locat. Erat ad dexterã Arcum oppidum: ad sinistrã uero ripa tridentina quæ arcé & portũ habet. Hæc oĩa ferme hostiũ præsidio tenebant: Téna ité castellũ sublimi admõm colle sitũ qua iter potissimũ ad Brixiã faciundũ erat. Hoc igit castellũ Franciscus expugnare adortus tormenta machinasq; admoueri iubet: & ne e lacu ab hoste auxilia mitterent: ppugnacula & castella quædã collibus qua trãseundum erat: ad Tenná magna celeritate excitat: præsidioq; firmat. Hostes Frãcisci ad ea loca aduentu cognito cõfestim Pischeriã petunt: copiisq; magno nauium coacto numero per sũmã opportunitaté ad ripã Tridentinã transportatis: picininus eo se postremo cõfert. Mantuanus ad subministrãda quæ bello gerendo usui essent: pischeriæ ĩmorat. picininus in primis Franciscum operibus phibere: & ab oppidi oppugnatione deterrere contendit. Pugnat nunc pedestri nunc equestri certamine. Nulla militibus quies datur. Philippiani oppido pro munimento utebãtur. Vnde pro uoluntate egressi audacius præliũ inibant. Repulsi eodem redibant. In his præliis præter grægarios milites capti sũt ex primoribus multi. Tãdé eo res adducta é: ut uniuersis copiis magno utrĩq; ĩpetu ĩpugnã descensũ sit: & cũ aliq̃diu uario euẽtu pugnatũ eét: ĩclĩare Philippiana acies cœpit. Venetos iuuabat: q; Brixiéses q pauloaũ a brixia acciti p rhætios mõtes eo puenerãt d'supior loco lapidibꝰ

hostes cædebãt: quo illi detrimẽto affecti pauoreq; cõterriti: & a Sphortiãis acrius ĩpulsi terga uertere fœdaq; fuga alii ad naues: alii in oppidũ sese receperũt: alii per inuios saltus notasq; semitas sibi saluté quæsiere. Magna eoꝝ ps capta: quoꝝ in numero fuere Carolus Gonzaga lohánis frácisci mã tuani principis filius: Cæsar martinégus. Sacramor uicecomes adolescens: ipse ét Picininus interceptus creditur sed statim dimissus: q ut erat corpoꝝ ĩbecilli: ubi effugiũ oé sibi p̃reptũ uidet: Téná cõfugit: quæ ut docuimus: a Frácisco oppugnari initio coepta erat: sed eo die tumultuãtibus cunctis & fugiẽtibus maxime hostibus nullæ circa oppidũ custodiæ fiebãt. qué nemo fugiẽté nisi Theutonus quidá eius satelles secutus é cõdicioe humili: cæterum corporis uiribus eximius. Ibi cũ p dié dux delituisset: insequẽti intempestaq; nocte seu sacco ut fertur: seu aliis obsitus pánis uelut miles; uulneribus affectus ab eodé humeris qui erat uasto in primis corpore p̃ media hostium castra cõfragoso q; saltus: nõ nullis ét ut ferũt: ex ueneto exercitu scientibus ripá ad suos exportatus é: Hac uictoria parta magna ferẽdi Brixiæ auxilii opportunitas oblata uidebaf. Sed nõ diu uenetis eius uictoriæ gaudio uti licuit: qd nõ multo post maior calamitas ĩsecuta é. Ná dum hæc ad Penedá Ténaq; gerũf: Mátuanus q ut p̃diximus: pischeriæ subtstiterat. Verona p̃ insidias capiẽdæ rõné speculatus: q urbicula negligẽtius a uigilibus custodiebaf. Rem ad Piciniñ defert. Qui mirũ in mõm lætus ré utcũq; foret. multis de causis suscipiẽdá iudicat: p̃ fertim qd iis in locis diutius manere nõ posset. atq; ea tá opportuno tp̃re occasione oblata: discessisse ĩde & nõ fugisse uideret: & si forte negociũ p̃ficeret: magná acceptæ ignominiæ pté deletá existimabat. Itaq; clausis oppidi portis quæ ad hostilia castra spectabát & p̃sidio ripæ Ténæq; relicto Pischeriá mox cũ copiis classe reuehitur. Mátuanoq; initi facinoris auctore sibi addito Veroná p noctis silentia cõtẽdit: scalisq; cõtinuo ad urbiculæ parietes positis muroꝝ pté sentientibus nullis cæsisq; uigilibus occupat. Foribus dein patefactis: urbiculá tota acie ingrediť. Ná ueneti neq; p̃fectũ mutauerát: uti Franciscus monuerat: neq; p̃sidiũ auxerát: láq; laxatis in urbé pontibus illuxerat: cũ id Veronenses ex téplo sentiẽtes ac táto p̃territi exanimatiq; piculo hac illac cõcursaf coeperũt. Mittũf ꝓpere ob eá ré nõ nulli ex primoribus ad Piciniñ ciues: q orarẽt: ut ĩmeritæ ac ĩnocẽtissimæ urbi parceret: milites ab excidio prohiberet. Hi & si humi ꝓuoluti supplices qd iussi erát: fecissent: ac sese ei insuper ciuesq; reliquos & fortunas suas oĩs dedidissent: tamé a uictore insolẽti nihil certi ĩpetrare potuerũt. Is. n nihilo secius statĩ toto agmine irrũpit: & primo ĩpetu uicus q se primus obtulerat: misere diripiť. Sed tamen postea cũ totá p̃uasisset urbé: Mátuani rogatu q ĩcolumé q̃ dissipatá urbem male bat: iussit milites capitali ĩposita poena oĩ ciuiũ maleficio atq; ĩiuria abstinere. Impedimẽta uero ueneti exercitus quæ ibi ut p̃diximus: Frácisci iussu relicta erát: p̃dæ ubiq; cõcessit: & ita p̃ter arces & Braidá portá nihil uenetis reliq fuit. Præses p̃torq; ubi cognouerũt urbiculá ab hostibus teneri: continuo urbé quæ oĩ erat presidio uacua: deseruere: & ueteré in arcé se recepere. Cæterũ dũ Philippiani opulẽtissimæ ĩtẽdunt p̃dæ nemo erat: p̃ter mátuanũ principé q cogitaret: quo cõsilio q̃busue artibus captá urbe ab ĩmineti hoste tueréť. Totũ illud triduũ nihil magis iis curæ fuit: q̃ scrutarioia rimariq; ciuiũ ædes: & abdita quæq; súmo studio inq̃rere. Arcé tátũmõ sãcti felicis quæ in mõte sita é: unde auxilia ab obsessis expectabát: & Braidá portá leui quadá oppugnatiõe obtinere tẽtauerũt: Scripsit Piciniñus ea uictoria gloriabũdus ad Cosmũ Medicé florẽtinũ uelut ad eũ q esset habitus ĩ sua ciuitate príceps & Francisci Sphortiæ amicissimus: se Veronam cepisse Sed Francisco comiti accidisse id quod olim lohanni Buccicaldo acciderat: qui cum esset Genuæ pro Carolo francorum rege præfectus Mediolanum uenerat: eo consilio: ut eius urbis imperio per ciuium traditionem potiretur: qd ꝓpter luuenlié & durá lohánis mariæ uicecomitis qui tũc mediola

nensibus dominabaf:administratiõem:uacillare iã cœperat. Sed magna in
de suoꝝ strage pulsus dũ Genuã redire ꝓperat:genuenses cõcitata mox re
bellione regioꝝ electo ꝑsidio sese in libertatẽ uendicauerũt:& ita Buccical
dus dũ mediolanensem adipisci principatũ studet:genuẽsem amisit.Quod
idẽ Fráciſco euenerat:q dũ Brixiæ succurrere conaf:Veronã amiserat. At ĩ
clináte iã die eã urbẽ esse captã ad Franciscũ nuncius coram detulit: Quæ
quidẽ res primo auditu neqꝫ credita est ab eo:neqꝫ aliis enũciata.Is.n.nunci
us cũ a nõ nullis ex familiaribus suis q Veronæ cũ ĩpedimẽtis remanserat
uestigio missus esset:lras nõ attulerat:ob eãqꝫ rẽ cũ magni esset : qđ renun
ciabaf:mométi:nõ uidebaf hominis unius humillimæ quidẽ sortis & pauo
re exanimati uerbo credẽdũ:& ob id expectãdũ censuit:donec ab magistra
tibus urbis de ea re fieret certior:& iã nox aduentarat:cũ multoꝝ lris nun
ciisqꝫ ea re cõfirmata abeundũ inde:& oĩ celeritate cõficiendum statuit:ne
hostes diutius in ea urbe cõseneſcerẽt:eaqꝫ uictoria gloriarent:quã doloma
gis q̃ uirtute essent cõsecuti.Multa.n.eũ uno tẽpre ad rẽ celeriter conficien
dam & mouebãt:& ĩpellebãt.magnitudo rei in primis & tantæ urbis quasi
ante oculos amissio:cuius cã satis apte intelligebaf:qcqd adhue ueneti ĩtra
Mintiũ retinerent:ꝓpediem ĩ hostiũ manus deuentuꝝ.Pudor si cũctaretur
iis q arcibus se tenerent:pditæ urbis recipiendæ gra auxiliũ ferre.Illud ẽt
piculũ subibat:qđ familiæ sibi cariſſimæ quæ ipsis ĩ arcibus obsidebaf : ĩ
minere uidebat.Præterea sua exercitusqꝫ salus:qppe q in mõtibus essent si
ne ullo cõmeatu:ubi oĩa per sũmã hyemis aſpritate pœne hostilia haberent
& siq essent ea ĩ regiõe ĩcolæ:q adhuc ueneris parerent:cognita urbis capti
uitate:nõ dubiũ quin omnes sibi hostes futuri essent:& itinera undiqꝫ in
tercluſuri.Itaqꝫ cum Catamelata & Iacoboantonio Marcello ueneto legato
primũ cõicato cõsilio:dein accersitis quibusdam aliis de exercitu ducibus
aĩo infracto qd sui sit consilii:ostendit.Et q̃q̃ omnes ingenti dolore affecti
metuqꝫ pterriti ad recupandã amissam urbem:de qua actũ oĩno iudicarẽt:
ꝓfectionem dánabãt:& ad Vincentiã tuendã ducendũ esse celeriter exercitũ
censerent.ipse tamen in recipiendæ Veronæ sententia perſiſtẽs:eo maturã
dũ iudicauit:adhortatusqꝫ oẽs:& Marcellũ ꝑcipue:qui ꝑter cæteros amisse
urbis casum deflæbat:ut bono essent aĩo:siqua ex arcibus in fide perstaret:
quæ sibi aditũ ꝑberet:se & urbem receptuꝝ &uictoriã de hostibus reporta
turũ nõ dubitabat.Missi sunt ab eo oĩum primũ ex equitatu delecti:qui ce
leriter ad põtem quem in Atheſi nauibus ædificari antea curauerat : & ad
Cluſii usqꝫ anguſtias sexdecim circiter paſſuũ millia aVerona distãtes aduo
larent:adituſqꝫ ꝑoccupatos diligentius custodirent.Verebatur.n. ne hostes
cepissent eos aditus:aut mox capturi essẽt:qui ad uictoriã maxĩe peroppor
tuni essent.Ipse uero de secũda uigilia magno oĩum silentio cum paucis di
scedẽs exercitũ se subsequi.Catamelatãqꝫ in postremis esse iubet: qui impe
dimentis machiniſqꝫ cũ ꝑte copiaꝝ ꝑsidio esset.Hoc mõ ꝓgrediente exerci
tu.Tanta ꝑ eã noctẽ uis frigoris humana ꝑsit:abstrinxitqꝫ corpora:ut cum
torpere oẽs cœpissent:articuli q extremi sunt:sensum quasi penitus amisse
rint.Nã multoꝝ aduſti sunt pedes:aduſtæ manus:sed plurimorũ pedũ ma
nuũqꝫ digyti & pueros eqtũ nõnullos nimius ĩsolituſqꝫ gelu rigor exinia
uit.Multorũ ẽt oculos labefactauit:neqꝫ prius ullũ aliud remediũ salutare
inuentũ est:q̃ illuxit:solqꝫ illustrare terrã cœpit:tũ demũ mẽbris uigor re
diit.Cæteꝝ Franciſcus ex itinere ꝑmiſſis cognoſcit:aditũ utrunqꝫ hoſte ua
cuũ reperisse:& in eoꝝ esse põtate:Quare magna leuatus sollicitudĩe eo ma
turius ire contendit.Transgreſſus dein Atheſim & cluſinas fauces ad uicum
quem sancti Ambroſii appellant:deſcendit.Ibi castra ponit:unde duæ erãt
ad Veronam uiæ:altera per planiciem breuior quidem ac facilior : altera
per colles monteſque longior:ac iniquior.Hanc sibi faciendam delegit :
quod existimabat hostes ,siquid ad arcendum prohibendumque ad Vero

nam iter conati essent: facilioré illá potius uiá q̃ alterá siue arboribus intercisis siue aggeribus siue alia materia ítercluſisse. Ducto igit insequenti die p mõtes exercitu: cũ ad siniſtrá ambire urbé: & alio ꝓgredi uideret desperata re Vicétiá uersus ire credebat: ob eamq̃ cám Philippiani duces qđ sibi pauloante timuerát se liberos esse rati neq̃ extra urbana mœnia ꝓdire: neq̃ intus tueri urbé parát. Oĩa ab iis spe ſtulta negligétius agút. Sed ubi uetá in se flecti acié & urbi appropinquare uidét: tũ demũ cõcurſare oés p uicos ac trepidare cœpérũt. Iá sol occiderat: cũ Frácisscus haud procul urbis mœnibus ſubsiſtere agmẽ iubet. Dein domeſtico peditatu equitatuq̃ ſúpto quoꝝ uirtuti plurimũ cõfideret. Felicianá arcé ingredit: ac refecto celeritate ponte: qué hoſtes pridie exuſſerant. í inferioré urbis ptẽ: quam a reliqua quæ multo amplior é flumen diuidit: primus oĩum descédit: & magno undiq̃ ſublato clamore in Franciscũ Nicolai piciniui filiũ: q̃ se ualida militũ phalange aduenientibus obtulerat: impetũ facit: qué pugna aliquáti ſp acrius cõſerta fundit. fugatq̃. Multi ex hoſtibus terga dátes capiũtur. Ipſe Picininus cuneo facto celeri curſu p pontem mediũ ad ſupioré urbis ptẽ se recipere cõtendit. Sed pars illa pontis eius: quæ tolli: laxariq̃ ſolet: & laterici am utranq̃ ptẽ iungit: fugientiũ multitudine ꝑſſa: ingenti fragore í amnẽ corruit: una eos q̃ deſup erant: eqtes circiter noué ꝓcipites trahés: quos gurges cõtinuo abſorbuit: Exinde q̃ circa flumen remáserũt: mox oés capti. Cæteri uero & q̃ trásierant: & q̃ trans flumen prius erát: põtis casu ſeruati ſũt: qđ cũ alii duo pontes ſublatis iis partibus quæ tutelæ urbis cá tollúr: mantuano p̃ſidio tenerent: eos inſequẽdi Sphortianis facultaté flumen ademit. Post hæc factis iá tenebris & p̃ſidiis ad ꝓhibendas nocturnas eruptiores circa pontes poſitis: Franciſcus Catamelatá cũ reliquo exercitu deſcendere de monte in eá uallé íperat: quæ ad Atheſim ptinet: ubiq̃ milites p eá noctem ſtationes facere eo cõſilio: ut cũ illuxiſſet: per ueteré arcé quæ latericiũ in eo flumine ponté hét iis tũc caſtris ꝓximũ toto exercitu in reliquam urbis partẽ quæ ab hoſtibus tenebat: irrumperet. Nõ. n. uiſum eſt. ut tãtus exercitus in urbé ítroduceret: qđ uerebat: ne a multitudine incõdita ac famellica p noctẽ quæ latrocinátibus audaciá ꝓbet: uerteret in ꝓdá. Mittũtur ꝓterea Troilus ac Zarpellio cũ paucis in arcé: ut qd hoſtes agerent: inde cognoſcerent: Fit ab iis nõ multo poſt Frácisscus certior: hoſtes deſerta urbe i urbiculam ſe recepiſſe: Qua re cognita ſumpta ſtatim ea militũ manu q̃ ſecũ pauloante habuerat: rurſus ad pontes aduolat: q̃bus nulla cunctatione receptis copiiſq̃ traductis fiũt totá per urbé diſcurſiones: Ciues aút occluſis hoſtiis ædibus ſeſe cõtinebant: & q̃ſq̃ p ſe aut funalibus incénſis aut ope alia lumẽ e feneſtris tráſeútibus dabant: caniſtris quoq̃ cibũ petẽtibus efferebant. oés uno ore diui Marci nomen inuocátes uelut gratulabúdi: qđ in uenetoꝝ fidem rediſſent. Magnus uiroꝝ numerus ex Mantuano delectu captus é: quẽ Iohánes Franciſcus p eos dies ad se euocarat: & ptĩ portaꝝ arcibꝫ ptĩptorio p tĩq̃ locis aliis p urbé cuſtodiédis diſtribuerat. Picinus ac mátuáus q̃ ut dixi mus in urbiculá ſe reduxerát: diffiſi uiribus urbicula ét deſerta p planicié illá Veronénſem patentiſſimá effuſo curſu totá nocté ierút: nec reſtiterunt: donec alii Mantuá alii ad proxima municipia peruenerunt: Ipſi aút duces cũ paucis Valegium ſe receperũt. Sphortiani tamen eos inſecuti multos in ipſa fuga ceperút. q̃ aut ſero Verona exierát. aut quos ſarcinæ ípedimẽtaq̃ alia itineri tardiores reddiderát. Sic Verona die tertio poſtq̃ capta é: p hunc mõm recepta: profligatis fugatiſq̃ hoſtibus ac multis ex iis cum maiore impedimentoꝝ parte captis: Franciſcus poſtero die exercitũ omnem fame frigoreq̃ prope cõfectũ: ut ſe a tãtis laboribus incõmodiſq̃ reficerat: per urbé ꝓximaq̃ rura diſtribuit. Ciues territos oratione cõſolatus: q̃bus nullá eſſet ab exercitu iniuriá nullũue maleficiũ íferri paſſurus. Dein q̃cqd de ſuo ex hoſtiũ p̃da recognoſcerẽt: q̃ illi fugientes ex urbe abſtuliſſent: reſtitui man

dauit:Quæ q̄dē res ciuitatē ppe exanimatā uelut eā quæ īminētē metueret cladē:mirū ī mōm ſubleuauit.Itaq; Veronēſes tāta eius ducis clæmētia ac māſuetudine pmoti ne accepti beneficii īmemores uideret:decē aureū nū mū millia ei dono elargiendaq; diſtribueret ī milites:cōſtituerūt. Cæterū ueneti quos Brixiæ cura ſollicitabat:dū Veronæ p qteē exercitus agit : non deſtitere Frāciſcū p legatos orare:ut rurſus eadē loca peteret : unde paulo ante diſceſſerat:ut patefacto itinere brixienſi populo iā fame pereunti ſub ueniretur.Frāciſcus āt q̄q; apte intelligebat:ſi iterū p ſūmā hyemis iniquitatem Ianuario menſe ī regionem montanā p ſe infæcūdā atq; incultā &bello inſup exinanitā copiæ ducerent:ubi nulla neq; equorum pabuli neq; hominū cibariorū copia eſſet:parū ſeu nihil ſe pfecturū: exercitūq; non niſi grauia detrimenta acceptūrū:tamē ne cōtradiceret uenetorū uoluntati has tātas difficultates deſpiciēs ſe obtēpaturū dixit:Itaq; cū expeditiſſimo exercitu Verona egreſſus:ad eadē ipa caſtra reuertit:quæ ad Tennā ante habuerat:eoq; foſſoribus ex oī uenetorū ppinqua regione accerſitis: Foſſā ab his caſtris ad mōtis uſq; radices:in quo Tenna ſita eſt.deduxit:quæ ripā Tridētinā ad læuā excludebat.Adiecit p̄terea ei munitioni ceſtella quædā editis in collibus cōſtructa:quæ uiā a peneda ad ſupiora loca qua Brixiā itur :tutam efficiebant.Interim ueneti roſtratas naues quas p eos mōtes edificarat ſtaurādæ claſſis cā q̄ p ſupioré æſtatē ut docuimus:amiferāt:in lacū dedūcēdas curauerūt:Quod ſane p̄ter ſumptus magnitudiné :incredibile oībus fieri poſſe uidebat:tāta erat rerū oīum ad eā reficiendā claſſem difficultas Sed ingens retinēdæ Brixiæ ſtudiū oīa affatim ſuppeditabat:oīa facilia factu reddebat.At Picininus his rebus cognitis nulla ſecordia aut ignauia uſus collectis magna celeritate iis copiis quas ex Veronenſi fuga colligere potuit nauibuſq; impoſitis:ad ripā & ipe quoq; Tridētinā rurſus claſſe deferē. Inde ut ante ſolebat:in ueneta caſtra quæ nō amplius paſſibus mille a ripa diſtabāt:& crebro & magno qdē īpetu erūpebat:Quare fiebat:ut cū non iuſta ſed tumultuaria acie dimicaretur:maiora nō nūq; ueneti detrimēta acciperent.Iu his p̄liis captus é præter cæteros obſcuræ famæ milites Dominicus malateſta Sigiſmūdi ff. Cæſenæq; regulus q tūc ſub Frāciſco merebat.Is.n. dū cupidius hoſtes īſeq̄t:qd' aut iuueniliter:aut ſtudio ut qdā poſtea affirmārūt:fecerat:circūuētus in hoſtis deuenit pōtatē:q tamē facta non multis poſt diebus cū Carolo gonzaga comutatiōe in libertatē reſtitutus ad Franciſcū rediit.Catamellata p̄terea repētino correptus morbo:quē appoleſim uocāt:& uocē & mēbroꝝ oīum motū amiſit:ita ut neceſſe fuerit lectica Patauiū deferri:ubi poſtea ea ui morbi p̄ſſus diē obiit. Accedebat inſuper ad hæc incōmoda:qd ppter anni tps magnitudine niuiū terra obſita in mōtana p̄ſertim regiōe exercitus magis atq; magis ī dies abſumebat:quē oīa ſimul ad uiuēdi uſū neceſſaria defecerāt:Quas ob res cum difficile eſſet:niſi magno oīum detrimēto diutius in his locis ſub diuo p̄ſertim exercitū poſſe cōtineri.Frāciſcus miſſa ad brixienſes ea frumēti copia q̄ p tpre potuit:dimiſſoq; Penedæ Petrobrunorio cū maiore peditatus pte:q & claſſi & munitiōibus p̄ſidio eſſet:īde mouet:& ſupato Penedæ iugo neſimilis fugæ pfectio uideret:p̄miſſa ī hyberna copiarū pte ipe cū reliqua ad uicū quēdā cui Baldus mōs altiſſimus īpēdet:reſedit:ubi dies aliquot imoratus niuibus ét die noctuq; creſcētibus Veronā hybernatū cōceſſit.His tot rebus a Frāciſco p̄clare geſtis hūc annus finē habuit.At Philippus eo q inſecutus é āno:certā cladē cernēs:ſi Frāciſcus in bello p uenetis perſeueraret.agitare aīo cœpit: quēadmōm ille ut e Ciſalpīa gallia excederet cogi poſſet :Itaq; Picininum cū exercitus pte in medio feruore gallici belli in Flaminiā proficiſci iubet: eo imperio:ut inde fauentinis fratribus Guidoneantonio & Euſtorgio ſibi aſcitis in æthruriā aduerſus florentinos traiiceret.Exiſtimā florentinos eo bello p̄ſſos:Frāciſcū ī æthruriā reuocaturos:idq; illum eoꝝ cā q̄bus éēt nō

minus q̄ uenetis stipēdii iure obstrictus: ipsis ét uenetis inuitis nō recusatu
rū. Picininus īperata faciés coactis ī Flaminia copiis circa uer primū supato
Appénini iugo: ī agrū mugellanū descédit: & cū aliquot dies circa Policia
nū desedisset: recepto tādē eo oppido ī Casentinates trāsiuit. Quæ res Floré
tinoꝝ aīos maiore metu subleuauit. Timebāt. n. ne p marinā fluuiū ductis
copiis iter Pratū & Florētiā cōsisteret: ubi & cōmeatū hére abunde potuis
set: & īpedire iter: quo frumētū a Pisis īportabat. Ná ad cæteras quoq; diffi
cultates rei frumētariæ īopia accesserat. Picininus siue qđ nō ītellexerit: si
ue qđ timuerit: ac opportunitate relicta: in Casentinates deflexit loca mōta
na & saltuosa & ab urbe remotiora: qua ī re ut multi putāt: secutus ē Fran
cisci comitis pupii cōsiliū secreto illū uocātis. Ná ubi eo peruenit. Bibiena
multisq; aliis captis oppidis Franciscus ipse cum Puppio cæterisq; castellis
suis ad eū defecit: cōmeatuq; iuuit: quo maxīe eius exercitus laborabat. In
de ad castellū sancti Nicolai Florētinoꝝ oppidū situ ac milite pmunitū ca
stra ponit. Quod cū diu oppugnasset: exacto tādē mēse Aprili: duo de trigī
ta q̄ circūsepserat: die fame magis q̄ armis p pactionē obtinuit. Hoc tam re
pentino atq; īsperato Picinini in æthruriā aduētu: Florētiæ ut fieri solet:
a timēti populo haud mediocriter domi foriscq; trepidari cœptum. Hostes
turmatim latrocinātiū more uscq; ad urbis mœnia uagabāt: Fœda trepida
tione ac fuga circū urbis muros oīa cōplebāt. Intus uero nō sine magnis su
spicionibus uiuebat: tū qđ infima plebs rei frumētariæ: ut p̄diximus: cari
tate p̄mebat: tū qđ p̄sentē reip. statū: nō oés æquo aīo ciues ferebāt. Erat to
ta urbs agricolaꝝ cū uxoribus & liberis plena. Bouesq; ac pecora uias oéscō
pleuerāt. Vbiq; agroꝝ uastationes fieri: & quærelātiū uoces exaudiri. Oīa pa
uore ac tumultu misceri. Nec ulla ope nec ullo humano cōsilio uim hostiū
tūc resp. arcere poterat: Ciuitāte uelut īopinātē oī fere militari p̄sidio īpa
ratā potētissimus hostis offenderat. Terrebat āt magis q̄ p̄mebat inter cæte
ras repētini belli difficultates ciuiū aīos: & eoꝝ p̄sertim q̄ pu. rei sūmæ præ
erāt: exulū īsolētia: q̄ hostilia castra minabundi sequebāt. Terrebat p̄terea
uno atq; eodē tp̄re subita atq; īsperata Sigismūdi pādulfi & dominici ma
latestæ fratrꝝ arīminēsiū ad hostē defectio: & Petri lohānis pauli ursini qui
erat unicus tūc Florētinæ militiæ ductor & Baldoini Tholētinatis apud ip
sos Malatestas retētio: Ná metuētibus frībus ipsis audito Picinini in Flami
niā motu opēq; ob id ab amicis īplorātibo: & dominicus a Frāciscō qué cap
tiuū ab hoste factū ut ostēdimus: postea cū Carologonzaga cōmutauerat: cū
sexcētis circiter eq̄tibus domū redire p̄missus ē: & ité Baldoinus e Piceno
ab eodē & ursinus ab Florētinis ad eos auxilio missi. Accessit ad id ét Bor
sii æstensis Nicolai Marchionis filii ad Philippū abitus: qué supiore anno
ueneti ac Florentini cōmuni stipendio cōduxerāt. Is. n. cū Angelus acciaro
lus Florentinoꝝ legatus īstaret: ut ad feredā laboranti p̄riæ opē maturaret
ex paternis mutinēsiū finibus mouēs paululūq; itineris p̄gressus nō ī æthru
riā ut legatus expectabat: sed ad dexterā ut philippo auxilio esset: iter sibi
fore dixit: a quo meliora firmioraq; stipēdia cōsecuturus esset: liberis po
pulis p̄ suā natura ægre pecunias pēdētibus. Interī florētini ut sunt ī rebus
aduersis difficultatibusq; uiri & prudētes & fortes & ad coparādas uires im
pigri atq; p̄fusi magna celeritate magno peditū coacto nūero oppida quæ
ī hostiū frontibus erāt: p̄sidio firmāt & Frāciscū Sphortiā ī primis in quo
ois spes eoꝝ reip. tuēdæ aduersus Philippi potētiā Picininiq; īpetum sita ui
debat: ut ad se maturaret: magno studio a uenetis cōtēdūt. Cæteꝝ cū id mo
lestissime ueneti ferrēt. Brixia nōdū fame ac obsidione liberata: placuit ut
ī bello Frāciscus aduersus Philippi copias ī gallia p̄geret: sed p̄tem suī eq̄ta
tus ī æthruriā mitteret. Qua re missi ab eo sunt īcredibili celeritate ex Pa
tauino agro Florētiā Bosius Sphortia frater Troilus rossianēsis & Nicolaus
pisanus cū ueteráis cohortibus sex & Michael attēdulus ex Picēo cū ualido

equitatu eodé accedere iussus. Prætetea ab Eugenio pontifice q̃ per id tp̃ris florentiæ agebat: Ludouicus patriarcha aquilegiensis cũ uniuerso ecclesiastico exercitu in agrũ aretinũ accitus: Hunc.n. paucis ante diebus cõpræhẽso Romæ ac e uita sublato lohãne uitellio patriarcha Eugenius suis copiis p̃fecerat: Ná uitellius posteaq̃ ad florentini cardinalatus Alexádriniq; p̃riarchatus dignitaté euectus esset: tamé sibi arrogátiá & in re militari auctoritaté sumpserat: ut ferédus nõ uideret: ecclesiasticis.n. cum præesset copiis: spreto pastoris ĩperio: oĩa suo arbitratu nutuq; administrabat: láq; cũ Picinino romanæ ecclesiæ infesto ita pontifice inscio egerat: ut nõ tá aduersus florentinos q̃ aduersus eas urbes & oppida quæ in umbris atq; æthruscis & in Piceno agro Franciscus possidebat: eo cũ ecclesiæ uiribus adiutore: bellũ inferret. Vrsinus ét dimissis tandé a malatestis: Florétiá rediit. Itaq; Florentini coacto undiq; haud multo tp̃re magno exercitu magno metu ac periculo liberátur: quod facile sese suosq; fines tuerétur: hostéq; populationibus prohiberent. Qua re Picininus ubi cognouit in Florétinos nihil ꝓficere posse: spemq; urbanæ rei ꝑ exules aduersus Cosmianá factioné nouádæ ĩcassũ cecidisse: in agrũ perusinũ progreditur: eo cõsilio: ut ꝑ factionis suæ fautores urbis principatũ obtineret. Ex itinere át Burgũ sancti sepulchri romáæ ecclesiæ oppidũ ĩ umbris nobile: dedétibus sese ultro oppidanis: in potestatem accepit. Inter hæc nullũ a Frácisco remittit̃ tp̃us: dũ milites distributa primo uere pecunia ornátur: mittit̃ ĩ montaná regioné cũ peditatu Petrus brunorius: qui profligata in Benaco lacu Philippiana classe: ac maiore nauium ꝑte capta: Stephano contareno uenetæ classis p̃fecto: Rippensiũ oppidũ expugnat: quo capto oppido cæteri earũ ꝑtiũ populi ubi superiore hyeme: uti demonstratũ est: Frácisсus cũ exercitu fuerat: in uenetorũ dicioné rediguntur. Circa nonas uero lunias coactis in ueronési agro copiis oĩbus quæ parcius quá opportuerat: ꝓpter pecuniæ inopiá se instruxerát: Franciscus ꝑ hostiũ fines ad liberádũ iá fame pereunté populũ longo itinere trásiturus cõmeatu & pane tosto dierũ octo cõparato: ubi illuxit: mouet: & magno itinere cõfecto ad Mintii amnis ripá ꝑuenit. Ibi castris positis ponté nauibus iis quas uehiculis ex flumine Athesi secum adduxerat: ingenti celeritate iungédũ curat: ueritus ne ab hoste ex ulteriore ripa prohiberet̃. Itaq; ꝑ insequenté nocté uel ignorátibus uel timétibus hostibus: eo ex sentétia ꝑfecto ope: postero die nõ longe ab eo ponte exercitũ traducit: quod nõ uidebatur eo die ob copiarũ ĩpedimétorũ carrorũq; multitudiné singillatim tráseuntium longius esse ꝓgrediédũ cũ oĩa circũquaq; hostilia essent: oppidis municipiisq; uniuersis ꝑ regioné a mátuano p̃ricipe occupatis. Inde trinis castris nõ lõge a Brixia cõsedit. Ex itinere uniuersa quæ Benaco adiacét: Brixiensis agri mnnicipia ĩ fidé recepit. Salodiũ qđ é regiõis Emporiũ. Brunorio cũ peditatu & Scariocto fauétino cũ equestri turma: quos eo Franciscus miserat: a terra & cõtareno classe qđ lacu ab oriétali abluit̃ ꝑte: expugnatur ac ĩ p̃dá uertit̃. Accessit ĩ castra ad Frácisсũ magno ciuiũ comitatu Franciscus barbarus Brixiæ p̃fectus: Gratulat̃ eius aduétu gr̃as ingétes agit: qđ triénio fere ꝑ oés difficultates obsessá liberauerit urbé. Cæterũ ex Philippianis copiis quas Picininus ĩ Brixiési lohãni Frácesco mátuano obtéperaturas reliquerát: nullæ adhuc ĩ cõspectũ ꝓdierát. Mátuanus sese Mátuæ: suas át copias oppidis cõtinebat. Thalianus & Ludouicus uermius cũ reliquo Philippi exercitu: cognito hostiũ aduétu: diffisi Brixiési cessere agro: & trás Oliũ apđ Sõcinũ cõstitere: ut ĩde urceanis auxilio essent: quorũ oppidũ post terga relictũ ualido eqtũ p̃sidio munierát. Procedéte deĩde exercitu tátus ad Frácisсũ factus é municipiũ cõcursus: ut ĩtra triduũ nõ tá supior Brixiésis agerq ad alpes pertinet: quam inferior: qui in plano est: præter urceanos: qui hostium ut prædiximus: præsidio tenebantur. in uenetorum fidé redierit. Frácisсus in urceanos exercitum ducit. Inter Philippiana castra. & urceos

Olius amnis interfluebat. Pons erat in eo sublicius qua ad Sõcinenses pertinet: castello & ponte altero qui & tollebatur: & relaxabatur manibus ꝑmunitus. Thalianus aduentantibus hostibus equites peditesq; haud multo numero flumen traduxerat: ut castra ponentes lacesseret: spemq; auxilii urceanis afferret. Via est: qua ab eo ponte ad urceanos itur: non admõm lata: & ab parte utraq; palustribus campis sentibus fossisq; impedita. Hanc hostes cõferta acie occupant. Hos præcursores a Francisco edocti: ut hostes quoad possent: longius a fluminis munitionibus traherẽt: adoriũtur: cõmissoq; ꝓlio: Sphortiani tũ propter paucitatẽ: tum qđ ita sibĩ erat imperatum: terga uertũt: hostibus laxis habænis insequẽtibus. Quod cũ ex sententia Fráciſco contigisset: statim eo ĩmittit prætorianos equites duce Zarpellione additi pedites ueterani. Hos turmas duas quas stationarias uocant: ex oĩ exercitu delectas subsequi iubet. Hi tanto in hostes feruntur impetu: ut illi ne quidem aspectũ ferre potuerũt. Terga dant: & ultra flumen reuerti contendunt quos Sphortiani premẽdo: nusq; cõsistere patiũtur: cũ ad pontẽ cursu uetũ esset: intermixti hostibus transeũt: ut facultas tollendi pontis iis qui ꝓsidio erant erepta sit: ponte occupato: Franciscus qui suos adhortãdo atq; impellendo ꝓlio semp aderat: castellũ continuo expugnat: præsidioq; imposito: tũ demũ ordines transire iubet: & in hostes qui nõ lõge a Soncino i acie cõsiterãt: impetũ facere. Iamq; in hostilibus castris tumultus ac trepidatio & sarcinæ ubiq; colligi & Cremã uersus præmitti ceptæ. Cõseritur pugna primo cõgressu acerrima: sed cũ ægre uim Sphortianorũ aduersarii sustineret sunduntur: & in fugã circũquaq; uertuntur. Soncinenses portas claudunt: neminẽ oppido recipiũt: spemq; eo euadendi oĩbus adimũt: Ex muto ꝓlio antes fugientesq; suos intuentur. Mox castra diripiuntur Magna equitatus ps cũ impedimentis fere oĩbus in ipsa fuga capit. Preda passim patet. Venerat eo mane in Philippiana castra Borsius æstensis cũ suis miro instructis ornatũ: auro quoq; & argento ꝓter militarem usum refertis: q sicuti nouissime in castra uenerant: ita nouissimi in prælio fuerant. Ob id omnes fere in hostium deuenere potestatem. Foroiulianus ubi uidet se hostibus circũueniri nec itinere aperto euadere posse: equo desilit: abiectisq; armis: in uirgulta ac dumos se abdit: & per limosas paludes die delituit. Nocte Cremã ægre sese recepit. Hac tam insigni & insperata ex hostibus parta uictoria qđ obiectus amnis quo pro castrorũ munitione ipsi utebantur: intransmeabilis eo maxime tẽpre undiq; reddebatur: eosq; tueri & seruare oĩno debuerat: Franciscus milites opima honustos præda cis flumen reuocat: ubi magnã exercitus ptẽ cũ impedimentis in acie reliquerat: oppidũq; castrorũ corona cingit. Cæterũ hostes qui oppido ꝓsidio erant: dum ad Soncinũ pugnatur: erumpentes cõseruere certamen. Postridie eius diei & urceani & Soncinenses omni spe auxilii destituti missis de deditione ĩ castra legatis sese atq; oppida præsidio incolumi Francisco ꝓmisere. Quibus cõfectis rebus. Oliũ traiecit: ac factis undique in Cremonenses excursionibus: binis castris in transadduanos profectus totũ borgomensem agrũ biduo recepit: nec minus deinde uniuersos qui in ea regione sunt populos ad ipsam usq; fluminis adduæ ripã incolentes præter Carauaginos in deditionem accepit. Philippus accepta Soncinensi clade duabus tam ꝓclaris urbibus Brixia & Bergomo diuturna obsidione liberatis: quæ erant ad deditionem prope redactæ totq; regionibus oppidis magisquam uicis frequentibus uno fere tẽpre amissis: tũ demũ cognouit non sano cõsilio Piciniuum fuisse in æthruriã transmissum. Quibus ex causis ad remedia quæ impræsentia ad suaꝝ reꝝ salutem expedire putabãtur: cõuersus oppidũ Cremã uelut transadduanæ oræ caput omnino seruandũ iudicat. Adduã ne superent hostes sũmo studio uiribusque innitendũ. Cremonam ꝓsidio firmandã. Piciniuum ab æthrusco bello reuocandum: & nudatas insuper copias summa celeritate reficiendas: exercitumque instauran

dū & quas res cōficiēdas ita ꝓuidit. Ludouicus Sāctoseuerinas q̄ Soncinēsi pugna abfuerat: cū suis ad tuendā Cremā mittit. Borsius Cremonā: q ei ubi ꝑsidio sit. Reliquæ copiæ quæ ꝑlio superfuerāt: ī laudēsiū mediolanen siūq̄ fines traducunt: ubi iā populi passim magnitudine ac ꝓpinquitate hostilis exercitus perterriti tumultuar ac pecora bonaq̄ sibi cariora ī urbes tutaq̄ loca cōferre cœperāt. Forolulano & uermio ut Adduæ ripā quæ ad laudēses mediolanēsesq̄ ꝑtinet: die noctuq̄ ꝑflurent: atq̄ explorēt: negotiū dar: hostesq̄ si trāsire conent: trāsitu ꝓhibeāt. Picininū litteris nunciisq̄ de iis quæ acciderāt: certioré facit: iubet æthruscis rebus posthabitis ī lōgo bardiā cū exercitu q̄celerrime redeat. Ipse iterim copias omnibus bellicis rebus Sōcinēsi ꝑlio exutas equis armisq̄ renouar contēdit. At ī uenetoꝝ ca stris sæpe aduocato cōcilio disputatū ē de pōte ī addua cōstruēdo: quo ex ercitus ī Mediolanēses traduceret. Nā posteaq̄ ad oppidū q̄ Ripaltā siccā uocāt: secus Adduam sitū millia passuū uiginti ab urbe Mediolano recedēs uentū est: cōparata ad faciendū ponte materia: ueneti legati id maioré ī mo dū conabāt. Quod cū a Frāciſco sæpe tentatū esset: difficile factu comperie bat: duabus rebus maxime obstātibus: & q̄ ita ꝓ eos dies ībribus niuibusq̄ flumé excreuerat: ut omnia circūquaq̄ illuuione replerent. Et q̄ hostes ut demonstratū est: ex aduersa ripa: neq d ī flumine operis iniretur: facile ꝓhi bebāt. Quod cū ita esset: Frāciscus ne tēpus frustra consumeret: Carauagio admouit: Nan cæteris trāsadduanis subactis: soli Carauagini & Cremenses in Philippi fide manebāt. Cæteꝝ dum oppidani machinis oppugnat: Leo Sphortia Frāciſci frater: cui tormentoꝝ cura demādata fuerat: bombardu la ex oppido aduenīēti ī aduersū dextrū fœmur ita uulnerat: ut semiāimis ī terrā ꝓruerit: qué Frāciscus acerbissimū fratris casum sane ac debuit: gra uissime ægerrimeq̄ ferēs mox obsessis enunciari iubet: se inde nunq̄ discesſ surꝝ: quin de fratre ultioué sumat. Qua re Carauagini ingēti metu territi ueniā ꝓ iis petētibus Triuillianis: ī fidē accepti sunt. Dū hæc ī trāsidduāis gerūt: Picius qué spes pusiæ potiūdæ lōge fefellerat: q̄uis urbe eū ciues ho norificētissime excepissent: His rebus coguitis: ī Corthonēses mouit urbēq̄ ꝑ ꝓditioné capet nixus. Inde ꝓfectus ītet Tifernū & Burgū cū exercitu con stitit. Interea Pōtificis Florētinoꝝq̄ exercitus duces cū aliquādiu circa Are tiū stetissent: & postea ad oppidū Anglare accessissent: cognito Picinini ad uentu hostiū ꝓsentiā ueriti castra quæ prius erāt lōgius: ad ipsa Anglaris mœnia deduxer: quo ét tēpore ītercepte sunt litteræ & ad Picininū platæ: quas Florētini idcirco ad Neriū caponé & Bernardū medicé in castris lega tos dederāt: ut prælio abstinerēt: etiā si hostis eos ad pugnā ꝓuocaret: īcolu mitatiq̄ tātūmodo exercitus studerēt: cū scirēt hostē qué Philippus in Gal liam magna festinatiōe accersebat: nō diu ī his locis futuꝝ. Hæc tāta timo ris significatio audaciā Picinino adauxit. Itaq̄ re cū fauētinis fratribus ali isq̄ ꝑpaucis cōmunicata: prius q̄ in Flaminiā descēderet: tēptare prælii for tunā cōstituit nō dubitans: collectū & inconditā male ītersese consentien tiū ducū multitudinē profligatuꝝ: & de superatis pōtifice ac Florētinis ul tioné sumptuꝝ: & Italiā postea ꝓ libidine moderatuꝝ. Ea re constituta: ca stris clā noctu cū paucis egressus: & quo ī loco cōsedissēt hostes: speculatus tertio Kalēdas Iulias quo die annua diuoꝝ Petri & Pauli apostolorum festi uitas celebrat: ad meridiē sub ipso solis ardore uasa colligere: & uelut esset in Flaminiā trāsiturus: Burgum oēs pātere iubet: cūq̄ eo appulisset: sarcias & impedimēta deponi: & cui ordinē primū ducere eo die obuenerat: ad si nistrā in hostes flectere imperat. Ipse cū cæteros ordinū ꝑfectos: qd fieri uel let: edocuisset: oppidanis humaniter appellatis: & uti se ad inspiciēdam de hoste uictoriam sequerent: inuitatis: in priorē cōtēdit ordinē. Præuiderat āt cōiectura qd apud hostes tūc fieret: q̄ postea ꝑ exploratores planius co gnouit: Nam cū in ea hostis propinquitate milite ante meridiē frumētatū pabulatūue emitterent: structam paratamq̄ in quācun

q̃ dimicationem repẽtinumq̃ hostis impetum ꝓ castris aciem habere con
sueuissent: eo die ĩ uesperã declinãte: negligẽtius omnia agebant̃: ac emissis
temere frumẽtatoribus q̃ in armis usq̃ ad meridiem steterãt: Reliqui ꝑ tẽ
toria calorem lenibant: adeo ut nisi ueteranus Michael attendulus de sũmo
accliuo ut armatus obequitabat tenui primo post densiore ꝓfecto puluere
ad arma exclamasset: facile eos potuisset: q̃ crediderat Picininus incautos
inermesq̃ opprimer̃. Anglare nanq̃ oppidũ sub imis Apennini radicibus ĩ
castigato leniter colle situm: ad eã parte in orientẽ uersam: quæ spectat ad
Burgũ: accliuũ habet ascensu haud quaq̃ difficilẽ. Qua uero ĩ parte desinit
planicies passuũ circiter millia quinq̃ inchoat ad Burgũ usq̃ ꝑpetua. Hãc
ab accliuo nõ magnus interseeat torrẽs: sed dextera læuaq̃ ripis munitus:
& uiam quæ Burgũ uersus ad lineã est direpta eo intercisam torrẽte lapi
deus pons iungit. In eũ igit̃ ponte aduolans Michael suos undiq̃ accurren
tes consistere iubet. Hũc subsecutus ẽ simonetus ex castropetro ductoꝝ in
ponticis exercitu primariis: Mox aduolat ursinus. Tunc duces ad torrẽtem
uelut p̃cipuã castroꝝ munitionẽ de summa gerẽdæ rei ꝓ tẽpore cõsultan
tes: p̃missis ab hoste ad tæli iactũ appropinquãtibus cõstituer̃: ut tripartito
acies ad sustinẽdum hostis impetũ ĩstrueret̃. Michael cũ Sphortiano equi
tatu frontem obtineret. Dexteræ alæ ursinus. Sinistræ Simonetus & Petrus
meuaniẽsis cũ parte ecclesiastici equitatus præessent: utq̃ Sphortianis om
nibus mediis dextrũ cornu Florẽtinis mercenarius miles: sinistꝝ ecclesiasti
ca cohors reliqua tenerẽt. In subsidiis apud Patriarchã apostilicũ legatum
signa cõsisterẽt: & quicqd erat equitatus reliquũ peditatus aũt in summis
torrẽtis marginibus locaret̃. Ita cũ locus esset hostibus periniquus. Florenti
nis uero ad tuenda castra peropportunus. Fit primo cõgressu in eos: q̃ pon
tẽ obtinebãt: impetus quos Michael cũ facile repulisset: tum Eustorgius &
Frãciscus Nicolai picinini filius magno eqtatu irruẽtes illũ põte deturbãt:
& ĩ accliuum usq̃ pugnãdo ĩsequunt̃: rarior. n. adhuc erat ĩ omni florẽtina
acie armatus eques: cũ pabulatores ex campis celerrime acciti nondũ arma
induere potuissent: & ob id multi inermes in p̃liũ occurrissẽt. Michaeli aũt
laborãti cũ opem attulisset Simonetus: hostibus ad pontẽ usq̃ repulsis: pu
gnat̃ acriter circa põtẽ: torrẽtisq̃ uada toto utrinq̃ fere peditatu. Sed ubi
Nichaelẽ uidet locũ tenere Simonetus in sinistrũ cornu: ut erat ante cõsti
tutũ: reuertit̃: q̃ cũ secũdo ac tertio esset factitatũ: alios recentiores Picini
nus ordines ĩmittit. q̃bus Eustorgio filioq̃ additis: rursus ĩ Michaelem ma
gnus fit impetus: totaq̃ ĩ eũ undiq̃ pugna refert̃: qui tãdiu Sphortiano sti
patus milite impetũ sustinet: ut Nicolao pisano ad sinistꝝ põtis uadũ cap
to: ipse etiã paꝝ abfuerit: quin ab hostibus circũuẽtus caperet̃. Tunc confer
tissima acie ursinus & Simonetus magno animoꝝ ardor̃ ex supiore loco: in
p̃lium descendũt: & Pisano recepto hostẽ referre pedẽ cõpellunt: Hos item
Braciani redintegratis uiribus numeroq̃ pugnantiũ aucto tãto pontem ua
daq̃ p̃sidio firmauerũt: ut nullũ amplius existimarẽt futuꝝ hostiũ ĩpetũ
quo inde pelli possent. Ex quo fiebat: ut ĩ ea quæ ĩter pontẽ & accliuũ q̃n
quaginta passus planicie interiacet: densissime fortissimeq̃ p̃lia cõsererent̃
Nam cũ hinc accliuum Florẽtini inde torrentis ripas uadaq̃ Braciani pro
munitionibus haberẽt: ĩ libero q̃ ĩtercedebat campo nullis erat: nisi quem
uirtus fecisset superiorem: tantaq̃ pugnabat̃ utrinq̃ ꝑtinacia: ut multi frac
tis hastis deficientibusq̃ gladiis aut disiectis aut manu delapsis p̃liãtes ĩter
sese cunctis ꝑcuterẽt. Per hunc modum cum quattuor circiter horas dubia
uictoria pugnatum esset: braciani tãdẽ uinci cœperunt: q̃ duabus maxime
de causis accidebat: tum quod ex superiore loco uti demonstratum est: cæ
derentur: tum quod cum aduersarii: q̃ tunc primum arma sumpsissẽt: Ap
pulis Calabrisq̃ recẽtioribus ipsi cõtra: germanis minoribus lõgoq̃ labore
ꝑ maximos calores strigosioribus atq̃ defessis uterent̃ eqs: facile & ꝓster
nerent̃: & cõficerent̃. demum uno atq̃ eodẽ tẽpor̃ omni fere ex parte põte

Michael Attendolus cognouit ex puluere Picininum ire q̃ se

Michael Attendolus ursinus ĩ dextra Symonetus ĩ sinistra

Pugna picinini in Florentinis

uadisq; depulsi in reliq̃ ĩ uia stãtẽ aciẽ magno omnium clamore agũtur ex quo ĩter sese p̃mentes ita ĩ angustũ cõflictabant̃ : Via enim ab parte utraq; fossa muniebat̃: ut nullo inter ordines relicto spatio: nec se explicar̃ nec tueri possent. Itaq; inclinata acie terga uertunt. & qua uenerãt: ĩ turpissimam coniiciunt̃ fugã. Picininus desperata uictoria: uix & anxie ad burgũ se cum paucis recepit. Peditatus ẽ omnis mox dissipatus. Signa oĩa capta: & Florentiã cõtinuo relata. Tẽtoria simul cũ ĩpedimẽtis ĩ p̃dã uersa. Ex eq̃tatu pauci admodũ euaser̃. Eustorgius ĩ Pisani potestatẽ deuenit. Capti sũt ex burgẽsibus supra mille ducẽtos: q Picinini fiduciã secuti : quẽ uictorẽ fore haud dubie credebãt: populariter ĩ hostes exierãt: Deniq; hæc fuit uictoria: finem bello impositura. si duces eã seq uoluissẽt. Sed nec dux unus erat: cui oẽs parerẽt: nec ductoribus cunctis idẽ animus: ob id dissidẽtes: spatiũ illi abeundi dederũt: Tertio demũ post pugnã die: cũ ille iã trãsmisso Apẽnino in urbinates abiisset: ĩ burgẽses duxere : quoꝝ oppidũ & q̃cq̃d p eã regionẽ Picininus occuparat: ĩ deditionẽ acceperũt. Posthæc bibienã & cætera prius amissa Florẽtini feliciter recuperarũt. Oppida uero quæ Frãcisci puppii comitis fuerãt p Casentinates obsessa: ĩ potestatẽ redegerũt. Totũ deniq; Casẽtinũ agꝝ q nunq̃ Florẽtini populi paruerat imperio: sibi subiecerunt. Picininus posteaq̃ copias omnibus exutas armis collegit: ĩ Flaminiã reuersus: ciuitates p̃sidio firmat. Deinde ĩ Galliã ad Philippũ redit: omni deuicta trãsadduana: p̃ter Cremã ut supra ostẽdimus: regiõe: paceq; p ea p ĩducias cũ Ludouico Sãctoseuerinate cõposita : leoneq; fratre Carauagii relicto: ubi paucis post diebus magnitudine doloris ex uulner̃ cõfectus e uita migrauit : omissoq; oĩno trãseũdi fluminis negotio: Frãciscus ĩ Cremonẽses duxit: nec p ea loca diutius immoratus: agro undiq; p uoluntariã deditioué ĩ fidẽ recepto : & q̃ si ad obtinẽdã Cremonã uires cõuerter̃ uoluisset: sine classe eã obsider̃ nõ posset: ĩ mãtuanos traiecit: Marchariãq; adortus q̃ ẽ oppidũ in ipsa Olii fluminis ripa sitũ: & põtẽ habet: q ad Cremonẽses pertinet & arcẽ muro uetustissimo munitã: dedẽtibus sese oppidanis: p̃sidio firmauit: arcẽ que deĩde magna tormẽtoꝝ ui opugnar̃ aggressus tãdẽ expugnauit. ĩterim Asulani & quicq̃d erat ĩter Oliũ Mintiũq; amnes Brixiẽsis Mãtuaniq; agri p̃ter municipia p pauca ad ipsũ usq; mãtuanũ claustrũ: ĩ uenetoꝝ Frãcisci que uener̃ potestatẽ Nã ita erat ĩter ipsos cautũ: q̃ si Mãtuã eo bello cepissent: Frãcisci eẽt: Si Cremonã Mãtua relicta Cremonã retineret: si tãdẽ Mediolanũ Cremona itẽ dimissa: Mediolanũ obtineret. Mãtua eadẽ difficultate q̃ de Cremõa diximus obsideri ea tẽpestate nullo pacto poterat: ubi Iohãnes frãciscus Marchio una cũ Ludouico Sãctoseuerĩate quẽ ad eũ Philippus post Frãcisci e trãsadduanis discessũ auxilio miserat : magnis uiribus sese cõtĩebat. Quãobrẽ ueneti quæ adhuc oppida & ĩ brixiẽsi & ĩ Veronẽsi agro ĩ hostiũ erãt manu: p æstatẽ obtineri magno studio cõtẽdebãt. Pischeria ẽ ĩ extremis Veronẽsiũ finibus oppidũ: & ĩ ipso Benaci lacus ostio positũ: unde Mintius amnis initiũ capit. Arcẽ habet duplicẽ cũ altitudine & latitudine muroꝝ: tum altissima ẽt fossa mũitissimã : põtesq; itẽ geminos: quoꝝ alter sublicius ex oppido: alter latericius ex arce ad Veronẽses spectãt: Quod cũ Mãtuãi firmo tenerẽt̃ p̃sidio: brixiẽses a Veronẽsibus trãsitu ĩtercludebat: magnasq; uenetis gerẽdo bello difficultates afferebat: ob eã rẽ cũ potiũdi eius magno tenerent̃ desyderio: eo Frãciscus ductis copiis: oppidũ a terrabinis castris facto in eo flumine cõfestim nauibus ponte & classe a lacu circunsedit. Oppidum non multis post diebus expugnat: ac in prædam uertit Deinde ad oppugnandam maiorem arcem maiore conatu conuersus. Nam septẽ ingẽtis magnitudinis bombardas eo deuehi iusserat: muros nullo intermisso tẽpor̃ quatiẽdos curat. Sed duæ potissimum difficultates ibi eum diutius q̃ putarat: moratæ sunt: altera q̃ modo sulfur: modo saxeæ pilæ deficiebãt: sine q̃bꝫ nihil ager̃ ĩ edificiũ poterat. Altera q̃ arx utraq; adeo uetusto ac denso latericio & altissima latissimaq; fossa aquæ

plena ex Benaco deriuatæ muniebaſ: ut nulla machinatiõe nullaq; ui niſi aſſidua oppugnatiõe diruí: uinciq; poſſet. Itaq; poſt trigeſimũ q̃ oppugnari cœpta eſt: die & Arcella quatriduo poſt p deditionẽ tãdẽ ĩ uenetor̃ dicionẽ redacta é. Interĩ Philippo: duabus tam inſignibus acceptis cladibus: nulla erat ut p̃diximus: cura maior: quã ut Frãciſcus Sphortia aut eius uolũtate ab uenetor̃ auxiliis amouereť: aut ſuſpectus illis redderet: & q; adhuc uiribus aſſeq; nõ potuerat: id arte conandũ putauit. Ad eã rẽ cõficiendã Nicolaũ Marchionẽ æſtenſẽ ſibi adiutorẽ parat. quẽ ſciebat apud Frãciſcũ uetęris hoſpicii cauſa & auctoritate & gratia plurimũ poſſe. Hunc igiť Mediolanũ ad ſe accerſitũ: & q̃d fieri uellet edoctũ Ferrariã rediť & Blancã Mariam adoleſcentẽ: quæ ut demonſtratũ eſt: Frãciſco fuerat deſpõſata: ſecũ ducere iubet. Is cũ ſuã calamitatẽ ex Philippi & Iohãniſſ Frãciſci mãtuani calamitate pẽdere haud dubie ĩtelligeret: omnia quæ Philippo uſui fore exiſtimaret: libẽtiſſimo quidẽ animo & ſuſcipiebat: & pagebat. Itaq; Mãdiolano p̃ficiſcens: Blancã cũ nõ paruo Mediolanẽſiũ ciuiũ comitatu ſecũdo Padoue deuectã Ferrariã ire iubet. Ipſe Mantuã deflectens Frãciſcũ litteris nũciiſq; rogat: ut ĩ amœniſſimã mãtuani uillã q̃ Marmirolũ uocãt: data fide publica. ad colloquiũ uenire nõ grauareť: ubi de pace deq; coniugio ageť poſſint. At Frãciſcus q nõ ignorabat: quorſũ hæc tẽderent: ita Nicolao reſpondit. Non eſſe ſibi iniuſſu ueneti ſenatus ad hoſtis loca eundũ: nec a Senatu ipſo ſi ſapiat: p̃mittendũ. Quo reſpõſo Nicolaus accepta fide Capriana primũ deinde Piſcheriã ĩ caſtra p̃fectus: p̃benigne a Frãciſco excipiť: q cũ multa de pace diſſeruiſſet: Frãciſci plurimũ intereſſe dixit: ut Philippi fortunę q̃bus ipſe aliquãdo potiturus eſſet: nõ modo nõ conſumerenť: ſed ſeruarenť: augerenq;. Satis ſuperq; eius honori & dignitati factũ eſſe: cũ uenetis nõ ſolũ Brixiã ac Bergomũ extremo p̃pe piculo liberauerit: ſed tot etiam amiſſas regiones oppidis municipiiſq; frequẽtes reſtituerit: rem uenetã ĩ tuto iam eſſe & Floreti rex ſtatu poſitã. Iicere ei abſq; honoris ſui offenſiõe trans Padũ cũ ſuis copiis reuerti. Se ãt cõpertiſſimũ habere: Philippũ æquis condicionibus pacem cũ uenetis Florẽtiniſq; factur̃ & Blãcã quoq; filiã q̃ hactenus obſtinate totiens ei tradere negaſſet: uel ĩ caſtra uel quocũq; uoluerit: trãſmiſſur̃. Ad hæc Frãciſcus ſe ſcire uenetũ ſenatũ pacis eſſe cupidiſſimũ nec eã in p̃ſentia recuſaturũ & ob eam rem ad illũ eſſe eũdum: pace cõpoſita de Blanca: q̃d agendũ ſit: ſe amicos quoq; ipſe eſſet primus: conſulturũ. Hæc omnia Franciſcus cum Paſchale mari petro legato cõmunicabat: & uenetis p litteras ſignificabat: q; maximo certe fuit de illius fidei cõſtãtia teſtimonio. Nam ea Nicolai ad Frãciſcũ p̃fectio adeo uenetis omnibus & ſuſpecta fuit & formidoloſa: ut incredibilẽ pœne uenetor̃ animis timorẽ intulerit: Fama ãt p id ipſum tẽpus conſtans fuit: Nicolaũ cũ maximo tenere tur deſyderio: ut Blanca Leonello filio quẽ ſibi ſucceſſorẽ ĩ principatu iſtituerat: nuptui traderet: ſæpe a Philippo: ut id efficeret: cõtendiſſe: ſed illũ ſemp recuſaſſe: attamen non ægre tuliſſe: rumorẽ hunc ad Frãciſcũ perferri. q; eo cõſilio filiã Ferrariã miſerat: ut & ſponſæ & ſpei magnæ fortunæ amittendæ metu adductus uenetos deſereret. Et cũ nõ mediocriter Philippus dubitaret: ne dum filia Ferrariæ eſſet: aliq̃d in eã æſtẽſes molirenť: iis mãdat: quorũ curæ cõmendarat: ut omni adhibita diligentia: ita agerẽt: ut rẽ puellæ ſaluã redderẽt. His rebus pactis Frãciſcus lunatẽſi ẽt arce duodecim a Brixia paſſuũ millia poſita ſitu & opere munitiſſima poſt lõgã oppugnatioũe p deditionẽ tãdẽ recepta exercitũ ĩ Veronẽſes traducit: Valegioq; potius: lateritiũ põtẽ q ĩ Mintio ſuberat admirabili p̃pe ſtructura a Iohãne Galleacio uicecomite Mediolanenſium principe cõſtructũ: ui torméto rũ coacto p̃ſidio in poteſtatẽ redegit. Dein quicquid Mãtuanus ĩ Veronẽſi obtinebat agro: leniaco p̃pter aquarũ magnitudinem quibus undiq; muniebatur: dũtaxat excepto: p autumnũ uenetorũ reſtituit imperio. Cæterũ cũ importuna magnis cõtinuiſq; ferme imbribus hyems ingrueret: exercitum

ne in campis frustra labefactaret: in hyberna remittendum duxit. Itaq; ue netas copias: ut quotannis facere cõsueuerãt: trans Athesim hibernatũ redi re imperat: suas ĩ brixienses partiẽdas mittit. Ipse ãt Veronæ pp urbis amœ nitatẽ sibi hyemãdum cõstituit. Interea Ludouicus cardinalis legatus & Flo rẽtini exercitus duces trigesimo die postq̃ Picininũ profligauerãt: ĩ Flami niã descẽderũt. Eoꝝ aduentũ Sigismundus & Malatesta fratres ueriti ad pontificis fidẽ Florẽtiniq; populi amicitiã rediere. Sed nõ multo post Ma latesta rursus ad hostes trãsiuit. Sigismũdus tamẽ põtifici Florẽtinisq; pa rebat: Nã ita ĩter sese p̃ communi salute cõstituerãt: ut alter Philippianas ptes: cõtrarias alter deiceps sequerẽt: quo uictor postea uictũ apud uictores seruaret. Castra circa Foroliuiũ duces posuer: ubi cũ aliquãdiu nequi cquã stetissẽt: ad Blaneacauallũ. duxere. Oppidãi ubi nihil auxilii a fauẽtinis fra tribus & a Frãcisco picinõ quẽ Nicolaus pater Bononiæ p̃sidio reliquerat ad se mitti uidẽt: post octauũ obsidiõis diẽ sese legato dedidẽr. Itẽ facẽr po stea Massa lõgobardoꝝ & ignobilia quæq; Immolensis agri municipia. Do minabat p̃ idẽ tẽpus Rauennæ Hostasius polẽta: q̃ cũ esset bracranaꝝ par tium & nõ satis regnãdi peritus: reguli fere: oẽs ꝓximi: ad occupandã eam urbẽ uertisse mentẽ uidebanr. Quibus rebus ciues ꝓpinquis maxime hosti bus ueriti ne durioré inuiti tyrãnidem subirẽt: Hostasiũ deponũt: & ad ue netos q̃primũ mittunt petitũ auxiliũ: quoꝝ mox p̃sidiũ intra urbẽ recipi unt. Hostasius p hunc modũ urbis dominatiõe spoliatus ad uenetos sibi cõ fugiendũ putauit: quo inde aliqd ad ducendũ ĩ reliquũ tẽpus uitã cõsequę rer. Sed lõge illi aliter q̃ putarat: euenit. Missus.n. ĩ Insulã cretam ĩtra pau cos dies cũ unico filio extinctus est: ita urbs nobilis ex eo tẽpore uenetis ac cessit. His rebus ĩ Flaminia cõfectis autũnoq; iam fere exacto exercitus eadẽ difficultate qua Frãciscũ in Gallia coactũ diximus: diuidit Eugenii & Flo rẽtinoꝝ copiæ in æthruriã atq; umbros: & Michael cũ Sphortiana manu ĩ Picẽtes hyematũ rediere. Sub idem tempus Eugenius pecunia delinitus & florentinis Burgũ ĩ umbris & Balneacauallũ: & Iugũ ĩ Flaminia oppida q dẽ ex romanæ ecclesiæ patrimonio nõ ignobilia: accepto magno auri põdẽ re: Nicolao æstensi possidenda concessit. At Philippus tot bellis totq; accep tis incommodis ærario exhausto uectigalibus ẽt ĩ bienniũ fere creditoribus obligatis: Posteaq̃ ad eũ Piciniꝰ rediit: omnes eius cogitationes ad cõparã dam ex subditis pecuniã cõuerterat. Sed ne sibi ipse odia suoꝝ conflaret: id Picinino negotii dat. Is igit nulla cuiusq̃ habita ratione aulicis quantas po tuerũt pecunias cõferre compulsis: uectigalia auxit: tributaq; ciuitatibus imposuit. Qua ex re uniuersa ꝓpe longobardia uelut in p̃dam concessa: nõ multo temporis spatio tantã pecuniæ uim coegit: ut tribus centenis aureũ nummũ millibus amplior censerer: qua in milites affatim distributa: Pici ninus nullũ p subeũte hyemem tẽpus remisit: donec nõ tã suas q̃ reliquas Philippi copias: quas apud Soncinũ Frãciscus profligauerat: armis equisq; resarciuerit: ac ornatiores q̃ prius erãt reddiderit. At Frãciscus q̃ maiorem q̃ unq̃ antea: ab hoste motũ impetũq; fieri expectabat: Venetias ad cõsultã dum de rebus bellicis proficiscit: ubi dum cõsiliis agẽdis tempus terit: cre bri ad eũ rumores afferebanr: copias hostiũ ĩstrui: & circa Padũ Adduamq; cogi: Quibus cognitis & uenetos ciues quos ĩ republica magnã haber aucto ritatẽ cognouerat hortari: & ipsum apud Senatum uæhementius instare non cessãbat: quo & pecuniæ & quæque bello gerendo usui fore putabat: maturius compararentur: ne cunctando ac parcendo celeritate ab hoste præuenirentur: Sed ut sunt natura liberi populi ad deliberandum tardio res & ad dependẽdã p̃sertim pecuniã difficiliores: ex die ĩ diẽ res ducebar: cum existimarent hostẽ nequaq̃ p hyemẽ eductuꝝ. Sed piciniꝰ qui impe ratum ĩcautumq; hostẽ opprimer conabar: ĩgẽti celeritate & cõtra oĩum opinionẽ uno atq; eodẽ tẽpre uniuersis philippi copiis padum Adduãq; tra ductis atq; unum ĩ locum conuenir iussis ĩscitẽtibus hostibus q

ī frōtibus erāt:ī Brixiēſes traiecit. Municipes repētino hoſtiū aduētu pterri
ti ad Piciniū de deditiōe mittūt. Sphortiana máus cui lohánēſphortiá fra
tré Frácíſcus ꝓfecerat:ut erat ꝓ hyberna multas in partes diuiſa:cognito pi
culo:diffiſſa mūitiōibus:diuerſa ī loca quæ ſibi ꝓxima tutaq; eſſēt:q̄celerri
me ſeſe cōferr cōſtituit. Itaq; lohánes cū eo q ſibi ꝓpinqor erat eqtatu:Bri
xiá ꝓficiſcit. Reliq ordinū p̄fecti ptim urceos ptim Aſulá petierūt:maior
numerus:ītercluſis itineribus ne Brixiá peterēt:ī oppidū clara s q; ſibi ꝓpi
us offerebat:ſeſe recepūt. Hos Picinius toto agmīe īſecutus oppidū cōtīuo
expugnar aggredit. Præfecti át quoꝝ Squartia monopolitáus Kabothus na
tiōe theothonus & hector Ricardus horthonēſis primi erāt:territi ac ī acie
ſtátes q̄d ſibi cōſilii caperēt:neſciebát. Ná aliis ut ī extremo piculo fieri ſo
let:eruptiōe facta ea porta quæ ad Brixiá aditū habet:ſi iter ſibi ferro para
re & Brixiá ad ſaluté cōtēder poſſint:experiri placebat. Alii ut ſeſe oppido
tuerēr:cēſebát. His diſputatiōibus nemo erat īterea:q equo diſcēderet:& ſe
ſe tælis e muro defēderet. Perpauci ex oppidáis:cū menia ambulatoriis,ppu
gnaculiſq; carerēt:ægre ſe tueri cœperūt. Quod ubi aīaduertit Piciniuus:
maior cōatu undiq; oppidū īuadit: muros defēſoribus uacuos armati mili
tes facile īpetū:ſcalas agūt:& murꝝ ferreis ſudibus ſuccider ánitūr. Nec diu
tius oppidái pugná ſuſtīuerāt: cū ſua ſuoꝝq; īpetrata ſalute recipēr hoſtes
ꝓ muros ī oppidū cœperūt. Quar captis refractiſq; cōtinuo portis:fit oī ex
pte a multitudīe magno īpetu ītra oppidū irruptio & ita mox eqtatus oīs
q ad duo:eqtū milia cōſtabat:captus é:bōiſq; oībus exutus:& p̄fectoꝝ prin
cipes ī uīcula cōiecti. Hac hoſtiū uictoria regiōis eius mūicipia:quæ adhuc
in uenetoꝝ fide p̄ſtiterant:magno oīum cōcurſu ad hoſtes deſciſcūt. Ná tā
tus oēs pauor īuaſit:ut biduo fer uniuerſus brixiēſis ager q ī plano é:urcea
nis Aſulaniſq; & aliis ꝓpaucis exceptis q aut p̄ſidii aut arcīū timor ī officio
cōtinebant:ad hoſtē defecerit:& quicq̄d īſuper Frácíſcus ꝓ æſtaté ī Tráſad
duanis Bergomenſibus Cremonēſibuſq; & ī Mátuanis receperat:concitata
ptim metu partim uolūtariis animis incolētiū rebelliōe: ī Philippi & lohá
niſſ frácíſci mátuái fidē redierit. Sub idē tp̄us Zarpellio q ex humili admo
dum loco ꝓ Frácíſcū ad magná rei militaris laudē famáq; puenerat: auari
cia ac ſtudio non tam militiæ q̄ rei familiaris augēdæ ductus ad Phlippū
Picinini opera tráffugit:a quo ꝓbenigne exceptus & militia ac ſtipēdio ma
gnope auctus municipio etiá in papiēſibus nō humili donatus eſt. De his re
bus Frácíſcus multoꝝ litteris nunciiſq; certior factus maturat e Venetiis ꝓ
ficiſci:& magnis itineribus Brixiá cōtendit. Ex itineꝛ copias oēs quæ trans
Atheſim hybernabát:ſubſeq iubet. Picinīus ſiue q; hoſtis p̄ſētiá uereret:ſi
ue q; ꝓ hyemé Februario méſe diutius aptis cápis caſtroꝝ metatiōibus ,phi
beret:ultra Oliū remigrauit: Thaliano ī brixiēſibus p̄ſidio dediticiis relic
to:Sōcinū ex itinere obſedit. quo pauloante Michael griptes pſia uenetus
cū ſexcētis circiter eqtibus a Frácíſco p̄ſidio miſſus uenerat: & cū aliq̄diu
oppugnaſſet:dedētibus ſeſe īcolis:oppido ſimul & p̄ſidio potitus Michaelē
Mediolanū ad Philippū ꝓduci iuſſit. Inde exercitū oēm ī hyberna dimiſit.
Idē Frácíſcus facit:Na & ipſe Veroná rediit:& copias quæ nōdū Atheſī trā
ſierāt. ī ſtatiua remiſit:nulla maiore cura Frácíſcus in p̄ſentia urgebatur:
quam ut ſine mora exercitus īſtrueretur. & augeretur: cæterique belli ap
paratus cōparārent: ut cúprimū pabuli copia ī cápis ſuppeteret:eductis co
piis hoſti tp̄s p̄riperet. Itaq; & nudatas nuper claris cohortes īſtaurare: & re
liquas reficer nullo ītermiſſo tépor curat:equitatū oēm quē anno ſuperio
re Florētinis auxilio miſerat:ex picētibus ubi hyemabat:ī galliá reuocat.
De Michaele attēdulo ita cum uenetis egit:ut eū ſtipendio conducerent:&
Catamelatæ ſuffectum: copiarum ſuarum ducem deſignarent. Omnis au
tem ueneti Florentinique exercitus imperii ſumma ut prediximus ad Fran
ciſcum fuerat ex fœdere delata. Sed apud uenetos lente omnia perageban
tur in dignitate Franciſco atque ita ægre ſtipendia militibus exoluebant:

ut prius luniæ Kalendæ aduentarint. & Picininus magnis copiis rursus in brixienses trásierit: q̃ uenetoꝝ exercitus unũ in locũ cogeret. tádé cõtractis non longe a Pischeria copiis & post Idus lunias Mintiũ traductis: iustis itineribus in brixiénses Frácíscus ꝑperat Picininus interim apud Cinianũ municipiũ haud longius q̃ duodecim a Brixia passuum millibus castra ponit ita aquæductibus fossisq̃ munit: ut nemo fere nisi uadis quibusdá eo ígredi posset. Frácíscus ubi in brixiensiũ fines ꝑuenit: minus quinq̃ passuũ millibus hostiũ castris appropinquat: exploratisq̃ itineribus ac ꝑspecta locoꝝ munitionũq̃ natura: cõciliũ aduocat. Dein sæpe ego inquit: audiui socii: Nihil magis belli duci expedire: posteaq̃ ex hybernis eduxerit: quá hosté si aderit: nulla cunctatione & uiribus uniuersis & aío ígéti inuadere. Ex hoc enim id capi cõmodi qđ illi apud populos minuit auctoritas & militibus animus: huic uero auget: & suis additur uirtus: idcirco mihi est ín aío: postero die prima luce hostes inuadere: quos non lõge a nobis abesse uidetis. Scitis qđ absentibus nobis ꝑ hyemé partim populoꝝ mobilitate partim nr̃oꝝ ignauia atq̃ secordia egerint: & q̃tũ postea æstatis initio non nr̃a culpa: sed alioꝝ inertia brixiensibus detrimẽti intulerint. Nunc uero munitionibus inclusi distinere nos & in nr̃is finibus bellũ ducere conari uidẽt. Hos igit̃ adoriamur & nr̃is finibus arceamus: quibus & numero militũ ꝑstamus & robore si nõ supiores: attamé impares nõ sumus. Nec illa res nos deterrere debet: qđ sese munitionibus circũsepserint: quin prælii fortuná expiamur qđ si pugnádi potestaté fecerít: cõsequemur: quod quærimus: nec dubitandum: quin inde uictoriá referamus. Sin uero se castris continuerint: hoc certe nobis nõ deerit: fore oĩbus apertissimũ: ꝑ nos nõ stetisse: quo minus confligeret. Dein poterimus ad eoꝝ castra propius accedere: qua ex re id necessario futurũ arbitror: aut eos nobis ꝑliádi copiá facturos: aut brixiensi agro cessuros. Quibus dictis sententias singiliatim exquirit. oẽs eodẽ aío eius cõsiliũ maioré í mõm laudát ubi illuxit: ordines quéadmõm pugnaturi éẽnt ístruit: cohortes duas quas subsidiarias appellát: ut ad oém casum paratæ í subsidiis essẽt: ístituit. singulæ ex delectis toto exercitu eqtibus cétũ cõstabát. Impediméta ad dextera diuerso pariq̃ cũ ordinibus itinere ꝑcedere iubet. His magnũ stratoꝝ numerũ q uiá pararẽt: adhibet: Quibus constitutis rebus ístructa acie í hostes cõtẽdit: & iá Ciniano appropiquauerat. & nõdũ postremi e castris egressi dicebáť: cũ orta ĩter ordíes uox ad eũ aduolat: hostes magno nũero nouissimos ĩuasisse: & ob id ad arma cõclamari. Qua re cõtinuo Frácíscus Troilo & Petrobrunorio q eius lateri aderát: ípat: ut ꝑcedẽti agmine ípi paululũ e regiõe hostilia castra ꝑtergressi ad dexteram qua múitiones desinerẽt: latiorq̃ í castra aditus pateret: ꝑliũ puo tamé leuis armaturæ eqta tu inirẽt. hosteſq̃ quoad possent: æquũ í cápũ dõec ipe eo ad ueniſſet: allicere conarẽť: ldéq̃ a Michaele seruari mádat. lpse citato gradu ubi ad postremos uenit: nihilq̃ hostile cõperit: ad prícipia reuertit: Interí hostes ubi í sese Frácíscũ ueniẽtẽ cognouerũt: armato exercitu: munitionibus sese cõtinere cõstituerũt: & leui ꝑlio ꝑ castris cõtẽdere ob eáq̃ cám eqtes peditesq̃ ꝑpauci emissi Troilo & Petrobrũorio obuiá facti: í eos sese íferũt: ꝑlioq̃ cõmisso Phlippiani cõtinuo repulsi terga uertũt. & ĩtra múnitiones cursu aditibus notis se recipiũt: moxq̃ deí duabus uno tẽpe portis haud lõgo ĩter se spacio distátibus Picininus nõ multo tamé milite erũptiões faceť: & ab latere apto uenetá acié lacesseť cœpit: eáq̃ ne ꝑgredereť: loco limoso hostibus iniquo & sibi popportũo morať: ueritus: ne si lõgius ꝑcederet liberũ í castra ĩueniret aditũ. In his zarpellio trásfuga uersabať: q nõ ut dux milesq̃ quéadmõm ante solebat: ré gerebat: sed ut dux tátũmõ a tergo alios ortari: moderariq̃ uidebať. Quo ubi Frácíscus uẽit: cõspicatus ré iniquo loco geri: Troilũ grauiter ĩcrepat: q temeť ab hoste tractus eo pugná deduxisset: ubi sui iniqoť loco ꝓ̃ẽlari cogereť. cũq̃ resp̃ósũ eẽt: nullũ faciliorẽ ꝑtũ ée aditũ: nisi q̃ hostes ꝑdírẽt. statuit: q̃ pte erat pugnari ceptũ: eos urgeť

ex qua ſæpe nõ tam equeſtri q̃ pedeſtri manu hoſtem intra munitiones ac tum aditibus repagliſq; deturbare acriter cõtenderat. At illi cõtra obſtinatiſſimis animis qđ niſi a duabus partibus oppugnarẽtur: ne pedẽ quidẽ referebãt: quin potius cũ ſeſe facile munimẽtis tuerẽtur: uenetos omni miſſili genere cedebãt: & a munitionibus ꝓcul arcebãt. Nã ex occulto. ut ex aggeribus ædificiiſq; frequẽtibus eos uulnerabãt: maximeq; multis equos uulneribus cõfodiebãt. Per hunc modũ cũ a mane ad meridiẽ uſq; p ardentiſſimos calores utrĩq; fortiſſime pugnatũ eſſet. placuit tandẽ Frãciſco: nõ amplius tã iniquo loco aduerſus potentiſſimũ Philippi exercitũ certare: neque maiore ĩcõmodo milites ad ſolis ardorẽ afficere. Itaq; receptui cani iuſſit: & nõ longius tribus paſſuũ millibus ab Picinini caſtris ad uicũ qđ Cadignanum uocãt: cõſedit. In eo ꝓlio ex uenetoꝝ exercitu capti ſunt equites circiter uiginti: & ii oẽs ex ꝓtorianis Franciſci: qui eo die oẽm fere ꝓlii ſummã ſuſtinuerũt. Vulnerati aũt q̃plures: ĩ his Troilus & Flaſcus giraſius: ſed grauiore affectus uulnere Flaſcus alterius oculi lumẽ amiſit: & bleſe deinceps locutus ẽ: Ex hoſtibus capti fere totidẽ: uulnerati multo plures: in qbus Zerpellio numerabaĩ. deſyderati ꝓpauci. Cæteꝝ equoꝝ ſtrages utrinq; ingens fuit. Non multo poſt repertus ẽ ꝓ exploratores liber in Picinini caſtra aditus paulo ĩferius ab eo loco: ubi pugnatum ẽ: idq; Troili errore accidiſſe cognitũ. Quod ubi Frãciſcus reſciuit: multo q̃dem q̃ antea: moleſtius tulit: cũ exploratã ex hoſte uictoriã unius culpa amiſiſſe diceret: & ob id rurſus ad oppugnãda hoſtilia caſtra poſtero die redire decernit. At Picininus id ipm ueritus ꝓ eius quæ ĩſecuta ẽ: noctis ſilentiũ: Ponteuico exercitũ oẽm in cremonenſes traducit: fluminiſq; ripã paſſim cuſtodibus tueri ĩperat: & uenetos trãſitu ꝓhibere parat: Frãciſcus his cognitis: biduo poſt inde mouet: & ad læuã iter faciens: non ꝓcul a flumine Ollio caſtra firmat. Municipes iterim brixienſis agri hoſtiũ metu liberati: in fidẽ redeũt. Frãciſcus: cũ nihil aduerſariis in brixienſi reliqui eſſet: de trãſeundo flumine inire conſilia cœpit: qđ &ſi multis locis ſæpe tentaſſet: tamẽ ꝓhibẽtibus hoſtibus: minime cõſequi potuit: ob eãq; rẽ fallere hoſtẽ opus eſſe: idq; longius ab utriſq; caſtris ſibi conãdũ ratus hac uſus ẽ arte. Vicus ẽ ad Olii ripã cũ turri a ſuperiore fluminis parte ſitus: qđ Pontoliũ appellatur. Inde ſublicius ad Cremonẽſes pons ptinet: q non longe a bergomenſiũ finibus abeſt: hoſtiũ tũc ꝓſidio firmatus. Hunc Frãciſcus re prius explorata repẽtina ac ĩprouiſa ꝓfectione occupare cõſtituit. Itaq; ſtratoꝝ ꝓfectus ĩperat: ut ad læuã iuxta inferioré amnis ptẽ iter exercitui ſternẽdũ curẽt. pronũciari deĩde tubicinũ ꝓconio iubet: poſtridie eius diei mane ſe caſtra motuꝝ ſecũdo amne ꝓfecturum ſimulãs: quo id fama ad hoſtẽ pferret: Nocte de ſecũda uigilia motis magno ſilẽtio. caſtris ad dexterã quattuor paſſuũ millibus amplius a flumine Ollio ire contẽdit. Ex itinere Chriſtophorũ Tholẽtinatẽ & Tiberthũ brandolinũ cũ expedito eqtatu ꝓmittit: q ĩgẽti celeritate. ut erãt edocti. ubi ad locũ appulerũt: ꝓſidiũ inopinãs ĩcautũq; opprimunt: ponteq; & turri ſine ullo negocio potiũt. Frãciſcus interim nõ prius ab itinere reſtitit q̃ eodem ſupra triginta paſſuũ millia emenſus occidẽte iã ſole toto exercitu puenit. At Picininus q hoſtẽ ſecũdo amne iturũ exiſtimabat: poſteaq̃ per ſpeculatores multo iã die de illius diſceſſu occidẽtẽ uerſus ĩtellexit: cõtinuo & ipſe aduerſo flumine relictis ĩpedimẽtis ꝓgere maturat. Sed ubi Pontoliũ ab hoſte occupatũ cognouit: magno dolore affectus: cõſtitit: aĩaduertitq; ſe unius Franciſci Sphortiæ calliditate ea ĩ re ſupatum. Potitus per hunc mõm eo ponte Franciſcus bidui quiete militibus data: exercitum traducit. Picininus cõtra inter Romanum municipium & flumen Serium caſtra ponit: q inde non minus trãſadduanã orã q̃ eã bergomenſis agri ꝓtẽ quæ in ſua erat poteſtate: ab hoſtium maleficio atq; iniuria tutã redderet: & oppida præcipue quæ ĩ frontibus obtinebat: ualido militũ ꝓſidio firmat. Cæteꝝ Frãciſcus exploratis circunquaq; locis oĩbus ut Bergomenſibus opem ferret: q omni

fere cõmeatu itercluſi rei frumẽtariæ inopia plurimũ laborabãt. & neqd poſt terga hoſtile relīqueret:optimũ iudicat:ſi ad oppugnãdũ Martinengũ oppidũ copiæ duceréf. Itaqꝫ biduo poſt e cõſpectu Philippi exercitus q trãs flumẽ ī armis erat:iter faciẽs Martinengũ circũſedit: quo pridie eius diei Picininus Iacobũ gaiuanẽſem uirũ forte & rei militaris nõ īperitũ ac Petrꝫ Fregoſum ingẽti animo & uirtute iuuenẽ tũ apud Philippum rei militari operã nauãtẽ cũ eqtibus ſupra mille ducẽtos p̃ſidio miſerat. Caſtris ad oppidũ ī coronã poſitis:Frãciſcus priuſq̃ oppugnationẽ inciperet:foſſis aggeribuſqꝫ munire ſua caſtra ſtatuit:qua maxime ad hoſtilia caſtra patebant: cũ utraqꝫ nõ amplius duobus paſſuũ millibus īter ſeſe diſtaréf. Itaqꝫ coacto magno foſſorꝫ numero dat operã:ut nullo ītermiſſo tp̃re qđ de muniendis caſtris inſtituerat:celeriter p̃ficereſ. Sed tãta fuit opis magnitudo propter eius lateris caſtrorꝫ longitudinẽ:ut triginta ferme dies ī eo ope faciẽdo conſumpti ſint:quo pfecto:oppidũ magna bombardarũ mole oppugnari cœptum ẽ:caſtelliſqꝫ e regione excitatis muri tormentorꝫ ui funditus exciſi. At obſeſſi materia iã intus parata tãtũ noctu aggeribus ſufficiebãt:q̃tũ ītердiu ruina patebat. Picininus ubi multis undiqꝫ accitis copiis exercitum adauxit laborãtibus ſuis opẽ ferre ſũmo ſtudio cõtendebat:& iã munitionibus aliis atqꝫ aliis e regione hoſtiliũ munitionũ eductis ſenſim minus paſſibus mille uenetorꝫ caſtris appropinquarat:atqꝫ eo qđ intercedebat:ſpacio crebra ītер diu p̃lia cõmittebãt:& adeo crebra ut neqꝫ diurno neqꝫ nocturno tp̃re ulla Sphortiano militi:q ī frontibus ſtationes haberet:quies daréf. Philippiani q̃bus una tãtũmodo erat cura laceſſendi hoſtis & ferẽdi obſeſſis auxilii dies noctеſqꝫ ueneta caſtra infeſtare:pabulatores cõmeatũqꝫ uectores & p̃ſidia ſi mul magnis ſæpe uiribus adoriri. In eorꝫ caſtris ꝓpter locorꝫ naturã nullus timor nullus fere labor. Oĩbus oĩa tuta erãt:oĩa pro uoluũtate Picinino imperatori ſubminiſtrabãtur. Recẽtioribus & nõ parno qdẽ numero ut oſtendimus copiis Philippi exercitus creuerat. Cõmeatus ex inſubribus ex ciſadduanis Cremonẽſibusqꝫ abunde & ſine ullo militari p̃ſidio ī caſtra tuto cõportari. Pabulationes p feraciſſimos regionis agros late & nõ longe poſt terga patere & ſine ullo metu fieri. Cõtra oĩa Frãciſco & duriora erãt & difficiliora. Plura enim uno tempore prouidenda agendaque occurrebãt: oppidi oppugnatio & in hoſtis præſertim conſpectu qui eſſet eqtatu ſuperior: & peditatu nõ īferior:exercitus cõſeruatio:quotidiana pœne parádorꝫ p̃ſidiorꝫ cura. qđ & aduerſus aſſiduas ꝓpe obſeſſorꝫ eruptiões & repentinos hoſtiũ in munitiones īpetus q̃plures armatas & inſtituta lege cohortes habere neceſſe eſſet. Præterea ne itinera qbus ī caſtra cõmeatus īportabãt: īpediréf tur:neue pabulatores turbaréf:p̃ſidia haud pui eqtatus quotidie ꝓcul caſtris emittere oporteret. Quibus de cauſis fiebat:ut exercitus quotidianis p̃liis fatigatus magis atqꝫ magis ī dies cõficereſ:neqꝫ ullæ ſupplemẽto ſupererãt copiæ:potiũdi oppidi nulla ſpes:cũ nullo pacto Frãciſcus tã ꝓpinquis hoſtibus cõmittẽdũ cenſeret:ut p uĩ obtinẽdi eius fortuna tentaret p obſidionẽ neqcq̃ ꝓficere poſſe ſperabat:cũ nihil qđ ad pferẽdã obſidionẽ ptĩeret:obſeſſis deeſſe ītelligeret. Nã oppidãi pauloante qcqd iã maturi ī agris fruméti fuerat:ī oppidũ cõuexerãt:pecuſqꝫ ité oẽ cuius nõ paruus illis erat nũerus:& pabulũ eodẽ cõtulerãt. Præterea Iacobus:qꝫ ꝓpe dié obſidiõe cingi expectaret:iutilẽ multitudinẽ & quorũ ſuſpectã fidẽ hẽbat:oppido ejecerat. Accedebat ad has difficultates grauior pabuli īopia:id qꝫ erat ad alẽdũ exercitũ maxĩe neceſſariũ. Fecerat. n. & magnitudo exercitus & diuturna eo ī loco mora:ut pabula quæ ꝓpĩqua caſtris erãt:ita eſſent cõſũpta: ut nihil ãplius ad alẽdos equos & iumẽta exercitus repireſ:niſi lõgius ultra decimũ lapidẽ pabulatũ ireſ. adeo:ut q mãe caſtris ea de cã egrederéf:pœne ueſpa reuerteréf:& quo lõgius ibaſ:eo maiorẽ p̃ſidio erat pabulatoribus opus. His īcõmodis exercitus durius laborare & queri admõm cœpit:& ob id Frãciſcus grauibus ãxius curis ſæpe đ ſoluẽda obſidiõe agitarat. Sed illuc huicrei

in primis repugnabat: qđ nō sine magno exercitus piculo tā pximis hosti bus: inde discedere posse intelligebat. Quod cū didicissent hostes audētius ueneta castra interdū adoriri. interdū pabulatores turbare: præsidia inter dum lacessere: & pmere undiq; nullo intermisso tpre conabātur. & ob id sæ pe interdiu: sæpius noctu ad arma in Sphortianis castris cōclamari. tumul tus & plærūq; inanes oriri: cōcursationesq; fieri. & denig incerti; rumori bus sæpe totis castris tumultuari. Quare Frāciscus maiore ī dies labore ma ioreq; cura angebat. Nulla. n. erat illi neq; corpori neq; animo quies: Hinc creber insolētis hostis impetus eū uexabat: hinc pudor irriti de potiūdo op pido conatus: & iminēs exercitus periculū pmebat. Quod nec ibi diutius ma nere: nec sine ingēti oīum discrimine ppter hostiū propinqtatē ut demon stratū é: mutare castra poterat. Sed duæ maxime res ī his difficultatibus eū iuuabāt: sciētia rei militaris: & usus ducū atq; militū: qđ oēs nisi institutæ a Frāciscō de tuēdis castris leges iuiolatæ seruarētur: certū exitiū præuide bant: & siquid pter leges agēdū eueniebat: oēs tot quotidianis pliis exercita ti erāt: ut qd fieri oporteret: nō minus ipsi sibimet īperare: q̄ ab alio edoce ri poterāt. His tot cōflictatus curis Frāciscus statuit tādē soluēdā obsidionē ac exercitus saluri cōsulendū. Itaq; cōuocatis in cōciliū ducibus uenetisq; legatis & cōmemoratis difficultatibus ac periculis: qd eo rerū statu sibi pro cōmuni oīum incolumitate agendū esset: qd unusq;sq; sentiret: exqrit. Pla cuit oibus: īde oīo discedēdū: exercitūq; Bergomū uersus qua ampla occur rebat planicies: ducendū. Quod cū Frāciscō placuisset: decernitur: ut biduo aut ad sūmū triduo post relicta obsidione castra mutarēt. Frāciscus ut re ī columi qđ de mutādis castris decretū erat: efficere posset: ita prouidēdū du xit. Vt quo die inde discedendū esset: prima luce uniuersus exercitus in ar mis atq; cōstitutis locis in acie cōsisteret. Dein collectis silentio sarcinis im pedimēta quæq; & oīs plio inutilis turba mox pcederet: iisq; psidiū adhibe retur eiusmodi: qđ siqd hostes magnis ét uiribus ī impedimēta ipsa conaren tur: arcere uim posset: & ubi longius ab oppidi & munitionū cæteraq; angu stiis pcessissent: tū demū ordines singillatim ac molli gradu iustisq; īterual lis ad læuā subsequerēt: peditatus aūt oīs in postremis collocaret: & si ho stibus quēadmodū sæpe iactauerāt: siue a tergo: siue a latere aperto pceden tibus turmis: uenetā inuadere acié staret animus: læui plio tandiu cōtende retur: quoad in aptos campos toto exercitu puentū esset: ubi expeditius to tis copiis cōfligi posset: & ita Impator rebus psentibus exercitusq; saluti sa tis fore cōsultū putabat. Sed attulit ī re tā arcipiti saluté ex insperato for tuna. Philippus. n. insolitis qbusdā Nicolai Picinini ī primis & alioq; suoq; ducū postulatis pmotus ad iāq; cōcitatus clam nunciū in ueneta castra ad Frāciscū mittit Antoniū Guidobonū derthonēsem sibi fidelissimū: & Frā cisco nō ingratū: q ubi ad eū p noctis silētia ī tētoriū pductus é: ita expōit: Philippus a quo missus sum: satis scit: te q & acri īgenio & prudētia calles nō obscure aīaduertere: quāto ī piculo & tuæ & uenetoq; Florētinoq;q res pēdeāt: cū neq; diutius pp rei frumētariæ pabuliq; iopiā possis Martinēgū circūsedere: neq; pp sui exercitus ppinqtatē sine manifesta pnicie hinc abi re: & ob id se de certa ac ppīqua uictoria minime dubitare: Sed nihil eū in dignius ducere q̄ q dominus sit: īdignis suoq; postulatis pinde atq; captiuū assentiri. Eo. n. res suas adductas éē: ut ī medio belli feruore a Nicolao Pici nino qué ad tārā dignitatē extulit: Placētia efflagitet: a Ludouico Sanctose uerinate Nouaria: a Ludouico uermio Derthona: a Thaliano foroiuliāo Bo scum & Frecarolū ī Alexādrino agro: a ductoribus cæteris alia atq; alia mi nus æqua. Quare nō uidet qd durius sibi hostes ipsi īperare possint: si uicto ria potirentur: quam qđ sui fecundis in rebus non soluti stipendii causa ut ipsi aiunt: ab se extorquere nituntur. Itaq; eam in sententiam uenit: ut & ho nori tuo atq; commodo & uenetorum ac Florentinorum saluti quāoptime consulatur instituit: modo ipe uelis: sicuti certe uelle debes: ex hoc tempo-

finem iam tandē bello īponere: teq; de pacis cōdicionibus arbitrū facere: & quodcūq; agri in bergomēſibus Nicolaus hoc bello cœpit: tuæ dedere pote ſtati: & a Martinēgo quod obſides: initiū facturū. Præterea Blancā filiā ſpō ſam tuā tibi tradit: & dotis noīe Cremonā & uniuerſum Cremonēſem agr; cis Padū: duobus dūtaxat exceptis oppidis Piſleone qua in laudēſes trāſitus eſt: cuius tamē loco Pontremulū in lunenſibus dabit ré certe nō ingratam Florentinis futurā: & Caſtelleone qđ a Thaliano poſſidetur: & id ét ipm te lebrata pace daturus ē: quæ quidā oīa ſi facere decreueris: mittet ad te clā legatū uirū tibi ut noſti: amiciſſimū Euſebiū caymū: qui pro eo legitime te cum tranſiget. In te igitur prudētiſſime fortiſſimeq; dux ē oīs & belli & pa cis cōdicio: q̄ ſi admiſeris: fideiq; publicæ lr̄as dederis: ut tuto ad te Euſebi us accedere ualeat: hic q̄primū cū mandatis eū uidebis. Hæc cū itellexiſſet Franciſcus: quæ nō minus eſſent e re ueneta ac Florētina quā ſua: haud reii cienda duxit: tā neceſſario præſertim tp̄re: quo oīum ſalus in extremo ppe diſcrimine uerſaret: moxq; læta fronte ſibi placere reſpondit: quæ Philip pus pater offerret. His igitur rebus cōſtitutis: cū rediſſet ad Philippū Anto nius: mittit cōfeſtim clam ad Franciſcū Euſebius cū iiſdē mādatis: quibus cū antea ad eū Antonius ierat. qui cū propoſitas iā condiciones corā affir maſſet: & publica inſup attuliſſet documenta: quibus Frāciſcū ipſum de pa cis cōdicionibus Philippus arbitrū delegerat: ſperans uenetos belliq; ſocios qui tunc deterioris eſſent condicionis: idem facturos: Frāciſcus ea oīa uene torum legatis qui in caſtris erāt: nec de his rebus quicq̄ antea audierāt: dili genter enunciauit: cāsq; cur id feciſſet: edocuit: quaq; illa p̄cipua fuit: ut cō ſuleret cōmuni oīum ſaluti: cū neq; manere ibi diutius poſſent: ut ipſi no uerāt: neq; inde ſine manifeſto exercitus periculo abire: ob eāq; rem non ex pectādū putauit: qd ueneto ſenatui placeret: ueritus: ne interim mutaretur Philippi animus & ſecunda quæ offerebaf fortūa: redderetur aduerſa: Quæ quidē legati audiētes nō mō probauerūt: uerūét ſingularē Franciſci prudē tiam diuinis quibusdā laudibus extulerūt. Miſerat Philippus eodē fere tpe ad Nicolaū Piciniū Vrbanū Iacoppū papienſem legatū ſuū qui ei renun ciaret oīa: quæ fuerāt cū Franciſco firmata: iuſſeratq;: ut cūprimū in hoſti um caſtris bellū p inducias ſolueret: idē ipſe in ſuis caſtris faciendū cura ret. Quibus intellectis: Picininus plurimū indoluit queſtuſq; ē de Philippo nō mediocriter: qđ neq; ſuipſius neq; exercitus ullā haberet honoris exiſti mationiſq; rōnem: quippe qui certā uictoriā perinde atq; ſupatus e manī bus labi pateret: & ob id cū nullo pacto adduci poſſe uideretur: ut dicto au diens eſſet: tum Vrbanus addidit: ni q̄primū pareret Philippi iuſſis: ſe mox reliquū exercitū aduerſus eū cōuerſurū: additurūq;: ſi opus eſſet: ueneta ét aciē. Quæ uerba ita Picinini terruere animū: ut phumaniter reſponderit: qđ domino ſuo placuiſſet: ſibi placeat: neceſſe fore. Itaq; ſublatis per hunc mōm oībus bellorū flāmis: eo cōſilio ut cōpoſita deīde pace qes tādē popu lis tot bellis diu multūq; fatigatis daret: mox in eo ſpacio qđ iter utraq; ca ſtra iacebat: frequētes militū cōgreſſus ex utroq; exercitu & ducum iporum cōgratulatiōes mutuiq; cōplexus fieri cœpti ſunt. Poſt biduum uero & Frā ciſcus cum uniuerſis copiis īde moués haud pcul Bergomo caſtra poſuit: & picininus ī orā trāſadduanā retroceſſit. cōtinuoq; & Martinēgum & cætera municipia atq; oppida nō tā bergomēſis q̄ Cremonenſis agri p philippi le gatos Frāciſco ut erat ante cōſtitutum. tradita ſunt. His rebus pactis Frāciſ cus ī Cremonēſes ducit: caſtriſq; nō lōge a Sōcino poſitis Venetias cū pau cis pficiſcit. Cā pficiſcēdi fuit. qđ ſe apud uenetum ſenatum pfidiæ iſimu lari audierat: & ob id pfectionē eā Philippus lr̄is nunciiſq; iprobare nō de ſtitit: qđ uerebaf: ne id genero accideret. qđ Carmaneolæ accidiſſe memo ria teneret. Sed Frāciſcus recte factorum cōſciētia frætus in ſententia per ſtitit: coramq; ſenatui de iis quæ apud Martinengum geſta erant: ſatisfecit cum aperte oſtenderet. & exercitum ſeruatum ſuo conſilio. & rem uene

tam ac ſocioꝝ quæ maximo in diſcrimine uerſabãt: non modo ſeruatã: ſed etiã auctã eſſe: & tamẽ utrũ pacẽ ueneti an bellũ uelint: ĩ manu eoꝝ éẽ. Purgatio hæc apud uenetos miro oĩum aſſenſu accepta fuit gr̃æq; actæ: & arbiter ĩſuper cõponédæ rei nõ minus a uenetis ipſis ac Floretinis q̃ a Philippo cõſtitutus. Poſt hæc ad exercitũ cũ legatis de pace rediẽs Caprianæ aliquot dies ĩmoratus é: ibiq; de pacis cõdicionibus agi cœptũ: ſed quoniã multæ ac uariæ hinc atq; inde ĩter legatos cõtrouerſiæ diſcutiendis rebus oriebãtur: uiſum é arbitro his diſceptationibus ſupſedendũ: donec Cremonã in potẽſtaté accipiſſet: ubi cõmodius faciliuſq; rẽ tãti momẽti cõficere poſſet. Ita q; legatis Caprianæ relictis inde ĩ Cremonẽſes ſe tráſtulit: ubi ꝓpter autũni tẽpus copiæ p̃ mnnicipia ac uicos iam diſtributæ erãt. Inter hæc Philippus qui nõ minore ſtudio cõficiendis rebus quã Frãciſcus ipſe animũ intendebat: Blancã filiã ut erat ante cõſtitutũ: magno nobiliũ ac purpuratoꝝ comitatu Cremonã miſerat: eo cõſilio: ut & ipſa Franciſco in matrimonium: & urbs in dotis ius uno atq; eodẽ tp̃re nulla adiecta cunctatione traderentur. Non multo poſt dictus eſt celebrãdis nuptiis dies: qui fuit ad nonũ kalẽdas Nouẽbres. Is ubi dies uenit: Blanca magno procerũ ac nobilium ex Philippi curia Cremonẽſiiúq; ciuiũ numero comitãte urbẽ egreditur: & ad diui Sigiſmundi ædem paululũ a mœnibus diſtãté proceſſit: eodẽ Frãciſcus e Caſtelleto municipio paulo ante meridié uenit: magnũ & ipſe agẽs comitatum: & qđ ſpectaculũ pulcherrimũ fuit: decẽ equitũ turmas ex oĩ exercitu delectas equis armis argento & auro affatim ornatas: in quibus aderãt duces cæteri ductoreſq; exercitus oẽs: Præmiſerat Franciſcus Cremonã Petrũbrunorium cũ peditatu q̃ arces portaſq; urbis p̃ſidio firmaret: q; cũ diligẽtiſſime feciſſet: idq; ex ſentẽtia factũ Frãciſcus cognouiſſet: Blancã bis antea deſponſatã tertiũ in eo tẽplo deſponſauit: cerimoniiſq; dein cæteris conubii eius ritẽ ſolutis una cũ ſponſa Cremonã & ſponſus & princeps ingreſſus: ſummo honore ſũmaq; oĩum lætitia excipit̃: cõſalutat̃q;: & maiorẽ demũ in arcẽ quã ſanctæ crucis uocãt: profectus: ubi oĩa q̃ ſplendidiſſime parata erãt: deſcedit ita Franciſcus & diuino cõſilio: & ſua uirtute uxorẽ illuſtrẽ ſextũdecimũ agentẽ annũ forma inſup & moribus præſtãtiſſimã: & urbẽ p̃clarã atq; opulentam uno eodẽq; tp̃re cõſecutus: ẽt potiundi aliquãdo pr̃icipatus ĩ ſpem minime uanã ueniſſe uidebat̃ hinc poſtremo ad ingentẽ eius uiri gloriã ſũma uidebat̃ affluxiſſe felicitas: cũ nihil aut iucundius aut gratius eo tp̃re illius animus uel excogitare: uel deſyderare poſſet. Sub eoſdẽ quoq; dies Pontremulũ eidẽ traditũ é. Oĩa demũ Philippus quẽadmodũ ſe facturũ recepérat: ſancte p̃ſoluit: nihilq; ad rẽ perficiendã p̃termiſit. Quod fuit profecto præter multoꝝ opinionẽ: cũ nihil eũ: aut certe parũ de iis quæ pollicitus eſſet: p̃ſtiturũ exiſtimarẽt: Quas ob res lætiſſimi dies q̃plures celebrati ſũt. Tabernæ ubiq; p̃ urbẽ occluſæ: luſtitiũ indictũ. Magnifica ac lauta cõuiuia peracta: Vbiq; ioci. Vbiq; plauſus erãt. Sonis cantibuſq; oĩa reſonabãt: Innumeri & admirabiles agebantur ludi. Iucunda quoq; militũ fortiſſimoꝝ certamina quotidie in oĩum cõſpectu edebãtur. Erat p̃terea ciuitatis totius facies læticiæ plena adeo: ut ipſi quoq; parietes geſtire & læticiã præ ſe ferre uiderẽtur: cũ oẽs ex tã turbulẽtiſſimo reꝝ ſtatu ac ex ſũma prope calamitate ſe ereptos: & ad ſũmã quietẽ ac felicitatẽ ope diuina potius q̃ humana p̃ ductos eſſe p̃dicarẽt. Erat huius tãtæ læticiæ Horoládus palauicinus maximi uir animi nõ mõ particeps ſed & miniſter: naſcentis olim Franciſci gloriæ fautor: ac apud Philippũ grauiſſimus ſemp aſſertor: tunc præ cæteris ueluti oĩum cõſilioꝝ moderator: ob eáq; cãm Picinino primum ſuſpectus mox ifeſtiſſimus redditus é. metuebat. n. Nicolaus nepræ graui generi apud ſoceꝝ auctoritate fauente Horoládo breui ipſe euileſceret: ſed cũ Frãciſcũ ip̃m ĩ tãto reꝝ ſucceſſu criminari ac apte adoriri nõ auderet: Horolandũ ip̃m inſimulari ac uariis calumniis deferre nõ deſtitit: quoad nõ tã conſentiente q denegare ei Philippo quicq; non audẽte cũ parte copiaꝝ padũ trãſ

greſſus ſecuro ac recte factoꝝ cõſcientia nihil hoſtile metuenti bellũ ĩtulit uel potius ĩcautũ oppreſſit oĩbus paternis ac auitis oppidis ſpoliatũ : quæ quidẽ nõ ꝓſcripto neq; ſententia Philippi geſta fuiſſe ſatis hoc argumento apparet:q; Picinino mox mortuo omnia ei ſine fraude ſumma fide reſtitu it. At Frãciſcus ad pacis ſtudia cõuerſus legatos aduocat Frãciſcũ barbadi cum:& Paulũ thronũ uenetos:Frãchinũ caſtilioneũ Nicolaũ arcimboldũ iu reconſultos:Vrbanũ lacoppũ & Simoninũ ghilinũ Medio lanẽſes:Angelum acciarolũ & Neriũ caponẽ Florẽtinos & Baptiſtã cicadã genuẽſem eundẽq; iurecõſultũ :uiros ſane primarios & rei nõ ignaros: poſtulatiſq; omnium cognitis ac diligẽtius pẽſatis:Frãciſcus tandẽ arbiter ꝓpoſitis iam cõdicio nibus ipſis annuẽtibus legatis ſentẽtiã dixit. Vt certis deinceps legibus ĩ pa ce uiuereẽ captiui utrinq; dimitterentẽ:Quod ſuæ dicionis eſſet:ueneti reti nerẽt. Idem Philippus Florẽtini Genuẽſeſq; facerẽt. Fines ẽt ꝓſcripſit. Paru ere eius dicto potentatus omnes:q; hactenus de impio diu inter ſeſe decerta rãt:Solus Mãtuanus princeps grauiter queſtus eſt:q; Aſulã:q; Lonatum.q; Piſcheriã oppida qdem nõ ignobilia:quæ eo bello amiſerat:u enetis adiudi caſſet:quodq; Leniacũ q; in Veronẽſibus oppidũ adhuc obtinebat : uenetis ipſis reſtituẽdũ cenſuiſſet: quem tamẽ Philippus admonuit eſſe omnino ar bitri iudicio parend um.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER SEXTVS.

DVm hæc ſupiore triennio in Ciſalpina Gallia Hetruriaq; ge runt. Alphõſus p eã occaſionẽ tantos ſibi ſpiritus p uniuer ſum ꝓpe Neapolitanũ regnũ ſumpſerat: ut paꝝ abeſſet a cer tiſſima regni totius poſſeſſione. Nam & ĩ Calabris recepta p proditionẽ cuſentina arce ciuitas quoq; dedita eſt:& cuſenti ni oẽs cũ reliqua prouincia parebãt: ĩ Appulis Iohãneantonio principe Tarẽtino adiutor:cuncta fere ꝓdomuerat urbs tandũmodo Mãfre donia & alia quædã oppida quæ Frãciſci Sphortiæ ꝓſidio tenebant: ſuper fuerãt:quæ illius Imperio aduerſarentẽ ĩ Pelignis & reliqua Brutioꝝ ꝓuin cia Soli dntaxat Aquilani Renato deditiſſimi ĩ fide perſtiterunt:& id eti am agri q; ĩ ea ꝓuincia Picẽtibus finitimũ Frãciſcus obtinebat Quod mor tuo Iacobo caudola Antonius filius ei & ĩ militia & ĩ principatu ſucceſſor: qui poſt uarios reꝝ motus uariaſq; defectiones cũ ad Alphõſum tãdẽ deſci uiſſet:multa ſecũ traxerat. In Campania uero nihil fere Renato ſupererat : præter ipſam urbẽ Neapolim: & eã undiq; circũſeſſam. Renatus & rei fru mẽtariæ & pecuniæ inopia preſſus uires ſenſim amiſerat. Nulli erãt exerci tus : nullæ copiæ præter eas quæ Neapoli præſidio erant incluſis ſe con tinebat : neque ulla aliunde auxilia domeſtica peregrinaque expectabat : hoſti ꝓ uoluntate uagari per regiones impune licebat. Miſerat ſæpe Rena tus ad Frãciſcũ legatos imploratũ auxiliũ uelut ad eũ in quo ſpẽ omnẽ re liq; poſuiſſet:ſed ille gallico bello impeditus neq; alienis neq; ſuis rebus ad uerſus potẽtiſſimũ regẽ ſatis auxiliari poterat:cũ Alphõſus uiolatis p ſum mã iniuriã inducias fœderibus maiorẽ oppidoꝝ partẽ quæ in Appulis & in Sannibus obtinebat: partim dolo partim armis occupaſſet Nã cũ per in dutias in pace cũ eo rege Frãciſcus uiueret: neq; aliqd aduerſum ſeſe moli tuꝝ ſuſpicaretẽ:nulla eo ꝓſidia miſerat. Vrbiũ atq; oppidorũ oĩum quæ in eo regno iure paterno poſſidebat: fores oĩbus patebat. Cõmeatu & Taraco nẽſes & Andegauini nullo diſcrimine ab ſuis iuuabantẽ. Sed Alphõſus qui nihil ſibi ad cõſequẽdã de regno uictoriã niſi unũ Frãciſcũ Sphortiã obſta re poſſe aĩaduerteret:de occupãda illius dicione cõſilia iniuit:& ad Beneuẽ tũ ꝓpue animũ uertit : itaq; miſſa ad Mõtẽ fuſculũ hybernãdi cau

sa militũ manu: Gartia Cabanello hispão p̃fecto: tẽtataq; statĩ ꝓditiõe Petri cuiusdã cognomẽto Squaquari cõsilio atque opera Alphõsus ꝑ hũc modũ Beneuẽtana arce potitus ẽ: Erat eius arcis p̃fectus Petri quẽ diximus: uictricus: isq; ꝙ hũc sibi fidelẽ matris gratia existimabat: oẽm arcis curã ei cõmiserat. Cũ hoc hispanus clam de arce Regi tradẽda multis magnisq; ꝓpositis p̃miis agit. Re homini auaro atq; ꝑdito facile ꝑsuasa: dieq; ꝑdẽdæ arcis cõstituto opportune ad locũ affuer̃: q regio p̃fecto mittebant̃: & ꝑ noctis silentiũ a petro ĩtra arcẽ admissi oppressis mox uictrico & custodibus cæteris & Foschino attẽdulo arcẽ occupauer̃: eoq; statim Gartias cum p̃sidio ꝓfectus sub arcẽ constitit: se ĩ urbẽ cõfestim irruptur̃ Beneuentanis ꝓnunciãs: nisi deditionẽ facerẽt: Quo casu territi ciues deditiõe facta p̃sidiũ ĩtroduxer̃: Quo nuncio accepto Alphõsus benegerẽdæ rei spe haud mediocriter aucta cũ reliqs copiis eo cõtẽdit: finitimisq; castellis atq; oppidis cõpluribus partim ui captis partim uolũtaria deditiõe ĩ potestatẽ acceptis reliq̃ hyemem in iis locis cõsumpsit: Ea nanq; urbs Sannitũ quondã caput: peropportuna uisa ẽ: q̃ belli sedẽ sibi deligeret: ꝙ triginta modo passuũ millia a Neapoli distãs agro Campano imminet: & ĩ colle sita circũquaq; despectũ habet: quare Neapolitanos omni cõmeatu q ex Appulia & Sãnio ad eos importabat̃: interclusit. Deinde aperto bello Frãcisci fines ingressus torrer̃ finitimis late iniecto: Apiciũ & Vrsariã quæ oppida ĩ Sannio & Appulia sunt: ad deditõm cõpulit: Vicarũ expugnauit: ac ĩ p̃dam uertit. Præterea Raymõdũ Caudolã Antonii patruũ quẽ non multo ante Alphõsus sibi asciuerat: Iosiam aquauiuanũ & Riciũ ex Mõteclaro cũ ualida militũ manu aduersus ea loca quæ Frãciscus ĩ brutiis tenebat: iussit ꝓficisci: q nullo ĩtermisso tp̃re cũ regionẽ inuasissent: cuucta terror̃ ac tumultu inuoluerunt. At Franciscus his cognitis & si gallicis rebus occupatus uix tantis ingruentibus uno tempore bellis uires suppeditare poterat: tamen ita laborãtibus suis subuenit: Pecunia ab uenetis iure fœderis ea de causa accepta Cæsarẽ Martinengũ: quẽ tridẽtino p̃lio captũ ac libertatĩ postea restitutũ ꝑꝑ eius uirtutẽ egregiãq; ĩ se fidẽ: stipẽdio cõduxerat ĩ Apuliã cũ exercitu mittit. Is terrestribus præclusis itineribus e Venetiis Mãfredoniã naui delatus exposito ĩ terrã milite reliquas sibi copias adiũgit: quas ĩ ea ꝓuincia Frãciscus ꝑ Victorẽ Rãgonẽ rer̃ summæ p̃fectũ scribi antea iusserat. Inde Ttroiã se cõfert tuendæ ꝓuiciæ causa: & qbus potest artibus una cũ uictor̃ uniuersos Apuliæ populos nõ minus q Renati q̃ q Frãcisci adhuc parebãt imperio: ĩ officio cõtinere studet. Cõtra uero Raymõdũ ac socios Alexandr̃ fratrẽ quẽ Picẽtibus p̃posuerat: cũ uiribus opposuit. Itaq; duobus locis uno eodẽq; tp̃re armis decertabat̃: sed uario tamẽ rer̃ euentu: Alexãder. n. ĩ hostes ꝓgressus: eosque sub urbẽ Theate incautos adortus: leui p̃lio fudit: ac fugauit: capto Raymõdo atq; aliis cõpluribus eqtibus. Iosias ac Ricius ĩter tumultũ elapsi fuga sibi salutẽ quæsiere. Cæsar uero & Rango cũ Alphõso Troiæ appropinquãti obuiã iuissent: cõmisso nõ lõge a mœnibus oppidi p̃lio: hostiũ multitudine supeperati fusi ꝓfligatiq; sunt: multis ex Sphortiano eqtatu captis. At Frãciscus tam insigni ab Alphonso iniuria affectus pacatis Lõgobardiæ rebus oĩa ĩ eũ regẽ belli gerẽdi cõsilia uertit: ꝙ uidebat̃ iã uenisse tẽpus: quo & acceptas ulcisceret̃ iniurias: & Neapolitanũ tandẽ regnũ liberaret. Quas ob res cũ ꝑ eos dies Cremonã ad eũ uenisset Nicolaus maceus guarna cum mãdatis de ineundo fœdere ab Renato rege legatus. cũ eo pepigit: ut ineũte uere ĩ regnũ omnibus copiis ad ferẽdũ illi auxiliũ ꝓficisceret̃: q ut prediximus: Neapoli se cõtinebat: & Neapolitani inopia rei frumẽtariæ durius habebant̃. Itaq; circa Idus Ianuarias q fuit annus ab ortu christiano secundus & quadragesimus ad quadringẽtesimũ supra millesimũ: cũ uxor̃ e Cremona mouet: & ĩ brixiẽsem Veronẽsẽq; agr̃ traductis copiis: Sãguinetũ haud ꝓcul Verona municipiũ sibi delegit: ubi reliq̃ hyemẽ cõsumeret. Deinde dimissa ibi cõiuge Venetias ad res cõsultãdas pecuniasq; cõparãdas ꝓficiscit̃

& nō multis post diebus eo reuersus dat nullo intermisso tēpoſ ornādo militi operā: ordineſq; paulatim trāſmisso p Ferrariēſes Pado ī Picētes matura re imperat. Cæteꝝ cū p Bononiēſes Nicolaus piſanus ſuo eq tatu iter face ret: Bononiāq; cū paucis ipſe flecteret: ab Euſtorgio fauētino circūuētus interficīt Quod qdem facinus ulciſcēdæ iniuriæ cā admiſiſſe Euſtorgius fertur: quādoqdem Nicolaus eū q Anglarēſi pugna captus ī illius ueniſſet potestatē: Florētinis p auariciā tradidiſſet. Eius certe uiri caſum multis de cauſis Frāciſcus moleſtiſſime tulit. Sed uiſū ē ultionis tēpus inp̄ſētia intermittēdum. Cæteꝝ euētibus p hūc modū ī Picenū copiis Antoniū caudolā qui poſt Raymōdi captiuitatē Alphōſo ſuſpectus eſſe cœperat: ob eāq; rē deferri ad eū regē totius regni ſummā ægre ferebat: FR. ſibi aſciuit: cuius p fines & ī Apuliā & ī Cāpaniā iter ei patētiſſimū ītelligebat. Præterea & Sigiſmundū Malateſtā cui polyxenā filiā ſupiore anno ī matrimoniū dederat: & Zarpellionē poſt factā pacē recōciliatū: quo exercitū & milite augeret: & ducibus rei militaris uſu pſtātibus muniret: ſtipēdio cōducit. Iohānisſphortiæ īſuper fratri imperat: ut ea parte copiaꝝ ſumpta: quæ priores ī Picenū pueniſſent: ī Brutios ꝓcederet: Antoniūq; ſibi adderet: ſpemq; Renato regi Neapolitanis Appuliſq; populis futuri auxilii afferret: quos & ipſe litteris nunciisq; ut bono eſſēt animo: hortari nō ceſſabat: ꝓpediē cū exercitu affuturus: His cōſtitutis rebus ac uere iā exacto ipſe nouiſſimus oīum cū uxore & domeſtica familia ex Veronēſi diſcedit: & rurſus Venetias ꝓfectus maioꝝ q̄nq̄ antea honoꝝ a uenetis excipiꝫ: p̄cioſiſq; Bláca muneribus donaꝫ. Inde cōtinuo itinere Ariminū primo: Fabrianū poſtea ineūte æſtate pp oppidi amœnitatē petiit. Cauſa uero p ea loca morādi fuit: q; audierat Nicolaū Picininū paulo poſt eius e Lōgobardia diſceſſū: impetrata abeūdi ut dicebaꝫ: a Philippo uenia: multis copiis ī bononiēſes diſcēdiſſe: nec ſatis ītelligi poterat: ī Picenū an ī Hetruriā iturus eſſet: uarii. n. de illius ī Flaminiā aduētu rumores afferebanꝫ: cū alii ad occupādū Peruſiæ principatū: alii ad ferēdā Alphōſo regi opē ꝓfecturum diceret. Sed cū ab eo Frāciſcus uellet fieri certior: ſi ī pace ſibi cū eo uiuēdū eēt: an rurſus ī bella redeūdū: īcertior fuit q̄ prius: cū ille ſimulata oratiōe reſpōdiſſet: ſe Peruſiā uerſus ꝓfectuꝝ neq; ullis gētibus bellū illatuꝝ ob id Frāciſcus expectādū ſibi cēſuit: quo ſe Picininus uerteret: q due cōaturus eēt: prius q̄ ꝓuīcia excederet: Zarpellionēī Hetruriā: tamē miſit: q Tuſcaniēſibus Tudertiniſq; p̄ſidio eēt. Cæteꝝ tāta poſthac reꝝ mutatio facta eſt: ut nō mediocrē & iis q uiderūt: & q audiuerūt: admiratione attulerit: Ná non tā bello gallico q; pro uenetis aduerſus Philippū Frāciſcus triēnio geſſit fortuna ei ſecūda fuit: q̄ aduerſa eo q; & ī brutiis & ī Piceno p quinquenniū fere geſtū eſt: q; certe diuino potius q̄ humano cōſilio factū uideꝫ: ut & romana eccleſia q; ſuæ diciōis eēt: cōſequereꝫ: & Alphōſus Neapolitano regno: & Frāciſcus item Mediolanēſi tādem impio potirenꝫ. Cauſa uero unde tā ſubitū tāq; īſperatum ī Piceno ortum ſit bellum: hæc fuit: q; Alphōſus ubi res gallicas pacatas eſſe ītellexit: timere admodum cœpit: ne id bellum Frāciſco Sphortia duce ī ſeſe trāſferreꝫ: & ob eā rem ad Philippum rurſus rogatum miſit: ut rebus ſuis quas ad optatā totius ꝓpe regni uictoriā ſummis laboribus ſummisq; periculis tot annis perduxiſſet: cōſilio atq; ope adeſſet: quod erat ei haud difficile factu: cū illud ipræſentia ſolum ab eo peteret: ut Frāciſcum Sphortiā ita diſtineri: & tātum illi alicunde negotii dari curaret: ut oīno rei alienæ perturbandæ facultas adimereꝫ. Iccirco Philippus & ſi ad tuēdas amiciſſimi regis partes pro ſe ſatis propēsior erat: tamen cum illius rogatu quā unice diligeret: & Renatū cōtra grauī atq; iplacabili odio īſequereꝫ: tū ēt q; Frāciſcū multis cōditionibus propoſitis a uenetoꝝ Florētinoꝝq; amicicia auerteꝝ neq̄rat: magis atq; magis permotus ita egit: ut nihil quod eſſet e re regia: ptermiſſerit. Eugeniū. n. pōtificē tūc quieſcētem ſed Frāciſco īſenſum ad capeſſēdū bellum p legatos non modo adhortatus eſt: ſed incitauit cū dice

ret nūc esse tēpus: ut ī ueterē eius ecclesiæq; romanæ hostē uires ītēderet: ī iurias ulcisceret: amissa recuperaret: & ad eas res cōficiēdas Nicolaū Picini nū ei se ꝑmissuꝝ: quē nisi receptis ecclesiæ rebus nunq̄ eēt inde reuocatu rus. Ad hæc Alphōsus liberiore ēt animo: qppe q pacato regno: nunq̄ se pa cē factuꝝ pollicitus eēt: nisi prius quicqd Frāciscus Sphortia de Romanæ ecclesiæ iuribus occupasset: suis copiis suoq; ēt sumptu ab illius māibus eri peret. His igit̄ rebus Eugenio nō annuēte modo sed adhortante cōstitutis Nicolaus instructis copiis ut ꝑdiximus: ī Bononiēses ꝓficiscit̄. Ibi maior̄ mi litū numero exercitu aucto ī Hetruriā trāsgressus cū ꝑ perusinoꝝ fines in Vmbriā ꝑuenisset: primo impetu castris nō lōge a Tuderto positis eā urbē cōflata iā ꝑ factionē ꝓditione quæ antea eius dedēdæ Frācisco cā fuerat: nul lo negotio recepit: aduolauerat eo: Picinini aduētu cognito cū copiis Zar pellio: sed cū ad alterā ipse urbis portā appulisset: altera ciues uno fere tem por̄ hostē admisere: & ita irrito conatu & nō sine ingēti suo suoꝝq; discri mine Tuscaniā unde discesserat: redir̄ coactus ē: At Picininus cœptis īsistēs: Assisinos impetit: temptatisq; de dedēda urbe nequicq̄ ciuiū animis exerci tū maioribus copiis auger̄ contendit. Quo tēpore ꝑter alios ductores fama egregiosq;: quos aut ueneti aut Florētini cōposita pace militia abdicatos su is finibus exceder̄ iusserāt: aut Romana ecclesia alebat: Petꝝ Iohānēpaulum & Christophoꝝ Tlolētinatē cōduxit: factūq; est: ut paucis diebus magnum coegerit exercitū: qd̄ prius q̄ hostes īuaderet: maior̄ quo potuerat: militum numero suū exercitū munir̄ statuerat: eiusq; rei facultas ex sentētia ei obla ta ē. Confluxerat. n. ꝑ eos dies ad eū magna uiroꝝ nō tam pedestris q̄ eque stris ordinis multitudo quos uel noui opulētiq; belli fama eo pertraxerat: uel quotidianus labor domo expulerat. Post hæc trāsmisso Appennini iugo ī Picenū descēdit: & primo aduētu oppidū q; Belloforte picētes dicunt: ad mōtis radices situm magnis uiribus oppugnar̄ contendit. At Frāciscus & si magna insperati belli mole ꝑssus lōge hostium uiribus impar reddebat̄: q; ut ostēdimus: Iohānes sphortia ī regni fines ꝑmissus iam cum maior̄ copia rum ꝑte Aternum trāsierat eo cōsilio: ut Antonio caudola sibi adiūcto ad ferēdum Renato auxilium maturaret: tamē iis ꝓ tp̄re cōtractis celeriter co piis quæ nōdum piceno excesserāt: ī hostē ꝓgredit̄: & sese locis tutis conti nēs: obsessis spē mittēdi subsidii afferre oppida quæ ī frōtibus erāt: ꝑsidio firmar̄: oppidanos quos aut hostium aduētu trepidar̄: aut nouis rebus stu dere audiebat: adire: & in officio cōfirmare nō cessabat: donec maioribus auctus copiis: hostem apertis cāpis aggredi posset. Inter hæc Neapolitani ab Alphōso binis castris circa urbē positis arctius duriusq; nō re frumētaria solū sed aqua etiā reciso aquæductu destituti: desperatis Eugenii pōtificis & aliorum regni ꝓcerum auxiliis non Renati regis ærario solum sed priua torum etiam ciuium opibus diuturno bello exaustis: una tātummodo spe recreabant̄: q̄ ī Frācisco Sphortia & Antonio caudola locauerāt: sed alteri us cūtationem uidebāt: alteri nō satis credebāt: omnia tamē dura fortiter ferre: ac experiri cōstituerūt: prius q̄ hosti deditionē facerēt. Renatus ad ge nuēses ad Frāciscū & Antoniū quotidie nuncios dimittebat: q docerēt: quo res Neapolitanæ redacte essēt: & quāto ī piculo uersarentur: & ob id celeri auxilio opus esse: si seruari eā urbē uellēt. Cū hic eēt reꝝ status nec spera ret Alphōsus Neapolim ullis artibus quā fame aut ꝓditiōe capti posse: in uenit fortuna īopinatā uiā. Nā cū a Fabro quodā cemētario quē fames pau lo ante patria expulerat: Neapolim paruo negotio capi posse didicisset: is q; ad eā rē operā studiūq; pollicitus eēt: ducentos ex omni exercitu quos & animi & corporis uirtute præstantes cognouerat: delegit: qui Fabro duce per noctem aquæductum qui in urbem penetrat. ingrederentur. hi a rege edocti qd eos facer̄ uellet: ītēpesta nocte ꝑ aquæductū accēsis funalibus ꝓ fecti post multas īgētesq; difficultates facto iam die emiserūt ītra urbanū ædificiū quoddā: inde ad ꝓximos urbis muros ubi nullæ tūc erāt custodiæ

aduolãt: ſcaliſq; quas ſecũ adduxerãt: parieti adactis turrim quãdã capiũt: ſignoq; ut erat ante cõſtitutũ: iis q foris expectabãt: dato Alphõſus armato exercitu celeriter eo accurrit: admoueriq; muro ſcalas iubet. At Renatus eo tumultu excitatus q nihil eo die iſidiarum ſuſpicabaf: cõtinuo ad locũ ſe confert: in hoſteſq; impetũ facit. Sed Neapolitani eã muri parte quæ erat turri ꝓpinqua: facile tuebanf. Dum uero pugnaf: obequitãs Alphõſus: animaduertit paulo ſupra eã parte quæ oppugnabaf. locũ eſſe quendã derelictũ: q eius cuſtodes deſertis ſtatiõibus ad ꝓximũ tumultũ cõcurrerãt. Itaq; admotis ſcalis eũ locũ occupari ĩperat: ſperãs aut urbẽ inde capi poſſe: aut ſaltẽ hoſtes ab oppugnatiõe eoꝝ q turrim ceperãt: auerti iamq; ex iis q in turri erãt: cũ omni tæloꝝ genere impeterẽt: partim grauiter uulnerati fuerãt: partim pauoꝛ territi ne ĩ hoſtiũ manus deuenirẽt: ſeſe e muro p̃cipites dederãt: eratq; ob id Renatus eã turrim recepturus: niſi a tergo ſubito atq; improuiſo cũ ĩgẽti clamoꝛ hoſtes q & p aquæductũ & p eum quẽ diximus locũ: ſupatis mœnibus urbẽ ĩtrauerant: iniecti terroꝛẽ ĩtuliſſent. Quoꝝ in numero miles erat qdam equo iſidens quẽ forte excuſſo ſeſſore ĩtra urbẽ inuenerat: quæ res magnã captæ refractæq; portæ ꝓximæ opinionẽ p̃buit. Renatus nihilo tamẽ ſegnius ſuos cohortatus atq; ĩ hoſtes acriter illatus eorũ impetũ paulũ repreſſit. Sed ubi creſcẽte Taraconẽſiũ numero ſuos conterritos uidit: nec poſſe amplius uim hoſtiũ ſuſtineri: referre pedẽ cœpit. Alphõſus ĩterim ad diui Ianuarii portã quæ erat ab eo loco aliquando remotior: ciuibus qbuſdã adiutoribus q ſe atq; urbẽ diuturna obſidiõe calamitateq; liberari optabãt: ſuoꝝ parte maturaf ſcaliſq; muro appulſis eam portã effringeꝛ iubet. Quare ꝓpauci primũ ſupatis mœnibus urbẽ ingreſſi plæriſq; aliis ut intraret: exemplũ animũq; dedere. Quod ubi Renato renũciatũ eſt: cui potiſſimũ loco ſuccurreret: ĩcertus omni ſpe tandẽ defendẽdæ retinẽdæq; urbis derelictus ceſſit hoſti: moxq; ĩ arcẽ regiã q̃ nouã dicũt: ſe recepit. Tũ demũ multis locis oĩbus paſſim ſtationes deſerẽtibus irrupto facta eſt: ad p̃dãq; p urbẽ diſcurſum: ſed a cæde tamẽ tẽperatũ. Dein ĩgreſſo mox rege p̃da quoq; abſtineri iuſſum. Per hũc modũ Alphõſus Neapoli urbe nobiliſſima regnique ſede uno & uigeſimo anno poſtq̃ bellaf ĩ eo regno cœperat: potitus eſt. Reliquebaf expugnandaꝝ artiũ labor. tres erãt: cũ ſitu tũ ualido p̃ſidio munitæ Capuana: Mõtana: & Regia: ĩ q̃ ut p̃diximus: amiſſa urbe Renatus ſe receperat. Cæteꝝ rei frumẽtariæ inopia laborabãt: Capuana p̃ſertim & Mõtana. Itaq; eas duas primũ Alphonſus obſideꝛ ſtatuit: obſidioniſq; initiũ a Capuana fecit: uelut ĩfirmiore urbaniſq; ædificiis iũcta: eã poſt diẽ quartũ q̃ obſideri cœpta ẽ: in poteſtatẽ accepit. Cauſa deditõnis fuit: q Iohanes coxa eius arcis p̃fectus q cũ Renato ĩ regiã cõfugerat: cui in ea uxoꝛẽ ac liberes haberet: nec ignoraret arcẽ ipſam frumenti penuria obſidionẽ ſuſtinere nõ poſſe: a Renato petiit: ut ſibi de arce Alphõſo tradẽda agere liceret. Huic Renatus cũ iã arci ſubuenire nõ poſſet: ut ſuoꝝ ſaluti cõſuleret permiſit: utq; dieꝝ quorũdam inducias peteret: iuſſit. Is poſtulatis ab Alphõſo facile impetratis arcẽ cõtinuo tradidit mõtana dein quoq; tradita eſt. nec multo poſt Renatus amiſſa Neapoli diſperatiſq; ac perditis oĩno rebus abeundi conſiliũ cepit: potiſſimũ cũ nec ſciret: an poſtea nauiũ facultatẽ qbus ſe tuto mari cõmitteret: habiturus eẽt. Venerãt nanq; ſupra Neapolitanũ portũ poſtridie eius diei quo urbs capta ẽ: duæ ĩgentes genuẽſiũ naues frumẽto honuſtæ: ignaraeq; eaꝝ reꝝ quæ geſtæ erãt: Sed iis mox cognitis: ſub arcẽ q̃proxime potuerũt: iactis anchoris frumẽtũ expoſuerunt: ibiq; Renato rogãte manſerũt. Is igiſ cũ omnino abiſ ſtatuiſſet: p̃ſidio nouæ arci relicto nauim cõſcendit: & cũ eo Octinus carazolus Iohanes coxa & alii qdam Neapolitani ciues. q Renatũ ſecuti: deſereſ patriã cõſtituerũt: ii ſecundã nacti tẽpeſtatẽ: ad Piſanũ portũ delati. Inde terreſtri itineꝛ Florentiã petũt. Alphõſus ad p̃ſequẽdas belli reliquas ĩtentus primũ ĩ prata quæ circa Capuã ſũt: eduxit: q̃ itellexerat Antoniũ caudolã copias ĩ Peli[illegible]gni

gnis cõtraxisse: cui Iohánes sphortia ut ostédimus cũ Sphortiana manu se iũ
xerat. Dein cũ aduersus hos ꝓficisci statuisset: cõtractis iis copiis quas ad de
belládos hostes satis esse existimauit: ad populi fõté mouit: postea Eserniá:
quæ adhuc ĩ Antonii erat potestate: duxit. Eius aduétu cõterriti oppidani
ꝑmiseř se Regi. Inde Carpenonũ belli sedé petit. Ibi castra ponit. Quod ubi
Antonius accepit: oĩbus copiis prius q̃ Iohánes ĩ Picenũ ad Frácisců rediret:
eo cõfestim ꝓficisci & cõfligeř cũ hoste statuit. Itaq; seu maioř q̃ oportebat
fiducia ductus seu dolo ut magis crediť: ꝙ cũ hoste iá sentiret: ĩstructa acie
regé inuadit: q iam pugnádi potestaté faceret. Prælio igiť nõ lõge a Carpe
nono uolũtariis utrinq; animis cõmisso dimicatũ é aliquádiu uario certa
mine nec ĩcruento: cũ neutri cederét. Sphortiana át manus ĩ ea pugna prin
ceps semꝑ fuit: sæpe hosté magno impetu facto repulit: Sed redintegratis
regiis uiribus & Caudolana acie quæ ĩ postremis erat: subsidiũ laborátibus
nõ ferente: sustinere tádé uim hostiũ nõ potuit: ob idq; referre pedé cœpit.
Quare ĩgruétibus a tergo hostibus & Sphortiani & Caudolani simul fudũ
tur: ac ĩ fugá uertũť quos insecuti Taraconéses maioré eoꝝ parté & ĩ iis An
toniũ ceperũt: castrisq; dein & impedimétis oĩbus potiti sunt Iohánes cum
paucis Horthoná se recepit. His rebus gestis Alphõsus ꝑducto ad se Anto
nio nõ modo ignouit: sed oppida etiá quæ a parte hæreditario iure posside
bat: cõcessit: & supellectilé omné amissá: quæ: ĩgés & ꝑtiosissima erat: ĩtacta
reliquit: ꝙ fuit certe nõ mediocre Antonii ipsius ꝑfidiæ argumétũ. Dum
hæc ĩ Cápania Brutiisq; gerunť: Picininus q ut diximus: Belloforte obsede
rat: ita ĩ arctũ oppidanos redegerat: ut omni demũ aquatiõis facultate adé
ꝑta & ea ét q̃ intus habuerát: aqua cõsumpta post uigessimũ obsidiõis dié
suá ꝑsidiiq; saluté pacti deditioné fecerit. Quo recepto oppido: Picininus
circa Appenini radices ꝓcedés: ꝙ uerebať: ne si ĩ planũ descéderet: cõmea
tu ĩtercludereť: Sernanésibus ultro deditis Mõtifortino admouit. Frácisca
q ꝑꝑ copiaꝝ paucitaté cõgredi nõ audebat: se locis tutis ut ostédimus: cõti
nebat: studebatq; donec maioribus augereť uiribus: hostes populationibus
ꝓhibeř. Scripserat át ad Iohánem fratré cognita Neapolis captiuitate & Al
phõsi ĩ Antoniũ aduétu: ut nullo pacto educeret ĩ pugná: qn potius oĩbus
ꝑtermissis rebus ad se q̃primũ uniuersis copiis rediret: Sed ille litteris seu
núcii negligétia seu alioꝝ culpa ĩ tépoř nõ redditis & ab Antonio eius dis
cessum timéti nõ modo ad cõfligendũ ꝑsuasus sed quodámodo impulsus
ꝑliũ commisit: uictusq; ut docuimus: copias amisit. Frácisca & si uno eo
demq; die & Iohané cũ magna & firmissima sui exercitus parte ꝓfligatum
& Belloforte quo hostis distinebať: in illius potestaté redactũ acceperat: ta
mé nõ factus animo nõ suis diffisus uiribus hostibus se opponebat: eoꝝq;
uim a suis arcebat: Faciebat. n. illius solertia animiq; magnitudo: quomi
nus ꝑ regioné impune uagarenť. At posteaq̃ reuocato ex Hetruria Zarpel
lione quo cũ una uenerat Dulcius Anguillarianus ex géte ursina de quo su
pra métioné fecimus: a Frácisco paulo ante mercede cõductus uir sane stre
nuus & belli peritus se satis milite ĩstructũ uidit: ĩ hosté animo ĩgéti ꝓgre
diť: castraq; apud Amádulá ponit: ꝙ é oppidũ nõ lõge a Mõtefortino sitũ
Picininus át cũ ꝑ rei frumétariæ & aquæ penuriá oppidanos ad deditioné
cõpulisset: castra mutarat paulo posterius q̃ uenerat qbus qdé castris ꝓ loci
natura arduus a frõte collis ĩminebat: ad Sernanũ usq; ꝑpetuus qué a supi
ore ꝑte peditatu teneri iusserat: ne hostes aut caperť aut iter ad Sernanũ tur
bare possent. Erat ab ĩferioř parte eius collis tumulus qdam editior. Cæ
teꝝ ĩ summo uertice iustus ac æque castigatus ad duplicem tæli iactum re
motior ab eo loco quem braciani factis statiõibus custodiebát. Hunc Fran
ciscus ꝑ noctis silentium Petrobrunorio cum maioř peditatus ꝑte ꝑmisso
occupari iubet. Is sentiétibus nullis eo ꝓfectus magna statim ut erat a Frá
cisco edoctus: arboꝝ cæsa materie se uallo ꝑ summá celeritaté ab ea parte
quæ uergebat ad hostes: muniř cõtédit: firmato ꝓ tp̃re ea munitiõe tumu

lo:Sphortiani hostes:q iam ad arma cõclamãtes tumultuare cœperant: ala criter inuadũt & in ipsa usq; tentoria irrumpunt:nec lapides nec iacula dẽ superiori loco cõiicer magna ui desinebãt. At illi cõtra magno undiq; facto impetu repulsis intra mnnitiões Sphortianis inde eos deturbar conabant. Pugnabar eminus cominusq; acerrime:multis utrinq; interemptis uulnera tisq; militibns. Sed Brunorius tandẽ ita fortissime pugnãdo opusq; obeun do ac muniẽdo loco se cõtinuit: ut hostes inde magno eox detrimẽto amo uerit:Vex ubi illuxit: Franciscus expedissimo quoq; milite sumpto relictis ad Amandulã castris eo maturat: moxq; rursus facta eruptiõe pliũ maiore undiq; conatu cõmittit: hostesq; q ĩ colle erãt:pellet tentat. At illi loco edi tiore natura & opere pmunito facile sese tuebant. Dimicatũ é multo iam die pari ferme pugnæ euẽtu ĩ eo collis spatio qđ ĩter utrasq; munitiões in tercedebat:Quo tẽpor Zarpellio acerrime pugnãs uulner ĩ fœmur accepto plio excessit. eo colle occupato fiebat:ut hostes & cõmeatu q a Sernano im portabar:itercluderent:& pabulatiõe ltẽ phiberent: nec inde sine manife sta exercitus pnicie abire possent:q; & a tergo mons altissimus quẽ Sibyllæ appellãt:impẽdebat:qua Nursiã usq; difficiliores sũt aditus: & a Frõte Frã ciscus obstabat: neq; a lateribus reliqs ullæ aliæ supererãt uiæ. His igit dif ficultatibus Picininus angustiisq; circũuẽtus rogat p nunciũ Bernardum Medicẽ legatũ florẽtinũ apud Frãciscũ agẽtẽ:ut ad se eat de rebus summis actuq;. Quar nõ multo tẽporis spatõ cũ ultro citroq; Bernardus sæpe acces sisset:pacis fœdus pcutit:iis qdem legibus:legatis Eugenii põtificis q in ca stris erãt:annuẽtibus. Vt Nicolaus picininus incolumi exercitu agro piceno excederet:belloq; deinceps aduersus Frãciscũ abstineret. Quibus cõstitutis rebus mox ducibus ipsis ĩ eũ locũ ubi paulo ante acies certarãt: coeũtibus ac sese mutuo deosculãtibus ab utroq; exercitu cõgressus cõgratulatiõesq; fieri cœptæ sunt. Postridie & Picininus Sernanũ retrocessit: & Frãciscus cũ iam ĩ bello aduersus Alphõsũ psequi instituisset: ad Truẽtũ amnẽ copias pficisci iussit. Ipse aũt Firmũ ad uisendã Blãcam cõiugẽ cõcessit:eo cõsilio ut inde postea exercitũ subsequeret: Sed nondũ Firmo discesserat. cũ ei re nunciatũ est:Nicolaũ Picininũ Tholẽtinũ occupasse:Christophoro Tholẽti nati auctor:cuius hortatu oppidani arma sumpserãt: eũq; primũ ĩtroduxe rãt:quo postea ad oppugnãdã arcẽ Picininus ppius accesserat. Hoc Francis cus audito núcio uæhemẽter admiratus iraq; cõmotus q; cõtra fas iusq; icti recẽtissime fœderis Nicolaus Tolẽtinates q suæ essent dicionis: ĩ potestatẽ accepisset:copias mox ex itinere reuocat: eoq; celeriter ire contẽdit:cũq; ad Rhanciã pueniset:q; é oppidũ Tholẽtino ppinquũ: ibi augendæ uiriũ cã cõsedit eo animo:ut istructo exercitu hostẽ iuaderet:arciq; succurreret:Sed Picininus q sibi a Frãcisco timebat:eodẽ usus deprecator Bernardo medice rursus de pace agere cœpit:factũq; breui est:ut pax iisdẽ cõditionibus reno uata sit:qbus paulo ante apud Amãdulã firmata fuerat. Picininus ĩ Vmbri am rediit. Frãciscus cui ĩ Alphõsũ experiri arma ĩ animo erat: rursus copi as Truentũ uersus q hac tẽpestate nostra a Brucijs Picẽtes diui dit: ire iussit Cæteq; ex itinere Trãsoniates q iter Firmũ Asculũq; icolũt:qđ ad hostes de fecissent:diripiẽdos mãdauit. Quare ubi militũ ordines ad Ripãtrãsoniam hoc.n. nomine. Picẽtes id oppidũ uocãt:cõuenerũt:cõtinuo nõ multa ui in oppidũ irrumpẽtes uniuersa oppidanox bona:Fœminaq; decor Frãciscũ ius su seruato:uerterũt ĩ pdam. Hinc Eugenii legati q in castris erãt:occasionẽ nacti Picinino iam ĩ Vmbriã trãsgresso psuadent:ut Gualdũ Nucerinũ qđ in umbris est:& Frãciscũ tũc tenebar psidio:obsideret:ecclesiæq; Romanæ restituerat imperio:idq; ei facere idcirco licere:q; Trãsoniates q ĩ ecclesiæ fidem redierãt:Frãciscus p iniuriã pdæ militibus obiecisset. Picininus sus cipiedi rursus ĩ Frãciscũ belli negotium nõ recusat: is.n. & si rei militaris scientissimus hebar: tamẽ cũ cæteraq; req; quæ ad rectæ uiuẽdi usũ ptinẽt ignarus esset:q apud eum auctoritate poterãt:facile q; uolebãt:illi g iii

psuadebāt. Itaq; & legatoꝝ pōtificis ut diximus: & alioꝝ quoꝝdam aucto
ritate pmotus nulla neq; dignitatis suæ neq; pcussi bis fœderis neq; demū
iurisiurādi rōe hīta: oppidū hostiliter adortus circūsedit: paucisq; diebus
ī potestatē redegit. Deinde Assisio admouit. Frāciscus his cognitis tertio iā
coepto ī Alphōsū itinere desistit: copiasq; reuocat. Sed quoniā hyems iā ad
uentarat: nō uisum ē ī umbriā sibi trāseundū: ubi oīa hostilia essent: Fabria
nū tamē q; ad Appēnini mōtis radices situ nō lōge ab hoste aberat: p̄sidio
firmat: Quo īsuper mittit Sigismūdū malatestā: Troilū & Petrꝝ brunorium
cū parte copiaꝝ q; ꝓhiberēt: ne ab ea parte hostes mōtē trāsgressi ꝓuinciæ
fines popularent. Dū ibi milite p uicos distributo desidēt: Troilus q; ab reli
quis aliquādo remotior erat: ab hostili manu Robertho bodiēsi duce ex Pi
cinini equitū p̄fectis primario p noctē ita īcautus opprimit: ut primo im
petu maior suoꝝ parte capta uix ipse fuga euaserit: Qua re ex tumultu fu
gientiūq; clamoribus audita: Sigismūdus Petrusq; eo mox aduolāt: hostesq;
p̄da graues īter redeūdū cōsecuti fere oēs capiūt: & quos ipsi hostes ceperāt
cū p̄da in libertatē restituūt. Roberthus cognito periculo fuga sibi salutē
petiit. Mittit post hæc cū pedestri p̄sidio Assisiū Alexāder Sphortia: ubi iā
hostis qua mons abest castra firmarat. Huic ad tuendā urbē nulla maior
supererat cura: q̄ ut mœnia statiōibus factis ab nocturnis hostiū īsidiis cu
stodirent: Nā de ciuiū animis partiū studio nil dubii erat: quin obsidionē
p oēs difficultates perferrēt: priusq̄ hosti se dederēt. Accedebat ad id q; situ
muroq; ac ualido militū p̄sidio usqueadeo urbs ea reddebat oī ex pte mu
nita: ut nihil ab hoste timēdū uideret: quē ēt facile oēs intelligebāt spe per
ꝓditionē potiundi oppidi deiectū nō diu hyberno p̄sertim tp̄re ibi māsuꝝ
Sed q; nulla uis hostium nulla ciuiū discordia nulla obsidionis difficultas
nullus deniq; oppugnationis timor dies cōplures efficere potuit: effecit ho
minis unius prauitas: ut insignē immerita Ciuitas paulo momēto calamita
tē acceperit: Accidit. n. Assisinis q; ut demōstrauimus: p supiorē æstatē Nea
politanis acciderat. Est. n. aquæductus Assisii uetustissimus ab urbanis me
nibus paulo lōgius initiū capiēs. Hāc capiūdæ urbis uiā p hominē quendā
ꝓditū beati Frācisci religionē habitu simulātē fortunæ iniqtas hosti apuit
Siquidē a Picinino p noctis silētiū leuis armaturæ milites ī aquæductum
immissi ī Cāpū quendā ab ædificiis aliquādo remotiorē: ubi solitudo erat:
euaserūt: q ubi se mille circiter numero auctos uidēt continuo ad ꝓximos
urbis muros cōcurrūt: eoꝝq; partē capiūt: ac posticū quoddam ad erumpē
dum iam ab Alexādro factum reserant. Quibus agnitis excitatoq; tumultu
in muro qui erant: timore territi desertis stationibus diffugiūt. Hostes aūt
qui in armis erant: & muro appropinquarāt: repugnātibus nullis pluribus
locis ingressi urbem inuadūt: passimq; miserabiliter diripiunt. ibi a nullo
maleficio nullo flagitio nulloq; cladis genere p̄ter q̄ a cæde tēperatum est.
Omnia humana diuinaq; rapiebant: distrahebantq;: nec ipsum quoq; sacꝝ
diui Francisci tēplum religio nec pietas ulla a fœdissimis ꝓditissimorum
hominum manibus seruauit. Alexāder desperata urbis salute ī arcem se re
cepit: unde postea noctu Guidone Assisino duce egressus per hostes perque
confragosos & niuibus obsitos saltus cum paucis pedestri itinere ad Frāci
scum re infeliciter gesta rediit. Ea urbe capta arcibusq; non multo post tē
pore deditus qcquid agri Franciscus ī umbris obtinebat: p̄ter oppidum Vi
xum: ī hostium deuenit potestatē. Cum uero Nicolaus non ab ipso solum
Francisco: uerum etiā ab omnibus qui recte saperēt: grauiter & argueret:
& damnaret: quod iā semel atq; iterum constitutæ pacis fœdera uiolasset:
quā Amandulæ prius & postea etiā Tholētini percusserat: iureiurandoque
firmauerat: ita respōdebat: nihil se egisse: q; nō iur actum esset: Nam quod
ad Tholētinates attinebat: se non fuisse in causa: ut a Francisco descisceret
sed Christophorū marutiū q a Tholētiatibus accersitus nō difficulter illis
psuasisset: ut ad ecclesiæ romanæ dicionē reuerterentur. Quod autē Gual

dum cepisset: eius rei cãm Franciscũ extitisse: q Transoniates in prædã egis
set: cũ ii sese ultro ecclesiæ pmisissent. Addebat ad hæc: qđ & legatoꝝ sũmi
pontificis & Ludouici patriarchæ Aqlegiensis iussu ea oĩa factitasset: p̃ser
tim cũ dicerẽt: pax quæcunq; antea facta esset: quæ e re Romanæ ecclesiæ
nõ foret: eã nõ esse iure seruandã: & ita periurio oĩ: se liberatũ esse. Ea Ni
colai dicta Franciscus ita refellebat. Nõ esse existimãdũ Christophorũ Tho
lentinatẽ huiusmõi facinus Nicolao inscio aggredi ausum: qđ facile ex eius
ad Tholẽtinates tuẽdos ꝓfectione intelligi poterat. Quod si p̃ter eius uolũ
tatem rẽ tanti momẽti cõtra ius fœderis Christophorus fuisset aggressus:
debuerat Nicolaus sub quo ille merebat: in Tribunũ suũ aĩaduertere: qđ đ
Transoniatibus Nicolaus ĩ mediũ afferebat: uim rationis nullã præ se ferre
cũ iure sibi licuisset: eos in p̃dã uertere: quo rebellibus cæteris forent docu
mento. Nec id satis p̃terea roboris habere: qđ diceret se ab Pontifice p̃stito
iureiurãdo absolutũ: cũ stultissimũ absurdissimũq; esset: quẽ nõ pœniteret
absolutũ iudicari. Sciebat antea Nicolaus se obstructũ esse Eugenio põtifi
ci: Si ergo peierauit qs neget eũ oĩa hæc p fraudẽ egisse: & piurii arguẽdũ?
Erubescat igit̃ Nicolaus uersutiis amplius uel potius ineptiis suis pfidiam
tueri: q fidẽ totiens osculo & iureiurãdo firmatã fefellisset. Eaꝝ reꝝ indi
gnitate Frãciscus aĩo grauiter cõmotus addebat in diuina iusticia spem ha
bere repositã: sibi eã aliquãdo dari occasionẽ: ut de Nicolao homine pfido
ab oĩq; humano & diuino iure abhorrẽte meritã sumeret ultionẽ. Dũ hæc ĩ
Piceno Vmbriaq; gerũt̃: Alphonsus deuicto captoq; Antonio per Pelignos
Marsosq; exercitũ circũducẽs totã eã regionẽ suo ĩpio breui subegit: Quo
tp̃re ultro citroq; missi sunt & ad Alphonsum Troilus & ad Franciscũ Ini
cus giuara hispanus de pace legati magna sane utriq; apud suos principes
auctoritate uiri: Sed Alphonsus tot uictoriis elatus distinere ambagibus Frã
ciscũ conabat̃: qđ cũ ille aĩaduertisset: & Troilũ confestim reuocauit: & Ini
cum ĩfectis rebus ad regẽ remisit. Cæteꝝ ex eo tp̃re ut postea cognitum est
Troilus effrenata quadã habendi cupiditate ĩductus secreto cũ rege multis
ꝓmissis p̃miis cõspirauit: fidẽq; illi dedit de sua ad eũ defectionẽ: Alphõsus
pacatis Brutiis in Apuliã se cõuertit. Restabãt. n. in ea ꝓuincia oppida q̃plu
ra: quæ adhuc Frãcisci Sphortiæ p̃sidio tenebãt̃: quorũ fines ĩgressus agros
q; late populatus Mãfredoniæ admotis primũ castris eã urbẽ p̃ter arcem p
ciuium quorũdã ꝓditionẽ nõ multo post q̃ eo uenisset: ĩ deditionẽ accepit
qua recepta Cæsar & Victor q cũ pte copiarũ sese Troiæ cõtinebãt uictoris
arma secuti ad regẽ cum ipso oppido defecerunt: Quorum exẽplum mox
secuti Arianẽses: & q Garganum montẽ ĩcolunt. nec minus dein cæteri: q
per regionẽ Frãcisci adhuc parebãt Imperio: oĩ demum desperata spe auxi
lii una cum p̃sidiis ĩ regiã deuenere potestatẽ. Renatus ĩterea quẽ ꝓfectum
Florẽtiã diximus: cum arcẽ regiã quæ sola ut docuimus: Neapoli ĩ sua erat
potestate: se diutius multis de cãis tueri posse diffideret: desperatis undiq;
auxiliis eius dedendæ facultatẽ Iohãni coxæ permisit. Ipse ãt mari in Tran
salpinã Galliã rediit. Sed Iohãnes cum his mãdatis ad Alphonsnm ꝓfectus
postulauit ĩ deditionis cõditionibus: ut Octino carazolo & sibiipsi & qbus
dam aliis Neapolitanis ciuibus q Renatum secuti fuerant: ignosceret̃. Qua
re facile ĩpetrata Alphonso arcẽ tradidit. Hoc rerum statu Frãciscus quod
se maiore ab hostibus conatu ĩ sequẽti anno p̃ssum iri ĩtelligebat: deductis
per picentes in hyberna copiis: zarpellioneq; ĩ Hetruriã tuendæ Tuscaniæ
causa remisso: apud uenetos Florẽtinosq; cum litteris tum nunciis frequen
tibus agere coepit: ut & pecuniæ quæ sibi stipendii iure debebant̃: maturi
us dependerentur: & copiis insuper: ut erant ex foedere obstricti: auxilio fo
rent: quo non tam Eugenii pontificis quam Alphonsi regis uiribus: quem
pacato regno aduersum sese uenturum audiebat: resistere posset: Quod nec
tam foederis amiciciæq; iure facere debebant. quam ut cõmunes hostes su
is terminis cõtinerent̃: qui nihil magis conari uidebantur. quam se Picena

prouincia pulso in Hetruriã Flaminiáq; iter sibi aperire: quo inde suæ ui
res cũ philippi uiribus iungerẽtur: qđ q̃tũ interesset & uenetæ & florẽtinæ
reip. ipsi facile metiri aĩo poterãt. Dum eiusmõi curis ꝓspiciendisq; rebus
Frãciscus intẽdit: Eugenius cui ob res secũdas animus creuerat: oĩa eius cõ
silia ad pellendũ Piceno agro Frãciscũ cõuerterat hortãte maxime Ludoui
co patriarcha: ad quẽ oẽm rex; sũmã detulerat. Primũ igitur oĩum de recõ
ciliando sibi Alphonso rege agendũ putauit: quẽ post electũ regno Renatũ
neq; ĩ hostiũ neq; in amicoꝝ numero aperte habuerat: sed magno tamẽ ad
uersus Franciscũ alteri alter adiumẽto fuerat: & ob id haud difficilẽ ad eã
rẽ futurũ arbitrabat. Itaq; cũ ad eũ Tarracinã misisset Ludouicũ de pace
legatũ breui factũ é: ut inter sese sublatis quæ hactenus interceſſerãt: dissen
sionibus: pacis fœdera inierint: in qua ꝑter alias cõdiciones: has prĩcipes pu
blicisq; lrarꝝ monumẽtis firmatas fuisse cõstat. Vt Eugenius Alphõsũ Nea
politani regni regẽ declaret: & appellet: regnũq; ipsum pleno iure illi poste
risq; eius ꝑpetuo possidendũ tradat. Ferdinãdo unico regis filio qẽ nõ ex
uxore susceptũ sibi in regno succeſſorẽ destinauerat: succedẽdi facultatem
faciat. Alphonsus contra Pontifici ecclesiæq; Romanæ se subiiciat: auxilie
turq; ad Picenũ agrũ recuperãdũ: quẽ Frãciscus Sphortia armis occupaue
rat. His pactis rebus Nicolaus Piccininus a rege accersitus Tarracinam uenit
triremibus regiis aduectus: ubi honorificẽtissime exceptus est: Post hæc Al
phonsus cũ de re militari sermo haberet: magnis eũ laudibus extollebat:
qđ Bracii perusini artibus & ꝑceptis militaribus institutus nouissime Bra
ciũ ipsum rexq; gestaq; magnitudine supasset: neminẽq; affirmabat ea tempe
state reperiri ex oĩbus copiaq; ducibus: qui cũ eo certare posset: nisi unum
Frãciscũ Sphortiã uirũ longe bello & armis excellẽtẽ: sed dubiũ: uter ꝑferẽ
dus esset. Nã cũ rei militaris disciplina & auctoritate pœne pares putarent
diuersa tamẽ utriusq; consilia in bello erãt: Nicolaũ ad dimicandũ alacrio
rem ꝑpliũ ex occasione protinus cõmittere: hostẽ celeritate ꝓuenire: excursio
ne fatigare: leuis armaturæ eqte magis q̃ pedite uti: strenuos modo atq; ro
bustos milites armare: hostiũ numero non terreri: Frãciscũ uero arte & so
lertia ĩcomparabili raro nisi ex cõposito confligere: cunctando ac obsidẽdo
hostẽ fatigare: atq; frãgere peditatũ magnificare argẽto auro serico cultos
milites & fortes habere: supioré ẽt numero: hostẽ non negligere: nõ temere
aggredi. Deniq; Nicolaũ in milites indulgentioré. Frãciscũ seueriorẽ haberi
Triduo de belli aduersus Frãciscum gerendi ratione q̃tisue copiis opus fo
ret: consultatũ é. Ea re constituta: Nicolaus inde digressus in castra redit:
quæ non procul Tuscania fecerat: ad arcendã Zarpellionis uim q; uniuer
sam ꝑpe eã regionẽ Romã usq; crebris excursionibus infestius turbauerat:
& sæpe hostes suderat: quoꝝ in numero Fredericus feretranus urbinas fuit
q cũ sub Piccinino militaret: Viterbiũ cũ eqtatu missus ut inde hostis impe
tũ reprimeret: cõfligẽdi potestate facta fusus ab eo fugatusq; ẽ: magna suo
rum ꝑte capta. Cæteꝝ Piccininus ubi nihil obsidẽdo ꝓficere uider, soluta ob
sidione ĩ Vmbriã regredit: ubi regis aduẽtũ expectare statuerat. Dum hæc
aguntꝰ: Frãciscus facta in cãpis pabuli copia ex hybernis eduxit: Dein primũ
Sanctã Natoliã ĩ Camertibus oppidũ circũsedit: qđ ĩde finitimi a Bracião
milite ibi statiua habẽte grauius uexarẽt: admotisq; muro machinis: ita assi
duo oppugnãdũ curauit: ut paucis diebus ui captũ diriperet. In ꝑsidiũ ue
ro iccirco sauitũ é: qđ dũ oppidũ acrius oppugnaret: Braciani maledictis &
cõuiciis uniuersũ ꝓpe exercitũ ĩ sese concitarãt: & ob id a Sigismũdo & Pe
trobrunorio Pazalia in primis ipsius præsidii præfectus: & quot ex reliquo
milite in eorum manus deuenerant. per uarios cruciatus morte affecti sunt
Post hæc Franciscus in Tholentinates duxit: quibus haud difficulter ad de
ditionem compulsus: quicquid Picininus superiore æstate in picentibus
cœperat: in potestatem redegit. Circa uero anni eius initium. Mannus
bariles ex ueteranis equitum: præfectis nulla iusta causa ab Franci

ſco deſciſcens:ad Alphonſum ex hvbernis trāsfugit:a quo pbenigne ſuſce
ptus:& pecunia inſup donatus:& militia nō mediocriter auctus ē.Nam Al
phonſus Sphortianā diſciplinā admirās:oēs Sphortianos libēter excipiebat
& p ſtipendia ad amplioré militiā efferebat.Nā Māni repentina ad hoſté
defectio ſane & Frāciſco & amicis oībus admiratiōné nō paruā attulit : qđ
uir iā ſexageſimū ætatis agens annū:& q ab adoleſcētia uſq; ſub Sphortia
merens militiæ tirocinia exercuiſſet:& deinde p oēm ætaté Franciſcū filiū
ſecutus Sphortianū nomé ſanctæ obſeruaſſet:ad ſenectuté tandé cū perue
niſſet:trāsfuga factus tantā ignominiæ notā ſubiſſet:tantūq; propriæ nobi
litati ac militiæ dedecoris intuliſſet.Eadé ætate Anibal bentiuolus pſiam
a bracianoꝝ tyrānide liberauit:ſed ea res paulo mihi altius repetēda é. Frā
ciſcus Picininus pro pātre Bononiæ præfectus:cū in ea Ciuitate maximam
habere auctoritaté Annibalé cerneret:ueritus ne ab eo pelleref:cū aperte ī
eū aīaduertere nō auderet:p ſimulationē uenationis eductū una cū multis
eius urbis primoribus in arcé ſancti Iohānis ducit:ibi cōiuniū paratū erat
Sed poſt epulas cæteri dimiſſi Bononiā redierūt:Annibali &duobus Malui
ciis Gaſpari patri & Achilli filio uincula iniecta:& uiolato hoſpicii iure ī
Longobardiā cuſtodiēdi maximo p̄ſidio mittūf .Placuit Annibalé in arce
uaranenſi aſſeruari.Ea res maximā inuidiā Picinino cōflauerat animis ho
minū maxime indignātibus Tyrānū in bentiuolos quoꝝ opa & ſtudio reꝝ
potitus eſſet tā nefarie ſæuienté:ltaq; legati & ad Nicolaū & ad Philippum
neqq̄ miſſi.Sed cū nullū remediū inueniri poſſet:Galeacius Mareſcoptus
cū Virgilio Maluicio & paucis p̄terea re cōicata aſſumptis quatuor dunta
xat ad facinus pagendū ſociis inter quos duo eius fratres erant duce uſus
quodā Geniſio Rocha Fabro ferario q ſitū arcis & naturā diligētiſſime ex
plorauerat admotis ſcalis clam in arcé penetrās uno demū ex uigilibus īter
fecto cæteris cū p̄fecto arcis in poteſtaté redactis Annibalem liberauit : ſed
Annibal ꝓpere Bononiā reuerſus cōuocatis amicis & tota plebe cōcitata ꝓ
greſſus ī forū primo Picininū obſedit:mox expugnato palatio:direptis q ī
p̄ſidio militibus erāt eū in poteſtaté redegit:ac domi in uinculis habuit li
berata patria legatos ad uenetos & Florētinos mittit īploratū auxiliū : Nā
arx ualida quæ urbi impendebat:Nicolai picinini p̄ſidio tenebaf:eā ꝓ com
muni ſalute & obſidēdā ſibi & oppugnādā cenſebat ob eāq; rē Petrū Naua
rinaté cū equitibus quadringentis cōduxerat:alios ité pegrinos milites ſcri
pſerat.Ea Philippus cognita:miſit ī agrū bononienſem Ludouicū uermiū
cū equitibus ad quattuor millia:ut quāto poſſet ſtudio:niteref obſeſſæ ar
ci auxiliū ferre.Venerat p eos dies Bononiā Simonetus ex caſtro petro ita
cognominabaf:cū equitibus quadringētis a Florētinis miſſus : & a uenetis
ité miſſus eodé fuerat Tiberthus brādolinus cū eqtibus quingētis: Annibal
re diligētius explorata ac in cōcilio diſputata decreuit in hoſtes educere ac
p̄lii tentare fortunā ltaq; ad decimū nonū Kalēdas Septēbres inſtructis co
piis urbe egreſſus cū ciuibus ſupra quinq; millia ex itinere cognoſcit hoſté
iā mouiſſe:& citato agmine ad Sanctū Georgiū municipiū cōtēdere :cunq;
feſtinationis cām ex timore natam itellixiſſet:magna benegerendæ rei ſpe
aucta maiore in hoſtes aīo progredi cœpit.Accidit forte fortuna inter eun
dum:ut exercitus utriq; inuicē obuiā facti ſint:iter duo caſtella ſāctoꝝ Pe
tri & Georgii:eo loci ubi uulgo in Caſali dicitur.Qui ſimulac ſeſe mutuo
cōſpexerūt:acerrimū p̄liū cōmiſerunt.pugnatū é ab ipſo diluculo ad ſecū
dā uſq; ac uigeſimā diei horā:tāde Philippiani p uariā ac multā equoꝝ ho
minūq; ſtragē terga dedere.Ludouicus deſpatis oīno rebus fuga ſibi ſalu
tem peperit:amiſſa maiore ſuoꝝ parte īpedimentiſq; uniuerſis.Ex hac uic
toria maiorem priore laudē Annibal cōſecutus de redimendis ex captiuita
te Gaſpare Maluicio ac ciuibus cæteris quos Nicolaus ī uīculis hēbat: ageꝛ
cœpit:quo magis ciuiū uolūtates ſibi cōciliaret:Nā arx ꝓfligatis fugatiſq;
hoſtibus non multo poſt per deditionem recepta eſt:Pro iis igit Franciſco

picinino in cõmutationé dato: nõ mõ Gaſpar ipſe & Achilles filius libera
ti ſunt: ſed ét Baptiſta Cannetulus Galeotusq; eius frater. Nec. n. dubitabat
Annibal Cannetulos oés ſibi amiciſſimos fore: cú ſua eſſent cá in libertaté
reſtituti. Cæteq; Alphonſus ex Tarracina Neapolim reuerſus in prata cam
pana uniuerſas cõuenire copias iuſſit: ut inde in Picená expeditionẽ quéad
modũ fuerat Tarracinæ cõſtitutũ: pficiſcereť: & q̃uis legibus ut ipſe bello
intereſſet: minime obſtringebaſ: tamé Troili ut p̃diximus: & Petri brunorii
ad eũ defectionis certa ſpes fecit: ut nõ p uicariũ ſed p ſe ipſe bellũ gerere
ſtatuerit: ob eáq; cãm q̃maximas potuit copias ex oĩbus regnis ſuis eo celeri
ter cõtrahẽdas ſperauit: quo maioribus q̃ fieri poſſet: uiribus inſtructus: re
gni finibus excederet. Itaq; æſtate iá prope exacta ex campano mouet: & per
Pelignos Marſoſq; nõ longe ab Aquila uiſendæ eius urbis cá caſtra ponit.
Erat ea Ciuitas armis uiriſq; pollẽs: in qua camponiſca factio quæ Andega
uinas partes in bello ſecuta fuerat: auctoritate & opibus plurimum poterat
cuius eo tp̃re Antonucius camponiſcus princeps erat: uir rei bellicæ ſed iá
ſenior: peritiſſimus: atq; ob id illius fides regi ſuſpecta: monituſq; eſt a non
nullis aduerſæ factionis ne urbé intraret: qđ ab Antonucio coacta multorũ
manu incautus opprimereť. Sed rex nihilo tamé ſecius urbé ingreſſus: ma
gnoq; ab oĩbus honore exceptus: repperit: quæ de Antonucio dicta fuerant:
falſa fuiſſe. Poſtridie urbe quinq; paſſuũ millia poſt terga relicta caſtriſq;
poſitis: alia regi ſuſpicio iniecta é. Eugenii & Phillppi cõſpiratione ſibi in
Piceno iſidias: parari: q̃ Picinini in umbros aduentus qua in Picenũ iter é:
magnopere aduxerat: ob eáq; ré & Iohánes antonius Tarẽtinus prĩceps & alii
multi regni pceres quos ſecũ ducebat: ne ulterius progrediret: ſuadebant:
adeoq; ancipité & ſuſpenſum reddidere: ut pax abfuerit: quin ĩcertus rerũ
ab itinere deſiſteret. Sed tandé cũ turpé ſibi reditũ fore exiſtimaret: ſatis
purgata p tp̃re ſuſpicionis cá: progrediendi cõſiliũ cepit. Vt uero regem in
Vmbriá aduentare rumor increbruit. Picininus Viſſo admouit: qđ erat op
pidũ ut demõſtrauimus: ex oĩ Frãciſci dicione In umbris reliquũ: regiq; ob
uiam miſit: q eũ hortarenť: ut pro ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cõmodo
pfectionẽ maturaret: quo cõiunctis utriuſq; uiribus oppido: qđ obſidebat
potiréť: prius q̃ hoſtis: ut audierat: oppidanis auxiliũ ferret. Verebaſ. n. Pici
ninus ne Frãciſcus q tũ erat uiribus potẽtior: totis copiis eo proficiſcereť:
qđ ſi fieret: obſidionẽ ſoluere pro exercitus ĩcolumitate cogeretur. Quibus
Alphonſus nunciis pmotus: Iohánẽ Iiriá Hiſpanũ cũ maiore peditatus parte
p̃miſit: q Picinino iũctus magno mométo fuit. Rex cõtinuato itinere Nurſi
am uerſus pfectus é: eo cõſilio ut Viſum potẽs: Piciniũ ſibi iũgeret. Inter
hæc Frãciſcus q ad potẽtiá flumẽ nõ lõge a Sanctoſeuerino caſtra hẽbat: co
gnito uiſſanoq; piculo. eo Sigiſmũdũ & Petrũ brunoriũ cũ peditatu paruo
q; eq tatu ad ſerẽdá obſeſſis opẽ mittit. Quoq; de aduẽtu Piciniuus certior
factus. obſidione deſerta caſtra aliquãto ab oppido lõgius deduxit. Ibi regẽ
cupide expectabat q eũ ſcptẽ millibus paſſuũ a Nurſia caſtra poſuiſſet. ad
eũ cũ paucis Piciniuus ire cõtendit. Fuit certe illius aduentus Alphõſo per
gratus. qđ ita libere ad eũ cũ paucis acceſiſſet. Quæ res oĩ ſuſpicione poſi
ta regis animũ plurimũ cõfirmauit. Poſtero die moris ĩde caſtris: Rex una
cũ Nicolao Viſſũ ire prexit. Oppidani eius aduẽtu cõterriti mox uitã p̃ſidii
q; ĩcolumitaté pacti dedidere ſe Regi: quos ipſe poſtea ad põtificis legatos
q ĩ caſtris erãt: remittẽdos duxit: ut eos táq; ĩ Romanæ eccleſiæ fidẽ redeun
tes acciperẽt. De his rebus cũ fieret ab exploratoribus quotidie Frãciſcus cer
tior: maxia iminẽtiũ hoſtiũ cura afficiebaſ. Ná cũ diu multúq; aĩo uolutaſ
ſet: qd ſibi cõſilii ĩeundum éẽt: nullũ neq; ad ſeruándũ exercitũ neq; ad tuẽ
dá p̃uiciá repiebat: adeo anguſta & dura undiq; oĩa uno tp̃re occurrebant.
Auxilia a uenetis & a Florentinis ut ſæpe petierat: nulla conſequi potue
rat: & quanuis propediem ſe miſſuros dicerent: nulla tamen tam neceſſario
tempore tamque propinquis hoſtibus ſperare poterat. Bononienſium enĩ

rex nouitas fecerat: quo minus ad eū mitterētur. Congrediendū ſibi cū hoſtibus ob copiaꝝ paucitatē nō putabat: qđ iunctæ cū eccleſiaſticis Braciáiſq; regiæ copiæ ſupra quattuor & uiginti armatoꝝ hominū millia cōpleuerant: & eas quas ſecū copias habebat: minus octo millibus eſſe ſciebat: nec ī prouinciæ finibus apertis cāpis expectādum uidebaſ: cū nullus eſſet tutus locus: q eū caperet: nec puincia excedendū oīno iudicabat: & ne dimicaſ cogeretur: ſibi maxime euendū ducebat. Itaq; difficultatibus in hunc modū præſenti rex neceſſitati cōſulēdū putauit: ut q̄celerius fieri poſſet: prius q̄ hoſtes ſuperato Appennino in Picenū deſcendiſſent: urbes atq; oppida prouinciæ totius: quæ ſitu muro atq; arcibus munitiora eſſent: ualidis fidiſq; præſidiis firmarētur. Ipe cū reliquis copiis Fanū fortunæ ſe reciperet: quæ urbs cū eſſet Sigiſmūdi malateſtæ generi in ipſius puincię finibus ſita: ſatis peroppurtuna uiſa ē: ubi ſe cōtinere & hoſtibus reſiſtere poſſet: quoad promiſſa ab amicis auxilia mitterētur: Nā & longo habitu Fanū continet: & mari ab una pte abluitur: & ab reliquis muro & foſſa duplici munitur: ad quā quidē rem conficiendā illa potiſſimū ratio hortabaſ: quod uidebat æſtate iā prope cōſumpta autūnū tantūmodo ſupeſſe: quo tpre hoſtes continere ad res gerēdas ſub diuo exercitū uix poſſent: Redeūdum.n. erat regi ī regnū ſuū: reducendus in hyberna exercitus: priusq; hyems aduentaſſet: ob longa ac difficilia quæ ei itinera conficiēda erant. Præterea nulla neq; regi ipſi neq; Picinino neq; pontificis legatis bellica inſtrumēta eſſe: quibus oppugnare oppida poſſent: & p obſidioné nulla ſeu ppauca ex iis quæ p̄ſidiis defenderētur: uinci poſſe. Ex quo futuꝝ iudicari poterat: ut abeuntibus inde hoſtibus in fide quēadmōm ſperabat: iis urbibus atq; oppidis pmanēti bus quæ p̄ſidiis firmaſſet: facile reliqua quæ ad hoſtes p autūnū defeciſſēt: p hyemem ipſe recuperaret. Primū igitur oīum urbē Firmū regionis caput milite firmādā duxit: eoq; Alexādrū fratrē cū nō paruo equitū ac peditum numero mittendū q ei urbi p̄ſidio eſſet: Aſculū peditatu muniendū: cui lohānem fratrē p̄poſuit. Ciuitati uero Raynaldū ſolianū ex matre fratrē. Fabrianū uero Petrūbrunoriū miſit cū octīgētis circiter peditibus eq̄tibuſq; ducentis: Cingulū Florauantē peruſinū cū tribus equeſtribus ordinibus: lohānem uero Tholentinatē generū cū quingētis eq̄tibus Auximum pficiſci iuſſit. Præterea Troilū roſianēſem cognatū ſuū cū ualido equitatu Hæſio deſtinauit: cui ob fidē p̄cipuā: qđ eſſet ſibi a puericia cariſſimus: ex mre ſororem in mrimoniū dederat. Poſtremo Rocācōtractā qđ uocāt oppidū: Roberthū Sanctoſeuerinatē ſororis ſiliū cū eq̄tatu ac peditatu nō exiguo mittendū ſtatuit: ipſe cum reliquo exercitu Fanum prexit. In itinere haud pcul ab Hæſio ſubſtitit: eo cōſilio: ut alium Troilo ſufficeret: q & p̄ſidio & urbi peſſet. Fuerat.n. ſæpe Frāciſcus a philippo certior factus: Troilum iāpridē cum Alphonſo rege cōſpiraſſe: nihilq; ſupeſſe ad patrādum ſeu fugæ ſeu pditionis facinus q̄ regis ipius ī picētes aduētum: quem cupide expectabat: quo ſibi liberior ad eum trāſeundi pōtas foret: Didicerat.n. eā rē philippus nouiſſimeq; ēt petribrunorii pfidiā ex legatoꝝ ſuorum lr̄is: quos apud Alphonſum hēbat: qbuscum rex ille oīa eius cōſilia cōicabat: & quonia philippus eo ſemp fuerat ī geneꝝ aīo: ut neq; eū uīcere: neq; uīci pati poſſet hæc ab ſe cognoſci curabat: quo ille ab ſuorum perfidia īſidiiſq; caueret. Sed Frāciſcus q ſciebat philippum Troilū ſemper odiſſe: illi nō crediderat. Verum ubi ea res īcrebruit: ac multis ex locis ei īdicata ē: ī ſuſpicioné tādē uenit: ne Troilus pollicitationibus pmiorumq; magnitudine corruptus cum rege ſentiret: & ob id ſtatuerat ide eum amouere: unaq; ducere. At Troilus ueritus id: qđ erat. Frāciſco obuiā exit: dicit ſe aīaduertere illi ſuſpectum factum eſſe: qđ q̄ueriſimile foret. oportere eū recte iudicare. Nā quopacto uſq; adeo eſſet ingenio ab oī hominum natura alieno: ut quicquam aduerſus eum ſentire auderet. a quo perbenigne a teneris uſque exceptus eſſet. & per omnem deinde ætatem ita carus extitiſſet. ut ad poſtremum eius soro

rem sibi uxorē dederit? rogat. ne aures p̄beret inuidentiū maledictis: qui nihil magis conarentur: q̄ ut ipi noceret: esse nō nullos qui oīa sui p dēdi gra confingerēt: Sed se male centies morte subire: quā uel admittere uel cogitare q̄quā: qđ eu foret detrimēto sum. Addidit ad hæc ēt lachrymulas quasdā ui excussas atq; simulatas. Franciscus ut erat ingenio miti facile adductus ē ut quē ex ea urbe oīno amouere instituisset: posita suspicione illi rursus eū præficeret: & qđ iter Fanū uersus cœperat: id facere p̄seuerauit. Dum uero Fani se cōtinet: qđ hostes propediē p loca urbi ꝓxima futuros expectabat: nullū neq; diurnū neq; nocturnū remittebat tēpus negocio uacuū. Primū oīum frumētū cōmeatūq; oēm ad hominum iumentorūq; usum undiq; ex agris in urbē cōferri studere: mari ex Arimino cōportari: quo facilius iclusione miles ciuisq; pati posset: Nec minus uallo & aggere urbē cōmuniri: p pugnacula pro portis ædificari: uias qua hostes uenturos existimabat: si forte urbi admouerēt: frequēti repagulo cōmunitas reddi. Præterea quis antea ut docuimus: auxilia a uenetis Florentinisq; exposcere nō destiterat: tamen ad eos rursus mittit: q̄ doceāt hostē q̄maximis adesse copiis: ac quātis ipse difficultatibus premeretur: quātoue i discrimine res sua oīs cū innata quadam picentū mutabilitate cōiuncta uersaret. Quibus de causis si subuenīē dum censerēt: si saluū si beneficiorū memorē uellēt: accelerarēt. Post hæc q̄ intelligebat Philippū ægre ferre: Alphonsum tātis uiribus auctum a sui regni finibus longius ꝓgredi: cū eo de recōciliāda amicicia cōsiliū cepit: ex quo paucis diebus factū ē: ut uenēti ac Florētini perspecto non tā Franciscī q̄ utriusq; reip. piculo missis propere Mediolanū de renouāda firmandaq; cū Philippo amicicia legatis: facile ac breui cū eo pro cōmuni oīum salute fœdus inierint. Quo pcusso & uenēti ac socii liberius ad trāsmittēda q̄celerrime Francisco auxilia sese cōparant: & Philippus Iohānē baldizonū nūciū primū: deinō multo post legatos ad regē mittit Petrū cottā & Iohānē baldum: q̄ ei nūciarēt: ut ab armis discederet: in suosq; regni fines rediret. Nō placere Philippo Frāciscū Sphortiā q & gener esset & filius tā inexaturabili odio & ad internicionē ꝓpe peti: satis regi esse debere: satisq; eius honori atq; dignitati factū: si agri Piceni fines ingressus magnā oppidorūq; partē i Eugenii pontificis potestatē redegerit. Hæc ubi regi a Baldizono renuncia ta sunt: nō potuit nāhementer nō cōmoueri: cū diceret: se Philippi maxīe hortatu eiusmōi bellū aduersus Franciscū Sphortiā suscepisse: esseq; usque adeo ꝓgressum. ut referre pedē absq; magna honoris sui diminutione non posset. qđ pontifici Eugenio fidē dedisset: se nūq; quieturū: donec Frāciscū ex oī piceno agro pelleret: hanc a se deseri cām honeste nō posse: & ob id ne cesse sibi fore i bello persequi. Proin ad Philippū misit Mathæū malferitū iurecōsultū & Iohānē nucerū legatos: q ita exposuerūt. Non posse Alphonsū regē nō admirari qđ cū picenā expeditionē Philippi potissimū suasu atq; ī pulsu aduersus Frāciscū Sphortiā sumpsisset: ipseq; postea prouinciā ingressus cōplura illi oppida primo fere aduētu atq; una excursione ademisset: sibi p Baldizonū enūciari iussisset: se Frāciscī posita cōtentiōe eū in antiquā patei nāq; grām recepisse: & proin rogare: ut relicta expeditione Frāciscū bello amplius insequi desineret. Id regi gratū fore si ille sincera erga Philippum fide ꝓgeret: Sed mirari ita facile philippū credere Frāciscū bono animo cū eo agere: in grāmq; redire: quādoquidē p petrūbrunorū ac etiā postea p Troilum exploratum habeat: q oia illius cōsilia cognoscebāt: dum apud eum essent: recōciliationem eā uenetorūq; Florentinorūq; cōsilio atq; opa conflictā esse: qđ rex exitus breui ostendere: Mirari ꝓterea Alphonsum: qđ de condicionibus renouati cum Frāciscō fœderis neq; cū secum phillippus communicasset: quasi nihil ad eum de ea re pertineret. Si philippo mutata sententia placuerat pro generi salute regem a suscepta expeditione discedere: debebat oium primum iubere Franciscum ex iis oppidis præsidia educere quæ adhuc in sui regni finibus occupabat. Demum non posse regem a pice

no bello niſi eo ꝓfecto deſiſtere: qđ pontificis iuſſu auſpiciiſq; cõtra roma
næ eccleſiæ hoſtẽ gereret: quodq; ꝑcipue Philippo auctore atq; ĩpulſore ut
ꝑdiximus: ſuſcepiſſet. Cũ dicẽdi finẽ feciſſent: q a Philippo legationi audiẽ
dæ deſtinati fuerãt. Vgutio cõtrarius: Franchinus caſtilioneus & Nicolaus
guerrerius magnæ apud eũ auctoritatis uiri: ſe quæ tuliſſẽt: ad Philippũ re
nũciaturos & de illius ſententia reſponſuros dixerũt. Sed paulo poſt Philip
pus ipſe legatis in arcẽ accerſitis mirari ſe magis inquit: quod Alphonſus
omiſſis quæ ad pontificẽ Eugeniũ ꝓtinerẽt: & ad Nicolaũ picininũ: quem
oĩ tp̃e fidelẽ ſibi cognouiſſet: ſed ĩ una duntaxat Frãciſci Sphortiæ cã alio
rum quorũdã ĩpulſu minus obſequẽtẽ inueniſſet: aliis magis q̃ ſibi de Frã
ciſci in ſeſe aĩo credere ꝓſeueraſſet. Debuiſſe certe Alphonſum in ea re plus
ſibi fidei habere: quã cæteris oĩbus: qppe q Frãciſcũ & in generũ accepiſſet
& ĩ filiũ adoptaſſet. Satis ſibi cõſtare eũ optimo erga ſe eſſe aĩo: & ꝓpterea
illũ in priſtinã a ſe beniuolẽtiã aſcitũ: cupereq; admodũ: qđ promiſiſſet: ꝑ
ſtaꝛ poſſe: uti a rege illius uexãdi ꝓſequẽdiq; finis fieret. ſe hoc uno qd apd
eũ Philippus poſſet: iudicatutũ. Nõ eſſe Neſcium Alphonſum q̃tũ ipe Frã
ciſco: & q̃tũ ille ſibi debeat: Sed dolere plurimũ: ſe totiẽs ac tã multis preci
bus fruſtra a rege cõtendiſſe: uti a ſuſcepto in generũ bello deſiſteret: cum
ſciret maxime: quã eius ſemp amplitudini fauiſſet: hoc reſponſo legati ad
regẽ remiſſi ſunt. Alphonſus interim recepto Viſſo exercitibuſq; cõiunctis
poſtridie ĩde mouerat. & ſupato per Camertes Appẽnino: die quarto inter
duo oppida Montẽmelonẽ & Monticulũ Piceni agri ꝑuenerat: caſtriſq; ad
Potentiã amnẽ poſitis ac excurſionibus circũquaq; factis tantus eſt illico fi
nitimis illatus terror: ut Meloniani & Monticulani. nulla cõtẽtione ei ſeſe
dediderint. Hoc idẽ cõſilii ut ſunt Picentes natura mobiles nouiſq; rebus
ſtudẽtes: miſſis paulo poſt in caſtra ad regẽ legationibus: ſecuti ſunt Sancto
ſeuerinates Matelicenſes Tholẽtinates Maceratenſes Appinianẽſes & q mõ
tem filioꝝ optrani inhabitant: hoc. n. nomine eoꝝ oppidũ Picẽtes appellãt
Eo ẽt tp̃re Petrusbrunorius quẽ Fabrianũ ꝑſidio miſſum diximus: multis
iã Alphonſi pollicitationibus inductus Troilo in primis & Inico giuara uno
ex regiis purpuratis de quo ſupra mẽtionẽ fecimus: auctoribus oppido præ
ter oĩum opinionẽ relicto: ad regẽ totis qbus preærat copiis: trãſiuit: Quo
digreſſo: Fabrianenſes eo præſidio liberi correptis illico armis plebeq; ĩ ma
giſtratus cõcitata: ad hoſtes defecerũt: Quibus rebus geſtis rex motis caſtris
Hæſium a Troilo q iã ut oſtendimus: multo ante ꝑpigerat: accitus ire con
tendit: quo ubi uentum ẽ: Troilus ut erat aĩo exulcerato: oblitus tot ac tãto
rum Frãciſci beneficioꝝ: non mõ ſeſe regi cũ uniuerſis copiis quas ei Fran
ciſcus tuendæ urbis cã reliquerat: ſed ipſam ẽt urbẽ Frãciſco fideliſſimam
& loco ĩ picentibus poppurtuno ad bellũ gerendũ ſitã tradidit: fecitq; ita
ut ea urbis ꝓditio eius ad hoſtẽ trãſitũ p ſe turpẽ ac deteſtabilẽ turpiſſimũ
deteſtabiliſſimũq; & ꝑfidiã inſignẽ multo ĩſignioꝛẽ p oẽm ætatẽ redderet.
Arcella uero q̃ præfecti ſolertia a ꝓditoris manu ſeruauerat: in fide perſta
bat. Sed ea cũ Brunorius oĩum primus ut q̃tum militari arte ac diligentia
præſtaret: regi oſtẽderet: ex ꝓpinq; ædibus oppugnare adortus ẽẽt: nõ mul
to poſtq̃ oppugnari cœpta ẽ: maiore præſidii ꝑte tæloꝝ multitudĩe ĩterem
pta. Rex ꝑ deditionẽ potitus ẽ. Hæc tã ĩſperata duoꝝ inſigniũ uiroꝝ uno
tẽpore defectio repẽtinaq; tot oppidoꝝ rebellio picẽtũ cæteroꝝ aĩos uel ter
ruit uehæmẽter: uel extulit. Nã q aut clã cõſpirare iã cũ hoſtibus aut palã
de deditione agitare cõſilia cœperãt: ad defectiones audacius ĩpellebãt: qui
bus in officio ꝑmanere mens erat: metu nõ mediocri quatiebãt. Infirmi in
firmiores. Firmi uero molles ac parum reſiſtẽtes reddebãt: Ex quo cũ eſſet
pluriminm de Franciſci uiribus & auctoritate diminutum: plæriq; omnes
iam de illius fortunis actum eſſe exiſtimabant: ob eamq; rem Cingulani in
primis nouandæ rei occaſionem nacti in præſidium impetum fecerunt: mi
litumq; bona inter ſeſe partiti. oppidũ regi tradidere. Quod ubi acceperũt

Auximani conflata iã rebellione in Iohãne Tholentinatẽ & Antoniũ trium tum qui ei ſupplemẽto aditus fuerat: & in equitatũ uniuerſum populariter irruentes bonis oĩbus nudauerũt. Dein Ricinatenſes ab iis ſollicitati: mox & ipſi quoq; defecerũt: quoꝝ exẽplũ imitati ſunt picẽtes cæteri: q inter duos amnes Clentẽ ac Potentiã incolũt: qcqd inde Firmũ uſq; relinquebatur agri: ſine ulla ui in Eugenii pontificis dicionẽ deuenit. Acceſſit ad hæc mala: qđ fides nõ minus ĩ militibus copiaꝝq; ducibus q̃ in uniuerſis ꝓpe picenæ ꝓuinciæ populis pangustior infirmiorq; erat. Oẽs. n. eo hoſtiũ aduentu uacillare animis cœperũt. Flaſcus giraſius ĩter reliquos & Guilielmus bauerinus ad regẽ deſciuerũt: Quod fuit certe cõtra oĩum opinionẽ: cũ iis per oẽm fere ætatẽ Frãciſcus familiariſſime uſus eſſet: & ob id alterꝝ Staffolo: alterũ Maſſatio oppidis ĩter Hæſiũ Cingulũq; ſitis p̃ſidio reliquerat. Sed illi tot regꝝ motibus pculſi: ſuæ ſalutis cã ſeſe regi una cũ oppidis permiſerunt: quos ꝓpter eoꝝ egregiã uirtutẽ humaniter excepit: & ne ad hoſtem redirent: ſuæ militiæ aſciuit: & militũ illis numerũ & ſtipendiũ auxit. Sigiſmundus p̃terea ut erat homo natura mutabilis regꝝq; nouarũ cupidus: ubi de regis ĩ prouinciã aduentu cognouit: de deditione ad eũ clam miſit: cui deinde appropinquãti pollicitus ẽ: deſerto Frãciſco: ei ſeſe cũ oĩ eius diciõe deditũꝝ: imperataq; facturũ: cõfeciſſetq; rẽ certe: ut erat pollicitus: ac ſocerum inſup hoſti ꝓdidiſſet: p̃ſertim qđ uerebat: ne ſubacta ꝓuincia totũ poſtea in ſeſe bellũ cõuerteret: quodq; auaricia nõ mediocri ſtimulabat: cum grandẽ a rege pontificeq; pecuniã ſe cõſecuturũ expectaret: niſi qđ multa ĩterim acciderũt: quæ illũ a tãto facinore & ꝓhibuerũt. & deterruerunt. In primis qđ Franciſcus cui illius fides ſuſpecta eſſe cœperat: poſteaq; Fanũ ſe reduxit: portas urbis eius ſingulas ſuo p̃ſidio firmauerat: ſuoſq; ex fidelioribus p̃fecerat: ubi tot penes ſe ex ueterano milite cohortes habere uoluit: ut & Sigiſmundi copias & Fanenſem populũ numero ac robore longe ſuperaret: quodq; is ẽt multis argumẽtis apte intelligebat: & Philippũ Frãciſci partibus fuere. & uenetos ac Florentinos quibuscũ tota Flaminia ſentiebat: auxilia ꝓpediẽ miſſuros. Accedebat ad hæc p̃terea: qđ Frãciſcus ad ſuſtinendã inſolentiſſimi hominis petulãtiã: ſiqd pecuniæ ex Venetiis Florentia q; afferebat. magnã illi ptem dari iubebat: & ſæpe ubi minus erat pecuniæ uaſa argẽtea & gẽmæ ex uxoris ipſius ornamẽtis fœneratoribus credebant ut inde accepto argento illius auariciã quoad poſſet: expleret: poſtremo qđ cũ Dominico malateſta fratre q Braciana fidẽ ſequebat: ita egerat: ut qcqd ex ſua dicione aut ui aut uolũtaria deditione ad hoſtes defeciſſet: ſuo ille p̃ſidio firmaret. Rex urbe ut oſtendimus Hæſio recepta: aduerſus Franciſcũ recta ducẽdũ iudicabat: nec prius cõſiſtendũ: q̃ illũ tota prouincia depuliſſet: qđ exiſtimabat eius p̃ſẽtiã ueritũ Fano exceſſurũ. Sed Nicolaus ſpe per proditionẽ Rocecõtractæ potiundæ effecit: ut cõſiliũ mutaret: cum diceret eſſe non nullos ex p̃ſidio: q clandeſtinũ ſibi aditũ ĩ oppidũ pollicerẽt: quaſpe Rex adductus eo cũ exercitu profectus caſtra q̃proxime potuit muro ad mouit: ſed oppugnãdi oppidi nulla facultas dabat. Spes erat aut per proditionem capi poſſe: aut per aquationis inopiam ad deditionẽ cõpelli: ob eã q; cãm rurſus ita in arctũ toto fere peditatu quo plurimum regius exercitus abundabat. Petrobrunorio auctore atq; duce cinxerũt: ut oem prorſus aquãdi extra muros obſeſſis poteſtatẽ ademerint. Qua re oppidani ĩmul & peregrini milites tãta aquæ penuria laborare cœperũt. ut diutius ferre nõ poſſent. At Roberthus quẽ ut ſupradiximus: p̃ſidio Frãciſcus p̃fecerat: q̃q̃ ſeſe hoſtibus alacriter obiiciebat: crebriſq; eos nõ tam diurnis q̃ nocturnis eruptionibus fatigabat: ſubmouere inde conabat: adhibita diligẽti ĩtus cura: nequa ſeditio oriret: nequue motus excitarẽtur nullũ aquæ tamẽ inopiæ remediũ inueniebat: cũ præſertim neq; plueret: neq; unde aquã exhaurire poſſent: haberẽt. Oĩa. n. caloribus ãreſcebant. Ea igit difficultate: ne oppidum hoſtibus dedere cogeretur: in hunc modum prouidit. Eo aquæ reli

quo quæ aut puteis aut uasis aliis seruata supererat: homines tantūmodo uti pmisit. Equos ac iumēta quæq; occidi: & p præcipitia ī hostiū castra demitti iussit: Quod ubi Alphōsus animaduertit: obsidionē soluēr instituit. Itaq; motis inde castris ad Metaur amnē cōtinuato itinere pfectus millia passuū quīq; a Fano cōsedit. Ex itinerē totus fanensis ager q ultra id flumē est: Regi primū ultro deditione facta ī Dominici Malatestæ ut erat ante cōstitutū: deuenit potestatē. At Frācīscus eo hostiū aduētu cognito q; erat ut demonstratū est: lōge īferior maiore pīsertim copiar parte p oppida præsidio distributa urbē se cōtinebat: leuia tamē plia haud pcul urbis mœnibus cōmittebant: Interea aduenere Iohānes balbus & Petrus cotta legati a Philippo missi: de qbus supra mentionē fecimus. Hi primū Fanū ad Frācīscū flexerūt: q posteaq illū legationis causam edocuere: ī castra ad regē accesserūt: cui cū eadē quæ prius p Baldizonū exposuerat: retulissent: respondit rex: mississe se ad Philippū legatos: ex qbus q; sui sit cōsilii: facile cognoscere: & tamē paucis eos rex summā quas legati ad Philippū pertulissent: edocuit. Inter hæc Zarpellio & Dulcius quos Frācīscus rursū e Tuscania reuocarat: magnis p Hetruriā Flaminiāq; cōfectis itineribus Fanū puenerāt: & petita iterē diu a ueneris Florētinisq; auxilia: Bononiēsibus pacatis rebus Arimīnū tandem aduentare cœperāt. Præterea Flascus & Guilielmus pœnitentia ducti ad Frācīscū cū suis redierāt: Alphōsusq; q; frustra p ea loca tēpus terī aīaduerteret: nec de obsidēda urbē pp loci situm sperar posset: cū mari ut ostēdimus: abluar: qua facile & cōmeatus & auxilia importari mittique poterāt: & Frācīsci maxime pīsentia obsidionē multo tolerabiliorē obsessis diuturniorēq; futurā uidebat: statuit: dimissis legatis: ipse suo cū exercitu retrocedere: ī regnūq; remigrare. Itaq; & ipse & Nicolaus pluribus iam consumptis diebus diuīsis copiis inde uno eodēq; die mouerūt. Rex Metauro suparo ad Bodiūmontē exercitū duxit. Picininus copiis Hisauro traductis ad Laureūmontē pisaurensis agri municipiū castra posuit: quo īde auxilia res copias ne Frācīsco iungerē: trāsitu phiberet: quæ ut diximus: in Arimīnēsiū fines careruatim ī dies appellēr dicebant. Ex quo fiebat: ut Frāciscus īter bina castra medius esset. Rex cōtinuato p hæsinos Auximanosq; itinerē Firmū duxit: cunq; ad eā portā quæ ad orā maritimam portūq; uergit: milites positis armis stationibus faciēdis intēderet: Alexāder uir & cōsilio grauis uir & armis acer: q ei urbi ut ostēdimus: perat: subita eruptione facta: nouissimū agmen a tergo adortus: magnū iis terroē intulit: ex qbus partim cepit: partim fugauit. Sed exaudito clamoē cōspectoq; tumultu hostes sumptis ppe armis opereq; castroq; ītermisso magno ī Sphortianos impetu ferunē: q multitudine pressi terga uertere coacti sunt: sed ī urbē tamē īcolumes se receperūt. Insigne apud portā certamē fuit: Taraconēsibus ītra urbē Sphortianos repellere: illis uero hostes pcul mœnibus arcere innitēti bus. Adiuuabat Taraconēses ille res plurimū: q; Alexāder cū non nullos ex Ciuitate ac ēt ex equitatu pditionis suspectos haberet: nō audebat totis copiis pdire ac omnē uim ī hostes facere. Post hæc Alphōsus q eo maxime cōsilio ibi castra firmauerat: ut experiret: an eius aduētu motus aliq ī urbe excitarenē: cū nō nullos ciues esse accepisset: q eo ppinquoē facto sese Romanæ ecclesiæ mox dederēt: spe p pditioue urbis potiūdæ delectus Et itē perspecto eius situ: quæ loci natura lōgo ambitu & ualido insup muniebar: præsidio: p obsidionē ad deditionē redigē posse diffisus: Paucis post diebo motis castris ad turrim palmar Firmani agri municipiū pfectus est: Inde Maranū duxit: ubi magna ac repētina rex cōmutatio ī perfugas facta: magnaq; illis illata calamitas. Dedicerat p eos dies Frācīscus: Alphōsū nō satis Troilo ac Petrobrunorio fideī: quod haud lōge abesset a suspitiōe: ne ii duo cū hoste sētirēt: cuius cōsilio ad se ueniss̄ēt: sui perdēdi aut magni alicuius detrimēti inferēdi causa. Quare Frācīscus curādū sibi instituit: ut regi usq; adeo de perfugis suspitiōem augeret: quo ille eos aut perderet omni

h

no: aut fortunis omnibus exueret: & ita hostis beneficio perfugarꝝ ulcisce
ret iniurias: Nec.n. dubitabat homini peregrino Italico generi ꝓpemodum
diffidenti adeo fugas ipsos ꝓditionis suspectos reddere: ut essent pœnas ali
quando daturi: cũ Gotholani p̃sertim suapte natura Italos semper odissẽt:
hẽanſq; apud eos ĩfidi. Itaq; mittit ad Alexãdrꝝ cõfestim nũcius priusq̃ rex
Firmũ ꝑuenisset: cũ epistola ad Troilũ Brunoriũq; ĩ hãc snĩtiã cõscrpta: ut
ꝙ iã erat cõstitutũ: maturarẽt: nec amplius ꝙ facturi essent: tardarẽt. Eius
modi epistolã iubet Alexãdrꝝ in hostiũ castra ꝑferendã curare: eo cõsilio: ut
intercepta ad Regẽ deferret. Eodẽ tẽpor Fani diuulgat zarpellionẽ se ꝓpe
diẽ Firmũ cũ equitatu nauibus missurꝝ. Fecit Alexãder: ut erat a fratre ius
sus: Proin capto ab hostibus cõtinuo cũ epistola nuncio ad Regẽq; perducto
patefacti trãsfugarꝝ doli mox uisi sunt: & quãto ĩ piculo cõmunis oĩum sa
lus seruaret: si se cũ Alexãdro ꝓditores coniũxissent: Regẽq; ĩuasissent: quo
rũ ĩ equitatu ac peditatu magna totius regii exercitus uis cõsistebat: Quã
obrem extẽplo armato exercitu utriq; ĩ p̃toriũ accersiti mox cõp̃hẽsi sunt:
armisq; equis atq; omni supellectile quæ ĩgens ꝓpe erat & p̃tiosa denudati
Nec ita tẽperari militũ furor poterit: ꝑꝑ nefãdi facinoris magnitudinem
cuius insimulabant: quin oẽs eorꝝ copiæ eandẽ pertulerint calamitatem. ti
mor.n. subito natus plærunq; mẽtẽ timẽti cõsiliũq; eripit. Eos postea Nea
polim ꝑductos & in citeriorẽ hispaniã missos Rex ĩ arce Satabiæ ualentini
agri custodiri iussit: ubi supra decẽniũ in uinculis ꝑmanser. Postridie Rex
Inde discedẽs trinis castris ĩ Asculanũ peruenit: & mille circiter passus ab
urbe castra fecit: quo ciuiũ quorundã patria ꝑ seditionẽ iam antea pulsorꝝ
suasu deflexerat: qui ei intestinorꝝ motuũ si Asculo cũ exercitu appropin
quaret: spẽ dederãt ꝑꝑ propinquitates & Clientelas: quas ĩ Ciuitate haberẽt
Sed cũ ibi triduũ mãsisset: nec motus aliq a proscriptorꝝ ꝓpinqs fierent: ꝙ
nemo p̃sidii metu arma sumere auderet: Truentũ trãsgressus: ꝑ sui regni fi
nes copias hyemandi gratia distribuit. In itiner quicqd inter Firmũ Asculũ
que oppidorꝝ ĩtercedit: ecclesiæ nullo negotio reddidit. Ipse ẽt Alphonsus
Interãnã & Ciuitellã suæ dicionis oppida Asculanis ꝓxima quæ eo usq; in
Frãcisci fide ꝑstiterãt: oppidanis omni spe auxilii derelictis sese ultro de
dẽtibus: ĩ potestatẽ accepit. Quibus cõfectis rebus Iohãneantonio ursino Ta
liacocio Paulo sangue & Iacobo mõtagatha cũ militũ manu picẽtibus iis p̃
sidio relictis q inter Asculũ Firmũq; sunt: Neapolim rediit. Inter hæc bra
ciani nõ aperto bello sed latrocinantiũ more Ariminẽsiũ Frãciscũq; finis
die noctuq; infestare nõ cessabãt: ꝙ palã ꝑuadere regionis loca nõ audebãt:
ob metũ eorꝝ: qui & Fani & ꝑ Ariminẽsiũ municipia distributi p̃sidio erãt
Zarpellio itẽ cõtra ualida equitũ ac peditũ manu sumpta Frãcisci iussu Fa
no egressus multis magnisq; ꝑ rebellẽ prouinciã excursionibus factis cũcta
tumultu ac terrore ꝑmiscebat. Magnũ captiuorꝝ ac pecorũ numerũ agens:
oppidumq; Seram q̃ Comitũ picẽtes uocãt: ui captã p̃dæ militibus cõcessit
Interim auxiliares copiæ supra quattuor armatorum millia quas ueneti ac
Florẽtini: ut p̃diximus: miserãt: oẽs ĩ Ariminẽses cõuenerãt: quarum ducto
res erãt Taddeus æstensis: Guido rango: & Tiberthus brãdolinus a uenetis:
& Simonetus & Florẽtinis missi. Post hæc Frãciscus eas sibi copias iungere
Picininumq; ubicunq; esset: inuadere ĩstituit: sed neq; illæ ad se neq; ipse
ad eas hostibus transitum prohibẽtibus ire poterat. Duces tamẽ copiarum
hosti apropinquar iussit: Locumq; castris ad Sãctum Iohãnẽ quẽ ad Mare
nianum dicunt: quattuor circiter passuum millia ab picinino distãtem de
legit. Hunc & si natura & artificio munitus erat: fossa tamen & agger mu
nitionem reddendum curauit. Dein & zarpellionẽ Fanum redir. & Alexan
drum cum iis copiis quas secum habebat: cumprimum Regem Truentum
trãsisse exercitũq; ĩ hyberna dimisisse cognouit: ad se q̃celerrime ꝓficisci
imperauit: q Cõticino carpensi & Christophoro cremonensi cũ eqtatu ac
peditatu Firmi p̃sidio relictis: per Ancõitanorũ fines & per maritimã dein

Bottolani Italos semp odere

Troilus & Petrus Brunorꝝ Capiuntur

Ductores venetꝝ Florentinorꝝ

de oram paucis diebus Fanū peruenit. Præterea q̄ maximas undiq; copias po
test: eo cōuenire iussit. Cōduxerat. n. haud multa pecunia paulo ante mato
rē regii peditatus partē cū ipsis cēturionibus q audita multisq; exemplis p
specta Frāciſci singulari ī milites liberalitate ac munificētia: deserto rege:
dum ille apud Fanū esset: regnūq; postea repeteret: magno ad eū studio con
fluxerāt. Omnibus igit̄ rebus quas bello usui fore putarat: cōparatis: copiis
que unū ī locū coactis Frāciſcus circa nonas Nouēbres Fano eduxit: agmine
que instructo ī hostē ire cōtendit: eo cōsilio: ut exercitu Hisaurę traducto:
castrisq; nō lōge ab eo flumine positis: postero die se cū altero exercitu con
iungeret: quo maioribus auctus uiribus hostē q se munitissimis castris cōti
nebat: pluribus locis inuaderet: cui ex itinere renunciari iubet p Tubicinē
quendā: q pridie ad eū qd ageret: exploratū uenerat: a Picinino alia ex cā se
missū simulās: sese instructis copiis p patētes cāpos in eū iter facere: ex cadē
qua ille utebat: aqua eo die bibituę: Nam ī eundē qué p̄diximus: amnē: Bra
ciani milites paulo inferius ex eo loco in quo castra metaturus erat: aquatū
ibant. Vbi uero ad flumē uentū est: cōsistere aciem iubet: qđ nisi solo uado
p ea loca id flumē cū pp uim aquæ: tum pp ripæ utriusq; alti tudinē trāsi
ri poterat: cui Castellū impēdet: q̄ Abbatis monte uulgo appellāt: loci situ
ualidū: Huc paulo ante trāsmissi a Picinino uenerāt Dominicus Malatesta:
Roberthus bodiēsis bracianæ militiæ p̄fecti: Angelus Runco: & Petrus Ma
uaniēsis eccleſiastici tribuni militū cū nō paruo equitū ac peditū robor ad
quattuor millia: quo & Castello p̄sidio eēnt: & trāsitu hostes phiberēt. Hi &
si ī armis erānt: & ī planū descēsuri: impetūq; aut ī ipedimeta aut ī postre
mū agmen facturi credebant: tamē nec loco discesserūt: nec eunte militem
quēquā lacessere ausi sunt. Quod cū animaduertisset Frāciſcus: tum trāsir
ordines Flumē iussit. Cæteq; Alexādę & Zarpellionē īminētibus opposuit
hostibus cū iis mādatis ut tādiu ibi cōsisterēt: donec exercitus omnis impe
dimētaq; flumē trāsissent. Ipse amne traiecto ad principia se cōtulit: & iam
miles castra metari cœperat: cū ad arma cōclamari ad dexterā exauditū est.
Collis ē a Laureo mōte apud quē Picininus: ut demōstrauimus: castra habe
bat: ad Hisauę usq; ad duo passuū millia fere ppetuus a latere utroq; leni
ter castigatus dorso æquus tumulis qbusdā īteriectis. Is cliuū habet ad pla
niciē quādā nō satis latā desinēte: quæ ad flumē pertinet. Per hūc pedestris
braciana māus paucis ītermixta eqtibus pgressa ī planiciē descēderat: Sphor
tianosq; lacesser cœperat. clamor mox sublata tumultuq; excitato huc Sigis
mundus a Frāciſco missus celeriter accurrit: q hostes repellat ne ī ponēdis
castris milites turbarent: q̄ iam dies īclinarat: pluereq; leniter cœperat. ob
eamq; rem nec plūs multo milite cōmittē dū nec hoste insequēdū iniquo p̄
sertim loco uidebat. Cæteq; crescētibus sensim hostiū copiis: Sphortianos
que de supiore loco acrius cædētibus. ī qbus Picininus aderat: Sigismūdus
eos neq; ppellere aduersarios cū ī cliuū se reciperēt: neq; suos inde dissolue
re: īgruētibus a tergo hostibus poterat. Itaq; quo ī statu res esset: Frāciſco re
nunciari iubet: opusq; esse maiore eqtū manu. Qua re núciata Frāciſcus di
misso statim castra metādi negotio: eo aduolat: perspectoq; loci situ & qua
se hostes mutatione tuerent: cōtinuo ad se aciem accersiri iubet: Taddeūq;
insuper ac socios pluribus uelocissime dimissis nunciis edocet uti oībus co
piis ad Laureū monte q̄celerrime ire cōtēdant: & animo alacri hostilia tua
dant castra: quo & a fronte & a tergo uno eodēq; tpre hostis p̄mereā. Dein
ubi ad se ordines primi appulerūt: impetū alacriter ī hostes fieri imperat
Quo facto: illi ī cliuū repulsi ibi Phalāge facta: resistēr initebātur At Fran
ciſcus & si animaduertebat cliuū ascēsu difficilē esse: repugnātibus. desuper
hostibus: tamē maioribus rursus uiribus instat. Braciani cū sustinēr uim nō
possent: ī summū collē se recipiūt: ac tumulo q primū oblatus est: occupa
to: inde amouere hostē conat. Sphortiani cōtra acrius subeuntes collem &
ipsi superāt. hostesq; tumulo deiectos locū deserer cōpellūt. Ii ubi se h ii

cũdũ ad tumulũ puenerũt: ĩ hostes cõuersi subsistunt: Qua Nicolaus munitione confisus plium enixius instaurat: pugnaq; eo qđ intercedebat: spatõ fortissime. Sigismũdi equites ĩ prima uersabaf acie: q; ita ille dimicãdi cupidus a Frãcisco pugnæ initio impetrarat. li cũ sæpe reiecti terga hostibus uertissent: subsidiũ sibi multis uocibus submitti petebãt: equos iteq; atque iterum conclamãtes: ut ĩ plio ab iis q premunt: interdũ fieri solet: quibus Frãcisco fugientibus obuius stricto ense postremo factus eos acerbius increpat: ignauiæq; grauius accusat: Suntne inquiens hi qbus insidetis: equi an Asini aut pecudes? Faciẽ nõ terga hostibus uertẽdã eẽ: formidinẽ dimittẽdam: subsidia & ipm adesse. Quibus dictis: ptoriana turmã alterã cui pp eximiã uiroq; uirtutẽ plurimũ cõfidebat: in ueniẽtes immittit hostes. eius ĩ cursu mox illoq; reprimit impetus. Frãciscus mutato equo redintegratis fugiẽtiũ uiribus cõfirmatisq; in pliũ animis maiore conatu in hostes fertur. Sed cũ illi obstinatissimis animis resistẽtes loco minus cederẽt: alia q; a frõte uia deturbari eos urgeriq; oportef putauit. Trãsierãt interim flumen sui oés & nouissimũ ẽt agmẽ: qđ impedimẽtis ut diximus: plidio relictũ fuerat itaq; p nuncios mãdat Alexãdroq; fratrẽ uadũ seruaf: ne hostes q a tergo trãs flumen erãt: in impedimẽta irrumperẽt. Zarpellioné cũ suo equitatu sumpta ẽt ualida peditũ ac sagittarioq; pilulariogq; manu aqua nuncius ostenderet: celeriter cõtendere. Is iter eundũ a Frãcisco quid fieri uellet edocius ad læuã pperat: qui ubi ad plscriptũ peruenit locũ p decliuũ q erat ad sinistrã collẽ subit: & relicto ad dexterã tumulo: ĩ quo Nicolaus cũ uiribus resistebat: in cõfertissimũ hostiũ agmẽ qui pliãtibus suis subsidio parati stabant: magno impetu magnisq; clamoribus sese mediũ infert: cuius aduẽtu exemplo pturbatis ordinibus hostes & q a frõte ferocissime dimicabãt: & qui post principia constiterãt: ut coacti terga dant. & quisq; qua offert iter fugæ se mãdat. Nicolaus uia ui p medios hostes facta hos atq; illos incitato equo ptergressus: fugiẽtes suos hortaf: ut ĩ aduersarios cõuersi illoq; impetũ paululũ morarenf: simulq; admonẽt: ut cõserti nõ palãtes ĩ munitiões castroq; quæ proximæ essent: sese reciperẽt. Nec dux tamẽ his uocibus suos iam ĩ fugam coniectos continere potuit: qn effuso cursu castra uelut salutis suæ spem reliq; repeterẽt: cũ ibi se tueri posse cõfiderẽt. Itaq; Sphortiani uictores dum infestius uictos agunt: multos ex iis capiũt: multos multis illatis uulneribus equisq; cõfossis cõsternũt. At ubi castra uentũ ẽ quæ una tantũ parte adiri poterãt: cõplures ex braciana manu qbus & animi & corporis inerat uirtus: restiterũt: aditũq; duplici repagulo ordie firmatũ ab hostiũ ingressu enixius defẽdere cœperũt. Muniebat pterea eũ aditũ non tam munitio ea q; paucis ante diebus Nicolaus aggef & uallo instruxerat: q; castellũ q; desup instabat: natura & oper pmunitũ. Sed dum Sphortiani & a fronte & a lateribus hostes tælis pilulis omniq; missiliũ genere acrius impetũt: lohánellus arianẽsis ex ptorianis equitibus strenuus & manu ptus eximioq; uectus equo intra repagula audacissime psilit: qué mox alii is atq; aliis subsequẽtibus hostes aditu deturbant: qbus plusis cõtinuo cæteri rursus terga dedere: Quod cõspicati q; castello plidio erãt: desertis illi cõstationibus: fuga & ipsi quoq; saluté sibi quæsiere: Nox interim aduẽtarat: & pluuiæ increbuerãt: cũ ĩ hostiũ munitiones post diu multũq; p uariam fortunã diei cõsertam pugnã penetratũ est: Vicit tandẽ acerrimũ belli ducé pertinax alterius fortissimi uiri uirtus. Dein cũ nihil uictoribus impeditũ esse soleat: paulo fere momẽto militibus undiq; huc atq; illuc pdandi studio discurrẽtibus: castra passim capta sũt atq; direpta: ubi magna supellex inuẽta ẽ mensæ p tabernacula stratæ. cœnæq; paratæ. magna armorum uis magnusq; equoq; numerus: q; nõ omnes initio pugnæ iduerãt arma: cũ haud existimarent cõtempto ẽt ducis imperio hostem in tam munitissima castra irruptuq; Magnus pterea captiuoq; fuit numerus: q hostis máus effugerũt: noctis beneficio adiuti saluté sibi pepererũt. Picininus posti pfligatũ

fugatumq; exercitū paucis ex suis comitantibus castris excessit: totamq; fer̄
noctem p inuia atq; inculta errauit: nec antea restitit: q̄ ad montē sicardū
ultra Isaurum pisaurēsis agri municipiū sese lōgo grauiq; animi dolore ꝓ
pe cōfectū recepit. Qui p̄lio superfuerunt: alii Pisaurꝫ alii ī municipia alia
p noctem profugerūt. Frāciscus tenebris iā factis: hostiū castris potius mili
tibus opulenta præda impeditis ibi manēdum duxit. Alexāder fratris iussu
noctem uniuersam ī armis egit: nec sibi nec militibus q cū eo erant: nec im
pedimētis q̄es ulla data. Multi locoꝝ uiaꝝq; īpiti quærēdis suis totā noctē
errabundi mane ī hostiles captas munitiones acciti eodem omnes læti sese
contulerūt. Taddeus quoq; ac socii cū pœne sero Frācisci ad eos de inito p̄
lio nuncii peruenissent: īcerti qd cōsilii caperēt: tota pœne ea nocte in acie
steterunt: ignari ēt eaꝝ reꝝ quæ postea ad montēlaureū gestæ fuerāt. Cæte
rū Frāciscus hac uictoria parta: agitare animo cœpit: oblatā recuperādæ ꝓ
uinciæ occasionē haud quaq̄ p̄termittendā: cū prudētis esset: nō minus scir̄
uictoria uti q̄ uincere: in primisq; celeritate opus esse: prius q̄ hostes ex fuga
trepidi spiritus reciperēt. Proin instituit biduo post duobus cōiūctis exerci
tibus motis inde castris & Picininū persequi quē ī Picenū fugere intellige
bat: & ꝓuintiā simul inuadere ac omnibus belli artibus anteaquam hostis
uires colligeret: & oppida p̄sidio firmaret: ad deditionē cogere quod haud
difficile futuꝝ arbitrabat̄: si recēti uictoriæ fama ac magno exercitu uictos
atq; ex aliis ī oppida alia fugiētes hostes insectaret̄: si territos si imparatos
ac mutabiles natura populos ocius opprimeret: pseuerassetq; sane Frācis
cus q̄ instituerat: officer̄ p̄sertim q̄ ea uictoria plane uidebat̄ fortuna: quæ
solet ī bello uirtuti maxime cōiuncta plurimū posse: ei admodū fauisse. cū
& ī priorē rei bellicæ auctoritatē restitutus esset: quæ pp fanēsem inclusio
nē nō nihil diminuta uidebat̄: cū deniq; tot superioribus annis acceptas a
Picinino īiurias ultus esset: nisi Sigismūdi petulātia atq; temeritas omnia
eius cōsilia pturbasset: ls. n. ut ītellixit Frāciscū in picētes ꝓpediē castra mo
tuꝝ: multis incensus querelis eū adiuit: cōmemorareq; cœpit: se fortunas
suas omnis ꝓ illius dignitate ꝓ cōmodo proq; suoꝝ omniū salute hostibus
obiecisse: nihilq; sibi demū reliqui superesse: cōstare iam satis deo īmorta
li atq; hominibus: qd ipse tot uno tp̄re ingruētibus hostiū copiis egerit: &
qua fide quoue animo oīa ēt durissima ptulerit: Quot p̄terea sui populi fe
re oēs & uastitates & incēdia: quot populationes: quot maleficia atq; īiurias
nō tam ab hostibus q̄ ab ipsis ēt amicis perpessi fuerint: neminē esse q igno
raret. Decere ꝓpterea nūc cū uicerint: se quoq; q tot laboꝝ totq; periculoꝝ
socius fuerit: earū rerū quas afferre uictoria solet: participē fieri: nec hono
ris nec cōmodi cuiusq̄ omnino expertē q̄ inde ipse cōsecuturus esset. opor
tere hoc tp̄re suos fines ab quotidianis hostiū incursionibus tutos reddere
ac curare: ut suis aliquādo quiescēdi facultas eēt: Pisaurū sibi ī faucibus eē
suorū malorū oīum causam: q̄ cū inter Ariminū Fanūq; latronibus rece
ptaculū esse: unde grauia suis quotidie detrimēta inferant̄: hoc eripiendū
esse ex hostiū manibus: nec se quieturū unq̄: nisi ī suā redigeret̄ potestatē.
nūc superatis fugatisq; hostibus idoneū obsidēdi eius oppugnādiq; tempus
esse. hoc se unum petere. hoc quāto maiore posset studio cōtendere. Quod
si impetrare nō posset: se haud amplius castra cōsecuturū. Quæ cū audisset
Frāciseus: nō potuit nō admirari hominis īsolētiā & grauiter animo nō cō
moueri: sed suppressit modestia iram quando sic tempora ferrēt: & aliorū
errata ei patiēter ferenda statuit. Quāobrem & si animaduertebat: ubi diu
tius p ea loca īmorandū esset: lōge sibi exercituiq; uniuerso multis de cau
sis hyberno p̄sertim tp̄re detrimētosum fore: tamēne oīno illius uolūtati
refragari uideret̄: quē ueluti furētē & ad omne trupe facinus ꝓcliuē uide
bat: humaniter respōdit: se nō īmemorē esse eorū oīum quæ recēsuisset
suaq; egisset causa: nec ingratum erga eum de se benemeritum unquam fu
turū & ob eā rē qcqd cōsilii atq; opis ī se esset: quo eius satisface ---- h iii

ret desyderio: libenter se p̄statur̄: neq̄ laborē ullū recusatur̄: quanuis omnis per eam regionē eo tēpore exercitus cunctatio maximo sibi foret detrimēto. Eo respōso mox hominis extīcta ira & lenitus ē animus. Interim municipes qui cis flumen incolunt: & Pisaurensiū iuris sunt: clade suor̄ nunciata: confestim missis ī castra nunciis sese Frācisco p̄miserūt: quos dein ad faciendā Sigismundo deditionē remisit: ut hominē habēdi cupidū beneficio facilius in officio contineret. Post hæc triduo in iis castris exacto bipartito exercitu supra Pisaur̄ duxit: ut inde tentaret: si forte ciues nō nulli q̄ Sigismundi rebus ī urbe secreto fauere dicebant̄: motus aliquos excitarēt. Sigismūdus cū altera exercitus parte traiecto amne Abbatisq̄ mōte recepto: oppidū Candellariā: obsedit: Idq̄ mox uerbis metū oppidanis īcutiens oppugnare adortus est. Frāciscus ubi uidit spem per ꝓditionē Pisauri potiundi ademptā esse: nec urbē maritimā muro ac fossa ualidā & p̄sidio insuper p̄munitā sibi obsidēdam eē p̄sertim p̄ hyemem: ubi tempus nequicq̄ absumpturus esset: ductis ad Nubilariā copiis castrisq̄ circumpositis: cōsedit: qđ est municipiū inter Pisaur̄ Fanūq̄ pari fere interuallo situm loci natura oper̄ & p̄sidio munitissimū. Dominabat̄ p̄ id temporis Pisaurēsibus Galeacius malatesta: q̄ ueritus Sigismūdi īsidias: bracianas p̄tes sequebat̄: Picininiq̄ p̄sidiū paucis āte diebus ī urbē admiserat: cui Fredericus feretrāus p̄erat q̄ & Pisaur̄ diligētius seruabat: nequa ibi seditio aut tumultus oriretur: & Nubilariā insuper ualida peditū manu munierat. Hanc admotis muro machinis oppugnar̄ adortus: post sextū obsidionis diē nullo intermisso tēpor̄ effecit: ut tentata leui p̄lio expugnatiōe municipes timore territi mox sese uxores liberos fortunasq̄ suas oēs Francisci fidei cōmiserīt. Sigismudus interim recepta p̄ deditionē Candellaria ad Frācisci castra redierat. Post hæc Nubilaria ī potestatē redacta ualidoq̄ peditū p̄sidio firmata Frāciscus motis inde castris: in Picenū uti prius decreuerat: iustis itineribus ire cōtendit: & omniū primū Montēbodiū expugnare aggredit̄: oppidū in picētibus populo satis frequens: & fertilitate soli opulentū: cuius erat regulus paterno iure Roberthus bodiēsis quē supra noīauimus: ex tribunis equitū braciani exercitus primariū: Sed cū eo die ab exercitu p̄p̄ cōtinuū hymbrē ægre pugnatū esset: postremo importunus noctis interuētus re infecta p̄liū diremit Cæter̄ oppidani ueriti: ne postridie rursus maiore conatu acrius impeterētur: ubi illuxit: suam suor̄q̄ omniū incolumitatē pacti sese Frācisco p̄miserunt. Arx quoq̄ nō multo post sine ullo negotio tradita est. Dum uero Nubilaria oppugnabat̄: oēs regionis Accolæ qui ultra Metaur̄ ī picentibus Sigismūdo parebant: & hostes primo aduentu ut ostēdimus: defecerāt: ad pristinā sui reguli fidē redierāt: quo tēpore Captabriga quē Frāciscus de se benemeritū supioribus annis Corinalto ī regiōe oppido nō postremo donauerat: quo se dum ad regē metu desciuisset: continuerat ad antiq̄ sui ducis fidem reuerterat. Huc cū paulo ante Frāciscus uxorem Blancam ex Fano ꝓficisci iussisset: eo illius reuisendi gratia cū paucis deflexit. Interim ne dies frustra cōsumeret̄: imperauit ut exercitus ad expugnādū Mōtē nouū nō ꝓcul inde positū ꝓcederet. At Montenouēses quorū iam mētes cognito p̄terito finitimorum piculo: nūciataq̄ deditione: ingens ꝓpe terror occupauerat: futurū existimātes: ut omnis deinceps hostilis impetus in sese uerteret̄: ad Blancā ꝓpere mittūt: q̄ ei oppidū dedant: uiros: uxores: liberos ac mulierū p̄cipue decus cōmēdēt: impetrētq̄ demū: ut ea deprecatrice oēs seruētur incolumes: quos Blāca p̄benigne exceptos adhortata est: ut bono essent animo: nihilq̄ hostile timerēt: quos ī suorum numero habitura esset: Quibus dictis domum remisit: nunciumq̄ illis adhibuit: quo eius p̄sentia deditionē iam factā testaret̄. Itaq̄ reuersis ī oppidum nunciis oppidani magno timore leuati q̄ se Blācæ eiusq̄ nuncii fiducia tutos fore putarēt: & opus curāque oēm de tuēdo oppido ītermittunt: & Frāciscum de iis quæ cū Blanca egerāt: certiorē facere negligunt: nec postridie eius diei cū exercitus p̄curso

res eo primũ appuliſſent:& ordines deinde in ſeſe ueniẽtes proſpicerẽt: op
pidũ ſeq; defẽdere parãt: Zarpellionis tantũmodo hortatu q; inter primos
eo acceſſerat:portas clauſere: ne oppido multitudine incondita ꝑdæq; aui
da repleto p rapinas ſeſim diriperent:Sed inſcitia quorũdã fecit:ut pmul
ti de exercitu partim amicicia partim tuẽdæ ſalutis gratia q; ſibi ab exerci
tu timerẽt:ĩtroducerent. Quod cũ animaduertiſſent cæteri q; foris manen
tes cibũ petebãt:nec exaudiebant:iuidia atq; ira pmoti: ſpreto zarpellionis
imperio: oẽs uno fere momẽto muros defenſoribus uacuos facile undique
ſuperãt:oppidũq; ingreſſi portis mox refractis ĩ ꝑdam uertũt.Quibus cogni
tis Frãciſcus eo celeriter accurrẽs miſerabilẽ montinouẽſiũ caſum uxoris
ꝑſertim cã permoleſte tulit Quare cõtinuo & oppidanos iam ubiq; p ædes
uinctos ſolui iuſſit:& mulieꝝ pudorẽ ſãcte ſeruari:Bona uero quoniã mul
ta a multis rapta ꝑdifficile erat ab occupãtium manibus euelli poſſe militi
bus habẽda permiſit.Inter hæc Picininus quẽ poſt laureã pugnã ĩ picenum
ꝓfugiſſe diximus:data ut oſtẽdimus: Sigiſmũdi cã & ſeſe ex fuga recipiẽdi
& ꝓuinciæ rebus cõſulẽdi facultate:cũ in picenũ pueniſſet:accerſitis undi
que cõfeſtim copiis quæ aut ꝑlio abfuerant:aut p noctẽ euaſerãt:primarias
ꝓuinciæ urbes atq; oppida ꝑſidio firmauit: adhortatuſq; ẽ:ut ĩ fide mane
rẽt romanæ eccleſiæ: ſeq; cui nec animus nec uires tuẽdæ ꝓuinciæ deerãt:
eis ubi opus eſſet:auxilio affutuꝝ ſpopondit.Poſt hæc cũ ſe Mõticulũ cepiſ
ſet:q; is locus regionis retinẽdæ idoneus uiſus eſſet:ibi ſe & militum nume
ro & uallo inſuper & aggere cõmunire nõ deſtitit. Frãciſcus motis ex mon
tenouo caſtris: uxoꝝ Corinalti relicta:p medios hoſtes contumaceſq; popu
los iter faciẽs Firmũ uerſus ire pergit: futurũ arbitratus.ut picentes qui a
ſe defecerãt:pœnitẽtia ducti ſi nõ oẽs at ſaltẽ multi cõſpectis ſignis ad eum
de recõciliãda gratia mitterẽt:quo defectionis notã uolũtario reditu dele
rent. Sed quoniã oẽs mœnibus ſeſe cõtinẽtes: cernebãt hoſtẽ p hyemẽ ppe
tuoſq; fere imbres uelut nouembri menſe & per ſolitudines ꝓgredi:& ſub
diuo caſtra facere: quẽ cõmeatu ullaq; alia re iuuabat nemo: ppauci admo
dũ inter tot populos ad eũ de deditiõe miſerũt.Cũ uero ad Potẽtiã Frãciſ
cus perueniſſet:& cibarioꝝ inopia durius ꝑmereꝝ:quo aliqua ex parte exer
citũ inſtauraret:Montẽfanũ ui captũ ꝑdæ militibus cõceſſit:Quo tpre picẽ
tes q; inter Auximũ Ricinatũq; inhabitãt: quoꝝ oppidũ caſtellũficardum
nominãt:ſitu & populo haud ignobile: ſeſe ultro Frãciſci fidei tradidere.
Quo recepto oppido ac firmo equeſtri ꝑſidio impoſito:ut inde duaꝝ urbi
um agri per hyemẽ reliq; infeſtius uexarent: Frãciſcus fame ac oĩbus pœne
rebus grauius in dies laborãte exercitu:cœpto ĩ itinere pergit: & Potẽtiam
clẽtẽq; trãſgreſſus:ĩ aggꝝ firmanũ ducit.Ibi dies aliquot quieti militibus da
ti:ut ſe a tãtis ĩcõmodis reficerẽt: quæ hactenus per oẽm hyemis cõtumelia
pertulerãt.Vrbs.n.opulẽta & oĩbus rebus quæ ad uiuẽdi uſũ pertinẽt:refer
ta:oĩa affatim exercitu ſubminiſtrabat.Per eos dies & Firmani municipes &
oppida quãplura quæ ad mõtes pertinẽt: Vnde Picininum ſuperiore æſtate
pulſũ diximus:ultro ad Frãciſcũ de deditiõe legatos miſerũt: Quare magis
atq; magis urbs omni cõmeatu abundare cœpit: atq; exercitũ libẽtius hube
riuſq; nutrire. Perſtiterũt ĩ hoſtiũ fide ii dũtaxat municipes quoꝝ oppido
Sancto petro abaleo nomẽ ẽ:Firmanis ueteri odio plurimũ ĩfeſti: q; ut ma
gis eo bello finitimis ĩcõmodarẽt:ſeq; tueri poſſẽt: ab hoſte ꝑſidiũ accepe
rãt:Iacobo gaiuanẽſi ꝑfecto uiro impigro & rei militaris perito:q; ſuperiore
anno dũ bello forte oppugnat:altero captus ẽ oculo. Hos Frãciſcus Firma
norũ maxime rogatu priuſq; ĩ hyberna exercitũ ſolueret:debellãdos ſibi cẽ
ſuit:ut & ſuos ab ea pte tutos redderet:& firmanorũ precibus ſatisfaceret.
Itaq; oĩbus ad oppugnãdos cõtumaces cõparatis rebus:eo toto exercitu pro
fectus oppidũ caſtris circũdat tormẽtiſq; dein muro adactis nullũ oppugnã
do tẽpus remittit.At Picininus cõtra: præmiſſis ĩpxima oppida quas pote
rat copiis:Mõtegranariũ ſibi delegit:minus quattuor millibus h iii

passuum a Sãcto petro distãté :ut ide obsessis & mittẽdi auxilii spẽ afferret & ubi p occasionẽ liceret:ferẽdi facultatẽ nõ omitteret. Franciscus post op pugnatũ diu oppidum : q̃ situ muro & p̃sidio muniebaſ nõ ĩualido experi ri:statuit: si uiceſ ui posſet:& qđ hostis æquo cãpo auderet ĩ pugnã:ne diu tius ibi p tot tãtaq; militũ detrimẽta tp̃s cõsumeret : cũ sub diuo & ĩ luto p̃ summã hyemis asperitatẽ stationes facerẽt: qbus solũ tẽtoria tegumento erãt: & eq tũ pabuli inopia tũ hymbribus ac frigoribus paulatim absume banſ. Itaq; armato exercitu milites partim oppidũ ĩuadeſ qua parte muro machinis exciso pugnatoribus aditus pateſ apparebat:p tim ĩ acie staſ iubet ut ad oẽm hostilẽ impetũ parati adesſẽt:Qua re animaduersa: obsessi mox ut erat ante cõstitutũ:fumi ſignificatiõe auxiliũ petũt. Sphortiani nihilo tamẽ secius signo tubæ dato ad ruinã p̃fecti cõstructũ nuper ĩtrorsũ ag gerẽ impetu facto trãscẽdere conanſ. Præsidiũ uero oppidaniq; simul auda cius repugnãtes eos lapidibus trabibus cineſ calce uiua & feruẽti aqua ac omni demũ missiliũ genere nõ tã ĩgressu p̃hibebãt : quam ea materia sæ pe desuper obrutos ex summo aggeris fastidio alios p̃cipites dabãt:alios p̃ cul ĩde repellebãt. Picinius cognito suoq; piculo accitis copiis oppido egreſ sus ĩstructo agmine ĩ Frãciſci castra p̃ editos colles ire cõtẽdit: pauciſq; le uis armatuſ eq̃tibus p̃missis hostes lacesſeſ studet: ut eos ab inita auerteret pugna. Ea re cũ ĩ Frãciſci castris ad arma sæpe cõclamatũ esſet:moxq; toto exercitu tumultuatũ:Frãciſcus q nunq̃ armatũ hostẽ se multo ẽt impotẽtõ rẽ cõtemnẽdũ. putauit: dimiſſa illico pugna:ĩ Picininũ ĩstructis ordinibus ſeſe cõuertit:uniuersis dimicaturus copiis:si apto cãpo pugnãdi copiã face ret. At ille q recẽtioris p̃lii memor acie decertaſ nõ audebat:cõtinuo ſuis ĩ p̃xima receptacula uersus:unde diſcesſerat:nullo cõmiſſo p̃lio regrediſ: & ita Frãciſcus utroq; irrito cõatu ĩ castra rediit. Post hæc dat rursus q̃tiẽdis ẽmoliẽdiſq; aggeribꝰ opã:quos ĩgẽti quodã studio Iacobus noctu ſuffecerat cuius rei erat maxime peritus:q ut ostẽdimus:dũ Martinẽgum oppugnaba tur:illius p̃sidio tutelæq; p̃fuerat: nihil tamẽ Frãciſcus q̃ ad expugnadum oppidũ usui fore putabat:omittit:ſed cũ sæpe tẽtata pugna esſet : inde ab hoſte semp quas p̃diximus:artibus:duce pturbato ĩtermiſſa eſt. Hoc pacto Decẽbri iam exacto mẽſe ubi nihil de potiundo oppido Frãciſcus proficere posſe uidet:ſoluẽdã obsidionẽ censuit: ne oĩno p tot rerꝫ incommoda exer citus cõficereſ:Itaq; copias ĩ hyberna per hũc modum deducẽdas instituit Sigiſmũdũ ĩ Fanẽſes Ariminẽſesq; cũ ſuis & aliis ex Sphortianis ordinibus nõ nullis remiſit:Taddeũ cũ auxiliaribus uenetis ĩ Rauẽnates:cũ Florẽtinis Simonetũ impetrata ab hoſte p umbros trãſeũdi facultate ĩ Hetruriã redi re iuſſit Reliquas copias quas secũ p statiua habere licebat: p firmanũ agꝫ p̃xiaq; oppida quæ ſuo tenebãt p̃sidio: collocauit. Ipſe in oppido q̃ Sanctã mariam ad georgium picentes nuncupant : uelut ĩ frontibus po sito cũ do meſtico equitatu ſibi manẽdum duxit. Dum hæc apud Sanctum petrum ge runt:Frãciſcus iuſſerat: uxorẽ Blancam q̃ ſciebat iam eſſe partui p̃ximam accepta a Picinino fide publica: Firmum proficiſci. Ea cum in magnificis Girifalci arcis ut Firmani uocant:ædibus reſediſſet : optatum puerperii di em expectabat: ediditque non multo poſt expectatum parentibus puerum: ad decimum nonum Kal. Februarias:quo die Franciſcus ipſe floramontem cui uni ſui corporis curã cõmittebat:ad uxorẽ salutandã miſerat :Redeũte igit cũ hoc optatiſſimo nũcio floramonte & quidem noctu:Franciſcus cum uiſendæ coniugis tum etiã cõmunicandæ communis læticiæ gratia Firmũ & ipſe lætus conceſſit:preſertim quod uicta ei iam spes de potiundo uxoris cauſa Philippi ſoceri patrimonio ſuſcepta ex ſententia prole aucta uideba tur : ob eamque cauſam cum statuiſſent parentes ex aui uoluntate infanti nomen imponi: quo & maiore beniuolẽtia principẽ ſibi recõciliarẽt & illi impoſterũ pueri diligendi initium præberẽt:mittitur Mediolanũ ad Phi lippũ Gaſpar Piſaureſis medicus:q eũ rogaret: ut quod uellet: Nepoti nu

p nato nomẽ decerneret. Quod cũ ĩtellixisset Philippus lætari se plurimũ respondit: puero sua iá ĩgraueſcéte ætate nato: quẽ deus optimus Maximus supſtitẽ diu seruaret: & q̃us honestius esset: ut a Sphortia paterno aucpuer nomen sumeret: tamẽ ne parẽtibus qđ peterẽt: negaret: placere sibi dixit: ut nepoti Galeatio nomẽ esset: qđ eius auo prius fuerat: ltaq; hoc respõso Gaſ pare ad Franciſcũ reuerſo Galeatio nomen puero inditũ ẽ: duobus pro mo re cognominibus additis Maria Sphortia: altero a materno: altero a pater no auo acceptis: Per idẽ tẽpus cũ renunciatũ esset Eugenio puerũ Firmi Frã ciſco natũ: dixisse ferũt: alterũ esse luciferũ sua tẽpestate oxortũ: nec id qui dem mirũ: qđ nõ solũ armis Frãciſcũ insequebatur: sed ẽt implacabili quo dam odio ac maledictis execrationibusq; in eum acerrime inuehebatur: & il lius perdendi maiore in dies ſtudio maioreq; ira incendebatur.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER SEPTIMVS.

TErtio anno belli huius quod in Piceno gestum est ad prima ſigna ueris qđ ueneti ſenatuſcõſulto ſtipendia Franciſco per ſoluẽda decreuerát ad ea maturius recipienda Sigiſmũdus & pp uicinitatẽ &pp auctoritatẽ hoisVenetias miſſus re ex ſnĩa cõfecta cũ Ariminũ reuertisset: maiorẽ eius auri partem ĩ ſu um conuertit uſum: partim ornãdi militis cauſa: partĩ qđ di ceret: grandẽ pecuniá ex ſtipendio hactenus nõ ſoluto ſibi deberi. Quod ue ro reliquũ fuit: in eos Frãciſci diſtribuit milites: quos hybernandi cã ex fir mano ſecũ in fanẽſem agrũ duxerat. Et q̃us Frãciſcus parẽ retentæ pecu niæ ſaltẽ ſibi reddendá ſæpe repetisset: nihil tamẽ ob hominis auaricia con ſequi unq̃ potuit. Quare ĩ ſũma præſertim inopia grauĩ affectus animi mo leſtia: grauiore iminentiũ hoſtiũ angebaſ cura: Ná cũ eas quæ florentiæ de cretæ erant zarpellioni: & aliis q̃buſdã exoluẽdas mãdaſſet: ut ſe ſuoſq; ce leriter ad gerendũ bellũ ornarẽt: nullæ aliæ ſupererát pecuniæ: q̃bus reli quũ reſarcire poſſet exercitũ: qui erat p̃cipuũ Sphortianæ militiæ robur: oĩa. n. ſupiora bella exhauſerát: neq; cõparándæ aliunde uia relinquebaſ ul la. Omnia ob id dura illi atq; extrema undiq; reddebátur. æſtas iá ĩceperat hoſtis paratus iminebat: q accepta largiter ab Eug nio Alphonſoq; pecúia exercitũ inſtaurat. Copias ex Vmbria atq; Hetruria in Picenũ accerſitas edu cere ex hybernis cõtẽdebat. Miſerat p̃terea Alphonſus alias pontifici auxi lio copias: quarq; inter reliquos ductores erant Cæſar martinengus & Man nus barriles: quos a Frãciſco ad eũ regẽ tranſiſſe diximus. Hi per Brutioq; fines profecti: cũ truentũ ſupaſſent: Aſculanos rurſus exulũ hortatu mul tis incurſionibus inſidiiſq; non tá diurnis q̃ nocturnis acrius infeſtare coe perunt: Sed ubi fruſtra p ea loca tp̃us conſumere uiderũt: inde mouẽtes fir manorũ finibus quá propius potuere: appropinquarũt: atq; ex finitimis ec cleſiæ oppidis eoq; agros populabátur: & nõnũq̃ per clandeſtinas excurſio nes ipſam ẽt urbẽ turbabát: ex quo fiebat: ut a duobus maxĩe lateribus Frã ciſcus uno tp̃re magnis hoſtiũ uiribus ita arcte p̃meretur: ut cæteris a terra p̃cluſis itineribus: ſolus dũtaxat maritimus illi tutus relinqueretur aditus qua ex Venetia Illyrico Dalmatia ac flaminia abunde tæla arma eq & quæ bello uſui erát: ĩportabátur. His tot Frãciſcus anguſtiis preſſus cogiẽ rur ſus ad uenetos florentinosq; legatos mittere: q non militũ ſed pecuniæ au xilia p amiciciæ fœderiſq; ius peterent: & qđ facturi eſſent: celeriter effice rẽt: ſi ſe incolumẽ ſi uictorẽ cuperẽt: At illi q̃q̃ pro Franciſci ſalute oĩa ſe p̃ſtituros dicebát: tamẽ ægre ac perparce ni miũ pecunias ſubminiſtrabant qđ bella ſuis finibus remota haud multifacerẽt: réq; periclitantis amici ne gligẽtius apud ſe agi paterẽt. Interĩ ĩ firmáo hĩc atq; ĩde crebræ ĩcurſiones fieri p̃lia ĩterdũ ad ĩpas uſq; urbis portas omitti: Ná ad dxterá Taraconẽſes ad ſiniſtram braciani infeſtius uexabant. Frãciſcus cũ eo eqtatu qué Firmi

habebat:populosq; frequẽti urbe egressus:patefactis sæpe insidiis hostes re
pellebat:fugabatq;:quoꝝ multi in ipsa fuga capiebãtur.Picininus oppida
quæ ad montes sunt:multis excursionibus fatigabat.Huic zarpellio impi
gre obstabat ꝑlia nõnunq; leui tamen manu cõserebãtur : demum magnis
utrinq; uiribus dimicatũ é.zarpellio.n.cũ p suos exploratores cognouisset
Nicolaũ picininũ magno cũ equitatu ad montẽ milonẽ die insequẽti pro
fecturũ spe eius oppidi p proditionẽ potiundi:quo maiore põt p noctẽ mi
litum coacto numero uersus ea loca ire cõtẽdit:seq; per insidias luce nõdũ
exorta occultat:q; ubi uidit Picininũ Potẽtiã q proximus erat amnis omni
bus suis copiis trãsisse:missa celeriter equitatus parte ad eius fluminis pon
tem:qua erat hosti oĩno redeundũ:cũ parte reliqua insidias egressus:tanto
est eũ clamore atq; impetu adortus:ut cũ ferre diutius uim non posset ĩdu
gam uerteret:Cuius milites cũ eodẽ quo uenerãt:itinere reuerterẽt: ĩ qdẽ
existimãtes nullã esse ante se hostilẽ manũ:ad unũ fere capti sunt:At Nico
laus ut aĩaduertit:id sibi inopinato accidisse cũ nulla euadendi daret po
testas:in eã se pistrini turriculã recepit:quæ ꝓxima oblata est non longe a
monticulo distans.zarpellio aũt cũ iã nox appropinquaret:nec ulla sibi ex
pugnãdæ turriculæ facultas adesset.uictor in sua statua reuertit. Postridie
eius diei oẽs ordinũ ꝑfectos quos egerat Firmũ ad Frãciscũ misit :quos ille
iccirco asseruari iussit:ne eoꝝ opa aduersum sese p æstatem Piciniuus uti
posset.Post hac in multos dies hostis nõ est ausus nec ita late uagari:nec ut
ante cõsueuerat:regionẽ incursionibus ĩfestare.Per idẽ tẽpus Mannus barri
les q superiore anno ut docuimus:a Frãciscõ ad Alphonsum discesserat.no
uo se beneficio ꝑteriti errati turpitudinẽ delere ratus:cũ esset ex altera fir
mani agri parte:relicta omnino Taraconẽsi factione:ad antiquã sui ducis
fidẽ cũ uniuerso suo eqtatu rediit:a Frãciscõ ꝓbenigne exceptus. Nec mul
tis post inde diebus zarpellio ut erat homo non minus pecuniæ ac ꝑdæ q̃
gloriæ cupidus cũ intelligeret ex iis locis ubi p hyemẽ fuisset: se parũ seu
nihil ĩ dies reliquos emolumẽti cõsecuturũ:Frãciscõ psuasit longe utilius
fore:si se cũ suis sineret ad Montẽfanũ cõcedere:qđ oppidũ ut supra ostẽ
dimus:supiore hyeme uersum extiterat ĩ ꝑdã:qđ multo maiorẽ ex eo loco
opportunitatẽ ad depopulãdos Auximanoꝝ ricinatẽsiũq; agros & ad infe
rendũ finitimis bellũ:q; ex firmano montanaq; regione habiturus esset:un
de populis ét ꝓximis q eius fidẽ sequebãt:facilius ubi opus foret:auxilio es
se posset.Quo ubi peruenit:tot ac tã grauia finitimis oĩbus quos ꝑdixerat
detrimẽta ĩferre cœpit:tãtũq; oĩum animis terroꝛ iniecit:ut eoꝝ oppidis
egredi amplius auderet nemo.qbus rebus nõ tã regionis incolæ q̃ Cardina
lis Dominicus capranicus Eugenii pontificis legatus:q Ricinati se contine
bat:ꝓmoti ad Nicolaũ mittũt oratũ:ut ꝓpere miseris auxiliaret:neue din
tius pateret:ut suos ante oculos tot malis tot iniuriis Pro ecclesiæ dei cau
sa:cuius ipse esset defensor:afficerẽt.Quoꝝ Piciniuus ꝑcibus cõpulsus: edu
ctis celeriter copiis eo ꝓficiscit.Eius aduẽtu zarpellio finitĩos bello lacesse
re desistit.cũ hosti ꝓpter copiaꝝ paucitatẽ multo inferior esset : nec ob id
ante solebat:prodire in apertos cãpos audet:pugnãdi tamẽ potestatẽ facie
bat:ob eãq; re cõmittebãt magnis utrinq; uiribus haud ꝑcul oppidi mœni
bus ꝑlia equestria fere quotidie.Miserat zarpellio prius q̃ hostis aduenisset
quo expeditior esset:& manus cũ hoste liberius cõserere posset. Appianũ
oĩa sua suoꝝ q; ĩpedimẽta:ubi tuta fore putabat:qd qdẽ oppidũ in picenti
bus é nõ magni ambitus neq; magni muniměti sed ĩcolis tamẽ frequens &
Sphortiano nomini deditissimũ.At Nicolaus ubi nihil ad Montẽfanũ ꝓfi
cere posse animaduertit:sed multis magnisq; quotidie detrimẽtis affici: re
licto zarpellione:ad castellũ ficardum auximanis & ricinatensibus infestissi
mum signa uertit eo aĩo ut uel per obsidionẽ uel per agrorũ deuastationẽ
ĩ põtatẽ redigeret.Qua re zarpellio cognita : ueritusne oppidani periculi
metu territi . hosti sese dederent.eo ingenti celeritate prius quam hostis

eodem appelleret: suos deducit. Quod ubi Picininus cognouit: admiratus Zarpellionis nõ tã audaciã q̃ celeritatẽ: iudicauit oppidũ neq; oppugnãdũ sibi neq; obsidẽdũ: sed ad locũ q ad beatã Mariã de laureto appellatur: cõcessit. Ibi castra ponit: quo a mari ad zarpellionẽ adit us: unde cõmeatus importabãtur: intercluderẽtur. Ibi dũ ĩmoratur: zarpellionis calliditate nouo ac inopinato & nõ qdẽ mediocri: uniuersus pœne eius exercitus dãno afficitur. Nã p meredianũ quintilis solẽ iniecto p militũ tabernacula ex stipula aridaq; materia cõstructa pluribus locis igne: magna extemplo excitantur incendia: Flamæ ubiq; tãta pernicitate ferũt flantibus uẽtis: ut totis fere castris uno tp̃re cõspicerẽt. Ea de re pterritis tãto casu militibus: correptis illico armis eq̃sq; inephippiatis & qđ offerebat rapto q̃sq; flamarũ ĩpetũ effugere cõtẽdit: qcqd in castris relictũ ẽ: ignis cõsumpsit. Hoc detrimẽto accepto Picininus maiore studio maioreq; ira agitare aĩo cœpit: quibus modis: qbusue artibus zarpellionẽ fallere: suos recentibus dãnis resarcire: acceptasq; sæpe ignominias delere posset. Hæc igit cogitãti occurrit: hostis impedimenta esse oĩa Appinianũ sine ullo militũ p̃sidio collata. Itaq; zarpellione ĩtermisso nocte ĩtẽpesta magno oĩum silẽtio castra mouet: Appinianũq; q̃citissime põt: cõtẽdit: & pterritis tã repentino hostiũ aduẽtu appinianensibus deditioneq; ob id cõfestim facta zarpellionis eiusq; sociorũ ĩpedimẽtis ac bonis oĩbus sine ullo negocio potit. Interim Frãciscus Sigismũdo ĩperat ut oĩbus eius copiis & reliqs itẽ Sphortianis quæ p oppida ac mũicipia sua hyemarãt: cõfestim p Sẽnãgalliã Anconitanorũq; fines: Auximũ inter & Ricinatũ castra firmaret: qđ eo statim zarpellio ut: iusserat pficisceret. quo sibi adiuncto hostis ĩpetũ satis reprimi posse putabat: p̃terea se ppediẽ cũ reliquo exrrcitu quẽ in firmano hebebat: & ob pecuniæ inopiã adhuc educi nõ poterat: eodẽ accessurũ: seq; ẽis adiunctur affirmat. Sigismũdus ĩperata faciẽs coactis undiq; copiis ex fano mouet: & ad destinatũ locũ ire cõtẽdit: cuius de aduẽtu zarpellio mox certior factus: Sigismũdũ p nũcios hortatur ne inde ubi esset: discederet: edocetq; se cum suis ad eũ maturaturũ q̃celerrime. Sed Sigismũdus seu qđ timeret hostẽ: seu qđ Franciscũ uĩcere nollet: haud sibi diutius ibi manẽdũ statuit: & die tertia prima luce inde mouet: atq; oĩbus copiis eodẽ quo uenerat: itinere regrediẽs: nõ prius restitit: quã Fanũ puenit. Is tã repentinus ĩopinatusq; Sigismũdi in p̃riã reditus magnã sane Frãcisci aĩo molestiã intulit. qppe inter tot difficultates qbus undiq; p̃mebat: ea potissimũ nouitate ĩ maximã ppe rerũ suarũ desperationẽ deductus esset: qđ aduersariũ uidebat magnis uiribus p patẽtissimos cãpos ĩpune uagãtẽ: qcqd oppidorũ in sua potestate reliqui erat: paulatĩ ad defectionem cõpellere: quæ p supiorẽ hyemẽ magno suorũ oĩum labore atq; incõmodo ipse recuperasset: nec quẽadmõm tã ĩminenti periculo occurreret: ulla sibi ĩpræsentia facultas dabat. Nã pecunias quæ ei ab uenetis florentinisq; debebãtur sine qbus copiæ reliquæ nec instrui nec educi poterãt: uix ppaucas excudere licebat. Accedebat ad hæc incõmoda: qđ Alphonsus per eosdẽ dies & Eugenii põtificis & Nicolai picinini uictus p̃cibus classem triremiũ octo egregiæ ĩstructã ĩ mare superũ miserat: quæ cũ ex ĩprouiso firmanum ante portũ infesta in anchoris cõstitisset: multa nauigia cepit: quæ eo paulo ante exonerandi gratia uenerant. & alia itẽ multa quæ cum nihil hostile timerẽt: cibaria equos arma & alia quidem ad belli usum necessaria eodem comportabant: Qua re factum est: ut cũ multis antea Franciscus difficultatibus premeret: tum multo maioribus undiq; obsessus durius urgeri cœperit. Verum & si his tot tãtisq; malis uno tp̃re exagitabatur: neq; animus neque consilium ad perferendas calamitates ei deerat: omnia enĩ quacunque poterat uia tentabat: omnia conabatur: quibus aliquod suæ suorũque saluti remedium inueniret. Cæterum zarpellio hostis uiribus amplius resistere posse diffisus. amissis præsertim impedimentis suisque inopia rei frumentariæ laborantibus maritimo aditu gotholanorum triremibus:

intercluſo redire in firmanū ſtatuit. Itaq; de prima uigilia magno omniū ſilentio ex caſtelloficardo moues totā nocte iit. nec reſtitit: donec ad Tēnā fluuiū nō longe a Firmo totis copiis icolumis puenit. At Nicolaus ut Zarpellionis ide abitū cognouit: liberatus aliquādo illius moleſtiis: caſtellumficardū auximanis ricinatēſibusq; maxime ſollicitātibus obſedit: oppugnareq; cōtendit. Dū hæc geruntur: Philippus picinini uidēdi coráq; de rebus ſummis colloquēdi cupidus ad eū nouiſſime miſſit Frāciſcū landrianū ex purpuratis ſuis: q illū hortaret: ac moneret: ut factis cū Franciſco induciis exercituſq; cura Franciſco filio demādata ipſe Mediolanū ad ſe maturaret. Deinde Franciſcū Sphortiā p landrianū eundē legatū rogat: ne inducias cū Picinino aſperneret. Quā re audita Frāciſcus: tū ut Philippo obſequi uideret: tum ut ſpaciū iterī hēret ſuis rebus proſpiciendi pmentibus undiq; difficultatibus ſe nō recuſaturū reſpondit: quo minus petitæ fierēt inducīæ. Verū Nicolaus pontificis legato corā nō recuſante modo: ſed acclamāte dixit: haud ſibi licere negāte Pontifice cuius res in primis agebat: īduciasq; fœdera peruertere. Paulo tamē poſt ut Philippi mandatis obtēperaret: Eugenio ēt cōtradicente moderādi exercitus cura Frāciſco filio relicta ipſe cæteris pōtermiſſis rebus ex caſtris diſcedit: & p urbinates flaminiāq; nulla itineris ītermiſſione facta Mediolanū ad Philippū uenit: a quo magno honore magnaque oīum lætitia exceptus ē. Inter hæc q caſtro ficardo obſidebātur: cū aliquā diu ægre obſidionē ſuſtinuiſſent: in multis difficultatibus cōſtituti ac ītolerabili aquationis penuria laborātes Sphortiani tandē pſidii incolumitatem pacti ſeſe ac oppidū pontificis legato pmiſere. Caſtelloficardo recepto Franciſcus picininus uniuerſo exercitu firmū uerſus ſigna uertit eo cōſilio ut ſi ſine ſuo ſuoq; periculo fieri poſſet: regias copias quæ ad alterā eius urbis partē ut demonſtratū ē: uagabāt: ſibi adiungeret: nec pcul macerata caſtra loco pmunito dies plures habuit. At Frāciſcus Sphortia īminētis hoſtis īgenti cura ſollicitus: cū uideret nullā ſibi auxilii ſpem relictā: nec ſatis fideret regionis accolis: q nondū ad hoſtē deſciuerāt: qđ unū poſtremo ad ſuā ſaluteē remediū ab fortuna relictū uidebat: ſtatuit experiri. Copias oēs ipſas ēt quæ oppidis pſidio erāt: incredibili celeritate cōtrahit: & aureis nūmis ſingulis in ſingulos deſcriptos eq̄tes peditesq; diſtributis q tū forte e florētia allati fuerāt: īperat uti q ſq; die octo uiaticū cōparet: ſecumq; afferat eo qđē cōſilio atq; aīo: ut hoſtes ubicūq; eſſent: inuaderet: ultimāq; præliī fortunā experiret. Quod cōſiliū ipſi ēt Philippo lītis ſignificādum curauit: affirmās ſe eos: ſi nō expectarēt: quocūq; irēt: quocunq; deflecterent: etiā ad ultimos uſq; terræ fines pſecuturū. Itaq; moues biduī itinere ad locum quē urbē Aluiā uocāt: ab hoſtiū caſtris ad quattuor paſſuū millia puenit. Ibi dū eſſet: ab exploratoribus cognoſcit: ſe nullis artibus hoſti nocerī poſſe qđ loco undiq; munitiſſimo caſtra haberet: qđ ubi accepit: ingēti mox dolore afficit: qđ exacto uiatici tēpre nō uidebat quēadmōm eo tā anguſto tamq; piculoſo rerū ſtatu ſine pecuniis ſine cōmeatu exercitū amplius alere continereq; poſſet: cū neq; progrediendū ſibi neq; regrediendū iudicaret. Verebatur. n. ne populi q adhuc ei parebāt: ut ē Picētū genus infidū atq; mobile & rerū nouarū cupidū: rebellione cōcitata accerſitis hoſtibus ſeu braciāis ſeu taraconēſibus q ut diximus: & a tergo: & a fronte īminebant: iis ſeſe dederent. Cū hæc eſſet rerū condicio. uarios cogitatus uariaq; cōſilia Frāciſcus agitare animo cœpit: & cū tandē ſtatuiſſet: cū paucis: exercitu ubi erat: relicto p noctis ſilētia Fanū petere: quo non ſine magno periculo per hoſtium fines & locorum anguſtias per tam longum iter ſe recipere poterat eo quidem conſilio: ut experiretur quibuſcunq; poſſet precibus Sigiſmūdū flectere aut ad redeundum cum ſuis inpicentes: aut ſi id recuſaret: uel copias ſuas omnes uel partem ſibi ſaltē concederet: cum eſſet in tanta rerum deſperatione: illi fortuna illuxit benignior. Nam hæc eadem animo uoluntati ei allatus eſt ab exploratoribus nūcius hoſtes eodem die mane e loco ubi tam

consederát: munitissimo discessisse: & ad monté ulmeũ castra firmasse. qui erat locus satis æquus nec tamé ĩmunitus: qđ & a tergo oppidũ ip̃m impédebat: & a fronte clente muniebat̃ amne: ad dexterá amica oppida aderant: unde uis nulla inferri poterat: ad sinistrá uero qua Sphortianis patebat aditus: collis ĩminebat ad amné usq; ꝑpetuus: unde ad ip̃m usq; collé palus intercedebat: & molendini cuiusdá p̃terea aquæductus qbus trásitus ea difficilis admõm reddebat̃. Frácisсus eo accepto nuncio ingéti prope cura liberatus gaudiũ uiresq; aĩo resumpsit: qđ hostes ubi maxĩe optabat: castra posuissent: quæ a suis castris nõ ꝓcul tria passuũ millia distabát. Itaq; eo die struédis ꝓuidendisq; rebus intédit: itinera qua hostes aggressurus esset: missis & regionis & rei bellicæ peritis diligéter explorat: Postridie prima luce oĩ ornato exercitu ordinibusq; more suo ad dimicádũ instructis in hostem infestis signis ire cõtendit. Sed ubi ordines primi ad planicié appropĩquare cœperũt: quæ patet ad imũ collis: cuius mentioné fecimus: sistere oés iubet: ac uniuerso peditatu p̃misso demõstrat: quot quibusq; locis hostes sint adoriundi: qui iá ꝑ collé ad paludé usq; dispositi in armis cõspiciebát̃: magnisq; clamoribus atq; ululatibus terrere Sphortianos conabát̃. Dein Franciscus suas oés oculis cohortes ꝑlustrat: singillatimq; appellás hortat̃: ut posito metu pristinæ uirtutis memores bono essent aĩo: qđ eo die qui ueneris erat decimo Kal. Septembres die inquá Sphortianis fausto atq; felici certá ex hoste uictoriá reportarét: meminerintq; quos nunc cernerét: eosdem esse quos sæpe: & præsertim supiore anno apud Laureũ monté sua ipsi uirtute ꝓfligassent His dictis qsq; aĩo erecto ingéti desyderio expectabant: ut hostes liceret mox ĩuadere: manusq; cõserere: uixq; loco cõtineri poterát ĩter sese fremétes quin in ꝓximos irrũperét. Cõtra uero braciani timore haud paruo ꝑculsi qd acturi sint: aut qđ cõsiliũ sibi capiédũ esset: incerti uidebátur. Ná Frácisсus Picininus eoꝝ dux: ut induciæ peterét̃ ab hoste: cõuocato cõcilio suadebat: sentétiáq; suá eo maxime argumẽto tueri conabat̃: qđ Nicolaũ p̃rem e castris discedété se admonuisse asseuerabat: ut occasiõe alicũ de oblata potissimũ ꝓ exercitus salute fieri inducias peteret: quas hostem Philippi p̃cipue cá minime negaturũ arbitrabat̃. Sed Dominicus malatesta Roberthus bodiésis & Iacobus gaiuanésis eá sententiá plurimũ dánabant: turpissimũ ꝑiculosissimũq; iudicátes: se ab hoste armato & ad pugnádũ parato ĩducias dep̃cari: qđ plus ĩde animi atq; uiriũ hostes sumpturi essent: suis cõtra minueret̃ animus. Hanc picinini sententiá cæteris exercitus ductoribus acri or̃one ĩprobátibus: Apostolicus legatus interim multitudinem ad fortiter pugnandũ obnixe hortabat̃: singulis q pro sacrosancta Romana ecclesia ĩ pugna obirét uitá ꝓmittens æterná: cõtra uero aduersantibus dánationé interminabat̃. Sed hanc legati or̃onem aut negligebát oés: aut oĩo cõténebát: ut solét hoĩnes bello maxime & armis assueti religioni animæq; saluti parũ dediti. At Frácisсus Sphortia rebus ĩ hostiũ cõspectu ꝓ snĩa dispositis militibusq; corpora celeriter curare iussis dat signũ hostes quadripartito exercitu alacriter inuadere. Alexáder primũ parte copiaꝝ sumpta dextro latere eos ĩpetit: q magná iá collis parté tenere cõspiciebant̃. Hunc dulcius anguillarianus ad læuá paulo sehorsum ualido eqtatu sequit̃. Deĩ Mánus bariles alia equestri manu ad læuá ité nõ multo ĩteruallo collé subit: postremus oĩum zarpellio ꝑ planicié quæ ĩter collé flumenq; & paludé ĩtercedit: cõfertissimo agmine ĩ hostes fert̃ alacriter. Sed qui tribus ꝑtibus tripliciq; ordine per cliuum subire collé conabát̃: primo ĩpetu facto de superiore loco repulsi tardátur. zarpellio aũt primo aggressu hostes loco deturbat: & trans fossam ĩtra tabernacula redire cõpellit: fossa erat ita undiq; artificio & uepribus munita: ut nisi solo aditu & eo qdé ꝑangusto trásiri posset: hunc Dominicus & Roberthus magnis uiribus seruare conantes Sphortianis acriter ꝑtinaciterq; resistebát: At Frácisсus ubi aĩaduertit: suos nulla ex ꝑte ꝓpter locoꝝ iniqtaté hostes depellere posse. imperat Alexan

dro:ut per collis radices ad dexterã tã diu celeriter ꝓgrediatur:donec eo ꝑ
ueniat:unde hostes abessent.Ille uero impigre audenterq; ĩperata faciẽs col
lem ascensu facilẽ repugnãtibus nullis mox supat:atq; magno ĩpetu uelut
de supiore loco in hostes cõuersus eos ꝑturbat:quos cũ ægre a frõte resiste
re cœpissent:fundit:fugatq;.Ea re feliciter gesta cæteri q ad collis radices
cõstiterãt:quos hinc Dulcius hinc Mãnus ducebãt:collẽ & ipsi magnis undi
q; sublatis clamoribus cõscendũt.Sed cũ esset tuendi collis negociũ Frãcis
co Picinino una cũ Carolo Bracii filio & Iacobo gaiuanẽsi datum : Carolus
ubi de exercitu actũ esse neq; ullã salutis spem relictã uidet:terga uertit:fœ
daq; fuga una cũ suis salutẽ petit:ac ꝑ media hostium castra quæ suis locis
cũ ĩpedimẽtis oĩbus eo die Frãciscus reliquerat:cõcitatis calcaribus equis
nõ prius ab itinere destitit:q̃ tutũ in locũ Camertiũq; fines peruenit:unde
data paulisꝑ militibus quiete ꝓfugus in agrũ perusinũ se recepit:reliq ue
ro cursu in castra sese receperũt.Vbi cũ aliquãdiu ĩstaurato ꝑlio acriter re
pugnassent:tãdẽ Sphortianis undiq; ꝑtinacissime urgẽtibus terga dant : pa
lantesq; alii capiũtur:alii fuga ĩ ꝓxima oppida se recipiunt:alii aliis se ad
dunt:q ad fossam uti ostẽdimus:fortissime pugnabãt.Hic.n. braciani non
nũq̃ coactis uiribus aditũ trãsibãt:Sphortianosq; ad tæli fere iactum loco
amouebãt.Quod Frãciscus corã cõspicatus suos acriter increpabat ignauie
accusans:quod hostibus sæpe cessissent:cũ illi iidẽ essent:qbus cũ initio pu
gnã inissent.quosq; primo cõgressu reppulissent:Dein eos cohortatus ꝑliũ
ĩstaurabat:recẽtioresq; fessis submittebat.Deniq; eo res deducta est:ut cum
maxime Sphortiani equos sæpe acclamãtes subsidiũ implorarẽt:necesse fue
rit:eos q cõsertissima cohorte q̃ uelut pugnãtiũ arcẽ intactã seruabat:signa
custodiebãt loco suo relictis signis in hostes ꝓcedere:qđ neq; aliæ ꝑlio ĩte
græ superant:oẽs.n.se pugnæ inseruerãt.At Frãciscus cũ uideret:nullas si
bi amplius copias ad submittẽdũ laborãtibus ĩtegras superesse:hac usus est
calliditate.Eqtũ pueros oẽs ac inermẽ inutilẽq; multitudinẽ quæ ad signa
ut eo casu fieri solet:cõfugerat:palatos exẽplo cogit:& tris ĩ ꝑtes diuidit:iu
betq; singulos sumptis manu hastis ĩ acie cõsistere:ut cohortes adhuc inte
gras pugnæq; paratas nõ tã hostibus q̃ suis extare sibi uideret:quo ẽt cõti
nẽter ĩmittebãt:ꝑducebantq; more militari apud Italos iãdiu seruato :qui
ex hostibus capiebãt:Ex quo fiebat:ut & armatoꝝ numerus & spectaculũ
augeret:Dum per huuc modũ acerime ad uadũ dimicat:Frãciscus aĩo ingẽ
ti huc atq; illuc accurrẽs:suos ut erat usui:aut acriter increpabat:aut in pu
gnam uæhemẽter accendebat.nec dũ.n.intellexerat hostes supiore ꝑte fu
sos oĩno fugatosq; cessisse:Dũ sic pugnat:fit forte fortuna ĩopinãti Frãcis
co obuiã hostilis manupulus ex colle ĩ planũ strictis gladiis fugiẽs illi inq̃
hac illac ut ꝑdiximus ĩter suos nudo capite discurrẽti quo ubi opus esset ꝓ
uidẽdis rebus liberior adesset: quos ille ubi agnouit:galeã qua caput tege
ret:sibi clamat afferri .Veꝝ eius armiger dũ equitẽ ab hostibus fugientem
illius capiẽdi auiditate ductus obstinate inseqt:longius ĩde abierat : ita ut
duci tã ꝑsenti ꝑiculo galeã afferre nõ posset.Sed tãta erat Frãcisci ẽt apud
hostes gr̃a atq; maiestas.ut &si hostibus ipsis facultas esset illius ĩpune uel
capiẽdi uel ꝑdẽdi eũ tamẽ intactũ incolumẽq; relinquerẽt:hi ãt milites pau
lo post cũ in Frãcisci uenissent potestatẽ:collati in hostẽ officii fructum cu
mulatissime rettulerunt:Inter hæc dũ Roberthus & Dominicus magnobra
cianoꝝ coacto robore ad fossam pertinacissime resisterent:nullaq; sæpe li
cet a fronte ui facta loco pelli posset:pugnaq; magis atq; magis incrudesce
ret:multi utrinq; cadebãt:inter reliquos Sphortianos Litius palaganus tra
niensis ex ꝑfectis eqtũ fortissime pugnas accepto in occipite uulnere occu
buit.uir sane nobili loco natus:uiribusq; & corporis & animi insignis .At
posteaquam Alexander ut docuimus hostiũ:castris impedimẽtisq; potitus
ẽ:cũ uero paruus militũ numerus coactus esset.eorum præsertim q nihil
lucri consecuti erãt:prædæ auiditate impulsi eos ad fossã pugnãtes hostes

a tergo adoriũtur.q nõdũ ſuos iã profligatos audierãt:qua re braciani tum & a fronte & a tergo uno eodẽq; tpre magnis undiq; uiribus:preſſi cedere: ſeq; fugæ mãdare coacti maiore ex pte capti ſunt.Dominicus & Roberthus cũ paucis p medios hoſtes iã parta uictoria nullũ ſeruãtes ordinẽ ĩ oppidũ qđ monte cuſariũ picentes uocãt:primũ:dein recinatũ fuga ſe recipiunt: Quo paulo ante Iacobus Nicolai filius cũ altero Iacobo de quo ſupra mentionem fecimus:appulerat Frãciſcus picininus eodẽ loco ab hoſtibus circũuentus deſperata ſalute equo deſiliẽs:arma exuit:unoq; tãtũ milite ex ordine pedeſtri corpore ĩ primis robuſto & audaci ſibi addito paludẽ ingreſſus delituit:eo aĩo:ut ea iter faciẽs hoſtiũ manus euaderet. Sed miles quẽ ſibi ſociũ aſſumpſerat:cũ a zarpellione paucis ante diebus ad eũ fugiſſet:exiſtimauit:ſi hoſtiũ ducẽ captiuum traderet:ſe facile ſibi zarpellionẽ cõciliaturum:ltaq; qđ trãsfuga facinus agitauit:aĩo mox pficit:Picininumq; ad zarpellionẽ pducit captiuũ:a quo dein cũ ad Frãciſcũ duceref: multis eundo cõuiciis contumeliiſq; afficiebaf:huic Frãciſcus obuiã factus zarpellionem ea de re uæhemẽter accuſauit.Cardinalis aũt Capranicus abiecto pileo abiecto; pallio exuta ẽt linea exterula ab uictoribus eodẽ fugiẽs cõphenditur: multiſq; uerberibus cæditur:q interpellatus ut eis ſeſe dederet:illos male agere reſpondit:quãdoq; dẽ Frãciſci Sphortiæ ſacerdoteẽ cæderẽt fugientes hoſtes:quo ipſe aliq̃d lucraref:inſequẽtẽ:eaq; de re ſe Franciſco aliquãdo querimoniã allaturũ.Hac inſigni uictoria parta:cũ iã dies occideret: Franciſco uiſum eſt iiſdẽ hoſtiũ caſtris cõmorandũ:proin nocte iã facta eo ĩpe dimenta ſui exercitus adduci iuſſit:Vlmenſiũq; inſuper oppidũ qđ prope ĩpendebat:diligẽter cuſtodiri:ne hoſtes q ſe eo receperãt:abire inde poſſent Poſtridie eius diei oppidani miſſis ad Frãciſcũ de deditione legatis ſeſe oppidũ & q̃q̃d in eo erat ex hoſtibus collatũ eius poteſtati tradiderũt: quæ qđẽ res ad magnũ uictoriæ cumulũ acceſſit:eũ ibi ingẽs prope non tã militum & equoꝝ quã reꝝ p̃cioſarũ numerus reptus ſit. His rebus feliciter geſtis:cũ captiuoꝝ numerũ Franciſcus ſcire uoluiſſet:habito oĩum cenſu ex quattuor eccleſiaſtici totius exercitus ptibus tris & amplius captas eſſe cõperit Inter quos Angelus rhonco copiarũ pontificis ductor & tribunorum equitũ centurionũq; maior pars reperta ẽ.Incredibile eſt:q̃bus uerbis q̃bus uocibus q̃buſue nõ ſolũ gemitibus ſed fletibus & ſuſpiriis ẽt braciani ĩ caſtris captiui ſuã calamitatẽ lamentaréf:p̃ſertim qđ ĩtra anni ſpaciũ bis fuſi pfligatiq; eſſent ſuis rebus amiſſis oĩbus.Sphortianos contra:fortunatos eſſe dicerẽt:quos deus ĩ oẽ tp̃s uictores eſſe uoluiſſet. Quãobrẽ multi ex iis braciana amplius ſigna ſeq nolle affirmabãt:Erat tũ forte ĩ Sphortianis caſtris Iohãnes qdã petraſãcta nobilis Mediolanẽſis Blãcæ Mariæ familiaris: q ĩpetrata paulo ante ĩ pr̃iã redeũdi uenia:eo uenerat.Is adeo bracianæ pti afficiebaf:ut p̃ dolore acceptæ cladis furens amẽſq; factus dies noctesq; caſtra peruaderet:& tot furoris & ĩſaniæ ediderit argumẽta:ut eũ uiculis coerceri neceſſe fuerit.Cæterũ tertio q ĩſecutus ẽ:die Frãciſcus proxio Maceratẽſiũ oppido apud picẽtes nõ ignobili uictoré ac oĩum pœne rerũ copia affluẽtẽ exercitum admouit.Idq; dedẽtibus ſeſe continuo oppidanis nullo negotio ĩ põtaté accepit:eodẽq; mõ Sãctumſeuerinum:ubi eo peruenit:ĩ fidẽ recepit.Dein Cingulum profectus oppidum mõtibus ſitum & undiq; uaſtẽdimus:munitiſſimum obſedit:quod cum ob admiſſum põtificis p̃ſidium deditionis cõdiciones oppidani recuſaréf:machinis oppugnare cõtẽdit Sed eccleſiaſticis diffiſi auxiliis ſeſe atq; oppidum p̃ſidio ĩcoſumi intra octauum obſidionis diẽ Frãciſco dediderunt Nullo exĩde ĩtermiſſo tp̃re copiis ad urbẽ Hæſium traductis caſtriſq; in coronã poſitis triduo poſtq̃ eo uentum eſt:ſeſe ciues cum arce uoluntaria deditione Franciſco permiſere Poſthæc nullo ĩtermiſſo tp̃re Serrã ſancti clerici obſedit:oppidum mõtana regione poſitum Fabrianoq; propĩquum ac natura loci opere & pedeſtri ĩ ſuper p̃ſidio permunitum:q̃bus rebus factũ eſt. ut ad deditionem oppidã

difficiliores redderéf:& tormẽtis multo labore muro adactis dies amplius octo ea oppugnatio Frácisci morareſ.Sed magna tádẽ muri pte diruta cũ expugnari uniuersis copiis tris ĩ ptes diuisis tẽtatũ esset: obtineri non potuit:Ná Sáctinus rippẽsis pſidii pfectus uir & aĩo & solertia pſtás:ita repente ſtructo ĩtrorsum agere puidit:ut facile ĩgreſſu Sphortiani phiberéf. Pugnatũ é eo die ab hora circiter nona uſq; ad solis occasum utrinq; emixiſſime:qua in pugna cõplures ex Sphortianis uulnerati sunt:& in iis Alexáder q ĩ nate ſagitta uulnus accepit.ppauci tamẽ cecidere:obſeſſoꝝ uero non tã sauciorꝝ q̃ ĩterfectorꝝ multo maior fuit numerus: Qua re oppidani timore territi:cũ uiderẽt ſe amplius tueri nõ posse:nocte ꝓxima miſſis in castra deditione legatis:pſidiiq; pacta incolumitate ſe ac oppidũ Franciſco tradidere:Dũ hæc gerũf:Frácisci q ſupatis hoſtibus:illico ad pacis cõſilia mentem uerterat:ubi audiuit ĩ caſtris esse captiuũ penes militẽ quendá ex ſuis lohánẽ interánẽſem inriſcõſultũ ſub Dominico cardinali quæſtorẽ uirum magna apud pontificẽ auctoritate:eũ ſua pecunia redẽptũ dimiſſumq;:hortatur:uti ad Eugeniũ rediẽs:hæc illi eius noĩe exponat.Se ex eo tp̃re pontificis eccleſiæq; romanæ ſẽp obſeruátiſſimũ extitiſſe:ſempq; diui Petri patrimonio fauiſſe:ex quo icto ĩter ſeſe fœdere piceni agri alioꝝq; populoꝝ principatũ publicis documentis ſibi cõceſſerat:tametſi nulla ſua culpa eũ poſtea inexaturabili quodá odio triẽnio rẽ exacto tanq; romanæ eccleſiæ rebellẽ terra mariq; fuerit pſecutus:& ad hæc Alphonſum regẽ & Nicolaum Piciniñ cũ maximis potuit copiis cõcitauerit:ut ei qđ ſemel dederat: armis eriperet:qbus q̃tũ licuerat:obſtitiſſet:factũq; esse dei benignitate : ut intra anni tp̃s:& Nicolaũ ipm & copias eccleſiaſticas oẽs bis uiciſſet:& ad interneciõné ꝓpe deleſſet.Sed qq̃ ſe undiq; uictoré ac ornatiſſimo & ualidiſſimo exercitu ſeptũ uidebat:& multũ adhuc tp̃ris ſupereſſe:quo facile ſub diuo ferre militiá posſet:& uictoriá aduerſus Eugeniũ perſequi:tamẽ non rebus ſecũdis nõ uiribus elatus.ſed uelut eius ſanctitatis eccleſiæq; romanæ cultor pollicebatur:ſi pontifex ipſe q cqd ſibi eo bello abſtuliſſet: reſtitueret : ſe poſitis armis cũ eo pacẽ facturũ.Pontifex igitur cũ esset Peruſiæ nõ ſine ingẽti reꝝ ſuaꝝ timore:cognitis iis quæ lohánes retulerat:lætus Franciſco mox renũciari iubet:ut ad ſe de pace legatũ mittat:ltaq; paulo poſt mittit Peruſiũ ad Pontificẽ Galeotus agnienſis neapolitanus cũ mándatis ea de cã legatus:Nõ uidef ſilencio ꝓtereũdũ:qd dũ Serra oppugnaf : Zarpellionis auaricia fecerit.Donauerat Frácisci eũ q Piciniñ ꝓdiderat:quadringẽtis aureis númis:quos ille Firmi penes argẽtariũ quẽdá aſſeruádos reliquerat eius potiundæ pecuniæ nimia cupiditate zarpellio inductus hos cum hoſte dolos inſtruxit.Erat tũ forte Fabriáni Iacobus gaiuanẽſis a põtifice cũ iis copiis eo miſſus quæ ulmẽſi pugna euaſerát:Cũ hoc clã zarpellio agit:ut ipe ex Sphortianis caſtris & ille e Fabriano nõ nullos ex ſuis ꝓdádi ſimulatione mitterẽt quẽdá ĩ ſocũ ĩter ſeſe cõſtitutũ.Picinini ꝓditor cui Colellæ nomẽ erat:cũ reliqs a zarpelliõe mittit.ltaq; cũ ad locũ miſſi utrinq; cõueniſſẽt tumultu exorto Colella intactis ſociis a bracianis mox capit.Dein dimiſſis reliqs Fabrianũ ad Iacobũ ꝓducit:q ut de eo admiſſi facinoris ſupplicium ſumeret:quo esset cæteris ĩ reliquũ tp̃us documẽto:illũ ſectis auribus alteꝛo eruto oculo ac naſo ĩſup manibuſq; p̃ciſis tá diu uinculis ſeruari iuſſit: quoad ſupreſſo ſanguine uulnera ſanarentur.Eius rei fama Sphortianis in caſtris uulgata zarpellio Frácisci cõtinuo adit:refertq; Colellá uulnerũ dolore affectũ uita exceſſiſſe:ob idq; argẽtũ qđ Firmi hẽbat:dono ſibi dari poſtulat:cui Frácisci ꝓditionis eius ignarus qđ petierat:cõceſſit.Cæteꝝ Serranis ĩ põtaté redactis:Frácisci q ĩtelligebat utſupra oſtẽdimus:Eugeniũ poſt acceptá cladẽ:copias oẽs quæ ſuperfuerát:undiq; mox cõtractas Fabrianũ miſſiſſe:quo oppidanos ſubiectũq; agrũ ĩ officio cõtineret:eo progredi dũ nõ putauit:& ob id ĩ Auximanos ricinatenſesq; ſigna uertit: qui picena ĩ planicie ſoli ĩ hoſtium fide perſtiterant.cum cæteri qui inter Firmũ Hæ

siumq; incolunt populi ad Frãciscũ nullo negotio rediissent: sed positis du
as inter urbes castris cognitisq; ciuiũ animis ob rebellionis errorẽ ab se ad
modũ ꝑtinaciterq; alienatis mutato cõsilio ne ibi tẽpus nequicq̃ consume
ret: ad recuperãdũ id agri ꝙ inter firmanũ Asculanũq; interiacet: ꝙ ꝑsida
tum picẽtes uocãt: signa uertit: ubi Taraconẽses copiæ desederãt. Eo igit̃ iu
stis itineribus ꝓfectus: primo aduentu regionẽ uniuersam dedẽtibus sese ac
colis in fidẽ accepit ꝑter offidanos asculanis ĩnato quodã odio ĩfestissimos
quippe q in oppidũ maiorẽ regii peditatus partẽ introduxerãt. Equestres
enim copiæ aduentãtis hostis timor̃ territæ Truẽto amne superato tutum
in locũ magna festinatiõe se receperãt. atq; cum belli reliquias Franciscus
impigre persequi ꝑseueraret: offidam cumprimũ appulit: uix oppidanos ca
stris cinxerat: cũ Galeoti litteris sui apud põtificẽ oratoris factus ẽ certior:
pacem esse cũ põtifice hortatu maxime atq; interuẽtu oratoꝝ uenetoꝝ flo
rentinoꝝ & itẽ Philippi ĩ hũc modũ compositũ: ut quicquid in picentibus
intra. xv. kal. Nouembres Frãciscus recepisset: illius esset. Reliquũ uero Pon
tifici ecclesiæq; romanæ pareret: ea tamẽ lege: ꝙ uectigalia & tributa quæ
ꝑ picẽtes quotãnis sanctæ matri ecclesiæ penderent̃: Frãcisco soluerentur.
Die igit̃ paci dicto appropinquãte Frãciscus quanuis statuisset: quo militi
bus in tot tantisq; laboribus gratificaret̃: offidanos expugnãdos diripiẽdos
que permittere: tamẽ mutato postea cõsilio eos sibi seruãdos duxit. Idq; ea
potissimũ cã fecit: ꝙ altera ex machinis qbus offidæ muri assidue quatiebã
tur: ignis puluerisq; impetu forte fortuna cõfracta est: Et bellũ ultra desti
natũ pacis fœderibus diem ducere sibi nõ licebat: Itaq; offidanos ꝑ deditio
nẽ regio ꝑsidio incolumi recepit. Inter hæc picẽtes reliqui oẽs ĩ eius redier̃
fidem: ꝑter auximanos ricinatẽses & fabrianẽses: qui iam ob eas quas cõme
morauimus: causas: sub põtificis fide remãserũt: q tamen & Anconitani itẽ
stipẽdia quæ hactenus romanæ ecclesiæ pẽdere solebãt: Frãcisco ꝑsoluere
iussi sunt. Confecto ꝑ hũc modũ piceno bello: Frãciscus in cõsilio defert:
nunquid Truentus autumno iam prope exacto traiiciendus esset: bellũq; Al
phonso regi inferendũ? quãdo qdem ille tot dederit causas: cur legitimo iu
re armis sibi persequẽdus esset: interamnensibus maxime aliisq; permultis
losiæ dicionis populis: quo ĩ brutios trãsiret̃ sollicitãtibus: q sese mox de
dituros pollicerẽt̃: Idq; eo facilius factu esse suadebãt: ꝙ regiæ copiæ quæ ꝑ
sidio ꝓuinciæ erant relictæ: ubi cognouerũt de offidanoꝝ deditiõe deq; pa
ce cũ põtifice facta aterno trãsmisso oẽm prorsus citra amnẽ ipsum ꝓuin
ciã deseruerãt. & quanq̃ sciebat ꝑterea Alphõsum ꝑ id tẽpus toto fere exer
citu ĩ calabris bello aduersus Antoniũ uintimillianũ crotoniataꝝ regulũ
impeditũ: nõ tamẽ iudicauit: bellũ aduersus potẽtissimũ regẽ sibi aggredi
endũ uenetis ꝑsertim ac florẽtinis qbus stipẽdii iure obstringebat̃: insciẽti
bus: non ignorabat etiam: Philippo rem se permolestam facturum: si regnũ
amicissimi regis ĩ uaderet. neq; .n. satis fidebat tãtã belli molẽ suis mõ uiri
bus suisq; opibus susciper̃. Itaq; cũ in hyberna milites dimitter̃ statuisset:
exercitũ per uniuersũ ꝓpe picenũ agꝝ distribuit. Sub idẽ quoq; tẽpus lega
toꝝ litteris q Mediolani apud Philippũ agebãt: factus ẽ certior: Nicolaũ pi
cininũ post grauẽ diuturnãq; ualitudinẽ in q̃ potissimũ ĩciderat ob ĩgentẽ
suoꝝ cladis Frãciscique filii captiuitatis acceptũ dolorẽ: ex uiuis cessisse: eius
que uiri obitu Philippũ magno affectum mærore: cum ĩ illius fide atq; uir
tute plurimum spei semper posuisset: quẽ ut ostẽdimus: ĩuito põtifice ex
piceno reuocarat: quod ei noui belli ꝓuinciã mãdare ĩstituerat. Cæteꝝ Phi
lippus paucis post diebus cũ litteris tũ nunciis cũ Frãcisco agere cœpit: ut
Picininũ penes se retẽtũ ei cõdonaret. Qua re ab genero facile impetrata:
illũ & Iacobũ fratrẽ bracianosq; reliquos bõis ut erãt oĩbus nudatos ad se
ĩ Lõgobardiã accersitos: eqs armis cæterisq; rebus necessariis magno sum
ptu ĩstaurauit. Postremo Frãciscus copiis ut docuimus: ĩ hyberna deductis
Firmum cum paucis se contulit ubi a Blanca coniuge expectabat̃: quo i

non multo post Sigismũdus soceri uisendi & damnati ĩ patriã iam reditus purgãdi gratia accessit. Hunc ꝙ ob eius subdolũ prauumꝙ ingeniũ multorũ sibi odiũ cõflarat: plæriꝙ Zarpellio ꝑsertim ac Dulcius retineri adhortabant: ulcisciꝙ ea quæ cõtra fidẽ iusꝙ stipẽdii ꝓxima æstate admiserat. Sed noluit Frãciscus: quanuis ille capite plecti mereret: id iuber: qđ aliquãdo indignũ iudicari posset. Sub idẽ tẽpus Fredericũ feretranũ suæ militiæ adiecit. Is.n. supiore æstate dum sub Nicolao picinino mereret: Pisauriꝙ ꝑsidio esset: post Nicolai ipsius e piceno discessũ urbinatũ dicionẽ assecutus fuerat: ĩterempto a ciuibus nõ nullis suisꝙ maxime necessariis Oddone urbinatũ principe ob eius corruptos prauosꝙ mores: moxꝙ cædis auctoribus successor ĩ principatũ accersitus: tametsi Berardini Vbaldini cardẽsis filius putabat: ꝓfectusꝙ ẽ Firmũ ad Frãciscũ salutãdũ. Quã quidẽ rem ubi Sigismũdus cognouit: pro eo quo feretranã familiã insequebat odio ægre admodũ ꝑmolesteꝙ tulit: ob idꝙ mox ab Frãcisci amicicia discedẽr instituit sempꝙ postea summa quadã indignatiõe animi & cũ Eugenio põtifice & cum Alphõso rege & cũ Philippo duce de stipẽdio clam agere: & aliqd aduersus socerꝝ moliri cœpit. Per eosdẽ ferme dies Philippus qđ mortuo Nicolao picinino copiarꝝ suarꝝ supremo omniũ imperator: necesse sibi for duceret: aliũ suæ militiæ gubernaculo sufficere: ad Zarpellionẽ uertit animũ quẽ pro eius exima uirtuie peridoneũ iudicaret: cũ hoc.n. homine clãculũ transegerat: ut quãdocunꝙ accersiseret: tesseris qbusdã signo allato impetrata uel ne a Frãcisco abeundi uenia ad eũ maturaret. Itaꝙ dũ Philippus ꝑ internunciũ clam ad se illũ uocat: eius rei indiciũ ad Frãciscũ defertur. Sed .n. zarpellio cũ ad Philippũ proficisci omnino statuisset: profectionis causas cõfingit: ueniãꝙ sibi a Frãcisco dari postulat: cũ se Mediolanũ nulla alia de causa profecturꝝ diceret: nisi ut ea cõsequeret emoluméta: quæ ex agro quẽ in papiẽsi possideret quotannis percipiebat. Atqui Frãciscus & si ueniã se illi libẽter daturꝝ simulabat: secũ tamẽ angebat animo: qđ & inii cere manus in hominẽ inuitus iubebat: & sinere eũ ad Philippũ ꝓficisci ꝓ principis illius multiplici natura magno sibi detrimẽto futurꝝ iudicabat: tandẽ hominẽ retinẽr: & de illius ꝑfidia suppliciũ sumere: & ita agere statuit: ut Philippus ea spe destitutus zarpellionis opa uti nõ posset. Itaque cõficiẽdi negotii Alexãdro cura datur. is qđ iussus ẽ a fratre: in firmana arce ĩpigre exequitur: & eo libẽtius atque celerius: quo zarpellionẽ capitali ĩfectabat odio. Et dũ de rebus multis haberet quæstio: multa zarpellio sine cruciatu fassus ẽ aduersus Franciscũ agitasse cõsilia: & id postremo: quod pro Phillippo se facturũ receperat. Quibus proditis rebus laqueo iugulũ frangi iubet: dein cõfestim ꝑ italiã causat: cur de zarpellione supplicũ sumpserit: epistolis enũciat. Ea re cognita Philippus graui ira cõmotus: Georgio maino & Vincẽtio Amidano legatis celeriter accitis in Frãciscũ uæhemẽter inuectus: Satis inquit se scire Frãciscũ Sphortiã nulla potissimũ alia de causa zarpellionẽ tã acerba tãque ĩmerita morte affecisse: quã ut sibi rem faceret molestissimã: uirique illius insignis opera priuaret: ac nemini certe obscurũ esse: quod hominẽ necasset: cui in re militari iã multos annos. italia parẽ nõ habuisset. Sed illud eius memoria tantũ facinus nunq̃ excessurũ: quĩ aliquãdo ulciscerẽt: seque operã daturũ: ut is rursus piceno pelleretur agro. Hac Frãciscus perspecta soceri indignatiõe: causam suã ꝑ eosdẽ legatos iur̃tueri & quibus poterat argumẽtis principis iratũ in sese animũ mollire sibiꝙ reconciliar̃ nitebat Hæc & huiusmodi quæcunꝙ ĩ diẽ accipiebat: ueneto senatui populoꝙ florẽtino litteris significare curabat. Sed ne ii qdẽ moleste ferebãt eas inter socerꝝ generꝝꝙ discordiarũ causas ĩtercedẽr: quin inimiciciã inter eos potius q̃ amiciciã nutriri cupiebãt. Hoc rerꝝ statu Frãciscus circunacto iam fere anno Hæsium se trãstulit: ibi hyemis reliquum cõsumpturus: uelut loco flaminiæ ciuitatibus propinquiore: unde Sigismũdo Fredericoꝙ ĩter sese cõciliãdis in fideꝙ retinẽdis ꝑsentior foret: ne ꝓ

uetere inter eos odio ſimultatibuſq; ſumptis rurſus armis bellū renouarēt
Poſt hæc cū poſſideret: ut demōſtratū eſt: hereditario iure Galeacius mala
teſta Piſauꝛ & Foroſēproniū: Sigiſmūdus gētilis eius īcredibili quadā Pi
ſauri potiūdi cupiditate dolis oībus dies noctesq; ei īſidiabaf. Qua re factū
ē: ut Galeacius eiuſmōi ppetua ſollicitudīe ac moleſtia cupidus aliquādo li
berari: q; uerebaf: ne & ætate grauis & liberis carēs maribus a ſuiſmet popu
lis ꝓderef: Frederici hortatu Piſauꝛ tandē Frāciſco uēdidit uiginti aureū
nummū millibus ī ꝑcium acceptis: ea qdem lege: ut eius urbis imperiū Ale
xādro traderef: cui nuper Frederici opera nupſerat cōſtātia Galeacii ipſius
neptis nata ex filia Eliſabeth. q̄ gētili Camerti ī matrimoniū dederat. Foro
ſemproniū uero emit Frederi cus. xiii aureū nummū millibus. Has porro pe
cunias oēs Frāciſcus cōfeſtim florētiæ ex ſtipēdio ſuo ꝓſolui iuſſit. ꝓ hunc
modū & Alexander Piſauꝛ & Frederi cus Foro ſemproniū adeptus eſt: urbes
certe & ſitu & uetuſtate nobiles: quas multos ꝓ annos malateſtarū familia
poſſiderat. Quod ubi Sigiſmūdus ītellext: ut erat mobili īgenio ad reſque
nouādas pronus & pergraui dolore affectus ē: & maioꝛ q̄ unq̄ antea ī Fran
ciſcū īdignatiōe iraq; cōmotus: q; ea de ſpe ſe decidiſſe oīno perſpiciebat:
q̄ iampridē ſeu ꝓ ꝓditionē ſeu ꝓ uim ſeu ꝓ Galeacii obitū oppidi utriuſq;
obtinēdi habuerat: & ob in ꝑceps ſtatuit ab Frāciſci amicicia diſcedeꝛ: & nō
ſolū aduerſariū eius uolūtates ſeq: ſed quo ad poſſet: eos ad īferēdū rurſus
ſocero bellū hortari: quoꝛ primos Eugeniū pōtificē Alphonſum & Philip
pū eſſe nō ignorabat: Erat. n. cōſtans fama: Philippū poſt extinctū zarpellio
nē: implacabili ut oſtēdimus: odio Frācuſcū ꝓſequi: Eam igit rē nec prius
principibus iis Sigiſmūdus ꝓſuadeꝛ deſtitit: donec Pōtifex ab Alphonſo &
Philippo perſuaſus: eū marcede cōductū ſuæ adiunxit militiæ: & ſi neſcius
nō erat: eundē ſtipēdii iure Frāciſco obſtrictū: ſaluiſq; pacis fœderibus ſu
perioꝛ anno cū Frāciſco pcuſſis hominē admitteꝛ ſibi haudquaq̄ licere. In
terī Ioſias aqua uiuanis & īterāmēſes de qbus ſupra mētione fecimus: mul
tiq; ꝑterea alii eius ꝓuinciæ populi rebellione cōcitata ab Alphōſo defece
rūt: quos multis de cauſis Frāciſcus repudiādos non putauit: atq; eo confe
ſtim Antoniū triulciū & Sebaſtianū canuſinū uiros & rei militaris ſciētia
& animi uirtute ꝑditos cū ualido equitū ꝑſidio miſit. Cæterū multa ac ua
ria eo tēpore afferebanf: quæ futuꝛ rurſus ī piceno bellū facile īdicabant:
& ob id diuerſa agitare animo Frāciſcus cōſilia cœpit. Intelligebat. n. tris
principes quos ſupra nominauimus: facta nuper īter ſe ſocietate exitio ſuo
imminere: Eugenium ꝑtim: q ut ferebaf: affirmabat licere ſibi impune
oīa aduerſus Frāciſcū tentare: q ſe iuito eccleſiæ iura occuparet. Quibus
de rebus circa kal. Iunias quas ī brutios copias miſerat: ibi dediticiis ꝑſidio
relinquere ſtatuit: Ipſe Piſauꝛ maturās reliquas copias Iſauꝛ amnē cogeꝛ:
& q; agri īter urbinum & piſauꝛ ītercedit: coſtodiꝛ: quo facilius hoſtes ex
flaminia ueniētes ī agrum picenū trāſitu ꝓhiberet. Fiebat. n. Frāciſcus non
crebris modo rumoribus ſed frequentibus ēt e Mediolano legatorum lit
teris quotidie certior: Philippum iā copiarum ſuarum parte armis equiſq;
ornaſſe: quas eēt ꝓpediem ī flaminiā miſſurus: ut pōtifici Sigiſmūdoq; au
xiliarenf. Coacto igit ad Iſauꝛ exercitu: multæ īter Frāciſcū & ſigiſmūdū
ob illata utrinq; maleficia diſſēſiones iræq; ītercēſſerūt. Quibus de cauſis
iā nata īter eos odia: quotidie magis atq; magis augebanf. Et ob eas res Frā
ciſcus miſſis Venetias florētiāq; legatis magnopeꝛ cōtēdebat: ut īde cogno
ſceret: quonāmodo cum Sigiſmundo ſibi uenēdum eēt: qué ut apertum ho
ſtē reputabat Sed ueneti ſenatus populiq; florētini īiuſſu arma illi īferre
ſibi nō uideri. Ii auté qđ Sigiſmundum ꝓ eius ſpectata ī oēs pfidia oderāt:
ꝓbarunt: ut hominē apto bello undiq; īſequereꝛ. Qua re cognita Frāciſcus
factis mox per ꝓxīa loca excurſionibus ueſtatoq; Ariminēſi & fanēſi agro
Cādelariā piſaurēſis dicionis municipium admotis caſtris obſedit: cōtinuo
que tormētis muro adactis oppugnaf cōtēdit. Quo tpre renunciatum i ii

est: Antoniũ & Sebastianũ eas aduersus copias obuiã ꝓfectos: quas Alphonsus ꝓuintiæ subsidio miserat: primo cõgressu ꝓfligasse: maioréq; eaꝝ parté cepisse: ac reliquas quæ euaserát: trans aternũ ꝓfugisse. Sub idé tépus noua Bononiæ seditio orta é: Ná cũ essét oĩum oculi ĩ unũ Annibalé bentiuolũ cõuersi: q ob res ꝑclarissime gestas supioribus annis maguá sibi ĩ ciuitate sua auctoritaté uédicarat: Cannetuli ĩuidia atq; odio ĩ eũ accensi: illius ꝑdédi occulta iniere cõsilia: cõiurationeq; facta: Baldesar cánetulus uir audacissimus & ad omne scelus aptissimus cõmuni cõsilio é cõstitutus: cui ea ꝓuincia demádaret: nõ tamé fert: cõsilio cũ Baptista cannetulo cõmunicato: q erat familiæ suæ princeps: q; uerebant: eum nullo pacto táto facinori assensuꝝ. Itaq; cũ forte ꝑ eos dies Frácíscus gislierius militaris dignitatis uir filiũ ex uxor suscepisset: Annibalé ĩuitauit ad illũ ex sacro fõte suscipiendũ. Quare Annibal nihil mali suspicatus ad piũ munus obeundũ libéter ꝓficiscit: re át ꝓ more christiano peracta die diui lohánis baptistæ natali: cũ Annibal dextra manu a ꝓditor gislierio ĩter ambuládũ ut fit: detineret Baldesar ꝑmultis suæ factionis satellitibus circunseptus ex ĩsidiis adorit: pugioneq; trásfisso pector ĩteremit. Eadé hora apud ædem eiusdé diui lohánis baptistæ eadé cõiuratiõe duo Galeacii marescopti fratres ĩterficiuntur Quæ res cũ uniuersá ciuitaté clamor tumultuq; cõplesset: oés q factionem bétiuolá sequebant: ad arma cõcurrũt: nec Cánetuli ré segnius edũt. Baptista ét ipse ꝑspecta periculi magnitudine arma capit: & ad ré gerédá magna suoꝝ manu stipatus ꝓdit: certat utrinq; ꝑ uicos acerrime: cadũtq; ex utraq; factione permulti. At Galeacius ut erat ad oé periculũ & impiger & acer: maiore ĩ Cánetulos ira accédit: & coacta repéte ex suoꝝ fuga iuuenũ manu magna ui atq; impetu defert ĩ aduersarios ĩcumbétibus tádé bétiuolis. Dederũt terga Cánetuli oés: ꝑter unũ Baptistá: q cũ se ĩ illa suorũ fuga occuluisset: tádé ex latebris erutus crudelissime trucidat: eiusq; ædes & ꝓditoris gislierii pluribus ĩ locis ꝑ ĩgété populi furoré igne ĩiecto magno exurũtur ĩcédio. Baptistæ corpus ꝑ multa ludibria totá pœne ꝑ urbé tractũ tádé ignominiose comburitur.

Annibal bentiuol' occidit & duo Galeazij marescot fratres.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER OCTAVVS.

COepto aduersus Sigismũdũ circa Idus Quintiles bello: Franciscus q; pecuniæ inopia ꝑmebat: Frederico urbinati & Alexádro fratre exercitui ꝑpositis: ipse cũ paucis florétiá contendit: breuiq; ꝑsuasis florétinis: auctor Cosmo Medice: & accepta pecunia ad suos ĩ castra reuertit: Ibi cum repperisset regioné omné quæ é ĩter Isaurũ atq; Metaurũ Pisauro Fanoq; subiectá a suis receptá & magná insuper agri parté: q ultra Metaurũ a fanésibus ĩcolit: ad obsidédá Pergulá ducit: oppidũ totius regionis Emporiũ situ ac oper munitũ & populoꝝ cõmertiis opulétũ. Circunsessa Pergula: tormétis primũ deĩ machinatiõibꝫ aliis oppugnari cœpta é: Et cũ dura diuturnaq; ea oppugnatio uideret: tétati aliquádo sũt ad deditioné oppidanorũ animi. Sed cũ oppidũ ualido peditũ ꝑsidio Sáctino rippensi ꝑfecto teneret cui & cõtinendis ĩ fide obsessis. siq forte aut metu aut uolũtariis animis ad deditionem ĩclinarent: & tuendis mœnibus animus uiresq; nõ deerát: nullo dato respõso garrulitate modo cõuiciisq; Sáctino actore e mænibus utebátur. Per húc modũ multo q̃ putabat: lõgior reddebat obsidio. cũ hinc populus ꝑsidiũq; mœnia fortiter tutarent: Inde Frácíscus potiũdi oppidi auidus conádo dies noctesq; aditũ ĩ oppidũ quæreret. Sed tádem tormentorũ ui disiiecta haud exigua murorum parte Frácíscus pluribus locis obsessos aggredit: & qua prolapsa mœnia oppidum nudauerát: prĩo impetu milites

Pergula a fran' obsidetur

irrūpūt: Gaptaq; prīo īgressu maior̄ p̄sidii parte cū ipso duce Sāctino uni
uersū mox oppidū uertūt ī p̄dā: Quæ qdē tātæ rer̄ omniū copiæ fuit: ut
oēm ditaret exercitū: Asculani īterea factionū studio īqeti animis cū nouis
rebus iā studer̄ cœpissēt: Frācisco duobus maxīe bellis occupato a fide defe
cerūt. Eius rebellionis iidē fuere auctores: quor̄ opa Frācisc̄us antea urbē
recepat. Hi quanq̄ auctoritate ī patria & opibus eos Frācisc̄us auxerat: seu
mobilitate animor̄ & p̄teriti errati pœnitētia ducti: ut Eugēii pōtificis gra
tiā nouo facinor̄ sibi cōciliarēt: seu īdignatiōe moti ob Iohachini gentilis
sui necem: q cū eēt Hæsii p̄scriptus a Guerrerio Asculano exule cōtrariæ
factiōis īteremptus ē Frācisci ut existimabāt: iussu: de p̄dēda urbe cū regio
brutior̄ p̄fecto cōsilia īeunt: req; īsup cōmunicata cū Balduino Tholētina
te Nicolai filio: quē ī brutios cū trecētis eqtibus Frācisc̄us miserat: ut An
tonio & Sebastiano iūgeret̄: die cōstituto populū ad arma cōcitāt: prīoq;
motu Raynaldū folianū Frācisci uterinū fratrē urbis p̄sidē nihil tale timē
tē obtruncā: regiasq; copias & Balduinū cū eqtatu ītroducūt. Nec multo
post arcē p̄fecto ob cæsū p̄sidē timor̄ territo ī fide p̄sister̄ non auso paruo
negotio recipiūt. Hoc modo Asculū urbis nobilis leui belli momēto p̄ditō
ne amissa Pōtifici ēt p̄ditiōe restituta est. Hac tā repētina īsperataq; Ascu
lanor̄ & Balduini defectione cognita Sphortiani ductores q una cū Iosia ut
ostēdimus: taraconēse bellū ī brutiis sustinebāt: territi uiribusq; diffisi Io
sia ī summa rer̄ suar̄ despatione derelicto Firmū sese nullo ītermisso tpe
receperūt. At Frācisc̄us hoc tā graui accepto uulner̄ nō potuit animo nō cō
moueri: & Balduini Asculanor̄q; ciuiū p̄fidia quos ut p̄dixius: & potētia
& opibus plurimū extulerat: nō uæhemēter indignari: Dein ueritus ne for
te firmani Asculanor̄ exēplo res nouas molirēt̄: Alexādr̄ fratrē cū exerci
tus pte eo trāsmittēdū duxit. Ipe nihilo secius a Pergula mouēs ad recipiē
das regiōis reliqas p̄gere cōtēdit: Montēq; Siccū oppidū ī mōte edito posi
tū & ualido peditū p̄sidio firmatū adorit̄: triduoq; post magna ui tormen
tor̄ dirutis mœnibus pugnaq;. tētata oppidani haud leui pecunia ne diri
perent̄ pacti: sese Frācisco p̄miser̄. Inde Viceanum petit: oppidum qdē &
natura loci & muro ac externo etiam milite egregie munitum hoc arctius
obsiodiōe cinctum oppugnar̄ aggredit̄. Inter hæc Sigismundus hosti lōge
uiribus impar Arminisse cōtinebat: externaq; auxilia hinc atq; īde īplora
bat. Nā missis ad Eugēiū Alphōsū & Philippū legatis se graui iā bello p̄ssū
tātū hostē diutius sustiner̄ nō posse: testabat̄ nisi ocius subsidia mitterent̄:
cū sibi aut pereūdū eēt: aut quascūq; uictor hostis dar̄ cōditiōes uellet ne
cessario acciper̄. His adq; huiusmodi uocibus accēsos iāpridē ī Frācisc̄ū prī
cipū animos facile suā ī sētētiā traxit Prīus Philippus magnū eqtū ac pedi
tū numer̄ Thaliāo Foroiuliāo Iacobo gaiuanēsi & Robertho bodiēsi duci
bus ī Flominiā magna festinatione mittit: Dominicūq; Malatestā Cæsēnæ
Regulū mercede cōductū se suosq; bello parar̄ iubet. Hos Sigismūdo auxi
liari Frācisc̄ūq; bello p̄seq īperat. Iacobus & Roberthus cū suis Cæsēnā pe
tunt. Dein iūctis cū Malatesta copiis Arminiū ad Sigismūdū proficiscunt̄
Nec multo post quattuor īde duces iusto iā cōflato exercitu Fanū p̄gunt:
Thaliāo q in bononiesibus substiterat: cū reliqs copiis subseq iusso. Nec mi
noribus īterea uiribus Alphōsus bellū aggredit̄ cui post Asculanor̄ rebel
lionē Frācisci oppugnādi animus plurimū creuerat. Ob id mittit̄ ī bruti
os statim cū supplemēto Iohānes uintimilianus uir rei bellicæ disciplina
clarus: ut iis sibi additis copiis quæ Asculi cōsederāt ī Picenū agrū aduer
sus Frācisc̄ū progreder̄t̄. & Pōtifex occasiōe oblata. Ludouicū Aqlegiēsem
patriarchā asculū cū equestribꝰ cohortibꝰ p̄ficisci iussit: ut Vītimiliāo ad
iūctus cōi ꝯsilio rē gereret. At Frācisc̄us tāta belli molē a duobꝰ maxīe late
ribus uno tpe p̄ssus: quæ potissima belli gerēdi ratio uisa ē: hostes ne cōiū
gerēt̄: distiner̄ statuit. Quar̄ Alexādrū edocet: ut cū iis quas firmi habebat:
copiis primū oīum ciuitatē ī officio cōtineret: & aduenīēti hosti ne i ui

obuiá ꝓcederet: Satis.n.ſibi eé urbẽ ſi ĩ fide ſeruaret:& hoſtes ne Firmũ ꝑ tergrederenť:q̃ facile efficii poterat ꝓſiſtétibꝰ ĩ fide firmáis.Ipſe obſidiõe Vrceani ſoluta:benis caſtris Metauro trá ſmiſſo ſupra Fanũ militibus non amplius duobus caſtra ponit: ne Foroiulianus q̃ iá Ariminũ ꝓueniſſe dicebať: Fanũ accedeť aliiſq̃ iungi copiis poſſet.Locádis át caſtris quo tpe oĩa ſine ordine ſine ĩperio agi miſceriq̃ ſolét:hoſtes q̃ Fani erát: ſiue ut Fráciſci caſtra ab eo loco qđ Garignanũ appellát:lõgius amauerét: ſiue q̃ feſſũ itineť & faciédis caſtris ĩpeditũ hoſte opprimi poſſe arbitraréť:urbe egreſſi magna celeritate Sphortianos ope occupatos ſuadũt:Qua re multis ad arma cõclamátibus exortoq̃ totis caſtris tumultu Fráciſcus celeriter collé q̃ caſtris ſuperemiebat:peditatu occuparĩ iubet.Dein collectis ꝑ tpe eq̃tibus q̃ nõdũ exuerát arma:hoſtes de ſupioť loco aggrediť:quos prío ĩpetu repſſos ĩ fugá uertit:multiſq̃ ex iis cæſis captiſq̃ ad ipſas uſq̃ urbis portas eq̃tatus pãs fugiétes reliquos ĩ ſeq̃ť:adeoq̃ unico pho eoꝝ audacia repſſa eſt: ut deinceps uelut obſeſſi ne egredi qđe portis auſi ſint. Firmatis caſtris reuerſoq̃ ꝑda honuſto miſſite Fráciſcus cõtinuo caſtellũ aggreſſus q̃ ibi Sigiſmũdus agricultoꝝ tutelæ ædificauerat:expugnat:captoq̃ præſidio diripit Nec multis poſt diebus Thalianus ex Arimino Fanũ noctu ꝓficiſcẽs Sphortiáiſq̃ forte excubitoribus obuiá factus cũ toto Fráciſcũ exercitu adeſſe eſtimaret:magna trepidatiõe Ariminũ regrediť.Ita cõpluribus cõſũptis diebus Alexáder litteris núciiſq̃ frequétibus fratrẽ edocebat. Iohánẽ magnis uiribus appropinquaŕ:ſeſe illi nequaq̃ copiis paré eſſe:regioné feŕ oẽm ab Aſculo uſq̃ Firmũ aut metu aut ſpõte ad hoſtes defeciſſe: ob id auxiliũ celeriter mitti oportaŕ.Increbruerat ꝑterea rumor: ab Eugenio ĩ umbris delectis haberi equeſtreſq̃ copias cõtrai:Auximũ Ricinatumq̃ ꝓpediẽ petitu ras Antonio rido patauino duce:qué Sácti Angeli Romãæ arcis ꝓfectu noiabát.Quas ob res oẽs feŕ piceni populos fama ꝓuaſerat:Fráciſcum pene obſeſſũ ad Fanũ retineri:nec illi ĩ ꝓuinciá libeꝝ eſſe reditũ.His tot Fráciſcus anxius curis mouẽdũ ex eo loco atq̃ ĩ ꝓuinciá redeundũ putauit:ueritus ne ſi cunctaretť:ut ſunt Picẽtes natura mobiles:ea oppiniõe ĩpulſi ad hoſtes deſciſcerẽt: Itaq̃ ne Piſauréſiũ dedititioꝝq̃ oppida defẽſoribus uacua remanerẽt:Matthæũ ex Sácto Angelo ad uadũ cũ maioŕ peditatus Parte regioni ꝓſidio cũ his mádatis relinquit.ut ubi hoſtes Fano diſceſſiſſent : q̃ ꝓpediẽ futurũ,arbitrabaťipſe quoq̃ q̃maximis poſſet itineribus exercitũ ſubleque reť.Itaq̃ bõis caſtris ꝓuincia ĩgreſſus:q̃ celeritate uti neceſſe erat:exercitus curá Frederico demádat : Ipſe cũ nõ multo leuis armatuŕ eq̃tatu expedito que peditatu ĩ Tarraconẽſes ire cõtẽdit : quos iá Firmanũ ſuaſiſſe agrũ aduerat:Sed uix dũ ad hæſim amnẽ puenerat : cũ multis eunti ſibi factis obuiá núciis cognoſcit:& Iacobũ gaiuanenſem Fano ĩ ꝓuinciá ꝓfectũ Mõtem fanũ occupaſſe: eiuſq̃ aduẽtu cõtinuo oppida queda ad eũ defeciſſe.Et Antoniũ patauinũ ex umbris ꝑ fabrianẽſes Sáctoſeuerinateſq̃ iter faciẽté:Ricinatũ ægre cũ copiis appuliſſe:q̃ cũ eſſet e regione Sácti ſeuerini peditatu erũpẽte:q̃ oppido ꝓſidio erat:ĩ fugá uerſus multis ſuoꝝ ac magna impedimentoꝝ ꝓie capta uix ipſe euaſerat.Quibus cognitis rebus uiſu eſt Fráciſco exercitũ ſibi expectádũ:amiſſaq̃ oppida prius recuperáda:quá in itinere ut cœperat:ꝓſequendum.Cum primum igiť exercitus ad eum peruenit:nullo interm iſſo tpe Mõtemfiliorum optrani oppidum ſitu ac muro munitiſſimum: ex itineŕ obſedit.Oppidani cum per biduum obſidionem ægre ferre cœpiſſent.partim qđ aquæ penuria laborabant: partĩ qđ triticum fere omne ĩ ſubterraneis horreis extra oppidũ poſitis congeſtu amiſerat : & q̃ reliq̃ erat:aſſidue auferri ab hoſtibus cernebant:ſalute pacti de dunť: quos Fráciſcus iccirco ĩ fidem accipiendos iudicauit:ne ibi tepus cõſumeret:Idé que fecere appinianenſes:qui metu territi Iacobo ſeſe tradiderát . Quibus receptis oppidis, præſidioq̃ firmatis Franciſcus ide mouet:& cũ ad poté tiam peruenſſet poſitis caſtris ſumptoque confeſtim ut ante fecerat : non

multo leuis armaturæ equitũ ac peditũ numero ĩ hostes properat: eo consilio: ut exercitũ cũ primũ cognosceret: qd ab eo fieri uellet subsequeret. Sed uix dũ Firmanoꝝ fines attigerat: cũ Vintimillianus & Patriarcha: eius aduẽtu cognito: fama nõ tã ducis quã nõis territi ne expectare quidem hostis pstiã ausi sunt: nã motis cõtinuo p noctẽ castris tumultuario agmine ĩ Trasimenates locũ q̃ tutissimũ sese receperũt: neq; ibi ẽt tutos se for existimates ad Truẽtũ usq; haud pcul Asculo fœda fuga regressi ostiterũt. Qua re oẽs fere q ĩ ea regiõe populi hostiũ potestati sese dederãt: ad Frãciscũ fidẽ redier. Quos ille supplices erratique uenia petẽtes miti beniuoloq; aĩo excepit. Interĩ Thalianus phibẽtibus nullis Fanũ profectus cæteriq; iunctus copiis dux oĩum deligit. ac postridie inde discedit. lõgisq; itineribus in picenũ pgere maturat. Prio aduẽtu Auximũ Ricinatũq; ptergressus Montẽsanctum qd é oppidũ & munitõe & populi ẽt multitudine ĩter picentes celebre: dedi tibus sese oppidanis accipit. Qua re protinus circũposita castella uolũtariis aĩs dedunt Frãciscus iis cognitis rebus: fugatis pulsisq; prouincia Tarconẽsibus: ex quo satis ad firmanoꝝ salutẽ factũ putabat: in Thalianũ animũ uertitq; cõuertit. Itaque qua uenerat regrediẽs: ad ulmẽses q̃celerrime flectit: qd ea breuior eẽt ad hostes uia. Ad Fredericũ mox ex itinere lras dat ut eodẽ cũ exercitu die ĩsequẽti mane se cõferat: idẽque Alexandro fratri ĩperat: ubi uero ad ulmẽsiũ puenit oppidũ: quoꝝ primates iã cũ hostibus de deditõe secreto agere cœperãt: defectionis tpus expectãtes multitudiné subito aduẽtu cõpressit: eũ tamẽ cũ paucis oppido recipiunt: reliquos mœnibus excluse. Cæteꝝ tã propinquis hostibus & qd esset sine arce oppidũ: indignatõis cãm in dies dissimulat. Ubi cõperit oẽm fere eã regione magna aĩorũ inclinatione ad hostes defecisse. Solã ciuitatẽ nouã quã nuncupãt: adhuc in offõ pstare: eandẽq; pridie hostes obsedisse. Frãciscus qd cũ iis quas secũ duxerat: copiis appropinquãr hosti utile nõ uidebat: Fredericũ & Alexãdꝝ expectãdos putauit: Qui cum ut erat ĩperatũ: aduenissent: de liberãdo obsidione oppido agere cœpit. Castris ad clentis fluminis ripã positis Frãciscus frequẽtibus litteris ac nunciis obsessorũ animos cõfirmare: & hortari nõ desistebat: ut exigui tpis spatio inclusionẽ pferrent se propediẽ eos liberaturum: ĩtẽti essent: ut cũ ipse hostiũ castra aggrederet: ad erumpẽdum parati portis oĩbus exirent. Instituerat. n. cõcato consilio prælii fortunã experiri: tentassetq; sane cum hostibus pugnã cõserere: nisi ab exploratoribus cognouisset: hostium castra editis locis iisdẽq; frequẽtibus uinetis arboribusq; cõsitis posita: ubi nihil seu parum equitatus poterat: peditatu edẽda res erat. ob id expectãdum sibi Matthæum cũ pedestribus copiis iudicat: quẽ nunc aduẽtare nunc adesse existimabat. Exercitum tamẽ postero die prĩa luce ad dimicãdũ summa alacritate paratũ ĩ acie cõsistẽr mãdat. Sed dũ expectãdo ad multũ iã diẽ in hostes tardat pfectio Foroiulianus ad quẽ ut diximus: summa ĩperii totius exercitus delata fuerat: timore pculsus totã eã noctẽ in armis fuit: collesq; ab suis crebris excitatis ignibus teneri iussit: factoq; die soluta obsidione magna oĩum trepidatõne eodẽ quo uenerat: itinere præmissis impedimẽtis Montẽsanctum repetit: & circum muros præ timoꝝ per angustius castra locat. Farnciscus quãq; satis & ad suã auctoritatem & ad obsessũ populi salutem factum uidebat: maximã tamen uictoriã ob unius Matthæi segniciem e manibus ereptã uehementer indoluit. Quibus peractis rebus: iisdem castris ĩ moradum ratus: Foroiuliãi consilia obseruabat: occasionem bẽsi gerendi ex illius actionibus sumpturus: Interim quæ paulo ante oppida defecerant: partim ui & metu: partim sponte recepit amicos populos in officio continebat: hostes populationibus prohibebat. Ex quo fiebat: ut non dubitaret: consumpto prope iam autumno hostes piceno breui excessuros: cum præter pauca admodum oppida cuncta illis hostilia essent: & neque hybernandi nec commeatus facultas supperet. Sed omnium

primũ ꝑcipua Franciſco cura fuit: ita diſtinere hoſtes ne duo exercitus con
iungerent: qđ iis iũctis nequaq̃ ſe illis paré futuꝝ: diuiſis utrũq; exercitũ ſi
bi inferioré itelligebat: & qđ re didiciſſet: uiribus iparé nõ mõ ſecũ ꝺgredi
nõ auſũ: ſed neꝺ ſpectũ qdé eius ſuſtinerẽ potuiſſe. & Foroiulianus cõtra: qđ
hoſtẽ nõ núero ſed uirtute militũ meliorẽ uideret: oẽm uictoriæ ſpẽ deſpe
rabat: niſi maioribus augeret uiribus. Qua re Iohanne monere: hortari: ob
teſtari nõ deſiſtebat: ut ad ſe cũ exercitu ꝓficiſceret: cũ diceret diſiũctis co
piis nullã ſpẽ uictoriæ: relinq; ſi iungant: aut ꝓfligari hoſtẽ aut pelli facile
ꝓuincia poſſe. Hãc ſe ꝓbare iniam Iohánes reſpõdebat: ſed ſine manifeſto
periculo ad eũ ꝓficiſci nõ poſſe proin. Thalianũ hortari: ut ipſe obuiã cum
exercitu accederet. Ita miſſis ſæpe ultro citroq; núciis uterq; tráſire ad alte
rũ diffiſus ſuis ſeq; locis cõtinebat. Hoc ſtatu reꝝ Frãciſcus iter cæteras
belli difficultates pecuniæ iopia maxie angebat: uenetis Florẽtiniſq; ne de
bitũ qdé militiæ ſtipẽdiũ ſoluẽtibus: Itaq; Frederico & Alexandro cura ca
ſtroꝝ tradita ipſe cũ paucis iueniendæ pecuniæ cã Firmũ cõcedit. At hoſtes
qđ uiribus apertoq; bello agere nõ ualẽt: arte atque dolo auctore Sigiſmun
do conãtur. Rochacontracta opdidũ é ut diximus: i extremis piceni finibus
poſitũ mœnibus turribus & loci natura munitiſſimũ: & in eo arx quoq; eſt
ſitu muroq; oĩ exꝑte tutiſſima: hoc i umbriã Flaminiã Hetruriãq; iter lo
coꝝ anguſtias aditus habet. Sed cæteris eo tpe ꝑcluſis aditibus ſolus hic ab
hetruſcis & urbinatibus liber Frãciſco relinquebaſ. At oppidani reꝝ noua
rũ cupidi, quanq; i magno apud Franciſcũ honore & gratia hẽbant: tamẽ a
Sigiſmũdo ſollicitati iuratõe facta Eugenii ꝑſidiũ ſeſe accepturos ꝓmiſe
rũt: & ꝑfectus arcis q ex Sphortianis fideliſſimus unus hẽbaſ: cũ a teneris an
nis ſub Sphortia meruiſſet: muneribus corruptus: arcẽ quoq; ſe traditurũ
dixit: Hoſtes igiſ ne tantã benegerẽdæ rei occaſionẽ ꝓtermitteret: motis re
pẽte caſtris nõ ignorãtibus mõ quorſũ irent: ſed lætis ẽt & opinãtibꝰ Sphor
tianis: eos deſperatis rebus ꝓuĩcia abire: q̃ maxĩa potuerũt celeritate: ad Ro
chã cõtractã ire cõtendũt: acceptoq; ꝑſidio oppidani cũ ipſa arce Romano
põtifici dedũtur: Triduo tamẽ ab præfecto arcis deditõe diſſimulata. De his
rebus lr̃is Frederici & Alexãdri Franciſcus certior factus cõfeſtim in caſtra re
uertit. Ibi rumoribus crebriſq; núciis apertius de oppidi ꝓditõe cognoſcit.
Poſtero die inde mouet: & in hoſtes eo aĩo ire maturat: ut ꝓ arcẽ quã nõdũ
proditã intellexerat: ingreſſus amiſſũ oppidũ recuperaret: quẽ non ꝓpetui
hymbres nõ grauis cõmeatuũ iopia nõ multæ itineꝝ difficultates deterue
runt: qn cœptũ iter proſequeret. Sed nõdũ ad hæſim flumẽ ꝓuenerat: cũ ar
cẽ quoq; hoſtibus traditã ab exploratoribus cognoſcit: Quo núcio accepto
ingẽti affectus dolore ad flumẽ cõſtitit. Aĩaduertebat. n. intercluſis undiq;
itineribus nulla ad ſe ãplius auxilia neq; ab uenetis neq; a florentinis mitti
poſſe. Querebaſ ſæpe obid: ſe quẽ neq; tres maximi Italiæ potentatus neq;
tot belli duces cũ duobus maximis exercitibus uicerĩt: ſuoꝝ ꝓfidia ſperari.
Caſtris ad hæſĩ poſitis: utile uiſũ é obſeruare qđ hoſtilis exercitus acturus
eẽt: & pro re ac tpe conſiliũ caperẽ. Thalianus ãt Rochocõtracta recepta pateſa
ctoque i fabrianẽſes itinere eo ducit. Ibi regias copias quæ ut diximus: i Aſ
culano deſederãt: expectaꝝ iſtituit. Nec multo poſt patriarcha relicto ꝓpter
infirmitudinẽ Vintimilliano ide totis copiis profectis p ſaltuoſa itinera Ap
pẽninũ ſuperat: & p Nurſinos umbroſq; progrediẽs remẽſo rurſus Appen
nino in Fabrianẽſes ꝓuenit: Thalianoq; ꝺiungiꝫ. Hæc cũ ita eẽnt: Frãciſcus
multiplicibus grauibuſq; ꝑſſus curis putauit cedẽdũ eẽ tpi cedẽdũ pauliſp
hoſti: ſeruãdũ exercitũ: urbes Hæſiũ Firmũq; ꝑſidio firmãdas: reliqua pro
uĩciæ oppida ꝓp populoꝝ mutabilitatẽ ſuo arbitrio reliquẽda: cũ nõ dubi
taret iſequẽti ãno refecto exercitu his duabꝰ urbibꝰ i fide manẽtibꝰ oẽm ſe
rurſus ꝓuĩciã receptuꝝ. Itaq; Alexãder cũ mille & qngẽtis eqtibꝰ peditibuſ
q; item qngentis Firmum mittiꝫ: q ea firmata urbe duo etiam oppida quæ
a duobus maxĩe lateribus inſurgũt: Mons ſancte Mariæ & mons Rubianus

milite muniret: Ipſe uero prius quã hoſtes ad ea loca appropĩquarẽt: præſidio Hæſii ĩpoſito in urbinates cũ reliquis copiis ꝓficiſcit: atque ĩde ĩ fere tranos ꝓgreſſus plærasq; Malateſtarũ dicionis municipia partĩ uolũtaria deditõe in poteſtatẽ accipit: partĩ prĩo impetu capit: ac in prædã uertit: quæ ꝓſiſtere in fide audere uidebant: ꝓpugnaculis ui tormentorũ diſſectis expugnat: ac diripit. Quæ quidẽ oĩa cũ aut intra Frederici fines aut eius finibus proxĩa eſſent: ei ſuo ꝓſidio muniẽda cõceſſit. Quoꝝ nõ nulla ĩ ipſo direptõnis tumultu ab urbinatibus ꝓ innato odio quo finitimos ut plærũq; fieri ſolet: inſequebant: ánuente Frederico igne pluribus locis ĩmiſſo ſunt exuſta. Quod fuit certe Frãciſco moleſtiſſimũ. Sed quia ſe in urbinatũ fere poteſtatẽ cõſtitutũ cernebat: æquo aĩo quæcũque dura eo tpe ſibi ferẽda putabat. Cæteꝝ exacto iã Nouẽbre cũ grauis urgeret hyems: terra ubique per loca niuibus obſita: ſoluendũ duxit exercitũ. Itaque qđ parũ ea regio uelut mõtuoſa ad alendos equos ferax eẽt: ĩ uberiores Thuſciæ agros Florentinæ dicionis maiorẽ equitatus partẽ hybernatũ dimiſit: reliquã ꝓ urbinates Eugubinos & Piſaurenſes diſtribuit. Ipſe Piſaurũ ubi Blanca uxor cũ liberis erat hyemis agẽdæ locũ ſibi delegit. Inter hæc Patriarcha & Thalianus prouinciã milite uacuã potẽtiſſimo exercitu rurſus ingreſſi paucis diebus præter firmanos cũ duobus adiacẽtibus oppidis: atque hæſinos Picẽtes magna omniũ uoluntate a Frãciſco deſciſcẽtes in Romanæ eccleſiæ poteſtatẽ accipiunt: nec firmani diu ĩ fide pmãſerunt: quippe nõ multo poſt finitimoꝝ exẽplo ſollicitati: inita cõiuratione ſexto Kalẽdas Decẽbres Sphortianas cohortes ꝓ ciuiũ ædes iã ante diſtributas nihil tale ab hoſpitibus timẽtes noctẽ intẽpeſta ſumptis armis capiunt: boniſq; oĩbus denudãt. Alexãder ſuſpicatus id qđ erat: cũ biduo ante ſuis cũ domeſticis paulo ſub arcẽ tabernacula ſibi ſtatuiſſet: exorto tumultu eo ſe recepit: quo multi ꝓtumultũ dilapſi cõfugerunt: quo tpe q monte Sanctæ Mariæ Montẽq; Rubianũ inhabitant populi: editis a Firmanis ignibus: ut prius de rebellione ſignũ ĩter ſeſe clãculũ dederãt: confeſtĩ ꝓſidiũ cõpræhendunt: & armis equis cæteriſq; bonis exuunt ĩta eadẽ nocte triũ oppidorũ defectõe totq; delectorũ militũ detrimẽto res Sphortiana haud dubie eximanita multo ĩferior eſſe cœpit. Firmani qđ reliquũ erat: arci expugnãdæ intẽti Foroiulianũ cũ ſuis accerſunt: ná maior eccleſiaſtici exercitus ps ĩ umbros cũ Ludouico hyematum trãſierat: & qcquid ad ré uſui fore iudicãt: cõparare ſtudent. Dein bõbardis oĩq; miſſiliũ genere & muri aſſidue quatiebant: & uulneribus defenſores confodiebant: & cuniculis ex occulto aditus ĩ arcẽ exquirebant. Nec obſeſſi ſegnius ré gerunt: hoſtileſq; conatus ubique fruſtrãt: ná catapultis baliſtis & bõbardis nõ peregrini mõ milites ſed firmani cũ ipſis ét ædificiis ſternebant factis quoque ex aduerſo introrſus foueis hoſtiũ cuniculos incluſi excipiebant. In qbus nõ numero ſed uirtute acriter pugnãtes Firmãos ſuperabãt. præterea factis crebro nõ tã interdiu quã noctu eruptõibus totã fere urbem tumultibus clamoribuſq; replebant: ꝑdis inſup atque incẽdiis uicatĩ fere deuaſtabãt. Dũ hæc gerũtur: Cibaria quæ in arce erãt: multitudine aſſumẽbãtur: ob id Alexãder cui cũcta puidẽda erãt: ueritus ne frumẽtũ breui obſeſſos deficeret: uniuerſos pugna iutiles ex arce abire equoſq; ĩterfici iuſſit: ut quoad fieri poſſet: ĩcluſionẽ perferret: cũ nihil aliud ꝑter quã famẽ ĩ tãta obſidione ſibi obeſſe poſſe aĩaduerteret. Dein habito militũ cẽſu habitaq; ſecreto frumẽti rõe: repperit uix dierũ decẽ tota arce: quæ nõ exigui erat ambitus frumẽtũ ſupereſſe: idque accidẽ ex nimia Frãciſci largitõe paulo ante quã ex puicia diſceſſiſſet: pp pecuniæ inopiã in milites facta. Qua difficultate coactus Alexãder de dedẽda arce cũ firmanis agere cœpit: qui eo bello ſumptuq; feſſi illum ſæpe ea de re tentauerant: pactuſq; demum ſuã ſuorũq; omniũ ſalutem cũ bõis uniuerſis ac decem inſuper aureũ nummũ millibus acceptis arcem tradidit quam nulla alia ui nullo meru nullaque alia difficultate quã fame preſſũ dedidiſſe ſatis cõſtat: cũ uix bidui alimẽta

fupereſſent. Qua poſtea re cognita Firmani queri nō ceſſabāt: qđ ducē ipſū Alexandrū preſidiū & bona quæ ſecū inde extulerat: ac datas præterea pecunias amiſiſſent: quā quidē arcē paulo poſt p̄ irā populariter fūditus euerterūt. At ubi Franciſcus inſperatā firmanoꝝ defectōem reſciuit nō minus amiſſi præſidii detrimentū quā ipſius populi perfidiā in quo magnā habebat fidē: uæhementer īdoluit: nec tamē diffidebat: qn uere nouo prius quā hoſtis educerat: & fratrē obſidiōe liberaret: & urbē recuperaret. Sed poſtea quā amiſſam quoq̄ arcē cognouit: tū demū p̄ grauiter animo cōmotus eſt: qđ intelligebat omnē recipiendæ prouinciæ ſpē ſibi ademptā. Itaq̄ ex Florentia quo iterꝝ repetēdi ſtipendii cā conceſſerat: accepto pro tpe argēto piſauꝝ rediit: Ibi recēſendis copiis pecuniis ī equitatū diſtribuēdis ſupplemētiſq̄ ſcribēdis hyemis reliquū exegit: haud dubie ubi per tēpus liceret: picētibus rurſus bellū illaturus: anconitanis præſertim nō adhortātibus ſolum ſed ſe illi ēt auxilio futuros pollicētibus: ulciſcendæ potiſſimū in auxima nos iniuriæ cā. cū quibus tum bellū gerebant. Et iā æſtas appropinquarat: qui erat annus a Natali dominico ſextus & quadrageſimus ſupra quadringēteſimū ad milleſimū: ornatæ erāt copiæ: & quæ bello uſui fore putabaſ cōparata: cū Coſmus medices tū litteris tū nūciis Frāciſco p̄ſuadere cœpit: ut omiſſo piceno in umbriā ſigna uerteret: Romāq̄ inde peteret: unde magnā breui uictoriā cōſecuturus eſſet: Iacobum & Andreā fratres exactorum familia Tudertinos ſuæq̄ factionis p̄rīcipes ubi eū cū exercitu conſpexerīt: Tudertū traditurōs: Idē poſtea urbeueteraōs & Narniēſes facturos: Euerſū comitē p̄terea qui in ora maritima haud procul Roma multa oppida poſſideat: nō eū modo totis copus per ſuos fines tranſire pmiſſuꝝ ſed cōmeatu quoq̄ & armato milite adiutuꝝ. Addebat ad hæc Nicolaū Cardinalē cāpanū cum primū urbi Franciſcus appropinquaſſet: populū Romanum ad arma cōcitatuꝝ: qđ Eugenii & Ludouici patriarchæ qui omnē feꝝ īperii ſummā tenebat: dominationē moleſtiſſime ferrēt. Hæc ſibi diu multūq̄ cognita eſſe: ac ſatis ſuperque cōſtare: & nihil deeſſe quā conficiēdi negotii celeritatē. hortari eū: atque rogaſ: ne tantæ rei occaſionē p̄ ſegnicię elabi ſineret: Quod ſi maturet: nō defutuꝝ quī Roma cum ipſo Pōtifice in eius deueniat poteſtatē. Ad hæc Frāciſcus ita reſpōdebat: quanquā quæ ſibi enunciarētur: gratiſſima erāt: tamē nō uideri rē tāti momēti temere ſuſcipiēdā. oportere prius cuncta diligētius cognoſceſ. Quare miſſus ē ad eum cōfeſtī Hyeronimus landus exul uenetus: cuius opera ea oīa inita actaque dicebātur q uti res haberet ordine Frāciſco aperīt: Quibus cognitis: qđ factu facilia ante oculos ponebanſ: hortatu maxīe beniuolentiſſimi hominis Coſmi ac Orſati iuſtiniani ueneti legati rē maximā maxīo aīo conficiēdā ſuſcipit: Itaq̄ cōtracto nō longe a Fano exercitu circa. Kal Iunias Alexandro fratre cum p̄ſidio Piſauri relicto indē mouet: appenninumq̄ binis caſtris trāſgreſſus: nō procul. Foſſato peruſinorum municipio biduum reſedit: quo tpe dierū octo cibaria milites coemere: ſecumq̄ ferre iuſſit. Dein p̄ Peruſinos die tertio in Tudertinorum fines puenit: caſtriſq̄ haud lōge ab urbe poſitis lacobum & Andreā cōiuratōis auctores: ut eorum quæ ſe facturos recepiſſēt memores eēnt: p̄ nuncios clā admonet. Illi accito ī urbē Cæſare Martinēgo: q cum eq tatu Fulginei agebat: nihil eoꝝ quæ enunciari iuſſiſſet: Coſmo mendici promiſiſſe reſpōdēt: ſeſe eccleſiæ Romanæ imperio cōtētos: res nouas odiſſe: proin ſuis finibus excederet: neue ſuā Tudertinoꝝq̄ pacē p̄turbaret: q ī pōtificis eccleſiæq̄ fide pmāſuri eſſent. Hoc reſpōſo accepto: Frāciſcus qđ plurimum ſp metuerat: ſuſceptæ expeditōis ſpē iā ſe falli aīaduertit. Et quoniā oīa undique hoſtilia erāt paucorumq̄ dieꝝ cōmeatus ſupererāt & ob id diutius ī iis locis īmorādum nō uidebaſ: neque bello rē experiri cibariorum penuria patiebatur: mutare caſtra cœptoq̄ in itinere perſequi ſtatuit. Erat ad urbem uetere flectendum: ſed Tyberis tranſitum impediebat: ob eamque rem Franciſcus graui premebatnr cura: quod non

uidebat:quéadmodũ in hostili solo ponte nulla ꝑ loca constructo exercitũ traducere posset.Sed enĩ in maxĩa rerũ oĩum difficultate inuenit ducis sollertia uiá:quá flumen præcludebat:ná pluribus ĩ eo flumine repertis lintribus ponte Tyberim celeriter iũgit:& ita traducto exercitu apud Fracticellã nõ longe a fluminis ripa castra facit:quo tráseũdi uno eodéq; die oĩbus facultas esset.Biduo exacto in urbeueteranoꝝ fines ducit: nec minus inde inhumanis acerbisq; uerbis repulsus discedit & per hostiũ agros tráseuntem prohibitis undique cõmeatibus maior ĩ dies penuria exercitum fatigabat. Cæterũ urbéueterem prætergressus in ueterbienses ꝑuenit:præmissisq; ad Euersum nunciis qui eũ de suo ad ea loca aduétu docerent:utque cõmeatũ abunde pararet:exercitui subministrandũ admonerét:ad Vlsini lacum castra ponit.Ibi cũ ultimam famé miles ferre nõ posset querelæ ubique exaudiebantur.Multiq; de gregaria militia castris excedere cœperũt.Quod ubi Frãciscus animaduertit:adeo militũ animos ad præsentis mali tolerantiá cõfirmauit:cũ id nõ suo cõsilio nõ suo ductu sed aliorũ ꝑfidia accidisset: ut prius quam eũ desererent:sese ultima passuros testarent.Et ita collectis per circũpositá planicié fragris quorũ tunc ibi maxima erat copia: euulso præterea ex spicis tritico ĩmaturo famé tolerabát.Interĩ qui missi ad Euersũ fuerant:renũciát:nullá in eo spé progrediédi ponendá esse: qui magnis pollicitatõibus magnisq; præmiis adductus se nouo põtifici fœdere obstrĩxisset:neque iter per suos fines neque cõmeatũ exercitui concessurus esset. Hac omnino Franciscus spe destitutus aduocato cõcilio redeundũ in Picenũ censuit.Itaque irrito cœpto in Senensiũ fines iter auertit:ubi amice benigneq; exceptus est:ac cibariis abũde subministratis cõfectus pœne inedia exercitus instaurat.Triduo dein exacto quod quieti militibus datũ est:per Policianésiũ fines ductis copiis ad Trasimenũ lacũ consedit. Vnde postea ꝑ difficili cõfecto itinere Eugubiũ Frederici dicionis appulit: remensoq; rursus Appénino in Fanenses reuertitur:positisq; nõ longe a Metauro castris eius regionis quæ superiore hyeme defecerat:agros populatus ripaltá oppidũ agri fertilitate opulentũ expugnat:ac in prædá uertit.Dein miles licentius frumétatũ quotidie dimissus magnã uim frumẽti in proxĩa oppida cõgerebat:At Eugenius ubi Franciscũ transisse in umbros cognouit:ad oés nuncios trepidabat:& iam acerrimũ bellicosissimũq; hosté cũ robustissimo exercitu cepisse oés umbriæ urbes iá prope urbis Romæ portas esse iamq; Romá ipsam externo milite uacuá ingressum:seipsum quoq; captũ uidere uidebat.Itaque ad alienã opé confugiés:Alphonsum rogat:ut pro suo ĩ ecclesiá romanam officio q̃celerrime auxilia mittat.dein quas potest:ex proximis hybernis copias cogit.Foroiulianũ Malatestas fratres & reliquos belli duces qui ĩ piceno flaminiaq; hyemarát:ad se uelociter aduocat:Euersũ præterea qué sꝑ ob prauũ eius ĩgeniũ odisset:& ĩ præsentia magis atq; magis ꝑtimesceret:multis propositis cõdicionibus sibi cõciliat:defensoréq; parat Et iá regiæ copiæ in Romanũ agrũ & duces cũ exercitu ex Piceno ĩ umbros ꝑuenerát:cũ aupito Frãcisci reditu & ipsi in Picenũ ad ꝑsequédũ hosté redeũt.Ex itinere hæsinos ad deditioné tetauere:Sed ubi cõstanté præsidii ciuiũq; fidé uidét:cũ nulla oppugnádæ urbis instruméta essent:ne tꝑus tererét obsidioné soluũt:anchonitanos ĩterĩ oĩ spe auxilii destitutos missis ĩ castra de pace legatis facile ĩ pristiná ecclesiæ fidé accipiũt. Subĩde ad obsidendá Pergulá quæ Fredærici præsidio tenebat:profecti paucis diebus & oppidũ & arcé ad deditioné cõpellũt.Inter hæc Frãciscus quod lõge impar hostiũ uiribus eét:aptis cápis:cedere coactus nõ ꝓcul Forosempronio loco qdé mũitissimo castra locat: qué fossa ĩsr & aggeř ubi ĩfirmior mũitio uidebat:cõmũit cũ satis sibi eé iudicaret:si ĩ ꝑsétia ꝓ reꝝ ꝯditõibus copias seruaret:si Pisauréses atque urbĩates cũ adiacétibus oppidis ab ui hostiũ tutos redderet.Cæteꝝ Ludouicus patriarcha & Thaliáus q sũmá ĩperii ĩ exercitũ hébát:ꝛcepta Pergula ad Metauꝝ qnq; passuũ millibꝫ a Sphortiáis castris

castra ponũt. Dum hæc ita gerũtur: Alexãder quẽ Pisauri p̃sidio. ut prædiximus. Frãciscus reliquerat: cũ picentes oẽs subisse ecclesiæ ĩperiũ uideret & fratré irrito cœpto a romana ꝓfectione reuersum & tãtũ ĩminere exercitum haud dubie Sphortianá ré oĩno ꝓditá ratus hostiũ partes seq̃ statuit. Itaq̃ cõpositis clã cũ Ludouico legato ꝑ sentẽtia rebus suis sese atq̃ Pisaurum hostibus ꝓmisit. Dein ad cõsultãdos exercitus duces iurãdáq̃ legato fidé ĩ hostiũ castra ꝓfectus nõ destitit quin Frẽderico epistolis ac núciis sua serit: ut ingruẽtibus undiq̃ hostibus suis rebus cõsuleret: eiusq̃ sequeretur exẽplũ. Fuit ꝓfecto res hæc mirũ ĩ modũ Frãciscо ꝓmolesta: qđ cũ germanus frater quẽ semp unice dilexisset: & ꝑ oẽm ætatẽ magnis beneficiis affecisset: & demũ Pisauro inter primarias ꝓuinciæ urbes nõ ignobili donasset ab se fortuná secutus: defecisset: lã neminẽ amplius sibi fidũ fore uix credi poterat: & ob id de Frederici fide nõ nihil subdubitare cœpit. Sed ille qui Alexandri defectionẽ in tãta maxime tẽpoꝝ iniqtate nõ poterat nisi plurimũ dánare atq̃ detestari: & quæ ab eo nup accepat: & ité a Ludouico q̃ cũ multis ꝓmiis piculisq̃ ꝓpositis ut ĩ pontificis ecclesiæq̃ Romanæ fidẽ rediret: hortabat: Frãciscо aperit: affirmatq̃ iureiurãdo: & si aduersis undiq̃ rebus totũ in sese suosq̃ p̃sens bellũ apte trãsferri uidebat: cũ nihil in prouincia reliq̃ esset: qđ tãtũ eius belli furorẽ paululũ tardaret: tamẽ se neque ab eius amicicia neq̃ a data fide unq̃ discessurũ: cũ iá aĩo fixisset. se fortunasq̃ suas oĩs ꝓ illius exercitusq̃ salute qbuscũq̃ fortunæ casibus obiectu rum: oĩa demũ ppessurũ prius q̃ fidẽ uiolet: qđ rex doceret exitus. Hæc re bellione facta Alexãder ut aliqđ pensi apud se pudor hẽre uideret: Blãcá ĩ primis q̃ Pisauri in eius põtate frater reliquerat: paruulis cũ liberis incolumen Vrbinũ dimittẽdá cõstituit inuito Ludouico: q̃ retinẽdá efflagitabat qđ nõ nihil ĩmẽsum Frãciscі leniit dolorẽ. Inter hæc Thalianus apud Philippũ ꝓditionis accusat: qđ cũ florẽtinis sentiret: ob eãq̃ rẽ misso confestĩ in ecclesiastica castra Georgio annonensi cuius fidẽ. & ĩ gerẽdis rebus prudentiá semper ꝓbauerat patriarcha & Raymundo boilo regiæ auxiliaris militiæ p̃fecto annitẽtibus retentus in uincula cõiicit: nec multo post Iacobus gaiuanẽsis fidei quoq̃ suspectus cõphendit: amboq̃ ad Rochácõ tractá perducti penes arcis p̃fectũ custodiẽdi destinãt: capiteq̃ dein dánati securi percutiũt: ĩ Thaliani locũ idẽ Georgius suffectus ẽ: q̃ eq tatũ & reliquas eius copias gubernaret. His rebus gestis: hostes nulla in Frãciscũ ui tentata ad Isaurum amnẽ Sigismũdi maxime hortatu copias ducũt: tergisq̃ Pisauro uersis unde cõmeatus abunde militibus subministrabãt: proxios Vrbinatũ agros populãt. Talachiũ municipiũ parui admõm ambitus sed situ ac milite per munitũ ĩnumerabili pene exercitu circũsistũt: dein multis ex Pisauro Arminoq̃ cõparatis machinis durius oppugnare adoriũt. Quare obsessi multiplicibus magnisq̃ difficultatibus p̃ssi post uigessimum oppugnatiõis diẽ cõmuni oĩum salute facile ĩpetrata permisere se hosti. Quibus in põtatem redactis ecclesiastici duces aduerso flumine progrediẽtes circũposita castella parti ui capiunt: atq̃ incẽdunt: partim uel metu uel uoluntariis animis in deditionẽ accipiunt. At Frãciscus quẽ ex hostium cõsiliis atq̃ profectiõibus sua consilia capere oportebat: confestĩ ad primũ fere lapidẽ urbino admouit: quo nutãtibus nõ nulloꝝ ciuium animis reliquæ adesset ciuitati. Post hæc hostes populabundi Vrbinum prætergressi: lunatum haud ignobile ĩ urbinatibus oppidum ĩ edito colle situm frequẽti castroꝝ corona pangustius cingunt: sed dimissis ꝓpter itineꝝ difficultates tormẽtis dum sola obsidione ac multitudine terrere inclusos studẽt: & ad deditionẽ cogere cõtẽdunt: tẽpus ex die ĩ diẽ cõsumit: id qđ potissimum in tot reꝝ difficultatibus Frãciscus optabat: cui nihil magis eo tpre erat curæ: q̃ ut obsidendis oppidis q̃ diu posset: hostes distineret: quos ut mouisse & secus amnem ꝓcedere cognouit: mox copias suas ad Castellum durans deducit. idoneoq̃ castris loco nõ procul ab hostiũ castris quatuor passuum millibus delecto: ubi

omni ex parte tuta reddebant. Castella quæ ī frōtibus erāt: pedestri p̄sidio firmat. Ex his locis hostes quottidie īfestius lacessit: sæpe pabulatiōe ꝓhibe ri: sæpe itinera: qua maxīe cōmeatus importabant: irrumpi adeoq; acrius coībus qbusdā q̄ castris impedebāt: īfestabātur: ut sagitis bombardis atq; omni missiliū genē equi ac ī ipsis ēt tabernaculis uulnerarent. Quæ qdē res & spē obsessis futuri auxilii afferebat: & obsidētibus timorē incutiebat nō mediocrem. ita: ut ab oppidi expugnatiōe q̄ sæpe tentauerāt: deterrerē tur. Dum hæc ī Piceno gerunt: Philippus graui odio grauiq; ira post illatā Zarpellioni necē ī Frāciscū: ut ostēdimus: accēsus oīa cōsilia cōatusq; suos ī generi pernicie cōuerterat. Ná ꝓter eas copias quæ Piceno bello suo sūptu alebant: alias recipiēdæ Cremōæ cā parandas instituit: & tētatis sæpius ne q̄q̄ ciuiū animis sibi allicer p̄sidii p̄fectos multis pollicitationibus cœpit. Quin Horoládū palauicinū summis p̄cibus rogat ut ꝓ gibelinæ factiōis ho mines apud quos auctoritate plurimū possit uel clā uel palā aliq̄d noui mo liat. Horoládus Frāciscī rebus ut supra diximus semp fauerat: sed a Philip po paulo ante restitutus tēporibus īseruīr cogebat. Itaq; respōdet se accep tor beneficiorū memorē futurū: Qua re Philippus potiundæ urbis spe per Iohánē quédá ex Sphortiana militia oriūdū ex Illiryco facta eo Frāciscum Picininū cū exercitu mittit: q̄ traiecto. Kal. Maiis pado tētatoq; ꝓ tenebras nocturnas frustra ī urbē aditu ante portas facto iá die ī acie stetit: tumultū a Gibelina factione intus fieri expectás. Et firmatis dein non ꝑcul urbanis mœnibus castris cū triduo nequicq̄ desedisset: discedēs in Soncinates duxit: Quibus nullo negotio ī fidē acceptis ac circūpositis municipiis ī potestatē redactis Cremonā regredit. Hác maioribus uiribus maioreq; studio a terra & a flumīe cōparata iam classe obsedit. Sed dum hostes Sōcinatibus peten dis populandisque agris tempus terunt: Angelus Simoneta qui Venetiis ꝓ Frāciscō legationis munere fungebat: his cognitis eo celeriter cōtenderat cū ualida militū manu: q̄ uenetorū iussu ex Brixiēsibus acceperat: Præerat Sphortiano p̄sidio Iacomatius Salernitanus: q̄ superiore anno eo a Francisco missus uenerat: uir longo belli usu clarus & animi & corporis uirtute stre nuus. Is Angeli aduētu eq̄tatu peditatuq; auctus: ac delecta insuper Cremo nensium iuuenū manu stipatus urbe sæpe egressus hostes magno īpetu ma gnisq; clamoribus adoriebat: multos cepiebat: uulnerabat: interimebat: sæ pe castra ferro atq; igne magno excitato tumultu impetebat. Qua re Picini nus urbē a terra oppugnat diffissus ex parua q̄ Padus efficit: insula multis magnisq; bombardis dispositis nō muros quatere sed īterdiu ac noctu lapi deas intra urbē pilas torquer cœpit: qbus ciuitatē populo frequētē cōterri tā motū excitaturā sperabat. Per idē tēpus cū soli pōtremulēses bello libe ri Frāciscō relinquerent: mittit ī lunēses cū equitatu Aloysium Sāctoseueri nas & Petrus Maria ruber: q̄ habito ex parmēsibus delctu Pontremulēses ī potestatē redigē curarēt. Cōtractis igit ī lunēsibus copiis Aloysius Pōtre mulēsem agr īgressus: oppidanorū animos nūc miti nūc acri oratione sibi cōciliar studebat. Sed ubi uidet oppidū p̄sidio pedestri eo a florētinis: Fran ciscī rogatu immisso & ptinacibus Pōtremulēsiū animis teneri populatus circūquaq; agros mōtibus q̄ impēdēt: occupatis: arctior q̄ pōt eos obsidiōe circūsistit. Et sub idem etiā tēpus nō minoribus ī Flaminia uiribus bellum gerebat: adeo ut magnis bellorū studiis uniuersa ꝑpe flagraret Italia. misē rat. n. Philippus aduersus Bononienses exulū maxime hortatu cū magnis copiis Guilielmū monferratensem & Bartholamæū collionē: & uenetī ac Florētini cū bononiēsibus iure societatis auxilia decreuissēt: illi Thaddæū æstensem & Tiberthum brādolinum: ii Guidantonium fauentinum & Si monetum ex castro petro Philippi copiis opposuere: Sed dum res armis in flaminia gerituri Collio suspectus Philippo factus q̄ cum uenetis conspira ret: ī Longobardiā reuocat: huic obsidendæ Cremonæ una cum Picinino cura datur. Sed crescētibus quotidie magis atque magis apud Philippū k

Collionis suspicionibus ad oppugnandũ Pontremulũ una cũ Aloysio ꝓfici
sci iussus cũ Padũ traiecisset: retinet: Modoetiáq; ꝑductus uinculis seruan
dus tradit. Inter hæc Frácisсus cũ litteris tũ legatiõibus orare uenetos: in
stare: & fœderis iure expostulaꝛ nõ cessabat: ut perituræ urbi auxilia ocius
mitterét bellũq; Philippo ĩdicerent: cũ dubitaret nisi Cremona obsidione
breui solueret: eá aut dolo aut fame tádé ĩ Philippi potestaté deuéturá. Et
modo cõmune periculũ nisi succurrerét: demõstrabat: modo fœderis iura
qbus Cremoná cæteraq; eius oppida tueri obstringebát: cõmemorabat. Ve
neti tandé Frácisci uocibus ꝑmoti: & q; Philippi potétiá maxĩe ꝑhorrebát:
cuius opibus Cremonæ accessio ꝑiculosa uidebat: sexcétos eqtes totidemq;
pedites sésim Cremoná trásmiserũt: & Michaelé attendulũ q imperii sum
má tenebat: copias ĩ agro brixiési cogeꝛ iusserũt. Sed neq; ꝑsidiũ leuaꝛ obsi
diõis mala poterat crescéte ĩ dies annonæ caritate: neq; Michael cũ eo qué
haberet: exercitu trásire Olliũ amné audebat: neq; augeri uenetæ copiæ eo
tp̃re poterát: Taddeo ut diximus: & Tibertho bononiési bello occupatis. A
florétinis quoq; ad se mitti auxilia Frácisсus petebat: qbus hosti resisteꝛ pos
set: Subdubitandũq; ꝑterea dicebat: ne Fredericus quanq̃ optimo cõstá tissi
moq; semꝑ animo sese fortunasq; suas omnis ꝑsenti bello ꝓ eius salute ob
iectuꝝ calamitatesq; prius oés ꝑpesurũ affirmabat: q̃ aliqd admitteret: q; a
fide data alienũ iudicari posset: tamé ubi nulla mitti ꝑsidia uideat: ꝓposi
tas iá sæpe ab hostibus cõditiones accipiat: proin si se exercitũq; ĩcolumé
uelint: celeriter auxilia mittát. Ad hæc florétini neq; aperte illi se opẽ latu
ros negabát: neq; missuros affirmaꝛ audebát: quippe q coppias suas omnis
aduersus Philippi exercitũ ĩ flaminia haberét: Itaq; Frácisсus omni ferme
uenetorũ Florétinorũq; auxilii spe destitutus multiplici uno tp̃re cura pre
mebat. Mouebat illius animũ obsessa Cremona Pontremulũq; & sua preci
pue suorũq; salus: q; ĩ alieno coactus uersaret hospitio: & ĩ alienus finibus
undiq; pœne circunseptus ab hoste uideret: ubi copias suas ubi uxoré libe
ros & quicqd reliqui erat: & ipsam deniq; uitá ĩ unius Frederici Vrbinatis
máu positá cernebat: Cõsyderabat ꝑterea Sigismũdũ ex belli duce ac gene
ro implacabilé hosté factũ & Alexádrũ fratré ĩ táta fortũæ iniqtate ad ho
stes defecisse: aduersa demũ oĩa sine ope sine spe ulla esse. Sed ĩ táta rerum
calamitate desperatis prope undiq; rebus aperta é ei ad saluté uia. Præerát
ĩ bononiésibus ut demõstrauimus: Philippi copiis Carolus gonzaga & Gui
lielmus monferratésis. Inter hos primũ ut assolet: æmulatiões exortæ sunt
cũ neuter superioré alterũ fere posset: Postremo crescétibus odiis ad contu
melias uétum est: ita ut magis inter sese cõuiciis q̃ armis cũ hostibus certa
rent. Ad Philippũ quotidianæ deferebant utriusq; querelæ ꝑfidiæ ac ꝓdi
tionis: sociũ uterq; ĩsimulabat. Itaq; Guilielmus siue metu ductus ne apud
Philippũ collega maledicédo ꝑualeret: siue indignatiõe atq; ira cõcitatus
fortasse nõ iniussa: cum hostibus cõspicare cœpit. Hac tam opportuno tp̃e
eius cõficiédi belli occasione oblata ueneti oĩbus Guilielmi postulatis assé
tiunt: & maiora stipendia & ápliorem cõcessere militiæ dignitatem. Cõtine
bat se Carolus ꝑ idem tp̃s suis oĩbus copiis eo oppido qđ Castellũ sancti Io
hánis bononienses uocát: cuius ars Guilielmi ꝑsidio tenebat. Itaq; ꝯpositis
rebus: dieque rei cõficiendæ destinato. Tiberthus ꝑ acris posticũ cũ pluribꝯ
noctu ĩtroductus ĩcautas Caroli copias opprimit: armisque & rebus oĩbus
exuit Carolus ꝑ tumultũ elapsus uix cum paucis anxius euasit: mutináq; se
cursu recepit: Per hũc modũ sine ullo ꝓpe sanguĩe ꝑfecto bononiési bello
pacatisq; flaminiæ rebus ueniti cõfestĩ suas copias ex bononiési ĩ Brisiensé
reuocát agꝝ: ubi iá Michael ut ostédimus: reliquas cõtraxerat obsessæ Cre
monæ haud dubie opem laturus. Florentini quoq; eo ipso bello liberi Gui
dantoniũ fauétinũ & Simõetum cum tribus eqtatum militibus: & pedites
ét mille Gregorio anglarési duce ad Frácisсum celeriter mittunt. Aderant
iam Kalendæ Octobris: cum auxiliares copiæ ĩ urbinates ꝑuenerunt: qbus

sibi adiunctis Fráciscus coacto mox reliquo exercitu quẽ p oppida Frederi ci ditionis p̃sidio distribuerat: animo & uiribus nõ mediocriter auctus nul la cũctatiõe ĩ hostes educit. At Ludouicus patriarcha acerrimi hostis ĩpetũ minime sibi expectãdũ ratus omissa Lonati obsidione qua uenerat: castra mouet: nec restitit: donec ĩ ariminẽses ductis copiis resedit: & cum neq; pu gnãdi potestatẽ faceret: neq; æquis cãpis se cõmittere auderet: locis mõtuo sis sese cõtinebat. Quod ubi animaduertit Fráciscus oĩbus q̃bus p̃ot: arti bus allicere hostes ĩ planicié studebat: si descẽdissent nullã dimicãdi mor ã facturus: demũ pugnãdi auidus tubicinẽ cũ litteris ad hostiũ duces mittit: q̃bus eos ĩ p̃lium ꝓuocat: diẽ p̃scribit: & locũ uix passibus mille ab eoꝝ ca stris distãte designat: & manicã insup ferreã sanguine illitã cõserendæ pu gnæ signũ deferri iubet. ecclesiastici duces cõmunicato cõsilio pudore ma gis q̃ animi uirtute ducti acciper se cõditiões oblatas respõderũt. Quo res põso Fráciscus cũ uniuerso exercitu maxĩe lætus futuro se p̃lio parat: ubi dies pugnæ dictus uenit: prĩa luce tanq̃ ad exploratã uictoriã alacer instruc tos ordines ĩ acié ducit: & p collẽ satis humilẽ q ĩter duo castella Taboletũ Frederici & Cautelũ Sigismũdi iuris ĩtercedit: passuũ millia quattuor ĩ lõ gitudinẽ constat: ad p̃scriptũ pugnæ locũ puenit: ubi Sacellũ almæ uirgi ni Mariæ dicatũ: huic cõtra alter insurgit collis aliquãdo eminẽtior: unde haud lõgius tæli iactu hostilia castra initiũ capiebãt: conuallis erat admo dũ pua hãc Fráciscus nõ multo milite occupat: nec exeuntibus turmatim ut existimabar: obuiã hostibus sed paucis & ipsis palãtibus ĩ colle chuoq; apparẽtibus: Fráciscus suos chuũ ascẽdere imperat: q̃ hostes usq; ad castrio rũ munitiões egerũt: quas toto superiore biduo fossa agger & frequẽtibus cõ cisis arboribus qua Sphortianos uẽturos arbitrabant: ĩgenti studio struxe rãt: ob eãq; rem nec ultra ꝓgredi equites poterãt: nec uim multo milite ad uersus innumerabilẽ pœne exercitũ loco p̃sertim iniquo facer rutũ uideba tur. Et quanuis Fráciscus nihil ad eliciendos prouocãdosq; ĩ pugnã hostes prætermisisset: tamẽ trepidi nunq̃ egredi munitiões ausi sũt: Solus postre mo Danesius senẽsis uir fortis & belli pitus cũ pedestri cohorte exir castris p̃missus est: sed ne ꝓcul munitionibus ꝓgederer iussus: & ut magis Sphor tianoꝝ agmen specularer: & qd hostes agerẽt: exploraret: q̃ pugnãdi copiã faceret: q mox numero pressus unde exierat: cursu se reciper cõpellit. Per hũc modũ exacta iã maior diei parte Fráciscus receptui canere suosq; oẽs ĩ castra redire iussit. Cæteꝝ uix dum prætoriũ ĩgressus ex p̃fugis suorũq; nõ nullis q capti paulo ante dimissi fuerãt: cognoscit: primo eius aduentu plurimũ ĩ ecclesiasticis castris trepidatũ & ĩ primis Patriarchã cæteroq; duces metu p̃culsos impediméta cũ carissimis rebus ariminũ uersus ĩ loca tura præmisisse: idemq; uniuersum ꝓpe exercitũ feciss: & cũcta sine ordi ne sine impio agi miscriq; cœpta: adeo ut si oppugnãdis castris acrem ad mouisset: p̃facile intra munitiões irrũpere dederetq; hostiũ copias potuerit. Ad hæc Fráciscus & si haud falsa esse existimabat: tamẽ nõ in sua fuisse po testate dixit: ut qd hostes agerẽt: timerentne uel auderẽt tã breui spatio in telligeret: unũ se scire: q̃ de reditu ĩ castra feciss intẽtata hostiliũ castroꝝ expugnatiõe recta ratione feciss: & cũ totiẽs ꝓuocati hostes ꝓdire ĩ pugnã nõ ausi essent: uictoriæ loco haberi posse: satisq; suo exercitui q̃ nõi auctori tatiq; factũ. His rebus peractis: cũ uideret Fráciscus ĩ mõtana regiõe nihil p̃ficere posse: ne q̃ supereret autumni tẽpus. frustra cõsumeret: i aptos pi saurẽsium cãpos descẽdit. Alexãder cum redire fortunã aspiceret pœniten tia ductus impetrata p Fredericum Vrbinaté admissæ iam culpæ uenia in fratris gratiã rediit. Itaq; Isauꝝ flumẽ trãsgressus recuperãdis pisauren sis agri municipiis: quæ ĩ Sigismundi erãt potestate: ĩtẽtus primis Puteum ca strisdedẽtibus sese incolis ĩ fidẽ accipit. Tombã deinceps quæ ualido pedi tum præsidio Sãctio rippẽsi præfecto tenebar: magna torméto; ui dirutis murorum munimentis expugnat: ac in prædam uertit Sanctino iam

tertium cum ipso ꝑsidio ac bonis suis capto. Eo recepto municipio: Laure us mons Nicolai Picinini postrema ac nobili iá clade nõ obscurus nulla ui nullo negotio tradit. Inde mutatis castris Gradariæ admouit: ꝙ é oppidũ ĩ pisauréſibus primariũ: ſitu arce muro & frequentibus turribus munitiſſi mũ: ac externi Inſup militis ꝑſidio firmiſſimũ. Hoc cũ arctius obſediſſet: aduectis celeriter tormẽtis ædificatis magno ſtudio e regiõe caſtellis & com paratis iis rebus oĩbus quas expugnandis oppidis uſus inuenit: oppugnare aggredit: Interim Sigiſmũdus ut obeſſis auxilii ſpẽ faceret: caſtra magnis copiis laceſſebat: ſæpe ꝑ nocturnas tenebras fallere excubias exercitus ꝙ cu ſtodes mittẽdi ꝑſidii cauſa conabat. Sed nec terreri: nec decipi cautus & in trepidi animi dux potuit: Nec importuni ſæuiẽtis iá hyemis hyembres lon ge plus æquo frequẽtes & diuturni: nõ niues nõ frigora eũ a dura ac ꝑdiffi cili oppugnatiõe deterrebãt. Dum hæc ĩ urbinatibus piſauréſibuſq; gerun tur: & gradaria ſumma ui oppugnat: Frãciſcus Piciniꝰ q ut ſupra oſtẽdi mus: Cremoná terra Padoq; ꝑmebat: ſpe eius urbis potiũdæ deſtitutus obſi dioné ſoluit: & ad Caſtelloleoné ꝑfectus admotis celeriter caſtris oppugnat oppidũ adortus nõ multis poſt diebus una cũ arcibus ĩ deditionẽ accepit: Viticetũ dein municipiũ frumẽto refertiſſimũ ui captũ diripit: atq; incen dit. Cæteꝝ ubi rumoribus crebriſq; nunciis cognouit Michaelẽ iam coactis magnis uenetoꝝ copiis Olliũ propediẽ trãſituꝝ: uiribus diffidens nõ ꝑcul Caſalimaiore ſecus Padi ripas caſtra locat: põtemq; in eo flumina pluribus iunctis nauibus ædificandũ curat: quo facilius ex parmẽſibus cibaria com portarent ĩ caſtra. Interim Michael traducto ꝑ Pontẽuicũ exercitu Cremo nenſiũ fines ab hoſte occupatos paſſim populat: qua re & municipes q bel li initio ad hoſtes defecerãt: territi certatim ĩ Frãciſci redeũt poteſtatem: & Cremona annonæ inopia quã totã ſuperioré æſtaté durius laborauerat: li berat. Michael recipiẽdis municipiis quæ in hoſtiũ fide ꝑſtabant: ꝓgrediẽs oppidũ obſidet: cui ſancto lohãni ad crucẽ nomẽ eſt: nõ amplius quinque paſſuũ millibus ab hoſtiũ caſtris poſitũ oppugnareq; machinis parat. At Pi cininus ut hoſtes appropinquare ĩtellexit: ſibi ſuiſq; plurimũ metuẽs in ꝓ ximã q ſupra Caſale Padus inſulã efficit: traiiciendas. copias duxit: hunc. n. Idoneũ caſtris locũ putauit: tum qđ Padi os aduerſus uim hoſtiũ ſatis ſibi muniméto fore exiſtimabat: tum ꝙ a tergo Padus aderat: & ꝑ eũ quẽ dixi mus: ponté facile ac ſine periculo ex Parmẽſibus cõmeatus cõuehi poterãt: quo ẽt pabulatũ mitti impune licebat: ſi in Cremonenſes pabulatione mi lites prohiberent: nec deſeruiſſe omnino Cremonẽſiũ fines hoſtiũ aduentu uidebant: unde data facultate & ĩ curſiones facere interdũ: & populari ho ſtiles terras poterãt. Alteꝝ ꝓterea ſubliciũ cõſtrui ponté iubet: q ex inſula ad Cremonẽſem pertinebat agrũ: húc foſſa aggere caſtellis & militũ ꝑſidio firmat. At Michael oppido ꝙ obſederat: nõ multo labore ĩ poteſtatẽ redac to amicorũ agros tueri ſtudebat: Sed cũ ꝑ dies aliquot nihil utrinq; memo rabile geſtũ eſſet: ꝙ Picininus ſuos caſtris cõtineret: ne ſegnis omnino uide ret: ſimul tentans: ſi forte iniecto oblati certaminis pudor Philippiani ĩ pu gnã allici poſſent: tertio Kal. Octobres ordinibus inſtructis ĩ hoſtes ire ꝓgit. Picininus nequaq; dimicãdi poteſtatẽ facturus: addito ad ponté ꝑſidio ubi plurimũ periculi ineſſe uidebat: milites ĩ acie ſtare iuſſit: cũ nulla ex parte ĩ caſtra tãto flumine undiq; circũdata ab hoſte irrũpi poſſe putaret. Ad põ tẽ leuiter tamẽ pugnari ceptũ. ꝑmiſſus a Michaele leuis armaturæ mi les fa cile repellit. Totis porro Philippianis caſtris ꝗes uidebat: ignotũ Padi hoſti um uenetis ĩgredi nõ audẽtibus. Philippiana acies lõgo ordine ad eã partẽ uerſa erat: qua ob fluuii latitudiné trãſiri ĩ inſulã poterat: quẽ tamẽ prius locũ philippiani duobus caſtellis aggeribus & magna ui tormẽtorũ munie rãt. Tentauerãt hac uenetorũ duces magnis uiribus ĩ inſulã penetrare: Sed repulſi trãſitũ deſperauerãt. Cæterũ dũ hæc gerunt: cõſpecti ſũt: nõ nulli leuis armaturæ ex ueneta acie eqtes reperto haud ꝑcul a põte uado os tran

sisse. Quare cũ facta esset fides trãsmeabilẽ ibi fluuium esse: tentat̃ rursus a plærisq; uadũ: q; cũ facile trãsitũ nullasq; ibi custodias esse renũtiatũ eẽt aggredi ea parte hostes ueneti duces cõstituũt: peditesq; singulos equitem quenq; assumere iubẽt: ut ĩ insulã trãsgressi pedestribus ẽt copiis pugnam cõseruarẽt Ita qua ꝑte humiliora uada dedicerãt: ĩstructos immittũt ordines: q nõ multo ꝑlio pulsis q eo accurrerãt: põtẽ petũt: quo in loco ægre ab iis etiã q ponti ꝑsidio erãt: pugnatũ est: Nã ubi uiderũt uenetos iã trãsisse: territi stationes deserũt: & ad suos cursu se recipiũt. Veneti põte capto confertissimo agmine ĩ hostes q adhuc ĩ acie cõsistebãt: inferunt̃: quos primo impetu fundũt: ac ĩ fugã uertũt: castrisq; mox cũ ĩpedimẽtis potiti maiorẽ eqtatus partẽ capiũt: Nã reliq & ipsi ẽt duces ꝑ aliũ pontẽ salutis uiã nacti padũ traiecerũt. & ita eo rescisso põte hostiũ manus effugerũt. Hac ueneti uictoria elati uelet q iandiu de Lõgobardiæ res mẽtẽ animũq; uerterãt: de occupãdo Philippi imperio agitar̃ cœperũt. augebat hãc nec uanã qdẽ eoꝝ spẽ ꝑopportuna ad res gerẽdas Cremona ĩter eius ꝓuĩciæ urbes nequaq̃ posterior: quo iã Gerardũ dãdulũ legatũ miserãt: nõ tã uolẽte q̃ negar̃ nõ audente Frãcisco Sphortia: q; recusare id petẽtibus illis ĩ tãta ꝑsertim eius retinẽdæ urbis difficultate neq; tẽpora neq; fortuna ferebãt. Itaq; receptis ꝑter Sõcinates ĩ fidẽ Cremonẽsis agri municipibus ueneti Sõcino admouent quo paucis diebus oppugnato oppidani omni spe auxilii destituti sese Francisci legatis dedider̃. Inde ĩ trãsadduãos ductis copiis quicqd agri ĩ ea regione Philippi parebat ĩperio: paucos ĩtra dies ĩ uenetoꝝ redigit̃ potestatem: Crema dũtaxat excepta: quæ ualido ad primũ cladis nunciũ ꝑsidio firmata ꝓscriptis ẽt pluribus guelphæ factiõis oppidanis q dubiis ĩ rebus suspecti habebant̃: fidẽ seruauit. Qua regione recepta: ueneti maiora animo de bello gerẽdo cõsilia ineũt: Adduã superãdũ eẽ: & ĩ mediolanẽsiũ fines traiiciendũ iudicãt: ob eamq; rẽ faciũdũ ĩ eo flumine põtẽ cõstituũt. Eius cõficiẽdæ rei Tibertho brandolino cura dat̃: q̃ ipse ultro poposcerat. Sed ꝑdifficilis admodũ res uidebat̃: & calliditate magis quã uiribus aggrediẽda: Philippus. n. post Casalẽsem pugnã id q; futuꝝ existimari poterat: uenetos trãsir̃ adduã tẽtaturos ratus: ꝓhibere illos eo trãsitu summo studio cõabat̃. Ob id ĩpositis primũ Cremæ Laudeq; ꝑsidiis Aloysiũ Sãctoseuerinatẽ ab pontremulẽsiũ obsidiõe reuocatũ reliquiasq; uicti exercitus celeriter coactas ꝓ adduæ ripa aduersus hostes disposuerat: eãq; dies ac noctes q̃diligẽtissime custodiri iusserat: idq; negotii ꝑcipue Aloysio demãdarat. Brandolinus ubi frequẽtibus custodiis aduersam flumĩs ripã teneri cognouit: arte & calliditate hostẽ fallẽdũ putauit. ob id exploratis diligẽter ubiq; Adduæ uadis ad eã maxĩe ꝑtẽ quæ circũiectis late paludibꝫ nullis custodibꝫ seruabat̃ nocte ĩpestatẽ armamẽtis cõstruẽdi põtis ꝑductis oĩbus ad rẽ celeriter cõficiẽdã dat ĩpigre opã: Et cõstrata primũ cratibꝫ aliaq; materia palude ratibus carris ĩ adduã deductis ignorãtibus oĩbus prĩa luce põte flumẽ iũgit: quo cũ celeriter Michael oĩbus copiis ꝑuenissent: traducer̃ eas sensim cœpit: q; uerebat̃ ne primi occurrẽtibus hostibus caperent̃: subsequẽtesq; alii repellerẽt̃ ĩ flumẽ. Quod ubi q ꝓximi erãt Philippiani ꝑsẽserunt: nouitate rei prĩum suspẽsi atq; territi: dein sũptis raptĩ armis duce Cãpanella uno ex Aloysii ꝑfectis trãseuntibus uenetis obuiã eunt: sed leui ꝑlio a multitudĩe ꝑssi terga dãt: nulloq; deĩ oppugnar̃ auso: reliquæ philippi copiæ quæ ĩ flumĩs ripa statiões habebãt. diuersis itineribus ut quenq; animus tulit: ĩ ꝓpinqora oppida cursu se receperunt. Ita omnis uenetoꝝ exercitus repugnãtibus nullis ĩ mediolanẽsem agꝝ uillis uicisq; frequẽtissimum ac pecor̃ & frugibus refertissimum traiicit: moxq; oẽm ꝓpe eã oram q̃ Martesaã Mediolanẽses appellant: excursionibus deuastat: & ad ipsa usq; urbis suburbia populationes factæ: præda non tã pecoꝝ q̃hominium ingens abacta: cunctaq; demum tumultu ac terrore agunt̃: atq; miscent̃. His rebus gestis: placuit Michaeli uenetoꝝq; legatis Cassani arce oppugnar̃: quæ ei flumini ĩpẽdet: &

ad transadduanũ spectat agr̃:ut ea tutus in mediolanẽses uenetis pateret aditus. Ea igitur aliquãdiu bombardis & omni tormẽtor̃ gener̃ sine intermissione quassata uenetis tradit̃: ædificatoq; ibi magna celeritate sublicio põte:uicũ arci adiectũ magno fossor̃ coacto numero fossa atq; aggere sublimi ꝑmuniunt. Quo ꝑfecto opere rursus ad populãdos Mediolanẽsiũ agros cõuersi nõ parte sed uniuerso interdũ exercitu ad urbis usq; cõspectũ cuncta uastãdo diripiẽdoq; ꝓgrediunt̃:Modoeciacũ ẽt agr̃ sæpe inuadũt: quo oẽs fere Philippi copiæ cõuenerãt:ĩstructãq; aciem ostẽtantes hostẽ ĩ pugnã prouocabãt. Sed iam opportuna Philippo hyems aderat: quæ & resipiscẽdi illi facultatẽ spemq; salutis p̃buit:& uenetis uictoriar̃ cursũ suppressit. Itaque relicto ad Cassanũ pontẽq; p̃sidio Gẽtile leonissano cũ duobus equitũ millibus magnoq; ẽt peditũ numero ut inde ꝑ hyemẽ mediolanẽsem ĩfestaret agr̃:Dux ipse Michael Carauagiũ hybernatũ cõcessit: reliquas copias q̃ proxime potuit:ꝑ circumposita oppida distribuit:ut ubi opus esset:& cõuenire facile:& casibus occurrere possent. Philippus tot uno tẽpore calamitatibus p̃ssus: ĩminẽtissimiq; periculi magnitudĩe ꝓpe obrutus & de quor̃dã p̃terea ex ducibus suis fide parum fidẽs ubi uidet suis opibus potẽtissimis totq; uictoriis ĩsolẽtissimis hostibus haud quaquã diutius resister̃ posse: ad alienã opẽ sibi cõfugiẽdũ iudicat. Itaq; nõ tam Italicos q̃ peregrinos principes q̃bus uel fœdere uel necessitudine iunctus esset:litteris nunciis orando obtestãdo auxilia implorat. At Alphõsũ primũ legati mittunt̃ :q ab eo tũ fœderis iure:tum maxime beneficior̃ magnitudine auxiliũ petãt:odoceant que quãto ĩ discrimine eius fortunæ uersent̃. cõmune eẽ principibus Italicis oĩbus periculũ:ui atq; armis cõprimẽdos esse uenetos:quos nec dubium deuictis finitimis ab cæteris subiugãdis Italiæ prĩcipibus populisq; ꝓ innata eis quadã late dominãdi libidine nunq̃ tẽperaturos. atq; eo quo nũc ipse ardeat incẽdio:uniuersam Italiã breui cõflagraturã. Proin iuberet:ut suæ copiæ quæ ĩ piceno flaminiaq; sub Remũdi boili ductu aduersus Frãciscũ Sphortiã bellũ gerebant:ĩ Longobardiã q̃celerrime ꝓficiscerent̃ periclitantibus rebus suis auxiliũ laturæ:utq; ipse ualido cũ exercitu ex sui regni finibus discedẽs Hetruriã peteret:florẽtinisq; bellũ inferret:uel si ita satius sibi uideret̃ : p̃termissis florẽtinis copias ꝑ superiores brutios picẽtesq; & flaminiã ĩ Longobardiã mitteret: ut iis auctus uiribus nõ modo uenetor̃ cõatibus resisteret:sed ẽt suis eos finibus arcere posset. Quibus cognitis rebus Alphõsus fœderis & beniuolẽtiæ ui & meritor̃ magnitudine permotus & q; nimiã uenetorũ potẽtiã magnopere uerebatur:iustis Philippi postulatis cumulatissime satisfecit: Nã & Remũdũ cũ maiore copiarũ ꝑte quas secũ hẽbat:ĩ cisalpinã Galliã statĩ cõtẽder̃ iussit q eo sibi adiuncto eq̃tatu q sub Foroiulião meruerat & Cæsar̃ martinẽgo ex ariminẽsibus mouit:& ꝑ ferrariẽsiũ fines ĩ hæmyliã deĩde ĩ Insubres ad Philippũ ꝑuenit. Cæsar secũdã uenetor̃ fortunã secutus ex itinere ad eos deflexit. Alphonsus quo oĩ ex ꝑte Philippo in tam aduerso casu subueniret capuã:deinde Caietã postea Tibur ꝓfectus & ꝑare magnũ exercitũ & cogere cœpit:eo aĩo ut ĩeunte uere florẽtinos inuaderet. Mittit̃ ad Carolum francorũ regem Thomas bononiẽsis opẽ ĩploraturus:q ut regis animũ magis sibi cõciliaret:faciliusq; q; petiturus esset:impetraret:urbẽ hastam quam lõgo iam tp̃re possederat:regi se restituturum polliceret̃: Franciscum Sphortiam insuꝑ crebris litteris ac nunciis hortatur plurimũ:& rogat:ne socerum ætate iam grauẽ oculis captum & bello quam ꝑiculosissimo p̃ssum gener desereret. relinqueret tandẽ uenetos:bellumq; picenum: & Lõgobardiæ principatus ei liberisq; suis destinati rationẽ haberet. Ad ea Franciscus se aduersam eius fortunam ꝑgrauiter ferr̃ respõdit:eoq; grauius q; ex fœdere quo uenetis florẽtinisq; obstrictus esset:p̃stare illi auxilia nõ liceret. p̃sentis cõsilii esse ut urbes arces atq; oppida quæ suæ dicionis primaria essent:& magni momẽti uiderent̃:ĩpositis præsidiis in fide cõtinere studeret. Nã auxilia ei nõ defutura. Se quoq;

quoad liceret: eius rebus affuturꝝ. Cũ his respõsis a genero ad socerũ nuncii reuertebant. Sed multiplices Frãciscũ curæ uarias ĩ partes trahebãt: hinc ꝑcipue fides uenetis florẽtinisq; data: hinc discrimina: in qbus soceri fortunæ uersarent. Nam uti primũ Casalẽsis ꝑlii nunciũ læto ac iucũdo acceperat animo: qđ Cremonã Põtremulumq; periculo liberasset: qđ perditas pene res suas restituisset: quodq; tam graues iniurias quas iam quinquenniũ a socero pertulisset: ea uictoria ultus eẽt: sic cõtra ubi summæ Philippi reꝝ timere cœpit: & supremo ĩ discrimine positã cognouit: uæhemẽter ĩdoluit succurrissetq; statim ruenti imperio: ni datæ uenetis florentinisq; fidei pudor eũ deterruisset: ac nominis decorisq; ratio ꝑualuisset. Itaq; suppresso dolore: nequid suspicionis Leõardi uenerii ueneti legati animũ offẽderet: Sigismũdi dicionẽ ꝑmere per eam hyemem infestius uolebat: neq; ab cœpta Gradariæ obsidione nisi ĩ potestatẽ redacta discedẽdũ putabat. Oppugnabat igitur summo studio Gradaria: nec ulla res magis obsessos iuuabat q̃ importunæ hyemis acerbitas & pabuli inopia: qđ exhausta superiore æstate bello ꝓuincia alere exercitũ nõ ualebat. Pisauro.n.atq; urbino & longi qoribus oppidis importatis cõmeatibus utebat. remotisq; pabulationibus magno labore equi simul & milites cõficiebant: cũ ꝑ hymbres niues atq; lutum cibaria ĩ castra comportarent. Sed ea incommoda & ducis prudẽtia leuabat: & militũ patiẽtia tolerabat. Veꝝ pecuniæ egestas omnia magis atq; magis ꝑturbabat. ꝙ miles emerito longi tẽporis stipẽdio defraudatus inter tot difficultates tam duram militiã nequaq̃ æquo animo ferre poterat: & sulfurei quoq; pulueris inopia fer̃ quotidie aderat: sine quo Gradiariæ muri freqnentesq; turres concuti tormẽtis minime poterãt: quo fiebat: ut conclusis animus cresceret: & obsidẽtibus audacia spesq; minueret. Quare obsidio magis q̃ oppugnatio uidebat: Interim Frãciscus uenetos floretinosq; litteris ac nũciis ut emeritæ pecuniæ ꝑsoluerent: deposcer̃ nõ cessabat: quo & alere & cõtinere exercitum in castris posset. At illi ex cõposito nũcios ex die in diẽ deducebãt Florẽtini.n.post ꝓfligatas Philippi copias posito metu: Frãcisci causam negligere: Et ueneti gallico bello intẽti res picenas ꝑter mittere uidebant: Frãciscq; rebus nõ modo nõ fauebãt: sed uires illi quo ad possent: & auctoritatẽ minuere studebãt: uelut q fore uerebant: ne Franciscus aliquãdo socero opẽ laturus esset. Admissi sæpe in senatũ eius legati pecunias puluerẽq; expugnãdæ Gradariæ cã petẽtes: nihil inde ꝑter q̃ inania uerba reportabãt: & nunc ærarii inopiam senatores cõmemorabãt: nũc pecuniã puluerẽq; ĩ eoꝝ exercitũ mitti oportere dicebãt: Interdũ ẽt suos belli duces suosq; milites magnis laudibus efferebãt: ꝙ tam breui tẽporis spatio tot uictorias cõsecuti essent. Sphortianũ uero nomẽ deprimere: & sæpe Frãciscũ ipsũ ingnauiæ accusare ꝙ tãtæ auctoritatis dux cũ ueterão exercitu ad unius castelli oppugnationẽ sedendo cõsenesceret. Ita cunctãdo & speuana ĩ diẽ ducẽdo Frãcisci famã minuer̃ opesq; cõsumere cõabant. Dũ hæc ita gerunt: ecclesiasticæ & regiæ copiæ quæ ut diximus: ĩ ariminẽsi agro desederãt: nũciata Philippi clade ueluti ĩstaurato ab hoste & ab aduersariis ꝓpe ĩtermisso piceno bello ĩ suas qsq; ꝓuincias descedẽr cœperũt. prĩusq; oĩum ut ostẽdimus: Remũdus boilus cũ iis quas diximus: copiis ĩ lõgobardiam cõtẽdit. Deinde Roberthus bodiẽsis philippianas partes aspernatus in patrias sedes reuertit. Põtificiæ aũt & regiæ copiæ quas Remũdus ĩ Ariminẽsi reliquerat: ĩpetrata a Frãcisco fide publica: partim ĩ agꝝ picenũ atq; umbriã partim ĩ brutios & appulos regrediunt: ꝙ cæteris præclusis itineribus unũ relĩquebat: ut ꝑ pisaurenses data a Frãcisco facultate illis ĩ hyberna redire liceret. Ipse uero patriarcha ꝑ flaminiã atq; Hetruriã magnis difficilibusq; cõfectis itineribus Romã rediit: Et Malatestæ reguli ĩ sua qsq; ditiõe remãserunt. Cæteꝝ Frãciscus cũ hyemis aspitate & reꝝ ferme oĩum inopia durius ꝑmeret: nec cõsequẽti a uenetis florẽtinisq; stipẽdii spes ulla relicta uideret; lõgã tandẽ & ꝑ difficilẽ Gradariæ obsidionẽ soluit

q̄ dies circiter quadraginta oppugnauerat. Sed puluerīs ſulfurei potiſſimū difficultate expugnare nō licuit: & ita deductis Piſaurum bombardis ipſe cū exercitu ad Iſaurā nō ꝓcul ipa urbe ſex paſſuū millibus cōceſſit. Inde Guidantoniū Fauentiā data a malateſtis p eoꝝ fines tráſeūdi facultate & Simonetū Gregoriūq; anglarēſē p urbinates ī Hetruriā hybernatū remiſit. Ipſe nullo ſuoꝝ ut ſupioribꝰ ánis facere cōſueuerat: ī Hetruriā hyematū miſſo oēs p piſaurēſes atq; urbinates diſtribuit: q ſuperfuerūt: factis p Cápeſtria loca nō ꝓcul Piſauro tuguriis ſtatiua habeř iuſſit ibi hyemis reliquū cōſūpturos. Ipe poſt Idus Decēbres accerſita ex urbīo Bláca uxoř cū natis paruulis Piſaurā hyematū rediit: Nec interea apud uenetos florētinoſq; inſtare deſinebat: ut pecuniæ ad ſuſtētādū militē mitterent. Quod cū ſæpius feciſſet: & nequicq̄ ꝓfeciſſet: grauiter īdignatus hæc Coſmo medici cuius omni tp̄re familiaritate & cōſilio magnis p̄ſertim in rebus unice utebaſ: enūciauit putauit: ſibi cōſumpto iā omni argēto & ſupellectile nihil amplius ſupereſſe: unde alere poſſet exercitū: ī quo maxime & Sphortianū nomē & ſua auctoritas omnis & ipſa ét nō tam ſua q ſuoꝝ oīum ſalus ſita eſſet: q uenēti ac florētini totiens requiſiti emeritū militiæ ſtipēdiū non dependerint. eoꝝ magna culpa & fidē ſibi uiolatam eſſe: & ſe q̄bus eſſet obſtrictus fœderibus: iure liberū. Quibus de cauſis qd ſibi hoc tp̄re agendum quidue conſilii capiendū eſſet ab eo petere: p mutua & antiqua amicicia. Ad hæc: Coſmus explicare qd ī animo haberet aperte nō auſus: ſentētiāq; ſuā ambiguis uerbis inuoluens: ita p Nicolaū pōtremulēſem referri iubet ſi omnino nutriendi militis facultas deeſſet: piſaurēſem ciuitatē militibus diripiendā daret. Nullius liberi populi amicicia reſpiciat: neue ab iis auxiliū ſperet: qui ſuo ingenio militaris diſciplīæ uiros ſemp odere. Ipſe ſibi rebuſq; ſuis cōſulat prudentē & callidū ducē ſua tēpori accōmodare cōſilia oporteř. Hoc Coſmi reſpōſum eo ſpectare uidebaſ: ut Frāciſcus poſthabita uenetoꝝ amicicia Philippi uoluntatē ſibi cōciliaret: tuendumq; illius īperiū ſuſciperet ipſi p̄ſertim poſteriſq; ſuis hereditario iure debitū. Apparebatq; Coſmū nō tam Frāciſci cā ad hæc moueri: q̄ q; uidere uidebaſ uenetos deuicta ciſalpina Gallia rerū facile potituros. Et ob id neceſſariū fore: ut uenetoꝝ uiribus talis opponereř exercitus: quali Philippus eo tp̄re maxīe indigebat. Franciſcus ad cætera dubius diripiēdi Piſauri tam iniquū tamq; crudele cōſilium nō modo reſpuit: ſed ingeniū ſæuiciāq; uiri maxime deteſtatus: execrabilē illius ſentētiā uir miti ingenio ī ſummā erga piſaurēſes pietatē uertit. Ex Cremonēſi. n. agro magnā adeo frumēti uim Pado flumine ī ſinū hadriati cū atq; inde Piſaurū conuehi nauibus iuſſit: ut nō ſolū exercitu ex inopia copiā fecerit: ſed diſtributo inſup publice tritico & piſaurēſem populum magna ſibi beniuolētia deuinxerit: & tātæ munificiētiæ fama ad poſteros ptrāſierit. Nec Philippus interim lenire generi animū: & ī ſuas ptes traheř orādo: monēdo: pollicēdo deſiſtebat: clam ſæpius nuncii interdū ét ſimulata uiſendæ filiæ cā palā mittebanř. Summa legationū hæc erat. Arbitrari ſe diuino cōſilio factū: ut quē tot annos p omnē fere Italiā armis īſecutus eſſet: eius nunc ipſius opem imploraret. fateri se in animo fixiſſe non priꝰ Philippus arma poſiturum: quā aut ſponte aut ui coactus dimiſſa aduerſariū amicicia ad ſe rediſſet. Qua ī re & ſe deum optimum grauiter iratum illum uero adiutorem propitiūq; habuiſſe. Sed nunc oportere eum præterita erratā quæ magis reprehendi q̄ corrigi poſſunt: ex animo delere: labāti īperio ſoceroq; ætate grauī inbecillitate & curis q̄ maxime īpedito ſuccurrere. Poſtremo rediret ad ſese quem generū filiūq; pater ſuſcepturus eſſet: cui fortunas ſuas omnes uitam deniq; ipſam cōmittēdā decreuiſſet: modo uenetorū partes deſereret. Si florētini populi & Cosmi medicis amicicia retinere uoluerit: id nequaq̄ moleſtum ſibi futurum: agro piceno tandem excederet pacataq; ꝓuincia pōtifici eccleſiæq; Romanæ cuius eſſet: dimitteret. Si bellū in Longobardia feliciter geſſerit: ubique Frāciſcū uictorem fore. Præ

terea Brixiã & q̃cq̃d ſuæ dicionis ueneti occupaſſent: cũ primũ reciperent: ei ſe cõceſſuꝝ pollicebatur. Nec minoribus interea ueneti pollicitatiõibus Franciſci animũ ſibi recõciliare cõtendebãt: nã quo magis cõmeantibus ſæpius ultro citroq̃ nũciis augebaꝫ ſuſpicio: ne ab eoꝝ amicicia diſcederet: eo maioribus ſe illũ muneribus ornaturos pollicebãtur. Poſtremo Paſqualem maripetrũ quo familiariſſime utebaꝫ: ad eũ legatũ mittũt: q̃ magnis ꝓpoſitis ꝓmiis illũ ĩ fide & amicicia cõfirmare ſtuderet. Eius uiri hæc fuit oꝛo: ut in piceno cũ exercitu ꝓſeueraret. Si rex Alphonſus ꝓ eã ꝓuinciã aut Hetruriã Philippo auxilia mitteret. obuiã iret. trãſitumq̃ ꝓhiberet: uenetos ſi Mediolano potiãtur: eã urbẽ Frãciſco confeſtim tradituros. At ea Frãciſcus pergrauiter primũ queſtus de iis quæ ꝓter ius faſq̃ aduerſum ſeſe ueneti egiſſent: ita reſpondit. Se q̃cq̃d ſcriptis legibus uenetis obſtringebaꝫ libẽter factuꝝ. Hoc reſponſo legatus remittitur anxius is quidẽ & nequaq̃ dubius Franciſcũ q̃d uulgabaꝫ: in Philippi partes trãſiturũ. dũ hæc geruntur: oblata é ſpes uenetis Cremonæ ꝓ ꝓditionẽ potiundæ. Erat. n. Gerardus Dandulus Cremonæ ut ꝓdiximus: ꝓ uenetis legatis. Is dũ claſſem in pado parat: qua in parmẽſes placẽtinosq̃ primo uere traduci poſſet exercitus: ut erat uir callido uafroq̃ ingenio cũ nõ nullis Guelphæ factionis ciuibus de ꝓdenda uenetis urbe cõſiliũ init: ſtatutoq̃ inter ſeſe ad rẽ patrãdã loco at q̃ tẽpre: ſimulata in brixiẽſes abeundi cã in trãſadduanos: ad Michaelem ducem ꝓficiſcitur: cõſtitutæq̃ proditionis ordiné aperit. Qua re audita: Michael collectis iis oĩbus quæ circũ hybernabant: copiis inſtructo agmine in Cremonẽſes ire cõtendit: & die in ſequẽti prima luce non procul Cremona conſtitit. Dein cũ Dandulo & expedito milite ad deſtinatã oĩum ſanctorum portã propius accedit. nihil diffidens quin ſibi aut panderet porta: ut erat ante cõſtitutũ: aut tumultus aliq̃s intus a cõiuratis excitaretur. At in urbe ad primũ uenetoꝝ aduentũ Foſchinus attẽdulus eius urbis ꝓfectus & Salernitanus ſumptis cõtinuo armis ubi maius iminere periculũ putãt in re tã ſubita atq̃ inſperata: eo celeriter occurrũt: ac diſpoſitis ꝓ moeniũ turreſq̃ cuſtodibus portas ꝓſidiis firmãt ad oĩa demũ prouidẽda intẽti: infirmis ĩ puriſq̃ ciuiũ animis audẽdi & capiẽdæ ꝓdendæq̃ portæ facultatẽ eripuerunt. Ita cõſpiratoribus patrãdi facinoris animus defuit. Et Michael Gerardusq̃ cũ ad multũ iã diem obequitando pro porta ac urbis foſſa in acie ſtetiſſent: & quieta intus oĩa intelligerẽt: proditã cõiurationẽ rati irrito coepto in tranſadduanos unde diſceſſerãt: reuertũtur. Qua de re Franciſcus ut erat geſta: celeri nuncio certior factus eſt.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER NONVS.

CVm multæ uno eodẽq̃ tẽpre intercederent cauſæ quæ Frãciſcum Sphortiã legitimo iure ab uenetorũ amicicia diſcedere cõpellerẽt: illa oĩum maxima fuit: q̃d ſummo eos ſtudio ſummisq̃ uiribus id conari aĩaduertit: ut non ſolũ regno Philippum ſpoliarãt: ſed Cremonã ẽt ꝓcipuam Blancæ uxoris ſuæ dotẽ eorũ fidei creditã quacũq̃ arte occuparent. Itaq̃ non expectãdũ ſibi amplius putauit: ut cõſumptis Philippi fortunis & ſuo piculo occurreret: & illius ſaluti ꝓſpiceret. Sperabat. n. uti ſæpe demõſtratũ é: cũ maribus careret Philippus liberis: cuius eſſet gener & adoptiõe filius: eius ĩ periũ ſeu iure ſucceſſiõis ſeu armis aliquãdo ſibi uẽdicare poſſe. Itaq̃ ad ſocerũ ſcribit: ut bono ac forti aĩo ſit: ſimulq̃ pollicitus é omiſſis nõ tã ueteribus q̃ recẽtibus iniuriis: q̃cq̃d ĩ ſe opis ẽẽt: ꝓſtiturũ & quoccũq̃ uellet: ei auxilio iturũ. At philippus magnis anxius curis magnoq̃ timore concuſſus ꝓſpecta tã opportuno tẽpre optima erga ſe Frãciſci uolũtate maxio & incredibili pene gaudio afficiẽ: oblatũq̃ generi officiũ quẽ ſemp poſt cõpoſitã ĩter Italicos potẽtatus Cremõæ pacẽ mirũ ĩ mõm odiſſet: ita accepit: ut oẽm

ſalutis ſuæ ſpem in eo collocarit: metuq; ingenti liberatus haud amplius de rebus ſuis dubitare uideret. Poſtremo multis ut p̄diximus: ultro citroque miſſis nūciis Philippus ad Frāciſcū mittit Petrū poſterlā his cū mandatis ut oībus eius poſtulatis ſatisfaceret: ſibiq; uirū fœdere iungeret: & illius in Longobardiā aduētū ad tāti ſuſcipiendi belli negotia curaret. Frāciſcus & ſi q̄cq̄d Philippus ī præſentia pollicebat nō ex libera eius animi uolūtate ſed ex piculi metu ꝓficiſci facile ītelligebat: duo tātū poſtulauit: unum ut tantū ſibi ſtipēdii quotānis penderet: quātū ad ornādū alendūq; exercitum neceſſariū foret: qđ erat ad quattuor & ducēta aureū nūmū millia: cū totidē ueneti florētiniq; ſimul multos annos ſibi ſtipēdio dediſſent. Alterū ut ſibi ꝑ ſua auctoritate ac dignitate in oēm Philippi dicionē ꝓuidendi poteſtas: & copias in oēs ſupremi ducis nomē īperiūq; tribueret. Fœdere icto diſtributa uere primo ī milites pecunia q̄ partim e mediolano delatā partī ab Alphonſo rege Philippi cā ab ſuis Romæ acceptā habuerat: dat impigre operā: ut oēs q̄celerrime equos & arma parēt: & cæteris rebus futuro bello opportunis affatim ſe ornet eo cōſilio: ut cūprimum pabuli copia ſuppeteret: ītructo exercitu in Longobardiā ꝓficiſceret. Verū nō nullorū maliuolorum īuidia longe ei aliter q̄ putarat: euenit. Erāt Mediolani q̄plures: qui arcēti quodā ſtudio bracianæ factiōi fauebāt. Horū prīcipes Nicolaus guerrius pmēſis Antōius piſaurēſis & Iacobus īmolēſis uerſuto & callido īgēio uiri: q & gra ea tēpeſtate & in adminiſtrāda pecunia auctoritate apud Philippū plurimū poterāt. Hi Franciſcū Sphortiā braciano nomini īfeſtū cum uiribus gubernādiq; īperii poteſtate uenientē inuiti audiebāt: qp nōmedio criter uereret: ut illo poſtea remp. adminiſtrāte auctoritate honoribuſque paulatim diminuti emolumētis et priuaret. Franciſcus & Iacobus Picinini ꝑterea fratres uel Longobardia cedere cogerētur: uel breui tp̄re ad inopiā redacti ludibrio haberet. Hæc ſæpius aīo uolutātibus improbā uenit ī mētem: quēadmodū Frāciſcū Philippo ſuſpectū redderent: ab illius gra ſegregarent: aduētū moraret: & longe ab Longobardia arcerēt: Hos igit cōmēti dolos Philippo enūciādū curāt Frāciſcū Sphortiā uti ipſe ſupioribus annis plane cognouiſſet magno ac excelſo eſſe aīo: urbiū ꝓuinciarūq; ac nō exiguarum regū principatū appetere: maxima dominādi libidine flagrare: ī Longobardiæ īperiū iā animū mētēq; uertiſſe: nō ut exercitus ducē ſed eius imperii dominū nimiū ſupbe uenturū. lāq; Petro poſterlæ agrū ꝓmiſiſſe quem in laudēſibus Immolēſis poſſideat: dono datū: qđ Caſale poſterlingorū de poſterlæ gētis noīe appellat. Hæc & huiuſmodi frequētibus ēt līs affirmare ſtudēt: quas partim Piſauri: ubi tū Frāciſcus erat: partim ī aliis Italiæ urbibus ab fidis amicis q̄bus Frāciſci ipſius cōſilia uariis nota artibus eſſent cōſcriptas ſimulabāt. Philippus q̄multis de cauſis oīa ēt tuta timebat: ea re facile ꝑſuaſus primū mādat: ne ullæ ad Frāciſcū poſthac pecuniæ dentur. Deinde ad eū nuncios mittit: ꝓpter ærarii īopiā ne miraret: ſi pecuniæ minus eius uſui ſuppeditaret: ſua uteret frugalitate & uirtute hoc tp̄re opus eſſe. Cæterū ut oībus copiis p flaminiā ferrarienſiūq; fines iter faciēs padū traiiceret: & nūc ī patauinū & nūc ī ueronēſe agrū irrūperet uenetoſq; ab ea pte pturbaret: facile factu eſſe: ut cōſpirātibus nō nullis ſecū ciuibus saltē ex duabus urbibus altera potiret. Hæc ubi Frāciſcus accepit: nō potuit grauiter nō cōmoueri: ac eiuſmōi principis mādata ab oī ꝓrſus gerēdi belli rōne aliena nō admirari: qđ niſi maioribus augeret copiis: & Leonellus æſtēſis ferrariēſiū prīcipes cū eo ſentiret: belliq; fieret ſocius: nō uidebat: quēadmōm ab ea pte uenetis arma īferre poſſet: Verū qđ facile opinatus ē id eſſe ī cā cōpiebat: obtrectatorū arte philippū nolle ī ſuā dicionē ſe cum copiis proficiſci. ueritum: nequid inſidiarum in ſeſe tenderet: fitq; ſub eoſdem quoque dies Franciſcus a Nicolaomaceo guarna ſalernitano & Vincentio Amidano Cremonenſi ſuis apud philippum legatis frequentibus līs certior: reſiduum pecuniarum qđ tum ſoluēdum erat: haberi minus poſſe

uerbis diſtineri: aditus ad principē ſibi difficiliores eſſe: nūcios ad eū ipſis inſciis miſſos: opa maliuolor quorūdā hæc agi: Qui cōfictis dolis eū perfidiæ Philippo īſimulaſſent: Quibus de rebus Petrū poſterlā ad Philippū remittendū cōſtituit: q cū oīa noſſet: oīa uidiſſet: apud eū ſuā īnocentiā multis affectā calūniis purgaret: ueritati teſtimoniū perhiberet: diceretq; deinquæ ad gerendū bellū & ad conſequēdā de hoſtibus uictoriā expedire uidebant. Petrus Franciſci dicto obtēperat. ac magis diurnis nocturniſq; confectis itineribus quarto die Mediolanū puenit. Cūq; ducis præſentiam adire mittētis mādata relaturus quæreret: Philippus & aduentu eius & rebus ante falſo delatis ſubiratus: eo ī auditō: iuſſit Ferrariā cū nouis mādatis q̄primum ſe cōferret: ibiq; eſſet: donec qd ab eo amplius fieri uellet: ei iniūgeretur: cuius īperio ita paruit: ut ne ad Frāciſcū quidē de his quæ acciderant: quicq̄ ſcribere auſus ſit. Quibus ex rebus & Frāciſci ad Philippū profectio multos in mēſes ꝓtracta eſt: & ueneti magis atq; magis inoleſcere: Philippi res ī dies labi deterioreſq; eſſe cœperūt: atq; oīum tandē Longobardiæ prouinciæ maloꝝ initia ꝓuenere. Nā interim ueneti primo uere ingēti coacto exercitu Cremonenſem primo agrū apto bello inuadunt: eoq; paucis diebꝫ haud multo negocio in poteſtatē redacto ꝓ tranſadduanos deinde profecti rurſus adduā eo ponte quē ad Caſſianū ut p̄diximus: ædificarāt: Michaele duce exercitū traducūt: multis ac magnis totā Marteſanæ orā Mediolanū uſq; incurſionibus p̄dis atq; incendiis deuaſtāt. Nec amplius tribus ab urbe paſſuū millibus ad lambratū uicū caſtra ponūt. Inde collatis ſignis ad oriē talem portā ꝓgreſſi oīa timore cōplent. Leuia interdiu ꝓ porta præliacom mittūtur. Imperauerat. n. Philippus nō nullorū ciuiū quos cū hoſtibus ſentire ꝓſenſerat: inſidias ueritus & ſuorū belli ducū uirtuti parū fidens: quos poſt Caſalenſem pugnā hoſtē ꝓpemodū formidare cognouerat: non minus populū in certamē erūpere uolētē q̄ milites præter paucos urbe ſuburbiiſq; cōtineri: & portas ſingulas neceſſariis ſuis fidoq; milite cuſtodiri. Cauſa aūt Mediolanū propius accedēdi fuit. Quod ueneti ciuiū quorūdā Mediolanenſiū ut ferūt: opa: q uti Philippū ſuſpicari diximus: cū ipſis ſentiebāt urbe aut ꝓ ꝓditionē exorto tumultu aut ꝓ deditionē potiri poſſe: aut ſi id minus fieret: ab Philippi eā tamē īperio ſpe uendicandæ ſibi libertatis defecturā ſperabāt. Sed cū ad lambratū hoſtes triduū caſtra habuiſſent: nec qc quā in ea re cuius potiſſimū cā eo uenerant: ꝓficere uidiſſent: inopia ēt cibariorū coacti adduā uerſus remigrare cōſtituūt. Itaq; ſigna in briantinos diuertūt. Brippienſiū arcē primū ad ipſam fluminis ripā ædificatā tormētis ſubactam: barrūq; monte & uniuerſam briantinorū regionē ꝓmittentibus ſeſe incolis occupant: ponte deinde apud Leucū oppidū turre inſigni cōſtructū bombardarū ui obtinēt. Quibus rebus geſtis tantus oīum mētes terror occupauit: ut dedentibus ſeſe paſſim municipibus: qcqd agri montanæ regionis ab flumine addua uſq; Comū intercedit: cū utroq; larii lacus littore ī uenetorū poteſtatē breui deueniret. Et quoniā ſubacto Leuco ꝓpter loci opportunitatē parum ſeu nihil ꝓficere poſſe arbitrabāt: magno oppidum apparatu adoriunt: Sed cum nulla obſidēdi qua ad larium ꝓtinet: facultas ſuppeteret: terreſtri mō exercitu circunſedere oppidum. Quod cum ꝓ dies ſupra quadraginta oī bellica machinatiōe oppugnaſſent: multis certaminibus expugnare adnixi ſunt. At egregia quadā oppidanorum ī Philippum fide & ſingulari nō minus mīlitū q̄ præfectorū uirtute: & q obſidiōis initio eo miſſi p̄ſidio fuerāt: & q prioribus labore & uulneribus confectis poſtea naui adiutoribus comēſibus īregri uiribus ſubmiſſi ſunt: ita deſeſſū ē oppidū ut nō ſolu ab obſidētiū īpetu ſeruatū: ſed magna ēt ſtrage hoſtes pugnādo affectos eē cōſtet: & graue iſup detrimētū exercitū oēm accepiſſe: & adeo graue ut neceſſe tādē ducibus fuerit: deſerta oppugnatiōe relictaq; regione ea in tranſadduanum Cremonenſemq; agrum ad reficiendum tot incommodis attritum exercitum deſcendere. Quod quāto afflictis Philippi

rebus in tãto belli furore adiumẽto fuerit:nõ facile explicari posset. Dum hæc ab uenetis gerũt:Philippi copiæ partim oppidis atq; urbibus quæ in frontibus erãt:sese cõtinebãt:partim trans padũ in hybernis agebãt.Quod &si nõ multo hostibus numero & militaribus ornamẽtis iferiores erant:& ab ducibus magnũ belli usum habẽtibus ducebãtur:tamẽ memores Casalẽsis p̃lii neq; in aciẽ aduersus hostes exire:neq; unũ in locũ cõuenire oẽs audebãt:neq; si auderẽt:Philippi iussu cũ imperatore carerẽt:eis licebat. Philippus postea q̃ nullũ suæ saluti sanius præstari posse cõsiliũ uidet q̃ Francisci præsentiã:cõstituit tandẽ ad se illũ accersere:misitq; Pisaurum Scaramuciã balbũ legatũ:q eius e picẽtibus discessum oĩbus p̃termissis rebus curaret:uirũq; cũ exercitu q̃ celeriter fieri possit:in Longobardiã perduceret Cæterũ multis exhausto sumptibus eius ærario scribit ad Alphonsum regẽ pacis belliq; sociũ:q supiore anno ut supra ostendimus:ferendi auxilii cã Tibur uenerat:exercitũq; in florẽtinos uenetoq; socios parabat:ut ea rursus Fráciscũ pecunia iuuaret:qua ex hybernis copias educere & ad se mature cõtendere posset. Alphonsus & Nicolaus Romanus pontifex qui eo anno ĩ põtificatu Eugenio successerat:nihil magis cupiẽtes:q̃ Fráciscũ Piceno excedere:longeq; eoq; finibus amoueri:occasionẽ nacti ita Philippi legatis apud seré eandẽ ꝓcurãtibus sæpius respõdẽt:Si pecunia Philippus Frácisci cã iuuãdus erat:oportere Fráciscũ ipm prius aurũ q̃ dependat:urbẽ Hæsiũ quæ ex oĩ Piceno ꝓximo bello ei reliqua erat:romano pontifici tradere. At Fráciscus &si multis de causis urbẽ sibi fidelissimã tot bellorq; labores ꝓpessã pecunia in alieni ĩperii potestatẽ ab se trãsferri inuitus patiebat:tamen & assiduis Philippi ꝓcibus uictus:& perituri eius ĩperii periculo cui occurrẽ decreuerat:ꝓmotus:eã pontifici qnq; & triginta aureũ nũmũ millibus ab rege p̃solutis inuitis ẽt ciuibus tradi iussit. Accepta pecunia ac ĩ milites dispersa ad Isauros copias cõuenire ĩperat. Galeaciũ interim primogenitũ suũ & Hyppolytã filiã admodũ ĩpuberes Corrado Soliano germano suo cũ armata equitũ cohorte comitãte Cremonã p̃mittit ea potissimũ causa:quod sperabat illis Parma urbe trãseuntibus fore ut si nõ ambos saltẽ alterum auus ex unica filia natũ uisendi amplectẽdiq; illius desyderio ad se ꝓducendum iuberet. Sed q̃uis de illoꝝ aduẽtu multis ante diebus factus esset certior:tamẽ quia ob eas quas p̃diximus:cãs non bono in parẽtes erat aĩo:ne ullum quidẽ ĩ eos paterni amoris ostendit signũ. Sed tanq̃ ignotos remotissimisq; regionibus ꝓfectos fines suos p̃tergredi permisit. Sub idẽ tẽpus Philippus ipse ĩgẽtibus cõfectus curis in graue incidit febrẽ corporisq; profluuium:cuius qdẽ ualitudo cũ paucis q̃bus ad eũ patebãt aditus:nota esset:ita cæteris fuit incognita:ut prius de ipsius morte q̃ de ægrotatione fuerit Fráciscus ab suis legatis certior factus. Cæterq; coacto paucos intra dies exercitu ad quintũ Idus sextiles q fuit annus ab incarnatione christiana quadrĩgentesimus quadragesimus & septimus supra mille:Pisauro cũ Bláca coniuge alexándro germão fratre p̃sidio ibi relicto mouẽs die quarto Cothonio iam puenit:ubi cũ biduo q̃tis militibus dandæ cã fuisset:decimo octauo kalendas septẽbres qui erat dies festus quo annua beatæ Mariæ uirginis assumptio celebrat:Leonelli æstensis nuncius refert secreto ei Philippũ diẽ suum obisse. Quo ĩsperato nuncio accepto:tãta est animi ægritudine affectus:ut quo se uerteret prio auditu incertus esset:Plures n. uno ac eodẽ tempore difficultates occurrebãt:quæ nõ mediocriter eius animum & ꝓturbabãt & angebãt ĩ primis pecuniæ iopia:sine qua ĩ gerẽdis bellis nihil fieripotest. Cernebat exercitum:cum iã impartitæ ad ornãdum eum haud satis pecuniæ fecissent oĩum penẽ militarium regẽ egenrẽ:uidebat præterea se illũ diutius alere nõ posse:& ab quò tã necessario tẽpore subleuari & ad quem potissimum cõfugere posset:hẽre neminẽ. Cogitabat id:qd euenit mortuo philippo futuꝝ ut tã antiquum tãq; opulẽtum uicecomitum ĩpium nullo administrante plures in ꝓtes distraheret. funditusq; euerteret:eiusque rei

Mediolanenſes ĩperii caput præcipue initiũ fore: quos excuſſo ſeruitutis iugo: ĩ libertaté ſeſe uendicaturos exiſtimabat. Idéq; reliquas Longobardiæ ciuitates quæ Philippo parueranti facturas non dubitabat: Sciebat uenetos quos Philippi eiuſdé partẽ ſecutus deſeruiſſet infenſo ſibi eſſe aĩo: cũq; potentiſſimo exercitu nullis repugnãtibus in foribus eſſent: totius longobardiæ ĩperio breui potituros metuebat. De florẽtinis &ſi in replublica eorũ ꝓpter ueterẽ ſingularẽq; inter eos amicicią ſũmá habebat fidẽ: tamẽ quod uenetis ob Philippi metũ ſocietatis fœdere multis ante annis iuncti eſſent: nihil eo tp̃re qđ ad præſentem ſuá neceſſitatẽ ptineret: ſibi polliceri poterat. In Alphonſo rege ꝓpter inueterarũ eius in ſe odiũ nullá ſpem ponẽdã Hæc eadẽ inſequẽti nocte aĩo ei uolutãti uiſum é: cœptũ iá in Lõgobardia iter ſũma celeritate pſequendũ eo cõſilio ut cũprimũ parmenſiũ fines attigiſſet: exploratis amicoꝝ animis de potiunda urbe tentaret: quoꝝ in ciuitate factionẽ rubrã ob antiq̃ eius in Sphortią parentẽ ſuũ beniuolentią & in ſe poſtea ſeruatã ſibi eo in negocio fautricẽ & obſequentẽ futurã arbitrabatur. Deinde pfecta aut ifecta re Cremonã pficiſci: & qbuſcũq; fortunæ caſibus ſe obiectare: & pro tẽporũ cõdicione fluctuãtibus undiq; Lõgobardiæ rebus ſe accõmodare. Itaq; mane ſũmo cũ lachrymãte uxore Blanca caſtra mouet: & p Bononienſem mutinenſem & regienſem agrũ quartodie trinis caſtris ĩ parmẽſes puenit: & ad lentiæ fluminis pontẽ nõ ꝓcul ab urbe Parma caſtra ponit: mittit Mediolanũ cõfeſtim Benedictũ reguardatũ Nurſi num uirũ & medicinæ ſcientia pollentẽ & rerũ uſu præſtantẽ & nõ ĩfacundum: q ex itinere placentinos laudẽſeſq; ciues: papienſes itẽ ſi ea flecteret: & Mediolanenſem populũ ſuo de aduentu edoceat: & ſuá oĩbus opẽ pollicea tur: dat deinde operã parmenſiũ aĩos de urbe dedenda cognoſcere: Sed dũ ei rei ſtudet miſſi ſunt quattuor ad eũ ab nouo ciuitatis magiſtratu legati q ſuá rẽpublicã ſuáq; libertaté cõmendarẽt: neue ĩiuria maleficioq; ab eius exercitu urbs amica ſuiq; agricultores uexenẽt: impetrarent. præterea mortuo nuperrime Philippo eorũ principe libera ſua ciuitate relicta rei ſũmæ gubernaculũ ciues ſumpſiſſe: ſuáq; libertaté tueri ac ſeruare & nullius deinceps poteſtati tradere cõmuni oĩum cõſenſu iureiurãdo decreuiſſe renunciarent. Ei legationi Frãciſcus ita reſpondit: Quod res ſuæ ciuitatis tãtopere ſibi cõmẽdaſſent: quaſi dubitare uideręt: neq; detrimẽti aut a ſuis militibus parmenſiũ agris ĩferri pateręt: aut ipſe in ciuitatẽ moliręt nõ oportere: Se ꝓfecto eũ non eſſe q negligere lacerare peruertereue ſed ſeruare potius & augere amicorũ ĩ ſe ſtudiũ didiciſſet. Ciues parmenſes iãdiu ĩter primarios Longobardiæ habuiſſe amicos. Proĩde ut bono eſſent aĩo: hortatur: Nã ita ſe cũ illis acturũ: ut Frãciſcũ amicorũ nõ eſſe ĩmemoré ĩtelligerent. Cæterũ unũ a ꝓmenſibus oĩno ſcire uolebat: ubi ſua modo ope ciuitate ſeruare nequeãt: uniuerſa ferme Italia bello flagrãte: quo cõſilio quoue p̃ſidio freti uitã acturi ſint: Ad hæc legati cũ nihil eius rei ab eoꝝ magiſtratu ſibi mãdatũ eſſet: ignorare qd reſpõdere poſſent: dixerũt: unũ hoc tãtũ affirmaſſuos ciues pacẽ & amicicią cũctis gẽtibus ſeruare cõi cõſilio cõſtituiſſe. His reſpõſis Parmã redeũtibus legatis protinus oẽm exercitũ populationibus rapiniſq; iuſſit abſtinere. Cæterũ & ad qetẽ militibus dãdã: & ad p̃ſentes ĩſtantesq; longobardaꝝ reꝝ ĩmutationes cognoſcẽdas biduo cõſedendũ duxit. Itaq; tã ex Iſis Mediolano platis q̃ ex nũciis ab reliquis ciuitatibꝰ quæ Philippi fuerãt: uenientibus: qd poſt ſoceri obitũ ſit actũ: exq; rẽdo ſic accipiebat. Philippum cũ dies ꝓpetuos octo & ꝓfuſo uentris ꝓfluuio & uæhementiſſimis febribus laboraſſet. Idibus auguſtis circiter ſecundã noctis horam uniuerſa ꝓpe ĩſcia ciuitate naturæ cõceſſiſſe. Id factũ ne ſit cõſilio eorum. q pricipi aderãt. ob ꝓxios hoſtes an potius dolo ĩcertũ. Incertũ ẽt: cũ de uita dubitare uideręt. qd aut de ĩperio aut de cæteris rebus ſuis decreuerit. Alẽbatur ſane apud eũ factiones duæ Sphortiana & Braciana. Braciani qdẽ quorũ principes præter eos quos ſupra memorauimus: aderãt Frãciſcus lã

drianus & Broccardus persicus numero & auctoritate prævalētes rem oēm ad Alphonsum regē trāsferri cupiebāt: studebātq;. At Sphortiani quorum primus Andreas byragus qđ iuris erat: ad Frāciscū Philippi genex & adoptione filiū: oriebāf q; quotidie uel eo adhuc uiuo quædā uelūti cōtrouersiæ cū alii dicerent nō esse Frāciscū eiusmodi q tātū īperiū tueri posset: quod & pecuniis careret & amicicijs: ob eāq; rem Alphonsum regē præferebant: qui & terra & Mari potētissimus Thesauris ingentibus abundaret: fuissetq; a Philippo duce & dilectus unice & Maximis ornatus beneficijs. Alii contra Barbax esse Alphonsum: nihil habere cōmune cū nr̄is moribus genere gotolanū. Frāciscū uel sola humanitate māsuetudineq; naturæ oībus esse carissimū: eundē satis habere pecuniax: cū ab uniuersa fere Italia in primisq; a militibus sūmo habeaf in præcio. Inter hæc princeps ille extrema ui morbi repēte oppressus: excessit ex humanis: cū ne morituz quidē ita breui se putaret. Non defuerūt tamē: q ob factionis studiū dissēminarint in uulgus statuisse eū oēm sui īperii potestatē ad Alphonsum regē deferendā. Nōnulli quoq; auctoritati magis credit: eū ubi omni spe uiuēdi amplius derelictū se uideret: hæc dixisse ferūt. Vellemus e uiuis nobis migrātibus cūcta euersione ruinaq; agitari ac misceri. Quāq; neutrū profecto nobis satis probabile uidef. Ea quidē aioz irritatione: cōtinuo in arcē exceptus ē Raymundus boylus: q non multo ante ab Alphonso rege cū auxiliaribus copijs: ut ostēdimus: esset ad Philippū missus. Qui autē Arcellæ præerāt: erat. n. hæc ad murū exteriorē ī dextero arcis angulo admodū parua: sed ualida ac eminētior: armis uirisq; munita: tres centuriones Ruber ualla Bonifacius belingerius ac Dominicus lamina cū expedita & firma manu oīs generis peditum magnis clamoribus Alphonsi regis aragonūq; nomē inuocarūt. Id aūt creditum est arte ac dolo eoz fabricatū: q sibi qđ essent braciani rebusq; suis a Francisco metuebāt. Cū illuxisset tā inopinato & graui núcio urbs perculsa est: illico tabernæ oēs occludi: trepidari undiq;: clamoribus oīa misceri: qđ consilii capiundū esset: oēs ambigere. Raymūdus qui in arcē erat admissus: cōtinuo ad se acciuit oēs militū ductores. Guidonēantoniū fauentinū Carolū Gonzagā Aloysiū uermiū Guidonē taurellū & fratres Sāctoseueri nates Aloysii filios: q tum forte Mediolani erant. ab his fidē accepit: foř: ut Alphonsi regis partes tutelāq; capesserent. Cæterum hi singuli: ubi ex arce egressi sunt: cogendaz copiaz cām simulātes: cum iis q libertatē amplexabant: cōuenere acceptis pecuniis: Nā posteaq; Philippū principē Mediolanē ses intuerenf amissum: & urbē ipsam ab hostibus fere circunsederi: decreuerunt sese oīno ī libertatē uēdicare ac nulli prorsus parere principi. Quare delectis ex uniuersa ciuitate uiris optimatibus quattuor & uiginti: quaternis ex singulis portis: oēm & aīum & cōsilium a peregrino īperio ad ppriā libertatē cōuerterunt: Nec obstiterunt tamen: quo minus Philippi corpus honorifice sepulchro mandaref: & si ob tumultuātē populum in rebus tā inopinatis sine ulla solēni pōpa factum ē. Dehinc eq tatu oēm ac bona quæ ī monasterio diui Ambrosii ītra urbē erāt Raymundi quē ī arcē exceptum audierāt: uerterunt ī pdā: tētatisq; eoz animis: q arci præerāt: sine ulla difficultate minimo prætio ea potiti sūt. Quos uero Arcellæ præesse diximus ii q̄q̄ initio ptinacissime repugnabāt. tamen cum arte quadā apud eos īere bruisset: neq; Frāciscū neq; Alphōsum ob nimiū locoz ī terualluum auxilio esse posse: cesserūt tādē Mediolanēsiū postulatis: dispritisq; ī ter sese aureis nūmis decē & septē millibus: quos ī Philippi scrinijs repperissent: & reliq; Philippi ducis bona & Arcellā Mediolanensibus dediderūt. cōtinuoq; iussu populi uniuersum castellū una cum Arcella solo æquatum ē. Mira p id tēporis īter ciues oēs cōcordia. adeo ut nō minus ab unius domīatu q̄ a teterrima peste abhorrerēt. legatos ad uenetos mittere „p societate & amicicia opamq; dare. ut eæ ciuitates. quæ sub Philippo fuissent cū ipsis sentirēt: ac sese sibi dominos asciscerēt: Principes aūtē & quasi auctores libertatis erāt

Antonius triultius Theodorus bossius Georgius lāpugnanus Innocētius cot
ta. Sed papienses potissimū ab eoꝝ postulatis aīos auertere: & ꝓ uetere qua
dā siue æmulatōe siue odio irritatōeq; animoꝝ oīa malle quā Mediolanē
ses nō mō dominos sed ne ulla qdē ī ꝑte superiores admittere. Reliquæ ue
ro ciuitates & oppida aīoꝝ cupiditatibꝰ ī diuersas distrahi snīas. Nā cogni
ta Philippi ducis morte: repentino quodā motu sese ī libertatē uendicant.
Singulæ regēdæ reipublicæ curā suscipiūt. haꝝ nōnullæ arces urbiculasq;
ꝑ deditōem receptas decreto publico seruādas: Nōnullæ fūditus demolien
das cōstituūt. Placētini ex duabus alterā munitiorē arcē: papiēses urbiculā
cū arcē firmissimo peditū ꝑsidio Matthæo bononiēsi ꝑfecto qui cognomē
to bologninus uulgo appellabat̄: custoditā obtineri nequirēt: dirui iubent.
Cæteꝝ uniuersa prope longobardiæ ꝓuincia sūptis illico undique armis ī
seditōibus dissensiōibus & tumultibus uersari: rebelles extorres fugitiui pa
triā repeter̄. In bona aliis iā ꝑ fiscū cōcessa īpune redire. Omnia rapinis cla
moribus cædibusq; ꝑmisceri. Nullus neque hūano neque diuino iuri locus
esse: nullus timor nullus dei metus. Comēses Alexādrini & Nouarienses ci
ues: q antiquo & ꝑcipuo quodā necessitudinis iure cū Mediolanensibus ui
uere cōsueuerunt: eoꝝ sese fidei cōmisere. Laudenses cōtrario studio ducti:
ad uenetos Mediolanēsiū aduersarios mentē cōuertunt. Ob id Picinini utri
que e Mediolanēsi agro suis copiis in eoꝝ suburbia sese recipere cōtenden
tes ingressu ꝓhibiti: Pisleonē oppidū propere cōfugiunt. Idē factitatū ē per
Caroli Gonzagæ Guidonisque fauētini milites: qui absentibus eoꝝ ducibꝰ
ab laudensibus pulsi cū nescirēt quo se uerterent: eodē se festino itinere re
cepetūt. Dein Gelpha factio quæ principatū ī ciuitate obtinebat: cōiuratōe
de tradēda uenetis urbe inita: ī eorū exercitū q adhuc ī cremonēsibus erat:
sui: ut demōstrauimus: reficiendi cā Michaelē & legatos ad capessendā urbē
accersitū mittit. Qua re cognita: legati nulla mora toto cū exercitu eo ꝓfi
cisci maturāt: aditusq; ꝑ pontē in Adua ædificatū patefacto: urbē arcēq; nul
lo negotio recipiunt: copiasq; ꝓtinus oēs in laudēses traducūt. hoc successu
rerū haud multo post Sāctū colūbanū: qd̄ est oppidū īter laudē & papiam
medio ferme itinere positū & eius arcē & tum loci natura tū ingenti ædifi
ciorū structura munitissimā hoc tā repentino rerū motu defensoribus nu
dā ueneti nullo labore ī potestatē accipiunt. Quas ob res placentini rerum
nouarū cupidi: & si antea Philippi īperio metuq; liberi uariis dissensiōibꝰ
uexebātur: tū magis tamē atque magis ueluti ī ciuitate quadripartita factō
ne laborante: intestinis discordiis exagitabant̄. Alii de dedēda uenetis urbe
suader̄. alii quorū saniora erāt cōsilia cognito ex Benedicti Nursini uerbis
Frācisci in parmenses aduētu: ne ī trāsferendo in alienā potestatē suæ ciui
tatis īperio faciles essent: ꝑdicare ac ea in re dies aliquot supsedendū cēser̄:
quo tꝑe perspecto insubriū rerū euētu qd expediret: liberius tutiusq; elige
re possēt: Idque sine ullo ciuitatis periculo atque detrimēto: dūmō oēs idē
sentiāt: effici posse. Padū amnē aduersus hostes: qui ī laudensibus essent: fir
missimo sibi ꝓpugnaculo ualidoq; ꝑsidio futurū demōstrāt. Sed. n. ut plæ
rūq; fit in magna ꝑsertī ac īperita multitudine: pars maior meliorē uicit.
Gelphi. n. idest ex quattuor ciuitatis factōibus tres fere simul iūctæ: q mer
catorū & populariū numero in ciuitate plurimū poterāt: ad uenetorū exer
citus ducē legatosq; aduersantibus frustra anguissolis his cū mādatis orato
res mittunt: Vt primū de dedenda urbe deque cōdicionibus agerēt. Deinde
ꝑsidiū ī urbem trāsmittendū peterent: quo ager & q rebelles patriæ forēt.
ciuitati suæ subiicerent̄. Post ubi ab duce legatisque uenetorū satis placen
tinorū postulastis factū est: mittunt̄ statī placentiā Gerardus dādulus lega
tus: qui ciuiū regimini ꝑesset: & Thaddæus æstensis uir & lōgo belli usu &
fide egregia clarus cum duobus eqtū & totidem peditum millibus: qui ur
bi præsidio esset. hi continuo e castris ad rem conficiendam profecti: padū
que multis scaphis celeriter transuecti: magno populi concursu in urbem

recipiunt quorũ aduentu Florẽtiolani. Arquates. pegrinates. & cæteri q̃ re
gionibus iis bracianæ dicionis erãt: cõmoti de deditõis cõditõibus iã ĩter se
se agere cœperunt. Fliſci p̃terea eodẽ tpe ex genuẽſibus ſuperato apennini
iugo magna ſatellitũ mãu Variſiũ Burgũ ualliſtari & Varſiũ: quæ oppida
in placentinoꝝ finibus ad montis radices Picinini poſſidebant: p deditionẽ
accipiunt. Vianinẽſes aduerſo finitimoꝝ ſtudio ad Frãciſcũ cũ miſiſſent ro
gatum auxiliũ: ei ſeſe pmittunt. quos prĩos deditionis initiũ ad Frãciſcum
poſt eius in Hæmyliã aduẽtũ feciſſe ꝓſtat. Angelus tertius Nicolai Picinini
filius ab ruſticis circũuentus occidẽ. Mediolanẽſes interea ad Scaramuciã
balbũ ſcribunt: Frãciſcũ adeat hortẽ: roget: ut ſicuti pro Pphilippo bellũ
cũ uenetis geſturus ueniebat: ita pro Mediolanẽſes reipublicæ ſalute aduer
ſus eoſdẽ cões hoſtes belli ſummã ſuſcipiat: & quæ Pphilippus ipſe promi
ſiſſet: eadẽ ſe facturos affirmet. Quibus rebus cognitis Frãciſcus Cremonã ſi
bi maturandũ ratus quo tot creſcẽtibus quotidie longobardaꝝ rerũ diſcri
minibus: quoad poſſet occurrẽs Mediolanẽſibus pſiſtendi adderet: in unũ
ſe locũ colligẽdi ſecũq̃ iungẽdi poteſtatẽ faceret: biduo poſteaq̃ eo uenerat:
diſcedit: & cũ iter iuxta urbis mœnia ĩſtructis ordinibꝫ faceret: aſpiceretq̃
parmẽſes portis clauſis multis p̃ muros armatoꝝ millibus diſpoſitis urbẽ
cuſtodire: nec certi adhuc q̃q̃ná habere potuiſſe memoriæ teneret: q̃bus le
gibus cũ illoꝝ ciuitate Mediolanẽſibus uiuẽdũ eſſet: iuſſit ſigna ordineſq̃
conſiſtere & ſummæ rei prĩcipibus quos p̃manſes Antianos appellãt: p tu
bicinẽ renunciari niſi apertius intelligat: quẽadmodũ in reliquũ tp̃s pmã
ſes cũ Mediolanẽſibꝫ habituri ſĩt: ſe loco nõ abituꝝ. Quo ducti metu pmẽ
ſes mittunt ad Frãciſcũ quatuor ciues q̃ dicerent decreuiſſe parmẽſem po
pulũ Mediolanẽſis populi ſocietatẽ ſequi eiuſq̃ amicos & hoſtes amicorũ
hoſtiũq̃ ſuoꝝ numero habituꝝ. Quibus probatis rebus chirographoq̃ fir
matis. Frãciſcus ad Tãrum fluiuũ progreſſus caſtra locat. Huic ĩcognito ha
bitu ĩterclusis hoſte itineribus Antonius triultius ab Mediolanenſibus ma
gna celeritate miſſus: rogat: polliceꝫ que eadẽ: quæ pridẽ Mediolanenſes ad
Scaramuciã ſcripſerãt affirmat legatos propediẽ e Mediolão cũ publica fœ
deris ineũdi poteſtate affuturos. At Frãciſcus & ſi magnis angebat curis: qđ
q̃bus poſt ſoceri obitũ ĩperare ſperabat: ii ſibi ĩperaturi eſſent: tamen quia
cædendũ erat tpi: optimũ maximeq̃ neceſſariũ iudicauit: ut ita oĩa metire
tur & ageret: ita æquo oĩa dura pferret aĩo ita oẽs ſubiret labores: ut Lõgo
bardiæ ĩperium: qđ aliquãdo cũ amicicia ac induſtria tũ armis ſibi uendi
care poſſe nõ deſperabat. ĩ uenetoꝝ nõ deueniret poteſtatem a quoꝝ manu
difficillime eripi poſſet. Itaque cœpto ĩ itinere pgenti Horoládus palauici
nus duos ex filiis quos maxĩe probabat obuiã mittit: qui aduẽtũ cõgratulẽ
tur: operã ſuã: quãtacunq̃ ſit polliceanꝫ: in hoſpitiũ deducãt: & quid fieri
uelit ĩtelligãt. Frãciſcus lætus gratias agit actaliũ uiroꝝ ſtudio maiora ſpe
rans cũ oĩa cõſilia ſua aperuiſſet una prãſus recreatis copiis omniũ rerum
copia ab iiſdẽ large ſubuecta diſtributaque equitatus pte p eiuſdẽ Horolá
di oppida in hyberna: miſſis florẽtiolã & ad reliqua Picininoꝝ oppida: quæ
proxĩa erãt: q̃ oppidanos hortati: quos: ut oſtẽdimus: placentinoꝝ mutatio
terruerat: ĩ fide cõtinerẽt: Gremonã cũ uxore proficiſcit: & die poſtero põ
te quẽ partĩ ligneis colũnis partĩ lintribus in pado flumine ſummo ſtudio
Philippi ſũptu ædificandũ curauerat: exercitũ ĩ cremonẽſẽ traiicit agrũ. ei
que adiũgit quingẽtos & mille circiter ex fauẽtinis copiis equites: qui: cum
piſleone eas cõſiſtendi nullus eẽt locus: timore territi Cremonã uenerãt: ac
inter duos amnes: q̃ e regione eius urbis ĩſulã quandã efficiũt: ſtationes ſibi
delegerãt. Poſtridie uero eius diei aſſumptis ſecũ paucis militibus quos tan
tũmõ p̃ſidii cã ĩ itinere penes ſe uolebat: ne Picininis pauori eẽt: Piſleonẽ
cõtẽdit. Quo ubi uenit: exploratis rebus repperit oẽs ĩgenti urgeri timore:
& Frãciſcũ Picininũ uariis fluctuare curis: Nã ob antiquas inimicicias ſibi
a Franciſco Sphortia metuens: ſecreto de rebus ſuis cũ uenetis agere cœpat

tantuſq; eum faſtus inuaſerat:uel demẽtia potius ut cũ iis paciſceret: Cremoná ſibi Cremáq; quo pauloante Iacobũ fratré cũ parte copiaꝝ miſerat: dari debere:eoq; iam res deducta erat ut nõ lõge abeſſet a poſtulatis. Hũc igitur Franciſcus Sphortia ita animo labantem miti oratione confirmat:ac multa de optimo ſuo erga eũ animo ꝓteritis omiſſis iniuriis pollicẽdo metu leuat ac liberat. Ceteroſq; item.q cũ eo erãt:benegerendæ rei adhortatõne ſanat:ſibiq; conciliat. Deinde qua ratione quoue initio bellum aduerſus hoſtes pro reipublicæ Mediolanẽſes cõmodo ſuſcepturi ſint cõſultãt. Eodẽ die Frãciſcus Cremoná reuerſus.inuenit legatos Aloyſiũ boſſiũ & Petꝛ cottam a Mediolanẽſibus miſſos: quoꝝ interuẽtu cũ mediolanẽſibus ipſis res eius cõdicionibus-iiſdem:qbus cũ Philippo conuenerat:compoſita eſt: una modo adiecta:q; ſi dum.p Mediolanẽſibus Frãciſcus bellũ geret Brixiã capi contigerit:libere Frãciſco pareat.ſi & Veroná Brixiã Mediolanẽſibus dimittat: Veroná retineat. His confectis rebus circa nonas ſeptembres per Piſleonis ponte Frãciſcus ĩ laudenſes trãſit: piſleo.n.nuper ĩ Mediolanẽſiũ puenerat poteſtatẽ:Petro uicecomite oppidanoꝝ & Antonio cribello arcis præfectis eius deditionis auctoribus. Dein Frãciſcũ picininũ Iacobo fratre Cremæ relicto:& Caroli milites ſibi aſciſcit:& non longe ab Addua eo die conſedit. eius trãſitu mox Maledani & Cotoniates municipes ab uenetis defeciũt:& miſſis in caſtra nunciis dedunt. Per eos dies hoſtes ad Caſale poſtrigoꝝ caſtra habebãt:& arcellã quãdã q̃ Iacobus Immolẽſis:cuius erat ager ſeruandã curabat tormẽtis tũ deficiẽtibus: obſidione ac cõminatione obtinere conabant. hæc ubi Michael uenetoꝝq; legati ab exploratoribus cognouerunt:diffiſi uiribus relicta arcellæ obſidione Laudẽ repetũt:& non procul ab urbis mœnibus ſtationes firmant. Dehinc & ſi hactenus poſt Caſalẽſem pugnã cõtemptis Philippi militibus ueneti p patentes cãpos nullo ordine uagabant: tamen Frãciſci aduentu eius auctoritate moti loca tuta ac munitiones quærere:& incurſionibus abſtinere cœperũt. Adeo ĩcredibilis ille impetus reꝝ uictoriaꝝ curſus:quo ueneti magnopere læti elatiq; breui ſe totius Longobardiæ imperio potituros confidebãt:uno die repreſſus eſt: Cum prius poſt laudenſiũ placentinoꝝq; deditionẽ:nõ defuerint papiẽſes ciues nõnulli: q termerario quodã auſu & gelphe factionis ſtudio eoꝝ caſtra adierint:aditumq; in urbẽ daturos ſe uenetis polliciti fuerĩt. Poſtridie uero coacto undiq; exercitu Frãciſcus recto apertoq; itinere ĩ hoſtiũ cõſpectu Sãctum columbanũ petit. Quod oppidũ ꝑter lambꝝ eſt amnẽ. Ibi caſtra ponit facileq; omni ex pte oppidũ arceq; circunſedet:q; ea res & latus unũ caſtrorũ ripis fluuii muniebat. & ex altera parte quæ ad meridiẽ & occidẽtẽ eſſẽt ſolẽ: tuta ab hoſtibus reddebat: & cõmeatus ab papiẽſibus & tranſpadanis oppidis:ut ſine piculo eo cõportarent: efficiebat. Quibus rebus pmoti hoſtes:quo obſeſſis ſubueniãt:parta tueant: & ſuperioris uictoriæ nomẽ retineãt:bergomẽſibus brixiẽſibuſq; delectũ imperãt. Milites q caſtris aberant undiq; cogunt exercitumq; quam magnis poſſunt copiis augere die noctuq; nõ ceſſant. Idemq; Frãciſcus facit. Mediolanẽſes quotidie hortant:ut copias quæ Philippi ducis fuerãt:cõducãt.exercitũ quoq; ſuũ augeãt. Quod tamẽ ægre admodũ pecuniæ inopia efficiũt: Nam poſt Raymũdi cũ regiis copiis receſſum Alberthus pius carpẽſis:q primus papiẽſe ſeptũ: qđ ſummo Philippus ſtudio uoluptatis gratia magno animaliũ ſilueſtriũ numero refertũ ſeruari curauerat:cũ ſuis cõfluente undiq; magna ui hominũ populari cœpit:beſtiisq; uacuũ reliquit: Carpũ remigrauerat Multi ꝑterea nõ tã milites q̃ ductores aliẽa quærẽtes ſtipẽdia Lõgobardia excedẽt. Quorũ multi ad hoſtes paulatĩ trãſiẽr. Quod quãtum mediolanẽſis reipublicæ cõmuniſq; ſalutis ĩtereſſet:Mediolanẽſibus & belli gerẽdi ĩperitis: & reipublicæ gerẽdæ inſuetis demõſtraꝝ nõ mediocriter elaborabat. Erat Bartholomæus collio ut ſupra demõſtratum eſt: modoetiæ ĩ arce:quẽ ſupiore anno ob fugæ ſuſpicionẽ Philippus cõpræhẽdi iuſſerat:eiuſq; bona papiẽſi ĩ arce ſer

uari: Milites uero Nicolai guerrerii curæ cõmendarat. Is cum post Philippi
deceſſũ humanius mitiuſq; p pfectũ arcis ſeruaret occaſione ſeſe ĩ liberta
tẽ dandi nactus: p funẽ noctu lapſus carcere ſe eripuit: curſuq; celeri p lan
drianũ uicũ ubi eius forte milites ſtatiua habebant: Papiã confugit: quẽ ma
gna ſuoꝝ pars ſubſecuta eſt. hunc: ſuis ab inſequẽtiũ incolaꝝ furore ſerua
tis Frãciſci rogatu ab papiẽſibus exceptũ: Mediolanẽſes Frãciſci quoq; hor
tatu ſtipẽdio cõducũt. copiaꝝ reliquũ reſtituũt: atq; reſarciunt. Cũ hæc ad
Sãctũ colũbanũ agerent: fiebat ab papiẽſibus qbuſdã ciuibus quotidie Frã
ciſcus certior: eoꝝ ciuitatẽ factionis ſtudio duas eſſe ĩ ptes diuiſã ciuilibus
magniſq; diſſenſionibus laborare: nec diutius ſuis cõſiliis regi ſeruarique
poſſe. eius rei hãc eſſe pcipuã cauſã: q; cõſultãtibus ſæpe ĩter ſeſe ciuibus d
publicis rebus: & ĩ quẽ potiſſimũ ciuitatis principatus cõmode tranſferri
poſſet: uarias ĩ ſentẽtias ferebant. quas ob res creſcẽtibus ĩ dies odiis non ſi
ne magno oĩum diſcrimine reſpu. adminiſtrabat. Nã alii ut quiſq; p affec
tu animi trahebat: Karolũ francoꝝ regẽ. Alii Ludouicũ eius primogenitũ
Delfinũ uiẽnenſem q cũ ĩ Allobrogibus eſſet: eo legatos miſerat: ad explorã
dos de deditione ciuiũ animos: pponere. Alii Ludouicũ Sabaudianoꝝ ducẽ
Plæriq; Iohãnẽ Mõtiſferrati Marchionẽ. Leonellũ æſtẽſem alii cuius iuſſu
Albericus Maleta eodẽ uenerat: optãt nominareq;. Alii ad ppauci admodũ
potẽtiſſimo finitimoq; ſibi uenetoꝝ dominatui urbẽ cõmendãdam: dicẽt.
Mediolanẽſiũ uero poſtulatis ad quos legatos miſiſſent: nemo erat: q aſſen
tiendũ putaret. Quibus cõtrouerſiis ĩ ciuitate uigẽtibus ciues nõnulli quo
rũ prius Sceua curtes uir ĩgenio propmtus & animo audax Frãciſco cuius
eẽt domeſticus: q; eius familiaritate ĩ piceno fuiſſet uſus: ſecreto litteris nũ
ciiſq; frequẽtibus p ſuadere: uti ad potiundã papiẽſiũ urbẽ animũ mentẽq;
uerteret: ſeq; illi aditũ p portã quam ipſi ĩ manu habebãt datu ros polliceri
Hæc Frãciſco diu multũq; uolutãti plura occurrebãt: quæ eũ magnopere
deterrebãt: quo minus negotiũ ſuſciperet. Primũ: q; ſciebat: ſi id fieret Me
diolanẽſes moleſtiſſime laturos: ab quoꝝ amicicia eo rex ſtatu diſceꝺ ẽdũ
nõ putabat. deinde q; arx ĩ Bolognini adhuc eſſet poteſtate: quẽ cũ ſub Bra
cii perũſini adoleſcens militaſſet armis: braciẽnoq; deinde fauiſſet nomini
minime ſibi obſequẽtẽ futurũ exiſtimabat. ex quo: qa res poſſet ĩ ſummũ
deduci piculũ: negotiũ ĩ diẽ ducẽdũ: amicoſq; uerbis diſtinẽdos cẽſebat. Ea
re uix dum cõſtituta: Bolognini inopinãtẽ Frãciſcũ ſecreto nũcius adit. Ex
eo optimã illius de dedenda arce erga ſe uolũtatẽ cognoſcit. Qua re rurſus
ĩ cõſilio cõmunicata: & ſi ĩ eadẽ qua pauloante erat: ſentẽtia pſiſtẽdũ ſibi
uidebat: tamẽ ſuorũ impulſu ne dũ hortatu: ne tãtũ inſperatæ oblatũ for
tunæ munus negligeret: quæ qdẽ res facile poſtea ad uẽdicãdũ ſibi reliquũ
Philippi imperiũ pbitura eſſet iter. miſſus ẽ ab eo tãdẽ ad arcis pfectũ Boſ
car unus e familiaribus. Qui biduo poſt: Bologninũ Agnetis maynæ matro
næ pſtãtiſſime multis cõtinuiſq; cõpulſũ pcipibus arce cui peſſet. libero ei
animo tradere iſtituiſſe. duo tamẽ ab eo petere: unũ ut ĩ Attẽdulã familiã
adoptet: ut ſicuti actenus bracianæ factionis habitus eſſet: ita in poſterũ &
nomine Sphortianus haberet nũcupareq;. Alterum ut quãdocunq; Sãcti
angeli potiundi oppidi affuerit poteſtas: cõitatus dignitate inſignitus eo op
pido donet. Hæc ãt mulier ex nobiliſſima ac uetuſtiſſima mayna gẽte or
ta ea fuit: ex qua Blãcã Philippus dux filiã ſuſceperat: quæ p id temporis:
quo Philippus ipſe emigrauerat e uiuis ĩ papiẽſium urbicula illius iuſſu
agẽs. urbicula ipſa p Frãciſcum Caſatẽ pfectum papiẽſibus tradita: ĩpetum
populi uerita ad Bologninũ ĩ arcẽ cõfugerat: & maiorẽ militaris pſidii ptẽ
ĩ ſuã ſententiã traxerat: effeceratq; ut pfectus maximis cum Mediolanenſi
um & Piciminorum tum ẽt uenetorum pollicitatiõibus ptermiſſis de pmit
tenda Genero arce ſibi morem gereret: præterea eſſe ĩ ciuitate ea cõplures
p pſpecto ſingulari arcis præfecti ĩ eum amoꝝ: ad ſe dum Papiæ eſſet: per
noctem acceſiſſent: eodemq; ſe fore animo ad urbem dedendam dexiſſent:

quo de arce Bologninus esset futurus: Sceuamq; cuius modo mētionem fe
cimus: ob patefactū ī uulgus portæ facinus īgēti populi tumultu cōpræhē
sū: ac torquēdū ī uincula cōiectū: incolumē ī pristinā libertatē restitutum.
His de rebus Mediolanēses certiores facti ad Frāciscū legatos mittūt Guar
neriū castilioneū magni cōsilii uirum. Oldradū lāpugnanū. & Antonium
triultiū: quē pauloante ī castra missum dixeramus. Qui paucis eum uerbis
hortarent: ut quēadmodū ꝓmisisset: ita curaret: ut urbes atq; oppida uni
uersa: quæ Philippo nouissime paruerāt: suo cōsilio atq; ductu Mediolanē
siū subigerent īperio. Ad hæc Frāciscus: q; ad se ꝑtineret: libēter se factuꝝ
respōdit: modo quæ iussissent Mediolanēses: a belli gerēdi ratione nō disce
derēt. Nā ita instituisse papiēses se accepisse affirmabat: ut nullo unq̄ cōsi
lio adduci possent: quo Mediolanēsiū obtēperent uolūtati: ciuibus īter sese
diuisis quenq; ꝓ animi affectu nouis rebus studere: Nouo ciui pareāt prin
cipe necesse esse. Cōplures se audire nō tā Italici generis q̄ exteræ gētis po
tētissimos reges atq; principes: populoq; Mediolanēsi infestissimos: q sum
mo studio summisq; & publice & priuatim ꝓpositis muneribus ad ꝑoccu
pādū eripiēdūq; nobis nobilissimæ illius urbis principatū ītendāt. Quod
si fieret: quāti momēti Mediolanēsis reipublicæ ītersit: facile oēs ex ꝓpinq
tate agri multaꝝq; reꝝ usu ꝑspicere posse. Aperuitq; deinde se posteaq̄ eo
cū exercitu uenerat: potuisse dedētibus sese ultro ciuibus ac ꝑfecto arcis: ur
bē ipsā simul & arcē suo ꝑsidio munire: quæ nūc eoꝝ tenerent potestate:
Sed Mediolanēsiū cā rem adhuc distulisse. Veꝝ qa res papiēses ꝓ Mediola
nēsium uolūtate cōponi nequaq̄ possent: Nō alienū hoc tp̄re a reꝝ gerēda
rū usu arbitrabat: Quinetiā eoꝝ reip cōmodo cōmuniq; oīum saluti ꝑ ne
cessariū uidebat: eos precari: qđ ꝓ eoꝝ modestia ita apud suos magistratus
cū Mediolani fuerint: agere uellēt: quo papiēses prius ī alienā q̄ spe ꝑcipita
rēt dicionē: suā ī potestatē recipi posse: æquo animo paterent. Quæ qdē res
cū nō modo fortunas eius omnis: sed ipsū ēt caput ꝓ Mediolanēsiū gloria
proq; suarū rerū amplitudine sit expositurus: nō minorē eorū reipublicæ
erat utilitatē allatura q̄ si Mediolanēsiū dicto papiēses audirēt. Ostēdit ꝑ
terea esse apud papiēses ꝑfectūq; arcis bellica īstrumēta omnia: qbus in bel
lo Philippus tā terra q̄ flumine pado uti cōsueuerat: sine qbus ꝑsēti bello
cuius tota fere moles suo impēdebat capiti: minime fieri posse animaduer
tebat. Nā neq; ipsū oppidū: qđ circūsederēt: expugnar sine machinis: neque
hostes ī placētinos trāsitu sine classe ꝓhiberi poterāt. Hæc oīa si sibi papiē
ses paruerint: q̄primū Mediolonēses cōsecuturos: Hæc & si legatis non gra
ta erat oratio: tamen Mediolanū redeuntes se ad suos omnia relaturos dixe
re. Interea Papiæ cōmuni ciuiū cōsensu re de urbis deditione cōstituta nō
multo post legatorū discessū: octo ex primariis ciuitatis ad Frāciscū ī castra
de publicis trāsigendis negotiis mittunt Laurengus Isymbardus: Albericus
Maleta: q paulo ante ut ꝑdiximus: Papiā uenerat a Leonello missus. Iohan
nesiacobus Ritius Petrus beccaria. Antonius Ionates. Iohānesantonius Astul
sus. Iohanes frāciscus Botigella. & Iacobus zazius. Cæterū dū hos Frāciscus
perbenigne & summo honor īter quotidianos labores & mille rerum incō
moda suscipit: ab speculatoribus cognoscit: hostes īfestis signis eodem cōtē
dere ad dimicādum paratos. Quo nuncio ꝓtinus omnes armari: & suis quē
que locis ītra castrorum munitiōes acie cōsister iubet. Carolum gonzagā
q paucis ante diebus cum Guidone fauentino eius socero ī castra uenerat:
turma eqtum delecta trās lābrum ad lacessendum hostium mittit. reliquos
castris cōtinet. Obsessi uero: ubi suos ex lōgo ꝓspectu appropinquar in ca
stris arma misceri: & huc atq; illuc cōcursari ītuent: magnos ī cælum læti
clamores toller. & q; antea lāguide fecerāt nūc acriter ī nostros stationesq;
militū tæla lapidesq; cōiicere cœperunt. At Michael ubi neq; loco Frāciscū
ceder: neq; copias ad ꝑlium cōserēdū castris educer uidet: ī statiōes qua ue
nerat: regredit ꝓpius lābrū passus circiter quingētos ea potissimum

opinione ductus: q̄ cū uenetoꝝ exercitus ut ostēdimus: magno copiaꝝ numero creuisset: Mediolanēsiū uero ne dum nō auctū: sed diminutū potius īteligeret: hostē uiribus īparē tantū impetū nequaq̄ expectaturꝝ putaret. Sed si forte expectaret: & pugnādi copiā existimatōis retinēdæ gr̄a faceret: aut munitionibus frætus castris se cōtineret: eo cōsilio castris discesserat: ut iutrūq̄ seu ad cōfligēdū aptis cāpis: seu ad flumē ui trāseundū: & ī hostiū munitiones irrūpēdū ei ēet patus aīus. Sed ubi hostē īstructa acie castris se cotīere cognouit: Alterū q̄ pauloāte sibi offerri optabat: detrectauit oblatū. paꝝ tamē eo die defuit: q̄n nō nulli ex papiēsibus legatis aduenientibus hostibus ingēti pauoꝝ territi: īfectis rebus fugā petierint. Sed Frāciſci uirtuti nō diffisi: quē nō timētem sed impauidū intrepidūq̄ omnia sapiēter obire cōspiciebant: restitere: ita ut & ipsi quoq̄ circūspiciēdi studio ī frontibus aliquādo essēt. & admirati imperatoris ī instruēdo ordinē: ī cohortādo admonēdoq̄ mīlite uerba: ī mittendis uarias ī partes nominādis uocādisq̄ uno tp̄re multis memoriā: uocē ī accersendo increpandoq̄ terribilē: & oīum eius dicto audientiū celeritatē: dicerēt: nō posse quēpiā eo duce decipi. & ī pniciē labi. Idē affirmaī atq̄ p̄dicaī non tam milites: q̄ duces militū: q superiore tēpoꝝ sub Philippo stipēdio meruerāt. Postero die legati postulatis p uolūtate īpetratis: rebusq̄ de urbis traditione firmatis: demū reuerterūt. Cū his Franciſcus Roberthum Sāctoseuerīnaté & Carolū campibassi comitē uicarios misit. Hi ab uniuerſo papiēsi populo ī credibili pœne gaudio excepti cōmunitis militū p̄sidio portis oībus regimē urbis curāq̄ suscepēr. Bologninus uero Franciſco arcē: & quicqd in ea esset supellectilis: seruatuꝝ p fitēr: eamq̄ nisi Frāciſco ipsi quē intueri corā uellēt se traditurꝝ nemini: deum immortalē testaī. Columbanēses īter hæc obsidionis angustias difficultatesq̄ cæteras amplius perferre nequeuntes re p̄sertim de subsidio desperata dedunt. Qui āt p̄sidio arcis p̄erant: deficiētibus ī dies cibariis de deditione & ipsi quoque agere ceperūt. Itaq̄ nisi intra octauū diē quo tp̄re dimēsa cibaria quæ essēt in arce: uix defensoꝝ uictui snppeditarēt: auxilia mitterent: eiusmodi ab uis: ut obsidiōe liberarēt: dedituros se arcē paciscunt: obsidibusq̄ datis: ubi nihil inde opis p̄stari sibi posse cognouerūt: ante p̄stitutam diem sese atq̄ arcem Frāciſco pmisere. Cæterū dum p inducias tempus ī castris cōsumit Frāciſcus summa imperii picinino fauentinoq̄ relicta: cū paucis ex suis insuetis armis Papiā p̄ficiscit. Acceptusq̄ maxīo oīum concursu: maximaque lætitia primū cathedrale Beati Syri tēplū ad gratias deo optimo maximo agendas petit. deinde ad arcem uertit: moxq̄ introductus: præcipuo quodam amore singulariq̄ fide a Bologninō recipit: Qui nulla circuitione exceptō neq̄ usus: q̄ ultro pollicitus esset: amplissime præstādo: sese simul & libe ros dedidit: dicauit: arcem & quicqd ī ea esset rerū: q̄ Philippi fuisset ducis tradit. Erat. n. Bologninus mitis ingenii: nō multi tamen negotii: sed p̄bitatis & fidei plenus: Postero die ī eodem templo p eosdem ciues: quos ī castra legatos uenisse diximus: rursus ad id negotii p populū constitutos oīs ciuitatis potestas: iusq̄ in Frāciſcū eiusq̄ posteros pleno iure trāsferret: eumq̄ ciuitatis principem publico diplomate declaratū: Catōe legū pitissimo orāte p urbis īstitutione ac dignitate papiensiū comitem appellant: & cunctis de seruāda fide iusiurādū præstāt. His peractis ad ineūdā ciuitatis gratiā Iacobum Ionatem & Moretum Sanctonazarium uiros fortes & magno ac diuturno belli usus p̄stātes: qui mortuo Philippo: acciti: præsidio suæ ciuitati uenerāt: mille cum equitibus suæ militiæ adiecit. Deinde quoniam & Mediolanenſes & Ludouicum Sabaudianorum ducem ab duabus partibus contrario studio in eā papiensis agri orā q̄ lumellinā uocāt: & ī trāspadanos ad sollicitāda de deditione municipia & oppido uno atq̄ eodem tpe mississe intellexerat: eo & ipse legatos Albericum maletā & Iohānem Iacobum ricium mittendos celeriter designat. Quorum præsidio Iacobum & Moretum cum his mandatis p̄ficisci iubet: ut qui obtemperarent ciuitatis īperio

municipes ĩ fide cõtinerent: eosq; ab exteroꝝ iniuriis tuerent: ĩfirmos animoq; uacillátes ad sanitaté reuersos cõfirmarét. Rebelles & nondũ alienæ potestati deditos ĩ dicioné redigere conarent. iis át quos seu ad Mediolanéses seu ad Sabaudianũ defecisse cõpererĩt: nullá uim nullaq; iniuriá facerét q; p eam tempestaté neq; cũ Mediolanésibus de his rebus cõtendendũ: neq; bellũ Sabaudiano inferendũ uideret. Præterea cũ ad eripiédá uenetis q̃ haberent cõmeandi ĩ placétinos facultaté: opptimũ factu iudicasset: classé parari & ĩ pado flumine cõstitui: quattuor cõtinuo: ut uulgo appellát. Galeones ex iis q Papiæ asseruabant: suo sumptu armari: q; mediolanéses ad quos omnis belli eius impésa pertinebat: ad res conficiédas admodũ tardos uidebat: ac e regione Placétiæ urbis ĩ ipso Flumine ad ꝓhibédos transitu hostes stare imperat. Sũt át Galeones triremibus breuiores: sed latiores ac sublimiores. Surgũt náq; ĩ tabulata ad summũ puppibus & proris altius sublatis. Agunt tum uælis tum remis fluminũ nauigationi solũ accõmodati. feruntq; super malos latiores pluteos: ex qbus armati homines iaculis sudibus ferreis & omni tæloꝝ iactu acriter subiectos oppugnát hostes. His p̃fecit Bernardũ & Philippũ Eustachios: qbus Riciũ Tarétinũ cũ peditibus qngentis p̃sidio adhibuit. hæc cũ ꝓ tépore celeriter prouidisset: arcé & si qualis quátaq; esset: solo aspectu diméſus erat: tamen diligétius pedibus reuisit Vbi hæc p̃ter cætera: quæ ad domus ornatũ ꝑtinent summa a Bolognino cura repperit asseruata. Reliquias in primis sanctoꝝ corpoꝝ q̃plurimas & summa ueneratione dignas: quas Iohánẽ Galeaciũ uicecõité primũ Mediolanensiũ ducé amplissimi imperii potétia ĩclytũ ex omni fere terraꝝ orbe singulari studio eo cõgessisse ferunt. Multa item p̃clara ac pretiosa argétea & deaurata uasa altaris ornatui accõmodata. Bibliothecá omni libroꝝ genere amplissime refertá ab eodé principe cõparatá. Deinde septé & decé aureum nummũ millia. Gemmas aurũ & argentũ ad magná summá. Ex his millia oĩno decé Frácisc us retinuit: reliquũ Bolognino dono reliquit: ex qbus millia qnq; a Bolognĩo ipso ĩ milites: quos ĩarce socios habuerat: distributa Præterea magná tritici salisq; uim: q̃ qd é postea in argétũ coactá ĩ exercitũ diuisit. bona uero quæ Collionis fuerát: eidé postremo restituéda imperauit. His rebus feliciter gestis lætus cũ de papiésibus uerba faceret: admirabat ꝓpemodũ urbis situm: regionũ opulétiá: ciuiũ ornatũ atq; p̃státiam arcis magnitudiné ac pulchritudiné. Quod & fossa altissima aqua repleta muniat & regiá cõtineat sedé miro artificio magnoq; sumptu cõfectá: adiaceatq; ab Aquilone planicies æquissima: qué Parcũ uocát: de quo supra métioné fecimus: millia passuũ uiginti ĩ circuitũ patens muro undiq; circundata: Quæ in hortos: ĩ prata: ĩ densas siluas ac nemora uerticibus arborum æquissima: ut manufacta uideant: diuisa colit: ac uno ex arce ꝓspectu cernit. Hic Philippo uiuéte magna erat leporũ dammarũ caprearũ ceruorum aprorumq; inclusa multitudo. Cápus quippe & ad uenationes & ad uoluptates capiédas aptissimus. Sic igit rebus papiésibus cõstitutis Benedictus reguardatus & Antonius Guido bonus ciuitati p̃ficiunt. Bolognino homini benemeréti rursus arcis cura cõmittit: & p̃diũ insuper ferax & apricum: q; uulgo Bereguardũ nuncupát: cũ arce & domo pulchra ab Frácisco possidédũ decernit. Ipse triduo post eo q̃ uenit ĩ castra reuertit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER DECIMVS.

CVm esset in castris Frácisc us: perlatæ sunt ex Mediolão litteræ: qbus q̃grauiter eá papiésiũ deditõné Mediolanéses ferát cognoscit atq; ex ea re oés magistratus ciuitatis: qbus reip: sũma erat curæ: ita ꝑmotos eé: ut cum multũ ac diu ĩter

sese disceptassent: satius esse diceret: pacem eo statu rerum cum finitimis facere: q & in ancipiti bellorum euentu uersari: & in ducum præscriptu atq arbitratu: quos maxime nō satis sibi fidos fore suspicarent: remp. administrare: & tāta adeo eos animoꝝ irritatio cepit: ut Petrū cottam repēte in uenetorū castra nō ad petēdā solū pacē: sed ad incundū et fœdus secreto miserint. Veꝝ ubi ab uenetis despici & in insidias pniciemq ducī: si eorū postulatis assentirēt. Petri uerbis animaduerterūt: & ab tribus reliqs partibus socias ciuitates quatruor uno tpre premi intelligūtiqbus ex fœdere ab se subsidia mitti oportebat: rem papiēsem æquo animo ferendā censent: cū Francisco simuladū: eūq in officio cōtinēdū. Noui nanq sub idē tēpus in Longobardia motus fieri: Noua ac uaria undiq belloꝝ incēdia ab exteris pser tim gētibus excitari quotidie renunciabant: quæ nō mediocriter Mediolanensiū mētes & pturbabāt: & pterrebāt: q nisi ab se tātis malis breui occurreret: oīa summū in periculū casura facile pspicerēt: Quod uno fere tēpoꝝ Leonellus æstēsis castellū nouū & Cupriacū: Nicolaus mā fredus & Gigbertus corrigiani fratres Brixellū oppidū ī parmēsibus occuparent. Parmā Leonellus in suā redigeꝝ dicionē p Vitalēsis factionis principes nō desistebat. Genuēses Iano fregoso ciuitatis principe magnis pedestribus coactis copiis: qbus Petrū fregosū cū paruo eq tatu pfecerāt: Appenninū trāsierāt. Flacconū. Voltabiū: Vuadā & Nouas oppida dedētibus sese oppidanis sibi asciuerāt. Quibus rebus fiebat: ut omnia ab ea parte: quæ Derthonēsis & Alexandrini est agri: & ad Apenninū monte ptinent: hostilia essent & metus plena. Sabaudianus item legationibus primū: paulo deinde post pfectis cū delectu copiaꝝ missis: municipes nō tam Nouariēsem & papiēsē q Alexandrinū agꝝ incolētes magnis pollicitationibus de grauibus tollēdis oneribus: quæ hactenus ægerrime sustinuissēt: ppositis ad defectionē sollicitabat: bellicq insup timorē: nisi se dedidissent: graue minādo addebat. Ex quo q plurima caꝝ regionū oppida ptim spe: q. a uectigalibus fierēt: ī reliquū tempus immunia: Quæ res gratia semp fuit omni populo: & ubiq ī primis desyderata ī suā uoluntatē perduxit: Partim metu ad obsequia cōpulit. Quorū primi Valētini Bassianēses cū Burgēsibus ei e regione propinqs fuer. Nec minus Iohānes Mōtisferrati Marchio militaribus defitiēntibus copiis Guilielmo fratre cū uenetis meréte: ut erga se idē facerēt: oēs sibi pximos incolas: q Philippo obtēperabāt: tum litteris tū nunciis sollicitabat. Quoꝝ pmulti ex Parreta. Scarampa. & Spinula familia: q multa ī regiōe finitima possidebāt municipia: ea sollicitatione uicti sese Iohāni cōmisere. Cæterū maius aliud & piculosius ī Alexādrino agro ortū est: nō minus q uenetū Mediolanensibus pgraue & ī festū nō tam pp exercitus magnitudinē: q ex duoꝝ milliū equitū numero ad summū cōstabat: aut ducis auctoritatem: quæ obscura & minima erat: q pp regiū francoꝝ nomē apud longobardā gentē ad modū celebre & factioni gelphæ pgratū: cuius cā & auspitio bellū gerebaf. Eius uero tam subiti gallici belli origo hæc fuit. philippus post acceptā Casalēsem cladē cum ab uenetis ingenti exercitu: ut supra demonstratū est grauiter urgeref & uti externis auxiliis decreuisset: ad Carolū frā coꝝ regē Thomā Thebaldū bononiēsem cui pcipue & ob prudētiā & longā cōsuetudinē cōfidebat mittit: p eū Astēsem se urbē totiēs ab eo efflagitatā restituturꝝ pollicitus: quæ ad Karolū aurelianēsiū ducē utriq cōsanguinitate cōiunctissimū dotali iure ptineret: sine qua ab eo rege ea pser tim porꝝ fortuna reꝝq iniquitate nihil se impetrare posse arbitrabatur. Rediit Thomas psuaso rege multis post mēsibus ī Italiā: ut q de urbe pepigisset: efficiēdū curaret. Mox Karolus rex misit nullo absq psidio Raynaldum dresnēsē legatū recipiēdæ mūiēdæq tātūmodo urbis cā. Quod cū ītellexisset Philippus: mirū ī modū pturbatus statuit urbē nequaq dedendā: nisi pmissa a rege auxilia pugnatoꝝ decē milliū in Italiā pueniſſe cognouisset. Quæ rex nō reuocatuꝝ se pmisisset: nisi uenetis non tā ultra addua oliuq:

ſed trãs Minciũ etiã amnẽ pulſis Bergomo Brixiaq; recuperatis. Interim ne omnino regis animus offenderet: urbẽ Thomæ cũ arcibus ea lege Philippus aſſignãdã iuſſit: ut cũ primũ aduẽtaſſe ĩ Italiã copias renunciaret: ĩ regiam trãſferret poteſtatẽ. Vexꝫ paulo poſt Idibus ſextilibus Philippus mutato cõſilio ad Thomã ſcribit: urbẽ tãdẽ ipſã ſine cũctatiõe regio legato traderet: litteris ſumma celeritate delatis poſtero die Thomas deditionẽ peregit: ac ſequẽti nocte Philippus migrauit e uita: unde oblatã puto nõnullis occaſio nẽ ĩſimulãdi Thomã q; urbẽ gallis poſt ſui ducis mortẽ tradidiſſet: Ipſe uero tabellis ac monumẽtis publicis eã facile ab ſe culpã reiecit. Nõ abeſt tamẽ ſuſpicio: quin Philippo ſemianimi: uoce iã amiſſa: litteræ eoꝝ dolo cõfectæ ſint: q; apud eũ erãt: quoꝝq; nutu reꝝ oĩum adminiſtrationes trãſigebãt. Itaq; Philippo uita functo. Aſtẽſiúq; urbe magno ciuiũ oĩum cõſenſu in Carolo poteſtatẽ accepta: Raynaldus regia ĩſtitutione eius ciuitatis p̃fectus quãtãs p regis cõmodo equeſtres copias põt: Viennenſibus Lugdunẽſibuſq; imperat. Per pximas ĩterim regiones litteris núciiſq; diſſeminat: atq; pmulgat: relictũ a Philippo duce imperiũ ad Carolũ aurelianẽſem eius ſororis filiũ ſucceſſionis iure ptinere: eſſeq; omnino Carolo regi ĩ animo fratrueli ĩ eius iure auxilio nõ deeſſe. Copiis igit celeriter ĩ Italiã accerſitis: & ĩ Aſtenſiũ fines pductis magno impetu Alexandrinũ agrꝝ omni militũ p̃ſidio deſtitutũ iuadit. Sezadiũ ui obtinet atq; ĩ p̃dã uertit. Qua re municipes cæteri ptim metu territi partim beniuolẽtia ducti: p̃ſertim q; gelphæ factioni ſtudebãt: nullo negotio deditionẽ p̃ter Boſcẽſes regio p̃fecto fecere. Quorũ exemplo cõplures Alexãdrini ciues adducti q; Bergoliũ ultra Tanagrum amnem ĩcoluntꝫ ac ex quattuor partibus ciuitatis unã ptẽ obtinere dicunt: ad Raynaldũ defecere. Hæc tam repẽtina reꝝ mutatio: & Alexãdrinoꝝ ad Gallos defectio tantũ nõ reliqs modo Alexãdrinis ciuibus q̃ uniuerſæ ꝑpe trãſpadanæ regioni pauorẽ intulit: ut oẽs partiũ eaꝝ incolæ: Derthonẽſes p̃ſertim ciues uno fere tp̃re ad Frãciſcũ nuncios miſerint implorãtũ auxilium: qđ niſi ad eos celeriter ſubſidia mitterẽt: diu ſe aduerſus ferociſſimas ĩmaniſſimaſq; gallorũ gẽtes nullo militari p̃ſidio adiuti tueri poſſe diffidẽret. Nã tãta erat apud uulgus gallicæ crudelitatis innata opinio: ut uix homines ĩperiti ac ex ſe pauidi & aſſiduo ẽt mulierũ cõploratu ĩpulſi cõtinere poſſent. quin plæriq; cõcilia inirẽt. & magiſtratuũ ſuorũ iniuſſu ad ſeſe gallis dedẽdũ obuiã ꝑgrederẽt. Quibus ita Frãciſcus reſpõdebat: ſe eos bono eſſe animo iubere: Gallos nõ diutius ĩ Alexãdrinos futuros. Mediolanẽſes ea ꝑpedié miſſuros auxilia: ut ĩ quo núc periculo poſiti uiderẽt: liberati ĩ pace uiuer poſſent. Idq; ſe p cõmuni oĩum ſalute atq; cõmodo: ut q̃primũ efficiat: curaturũ. Proinde eos hortari: ut ĩ fide pmaneãt. Gallos primo ĩpetu eſſe pluſq; uiros: mox minus q̃ fœminas docet. Eadẽ de cã cũ Mediolanũ Alexãdrini ciues Saléſeſq; miſiſſent: q; nuperrime deditione facta ſub Mediolanẽſiũ uiuebãt imperio: ĩtelligeretq; Frãciſcus ex multorũ litteris edoceri ab ſe maxime Mediolanẽſes cupere: quo cõſilio quoue auxilio ſuorũ ſaluti: Qui eſſent ĩ extremo piculo cõſtituti: proſpiciẽdũ eſſet: Scripſit ad eos: ut quo maiore militũ p̃ſidio poſſint reliq; Alexãdriæ urbis partem quæ ĩ eorũ fide maneret: muniãt: Qua ſeruata ſe non dubitare: eos occupata a gallis oppida breui recuperaturos. Quod & hyems ſubeſſet: quæ ei gẽti laboribus incõmodiſq; ĩſuetæ maxie eẽt inimica: & illorum paucitas faceret: ut exiſtimatiõe: quæ magna initõ rerum fuerat: ĩ dies dimiuta: nõ multis uiribus Alexãdrinorũ finibus pellerent. Quo pgrate Mediolani accepto ꝑbatoq; cõſilio: trãſmittunt cõfeſtim Alexãdriã mille circiter eqtes ex iis q; a Philippo & fide & uirtute p̃ſtãtes haberi ſoliti ſũt. Quo p̃ſidio ita Alexãdrinoꝝ ciuiũ animi ꝓcipue: q; gibellinæ factionis ſtudia ſequerẽt: & ſubleuarẽt: & ĩ Mediolanẽſiũ fide cõfirmãrẽt: ut & ipſi ĩfirmas iã boſcẽſiũ mentes: q; ſoli adhuc Gallorũ uictoriæ obſtiterãt: cõfirmarẽt: & ĩ officio cõtinerẽt. Præterea ad Raynaldũ Frãciſcus mittit: q; diceret: papiẽſiũ urbe l mi

sibi ultro a ciuibus cū uniuerso agro traditā pleno iure suæ ditiōis eē: eiusque tutelā deinceps curæ sibi fore. Quāobrē quicqd deinde uel incōmodi uel iniuriæ papiēsibus īferet: se id sibi ascriptuꝝ: eiusq; rei ultionē: quæ ad se maxime ptineret: memoria nō deposituꝝ. Idēq; de derthonēsibus: q̄ sese suaq; oīa suæ fidei cōmisissēt: cōmemoraret. Iccirco hortari eū: atq; monēr uti ab iniuria & maleficio ī suis finibus abstineret: cū sibi exploratissimum sit: Carolū christianissimū frācoꝝ regē sub cuius auspiciis signisq; bellū ī Italia gerēr cœpisset: nullā sibi ab suis molestiā neq; uelle neq; ubi ītelligat īferri pmissuꝝ. q; p eius amplitudine & Andegauiēsiū familiæ sibi cōiūctissimæ cōmodo patrē suū Sphortiā ī Appulis bella gerēte primū deinde ī suū suoꝝq; mō patrimoniū: sed fortunas oēs: qua ipse postea tā ī picētibus q̄ aliis Italiæ locis magno labor adeptus erat: amisisset. Quod cū audisset Raynaldus: ita singulari eius uiri uirtute egregia ī uniuersā frācoꝝ regiam domū fide & sūma oībus ī rebus auctoritate pmotus ē: ut eū potius ī regia amicicia cōfirmādū: q̄ bello lacessēdū puocā dūq; iudicaret: quē maxīe gallicis ī Italia cœptis aliquādo pfuturū sperāret. Quāobrē sic nūcio respōdit se: q̄q̄ ciuitates a Philippo relictas Carolo aurelianēsiū duci hæreditario iure spectare ītelligebat: tamē eius cā neq; papiēsibus uim ullā neq; derthonē sibus dum illius sint: aut factuꝝ aut fieri ab suis passuꝝ. Qua re impetrata mittit Derthonā Iohānes cavmus: ut ei ciuitati pēsset: & derthonēsiū agri ab populationibus gallorū immunes sua p̄sentia seruaret. Nā derthonenses ciues posteaq̄ Mediolanēsiū dominationē recusar cōmuni cōsilio decreuerūt: Frāciscū sibi dominū elegerūt: ducti eius potissimū ī regēdo moderatōne: ī iudicādo æquitate & ī puniēdo māsuetudine. Quas uiri uirtutes pluribus iā annis degustasse p̄dicabāt: cū ei Philippi iussu p aliquod tēpus paruissent. Hos tamē Frāciscus: ne rursus ob eā causā: irritati Mediolanēsium animi ī p̄cipitiū aliquod corruerēt: ī potestatē palam accipēr differēdū statuerat. Hæc dum apud Sāctū colūbanū agunt Viglebiēses Mediolanēsibus & Mortariēses cū maiorē oppidoꝝ parte quæ ī lumellina regione sunt: missis: ut supra ostēdimus cū nō parua eqtū manu legationibus Frāciscō dedūtur. Reliqua ad Sabaudianos deficiūt. Qui ubi cæteros regionis eius trāspadanos municipes aut Frāciscō aut Medolanēsibus se dedidisse cognouerūt: ab īferēdo bello destitere. Idē fecēr Genuēses: & q̄ p̄ter Gallos: arma ī trāspadanis sumpserāt. His cōstitutis rebus cū ī castris sæpius dispūtatū esset: recepta columbanēsiū arce: q̄bus deinceps agris ducēdus exercitus: quibusue aut oppidis aut ciuitatibus hostiū īferēda essēt arma: placuit multis de causis Frāciscō cōmuni ēt alioꝝ ducum cōsensu. ut ī Hæmyliam ad obsidēdā oppugnādāq; placētiā exercitus traduceret. Quod animaduertebat: si diutius ueneti ī ea ciuitate dominādo iueter ascerēt: futurum ut pturbatis ac uacillātibus placētinoꝝ municipum animis: q̄ nō dum uenetoꝝ p̄fectis de ditionē fecerāt: tātos sibi spiritus sumerēt: ut sine magnis īde uiribus pelli nō possent. Iāq; apparere cœperat: q; metuebat: q; Alberthum scottū: q̄ suæ factionis ī ciuitate princeps erat: & Mediolanēsibus fidē seruaturum pmiserat: ī urbē cōcessisse ac se suaq; omnia uenetis dedidisse ītellexerat: fiebat que ī super quotidie certior: Aloysium uermiū: q; post placētinorū ad uenetos defectionē ī eā regionē suarum rerum tuendarum cā suis oībus copiis trāsierat: ubi plærāq; ac pmunita nō pcul Placentia municipia possidebat cum uenetis de suis componēdis negotiis secreto agere: a q̄bus multa ac magna præmia proponebar: quibus īfirmæ hominum mētis ī aduersa præsertim fortuna īterdum corrumpi solēt. Qui & si sæpius in castra accersitus erat: tamē multis difficultatibus ppositis: q; requirebar se p̄stari posse demonstrat. Regit decreta: Mediolanensi etiam cōtradicente senatu quod uerebatur: ne libero aduersus insubres hoste relicto: ea regio grauius infestaretur: eodem quo uenerat itinere mouet: eo cōsilio: ut ponte qui erat apud Cremonā ī placentinum agrum binis castris toto exercitu trāiceret.

Sed nondū positis apud cothoniū castris renūciatū ē:p quendā ex hostium castris secreto missum:ut q̄primū suæ urbis Cremonæ saluti prospiciat. Quod ad eā ueneti legati capiendā intēti siue p ciuiū quorūdā siue p arcis siue custodū portæ; pditionē se ad cōficiendū negociū parabāt. Frāciscus magnitudine periculi pmotus:Picinini fauentiniq; exercitū curæ cōmēdās iubet:ut seruatis de custodiēdis mouēdisq; castris legibus:postridie in Cremonenses traducerēt:locūq; castris idoneū docet:seq; omnino obuiā futurum dicit. deinde cū paucis celeriter Cremonā p flumen padū deuectus:qđ ad urbis saluté ptinet:impigre cōqrendo pagit. Cæterū frequēs ī castra rumor insequēti nocte platus est de aduētu hostiū eo instructa acie cōtēdētiū qui passuū millia decē ab eo loco aberāt:q &si ut postea cōpertū est:falsus erat:tamē tantū totis castris tumultū excitauit tātūq; oībus terroré:eo pser tim absente q sūmā imperii tenebat:intulit:ut sine ordine:sine īperio oīa agerent:nec milites qd agerent aut quo se uerterēt:scirēt. Et Picininus nō minus quā cæteri īcertis auctoribus territus:nullo cū reliquis ducibus communicato cōsilio iuberet tubicinū hac atq; illac concursantiū uocibus:uti mox oēs collectis sarcinis ad Pisleonis pontē se cōferrēt. Quæ res & timorē auxit:& tumultū īter noctis tenebras maiorē effecit. Nā sic fugæ studio oīa cōmiscebātur:clamoribusq; oīa cōfundebāt:ut appropinquasse iā hostis iā q; ī castris esse uideret nō multo die cū oīs ad pontē exercitus conuenisset q sq; pro se trans flumen salutē petere cōtendit. Ex ea re ad pontis ingressū nō tam carroꝝ alioꝝq; impedimentoꝝ quā militū frequēs congerit multitudo:oritq; magna nō minus uerboꝝ q̄ uerberū uulnerūq; cōtētio. Milites impedimentis īpedimenta militibus pontis aditū īpediunt. Alter alteri inimio trāseundi studio īpedimento é. Frāciscus de his rebus ex itinere certior factus citato gradu huc aduolat. Instauratq; illico eius aduentu militū animi Contentiones clamoresq; oēs eius præsentia sedātur:Frāciscus admiratq; ob incertos rumores tantā rei nouitatem eo absente tā cito tā temere factā. Admiratq; tātum fugisse exercitū hoste nullo īsequēte. īdignatus de ignauiā duces īcrepat. Operæptium erat:suā unū quēq; satisfactionē agere conanté audire. Fauētinus orto tumultu:cum Picininus īconsultis oībus de repentino discessu iussisset:malæ gestæ rei cōsulere nō potuisse dicebat. Carolus item oém ī Picininum culpā uomēs hominē secordiæ ac desidiæ grauiter īcusabat:& uerbis ī eum mordacibus inuehebat: Qui præ pudore sūmo pfusus rubore cum p̄ter cætera uitia:ét temulentia obiiceret conticuit. Carolum fauētinumq; Frāciscus obiurgādo uti maledicere deīceps desinerēt: admonuit. Traducto ī Cremonensium fines sine strepitu exercitu:castris ab eo pō te nō amplius passibus mille locatis:Frāciscus ab exploratoribus cognoscit hostes eodem die ad cauacurtum:minus a pisleone oppido duobus millibꝰ passuum mouisse. paulo deinde post ex pfugis ei renunciat: ī cremonenses eum fugere:uulgatā iā esse īter hostes famā. qđ nec ī laudensibus neq; aptis cāpis cōsistere ausus esset neq; ullum tutum sibi locum citra Cremonā putasset:ibi flumē sibi munimento parasse. Qua uoce uæheméter cōmotus nō ferendum existimauit:ut tantum ignominiæ nomen de tāto exercitu deq; tot p̄stātissimis belli ducibus apud hostes relinqueret. Itaq; conuocatis ī cōcionem ducibus:cōmunicatoq; consilio:tubicinem ī uenetorum castra mittit sum nunciare iubet ne quis exercitum aut ducem mediolanensium timoris & fugæ īsimulet:cōstituisse Franciscum si uenetis ducibus p̄liandi steterit animus:postero die toto exercitu citra Adduā in laudēsi solo æquo utri q; pti loco pugnandi potestatem facere. Vbi uero ex Tubicinis reditu hostium duces cognitum est:alacri aīo dimicandi copiam facturos. dat cōtinuo Franciscus opam:ut ex pximis oppidis milites:qbus p̄sidio essent:accersantur. Cremonensibus cremensibusq; delectum īperat. Hos uno tp̄re omnes ī castra conuenire iubet:& quantis præterea potest undique coactis copiis in proximam noctem exercitum augere nullum tempus prætermittit.

postea uero quã illuxit exercitus partẽ in laudẽses ponte traducit reliquã: ubi oporteat: accitã subsequi mandat & mille circiter passus in hostes ꝓducit. Idem facit Michael. duo sunt: qua utrinq; coeundũ confligendũq; erat: nõ multũ editi colles quingentoꝝ fere passuũ inter se & pari ab utriscq; castris spacio distãtes. Hi conuallẽ in planicie equestri pugnæ accõmodatam efficiũt. Vtriq; ĩ suo colle exercitus cõsistũt: quibus se mutuo e regione cõspicientibus: duces alter alterius in planicie descensum cõmittendi ꝓlii initiũ expectabãt. Interim pedestribus copiis paucis intermixtis equitibus leuiter cõcertabatur. Vbi uero Frãciscus maiore iã diei parte cõsumpta hostes neq; loco se mouere: neq; ullũ dimicãdi signũ facere uidet: arbitratus id qđ erat nõ ad cõserendã pugnã sed ad quãdam seruãdæ auctoritatis cã ostentationem eo usq; uenisse: ubi tuto ad spectaculũ accõmodato se tenerent loco: leui eos prælio in certamen ꝓuocare statuit. Nã qđ cõsilio illos recusare animaduertebat: ad id arte: si allicere posset: experiri uolebat. Itaq; duas delectorũ equitũ turmas & peditatus partẽ: Quorũ numero Iacobus picininus pugnãdi auidus cũ paucis ex suis ꝑcario est additus: ĩmittit in hostes: eo iussu ut necubi prius starẽt quã in ipsoꝝ hostiũ agminis cõspectum uenirent. Horũ præsidio alios submittit: nõ ꝓcul ab his stare iussit. Hi impetrata fuga priores ĩuadunt hostes pugnaq; lacessunt & paulatim in planicie trahere conant: præter cæteros aũt Sphortianos eqtes: qui ei ꝓlio interfuerũt: Antonellus cornetanus: cui ex paruula corporis statura picinino erat cognomen aĩo acer & manu promptus: ꝑclarũ eximiæ uirtutis cernẽtibus reliqs testimoniũ ꝑbuit: qppe qui se cõfertissimos inter hostes sæpius intulerit: paucisq; adiutoribus socijs primũ hostiũ agmen acriter turbauerit: reppulerit q; & magno circũfusus numero propria uirtute & equi celeritate egregie rem edendo & multitudine se explicãdo: admirãtibus cunctis: ad suos incolumis se retulerit. Hostes nihilo tamẽ secius ꝑstare in sũmo colle perseuerãt: neq; qđ ab nr̃is ad mediũ fere accliuũ progrediẽtibus urgerẽtur: neq; qđ in plurimorũ cõspectu nõ nulli ex suis caperent: loco mouẽt. Vnam hanc solũ cõmittendi ꝓlii speciẽ eo die ueneti ꝑbuere. Colle: quos diximus ad meridiẽ sunt ꝓpetui: & ad orientẽ duorũ cornuũ instar in Adduam uergunt. Ab horũ supiore colliũ parte: quæ paulo minus passnũ mille cõtinet ambitũ: aggressuros se nr̃os multis agitationibus ostentauerũt. in primis ex turmis equitũ multis alã faciũt: & Roberthũ bodiensem ea nr̃os adoriri iubent: q nondũ ad lapidis iactũ ꝓcesserat cũ resistere eũ: regrediq; iusserũt. Quod ea de causa potissimũ nr̃i factũ arbitrabãtur: quoniã uerebãtur ne ꝑ ter uolũtatẽ ad confligendũ traherẽtur. Quando quidẽ nr̃am aciẽ ex pluribus coactã turmis frequẽti alacriq; cursu in suos euntẽ cõspicerẽt: cui Franciscũ picininũ & Carolũ gonzagã Frãciscus ꝑfecerat: mãdauerat q; ut ueniẽtes medio pacto itinere hostes inuaderent: nec aliter lacesserent: si nõ lacesserent. Qui ubi nihil negocii cũ hostibus sibi dari uident: rursus inter sese ĩ priores acerbioresq; cõtumelias descendũt picininũ Carolus ignauũ temulentũq; appellat. Ille cõtra Carolũ Timidũ edacẽ garrulũq; uocat. Cum sol iã occideret: neq; hostem arte ulla æquũ in locũ ad pugnam attrahi posse Frãciscus uidet: neq; iniquo sibi loco pugnãdũ censet: receptui cani iubet. Quo signo dato utriq; ĩ castra exercitus pœne uesperi rediere. Postridie ut cõstituerat Frãciscus in placentinos traducit: & ꝓximo die: q fuit ad kalen. Octobres unis castris ad passuũ millia duo ꝓpe placentiã admouet. Sed quo miã hanc quã obsidere urbẽ ꝓperabat: magni esse ambitus magno refertam populo: & ualido munitã ꝑsidio ĩtelligebat: cuncta prius exploranda quã ꝓ pius accedat: arbitratus: biduo ibi morandũ sibi statuit. Aloysium uermiũ prĩo ad se cum toto eius eqtatu uenire iubet: magnumq; ĩsup stratorũ numerum uniuerso placentino agro imperat: deinde quæ ciuitati rerum condicio esset: qui militum que hoĩnum ad fumẽda arma idoneorum numerus intus aleret: quæ regioni natura esset: qui in placentinorũ finibus fidẽ

Mediolanenſibus ſeruarent:& qua demũ municipes mentẽ ſecum futuros ſperare poſſet:qđ hæc fere omnia ei incognita erant:ſũma cura cognoſcere ſtudet.Quæ cũ ſatis pro tẽpore partim ex placentinis ciuibus: qui eo uene rant:conquiſiſſet:præcipue ex lohãne Anguiſſola non minus regionis eius quã belli perito:cui ob antiquã familiaritatẽ magnã adhibebat fidem: par tim ipſe loca peragrando pſpexiſſet:ita comperiebat.qcqđ placentini agri eſſet præter uicolenium Alberthi ſcopti municipium quem defeciſſe ad ue netos diximus:Mediolanenſibus obtemperare.Municipes partim metu pri uoluntario animo ad pellendos Placentia uenetos ſatis eſſe propẽſos: Nobi les qui ĩ municipiis eſſent:quorum non paruus erat numerus ex anguiſſola landa & arcella præſertim familia propenſiore quodã ad id motos ſtudio: omni ipſi auxilio affuturos urbẽ ipſam in patenti planicie ſitam : non am plius paſſibus quingẽtis ab flumine pado ſicuti in quattuor ciuium factio nes diuidatur:fontanã Scoptã landã & anguiſſolam:Ita quattuor portis di ſtingui.Harũ una quæ ad orientẽ ſpectat:diui Lazari porta ab templo ex tra urbẽ cõſtructo denominat.Alterã quæ ad occidẽtem uergit:uiæ ſubla tæ portã appellãt:quæ uero a meridie eſt:ab beati Raymundi fano : quod iuxta eam portam intra urbem exiſtat:nomen capit.Quarta quæ ad ſeptẽ trionẽ uerſa eſt:fontis auguſti porta nuncupatur:quam uulgo foſuſtam di cunt.Quod ſacer ac uetuſtiſſimus auguſti fons ab ea regione urbẽ præter fluat.Qui quidẽ fons magna ui aquæ in padũ decurrens cõmodiſſimũ ciui bus portũ efficit.Cæterũ pluſq̃ millia quattuor militum in urbe erãt:in q̃ bus duorum millium erat equitum numerus Quod anteq̃ e Papia prohibẽ dos in placentinos tranſitu uenetos:ut demõſtrauimus.Galeones mitteren tur:duces uenetorum ſinguli ſingulas equitum turmas iuſſu legatorum eo tranſmiſerant:præſidiumq̃ auxerant.Ex omni autem ciuitate:qui ferre ar ma poterant:amplius millibus delectorũ hominum ſex . Magnam præterea rum frumenti:magnãq̃ cæterarum rerum copiam quæ ad alendos tam ho mines quã iumenta uſui erant:eo comportatam:eandam inſuper urbẽ ma iore quã cæteræ longobardorum urbes:ſed paulo tamen minore Mediola ni conſtare circuitu:& ualidis mœnibus duplicique foſſa circundatam:ac tur ribus uetuſtiſſimis & ppugnaculis pluteiſq̃ frequentibus nouiſſime confe ctis permunitã. Ciues quoq̃ cũ omni multitudine:qui urbẽ uenetis tradi derant cõſtantiſſime in illorũ fide ſe pmanſuros cõſtituiſſe.Idq̃ ſæpius in ueneti legati cõſpectu iurei urãdo cõfirmaſſe:atque omnia extrema prius paſſuros quã uenetis fidem fallere.Nam conſcientia admiſſi facinoris ob fa ctam dudum uenetis deditionem:ita eos uexabat:ita conterrebat : ut nunq̃ apud Mediolanenſes:quos ſuapte natura odio haberent:ullum ſibi clæmẽ tiæ locum inuenirẽ poſſe arbitrarentur . Cumq̃ demum Franciſcus ſuum exercitum recenſuiſſet:non minorem pugnatorum numerum eos conficer poſſe repperit:q Placentiæ defenſioni eſſent conſtituti:accedebat: quod au tumnus iã pluuiis & hymbribus incrudeſceret.Quæ oĩa cũ obſidionẽ per ſe durã atq̃ difficilẽ duriorẽ diuturnioremq̃ redderẽ uiderent:tamẽ eo acrio re aĩo eius obſidẽdæ oppugnãdæq̃ urbis negociũ ſuſcipit:quo ſe maiorem inde laudẽ cõſecuturũ itelligebat.Per eoſdẽ dies:qbus in placentinos Fran ciſcus traiecerat:Michael & uenetorũ legati.qbus nulla res magis erat cu ræ:q̃ ut placentinos ciues ĩ fide cõtinerent:urbẽq̃ uſq̃ adeo ſeruarẽt : quo ad claſſis q̃ ueneti ſũma diligẽtia ac celeritate Venetiis ædificãdã curabant pado flumine eo ſũmitteref.decreuerũt.cõicato ſæpius cõſilio:pſidiũ :qđ Placentiæ erat:tanto equitum ac peditum numero rurſus augere:quo plus in ciuitate milites quam ipſi ciues poſſent.contraq̃ hoſtium uires mœnia facilius tueri:quod ſibi exploratiſſimũ erat:hoſtem:niſi ea recepta nequaq̃ inde diſceſſurũ:cũ magnã illũ eius obſidendæ urbis opportunitatem habi turũ itelligerẽt.Itaq̃ cũ ad Caſale poſterlegũ ĩ ueteribus caſtris cõſediſſẽt magna exercitus pte ſũpta ad padi ripã quæ nõ lõge ab Placẽtia ẽ cõtẽdert

Vbi ad traiiciendum paratæ erant naues. Quorum de aduentu cum esset Taddeus certior factus cum toto præsidio & magna populi multitudine urbe egressus: ad alterá fluminis ripá e cõspectu naualis ineundæ pugnæ signum expectabat. Duo ibi ex sublimioribus Galeones: q uti ostédimus e Papia uenerát: medio flumine in anchoris stabát: ne qs ea transiret prohibétes Quod traiectus ibi esset breuior & ad cõscendendũ naues & egrediendũ ac cõmodatior. Reliqui quattuor multo minores: quoꝝ duo nup e Cremona missi fuerát: ptim ĩ supiore ptim in ĩferiore fluminis pte constituti: tria passuũ millia aut paulo amplius ĩter se distabant. hos quos diximus sublimiores. qbus Bernardus eustachius p̃erat: sũmo bombardaꝝ colubrinarũq; impetu: quas uehiculis eo detulerát: ex utroq; littore uno atq; eodé tempor̃ acriter oppugnare: & multis flumine armatis nauiculis duobusq; galeonculis: q placentiæ erát: oppugnare cœperũt. At p̃fectus & si maiore nautaꝝ militũq; parte multis cõfecta uulneribus: nullo téporis spacio intermisso ita ĩ angustũ undiq; cõflictabat̃: ut iá hostes musculis qbusdá: quos uulgo Gattos appellát: clauos nr̃aꝝ nauiũ appræhédissent: euellereq; admitterétur: tamé tandiu pugná sustinuit: quoad Philippus nepos q erat in supiore fluminis ripa audito frequéti bombardaꝝ strepitu: cũ duobus quibus p̃erat galeonculis: ei subsidio uenit: cuius aduétu magno ꝓtinus piculo Bernardus liberatus é. Ná nec loco psistere diutius poterat: quin deuictus in hostiũ manus deueniret: Sin uero solués loco discessisset: liberá trásportandorũ militum hostibus potestaté relinquebat. redintegratis igit̃ uiribus: sublatisq; anchoris extéplo hostiũ classem ĩuadit: sed illi naues cũ leuiores essent: relictis ad ripá fluminis quæ ad Placentiá ptinet leuioribus nauigiis fugientes se p augusti fonté Placentiá receperũt. p̃fecti naues fugatis utraq; ripa hostibus rescissas fractasq; ad imũ demergi iusserũt. hoc p̃lio facto: hostes irrito cœptu cũ ĩ stationes rediissent: maiore conatu classis pallédæ studio die postero eodem reuerti statuerũt. Quo cũ mane uenissent: & aliquádiu nr̃os ex cõtinéti lacessissent nec quicq̃ proficere posse aĩaduertissent: pugna destitere. His cognitis: & oĩbus ad obsidioné perspectis rebus: Frácisсus: ut decreuerat: placentiá toto exercitu propius accedit: castraq; in hunc modũ circum mœnia disponit. Suũ iu primis peditatũ ad diui lazari portá: cui suburbiũ multis ædificiis frequés subiicitur: ponit. Eqtatus passus abinde quingétos locat. Idq; ea fecit causa: qđ tátum ab urbis fossa equitũ tabernacula abesse uolebat: quátũ ad instruendũ extendendũq; agmé: ubi opus esset: sufficere posse arbitrabat̃: p̃terea erũpétibus ex munitissima rerũ oĩum ciuitate hostibus: qđ crebro facturos existimabat: ita ꝓspiciédũ censebat: ne prĩo ĩpetu in eqtum stationes ꝓsilire possent: si ꝓcul ab mœnibus sint. Carolũ deinde cum suis ad fontis augusti portá eodé fere interuallo statinoes firmare iubet: cui quo ibi tutius pmaneat: nõ nullas ex Sphortiano eqtatu turmas adiungit: picininũ fauentinũq; ad beati Raymũdi: & uermiũ suis postremo copiis ad uiæ sublatæ portá: qué magna insup auget militũ manu ex iis q sub iisdé picinino & fauentino merebát: cõsidere ĩperat. Cæterũ qa ipsa inter castra magna ĩtercedebát spatia aquæductibus fossisq; agrorũ cũ pluribus ĩpedita hæc cõfestim æquari patentesq; uias: quæ in urbé ducũt: fossa ĩtercidi & aggeribus repagulisq; obstrui iubet. Quod & obsessis eruptiones: ĩpedire: & obsidétibus p campos ita liberũ patere iter uolebat: ut alteri alterius auxiliũ ubi opus sit: deesse nõ posset. Castra uero cũ hinc ab obsessorũ eruptiõibus oĩno custodiri oporteret: qđ ab ptibus reliqs pado classeq; tuta efficiebant̃ pluribus ĩ locis circũ muros diurnas æque atq; nocturnas armatæ cohortis uigilias disponit: eo át die dũ parádis stationibus tp̃us milites terũt: hostes ĩeundi sine piculo certaminis occasioné nacti: tribus portis nunc equestri nunc pedestri nunc utroq; milite ĩ nr̃os sæpe ernmpe p̃lioq; acriter lacessere nõ desiuerũt: quos cũ milites nr̃i undiq; repelleret: ad portas usq; ĩseque bát̃: ita ut tælis e muro cõiectis repellerét̃: In his p̃liis ꝓpauci cecider̃. multi

utrinq; uulnerati. pauci uero intercepti. At Michael & ueneti legati postea q̃ nihil opis p exercitū pado classeq; phibẽtibus obsessis pstare posse uidẽt: alio pituræ urbi cõsilio pspiciẽdū esse iudicauit. duæ oĩno uiæ superãt. q bus p̃senti placentinoꝝ necessitati subueniri posse existimabãt. Vna erat: ut classis quæ uenetiis uti ostẽdimus parabat: q̃ celerrime cõficeret. pararetur mitteret: cuius tamẽ p Cremonẽses trãsitū. qđ ibi pons esset: quem magnis uiribus ĩterscindi oportebat: difficilioré tardioréq; q̃ tẽpus exposceret futu rũ arbitrãbãt. Altera erat: quæ facilis admõm: & ĩminẽti placẽtinæ rei pe riculo ꝓfutura magis uidebat: ut Mediolanẽsibus papiẽsibusq; simul eoꝝ agros populãdo deuastãdoq; bellũ acrius solito ĩferret. Ex quo sicuti cõiec tura pspicere poterãt: sic futurũ sperabãt: Franciscũ magno utriq; ciuibus detrimẽto affectis sũmoq; terroꝝ cõcussis: sæpius ferẽdi auxilii cã accersitũ cõtinuisq; eoꝝ quærelis pmotũ: derelicta placẽtiæ obsidione in insubres ꝓ pediẽ reuersuꝝ. Quas ob res ad Sanctũ colũbanũ primũ mouẽt: ac ibi relicto cũ ĩpedimẽtis p̃sidio Papiã usq; toto exercitu multis diuersisq; itineribus excursionibus factis: magnã ĩde hoĩnum pecoꝝq; numerũ abduxere. & Sanctũ colũbanũ cõtinuo adorti scalis multisq; machinis muro adactis biduo expugnare cõtẽderũt. Oppidani cõtra & si defẽsoribus nudi ex ĩprouiso op pugnabãt: qđ qcqd apud eos erat militaris p̃sidii: ĩ arce seruabatur: tamen adeo ptinaciter restiterũt: ut nõ mõ se ac oppidũ seruauerĩt: sed multos ẽt ex hostibus uulnerauerĩt: occiderintq;: Ac ea uictoria fręti ptinacius ĩ Mediolanensiũ fide psistere cõstituerĩt. Quod tamẽ opinione oĩum magis fu turæ pœnæ metu q̃ datæ fidei iure faciebãt. Imminebat. n. eoꝝ ceruicibus arx cũ natura loci ac artificio: ut supra demõstrauimus: tũ ẽt firmo militũ p̃sidio munitissima: q̃ uenetos si se dedidissent: minime obtẽturos explora tã hẽbant: Nec dubitabãt: qn ꝓpediẽ uel ab uenetoꝝ uel ab Mediolanensiũ exercitu ĩ p̃dã agi necesse foret: hostes ĩterim p eos dies oĩ fere hostili metu liberi: nõ tã papiẽsiũ q̃ Mediolanẽsiũ fines magnis diurnis nõcturnisq; ĩcursionibus licẽtius ĩfestare nullũ tps ptermiserũt. Quibus de rebus Frãciscus multoꝝ nũciis certior factus pontẽ quẽ ĩ pado iã ædificari ĩstituerãt: sũma celeritate faciẽdũ curat. Mediolanẽsesq; quorũ lr̃is de suo ĩ laudẽses reditu quotidie obtũdebãt: hortari: rogare obtestariq; nõ desistit: ut ea quæ ad cõficiẽdũ põtẽ deficiebãt supplemẽta oĩbus ptermissis rebus ĩportarent. Nã pp fluminis latitudiné ĩgẽtẽ ꝓpe eius cõstruẽdi pontis materiẽ deesse cõpe riebat: q̃ ptim e Mediolano ptĩ e uerbano lacu eo cõportari oportebat: nec posse ob utriusq; exercitus magnitudiné sine lõgo tp̃ris ĩteruallo ulla alia rõne ad ferendã colũbanensibus opẽ nisi cõfecto ad Placentiã põtẽ ĩ laudẽ ses trãsire. Quia si ea qua p̃mebãt colũbanenses obsidiõe: liberari cupiebãt toto sibi exercitu erat ĩ hostes eũdũ. põtem uero oĩbus ad cõfectionem cõ paratis rebus ĩtra sextũ diem ædificari posteaq̃ ceptus sit: pficĩ posse demõ strat: quẽ qdem põtem neminem esse ita rerũ expertem dicebat: q nõ facile iudicaret: nõ minus ĩ reliquũ tpus dũ cũ uenetis Mediolanenses cõtendãt: q̃ præsenti Placentiæ obsidioni magno usui futurũ. Hæc & si uera maxĩeq; factu necessaria erãt: utq; celeriter cõficerentur: magnopere apud Mediola nenses lr̃is núciisq; ĩstabat: tamen nequaq̃ adduci potuerũt: ut ex publico ĩ pensa decerneret: quod nulli rei sibi ꝓfuturũ dicerent: cum non unius sed uix triũ mensium spacio eum pontem ædificari posse: quo exercitus tuto traduceret: exploratissimũ haberent. Idemq; Philippi memoria sæpius suis ducibus cum uenetis bella gerentibus accidisse meminissent. Quæ quidem res Francisco tãtum inter quotidianos maximosq; labores molestiæ infere bat: ut præsentes turbulentasq; temporũ condiciones & miserandam pro pe totius Longobardiæ calamitatem sæpe ac longe indoleret. Non. n. pote rat dux belli rerũq; prudentissimus ĩter cæteras tempestatis illius ærũnas q̃bus ea ipsa regio admodum laborabat: quam in ꝑpetuã seruitutem maxi mãq; pniciem in dies p ĩprudentiã trahi uidebat: illud ĩ primis nõ grauiter

queri:qđ Mediolanéses q hactenus p diuturna tẽpora humiliter seruir cõ
sueuerint:gentibus dominaréť:& dominari insueti:qđ ignorabát:effici iu
berent:quodq; p̃sertim res bellicæ quæ magni erát mométi & peritissimis
dignæ uiris eis agédæ erát:Qui nihil recte nihilq; aut facile aut difficile fa
ctu putabát:nisi qđ ipsi ignari rer̃ sentirent.Ex quo fiebat.ut plærunque
plus ei eor̃ ĩprudentia quá hostiũ causa negocii daret. Sed quoniá omnia
æquo aĩo sibi feréda statuerat:pontemq; necessario fieri oportere intellige
bat:decreuit rursus Mediolanésibus p legatos suos psuadere:& p̃ces in oés
descédere:ut res de ponte oĩno impetraret.Itaq; ad eos primo Marcũ Atté
dolũ cothoniolanũ ea sola de cá tum mittit:quẽ ubi re ĩ senatũ relata:neqc
quá proficere cognoscit:eodé Carolũ cápobassum:& Dulcium Anguillaria
num magnæ auctoritatis uiros mittit:q frequenti aduocata cõcione reip.
periculũ simul & saluté pponerét:nec posse ciuiũ quor̃dá præscripto res
bellicas diu ministrari:q siqd egregie prospereq; gestũ erat:ægre ferát:ĩpe
ratorisq; causam multis oppugnare modis studeát.demũ de placétino bel
lo uictoriá ĩ unius pontis cõfectione uersari:facultaté quoq; pficiendi eius
ad dié dictũ demonstrarent.Et maioré ea de cá dependendæ pecuniæ ptem
datur̃ p reipublicæ cõmodo Frácisců pollicerétur.Hac legatione simul &
or̃one pmotis Mediolanensiũ animis.& faciendi pontis:& belli gerédi uni
us supremi sapiétissimiq; ducis cõsilio & auctoritate res tádé oĩum consen
su decreta é.Qua ĩpetrata materiaq; celeriter undiq; cõparata:nullũ Fran
ciscus diurnũ nocturnũq; tp̃us remisit.donec ad dié cõstitutá p̃ter omniũ
opinioné sup naues in pado ponté cõfecerit.dũ aũt ei rei dat operá:his cre
bro paláq; uerbis utebat:facta in laudensem agrũ ponte transeundi copia.
classe ad id cui intendebat operi p̃sidio relicta:quo eodé sibi foret redeũdi
facultas:mox oĩbus copiis in hosté ubicũq; esset se iturũ.hæc tamen non eo
aĩo pnunciabat in uulgus:qđ ab Placentiæ obsidione discedendũ sibi pu
taret:sed ut ad hostes cũ fama peruenisset forte suũ ex improuiso in eos ad
uentum ueriti:Quod plerunq; in bello plurimũ ei profuisse cognouerat:
ab oppidi oppugnatione desisterent.Neq; eũ sua tũ fefellit opinio. Ná cũ
primũ ĩ hostiũ castra hic platus é rumor:Michael nõ expectádũ sibi ratus:
ut pons cõficeret:qđ iniquo essent uenetorũ castra loco posita:tráslambrũ
ĩ laudé ueteré uicũ cõcessit:& siqué peditũ deĩde numerũ noctu Placentiá
ĩtromittere posset:nauiculis qbusdá p siluas ad ripá padi deductis tentare
cœpit.Sed facto sæpius piculo ob dispositas ĩ flumine frequentes custodias
oés eius ĩcassum conatus cecidere.His cõstitutis rebus:cũ p eos dies obsessa
nõ oppugnata Placentia fuisset:Frácisců ad eá deinde oppugnádam cõuer
sus:ĩter duas sanctorũ Lazari & Raymũdi portas loco idoneo pspecto: tres
miræ latitudinis bombardas ĩ murũ adigit:ualidũq; ibi p̃sidiũ ponit.fossis
subterraneisq; uiis cratibus desup contectis primá ac secũdá urbis fossam ĩ
genti quodá studio adire penetrareq; cõtendit:duasq; ibi e regiõe muri tur
res ædificádas curat.Hostes cõtra oĩ missiliũ genere nr̃os opere occupatos
dies atq; noctes oppugnare pculq; fossa submouere:Turres præcipue ædifi
cari cœptas crebro pilæ saxeæ ictu frágendo humi psternere conát.& adeo
acriter pcutere cœperũt:ut nullis ibi amplius cõsistere audétibus:ædificia
breui corruerét.Aduersus tormétorũ ĩpetũ aggeré ab ĩteriore pte triplici
fere urbis muri crassitudine trabe fasce fimoq; cõtextũ ĩstituunt: & muro
æquare cõtendũt:p̃terea Taddeus q & annis & corpore grauis ad defenden
dũ q̃ offendendũ aptior peritiorq; erat:ut neutrá tueri fossá posse aĩaduer
tit.tertiá sibi ineundá putauit.Ripa terrena nõ nimium rapida ab imo fos
sæ ad murum pertinebat.hic factis in eo muro subterraneis hostiis quibus
dam ĩ ripá erumpit.Aliam ibi fossam quáto muri ruina patebat spatio pa
tereque posse arbitrabatur:effodiendam duobus circiter cubitis a muro di
stantem instituit. At Franciscus ubi fractas uidet deiectasque turres.

quas erexerat: alias deintegro instaurádas ac humo cespite & uimine replé
das iperauit. Cæteꝝ in ipso ppe oppugnationis initio rusticus qdá pannis
barbaꝙ inculrus: sed calido uafroꝙ ingenio: cú in marginé fossæ pueniſſet
intrareꝙ urbé conaref: cõpræhensus ad Franciscú pducif, iussuſꝙ effari:
unde esset: & a quo missus: q due in urbé afferret: placétina se patria oriúdú
ait: ab Michaele uenetoꝝꝙ legatis Placentiá & Taddeú æstensem & Gerar
dum Dandulú cú litteris missum. Hunc cú abduci ab se laqueoꝙ suspendi
Frácisscus iussisset: reuersus ad eú Venturas parmésis turmæ pfectus: qui il
lum eo captiuú adduxerat. hic iquit si ei ignoscés: polliceref: oés tam ex ca
stris q̃ ex urbe creditas sibi epistolas & quo uolueris: & cui iusseris redditu
rum allaturú & demú q cq̃d iperaueris itegre facturú. Qua re audita Frácis
cus cú id sibi magno usui futurú ad cognoscéda hostiú cõsilia existimaret
qppe hactenus sæprus ea cú hostibus esset usus arte: magnopereꝙ sibi ꝓfuis
se cognouisset: hominé solui: uitaꝙ donatú bono esse aío iubet: huic insup
pecuniá dat: seꝙ daturú pollicetur quo magis spe præmii eú sibi obstrige
ret: & q̃d deinceps fieri uelit: ostendit. Apertis deinde leuiter lr̃is: quas tunc
deferebat: ut obsignari iisdé rursus sigillis possent: interpretatisꝙ magno
cú scribarú labore: quoꝝ e numero & ipse fuit: q̃d ignotis essent figuris ua
riisꝙ nominibus atꝙ dictionibus aliter significátibus cõscriptæ: cognoscit
duces hostiú Placétiæ obsessos: uti forti essent aío: cohortari: classem uene
tiis súma celeritate parari: eáꝙ ꝓpedié affuturá affirmare: cuius auxilio ob
sidione qua p̃mebátur: statim liberari posse cõpertú habeát: & ob id ne põs
qui ad Cremoná i pado erat: illius aduentú remoraref: toto exercitu resci
dendi eius cá eo ꝓficisci cõstituisse. Quibus quidé lr̃is núcio redditis, mox
ꝙ Placétiá platis: rediit triduo post cú responsis Tabellarius idé. Ex his faci
le pspectú: placentinos ciues militesꝙ haud grauiter adhuc obsidioné ptu
lisse: sponderecꝙ urbé tá diu aduersus obsidétiú uires ab se defendi posse:
quoad classis quá ꝓpedié expectabát: aduentasset. Alberthú scoptú pterea
suis lr̃is ꝓponere nullo unq̃ humano cõsilio ad liberádá Placentiá aut me
lius aut salubrius eo tp̃re occurri posse: quá ut oĩbus copiis i eá Mediolané
sis agri oŕá: quá Seprú uocát: signa uerterent: esse regioné eá Mediolano ꝓ
ximá frequétibus uicis ædificiisꝙ refertá: & omni cibariorú copia opulétá
unde q̃d adhuc bello intacta illæsaꝙ euaserat: magna ex pte Mediolanésis
populus nutriebaf. Qua opportunitate erepta: nõ passuros Mediolanenses
ut suo exercitu Placentiá obsidéte: ipsi uno tp̃re uastatis undiꝙ ædificiis
ab hostibus obsideréf: Quæ profecto res nõ mediocré Frácisco metú iniecit
Ná si hostes id cõsilii caperét: q̃d Alberthus regionú pitus suadebat: disce
dendum oĩno inde sibi deserta obsidione: ĩtelligebat. Itaꝙ retentis his: atꝙ
aliis lr̃is: quæ ad hostes deferendæ nõ uidebáf: cum reliqs nuncium ad Mi
chaelé dimittit: ad quẽ cum pueniſſet: ĩterrogatus: quoná modo p hostium
castra ĩcolumis trásisset: respõdit: se Sphortiani cuiusdá militis: q sibi mul
tis iá annis herus fuisset: beneficio adiutum: cum eundo redeundoꝙ ducem
itineris dedisset: seꝙ eius famulum simulasset: re salua ad eos rediisse: dicit
ꝙ illum ꝓ ea quá habeat i uenetos fide dum res postulet: idé se facturú pol
licitum: cum speret aliquádo nõ nihil emoluméti a táta rep. cõsecuturum
Ob id credita re: cõtinuo ducétos aureos nummos eqti statuerunt: quos se
creto p alium nuncium deferendos iussere. Per hunc mõm Frácisscus: dum
Placentia oppugnaf: q cq̃d & ipsi i urbe obsessi: & in exercitu Michael. & ue
netiis ipse senatus uel agebát uel acturi erát. uel siqua ét inopia laborabant
ita quotidie cognoscebat: ut nihil eum per id tp̃ris illorum consiliorum la
tuerit. Quod quátum ei cõmodi attulerit: cum nihil sit utilius in belloubi
erroré illico poena sequif: nihil oportunius nihilꝙ magis necessarium: q̃
hostium cõsilia habere explorata: non facile æstimari posse. sæpe illum di
cere solitum. ꝓcepimus. Inter hæc fit ité ex hostiú castris certior. Michaelé
ex laudensibus in Mediolanensem agrum demigrasse paulo deinde post e

Mediolano ad oppugnádũ Melciũ oppidũ ꝓcessisse:ac dedẽtibus sese Mel
cianis ĩgenti pauore ꝑculsis:eoꝝ oppido nullo negotio potitũ ꝑsidioq; ibi
Antonio uintimiliano natiõe siculo crotonia tum marchione & ab rege Al
phonso paucis ante annis domo eiecto cũ mille eqtibus totidẽq; peditibus
relicto: Adduá ꝑ cassianẽsiũ põtẽ ĩ cremẽses trásisse. Mox rescindẽdi põtis
cá toto exercitu Cremoná cõtẽdeř. Qua re cognita ueritus ne hostes ciuitatẽ
ĩprouisam: nulloq; ꝑsidio muuitá nacti: initi fierẽt cõsilii cõpotes: extẽplo
ĩperat Mánũ barilẽ & lacomaciũ salernitanũ cũ delecta militũ manu Cre
moná ꝓficisci. Ipse eõdẽ naui delatus cõperit hostes iá ex arce cõspici cœpis
se: & ĩstructa acie ad põtẽ secus fluminis littus magno stratoꝝ agmine coac
to maturare: pontis aditũ firmo peditũ ꝑsidio cõmunit. Quæ qdẽ uia ad se
cũdũ ferme lapidis iactũ attingebat ab solo sublimis fossaq; & aggere a late
re utroq; ꝑmunita: Galeonẽ deĩde: quẽ ad pontẽ forte deligatũ cõspexerat
tãtũ armatoꝝ numerũ cõscẽdere iubet. quãtũ ꝓ tp̃re ad rẽ gerẽdá sufficeř
ꝑfectus iudicaret. Eqtatũ ꝑterea ĩ uia altera: qua ab eadẽ porta ad arcẽ iux
ta urbis fossam iť: ab læua dexteraq; itẽ munita cõstituit. Inter urbẽ uero at
q; padũ cápus patet equestri pugnæ accõmodatus. Hac nõ longe a fluminis
ripa hostes aciẽ ꝓducũt. Cõmittiť statim pedestre ꝑliũ paucis eqtibns inter
mixtis. Quo ĩ ꝑlio Iohánellus Arianẽsis patria appulus: q ab puericia apud
Fráciscũ militaribus armis rẽ egregie nauádo adoleuerat: insigne uirtutis
suæ ꝑiculũ edidit. equestri át pugna ꝓpter suoꝝ paucitatem abstinuit. Qui
uero ĩ naui erát iuxta ripá aduerso flumine nauigátes ita hostiũ aciẽ frequẽ
ti plũbeæ pilulæ pilæq; saxeæ ictu cædere cœperũt: ut multis uulnere affec
tis turbauerĩt: desiectáq; cœpto ab itinere submouerĩt. At Michael & uene
ti simul legati: ubi Fráciscũ ex ĩsperato eo aduenisse uidẽt: quẽ tá ex ĩsigni
galeæ crista q̃ ex ueste & ĩgẽti eius uoce agnouerát: nihilq; ꝓficere posse ani
maduertũt: nullo ĩpetu facto auersis signis: qua uenerát: unis castris in cre
mẽses remearũt. Admirabáť nõ paꝝ: fortunáq; suá redeũdo querebanť: ni
hil ab se tá secreto agi posse: quin statim resciret hostis: quotidieq; eorũ fal
li cõsilia: ne ab se ꝓspici posse. Postridie Fráciscus ĩ castra regressus: reppit
illo uenisse Alexádrinũ quẽdá ab Raynaldo regio ꝑfecto ad se cũ mádatis
missum ab eo ĩtelligit: nihil esse: qđ Raynaldo eo tp̃re optabilius cõtingeř
posset: quá Fráciscũ Sphortiá sicuti actenus suo regi ꝑcipuo quodá necessi
tudinis iure affectũ accepat: ita noua mutui fœderis accessiõe habere obstri
ctũ: nec ĩ illũ dubitare ab munificẽtissimo gratissimoq; rege multis magnis
q; beneficiis ornatũ iri. Proĩde siquod nouũ fœderis argumentũ sibi cũ eo
rege ĩeundũ firmádũq; putauerit: sua utereť opa: q̃ magnopere ei ꝓfuturá
re ipsa facile ĩtelligeret. Interim siqd uel cõsilii uel opis ꝓ regis cõmodo ꝑ
stare possit: gratissimũ sibi futurũ: ꝑterea francos Raynaldo duce aduersus
boscenses castra hẽre: oppidũq; enixe oppugnare: nec ĩde nisi eo aut ui cap
to: aut ꝑ deditionẽ in potestatẽ accepto recessuros ab eodẽ cognoscit. Huic
Fráciscus: satis sibi esse cũ regia frácorũ domo amiciciæ respõdit: q̃ & ser
uare multis iá annis didicisset: & augere ĩtegra fide: cuius ꝑ oẽm ætatẽ fuis
set obseruátissimus fixũ haberet ĩ aĩo: neq; ẽt quádo grauissimũ cũ ueneto
rũ republica sũmis opibus potẽtissima ꝓ Mediolanẽsibus bellũ gerat: auxi
lii qcq̃ ab se Raynaldũ sperare eo tp̃re posse: Sed illud in primis eũ edocere
nõ bono cõsilio tá paucis copiis ĩ aliena p̃ria alienis moribus alienis finibꝫ
ꝓcul domo proculq; amicis oppidũ muro cinctũ & hoĩnũ numero aduersa
sibi factione munitũ obsedisse Abundare Mediolanẽses copiis: hẽre præter
eas: quas ĩ exercitu habeát: alias q̃ plurimas multis locis distributas. has faci
le cogi: & aduersus eum ĩmitti posse nuncio demõstrat. Quare Raynaldũ
admonere. ne cõmitteret: ut id oppidum: ubi cõsedisset: ex eadẽ calamitate
gallicæ gẽtis & ĩternitione exercitus nomẽ caperet: qua Alexádrinorũ urbs
pluribus exactis annis suæ ẽt ætati memoriá prodidisset. Quáobrẽ optimũ
Raynaldo fore arbitrari: si oĩbus copiis. relicto oppido ĩ Astensium finesse

receperit. Hæc Frãciscus quoniã & ꝑ sua consuetudine & ꝑ fidei obseruan
tia: sicuti cæteris: qbus aut necessitudinis aut fœderis gratia iunctus fuisset:
ita medio lanẽsibus oĩa quæcũq; sibi uel belli cã agenda erãt: uel ab alienis
ĩ dies proposita: cõmunicãda uidebãt: nota apertaq; esse uolebat: Aloysino
bossio & Petro cottæ eoꝝ legatis: q nuper ad eũ redierãt: enunciãda curauit
Quæ cũ ĩtellixisset Raynaldus: & superioribus uictoriis elatus: & ut sũt na
tura galli mobiles: suspicione & supbia agitatus nihil pẽsi habuit: inquiẽs
utꝝ bono uel malo cõsilio eo accessisset: nihil ad Frãciscũ ꝑtinere: q regiis
faueret hostibus: nec quicq̃ ab eo unq̃ in regis cõmodũ nisi simulatũ insi
diusq; plenũ proficisci eo tp̃re posse. Hæc dum apud Placẽtiã gerunt: duri
us in dies ab Gallis boscẽses obsidebant. Ob id Alexãdrinis ciuibus: nisi ꝑ
pediẽ subsidia ferant: sese gallis dedituros nũciare. Quãobrẽ & ipsi apud
Mediolanẽses Alexãdrini ut boscẽtibus ĩ summo discrimine cõstitutis sup
petias mitterẽt: quotidie rogare: atq; instare: q; eo amisso oppido nihil ĩ Ale
xãdrino agro relinquebat: quin omnia essẽt ĩ hostiũ potestate redacta neces
seq; for̃ dicerẽt: ut undiq; hoste circũsepti: nõ multo post tp̃re & ipsi quoq;
in hostiũ manus deuenirẽt. Quibus rebus ꝑmoti Mediolanẽses colligẽdum
parãdumq; celeriter militẽ cõstituunt: quo & sociæ ciuitatis saluti prospi
cerẽt: & imminẽti boscẽsiũ necessitati auxiliarent. Ad Frãciscum ea de re ꝑ
tem exercitus petitum mittunt: ab quo cum multis de causis id a se minus
cõcedi posse respõsũ esset: quascũq; possunt: aliunde copias cogunt. Vigle
biensibus Salẽsibus & oĩbus trãs Ticinũ padumq; populis delectũ imperãt.
Bartholomæũ collionẽ deinde ex Mediolanẽsibus cũ mille circiter equiti
bus & Eustorgiũ fauentinũ Guidonis fratrẽ ex Nouariẽsibus cũ quingẽtis
ĩ traspadanos ꝓficisci iubẽt: ut posteaq̃ Alexãdrinis se adiũxerint: periclitã
ti iã oppido celeriter subsidio esse maturẽt. Cũ igit̃ oẽs: ut iussi erãt: præter
Alexãdrinos ad oppidũ Salas cõuenissent: Collioq; & Eustorgius primi ex
peditionis eius duces: ad quintũdecimũ Kal. Nouembres diẽ pugne dixissẽt
ꝑ patẽtissimos cãpos qđ fraschetũ longobardi uocãt: ĩ hostẽ ꝓducũt. Mitti
tur ex itinere Eustorgius Alexãdria ꝓficiscẽtibus obuiã: ut dum se cæteris
addiderint: illis p̃sidio sit: quoꝝ ad mille & quingẽtoꝝ hominũ arma ferẽ
tiũ partim ciuiũ: ꝑtim mercede cõductoꝝ peditũ & septingẽtoꝝ equitũ oĩ
no erat numerus. Pedestribus copiis Bonus Iohãnes trottus ætate iã grauis
sed animo fortis: & rei militaris & lõgo belli usu perirus: & Angelus label
lus equestribus p̃erãt. Hi ubi ea se militũ phalãge ĩ p̃liũ audẽte stipatos ui
dẽt nõ qua Collio uersabat: sed parte alia uno atq; eodẽ tp̃re ĩ hostes ĩpetũ
facere cõstituũt. Præterea Cãpanella ex p̃fectis equitũ bello ferox cũ delec
ta eqtũ cohorte ab collionæ Boscũ ingredi iussus: qua hostes aberãt porta
nullo negotio in oppidũ introducit: moxq; simul & oppidãi eruptioni se
parãt: & pugnãdi ab iis q foris erãt: initiũ p̃stolant. At Galli ut de hostium
aduẽtu cognouerũt: ab media fere nocte in armis atq; in acie esse cœperũt:
& cũ oppido datis obsidibus postero die se potituros nõ dubitarẽt: contine
re se castris: euẽtũq; p̃lii: ubi opus sit experiri cõstituunt. Erãt ãt peditatu
Mediolanẽsibus multo ĩferiores. mille circiter pedites aut pauloamplius ĩ
castris habebãt: & eos qdẽ Tirões & collectitios: quos paulo ante ex ꝓximis
municipiis euocassent. In his Isnardus Malaspina cũ ducentis ex Cremoli
no oppido numerabat: equitatu uero fere pares. hi ubi Mediolanensiũ copi
as appropinquare uident. relicto impedimentis præsidio: bipartito agmine
castris educũt. Trottus aliquãtisper Alexãdrinam aciem e conspectu hostis
stare iusserat ab collione cõmittenti prælii signũ expectãs. Interim pede
stribus turmis mortem carnemq; frequenter cõclamãtibus exauditur hĩc
ab Frãcis fremitus. Raynaldus Alexãdrinos quosdã ciues: qui cũ eo erãt: qd
ea uox gallica indicaret lingua percunctatus: cum responsum esset: cædem
mortemq; minitari. furibundus extemplo: & nos item inquit more gallico
in guttura mortem inferendo: cũ hostibus rem geramus. His dictis primũ
in eos agmen immittit. Galli sua cõsuetudine cõfertissima acie ingen m

tiq; impetu atq; furor magno cū clamore in Alexādrinā cohortem ferunt. Hi cū ne paulū qdem illoꝝ impetū ſuſtinerē poſſent: perturbati primo cōcurſu fundunt: diſiectiq; terga uertūt. pars maior equitū fuga ſalutem petit. Hos uſq; Salas Derthonāq; effuſo curſu hoſtes inſecuti: multos ex his occidūt. Quot. n. inſequēdo capiebāt: tot caſſide detracta iugulabāt: & inhumaniter crudeliterq; interimebāt: ea lē ī Alexādrinos peditatum q; ſæuicia utunt ferī ſanguinariiq; homines: nulli neq; pcibus neq; pcio parcūt: neq; uincēdo cædi finē faciunt. At Collio & Euſtorgius collectis in unū eqtibus q ex fœdā reliquoꝝ fuga palātes Angelo cohortatore reſtiterāt: alteꝝ gallorū agmē adoriunt: hoc idē ex oppido erumpēs magno clamore ſublato Campanella facit. pugnat utrīq; & a fronte & a tergo acerrime. Cōplures Italici generis milites cadūt. eandē gallis qua paulo ante ī fugiētes noſtros uſi fuerāt atrocitatē exercētibus: ex gallis at pauci iterficiunt. Quod noſtri Italico militari more tātæ crudelitati inſueti: & ſpe conſequēdi et illoꝝ: cā emolumēti aliqd ducti: uiuū q̄ mortuū captiuū hoſtē mallebāt. Raynaldus ſimul ac ſe & numero ſuperari: & ab partibus pluribus premi: nec ſuos ab hoſtiū inſectatione reuerti uidet: oēs paulatim ī caſtra redire iubet ratus cū & ueſtuſto ſuburbii aggere & præacutoꝝ ſudiū uallo eoꝝ more ſatis munita eſſent: tam diu ſe tueri poſſe quoad alterius eqtatus ſubſidia aduenirēt. Sed dum pedē Galli referūt: noſtri acrius enixiuſq; īgruūt: ſeq; ui iter cōfertiſſimā equitū aciem inſinuāt. Ex quo factū ē: ut cū uim noſtroꝝ militū hoſtes ferre amplius nō ualerēt: eqteſq; caſtroꝝ portā occuparēt: & clauſtra hoſtibus immixti īgrderent: Galli ſe fuge mādarēt. Capit extemplo Raynaldus cū maiore ſuoꝝ parte. Reliq; ad caſtellatiū oppidū curſu euadūt. Dum hæc apud Boſcū pugna fortiſſime atrociſſimeq; cōſeritur: gallis a noſtroꝝ inſecutione cædeq; redeūtibus renunciatū ē ſuos iam plio īclinari: eſſeq; ducē circūuentū: & ppe iam deuictū. Quo nuncio pterriti arctiuſq; iter ſeſe conglobati: caſtellatiū eis pximū ſeſe incolumes receperūt: q; neq; ipſi fugiētes noſtris pugnātibus: neq; noſtri plio pdaq; impediti: uim ullā iferēdā putauerūt. Collio caſtris impedimētiſq; gallorū potitus: grauiſq; pda ſuos ab inſequēdis fugiētiū hoſtiū reliqis cōtinuit. Hæc uictoria Mediolanēſibus ductoribuſq; cæteris pgrata qdē extitit & periucunda: ſed multis tamē ex ſuis iniucunda & peracerba: Fuit. n: noſtroꝝ tēpoꝝ memoria apud noſtros cruētiſſima atq; luctuoſiſſima. periere ſiquidē eo plio ad quadringēta hoīnum capita: quorū ī numero ex fauētinis Collionianiſq; eqtibus amplius triginta: ex Alexādrinis ſupra cētū fuere. cæteros ex reliquo peditatu cæſos fuiſſe conſtat. Hæc multis crebriſq; & uariis referētibus nunciis Alexandriā clade perlata: maximus cōtinuo exortus ē in urbe tumultus. immenſus repente mæror totā ciuitatē īuaſit. Vrbs tota īgētibus ē repleta clamoribus ubiq; lamētationes: ubiq; luctus fieri cœpti. Rumor idē rumoribus uariis auctus nobiliorē q̄ eſſet: eā cladē efficiebat. ob eā rē accerſitus cōfeſtim in urbē Petrus poſterla: q cū p Mediolanēſibus ciuitati præeſſet: eo die cum delectu ī hoſtē exierat: tumultuātē ciuitatē ſedere: ciuiumq; animos factionis ſtudio & iueterato quodā ītер ſeſe odio: alterum ī alterius pniciē cladēque irratos pacare cōciliareq; cōtēdit. Sed maiore īſequēti die excitato ibidem tumultu: ī oēs frāci generis captiuos ſæuitum ē. Regreſſi ad multam noctē ex prælio Alexandriā cum præda milites: q inde eo mane diſceſſerāt complures ex Gallis eqtibus captiuos ſecum adduxerāt: qbus ſpe pretii in ipſa pugnæ cōcertatione de capitis ſalute fidē dederant. Hos Alexādrini ciues ob ſuorum cædē ira īcenſi: ſingulis militum hoſpitiis tumultuarie cōquiſitis: quot ex frācis cōpererunt: tot e cuſtodum manibus ereptos ī forū traxere. deinde & præſide: & cæteris ciuibus ſuis alios ſecuri pcuſſos trucidāt: Alios multis illatis uulneribus cōfodiunt. Quiſq; ut ultionis ira furorq; īceſſerat: ī miſeros humano ſanguine animum explet. Deuicto ac deleto p hunc mūdum regio exercitu: Galli q prælio ſuperfuerūt: quos ut demonſtrauimus caſtellatium oppidum fugientes exceperat: inſequenti nocte

relicto Alexádrino agro: ĩ Astésiũ fines urbemq; ꝓfugerunt. Quibus rebus territi Alexádrini municipes quos supioribus diebus se Gallis dedidisse diximus: nulla cũctatione ad pristiná ciuiũ fidé rediere. Idé fecer̃ ciues Bergoliũ incolétes: Guaschis q oppidi eius dedédi auctores fuerát: domo patriaq; pulsis. Præterea lohánes Galeacius trottus ꝙ castellatiũ hostibus tradidisset retétus: moxq; Mediolanũ ꝑductus: ĩ uincula coniicit̃. His rebus feliciter gestis Mediolanéses elati: ĩ Derthonéses cõtinuo animũ cõuertũt: quos qa uti ostédimus: eoꝝ imperio obtéperare noluerát: Frácisciq; ꝑfectum receperát: graui odio ꝑsequebant̃. Itaq; cũ illoꝝ urbi admouédũ uictoré exercitũ cõstituissent: Collio quatriduo post ꝑliũ factũ oĩbus copiis ĩ Derthonésiũ fines ꝓficiscit̃. Deinde lõge lateq; eoꝝ agros populatus: castra ad ipsa ꝓpe urbis mœnia ponit. At ciues nil hostile eo tp̃re timétes: cũ Frácisci fidei & auctoritati plurimũ cõfiderét: multis grauibusq; oĩum pœne reꝝ quas ĩ agris habebát detrimétis uno die affecti sunt. Deinde cũ nõ minus domi q̃ foris ex improuiso oppressi essent: ĩgenti pauore perculsi: qd agát: quidue ĩ táto rerũ discrimine cõsilii captent: nõ satis decernere ualent. Sed oĩbus tandem rebus cõsilio discussis: ubi se omni militũ ꝑsidio destitutos: moenia defensoribus idoneis nuda: quæ plurimis locis uetustate & diuturna pace collapsa erát: atq; armis oĩbus: Præterea & munimétis: qbus se defendere possent: carere uidét: biduo postq̃ eo ab hoste uentũ est: sese atq; urbé Mediolanensium legatis ꝑmisere. Confecto Alexádrino bello: Derthonésibusq; cõpositis rebus Mediolanéses ne ꝙ supererat autumni tépus remitteret̃: ponte qui ĩ Addua apud Leucum uenetoꝝ ꝑsidio tenebat̃: breui téporis spatio obtineri posse arbitrati: Collioné cũ oĩbus copiis eo se celeriter cõferre iubent. Is traducto ꝑ papiésem Mediolanéséq; agꝝ exercitu: qué nouo peditatu Mediolanéses auxerát: ponté ab utrisq; flumĩs ripis obsidet: ac tormétis oppugnar̃ aggressus nullũ neq; diurnũ neq; nocturnũ ope uacuũ tp̃s r̃mittit. Verũ ubi Michael uenetorũq; legati de eius põtis oppugnatione cognoscunt: q̃ primũ magná exercitus parte ꝑ Bergomenses ac Sancti martini uallé obsessis subsidio mittũt. Quorũ de aduétu Collio certior factus: nec sibi amplius ibi manédũ ratus: extéplo sublatis machinis obsidioné soluit. Cæterum nõ facile dixerim quam grauiter quáq; moleste ea Frácisсus tulerit: quæ in Derthonésibus gesta sunt. perspiciebat. n. uir magnanimus q̃ petulanter q̃ insoléter nulla dignitatis suæ meritorũq; habita ratione Mediolanéses urbé sibi amicá suæq; fidei cõmissam a tq; deditá ingéti dispendio affecerit: obsederint: & ĩ potestaté inuitis ciuibus cõpulerint. Cogitabat quales eos ĩ pacato & floréti rerũ statu erga se futuros sperare posset: q ĩ nouo ac nutáti principatu & ĩ sũmo adhuc ueneti belli furore cõstituti: hæc spreto eius honore aggredi ausi fuerinit. Nec poterat secũ multis de causis sæpius nõ indignari: ꝙ eorũ res ab se geri oporteret: quorũ ꝑuersa erga se uolũtas lõga ĩ conficiendis rebus cũctatio nimia ĩ alédo exercitu auaricia: leuis apud milites auctoritas plus sibi negotii: plus animo molestiæ: q̃ & præsens Placétiæ oppugnatio: & ipsi hostes afferrent. Ná ꝑꝑ pecuniæ inopiá Karolus qué quartis castris præesse diximus: cõpositis sæpius impedimétis ĩ hyberna discedebat: Idé faciebat Frácisсus: Picininus ꝑter cæteros lõge molestior ꝙ flisci ꝙ landi: ꝙ Arcelli q̃plurima sibi post Philippi obitũ municipia occupassent: quæ Nicolao patri ab Philippo cõcessa ĩ placétino agro possidebat ut sibi relictis Placétiæ rebus ad ea recuperáda núc totis suis copiis: núc parte sumpta accedere liceret: & importune instare: & petuláter cõtendere non desinebat. Interĩ indicto possessoribus: eoꝝq; adiutoribus bello: municipes ĩ hostium numero habebat. Hos át duces Frácisсus suo hortatu: sua opera: sua pecunia uix atq; ægerrime ꝑ eá oppugnationem ĩ castris cõtinuit. Verum quõiá cum ignobili & ignara plebe: quæ magis ĩ petu q̃ ratiõe mouebat̃. cum non nullis etiá suo nomini infestis ciuibus sibi eo tp̃re agendũ erat. Vbi nihil esse certi aĩaduertebat oĩa q̃tumcunq; dura ꝓ cõi longobardarum rerum ĩcolumitate: æquo animo sibi ferédа: & dissimuláda

hæc ī primis ſibi ſtatuit. Iam cū triginta ferme diebus: totidēq; noctibus dura obſidione multiſq; machinis Placētiā Frāciſcus oppugnaſſet: diruto latiſſimo ſpatio muro: duæ ingēti altitudine turres magna ī foſſā ruina nouiſſime cōciderāt: Quaꝝ ſublimior altera Corneliæ quondā portæ nūc obſtruſæ muniméto ædificata fuerat: tātūq; exinde ruina effeciſſe apparebat: ut pugnatoribus ī aggerē quē cōtra eduxiſſe Thadeū p̄diximus: offerri aſcēſus patefactoq; deinde aditu facilis ī urbē diſcēſus fore uideret. Itaq; aduocato cōcilio: Nō amplius nobis cunctandū Frāciſcus ait: quin expugnādæ urbis fortunā experiamur. Importunā īſtare hyemē: diutius caſtris militē cōtinerī nō poſſe: qđ adhuc bōbardis machiniſq; cæteris efficere potuimus: ſatis ī duſtria noſtra quotidiāoq; militū labore cōſecutos arbitror. His dictis: poſtero die q̄ fuit ad ſextūdecimū kalēdas decēbres pugnæ decreto: ī hūc modū atq; ordinē ad turbādos laceſſendoſq; pluribus locis obſeſſos: & ad uincēdā urbē copias diſpoſuit. primo ne ueneti p̄ſidii placētiniq; populi ī locū unū collatis uiribus difficilior duriorq; pugna redderet: ab p̄tibus tribus uno atq; eodē tp̄re urbē oppugnādā cōſtituit. deinde Carolū claſſi p̄fecit: q̄ eius militē cōpleri ornariq; iuſſit: huic: quo datū ſibi munus egregie obeundi ſit copia: uermiani īſup eq̄tatus p̄tē attribuit. hac p̄ padū & Trebiam claſſe ſubuecta: q̄ forte amnes p̄ eos dies multo hymbre ita creuerāt: ut foſſas admiſcerent: & nauiū malis aut ſuperari: aut æquari pluribus locis muri poſſent: obſeſſos ab ea p̄te īuaderē: muroꝝ ppugnacula: turreſq; excelſiores ac munitiores caperē: eaſq; īpoſitis p̄ſidiis tueri ſeruariq; mādauit: Fauentinū uermiūq; cū reliq̄s coꝝ copiis p̄ ea: quæ ītercedūt: militibus quoad poſſint mœnia adeuntibus laceſſere: ifeſtareq; ciues p̄cepit. Sphortianis āt bracianiſq; ſimul militibus ,pſtrata iacerēt moenia: machinaꝝq; mole hoſtes acriter p̄merent: multoq; acrius p̄mēdos decreuerat: ad faciēdū ī obſeſſos īpetū: uimq; urbi īferendā negotiū dedit. Tota ob id quæ ſecuta ē nocte gregarius quiſq; miles craſtino ſe p̄lio accingit: & ſuī tegēdi corporis hoſtiſq; offēdēdi arma parat. Qui caſtris aberāt: cū fama tum multis p̄ loca dimiſſis nūciis de ſtatuto oppugnationis die certiores facti oēs citi frequēteſq; redeunt. plurimique præterea ex proximis municipiis aut ſpe præde aut ſuis capta urbe auxiliandi cā eodē cōfluunt. poſtea uero q̄ dies apparuit: Carolus ī primis ſuos naues cōſcēdere imperat: moxq; tota claſſe moenibus appulſa: magno uirorū clamore tubaꝝq; cōcrepitu: ut erat imperatū: ſublato p̄liū cōmittit. hinc muro ſcalas admoueri: militeſq; ita aſcendere. hinc paratos e nauibus pontes: qua minor ē muri altitudo: aut laſſari aut īmitti iubet. hinc defenſoribus crebro tæloꝝ ictu muꝝ nudari certat. Reſiſtit cōtra acriter: ita: ut pugnantibus noſtris ſæpius repulſis: ī murum p̄ſilire auderet nemo. Fauētinus ac uermius: ut iuſſi ſūt: faciūt: nō pede nō equo p̄liū cōmittit. fit ab ea parte tātūmodo ineundi certaminis ſpecies: diſtinēdæ pluribus locis multitudinis cā. Nec inane fuit ī ea re īperatoris cōſiliū. His. n. a duabus partibus ac cēſis p̄liis extēplo īgētes excitati ſūt ī urbe tumultus: ubiq; trepidatū: cunctos ubiq; ciues: nulla adhuc poſteaq̄ obſideri coepti ſūt: oppugnatiōe tētata īgēs pauor cepit. rei nouitate Thadeus Gerarduſq; cōterriti: communicato celeriter cū primoribus ciuitatis cōſilio: urbē defendere parāt. Ciues oēs q̄ arma ferre ualet. muro ī circuitu dimēſo diſtributiſq; ītēr ſeſe nocturnis diurniſq; cuſtodiis cōſtitutū ad locum capitis poena edicta cōcurrerūt. Ipſi uero ſimul & Alberthus cū oī eq̄tatu ac peditatu tuēdi anguli muroꝝque ruinæ ſuſcepta cura eo cōuolauerūt. Hic eq̄tes ī acie ſtare. ac īde eadē pena p̄ter eos. quos ī aggere uerſari utilius erat. neminē abire. donec ad murū atq; ī armis eſſet hoſtis. iuſſere. Frāciſcus cū eadē de cā aliquādo tardius ad eū locū ueniſſet: ubi erat pugnādū eq̄tes omnis ætate & corpore graues pedibuſq; inualidos equo cōſiſtere imperauit. Ex reliquis uero quibus ītegra erāt uires. duas pedeſtres Sphortiāo bracianoq; immixtas milite cohortes efficit. Harum priores milites ſingulos ſiniſtra faſces ex uirgultis ſingu

los:quibus foſſam.quam ſecus urbis murum Thadeus.ut prædixímus. effo diendá curauerat:repleri uolebat:dexteraq; haſtá deferre iuſſos pugná inír mádauit.Sagittariú uero ac pilulariú quenq; milité ptim ĩ turribus aduer ſus murꝝ ædificatis:& aggere uetuſtas ĩter geminas urbis foſſas intercedéte collocauit : partim ĩ primæ foſſæ rippa multis oppoſitis ex induſtria tum tabula tum humo factis ꝓpugnaculis ſiſtere: ĩdeq; hoſté cædeř edixit.Qui bus cõſtitutis rebus magno tubaꝝ ſonitu : uiroꝝq; clamoř undiq; exorto : milites nõ ſecus ac imperatú:foſſas muꝝq; ĩuadút.At & ſi faſcé nouiſſimá ĩ foſſá qſq; ĩportař adnitebař: tamé cũ priores duro ac multo lapide teſtis quoq; & caniſtris calce & cinere plenis & feruéti ĩſup aqua obruerenť: ocu loꝝq; lumine & ſpiritu occuparenť:ꝓpauci admodũ ad eá cũ faſce pueniř portuerút. Satis.n.ſuperq; oĩbus erat:ſe ab cõtinuo ueluti hymbre tæloꝝ ic tu:quæ ab obſeſſis ex aggere coniiciebanť:utraq; manu tueri. fit ob id ma gnus ad foſſá armatoꝝ militũ globus:eamq; pauci tráſire audét.pugnatur utrinq; tamé oĩ miſſiliũ geneř enixe atq; atrociter.Vulneranť ab ꝓte utraq; q̃plurimi:cadebátq; ꝓmulti .Ná ĩ táto decertationis furore una oĩno effere baſ Sphortianis militibus uia:qua aggerẽ cõſcédeř poſſent:& ea qdé peran guſta & piculoſa:ut quæ uix tráſeútes binos caperet.forte pons erat qdam ubi foſſa deſinebat: quæ noſtros ĩ aggeré ſaltu ꝓhibebat ex quinque tignis iũctis ſimul cõſtructus.Is ad aggeré ptinebat: herebatq; muri angulo:quod erat turris reliquũ.Corneliæq; portæ ꝓximũ: quẽ qdé põté nõ eo conſilio Thadeus effecerat:ut ĩ reliquas ex aggere foſſas tráſireť: ſed ut q intus fode rét:deſup cõtecti ſaxis crebro ĩ foſſá cõiectis lædi nõ poſſent. Cũ uero pon tis aditũ Sphortiani milites occupaſſét:& ĩ aggeré aſcédeř cœpiſſét:hæc Al berthũ ad Thadeũ dixiſſe ferũt.heri noſipſi hoſtibus ponté cõſtruximus:& aditũ in urbé parauimus Tũc manifeſte Thadeũ animaduertiſſe ſe p ſupio ré nocté reſcindédi põtis oblitũ:grauiſſimũ ſubiiſſe erroré . & ob id ueſti gio militibus:quos & animi uirtute:& corporis uiribus ꝑſtare ſciebat:angu lũ muniiſſe: ꝑcipueq; eius defẽdẽdi aditus curæ Georgiú quẽdá natiõe dal matá ductoré peditũ ĩſigné ac forté ꝑfeciſſe. At nõnulli ex Sphortianis eq tibus animo audaces dimicádo iſtádoq; acrius ĩ aggeré ꝓſilieráť. Sed dum ꝓgredi conáť:& ab tergo ab iis:q poſt angulũ ſtabáť:feriebanť: & a fronte acrius repellebáť: qbus ex rebus nõ ſuccedẽtibus reliqs terga uerteř coacti paulatim retrocedebáť:quorũ ĩ numero cũ eẽt Iohánelus Arianẽſis:de quo ſupra métioné fecimus:ſaxo ĩ aduerſũ caput ꝓcuſſus: in foſſá exanimis cor ruit.Quod ubi animaduertit Frãciſcus: q eo die poſteaq; pugnari cœptum eſt:armatus ſublimiq; equo uectus : iuxta an terioris foſſæ latus huc atque illuc diſcurrẽdo milites ĩ certamẽ impelleř:Sagittarios:tormẽtorúq; mini ſtros:quo ſuũ qſq; munus obiret:hortari :admonereq; nõ ceſſabat. Antoni um taurinẽſẽ artificẽ ĩſignẽ:cui exercẽdæ maioris bombardæ cura erat:cũ rei huiuſmodi peritiſſimus habereť:edocet:ut q̃diligẽtiſſime poſſet ĩ muri angulũ:cuius muniméto ſe potiſſimum hoſtes defẽderẽt:ictus ĩ tẽderet:eoſ que ĩ primis q angulo tecti decertabát. uel ĩteremptos uel mortis metu ter ritos loco depellere ſtuderet. deinde uoce p milites ĩ aggeré reddita:iubet eos:q ibi erát:parietiq; eius hærebát:pauliſper pedẽ referre: & corpora hu mi ĩclinař.Antonius át re diligẽtius preſpecta atq; dimenſa.q; ĩperatú eſt: ſine militis cuiuſq̃ detrimẽto ex ĩperatoris ſentẽtia citius q̃ putarat:exeq; ſ. pila magnæ qdẽ molis ſummo ĩpetu emiſſa : quæ ſupra armatorú militũ ceruices euolás multorũ criſtas corraſerat:prĩo ictu muri angulus ruẽs ĩ ur bẽ cõcidit:ac miſerabile Georgii corpus ĩter cæteros tũ peremptos plura ĩ fruſtra p aera ſpargiť.Quo qdem ictu maximus undiq; lætitiæ clamor ex tẽplo tolliť:moxq; liberius milites ĩ aggerem ꝓſilientes:ubi tutius cõſiſteř poſſe ĩtueréť:audatius ꝑlio incũbũt.pugnať a frõte utrinq; haſta enſeq; cõ minus fortiſſime dũ ſic ĩ ipſis moenibus pugna cõſeriť:Gerardus facto nu per nõ ꝓcul ab eo aggere ĩ murũ iuxta ſolũ foramine : cõportari eo iuſſe rat bombardulá quádá:qua multitudiné ꝓ foſſa ſtanté ſubmouere m iii

posset:admõueratq; ministros:ut ĩ unũ præ oĩbus Frãciscũ: q facile digno scebat̃:pilas omni studio torquerẽt: Ipse uero Frãciscus ubi rẽ tandẽ in an gustũ deductã uidet:q; ad superãdũ ĩ moenibus hostẽ: expugnãdãq; urbem facto opus esset:impigre & subministrabat:& peragebat.Sed dum ĩ margĩe fossæ uersat̃ : ecce inopinãti ex urbis muro aduenĩẽte & secundũ surã eius dexterã radẽte pila uterus equo traiicit̃ :extemploq; cũ eo simul intacto ui dẽtibus plurimis equus humi ꝓsternit̃.Quo casu:q ꝓximi erãt : flæntes ac currunt : & ꝑter cæteros donatus Mediolanẽsis ex familiaribus domesticis ad eũ aduolat:multiq; illũ circũsistũt:quẽ aut mortuũ aut lethali uulner̃ af fectũ existimabãt. Ipse ãt sũmi dei beneficio ad meliorẽ rer̃ fortunã serua tus:cũ pedẽ equino cruore madefactũ extẽderet:nihil sibi mali esse inquit cõfestimq; pedibus stetit ĩtrepidus.deinde qa de eo q; acciderat:iamprimũ ad pugnãtes ierat rumor: & ob eã rẽ territi terga dare retroq; cedere cœpe rant:cũ equum ascẽdisset:& suos tumultuantes aspexisset:ĩgẽti uoce:ut oẽs redirẽt in ꝑliũ:clamare cœpit:nõnulloſq; : quos crista agnoscebat:nomina tim appellãs grauiter ĩcrepabat.Militibus uero ducẽ ex uiuæ uocis signo ĩ columẽ audiẽtibus:mox ĩ animũ redit uirtus:& ĩ aggerem regrediẽtes acri us q̃ antea pugnã instaurãt. hostes cõtra a fronte nemini cedẽtes fortissime repugnabãt : quor̃ ĩ numero Alexãder Siccus Carauaginus eximiæ fortitu dinis operã edebat . Ver̃ ubi ex defẽsoribus q̃ opougnatoribus sagitta pilu laq; frequẽti multo plures cõficerent̃:lãguidius se sustẽtar̃ cœperũt:q; sau ciis abeuntibus integris equo ad mur̃ stãtibus ꝑpauci & ii qdẽ ægre succe debãt. Cũ ita aliquandiu æquo certamine pugnatũ esset:prodit ante alios iuuenis qdã ex Salernitani militibus natione thuscus:cui uicino erat nomẽ audax ĩ primis pedeq; agilis: cæstũ triplici cathena tripliciq; ferrea pilula munitũ ferẽs. Is nihil cunctatus ĩ prioris hostis faciẽ tanta ui deflexit:ut il le primo ictu obtritus retro ĩ ꝓximũ rueret sociũ : & adeo rueret: ut ambo cõciderẽt.Contigit ꝑterea seu dei optimi maximi cõsilio: seu q; sic placẽti nor̃ errata ferebant:ut eodẽ momẽto tertius quoq; aduersus oculum tælo trãsfixus laberet̃. Nam non amplius q̃ bini aut terni ꝑ aggeris latitudinẽ ire simul poterãt:qbus ad aliorũ pedes ꝓstratis: Sphortiani ꝑ eor̃ corpora magno impetu emicãtes acrius ĩgruũt facileq; ex aggere pulsis hostibus: ad muri deambulatoriũ ꝑueniũt:& plane toto ĩ agger̃ dominant̃.Quo rerum successu militũ multitudo nullis prohibẽtibus prædæ cupiditate eo certatĩ ascẽdere incipit:& ꝑ muror̃ deambulatoria dextera sinistraq; diffunditur Sed dispositis ut pugnæ initio ostẽdimus prope aggerẽ : ubi planicies erat haud parua ædificiis uacua pluribus equitũ turmis nõ tam equestri quam pedestri ꝑlio paratis:nemo erat tam ferox animo: q ĩ pomerii planiciẽ des cendẽdi initiũ faceret.Quãobrẽ oĩbus equos:equosq; iter̃ e muro cõclamã tibus Frãciscus q magnũ equitatũ intus esse sciebat: remq; adhuc in pericu lo uersari uidebat:mittit uelociter q multitudinẽ instruãt:ut mur̃ turres que passim ab utraq; parte caperẽt:captasq; tenerẽt : & in ꝓximã sãcti laza ri portã proparẽt.Ipse autẽ cũ nulla tum intromittẽdi ĩ urbẽ equestris sub sidii facultas esset:eiusq; rei celeriter cõficiẽdæ arderet animus:ad Sãcti la zari portã cũ ueterano equitatu cõuolat.Cæter̃ dum eo festinat:ciues quos ꝑ mœnia dispositos esse diximus:ꝑterriti loco cedere.muros deserer̃ & do mũ cõfuger̃:cũ crederẽt miseri se ibi aut totus fore: aut saltẽ aliquod suæ suor̃q; saluti cõsiliũ facilius inuenir̃ posse. Quod ubi cõspicatus ẽ Thade us:nullũ saluti locũ destitutis passim moenibus actũq; de urbe esse iudicat Rebus igit̃ oĩno desperatis:cõmunicato cũ Gerardo & albertho de eor̃ ĩco lumitaee cõsilio:uisum est:ne ĩ tãto tumultu ꝑdæ hostibus essent: in arces cõfugiẽdũ. Itaq; ĩstructis cohortibus mediã ꝑ urbẽ trãseũtes ĩ urbiculã foe da fuga se recipiũt:quæ ad alterũ urbis latus fosustæ finitimũ erat sita.Ea fuga cõspecta multitudo inermis leuisq; armaturæ celeriter e muro descẽ dit Idẽ faciũt armati milites ꝓiectis armis:ut cursu leuiores essent. Ita secũ da & uigesima diei hora iã exacta urbẽ undiq; ĩuadũt: & nõ multo tẽporis

ſpatio diſcurſionibus uicatim factis tota ciuitas capta atq; in p̄dā uerſa eſt
Cū uero ad portā ueniſſet: pandiq; clauſtra Frāciſcus iuſſiſſet: paulū p fori
bus cuſtodū ptinacia retardat. Sed refractis primū clauſtris: ualuiſq; dein
de a p̄fecto ſp̄te reſeratis urbē & ipſe īgredit. Quo tēpore fauētinus uermi
uſq; cū reliquo eqtatu p uiæ ſublatæ portā ītroducunt. At dum Frāciſcus
ad Sācti antonii arcē cōtendit: quo ſe cōtuliſſe Thadeū & Gerardū audierat
uidēs p urbē cuncta tumultuarie agi: rapi: & clamoribus miſceri: ac ex pla
cētinis ēt plærosq; q ſimul cū reliqua multitudine ītroierāt: & ei flæntes
occurrerāt: oīa deniq; humana diuinaq; diripi & profanari: Indoluit ſane ī
felicē nobilis & ātiquæ urbis ſortē: & miſerabilē defectōis ī cōtiū calamita
tē. dimiſitq; ob eā rē celeriter p urbē ex ſuis cōplures: quos ſibi fideles for
nō dubitabat: monaſteria ī ſingula diuīo cultui dicata: & ī ea p̄ſertim quæ
a ſacro muliebri ſexu colerent: quo magnū uirginū matronarūq; numerū
ſalutis cā cōfugiſſe accipiebat: ut ab īiuria & malefitio īuiolatas ſeruari cu
rarent. Poſtea uero q̄ puenit ad arcē: cognouit Thadeū cū Gerardo & Alber
tho exinde paulo ante ī urbiculā ei arci ꝓximā cōceſſiſſe. Qua qdē arce nul
la mora recepta: hæc Thadeo p Tubicinē enunciari iubet. cū ſe eū ī locū iā
redactū uideret: unde nequaq̄ eſſet euaſurus quin ſuā ī poteſtatē ꝓpediem
deueniret: ſe ſibi atq; urbiculā traderet: nec expectaret: ut uel fame: uel ui
militū ſicuti ī urbe deuictus ita ī urbicula uinceret: qa uicto ſemper deteri
or ī dies cōdicio fieri ſoleret. Thadeus ad hæc cū cibariorū īopia urbe amiſ
ſa: uix bidui ſpatio ſe teneri poſſe animaduerteret: ita reſpondit: nō uideri
ſibi: tenebris iam factis deditionē multorū faciēdā: Sed poſtero die & eius ſe
arbitrio deditur: & quæcunq; īperaſſet: facturū. Inter hæc nouiſſimus om
niū Karolus armis ī claſſe relictis: urbē pœne ſero īgreſſus eſt: q cū omnia
a reliquo exercitu capta occupataq; īueniſſet: & ob eā rē q ei eodie ī nauali
dimicatione ſocii fuerāt: p̄dæ expertes grauiter quererent: ciues ad quingē
tos: q forte turris cuiuſdā muniméto adhuc in urbe ſe tenerēt amiſi lucri
loco ſibi cōcedēdos depoſcit: Qua re audita Frāciſcus: & ſi iidem iam ad eū
ciues de deditione miſerāt: coſq; ac cæteros captiuos liber dimittēdos ſtatu
erat: tamē & militū querela: & ducis poſtulatō: quæ nō aliēa a militari uſu
uidebat: & q eius dicto Carolus audiēs ſemp fuiſſet: effecerūt: ut obſequen
dū illi eſſe putaret. Sic igit re facile cōceſſa: ne ob id ꝓpter inuidiā aliqua
inter milites cōtentio oriretur oēs eodē modo captiuos ciues habēdos iudi
cauit. Qualis aūt quantaq; fuerit eius urbis clades: quæ cōmiſſa inſequēti
nocte ſcelera: quot iter milites p̄dæ cupiditate illata uulnera: Quot cedes ī
uaſta urbe a multis hōinū millibus hoſtibus ēt īmixtis facta fuerint: haud
facile explicari poſſet. Multa. n. ac uaria nefanda p eā noctē facinora nō ī
uictos modo: ſed ī ipſos ēt uictores ſūt ꝓpetrata. Quiſq; ut libido īceſſerat
ullo ſine humano diuinoq; metu ſceleratū expleuit animū. Qui p̄da uacui
erāt: facto pditiſſimorū hominū numero: mutataq; facie domos ab aliis oc
cupatas ferro igneq; expugnauerūt: & multoq̄ priores immitius cū miſeris
egerūt. Alii alios bonis belli iuſ partis exuētes: uita īſup ſpoliauerūt. ubi il
luxit: Thadeus nulla exceptione cū eqtatu ſimul & urbicula ſeſe Frāciſco
pmiſit. dum āt inter reliquos captiuos Gerardū & Alberthū præ omnibus
diligētius uictor īgrit: cōperit eos poenas ueritos ob eā qua ille aduerſus eū
dum Cremonæ ſupiore āno p uenetis legationis muner fungerer: hic ad
uerſū Mediolanēſes p̄fidia uſi eſſent p noctē pedeſtri itinere Parmā uerſus
fugiſſe: abeūdiq; illis facultatē īcuſtoditos uiaq; aditus p̄buiſſe: ꝓpterea qđ
oībus eā noctē ītra urbē militibus prædæ ītētis nullæ uſpiā uigiliæ fieret.
Vexq; Gerardus corporis oner grauior nō diu euaſit īcolumis: cōpræhēſus ē
. n. multo iā die errabūdus: īcognito habitu ab braciāis ſatellitibus nō lōge
a florētiola oppido. Alberthus uero peditibus aptior diligētia ducū ēt adhi
bita: quāuis a multis quæreret: poſt biduū ī regiēſiū fines puēit. Dum hæc
agunt: quæ per ſuperioré noctē ſcelera ī urbe admiſſa ſunt: multorū quæ
rebus Fraciſcus cognoſcit: quæ cum moleſtiſima illi extitiſſēt: miſe m iiii

ráda præcipue mulierũ cõditione permotus: eas statim seu uiris ac parenti
bus siq reperirẽt seu hospitibus cõmiseratione quadá petẽtibus: quoꝝ ma
gnus ut demõstrauimus eo cõfluxerat numerus: reddẽdas iussit: captiſque
poená q nõ paruisset: constituit. Sacra ac pia rursus clausträlia loca integra
atq illæsa eadẽ poena seruari mãdauit. Ipse ꝓterea urbẽ colluſträs: quot sce
lestissimoꝝ: q tum cõtra ius belli deliquissẽt: cõpræhẽdi poterãt: fune illi
co suspẽdi iubet. Multas quoq ac graues iter milites illatas nataſq prædæ
cá iniurias atq seditiones sola uel pſẽtia uel dicto sedebat. & quoniã eadem
de cã nouæ ĩ horas lites oriebanẽ: ad eas cognoscẽdas atq dirimẽdas uiros
rei militaris peritos & auctoritate grauis iudices delegit. Quoꝝ nũero Tha
deũ ueluti bellicæ disciplinæ sciẽtissimũ ꝓpter lõgũ belli usũ principem
adhibuit: q ea fide & æquitate: eaq patiẽtia oĩa sibi mãdata obiuit: ut ma
gnã inde laudẽ fuerit assecutus: & singularẽ pœne oĩum sibi beniuolentiã
cõparauerit. Cũ hoc homine Frãciscus: & ueteris hospitii: & recẽtis iter eos
familiaritatis ac necessitudinis memor: ꝑter libertatẽ quousq apud eũ fuit
humãissime egit: quẽ post suæ captiuitatis mẽsẽ libertati restitutũ ad suos
eqs armisq donatũ dimisit. In præsidiũ quoq militum clæmẽter uictoria
usus ẽ: quos relictis rebus: quas ĩ ipsa urbis direptione amiserãt: libere Lau
dẽ ꝓximũ ei receptũ recto itinerẽ ꝓficiſci pmisit: eadẽq ducẽtis circiter pedi
tibus cõdicio fuit: q supioꝝ nocte cũ padũ nauiculis qbusdã quas secum ex
Laude adduxerãt: traiecissent: ubi nullæ: ut supradiximus: custodiæ fiebãt:
& ad mœnia urbis exorto iam die eaꝝ reꝝ quæ acciderãt: ignari pueniſſẽt
ĩtercepti armisq exuti fuerãt. De his rebus gestis Mediolanẽses Frãciſci le
gatoꝝq litteris certiores facti tridui supplicatiões decreuerẽ. Post captã Pla
cẽtiã quadraginta ferme dies ibi toto exercitu pmãsũ. Quo tẽpre placẽtinos
nõ tã pretiosa supellectile q rebus cæteris quas & ad uitæ usũ & ad domo
rũ cõstructionẽ lõgo iã tẽpe cõparauerã: spoliatos cõstat. oĩa n. absũpsit ma
gna pado flumine nauigãdi opportunitas: Quod ĩter cætera mala: quæ tũ
ciuitati acciderũt: lõge maximo sibi detrimẽto fuisse placẽtini deplorabãt.
ꝓterea & uenetorum exercitus ex cremẽsium transadduanorumq finibus
ĩ ciuitates quæ trãs oliũ: Mintiũ: & Athesim amnes sũt: sicuti quot ánis fa
ceꝝ cõsueuerat: hyematũ discessit: & classis q Venetiis: uti supra memoraui
mus: ex duobus & trigĩta Galeonibus Senatus ædificauerat: ad Casale ma
ius pado subuecta appulit: & Frãciscus copiis p hyberna in trãspadanos di
stributis: nouissime cũ duabus cohortibus Cremonã profectus est.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER VNDECIMVS.

DVm esset Cremonæ Frãciscus: nõ minus pado flumine ea ciuitas q̃ terra ꝑmebat. Quod cũ uniuersus pœne ager ĩ hostium eẽt potestate: ad ipa ꝓpe urbis moenia quotidie ĩcursiões fiebãt: & dimissis ab uenetorũ classe biremibus: & actuariis ꝑdatoriisq nauiculis ꝑmultis totũ id padi littus: q ad parmẽsẽ placẽtinãq orã ptinet: unde cõmeatus sine piculo eo abũde ĩportabãt: crebrius lõge lateq uexabat. At Frãciscus ubi p hyemẽ his ciues angustiis liberaꝝ minus posse uidet: ne eo aditu pturbato: q adhuc tutus ciuitati ĩ trãspadanos relinquebat: oĩ ex pte cibariis ĩtercluderet: magnopere sibi curãdũ putauit: ut põs q ibi uti demõstrauĩus: ĩ pado erat: cõtra aquæ & hostilis classis ĩpetũ: ita cõiret: ne aut capi aut ĩterscidi posset. Quãobrẽ ad firmitudinẽ tigna ei opi adiũxit. Quod ꝓfluminis latitudinẽ mille circiter passus cõplectebat: & quantũ ĩ longitudinẽ patebat: ab inferioꝝ latere propugnaculis plureisque frequentibus instruxit: & ualida ab utraq ripa castella obduxit. Ibique magnæ latitudinis tormenta collocauit. ꝓrærerea Horolandum palauicinũ: qui plæraq nõ procul ab eo flumine municipia possidebat: intẽtum ad omnes hostium impetus esse iubet: ac in eo magnam

se spem pontis defendédi ac subleuádæ ab inopia frumẽti cremonæ haberẽ ostendit:& Mediolanéses ad reficiédas naues quæ papiæ erát classemq; instruédá:& ad pecuniá cõparádá : qua ineunte uere ornari exercitus possit : hortari & admonere lr̃is legationibusq; assidue nõ desistebat. Sed dum hæc sũma diligétia confici studet: res longe aliter: q̃ cogitarat: atq; ꝓposuerat : occulte agũt. Quod post placentiæ expugnationem ab iis maxime: q̃bus eo bello subleuari oportebat: graues in eũ insidiæ strui cœptæ sunt. Picinini enĩ fratres: q ĩnata & capitali quadá simultate illũ ĩsequebát: nulli rei magis ꝑ id tp̃ris studebát: quá quéadmodũ ad internicioné eũ redigere possent Accedebat ad hanc fratrũ ꝑfidiá singularis Frácisci uirtus & potentia: oĩsq; rerũ accessio Mediolanensiũ primoribus ualde suspecta esse coeperat : cũ metuerent: ne aliquádo inuiti una cũ Mediolanensiũ ĩperio in eius potestatem corruerét: & ob id nihil qđ ad Sphortianoꝝ nomen gloriáq; ꝑtineret : audire æquis auribus poterant. Gerardus dandulus uti demõstratũ é: ĩ bracianorũ erat potestate. hunc adduci ad se Frácisc̃us magnopere cupiebat. cũ ab eo de Cremonésiũ ciuiũ quorũdá fide exq̃rer̃ nõnulla cognoscereq; uellet. Quod cũ ab picininis sæpius cõtendisset: ĩpetrare nequaq̃ potuit. Hi. n. re postulátis neglecta captiuũ data libertate cũ his mandatis domũ remiserunt: ut suo senatui referret: eodem picininos erga uenetos esse animo: quo erant cum primum Philippus e uita excessit : eorumque mentem qualis esset satis Gentilis Leonissali ducis interuentu esse cognitam existimare : sua opera Mediolanenses: modo ipsi uelint: & pacem & societatem cum iis cõtracturos seruaturosq; perpetuá: ꝓpterea qđ maior ciuiũ optimatum pars nõ minore odio Frácisc̃ũ Sphortiá habeat q̃ ipsi ueneti infenso feruét aĩo. Quo qdé aut e medio sublato: aut longobardia pulso: futurũ: ut cũcta pro uenetorũ nutu ꝑ Italiá ꝓcederét. His a Gerardo ĩ senatu expositis: non multo post tp̃re eo ꝑ internũcios se creto deuentũ est: ut Mediolanenses cõi cõsensu legatos de ineunda cũ uenetis pace Fráchinũ castillioneũ iurisconsultũ cui plurimũ fiderent: Oldradũ lampugnanũ. lohánẽ meltium. & Ambrosiũ alzaté Bergomũ miserint: q̃bꝫ paucis post diebus re ĩcõposita redeũtibus: rursus eodé missus é lohánes meltius cũ christophoro uelate iuris perito firmádæ eius pacis cá. Hæc Frácisco cũ molestissima essent: qđ ĩtelligebat quátũ suæ suorũq; salutis interesset: si ea trásigerét: quæ de pace circũ ferebát: quádo qdé oĩa ad suá suorũq; ꝑniciẽ tenderét: mittit Aloysiũ bossiũ legatũ apud se agenté: ut Theodori fratris opera: q cõtrarius Triultiæ erat factioni: quæ iá essent de pace decreta interturbaret. Scribitq; ꝑterea legatis: quos Mediolani habebat: ut idé a necessariis amicisq; dádo ac pollicédo agi studerét: aptissimeq; deĩde oĩbus in ciuitate demõstrarent: eá pacem cuius petendæ gr̃a missæ essent bergomũ legationes: nõ securũ Mediolanẽsibus ociũ: cũ plena sit insidiarũ: sed cõtinuũ ferme in faucibus uisceribusq; bellũ: nõ publicæ libertatis diuturnitaté: sed seruituté breui parituram laudésibus transadduanisq; in uenetorũ potestate ꝑmanétibus: quá quidé ad rẽ iá ciues ꝑmulti & ipsi ét magistratus assentiri uidebát. Quibus ex rebus factũ é: ut multos ciuitatis Theodorus & Georgius lampugnanus audaces ambo atq; impigri: quorũ apud plebé auctoritas plurimũ ualebat: ĩ suá belli gerédi sententiá traxerint. Interim legati Mediolanenses ita cũ uenetorũ legatis egerũt: ut ꝑte utraq; qđ obtineret possidente iter duas respu. pax esset. Id cũ ab Mediolanésibus publico noningétorũ ciuiũ decret o ꝓbari oporteret. Et ut efficeret̃ ꝑter cæteros cũ clientela Arasmus triulcius curaret Frácisco quidé amicus sed amicior libertati cui obstare illũ cernebat tota comésis porta: quæ uti demõstratũ est: sextam urbis partem continet. Theodoro & Georgio auctoribus cõmota é. deĩde magna populi multitudine coacta bellũ bellũq; ét cõclamáte: ubi ĩ curiá prĩcipũ uétũ é : ab frumẽti multitudĩe Arasmus petit̃: qđ foedæ ꝑnitiosæq; pacis eét auctor: Qui populari tumultu territus ui multitudinis cedendum ratus bellũ & ipse ꝓtinus inclamat: cunque se paulatim multitudine explicasset: domum se recepit.

Cum igitur communi consensu Mediolanenses perseuerare in bello decre uissent: ex eo die ad belládi studia cõuersis oĩum animis ad eas res cõficiẽ das: quas multis ante diebus Frácisscus ĩ senatu ꝓ suos deferri iusserat: ꝓpẽ sius enixiusq; opam dare coeperũt. Magná classis ptẽ ꝓ tp̃re armis nautis & remige ornatũ Cremoná mittũt: reliquũ uero classis uti ĩ diẽ instruitur & in aquá deducí: eodẽ celeriter proficisci iubẽt. Antoniũ uintimilianum ꝑterea qué Meltii p̃sidio ab uenetis relictũ diximus: cũ eẽt Mediolani trás fuga mille & qngentorũ eqtũ & peditũ qngentorũ stipẽdio cõducũt: data q; pecúia se propere bello paret: cõtendũt: distribuiq; itẽ argẽtũ frugaliter in reliquos militũ duces: q placentinoꝝ p̃da abfuerát: magnopere curant. Frácisscũ uero: picininos: ac uermiũ: Carolo & fauẽtino p̃termissis: q se libe ros esse dixerint: & alter in mátuanos: alter in flaminiam oĩbus eoꝝ copiis hyematũ discesserát: mirũ in modũ & hortari: & orare non cessant: ut pro reip. cõmodo nõ expectato dependendæ pecuniæ tp̃re: cuius inopia tũc plu rimũ laborarent: ex hybernis copias educerent: & quátacúq; celeritate fieri possit: Trásadduanos aggrederent: quorũ oppida nõ dubitabát ĩparatis ce leritateq; ꝑuentis hostibus nõ multo labore paucis diebus in potestatem re digi posse. Frácisscus & ĩ quod ab se tátope petebat: nõ sine magna militum querela atq; incõmodo fieri posse intelligebat: tamẽ quoniá Mediolanẽsiũ postulatis satisfacere uolebat: quo in reliquũ tps obsequẽtiores in rebus ge rendis sibi essent: quæcúq; ipsi proposuerint: mõ a belli gerẽdi rõne nõ di scederent: se pro uiribꝰ facturũ respondit: ꝓbauitq; p̃sentis ĩ trásadduanos profectionis cõsiliũ: dúmõ propediem pecuniæ exercitusq; supplementa: priusq; esset ĩ expeditionẽ ab hoste proditũ mitterent. His rebus cõstitutis Franciscus tria inter oppida pisleonẽ Cremá & castellionẽ idoneũ tutúq; colligendi exercitus locũ nactus huc cõuenire oẽs imperat: pauciq; diebus cõtractis undiq; copiis: singulis aureis númis rhenẽsibus ĩ milites singulos distributis: & cybariis dierũ decẽ ex publico cõparatis: circa kalẽdas Maias Mozanicá primũ: deinde Vailatũ aggressus obsidet. Triuliũ postea ducit. hæc oppida q̃q̃ firmo peditũ p̃sidio ab uenetis tenebant: tamen coactis ui tormẽtorũ oppidanis: decem circiter dierũ spatio obtinuit. Quibus in pote state acceptis: p̃sidiisq; uenetorũ cũ armis bonisq; oĩbus ad suos dimissis. Cassiano admouit: Quod oppidũ uti initio ostendimus in mediolanensi ẽ agro: fluminis ad ripá positũ: ex eo ad trásadduanos pons ptinebat. Id uali do peditũ p̃sidio ab uenetis sũma cura custodiebat. eodẽq; tp̃re cũ Eustor gius fauẽtinus haud parua militũ manu ab Mediolanensibus eo missus ue nisset expugnato uico: q aggere fossaq; circúdabatur: qua ad occidentẽ spec tat solẽ castra ponere iubet: pontẽq; deinde ĩ Addua pluribus iúctis lembis celeriter faciendũ curat. quo utriq; exercitus facta ultro citroq; transeundi potestate: sibi auxilio esse possent: & cõmeatus e Mediolano ad maiora ca stra trásportádi foret facultas. Cæterũ muro atq; aggere receptaculi: quod est pro arce cõstructũ assiduo bõbardarũ ictu ad solũ deleto: ui eadẽ quoq; munitio capit. Arxq; q̃ maiore deinde conatu duces aggressi sunt: post diẽ decimũ q̃ oppugnari Cassianũ coeptũ é: in potestatẽ Mediolanensis populi per pactionẽ accepta ueneto p̃fecto cũ peditatu Bergomũ incolumi trásmis so: deuenit. Quibus núciatis rebus: q Meltio p̃sidio erant: metu perculsi. re licto oppido laudem profugere. Cassiano igit cũ arce pontẽq; recepto: Frá ciscus reliqua trásadduanorũ oppida recupatũ pgẽs Ripaltá siccá adortus circúsistit: Quod oppidũ cũ aliquádiu oppugnasset: ĩcolis præde metu ĩpe ttata præsidio salute sese eius fidei pmittentibus ĩ deditionẽ accepit. & Me diolanẽsiũ præsidio muniuit. Pádinũ deinde obsedit: & ruptis deletisq; ui tormẽtorũ aggeribus qbus miro quodá studio Iohánes qda natõe hispanus præsidii præfectus oppidum munierat: expugnauit: moxque arcem qui ei præsidio erant: sese dedentibus recepit. Dum hæc in transadduanis gerun tur: omnia Cremonæ turbauerat: atque terruerat uenetorum classis. & in summum prope discrimen adduxerat. Huic præerat patricia. ex

gente ueneta Andreas Quirinus. Is cũ ad casalensi statione soluisset: & non longius passibus mlile ab ea urbe cõstitisset: postridie q̃ eo uentũ ẽ: ad lapidis iactũ magnã classis partẽ ponti admouit: & cũ ex Galleonibus nõnullo magis oĩbus arduos delegisset: eisq; musculis quos ut diximus catos uulgo appellãt: singulis singulos adiũxisset: & ꝓiectis sublatisq; sæpe anchoris: ꝓpius ei operi adegisset: pluribus exinde locis uno tp̃re oĩ missiliũ genere oppugnare pontẽ coepit: & siquã eius ꝑtẽ aut capere: aut ĩter scindere possit: a mane usq; ad meredié magnis uiribus obstinate obnixeq; cõtẽdit. Nec multũ abfuit eo die qn ponte simul & classe: q̃ ut p̃diximus militẽ nudã eo Mediolanenses miserãt: uno fere momẽto ueneti potirẽt. Descẽsum est. n. multo pedite ĩ arenã: ubi forte paruulã quãdã ꝑ eos dies insulã flumẽ effecerat: Ibiq; adeo ægre ab nr̃is pedestri p̃lio pugnatũ ẽ: ut ex hostibus alii pontem ascenderint: & sũmo clamore uenetoꝝ signa pinnis infixerint: alii magno ĩpetu colũnas succidere: & eoꝝ q desup erãt pedũ plantas piloꝝ cuspide ferire coeperĩt: & q p̃terea in nauiũ pluteis stabãt: multis cõiectis iaculis atq; tælis pluribus locis defensoribus iis: q ex ciuitatis delectu eo missi fuerant põtẽ nudauerint. Quod ubi cognouit Blanca Maria nõ fœminæ sed uiri atq; ducis opam egregiæ nauãdo: tãta celeritate atq; oportunitate cũcta ꝓuidit: ut tã ĩminentissimo Cremonẽses ꝑiculo magna cum laude liberauerit. Occurrerũt aũt illius hortatu atq; ĩpulsu & manu forti & aĩo ĩgẽti ab utroq; põtis capite Roggerins gallus: q tũ ex pisleone accersitus ĩ ea ꝓpe p̃lii cõtentione ueloci itinere urbi appulerat: & Belintiona acres utriq; peditũ p̃fecti: & magna cæde edita hostes depulerũt. Magno p̃terea ad id adiumẽto fuit Bartholomeus Gadius cremonẽsis: q ꝑ eos dies æger domi remãserat: uir qdẽ ĩpiger & singulari bellicarũ machinarũ ĩdustria p̃ditus: q assiduis tormẽtoꝝ ictibus e castellis utrisq; effecit: ut ea ꝑs classis: quæ ad pontẽ ꝓpius accesserat: magno hoĩnum nauiũq; accepto detrimẽto ui amota paulatim recesserit. Salernitanus insup: quẽ urbi Franciscus p̃sidio reliquerat: factis celeriter ex cratibus atq; humo pontibus cũ delecto milite catefractis eqtibus ĩ ĩsulã descendit: hostiles turmas: quæ nauibus egressæ ĩ arido erãt ĩuadit & p̃rio ĩpetu fudit: multos ex iis occidit: multos quos Scaphæ ꝓpter multitudinẽ fœdãq; fugã recipere nequerunt: padus absumpsit. Sic p̃fectus irrito conatu & graui ĩsup ĩcõmodo affectus eo usq; regressus ẽ: ubi ab tormentorũ ictu abditã classem: ĩ tuto fore ꝑspexit: Nec deĩde tamen destitit: qn fere quotidie triremibus nauiculisq; ꝑmultis põtẽ urbẽq; ĩfestaret. De his rebus cũ esset Frãciscus crebris Blancæ cõiugis lr̃is certior factus: cõcilium aduocat: docet quãto ĩ ꝑiculo nõ solũ cremonenses: sed nauales quoq; res uersent: q̃tũq; deĩde cõis salutis ĩtersit: si hostes pontẽ cuius munimẽto integræ adhuc res essent: supauerint: cũ futurũ ꝓcul dubio existimari posset: nullas usq; Ticinũ padi ꝑtes sicuti ꝑ supiora tp̃ra philippo uita regnoq; ĩcolumi euenisse uiderat: tãtis hostiũ uiribus Mediolanẽsiũ classe amissa clausas fore. ꝓpterea oĩbus mõis studẽdũ: ne id qđ uererẽt: aut ĩperitia aut negligẽtia ducũ accideret: optimũq; esse censet: si omisso odio atq; inuidia: recta rõne bellũ gereret: ut oĩ exercitu quã celerrime Cremonã ꝓficiscerẽt classemq; delecto militũ robore cõplerẽt: & hostilẽ secũdo flumine classem inuaderẽt: celerẽ uictoriã relaturi: q̃ se in manu iã habere exploratum dicebat: Deleta uel fugata classe: libertatisq; ꝑiculo cremonensibus: ĩ brixianoꝝ agrũ mox traducẽdũ exercitũ dicit: æ ĩ hostiũ finibus bellũ gerẽdũ: atq; ex ea re necessario fieri oportere: ut uenetoꝝ exercitus quẽ nõdũ trãsisse oliũ sed trãsiturũ in trãsadduanos ꝓpediẽ ĩtelligebat. ꝑmanere in suis finibus cõpelleretur. Quod si diutius ĩ his locis essent: ita nouo hostiũ aduẽtu distinerẽtur: ut in tuẽdis oppidis: quæ in regione obtineãt. reliquũ æstatis tp̃us neqcq̃ cõsumerẽt: In trãsadduanis ãt nihil eẽ reliq: qđ breui obtinere possent. Carauagiũ qđ oppidũ ĩ ea regiõe hostibus relinquebat: nõ uideri sibi ĩ eo reꝝ statu oppugnãdũ: neq; laudẽsiũ ad urbẽ cõmorãdũ: cuius potiũdæ incredibili quadã siti Mediolanensiũ animi arderent: cũ nihil uenetis hoc

tẽpore optabilius. nihilq; qđ magis illoꝝ rebus cõducat: contingere posse: q̃ ut circa ea oppida mediolanẽses tp̃us terant: picinini & si p̃ inuidiã ab Frã cisci sententia: q̃ quidẽ rem paulo ante ille cũ iis cõmunicauerat: dissentire uidebãtur qđ ea in mediũ adducere statuerãt: qbus p̃fectionẽ propositam impedire posse considerent: tamẽ quoniã non uidebãt impræsentia quẽad modũ eius argumẽtis annuẽtibus p̃sertim cæteris: cõtradicere possent: laudarunt & ipsi quoq; p̃baruntq; simul cũ reliquis ducibus ĩperatoris cõsilium: oĩbus una uoce dicentibus: nec aliter bellũ recte geri posse: nisi dedita opa uinci ab hostibus Mediolanẽses decreuissent. Legati Mediolanensiũ ne quaq̃ ex his locis iniussu suorũ principũ discedendum dicebãt: quos de iis quæ in ea cõsultatione dicta essent: q̃primũ suis ĩris certiores facerent. Interim quoniã ita Mediolanensibus placebat: in laudẽses Frãciscus ducendum statuit: & passus circiter quingẽtos ab eo ponte: qui in Addua est: & ad tæli iactum mœnia urbi attingit: castra firmat. Deinde pontẽ in supiore flumĩs parte: quæ Mediolanensem spectat agrũ: scaphis ædificandũ curat. Ibi trãs id flumen Collionẽ qui nup eo uenerat: & Eustorgiũ stationem habere iubet. laudensibus p̃sidio erãt equites ad octingentos: & pedites amplius mille: cũ his quotidie leuia ad pontẽ: quẽ obtinebant: p̃lia cõmittebãtur. Cæterum qđ ĩ concilio pudor corã agere picininos deterruerat: id aliena ope efficere conãtur. Per Brocardũ persicum familiarem eorũ uersuto ingenio uirum: Arasmo cæterisq; suæ factionis ciuibus p̃suadent: ne exercitũ e laudẽsium finibus excedere sinant: neu ornatis Frãciscĩ uerbis simulatisq; consiliis eredãt: q̃ nõ Mediolanensiũ: sed suũ quæreret cõmodũ: cũ Cremonã ipse possideat: & brixia cũ toto agro: quo duci exercitũ sũmopere contẽderet ubicunq; ab uenetis defecerit: ad eũ iure fœderis pertineat: magnũ p̃terea ĩ sinu serpentẽ Mediolanenses alere. oẽm hominis huius fortunarũ accessionem eorũ imperii diminutionem parere. hoc maxime ab Mediolanensibus aĩaduertendũ dicũt. laudẽ postremo facile obtineri posse: si trans adduam in eo loco castra locarent. qui inter flumen & urbana mœnia intercederet: demonstrãt. Hac subdola & pnicioſa Brocardi oſone re ciuibus p̃suasa: q quod cuperent: facile credebãt: mittũtur magistratus consulto ex optimatibus ciues sex in castra legati: quorũ uitalianus borrhomæus domi potens. Oldradus lampugnanus. & lohánes ca sates primi erant: q Franciscum reliquosq; exercitus duces ad obsidendã arctius oppugnãdãq; laudẽ hortarent multaq; hoĩnum millia ei mediolanenses missuros: & quæq; oppugnationi ei necessaria subministraturos dicerent. Hos cũ in cõcilio audisset Franciscus. ĩ eadẽ se esse: qua fuisset hactenus sententia respondit: neq; si p̃seuerare ĩ sua opinione Mediolanẽses uoluerint: ut diu in his locis exercitus permaneat: se passurũ ut Cremona diuturno bello attrita per paucorũ iuidiam & plurimorũ inscitiã in hostiũ faucibus peritura relinqueret. Ostenditq; deĩ de ipso p̃spectu: exercitũ: q citra flumen erat ĩ eũ locũ: quẽ designarãt p̃mẽ dæ laudis ãgustius cã sine certissima militũ pernicie traduci nõ posse. Hæc & si legatorum reditu aperte satis Mediolanenses intelligebãt: nihilo tamẽ secius & bracianorum & ciuium eorum qui cum iis sẽtiebãt hortatu ĩ prio re sententia peruicaciter persistunt. Ob id cum Cremona continenter ipor tuna uenetorum classe infestaret: Roberthum Sanctoseuerinatem: & Manum barrilem cum equitatus delectu eo Franciscus p̃sidio mittit. Ipse uero cum Mediolanensium pertinaciæ non amplius sibi contradicendum putaret: sua patientia omnia dura tolerabat. Interim dum ad laudem castra habentur: Collio q pluribus ãte diebus cum uenetis de suis rebus secreto trãsegerat: magnis diurnis nocturnisq; itineribus Bripium omnibus cum suis copiis peruenit: atq; eo ponte qui ibi in Addua uenetorum p̃sidio tenebat. paucis itinere amissis ĩpedimentis bergomensiũ ĩ fines se recepit. Eius fuga & Franciſci simul hortatu pmoti Mediolanenses Guilielmum lohánis Mõtisferrati Marchionis fratrem. qui a uenetis per idem forte tempus uenia ĩpetrata discesserat. stipendio conducunt: & Collionis loco sufficiunt:

TIAE LIBER DVODECIMVS.

PEr eosdem dies circiter Kalendas Iulias Michael nō prius trā
sire oliū ausus: postq̄ uniuersas uenetorū copias in unū locū
coactas uidit: potētissimo exercitu id flumen traiecit: & circa
Mozanicā castra posuit: Quod oppidū cū triduū oppugnas
set: ui cepit: & magna ī pte confestim a militibus incensum ī
prædā uertit. Quas ob res Frāciscus: qđ his locis ubi erat: pro
pediē sibi discedēdū intelligebat: si tueri parta uellet: rursus Mediolanēses
tentādos putauit: ut p eoꝝ uolūtatē sibi ea belli gerēdi consilia capere lice
ret: quæ saluti oīum & dignitati cōducere uiderēt. Mittit ꝓpterea More
tum Nazariū quē supra nominauimus q modo singulos modo in cōcione
untuersos hortādo docēdo egregiā ducis fidē & optima cōsilia cōmemoran
do: ita biduo Mediolanēsiū animos cōmouit: ut ad sanitatē reuersi cōi cō
sensu decreuerint. uti deinceps Frāciscī arbitratu atq̄ ductu res bellicæ ad
ministrarēt. qđ ubi Frāciscus accepit. miꝝ in modū lætus & grauibus cu
ris leuatus: cū ī priore de inuadēda hostiū classe sententia oīno pseuerādum
affirmaret: quātis pōt copiis exercitū augere cōtendit: atq̄ sic triduo effecit
ut recēti Guilielmi Caroli & Christophori Taureli Guidonis filii quē maxi
me ꝓbabat aduentu & multoꝝ undiq̄ cōfluentiū alioꝝ magno militū nu
mero exercitus creuerit: & quoniā de picininoꝝ bracianoꝝq̄ oīum fide cū
ꝓ tus: quæ Mediolani cōtra suā dignitatē in dies conabāt: tū ēt qđ eos ocul
te cū hostibus cōtinēter agere cognouerat: nō nihil subdubitabat: nequid ī
castris p dolos ī se molirēt. Hos quos diximus: cū uermio duces: qbus plu
rimū cōfidebat: sibi quodā beniuolentiæ & necessitudinis iure secreto ob
stringit. Idēq̄ egisset cū Eustorgio: ni ille p eos dies accersitus ī patriā ad ca
pessendū p Guidonis fratris mortē patrimoniū relictis uermii curæ militi
bus: ī flaminiā discessisset. ꝓterea domesticos picininis exploratores ponit:
ut qd agāt: q due cōsilii ineant: scire possit. Quare ubi se & aduersum æmu
loꝝ iuuidiā familiariūq̄ inimicoꝝ ꝓfidiā tutū: & hostibus si nō superiorē: at
tamē nō īferiorē numero uidet: ex laudēsibus mouet: & p cremenses trinis
castris ad padi ripā ꝓfectus nō ꝓcul cremona ad Mosam dicūt: castra locat
hostes paribus fere itineribus iuxta olii ripā locis tutis nros obseruāt. Inte
rea renūciat Frāciscō Quirinū: ubi primū de eius ī ea loca aduentu certior
factus ē: ueritū ne aduerso flumine iniquo loco dimicare cogeret: toto suo
nauali exercitu ī ueterē apud Casale maius stationē rediisse. Quæ qdē resad
modū ei fuit ꝓmolesta: qđ si loco permānsissent hostes: ne ea minorē ex inde
uictoriā se reportaturoꝝ sperabat: q̄ Philippi tēpre dū sub eo mereret: ii sdē fe
re locis: iisdēq̄ fere æstatis diebus ex potētissima uenetorum classe Nicolao
Taruisino ꝓfecto rettulisse meminerat: Itaq̄ ea spe derelictus: mittit celeri
ter ex suis nōnullos rei militaris locoꝝq̄ peritos: q oībus diligēter explora
tis: qđ' iuenissent: referrēt. Ab his postero die cognoscit. hostilē classem ī eo
padi ramo stare: q penes Casalis oppidi fossā ꝓterfluebat: ī sulāq̄ efficiebat:
ubi īsignē illā calamitatē superioribus ānis Philippi exercitus acceperat: atq̄
eius fossæ labro alligatā: essetq̄ ramū ipsum ab superiore oppidi parte stipi
tū ī terrā demissorū: & ex aqua paululū eminētiū uallo clausū uado tantū
modo relicto: quo nauigiis singulis īgressus exitusq̄ ꝓberet: qđ' ferreis etiā
cathænis munieba: eāq̄ classem oppido castris circūsesso: & nra classe ad
rami ostiū oppositā ab duobus lateribus ex cōtinēti facile tormētis offendi
delericq̄ posse. Ea re ī cōsilio delata: oēs uno aīo eo ꝓficiscēdū: nihilq̄ inex
pertū de expugnāda ꝓfligādaue hostiū classe relinquēdū cōsuluerunt: Sed
enī picinini & si a reliquo rū sententia minime discrepare uidebāt. profectio
nem tamen eā quoad possunt uariis modis impedire adnitunt. Negāt præ
cipue suos milites propter pecuniæ inopiam ulterius progredi posse: quin
etiam ipsis necesse fore dicunt: nisi propediem stipendia penderentur.

Mediolanū uersus remigrare: ubi si pecuniæ eos defecerīt: cibaria tamen frumentaria: quæ Mediolanēses hactenus exercitui dare cōsueuerunt: haud sibi defutura spabāt: Frāciscus qđ ītelligebat: quorsum hæc ab picininisdi ceret: p hūc mōm eius difficultatis cūctationisq; cās illis adimere excogitauit: esse municipia quædā ī hostiū manu: qua iter ad classem facturus esset exercitus ꝓponit. Ex his q̄q̄ suæ erāt dicionis: & quotiēs uellet: in eius fidē redirēt: unū tamē opulētius cæteris p̄dæ militibus destinabat: quo se ab p̄ senti inopia eximere: reficereq; possent. Quod cū oībus pplacuisset: picinini lucri cupiditate pellecti sententiā mutāt: & se signa secuturos dicūt: & castelletū qđ pontionū Cremonēses appellāt: priusq̄ sit e cōcilio discessum direptioni dictū. Vt uero e Cremona eo uentū ē: municipes cōtinuo p eos ciues q ibi p̄dia habebāt: ad Frāciscū oratū mittūt: ut supplices in fidē atq; gr̄am reciperet: qbus ipse ob eā q̄ p̄diximus cām: uelut indignabuudus paucis respondit: se eos: qđ priusq̄ ī eū locū tātus exercitus uenisset: ad eū de deditōe nō misissent: cæteris q ad hostes defecissent: fore documēto statuisse. proinde se ītus tenerēt: fortiterq; defenderēt. Illi aūt nequaq̄ aduersus p̄cipem suū arma sumpturos se dicūt. Interim militibus locis pluribus ingressis excursionibusq; ubiq; factis: castelletū diripiūt. Incolas bonis oībus spoliatos cū mulieribus atq; liberis ab omni iniuria & maleficio Frāciscus liberos eē iussit. Ibi magna uis fruméti: magnaq; aīal iū copia inuēta. Nec ea tamē picinini p̄da cōtenti fuere: nā & si earū rerū magna ps ad eos puenerat: q multo ante alios castellū ītuaserāt: & repugnātibus nullis: multa priusq̄ reliqua multitudo ītroiisset: occuparāt: rursus tamen cū esset ī acie exercitus signis ad casale cōuersis: graué suorū militū inopiā p̄dicāt: nec eorum memores quæ pauloante ad Cremonā ꝓmiserāt: negāt uel inuidia uel īnata quadam eorū alteri animi ignauia eo ꝓficiscēdū esse: asseuerātes magno ibi cū periculo ꝓpinquis hostibus futurū exercitū: ubi & ipsi hostes & nauales turmæ & oppidani ī uno tēpore ī castra pluribus locis īpetum facere possent. Ad hæc Frāciscus & cōmeatū abunde habiturū exercitū: qué pado aduehendū militibusq; distribuendū ꝓuidisset: & ad casale non amplius triduo cōmorandū statuisse dicebat: quo tpre siqua ad uenetæ classi uim inferendā potestas fieret: id facile cōfici posse arbitrabat. Quod si interī hostes suis auxiliū ferre conarēt: qđ magnope optabat: nulla iis mora obuiā ꝓgrediendum censebat. His atq; aliis uerbis picinini ab sententia remouent: & qđ ipse imperator se facturos affirmāt. Nā ea erat Frāciscus p̄ter cæteras animi dotes sapientia & facūdia præditus: ut nihil fere esset ī cōsultandis delibrādisq; rebus tā arduū: qn demōstrādo & psuadendo factu facile: aut tā facile qn durū & p̄difficile redderet: & ī suā sententiā traheret adeo: ut legati Mediolanēses eius uiri prudētiā atq; singulare in rebus bellicis disciplinā admirātes uulgo sæpius dicerēt: & suis interdū scriberēt: nullā esse rē: quā cū uellet: Franciscus in conciliis nō obtineret: Quæ res magnā ꝓfecto ei cōflabat inuidiā: magnūq; parabat odiū: & mediolani maliuolis magis atque magis suspicionē augebat. Postq̄ igit uentum est Casale: ab tribus partibus nam ab reliqua uti ostendimus: flumen ꝓhibebat: ubi classi locus erat: castris circūdat. Deinde quattuor ab duobus oppidi lateribus torméta: sicuti ab exploratoribus acceperat: alia ex aliorum regione summa in classem celeritate cōstituit: qbus die postero hinc atq; inde continenter ab utroque latere naues ꝓcurrentiendas cōficiendasq; studio īgenti contendit. Papiensem uero classem ne ueteribus exercitus cohortibus minueret: eo solummodo milite atq; hominum delectu: quos e parmēsibus nup euocauerat: cōpleri: & ad rami ostium cōsistere iubet: ut si forte ueneta classis metu territa fugæ se mādaret: itinere intercluso prælio decretare compelleret: qđ ex nostre classis p̄fectis Blasius asaretus q nauali pugna ī mari tyrrheno alphōsū regē uicerat: cū se & nauiū & militū nūero lōge hostibus īparē esse diceret: excq ptimuit: stetitq; uniuersa classe eo loco: unde ramus ad Casale defluēs discedebat. Dū hæc agūt: fit frequēter certior FR. Michaelē ad scūm Iohm

ad crucē toto exercitu cōstitisse: minus septēmillibus passuū a nr̄is castris. Qua re nūciata statī qua hostes eo iter facere possent: ad secūdū usq; lapidē uias cōsterni: fossasq; æquari īperat. Speculatores non tā pedites q̄ eqtes frequētes ponit: ut qd ageret hostes scire posset: eo aīo: ut ī eos: relicto castris p̄sidio educeret: & pugnā extra oppidi ædificia aptis campis cōsereret. Postremo neminē pcul castris frumentatū pabulatūue exire pmittit. Quibus ex rebus tātus subito timor oēm pœne exercitū occupauit: ut nō mediocriter ducū aīos pturbaret. Accedebat ad id: qd ut ex captiuis ac pfugis acceperat ad octo armatorū hominū millia in oppido esse: quæ ptī ex classe: ac p̄sidio cui Iohānes pazalia p̄erat: ptim ex oppidanis cōficiebāt: qd eruptionibus crebris quæ nō puo militū īpetu in castra & ad tormētorū munitiones fiebāt: nō obscure iudicabat. Ex quo crescente magis atq; magis singulis horis in exercitu timore cuncti militū duces p̄ter Carolū q̄ magis odio in bracianos quā uirtute a cæteris dissidebat: & taurellū q de prudētia īperatoris nō diffidebat: & p̄clarū aliquod de sua uirtute p̄iculū edere cupiebat. Frāciscum adeunt: & quāto oēs ī piculo uersent: si ibi diutius morent: ubi & a fronte & a tergo magno hostiū numero facile locis iniquis circūueniri possent: ostēdere admittūt: & ppterea eodē oēs aīo p̄ter duos in ipso ēt meridiani solis ardore abeundū īde: & tutū ī locū exercitū reducēdū censent: atq; testantur. Frāciscus: qd tā repentinā aīorū mutationē a timore natā uidebat: cōuocatis ducibus. Nō inqt adeo rex īperitus aut temerarius sum: ut si exercitum in tā manifesto discrimine: ut mihi oēs demōstrare conamini: positū esse p̄spicerem: uos hic amplius manere adhortarer: Nemo certe hic ē: qui plus & rei & nōmis amittere possit cū oīs & uxoris & liberorū & fortunārū mearū oīum salus ex mea solū pendeat salute. Hæc quis ex uobis sit: qui me uolētem putet ire pditū: nescio: Nihil p̄fecto ē duces quare tātope uobis timendū sit. Hæc oīa quæ cōmemorastis: iāpridē aīaduerti atq; prouidi. Hostes oīno contēnendos esse nō censeo. Sed belli ratio & diligētia nr̄a & singularis nr̄orū militū uirtus certā nobis uictoriā pmittere uidētur. Tot nobis copiæ sunt: ut eodē tp̄re & cū his qui ī classe & oppido sunt: quos tātope ptimescere uidemini resistere: & cū uniuerso uenetorū exercitu haud ægre cōfligere ualeamus: & quēadmōm hostibus: si hi in nos irruperīt: si illi eduxerint repugnādū & obuiā eundū cōgrediendūq; nobis fuerit: satis uobis demonstratū existimo. Cæterū exploratā tā de classe uictoriā: cuius potissimū cā huc uenimus: & ī manu habere plane dicere possumus: hāc tantā benegerendæ rei opportunitatē abeundo amittere. Infectis rebus. nō p̄fectio hinc nr̄a: sed fuga potius uidebit: qd quā detrimētosum mediolanēsi populo: q̄q; nobis turpissimū sit futurū: facile oēs iudicare potestis. Quare manēdū hic ī diē crastinū: quæ pexigua tēporis mora ē censeo. Interī qd in hostilem classem tormētis & classe ēt nr̄a p̄ficere possimus: facilius ex rerū successu metiemur: deīde qd nobis expediat: melius iudicare: & qd cōsiliū capiendū sit: tutius ac honorificētius ex ipsarū rerū euētu capere licebit. Hac oīone duces cum nescirent: quid imperatori respōderent: annuerunt: & abeuntes e concilio sese ac exercitum suæ uirtuti cui magnopere cōfiderent. cōmittere dixerunt. At Quirinus a Michaele & legatis admonitus ne eo accedētibus simul cum classe hostibus terreret: neue loco discederet: cum sibi q̄primū ab tergo infestissima acie illos iuadere staret animus paruit ducis legatorūq; iussis: & cum posset obsidionis initio re salua abire: ea spe auxilii frætus ubi principio steterat: præter omnium opinionem perstitit. Sed suis mox opem ferre cunctantibus: cum de discessu cogitare coepisset: pertimuit nostram classem: quam ex oculis stantem aspiciebat: maiore quam esset militum numero ac robore instructam existimans. Sed enim cum a mane usq; ad solis occasum assiduis tormentorum ictibus oppugnaretur: quatereq; classis: maior sublimiorum Galeonum pars ita est in latera saxeis transfixa atque quassata pilis. ut complures non tam ex nautica turba: quam ex militum coborte concidērent. et maxima ubique per nauium alueos et tabulata

hominū cædes: strageſq; cōſpiceret. Quod cū aīaduertiſſent Euſtachii duo Bernardus & philippus q cū Blaxio aſareto & ipſi claſſi ꝑerant ad ramifau ces Frāciſco nō adhortāte mō: ſed īpellente deſcendentes ꝓdenſo nauium ordine prioris ad hoſtē uerſis: iactiſq; anchoris cōſtiterint. duoſq; deinde ꝑ tinus Galeones egregiæ ꝑter cæteros oībus rebus ornatos cōtra aquæ īpetū eo īperio īmiſerūt: ut eos ex claſſe Galleones īuaderēt: q primo ſibi obiice rent: reliquoſq; acriter miſſilibus laceſſerēt: ut qd ī ꝑliū auderēt: ex nauiū motu cognoſci poſſet. hi ut iuſſi faciūt. & primo cōgreſſu ſinguli ſingulos tormentoꝝ terrore defenſoribus deſtitutos nulla cōtētione cœperūt. & ad claſſem uerſos traxerūt: nec reliqua ꝓinde qcq; ueneta claſſis ſede cōmota. Quæ qdē res tātā uniuerſo exercitui lætitiā attulit: tātamq; oīum animis alacritatē ſimul cū uirtute ꝓbuit: ut ſublato timore oīum iudicio parta iā de claſſe uictoria uideret: laudereſq; magnopere ſūma īperatoris cōſtātia. qđ eius prudētia eo res naualis deducta uideret: ut exercitu īcolumi ampliſ ſimā inde eſſent uictoriā habituri. Quirinus aūt tanto nauiū naualiūq; ſo ciorū detrimēto accepto cōterritus: ubi multis ſignis fumo factis: qbꝫ quo ī piculo ueneta claſſis eſſet: facile terreſtris exercitus ītelligere potuerat: ne q adhuc exaudiri: neq; multis quaſſatis nauibus exituq; fluuii occupato ni ſi manifeſta oīum pnicie diſcedere poſſe uidet: deſpāta ſalute: naues oīno deſerere: & oppido naualis turmæ īcolumitatē petere cōſtituit Nam nemo erat nautaꝝ ꝑſidiiq; naualis miles q mortis metu ī nauibus amplius cōſiſte re auderet. Itaq; ī ꝓximā nocte facta in terrā deſcēdēdi libertate: oēs cū iis bonis quæ ꝑ tꝑre humi potuerūt: paucis ī galleonibus ſingulis relictis nau tis: ſeſe in oppidū receperūt. Orta āt luce prima: ut rurſus crebri torméto rum ſtrepitus audiri: & ex cōtinēti cōtortis lapidibus naues cōfodi cœpte: papienſiſq; claſſis uenetæ paulatim appropinquare uiſa ē: continuo Quiri nus: q ut demonſtrauimus: ī oppidū ſe receperat excelſiores nōnullas oībus naues ab iis quos ibi reliquerat ſuccēdi: ꝑciſiſq; rudētibus: ut ipſaꝝ īcēdio cæteraꝝ quoq; exureret: ne integræ in hoſtiū manus deuenirēt: ꝓfluenti de uehēdas dari iuſſit: ut uero ad claſſem flamæ atriq; piceorū fumoꝝ globi ab exercitu cōſpici cœpti ſunt. ex tēplo multitudo inermis: id qđ erat: ſuſ picata: eo cōcurrere coepit: & ꝓtim ſcaphis quas in ripa reperiebāt: ꝓtim na tādo nullis ꝓhibētibus naues cōſcēdūt: & q ſq; ꝑda grauis factus in terram redire: & ī ſtationes arrepta cōportare cōtēdit. Idē faciūt ſumptis nauicu lis q nr̄am claſſem: quæ ignē uerita ꝓcul ſteterat: cōſcenderāt: Frāciſcus id cōſpicatus: mox armari exercitū: & in acie ſtatutis locis cōſiſtere iubet. Deī de ꝑter caſtra: qua ī hoſtē iter ſtrauerat: educit. Sed dū hæc agūt: rumore ī genti inter milites de nauali ꝑda exorto: nemo erat ita dicto audiens: q non eius ꝑdæ cupiditate: qua ꝓmulti ſæpe mortales ad uetita & foeda quæque trahunt eo abire exardeſceret. Ex quo factū ē: ut cū ꝓmulti clanculū acie ad flumen exceſſiſſent: aut famulos miſiſſent: ita armatū agmē exinanitum ſit: ut nō aduerſus hoſtē exiſſe: ſed ad diripiendā uenetorum claſſem totus poene exercitus inermis confluxiſſe uideret: & oīa in caſtris concurſatione & tumultu ꝓmiſceret. Quod ubi Frāciſcus aīaduertit: dimiſſis cōfeſtim ad claſſem & in oēm caſtrorū ꝓtem tubicinibus: milites cunctos unū in locū armatos coire: & hoſtes iā adeſſe pugnari iā coeptū ꝓnunciari locis pluribꝫ cōclamariq; imperat: & capitis inſup poenā iis: q nō paruerint: adhibet. Ve rebat. n. nō mediocriter: ne ſi forte hoſtes quos magnitudine fumi excita tos in armis eſſe renūciabat diuiſum exercitū ꝑdaq; occupatū reſciſcerent tātā adoriendi occaſionē nacti: eo iter arriperent: & diuiſis copiis imparatū offenderent Sed poſteaq; ne id qđē ꝓficere qcq; uidet: magnitudine piculi tā ꝓpinquis hoſtibus ꝓmotus: miſit: q in oēs uenetorū iā captas naues: quas nondū incenſas flamæ attigiſſent: ignē iniicerent. Qua ex re ita factū eſt: ut ſtatim totus exercitus in aciem cogeret: & minus ſemi horæ ſpatio uniuer ſa uenetorū claſſis tāto undiq; conflagraret incendio ut nihil ſupereſſet ex ſeptuaginta nauiū numero ꝑter quattuor ad ſumū Galleones: quorū duos

ſuperiore die captos fuiſſe diximus. Alteros uero cõcurſus initio eo mane Bernardus ad ſuos deduci curauerat: quin ignis abſumpſerit. Cõſtabat nan que ea claſſis ex duobus & triginta ut p̃diximus; nõ exiguæ altitudinis ga leonibus triremibus duabus. totidẽq; biremibus: cæteꝝ uero naues quæ nu merũ cõfecerãt: actuariæ erãt & onerariæ ex uaria & humiliorũ quadã for ma ædificatæ: partim ad tranſuehendos celeriter & in terram exponen dos milites: partim ad commeatus & reliqua quæ bello uſui erant: impor tãda: & padi fluminis nauigationi accõmodatæ. Cõcremata ẽ cũ ipſa etiam claſſe: quæ maximo ꝓpe ſumptu cõparata æſtimabat: ĩgens poene tum bel licaꝝ tum naualiũ reꝝ tum cibariorũ copia: quæ uincẽdi ſtudiũ cumulatiſ ſime cõgeſſerat. His rebus triduo proſpere cõfectis Frãciſcus q̃ paulo ante de mutandis caſtris dixerat: poſtridie cõfecit. Nã & ſi nõ recepto oppido inui tus inde recedebat: tamẽ ne ſuo cõmodo oĩum fere uolũtati ptinaciter re pugnare uideret: caſtra mouit & ĩ uico q̃ piccioꝝ turriculã uocãt: medio fe re itinere ĩter ipſũ oppidũ & Cremonã poſitũ cõſedit. Dum hæc ad Caſale gerunt: hoſtes de ferẽda obſeſſis ope dies atq; noctes cõciliis agẽdis cõſũpſe re: & in his graues ꝓpe inter eos cõtẽtiones exortæ ſunt: propterea q̃ legatis & aliis q̃buſdã primariis uiris placebat: ut ĩ hoſtes totis copiis ireꝝ: & colla tis ſignis dimicareꝝ. Michaeli uero & maiori ducũ parti nõ uidebaꝝ rẽ tan ti momẽti fortunæ temeritati uelut aleæ obiiciẽdã. Nã q̃ rei militaris diſ ciplinã ꝓfitebanꝝ: cũ noſtri eq̃tatus robur & p̃ſtantiã uererenꝝ: & præ om nibus rebus ſumma imperatoris prudẽtiã: uirtutẽ egregiã: ſingularẽq; in bello auctoritatẽ & ſecũdã omni tp̃re fortunã plurimi facerẽt: illius prope modũ totis copiis cõgreſſũ & ꝓhorrebãt: & fugiebãt. & ob id p̃ter legatorũ uolũtatẽ ſe pugna alia atq; alia ſimulãdo abſtinuere.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XIIII.

NOndum certus uictoriæ nuncius ab exercitu Mediolanũ pue nerat: cũ tota ciuitas ĩcertis adhuc rumoribus lætitia ingẽti repleta eſt. & nõnulli ex prioribus ciues: q̃ Frãciſci fortunæ ſemp ĩuiderãt: uarias iã belli gerẽdi cogitatiões uolutaꝝ ani mo: uariaq; ĩter ſe colloquia habeꝝ cœperũt: nec multo poſt Frãciſci ac multorũ litteris re cõfirmata: decreta ẽ tridui p ur bẽ ſupplicatio. Deinde aduocato cõcilio oĩum ferme cõſenſu abrogaꝝ Frã ciſco poteſtas q̃ ſuperioribus diebus de bellicis rebus ſuo arbitratu admini ſtrãdis nõ ſine magno labore impetrarat. rurſuſq; ducẽdũ ĩ trãſadduanos carauagii potiũdi ſtudio exercitũ đcerniꝝ: cũ hi q̃ Frãciſco ĩfeſti erãt: eo op pido r̃cepto: laudẽ poſtea facilius p̃mi oppugnariq; poſſe dicerẽt. & ea ĩ põta tẽ redacta pacẽ cũ uenetis ꝓrſus faciẽdã cẽſerẽt: ne unius maxime bellicoſiſ ſimi ducis ꝓſcriptu rẽpulpicã diu adminiſtraꝝ & maxĩmo ĩſup belli ſum ptu nõ tã publicas q̃ priuatas opes cõſumeꝝ cogereꝝ. Scribiꝝ legatis: ut om nibus publicis priuatiſq; rebus poſt poſitis ĩ trãſadduãos cũ exercitu matu rarẽt. Carauagiũ primo aduẽtu obſideri oppugnariq; curarẽt. Mediolanen ſes mollitũ decoctumq; militibus triticũ ĩ pecuniæ ſupplemẽtũ: q̃ diu ibi fuerĩt: daturos: nulliſq; ẽt rebus quæ oppugnatiõi ei neceſſariæ uideréꝝ: de futuros ducibus polliceréꝝ. Quæ cũ ex lõga legatorũ oratiõe Frãciſcus intel lexiſſet: non ſine graui ĩdignatiõe: Se nõ poſſe uehemẽter nõ admirari: atq; doleꝝ inquit q̃ id q̃ paulo ante decreto publico de bello gerendo Mediola nẽſes ſtatuiſſent: nũc ſecũdis rebus elati ita repẽte nulla reꝝ ſuaꝝ habita ra tiõe retractaſſẽt. Quæ res quãtũ & honori ſuo & publicæ utilitati detrimẽ ti ſit allatura: iudicio eorũ q̃ rei militaris uſũ ꝓbe tenerẽt: relinqueret. ſibi .n. ĩ aĩo fuiſſe & ꝓ rei publicæ & ſuo & exercitus cõmodo ĩ brixiẽſẽ agrũ arma ſignaq; cõuerteꝝ: & hoſtes q̃ tã diu agrũ mediolanẽſem depopulẽ n

tur:arte trás oliũ amnẽ ĩ eoꝝ fines detrudeꝛ:atq; repelleꝛ.Quod ſi res inte
gra ĩ ſua eẽt poteſtate:paucis diebus cõfici poſſe:ut carauagini ſimul & lau
denſes undiq; hoſtilibus oppidis atq; p̃ſidiis circũſepti nõ multo tpe neq;
multo laboꝛ ad deditionẽ cogeꝛẽt. Sed poſteaq; Mediolani ſic res haberẽt:
ut paucoꝝ magis libidĩe atq; ĩpetu quodã animoꝝ: q̃ multoꝝ cõſilio & ra
tiõe ageꝛẽt:& ſui eẽt officii: ut q; Mediolanẽſes iuſſiſſẽt:efficiẽdũ curaret:
ſe quocũq; uoluerĩt ſimul cum cæteris ituꝝ. Hæc poſteaq; queſtus ẽ ex cre
monẽſibus poſtridie p̃fectus quĩtis caſtris quarto Kalẽdas auguſtas caraua
giũ puenit:oppidũ trãſadduanoꝝ ĩſigne:regioniſq; caput:populo frequẽs:
muro ac foſſa egregie munitũ: mille amplius paſſibus ĩ ambitũ aquæducti
bus foſſiſq; frequẽtibus p̃ne ĩuiũ. At ubi nocte priore huc Mattheũ cãpa
nũ.& ludouicũ Maluiciũ bononiẽſẽ cũ ſeptĩgẽtis circiter eq̃tibus & pediti
bus octingẽtis: q̃bus p̃erat Deteſaluius bergomẽſis ab hoſtibus p̃ſidio miſ
ſos renũciatũ eſt:Iniucũda qdẽ & p̃moleſta ea res fuit: q̃ppe q; ob id q̃ du
rior q̃q; diuturnior futura eẽt oppidi oppugnatio ĩtelligebat eiecta p̃ſertĩ
ĩde maioꝛ oppidãoꝝ p̃te:quæ uenetoꝝ noĩ ſuſpecta hẽreꝛ:q; certe p̃ter opi
nionẽ cuenerat:cũ eos quos eadẽ nocte eadẽq; de cã p̃miſiſſet: celeritate ab
hoſte ſupari neq̃q̃ putaret.Præire. n.iuſſerat cũ primũ de cãpani ab hoſtiũ
caſtris diſceſſu cõgnouit: certos equeſtri pedeſtriq; manu cõfertos:& his Pe
trũ lohãnẽ camertẽ uiꝝ forte belli & locoꝝ pitũ ducẽ addiderat:q oppidi
ĩgreſſu hoſtẽ p̃hiberẽt.Accedebat ad id ẽt: q; p̃pediẽ tuẽdi eius oppidi cau
ſa hoſtes toto exercitu p ea loca futuros cõpertũ haberet. Quas ob res uiſũ
ẽ ei:ut ad ſecũdũ tæli iactũ p̃cul mœnibus ſtatões militũ poneret. Itaq; cir
cũſpecto oppidi ſitu:loca caſtrorũ ĩter duces dimẽſus multo iã die erũpen
tibus ſæpe hoſtibus p hũc modũ Frãciſcus cingeꝛ exercitu carauagiũ cœpit
ſuas ĩ primis copias ad eã ipſius oppidi p̃tẽ ſtatiões faceꝛ iubet: quæ ad ori
entẽ ſpectat ſolẽ:& ad uicũ q; forũ nouũ appellãt:attingebat: & qua hoſti
bus breuius expeditiuſq; ad id oppidũ iter foꝛ animaduerterat. Ad dexterã
quæ ad ſeptentrionẽ p̃tinebat:qua ad Morẽgũ itur uicũ:quaue itẽ ad obſeſ
ſos facilẽ hoſti peteꝛ aditũ p̃ſpexerat: bracianos tẽdeꝛ edicit. At ſiniſtrã ue
ro quæ ad Meridiẽ & ad occidẽtẽ uergebat: Guilielmianas Carolanas Tau
rellanaſq; deinde & uermianas turmas locat Quod ãt agri ĩter uermianos
bracianoſq; milites ſtationibus reliq fuit: Id ita paucis ĩteriectis diebus no
uo copiarũ aduẽtu cõpleꝛ:ut nihil ſupeſſet circa oppidũ ſpatii: quin in co
ronã militũ tabernaculis occuparetur .Ex his ãt eq̃tũ ductoribus: quos eo
poſteaq; uẽtũ eſt Frãciſcus cũ ſuis accerſiuerat: ſeptẽ p̃cipue numerabanꝰ:
Frãciſcus ſcilicet Americus & Bernabos fratres Sãctoſeuerinates.Iacobus ur
ſinus.Angelus labellus.Florauãtus peruſinus: q; ſub philippo Maria duce
meruerãt.Antonius p̃terea uĩtimilianus nouiſſimus oĩum recẽti milite ex
ercitui additus eſt:duabus ẽt equeſtris ordinis cohortibus: quæ ex familia
ri & domeſtica philippi militia fuerãt:q̃bus Georgius annonẽſis p̃ficiebaꝰ
eodẽ feꝛ tpe adiunctis.Hos oẽs p̃ter uintimilianũ ſupra quattuor eq̃tũ mil
lia duxiſſe ĩ ea caſtra affirmabaꝰ: Quo q̃dẽ ſuppleméto nõ tã exercitus nu
mero ẽ auctus:q̃ militibus additus nõ mediocriter animus.firmatis igiꝰ in
coronã circa oppidũ caſtris Frãciſcus qđ hoſtes maioribus q̃ cõſueuerãt:iti
neribus appropinquaꝰ finibus ĩtelligebat: Nã lõgius illis p cremonenſes ſe
cus olii ripã q̃ noſtris ĩ trãſaudduanũ agꝝ p̃ficiſcẽtibus iter fuerat: poſtri
die collecto p tpe ppinqs ex oppidis nõ exiguo foſſoꝝ numero: qua ĩcluſi
hoſtes eruptionibus milites faciẽdis ſtationibus occupatos turbabãt: fatiga
bãtq; uias itercedeꝛ:& materie obſtrueꝛ: caſtra itẽ a duobus maxĩe aptis la
teribus de q̃bus ſupra dixĩus.foſſa & aggeꝛ magno ſtudio muniꝛ aggrediꝛ.
Via ẽ carauagio recta ad foꝝ nouũ duces ĩter uicũ ãt ipſũ & nouiſſĩas pe
deſtris manus ſtatiões pari feꝛ ĩ ceruallo foſſa erat p̃petua:tutelæ cã quõdã
circa oppidũ facta uetuſtate & negligẽtia magna ex pte ad ſummũ æquata
Sed forte ibi ad dexterã meridiẽ uerſus p̃grediẽs adeo erat uepriũ plena:
ut niſi paucis locis trãſiri poſſet.Hãc Frãciſcus opportune nactus:q uadrin

gẽtos circiter ĩ lõgitudinẽ paſſus ĩ multo ope inacceſſibilẽ cõtinuo effecit deinde uia ꝓrupta atq; ĩtercluſa: quæ ab latere utroq; ꝓtermiſſis ét ad dexterá uici ædificiis ad ſilueſtria & paluſtria ꝓxima quædá loca ĩtráſmeabili foſſa extruebaſ. In ea ipſa de qua ꝓdiximus foſſa: ubi planicies erat ſatis patẽs põtẽ fieri: repaguliſq; ita obſtrui iubet: ut ꝓ tpe & claudi & reſerari celeriter poſſet. Hæc illa ſane mũitio fuit: quæ poſtremo nõ uniuerſo mõ exercitui ſũmo ĩ diſcrimĩe uerſãti ſaluté attulit: ſed maximá ac memorabilẽ nõ ſolũ noſtris qdẽ ſed poſteris ét téporibus paulo mométo uictoriá ꝓbuit & Sphortianæ porro domui cũ excelléti illa Frácíſci uirtute cõiuncta: quẽ admodũ ex ſucceſſu ac ſerie reꝝ facile ꝓſpici põt: magni príncipatus dignitaté atq; gloriá peperit. Nec id minus caſtroꝝ latũs: q; ad ſeptẽtrionalẽ uergebat plagá: cũ ab reliqs ptibus ꝓximis: ac frequẽtibus tráſadduanoꝝ oppidis tuta redderẽt: foſſa & aggeꝛ munirẽ cõtẽdebat. dum hæc ſũma feſtinatõne apud carauagiũ gerũt: fit triduo poſtea q̃ eo uẽtũ eſt: q; fuit ad kalendas auguſtas: Frácíſcus príma luce ab exploratoribus certior hoſtes copiis oĩbus iá ad Morégũ: qđ ab caſtris quattuor paſſuũ millibus aberat: aduẽtaſ cœpiſſe: qua renũciata: armato cõfeſtĩ exercitu: relictis ꝓportis oppidi ꝓſidiis lõgo turmaꝝ ordíe eo cõſilio atq; aĩo ĩ hoſtes ed ucit: ut uel ĩ ipſa caſtroꝝ locatiõe: ubi nullus plæꝝq; pugnádi ordo ſeruari ſolet: ꝓlio collatis ſignis decertaret: uel ſi forte ipſi pugná renuẽtes eo ſe foſſæ muniméto cõtinerẽt quæ ĩter Bergoméſes tráſadduanoſq; agroꝝ diuidẽdoꝝ cá lõgo olĩ ſpatio fuerat extructa: q̃ & ĩ hodiernũ uſq; diẽ bergoméſé foſſá appellát: illos ſuis caſtris hoſpitio ꝓcul arceret: Sed nõdũ ꝓcurſores ad eá foſſá puenerát: cum ei renũciaſ: iá Morégũ hoſtes ꝓteriſſe: & ad foſſá eádẽ primũ eoꝝ agmẽ ꝓduliſſe. Qua re nec mora noſtri pugna pedeſtri eos laceſſeꝛ cœpérũt: ſubſecutis deinde leuis armaturẽ eqtibus cõmittiſ foſſa tenus ꝓliũ equeſtre atrox qđ ex altero foſſæ labro ſagittariis tæla cõiiciẽtibus noſtri acriter cæderẽt. Ob id noſtris eqtibus diſcurrẽdo defatigatis: eqſq; aut ĩteréptis aut uulneratis cõfectis: duos Frácíſcus ordíes ex delecto ex ſingulis totius exercitus turmis eqte coactos quos ſtatiõarios nomĩabát: eo ĩmittit: iiſq; picininus iunior pugnádi auidus ĩpetrata ꝓcario ab ĩperatoꝛ licẽtia adiũgiſ. Dũ ſic parua utrĩque manu ĩter uirgulta pugnaſ: uox frequẽs ꝓ ordíes exoriꝛ: q̃ plures ex hoſtibus cohortes ꝓ foꝝ nouũ iter ad oppidũ faceꝛ: cõfirmaturq; a nouiſimo agmine ueniẽtibus nũciis eas illo maturaſ. Frácíſcus id ueritus q; nullum munitioni ei de qua obſidiõis initio métionẽ fecimus ꝓſidiũ reliqſſet: cum hoſtes nequaq̃ bipartita tá lõgo ĩteruallo acie dimicaturos exiſtimaret: ex téplo alteri picinino ſeniori mádat: cui primũ ex ducibus eo die cũ ſuis in eundæ pugnæ munus obuenerat: uti hoſtes ad ſuũ uſq; reditũ leui ꝓlio diſtineret: & quoad fieri poſſet: citra foſſæ muniméta æquũ ĩ cápũ traheꝛ conareꝛ. & qa hominis & uirtuti & fidei paꝝ cõfidebat: Dulciũ cõitẽ uiꝝ impigꝝ & belli ſciẽtiſſimũ illi ſociũ & pugnátibus moderatoꝛ adhibuit. Deĩde dũ ad poſtremũ agmẽ celeriter cõtẽdit: & ſiqd ex itineꝛ apud cohortes minus cõpoſite & ꝓter iuſſa factũ uidet: acri uoce caſtigat & moderaſ: dũq; milites forti eſſe aĩo hortaſ: & ad rẽ ſtrenue: ubi opus ſit facto gerẽdá admonet: plures eodẽ tpre a Michaele ĩ ꝓliátes noſtros eqtũ turmæ: quas Guido Rágo Mutinẽſis ex hoſtiũ ducibus nõ poſtremus ducebat: im mittũf: qbus alias pugna pauliſper cõſerta ĩtegras ſuccedeꝛ iubebat. Ex quo eqtes noſtri cũ & numero ꝓmerẽꝛ & lõgo labore nulla ope ſubminiſtrata ſuperarẽꝛ: ad Frácíſcũ picininũ: q; ad duplicẽ tæli iactũ ab certamine ꝓcul ſteterat: mittũt petitũ auxiliũ: q; & ſi ad ꝓliũ patus ſtabat exercitus oĩs: tamẽ nemo erat eques ex iſtituta ab Frácíſco lege: q; ĩuſſus ĩgredi pugná auderet. At ille nedum uĩci ſed uĩceꝛ quoq; ueritus: q; & ſuá ſimul cũ cæteris pernicié ac uictoré Frácíſcũ: cuius uirtus & gloria uti demõſtratũ eſt & ſẽper braciáis ſuſpecta fuit & formidoloſa ppemodũ phorreſceret. Velle ſe potius militũ numero minui q̃ augeri ꝓliũ ꝓ tubicinẽ laborátibus reſpõdit: & ob id pugna protinus excederẽt mãdaꝛ. Quo reſpõſo picininus frater q̃ grauiter n ii

ꝑturbatus: itꝙ fratrí renũciari iubet: ſe hoſtiũ multitudíe nõ ſuperí mõ
ſed obrui. & niſi uelociter ſubſidiũ mittat neq; ſe ſubitinerí amplius: neq;
ſine detrimẽto ex cõfertiſſima hoſtiũ acie diſſoluerí poſſe. Is nec cõſiderato
fratris ſocioꝙ; piculo: eadé ei & dulcio referri ꝑerat. Quod cũ plærique au
diſſent: q armati haſtaſq; manu ad fæmur tenẽtes aderãt: ré ſane ídigná &
ꝑpetuæ ignominiæ notá ſubíre oẽs dicerí ſinguli cœperũt: ſi fratré frater: ſi
ducé milites ab hoſtibus áte oculos circũueniri capiq; paterẽr. ꝓinde eũ ora
re: ut ſibi ire ĩ ꝑlium: & laborátibus ſuccurrere liceret. Nec ob id tamẽ il
le ſẽtẽtiá mutat: qnetiá ſoco neminẽ diſcedeꝛ ꝑmittit. Dulcius eo ꝑcepto q;
a Frácíſco ꝓficiſci credebat: cũ p eũ ꝑſertim enũciareꝛ: quẽ ex ipſius tubici
nũ numero cognouerat: ꝑliũ nõ multo laboꝛ láguidius ígruẽtibus hoſtibus
diremit. Ná michael: cũ oẽm pœne uenetá aciẽ ſicuti ĩ locádis caſtris ſæpe
accideꝛ ſolet: ípedimẽtis a tergo implicitá ítelligeret: q; eqtatus ĩ frõte ex
peditũ habuit: id hoſtibus oppoſuit: & ne foſſa a noſtris ſupeꝛ: ſũmo ſtudio
ſummiſque uiribus conabatur: & ob id haud longe ſuos hoſtem urgendo
progredi ſinebat. At Frácíſcus ad nouiſſimũ agmẽ ꝓfectus: q; ꝓtoria nondũ
tẽtoria ꝓterierat falſo de hoſtibus ab tergo cõclamatũ cõperit: uermioq; ibi
relicto: cui mádarat: ut ſiqd ea hoſtes conaréꝛ: cõuerſis ĩ eos turmis ꝓximis
acriter cõfligeret: cum táto maxíe eqtatu abũdarẽt: ut & ab frõte & a tergo
magnis uiribus cõfligeꝛ poſſent: celeriter unde erat digreſſus eqs pluribus
cõmutatis reuertiꝛ. Ná tátũ ſoli a cohorte poſtréa uſq; ad eũ locũ: ubi pu
gnari cœptũ erat acie mediocribus ĩter ſe diſiũcta ſpatiis: ne ꝑliádo alteri
alter ĩpediméto eẽt: occupabaꝛ: q; tribus amplius paſſuũ millibus cõtineri
æſtimabaꝛ. & admiráti cur ſe abſẽte ꝑlio diſceſſũ eẽt: q; ĩ ſuo reditu ĩpetũ
ĩ hoſtes faceꝛ: & foſſa qua ſe tenerẽt: ſi ui trãſiꝛ poſſet: tẽtaꝛ ſtatuiſſet: cum
haud difficile futuꝛ arbitrareꝛ. quádo qdẽ eos ĩpedimẽtis ſarciniſq; ĩpedi
tos cognouiſſet: reſpõſũ é picinini iuſſu quẽ ꝑlio ꝓfeciſſet: id eſſe factũ: & cũ
oibus ſe iſciẽte caſtra repetẽtibus plurimũ ipſe quereretur: qđ oblata tá op
portuni tẽporis ꝓfligádi hoſtis occaſio uano ſuoꝙ; ſiue metu ſiue cõſilio e
manibus eriperet: dulcioq; grauiter ꝑter cæteros ſuccẽſeret: qđ trepidanti
bus & ab tergo pœne fugitis hoſtibus ſe colligẽdi facultatẽ dediſſet: & alie
no ĩperio ꝑliũ diremiſſet: & ille admirás & quaſi ſubiratus nõ alieno inqt
ſed tuo iuſſu ĩuitus pugna exceſſi tũ manifeſto cognita é picinini fallacia:
& ĩprudẽtia núcii: q qđ ſibi a Frácíſco iuſſũ nõ fuerat: ꝓ iuſſu rettuliſſet.
Ná & pugnádo & poſt pugná ex ꝓfugis cõpertũ eſt: oĩa apud hoſtes tumul
tuarie agi: & terroꝛ cõmiſceri: oẽs nõ ĩ armis atq; uiribus ſed ĩ fuga ſaluté
poneꝛ: & plæroſq; iá ĩpediméta & q; caꝙ haberẽt trás oliũ mitteꝛ cœpiſſe:
& ĩ tãta adeo trepidatiõe uerſari: ut ſi ab frõte repulſi pauliſper ꝑmerent:
actum eo die fuiſſet de ueneto exercitu: cũ nõ multo negotio ĩ fugá territi
conniceréꝛ. Quod cũ ita eẽt: & iá ad meridiẽ ſol ꝓceſſiſſet: & niſi ſũma loci
& tẽporis iniqtate redintegrari ꝑliũ nõ poſſet: rediꝛ ĩ caſtra copias oẽs Frã
ciſcus iubet: & picinini ignauiá atq; ꝓfidiá: quaſi re bene geſta diſſimulan
do æquo ferꝛ animo. hoſtes maxĩo liberati metu atq; piculo: quoꝙ; pars ar
repta fuga: ut demõſtratũ é oliũ iá ĩ brixiẽſes trãſierat ĩter Morégũ & ber
gomẽſe foſſa: ut coeperãt: caſtra locãt: & ígẽti celeritate nouo ſe aggere mu
niꝛ cõtẽdũt. Cæteꝙ; Frácíſcus tá ꝓpinqs hoſtibus duo maxíe caſtroꝙ; latera:
quæ ut oſtẽdimus: ad ſeptentrionẽ & oriẽté ac uenetoꝙ; caſtra uerſa erant:
muniẽda prius q; oppugnádũ ſibi oppidũ ratus: magnũ foſſoꝙ; numeꝙ; ab
Mediolanẽſibus ad ſe celeriter mittẽdũ depoſcit: & plurimũ iſup dieꝙ; pa
bulũ: cuius magna ꝑ loca erat copia eqtes cõuectũ habeãt: ne ſæpius ob eã
cauſã caſtra nudareꝛ: edicit. Deĩde a foro nouo initiũ capiẽs: hoc genus mu
nitionis inſtituit. foſſã iuxta id nemus: de quo ſupra mentionẽ fecimus: palu
ſtre qdẽ: ſed multis perũũ locis: & hoſtiũ caſtris ꝓximũ millia paſſuũ quat
tuor in circuitu effodiẽdá: & aqua cõplendam curat: quæ duo tantũmodo
caſtroꝙ; latera attingebat. huic aggerem pluribus interiectis turribus pedũ
in altitudinem duodecim addit: ut ſi foſſa traiceretur: aſcenſũ hoſtibus tar

daret. Hunc etiam uallo pluteis pinnisq; ligno & cespite factis ita desuper exornat: ut oppidi muri instar uideret. hoc tātū operis quod necessario cōplexus erat: quāq̄ dies atq; noctes operarios ipse fatigabat: tamē ꝓpter illorū paucitatē ægrius q̄ uolebat q̄q; res postulabat: īstruebat. & ob id quo celerius supplemēta mitterēt: Mediolanēses sollicitar nō desinebat. Interim ne opus ītermitteret: q̄plurimos ex ꝓpinqs oppidis fossores quotidiana mercede suo sumptu cōducit. Hostes cōtra: quoad Mediolanēsiū castris ꝓpius mūimētis fossoꝝ aggerūq; oppositis sua castra pedetētim admouer ualeāt: ut spē auxilii obsessis p̄beāt: & timorē aduersariis īcutiāt: ne oppugnar oppidū aggrederēt: nullo ītermisso tp̄re cōcertar cœperūt. Magno.n fossoꝝ coacto numero bergomēsi fossa quingētos circiter passus p̄termissa aliā īgēti p nocte celeritate eduxer: moxq; īter utrāq; peditatū omnē: & eq̄tatus p tē p̄sidio disposuer. Quod ubi Frāciscus animaduertit: arbitratus id qd̄ hostibus erat ī aīo: ne īstituta sine cōtrouersia sub oculis munitio cōficeret: lacessere ei opi destinatos cōstituit. Itaq; uesperi uenetoꝝ oculos sole pcutiente p̄liū cōmittit utrinq; ī ea planitie: quæ ante nouā hostiū fossā patebat acerrimū: & præ pilularioꝝ multitudīe q nup e Mediolano uenerāt teterrimū: quoꝝ qdē pilularioꝝ fumi in nubē coacti ita aera obscurabāt: ut pugnātes alter alteꝝ cerner nō possēt. Qua re multi ex hostibus cecider: plures uulneribus cōfecti p̄lio cesser. postremo oēs turme quas Michael Guido ne duce eduxerat: repulsæ plærisq; īterceptis eq̄tibus: ī īteriores munitiōes sese receperūt: nostris: quos fossa tardauerat: eas īseq nō audētibus. Quā q dē fossā cū ui sagittarioꝝ nudato defēsoribus agger: quē ei fossæ hostes adiecerāt: īpetu facto: supassēt: cōtinuo ē ī hostiū stationes penetratū. Quibus direptis atq; īcēsis: ubi nihil p̄ter tegmēta īuētū est: discursiōibusq; ad secūdas usq; castroꝝ munitiōes factis maius: aliud p̄liū īstaurat: cū his q pro castroꝝ portis sūmo robor cōstiterāt. Frāciscus āt posteaq̄ tenebris iā factis ī reliquas munitiōes minus irrumpi posse uidet: receptui caner iussit: copiasque ī castra sine magno hostiū detrimēto & ignominia ad multā nocte incolumes reduxit. Nā ī ea pugna magna fuerat ī uenetoꝝ milites cædes facta: multa multis illata uulnera: & eoꝝ spectāte armato exercitu expugnata deletaq; munitō. Inter cæteros āt q eo die egregie opā nauarūt: Robertus Sāctoseuerinas & Antonellus cornetanus p̄cipue laudati sūt: quippe qd̄ sēper primos īter dimicatores pugnādo uersātes: Ille militis & ducis: hic militis munus fortissime fūctus: & pilularioꝝ mediolanēsiū manus eq̄tibus ītermixta ita acriter ī hostes cōtorsit: ut singulare suæ uirtutis expimētū p̄buerit: & īgētē hostibus terrorē īiecerit. ueneti hoc nouo totq; supioribus acceptis īcōmodis maior q̄ antea ad belli studia aīo īcēsi: ita sibi conādum cēsēt: ne cū lōge opibus & belli gloria Mediolanēses antecellāt. Jis nouo ac ꝓpe nutāti adhuc īperio: īpēsæ pcēdo cæder uiderēt: Hortabat ad id quoque eos illa maxīe res: q intelligebāt Mediolanēses & ꝓpter pecuniæ inopiam & intestinas inter eos domi dissēsiōes: & militiæ īter duces æmulatiōes atq; discordias: neq; diutius belli eius īpēsā p̄ferr neq; exercitū p autuni ēt tp̄s simul ī castris cōtiner posse. Itaq; sūma celeritate magnū ex dalmatia sagittarioꝝ numerū accersūt: magnāq; ex germania pilularioꝝ manū conducūt: p̄terea equos arma ūdiq; cōparar: ī castra militibus distribuēda submitter: & fossoꝝ numeꝝ augere die noctuq; nō desistūt. brixiēsibus bergomēsibusq; insuper nō paruu armatorū hominū delectū imperāt nec quicq̄ q et ad alēdū exercitū: et ad uincēdū ptiner arbitrarēt: p̄termittūt: ac paucis post īteriectis diebus rursus fossā aggerēq;: quæ uti ostēdimus nostri deleuerāt: p silētia noctis tāta celeritate et altitudine instaurāt: ut facile paucis defensoribus defendi possēt. Quod ubi cognouit Frāciscus haud eo ope pellere hostē posse ratus: aliā contra et ipse fossā atq; aggerē quadringētos circiter passus ab ea fossa. q̄ paulo ante instituerat. faciēdā imperat. portā qua ī ea planiciē de qua supra dictū ē: erūpebat ꝓpugnaculo adiecto muro artificio ædificādā designat. Turrim insuper munitioni ipsi trabe n iii

humo fasce tabulatis quīq; excitādā addit: q̄ tātū ī altitudinē erexit: ut cūc
ta fere uenetoꝝ castra uno exinde ꝓspectu detegerēt. Interim equestria fere
quotidie plia ꝑ eos cāpos cōserebant: q; īter bina castra ītercedebāt: Quæ &
si læuia singula uidebāt: grauis tamē ide equoꝝ strages: grauisq; militū iac
tura hostibus in dies īferebat: faciebat n. Sphortianorū peditū alacritas exi
miaq; uirtus & pilulārioꝝ multitudo: quoꝝ ope eqtes dimicādo maxīe ute
bant: ut ueneto eqtatu sæpe repulso: eoꝝ ꝑ multi trāsfossis eqs in terrā ꝓ
lapsi aut caperēt: aut pedibus ī castra reuerterēt. Cæteꝝ munitiōe ea q̄ ostē
dimus ꝓ facta: tertiā deintegro fossā eodē fere īteruallo ab secūda distantē
ineunt: & sūma festinatiōe dies nocteq; cōstruūt. Huic ēt hostilis e regione
structæ munitionis instar ante portas ꝓpugnaculū adiungūt: moxq; pedita
tū huc oēm duces admouēt: eqtatūq; inter primā & secūdā munitionē cōsi
dere iubēt. Quas ob res ita factū est: ut ea ipsa de qua supra diximus: planici
es decē & octingētos passus omnino in latitudinē pateret: quæ & ab inferi
ore parte eodē nemore de quo mētionē fecimus: & a superioꝝ fossis qbus
dā uetustissimis quas tā nostræ q̄ hostiles munitiones attingebāt: claudebat
hic quanq̄ antea leuibus sæpe ꝑliis certabat: crebrius tamē deinceps & ma
ioribus īterdū copiis pugnat utraq; acies cœpit. Nullus. n. ꝓteribat dies:
quin ob castroꝝ ꝓpinqtatē aut equestre aut pedestre aliquod ꝑliū iniretur
Siqua ab altero exercitus duce e castris cohors ad lacessendū hostē educebat
pugna ab altero nō detrectabat: & ob id dimicabat utriq; acriter ancipiti
ꝑlio. Nā ubi alter suā īclinare aciē uidebat ītegros cōfestim auxilio labora
tibus submittebat: & cū idē faceret aduersarius: prælioꝝ persæpe maioꝝ mi
litū numero quā ipsi duces uellent augebat: & nūc hostes nunc nostri cedē
tes ita aliquādo premebant: ut in ipsas ꝓpe munitōes repellerētur: atq; ex
aggere turribusq; ī hostes tæla cōiicerentur. ex quo maxīa fiebat equorū ce
des: & q peditatu quo nri fere sp prævalebāt: īferior erat. Is maioꝝ incōmō
afficiebat: deteriusq; hēbat. Interdiu āt: Nā hæc: quæ dēōstrauimꝰ: uel ma
ne uel uesperi fieri solebāt: pedestris sæpe pugna lacessebatur: & ubi milites
pugna defessi erāt: inducīis factis ad umbrā qetis cā cōfedebāt: & rursus pu
gna indicta iaculis hastis tæliscq; eminus ꝓtendebāt. Quod & si uenetis lega
tis mīme placebat: & hostilia ob id colloquia uetabāt: nō desistebat tamē:
quin sæpissime depositis armis hostis hostē adiret: salutaret colloquereꝝq;
familiariter: Erāt q neminē ferme in uenetorū castris militē esse dicerent:
q; Frāciscū Sphortiā uelut lumē & optimū militiæ patrē a quoq̄ supari ꝓ
fligarique uellet ꝓ huiusmōi ꝑsertī rebꝰ publicis bellū gerēte: quæ cū neq;
beneficiis: neq; amiciciæ memoria moueret: ꝑ ꝑmiis aut uerba: aut terga:
aut abeūdi ptātē iis dare solēt: quorū opa & labore uicissent. & ad id demū
diuturna ac frequēs īter duos exercitus cōtētio deducta est: ut sigs cū hoste
tælū cōmutaī optabat: ubi ī cāpū ꝓdibat: mox esset suo satisfactū desyde
rio: & sigs itē uel audacia uel inani quadā ostētatōe uirtutis: uel odio ex ho
stibus aliquē singulare ī certamē īfestis hastis peracutisq; cuspidibus ultro
ꝓuocabat extēplo īueniretur q ei uenia a sūmo īpetrata duce: re alacriter
respōderet: animusq; ut plærisq; accidit: acceptis illatisq; uulneribꝰ utriq;
expleretur. Interim cum suas uterque exercitus munitiones cōficere sūma
festinatione contenderet: hostes quod magna operariorum copia: ut demō
stratum est: abundabant: nostros ædificandi celeritate superabant Qua re:
iis quas īstituerant: munitōibus pro uolūtate perductis aliam itē fossam
ab superiore parte: quæ ad Aquilonem spectabat: inire: cœperunt: qua etiā
propius Mediolanensiū castris appropinquare possent. Sed nostris die noc
tuq; prohibentibus cœpto ab opere: quod non sine magna contentōne solo
equatū est: desistēr. Quo irrito conatu: munitiones: quas nouissime extruxe
rant multis uelut urbem bombardulis colubrinisq;: quibus hostes longius
inde submoueant: communiunt quatruorque præterea intus molis magnæ
tormentis loco ædito dispositis intra mūitiones nras quotidie lapides con
torquent: atq; iis rebus terrere milites: & ab ea parte castra nudare sūma ui

cōnāt. Ob id Frāciscus: ne munitiones destituerēt: stationesq; militū offēde
rēt: ita puidit. Aggerē quē initio cōtra hostiū castra īstituerat: multo maio
rē ī altitudinē q̄ antea esset oībus posthabitis opibus educēdū curat: eiq; mu
nitioni p̄ter cæteros q̄ singulis diebus singuliscq; noctibus custodiēdæ eius
cā īperabāt: certū militū numerū ex oī exercitu delectū præsidio adiungit
Huic Moretū ob fidē & sollertiā p̄ficit: eius p̄sidii stationes singulas reliqs:
quas ī ea castroꝝ regiōe milites firmauerāt: locis cōmutatis lōgoq; locoꝝ ī
teruallo abditis aggeꝝ pietibus ī lōgitudinē admoueri pdenscq; ordīe dis
poni iubet. Dū hīc sūmis utrīq; uiribus cōtendit: multi ex nr̄is cadebāt: quo
rū ī numero Bernardinū urbeueteranū nō obscuro loco natū morientē Frā
ciscus uidit: quē cū ab adolescētia apud se multos ānos meruisset sagittari
is p̄fecerat. At dū īfelix hostes nouissima fossam effodere conātes, phibet in
aduersam frontē sagitta ictus paucis post diebꝰ uita excessit. tulit sane eius
uiri desyderiū Frāciscus aggerrime: quē ob eius mite īgeniū egregiāq; in se
fidē unicē diligebat: & nō tā ī rebus publicis illius opa q̄ cōcādis conīliis
cōsuetudine familiarissime utebat. Picininus p̄terea minor cū se īter cōfer
tissimos hostes ualida eqtū manu stipatū īiecisset: eiusq; illi fortiter īpetū
sustinuissent: ī latus grauiter hasta traiicit: quo uulnere cum de eius salute
plurimū dubitaret: Triuilliū lectica delatus e. Sed plures tamē ex hostibus
pisse ī dies cōperiebat: adeo ut plæroscq; peditū p̄fectos bis fere īsdē castris
milites renouare oportuerit. Inter cæteros aūt p̄stātes Sphortianæ militiæ
uiros: quoꝝ nō pauus erat numerus: id de se Cornetanus quē supra noīaui
mus ī his p̄liis expimētū p̄stitit: ut magnā nō tam apud nr̄os: q̄ apud hostes
laudē sibi cōpauerit. Auxit nāq; illa res maxīe eius uiri famā. qđ cum ei ab
Frāciscō p̄cipue īdulgeret: ut p̄termissis exercitus īstitutis ī certamē pdiret
ls quotiēs equestri p̄lio pugnabat: semp alacris manuq; ꝑmptus aderat & cū
aurata bouis cornua ī casside ꝑ christa ferēs. huc atq; illuc emicaret. prīos ī
ter pugnātes cōspiciebat: urgebat: cædebatq; hostes ita acriter: ut sæpe spec
tātes socii eius exēplo accēsis aīsenixius in pugnā cōcitarētur. Inter assiduas
duoꝝ potētissimoꝝ exercituū cōtētiones: & tot tātosq; tumultus & in tāta
belli sūma: quæ tota soli Frāciscō incūdebat: multa ēt acuaria quotidie oc
curebāt: quæ nō mediocriter illius aīum exagitabāt: eiq; nō minus sollicitu
dinis q̄ hostes ipsi afferebāt. Erat in primis in Mediolanēsiū castris ob non
soluta diu militibus stipēdia grauis oīum fere rerū egestas: qbus rebus exer
citus in dies minui. Milites qđ bello gerēdo eorū erat ptis lāguidius agere
p̄fectorū iussis minus obtēpare: Carolus: uermius & uintimillianus p̄cipuæ
quotidianis Frāciscū querelis: ut sibi suis copiis eius uolūtate castris excede
re liceret: obtūdere. æmulationes uero odia suspiciōes atq; dissensiōes: quæ
iā Mediolani ītер ciues & ī exercitu ītер duces uigere cōmemorauimus: ma
iorē ī mōm excreuerāt. In uenetorū āt castris contra sūma oīum rerū quæ
bello usui erāt hubertas: exercitus nō minus trāsfugis q̄ cōducto ac euocato
undiq; milite augeri. Oēs pceptis audire. ducū sūma consensio. & qsq; sine
querela: quo rē laude dignā & Senatui ueneto gratā efficeret: magno studio
cōtēdere. Mittebāt p̄terea a Mediolanēsibus crebræ ī castra ad Frāciscū le
gationes: Quarū aliæ admirari suā ciuitatē. & plurimū dolere dicebāt: qđ
cū tādiu tātus exercitus ad Carauagiū cōtediisset: nondū oppidū esset oppu
gnari coeptū. Aliæ itē nimiæ eū moræ accusātes īstabāt: ut cæteris postpo
sitis rebus ad obtinēdū id oppidū īcūberet: ꝑpterea qđ Mediolanēsis popu
lus sūma pecuniæ īopia p̄ssus haud multos dies tātos belli sūptus sustinere
poterat: neq; tāti ēt aderat frumētarii cōmeatus exercitui suppeditādi facul
tas. hębāt ad id quoq; Mediolanēses picininos frēs subdola mēte ītitatore:
q̄ demōstrare secreto legatis īnitebāt: nō bono Frāciscū erga Mediolanēses
esse aīo: qppe q̄ lōgo eos sūptu labefactari & bello diu īpeditos distineri stu
deret: quo facilius ī suā aliqū pōtatē redigeret. Ná si uoluisset: oppidū tā re
cepisset: sed opū simulatōe rē ex die ī diē ducēt cōari. Ad hæc FR: q̄ uelut
absurda & nullo tēpamēto dicta grauit eius aīmū offedebāt: & patiētia satis

faciebat. facile Mediolanēses existimare posse eo tpre ex amicorū numero esse neminē q aut uincere q̄ ipse magis optet: aut uinci magis timeat: cum plus inde præmii se habiturū speret: & multo plus detrimēti accepturum prospiciat. Proinde longe eos errare qui secus uel suaderent uel crederēt q̄ id se conari conaturūq; sūmo studio: ut illud assequi: & hoc euitare possit. Nō usum esse sibi tā finitimis hostibus prius carauagiū oppugnādū q̄ ualidis castra fossis aggeribusq; ubi munitione magis egeāt: circūuallasset: se q; si ea fossorū copia: ut in tāta rei magnitudine oportuerat: utq; ipse assi due insti terat: affuisset: qđ de muniendis castris īstituerat: cōfeciſſe: oppidū q; machinis aggredi coepisse: atq; ex ea re facile qui recte ītelligerēt: iudica re posse se atq; exercitū ea oīo culpa uacare: qua Mediolani iniq; dānabāt: qn dānates prius eodē crimine dānados. ostendebat deīde legatis: cū in ca stra aduenierāt & operū magnitudinē & hostiū uicinitatē: ducebatq; eos stu dio: ubi acies certare cōsueſcerēt. & eo usq; ut nō solū quæ utrinq; fiebant intueréf: sed & terga nōnūq̄ dare: & se post aggeres abdere sibi esset necesse Ex quo haud aliter fieri posse: quā Frāciscus de munitionibus statuisset: pa lam p̄dicabāt: multaq; p̄terea de graui exercitus inopia deq; nulla seu pua ducū ītер sese fide atq; in oībus poene gerēdis rebus discordia cōmemora bat. Quæ res & si pniciosæ erāt semp in castris: pniciosissimæ tamē eo ipso tpre tā ppinqs hostibus iudicari poterāt: cū nō minorē sibi laborē atq; re bus p̄sentibus piculū q̄ hostes afferrēt. habere postremo Mediolanēses dice bat plures ī eorū castris duces & rebus gestis & belli usu claros: quorū ope ram atq; uirtutē siqs hæc pro iporū rep. maturius meliusq; agere confide ret: poterāt experiri: cui ne īuito qdē aīo se & īperādi q̄ ipse habeat potesta tē tradituri: & cūctis ī rebus ēt si diebus singulis pabulatoribus p̄sidio esse iusserit: obtēperaturū pollicebat. Post quintū & trigesimū diē: quo eo uen tum ē: munitionibus ubiq; pfectis Frāciscus carauagiū tormētis quattuor cuniculisq; pluribus: qbus in fossam irrūpebat: oppugnare sūma ui coepit Interim ueneris ducibus: ne id pereat oppidū: cōsilia quæq; excogitantibus Tiberthus brādolinus ex iis unus audax in primis & īgenio uersutus: cum oīa p̄ter cæteros p̄seueraret: ut aliquod īclusorū saluti remediū sua opera præstari possit: Gregariū se simulat militē & īcognita sordidaq; uestē per id nemoris ītер facit: de quo supra sæpe mentione fecimus: & dum uias adī tusq; p siluā circūspicit: eo usq; puenit: ut nō lōge ab Mozanica abesset: ubi cū multos ex nr̄is pabulātes repperisset: duos uuarū manipulos facit: & ab utroq; fustis uertice pampinis pendentes humeris portās ignotus hostis no tos ītер hostes uelut amicus uadit: & castrorū munitiones ingredit. At cum ad forū nouū appulisset: & haud p̄cul eius uici ædificia præter gressus ma gnifica Frāciscī tētoria frequēs Sphortianæ phalāgis stationes & cāpos q̄ ab ea parte erāt: ad oppidū usq; patere uidisset depositā sarcinā restituit: & per lustratis circūquaq; explorati q; iis: quæ negotio cōducere uidebant: reuer sus: legatis ac ducibus refert: iuenisse uiā: qua facile nō obsessis mō pereun tibus succurrere: sed obsidētes sine periculo inuadere fugareq; possent: oc cultū liberūq; per siluā palustribus q̄busdā locis trabe crateq; æquatis ad forū usq; notū ītер fore hostiles castrorū munitiones quæ intercederent ui stratoru facta hostibus ēt ignorātibus cum nullæ ea custodiæ fierēt: paulo mōmēto deleri: suisq; aditū cohortibus aperiri posse. Inter eū āt uicū & ca rauagiū nihil esse: qđ obstaret: prata primū æquosq; deinde cāpos militū tabernaculis tatūmō occupatos: eosq; lata ad oppidū uia diuisos ītercedere nā ea fossa de qua initio diximus: uepribus p̄spectū impediētibus nō aīaduer sa qđ nō uidisset p̄ uiso referebat Quod cū intellexissent legati placuit mi rū in mōm eis & ducibus q̄bus id cōsilii aperuerat: et spē ferēdi carauagi nis auxilii attulit nō mediocrē. Cæterū non multis interiectis diebus postea quā coeptum est oppugnari oppidum ita sunt ui tormentorū excisa ad so lū moenia ita fossa murorū ruīa repleta. ut dubitadū nō uideret. qn facile prīo īpetu expugnari posset: Quare incredibilis poene timor hostiū mētes

occupat: & nõ minus pugnæ cuẽtus Frãciſci aĩum quatit obſeſſi deſperata
oĩ ſpe ſubſidii ne ĩ pdã ruant: ueneti duces ne amiſſo carauagio oĩs ĩpetus
hoſtiũ ĩ ſe cõuertaſ: uæhemẽter timebãt. Nã ad id utroq; exercituũ pp ui
cinitatẽ res deuenerat: eaq; oĩbus erat opinio: ut inde alter ſine alterius pni
cie diſcedere nõ poſſet. Frãciſcus: ne ſi oppidũ expugnare cõtẽdat: cladẽ ipe
ſibimet pariat: plurimũ uerebaſ. Quod & ſi cõicato ſæpe eadẽ de cã cõſilio
ita exercitũ diuidebat: ut pars expugnationi ei: pars tuendis aduerſus hoſtẽ
munitionibus intẽderet: ſtatuebatq; ẽt: miles q ſq; pdæ pticips fieret. ut ea
ſpe fræti q defendẽdis caſtris deſtinati eſſent: liberiore cõſtantioreq; aĩo de
mandatũ munus obirẽt: tamẽ cognita ĩperitæ multitudinis ĩprudẽtia & in
ſatiabili ppe militũ cupiditate qđ nõ multis ante diebus apud Caſale ma
ius aptiſſime cognouerat: expugnationẽ tẽtare nõ audebat. Dubitabat. n. ne
capto oppido plato q; de præda eos ĩter milites rumore: q; munitiõibus pre
ſidio ſtarẽt: neglecto lucri cupiditate oĩum ĩpio ab his loca ſibi cõmiſſa in
hoſtiũ faucibus deferta relinquerẽtur. proinde placere ſibi magis uel metu
obſeſſos uel obſidione: cũ haud diu ſe ſuſtinere poſſe arbitraref: ad deditõ
nem cogere q armis uincere dicebat. Sed unũ illud maxime eũ uexabat: qđ
uidere uidebaf: ſi oppidi expugnationẽ diutius remoref: ſe & ab Mediolanẽ
ſibus & ab militũ uulgo nõ tã ignauiæ q pfidiæ ĩſimulatũ iri. At dũ has ĩ
ter cogitationes difficultateſq; uerſaf: affuit ei ex ĩſperato fortuna. Nã qđ
ſũmope appetebat: id ei attulit grauis & incognita incluſorũ condicio: pp
terea qđ Campanus: ubi ſe ĩ extremo ſuæ ſuorũq; ſalutis piculo uidet. miſ
ſis ad Franciſcũ poſtulatis: de oppidi deditione agere coepit. Interea ueneto
rũ legati militũq; duces in eã rerũ difficultatẽ redactũ eſſe carauagium cer
tiores facti: ut ppedié in hoſtiũ manũ eſſet deuẽturũ: niſi q primũ ab uene
tis ſubſidiũ afferret: Iniere cõciliũ de ferenda obſeſſis ope. Quãobrẽ cũ ĩ lõ
ga cõſultatione uariæ ac diuerſæ cõſultãtiũ ſententiæ in mediũ relatæ eſ
ſent: cõi cõſilio decretũ ẽ: ut qđ q ſq; ſentiret lris Venetias ad ſenatũ pferi
beret: memoriæ mãdaretur: ſenatus de cuiuſq; opinione edoctus: qd gerẽdũ
foret: ipſe decerneret. Itaq; oĩum primus Michael attendulus: q ut oſtendi
mus: uniuerſo exercitu ĩperator præerat: huiuſmodi uerba fecit. Videt mi
hi ſane optimũ factu: ut hinc Martinengũ uerſus recedamus. Vbi inter op
pidũ: qđ nõ ĩde octo amplius paſſuũ millibus aberat & foſſam quæ ei oppi
do munimẽto erat: caſtris poſitis tã diu manẽdũ ſit: donec carauaginæ ob
ſidionis exitus uideaf: qđ ſi oppidũ diripiaf: ita. n iuſſus erat ab uenetis: cã
panus: ũt nõ prius id dederet oppidũ quã futurũ ĩtelligeret: ut ab hoſtibꝫ
uerteref ĩ pdã ad nõ mediocrẽ accederet mediolanẽſis exercitus pturbatio
nẽ. Nã pdæ grãis cũ diuerſo genere militibus diuerſiſq; aĩs cõſtet: ĩ eã eſſet
facile diſſenſionẽ iturus: ut nũq amplius una futuri eſſent. Nos uero inte
gris uiribus ĩſtructi & ad pugna parati facile oĩa p uolũtate ſumus conſe
quuturi. Deinde Ludouicus Marchio mãtuanus q cæteris dignitate pſtabat
ita ſcriptis cõſuluit. Quãtũ mea fert opinio: ea uia: qua ſunt hoſtiũ caſtra:
nullo pacto poſſumus carauagio auxiliũ ferre: Via ẽt: qua itur Triuillium:
q tũ oculis daſ perſpicere: cũ nulla nobis ea ex parte ſit regionis cognitio:
eſt admodũ periculoſa: tũ qa opus ẽ iter facere ĩter eas hoſtiũ munitiones
quæ ĩter Triuillũ & Briuianũ ſunt cõſtitutæ: tũ ẽt qđ ĩter ipſum tanta ẽ
longitudĩe: ut cũ ab nr̃is ordinibus ad eã partem deſcen ſũ eſſet: cogeremur
caſtra hæc deſerere: quæ hoſtis poſſet p uolũtate ab multis lateribus inua
dere: ex quo fieret: ut uenetæ rei ſalus maximũ ĩ diſcrimẽ adduceret: quod
Mediolanẽſibus potius eſſet relinquendũ: quoꝫ dicio & noua eſt: & male
ſibiipſi cõſentiens. Accedit ad hæc: qđ inter Mediolanẽſes & comitẽ Fraciſ
cũ nulla fides eſt nec inter ipſos exercitus duces ulla concordia. & rei pecu
niariæ penuria maxima. Cõtrà uero ſenatus nr̃ omni ex parte & antiqtate
et opibus et aĩorũ cõſenſu q optime eſt conſtitutus. cui et impator ipſe Mi
chael et cæteri duces militeſque omnes non minus libenter parent. q ipſi
inter ſeie ad rẽ gerẽdã oĩ ex parte cõſentiunt: Præterea ſi hoſtes carauagio

ét potiáť. Nõ tamẽ tãtũ uenetorũ ĩperiũ ẽ ob rẽ nõ multi faciẽdã tãmagno discrimini obiiciendũ: quãdoqdẽ ob eas: quas cõmemorauimus difficultates: cõsentaneũ é: hostiles copias una diutius esse nõ posse. Itaq; pro meo iudicio castra mouẽda sunt Mozanicã uersus: qđ qdẽ oppidũ: si priusq; hostes senserint: a nobis occupef: non mediocrẽ rebus nr̃is afferet utilitatẽ. Quæ aũt causæ in id cõsilii me adducãt: hæ sunt. tũ qđ ubi Frãciscus id senserit operã dabit: ut reliquas ex ea p̃te munitiones faciat. id qđ esset in cã: ut Carauagii expugnatio diutius tardaref: nobisq; tp̃us esset ad resistẽdũ. Secundo aũt loco: uerebif hostis: ne ad cremã copias traducamus: q̃ si munire uoluerit: ac firmã Mediolanẽsibus reddere: opus erit. ut magnũ eorũ numerũ quos suspectos habent: ex eo oppido eiiciãt supra homines mille: qui núc p illis sunt. Id aũt uerisimillimũ est: tantã uim præ se ferre: ut Frãciscus aliud sit cõsiliũ initurus q̃ expugnationẽ carauagii. demũ uero: si carauagiũ ét ipsum uenerit in hostiũ potestatẽ: nõ tãti ea res ducẽda é: quanti exercitus nr̃i incolumitatis: qui sine maximo p̃iculo hoc in loco manũ cũ hostibus cõserere nunq̃ possit. Bartholomæus aũt collio ĩ húc modũ suã dixit sẽtentiã: Nihil nobis esse magis hoc tp̃re studendũ quã saluté ueneti exercitus quãdo Mediolanensiũ ductores nõ magis ĩter sese q̃ canes & feles cõueniãt nec fieri ullo pacto posse. ut eor̃ copiæ mensem una esse possint: præsertim cũ inter cætera incõmoda ac difficultates ea quoq; nõ minor habenda est: qđ singulis diebus singuli panes ab Mediolanẽsibus ĩter milites singillatĩ distribuãtur. Nicolaus dein Guerrerius huiusmodi p̃ scripta consilium dedit. Castra cũ uniuerso exercitu esse ad Triuilliũ mouẽda. Idq; tũ auctoritatis tũ ét securitatis gr̃a: castramoetandũq; esse intra Triuilliũ & Brintanũ. qđ si fieret: foret & obsessis adiumẽto: & hostili exercitui: ne aut res frumẽtaria: aut cõmeatus ullus ab Mediolanensibus adueheref: ĩpedimento nonnuo. Postremo Gentilis leonissanus. Roberthus bodiẽsis. Tiberthus brandolinus. Cæsar Martinengus Guido Rango: Carolus fortebracius bracii perusini filius. Iacobus Gotholanus una cũ christophoro Tholẽtinati: qđ essent p̃ter cæteros maxime studiosi uenetæ dignitatis a diuo Marco euangelista Marciani appellati: una eadẽq; sentẽtia uoluerũt: ut Tiberthus qd octo ductores ipsi sentirent solus exponeret: q & plyxa & ornata or̃one suadebat: ut carauagio auxiliũ ferret: eiusq; saluti uel ob eã potissimũ rẽ cõsuleret: ne urbs laudis ob carauagii captiuitatẽ ĩ despationẽ adducta sese hostibus traderet: qđ esset uenetæ reip. nõ mediocri dedecori atq; detrimento. Addiditq; id auxilii facilimũ fore: cũ haberẽt iter & excogitatũ & tutũ nõ solũ ad ĩuadenda hostiũ castra: sed ad exercitũ ipsum penitus delendũ. Quæ q dem oĩum sentẽtiæ: cũ a uenetis legatis: q duo erãt ĩ exercitu hermolao donato magno aĩo uiro & Gerardo dandulo ad senatũ missæ essent: ea sola ẽ approbata: quæ ab octo iis Marcianis dicta esset. Itaq; potestas legatis cõcessa est: ut eã exequerent: tẽpusq; ac modũ deligerẽt: quẽ itidẽ octo q̃bus cum ueneti legati tãq̃ eorũ senatui fidelioribus priuata consilia habebãt: daturi essent. Quo circa diẽ tp̃usq; ad inuadẽdos hostes ignorãtibus cæteris ĩter se se constituũt: ad septimũdecimũ kalendas Octobres factoq; p siluã & palustria loca: quæ Tiberthus ut supradiximus: puiderat: secreto celeriterq; itinere armari exercitũ legati iubent. Collionẽ cũ peditatus eqtatusq; parte: cui qd facturi essent: ostẽderãt munitionibus p̃sidio esse mãdant: eo ĩperio ut ĩde crebris tormẽtorũ ictibus hostilia castra turbare. pugnaq; pedestri: qua certari solitũ erat: lacessere nõ desineret. Deĩde re cũ Michaele Ludouico & ductoribus reliquis: quos adhuc id latuerat cõsilii cõicata: copias oẽs p̃ter eas: quas cũ Collione reliquerãt. paulo ante meridiẽ quæ prãdii erat hora castris educũt. & p stratũ ĩter ĩstructa acie collatisq; signis Leonissano & Roberthо & Tiberto ducibus atq; moderatoribus ire cõtendũt. De hoc rẽpẽtino hostiũ motu cũ fieret crebris Moreti núciis FR. certior. mittit Corradũ frem. & Roberthũ sororis filiũ cũ turmis quattuor & toto peditatu ut MO. adiũctis mũitoribus p̃sidio sit. Iubetq; p̃terea braciãos q nõ pcul ab. M.

ipso tẽdebãt in armis esse:& reliquos p castra equites ephippiatos penes se habere equos:& excepto thorace:cætera induere arma:& statio nibus nõ di scedere:quo primo dicto ĩ acie pẽsto esse possint. At dũ multo iã die ĩter dis cumbendũ de Campani postulatis agit:destinatq; Cicchũ Simonetã: cui se creta sua maxime credebat:resq; grandes conficiẽdas mãdabat:q cũ eo tran sigeret:ut oppido eq; sq; omnibus quos posteaq; eo uenerat:ĩtercepisset: re lictis:postero die cæteris suis suoq; rebus in columibus:ei ad suos liceret abire:ab exploratoribus duobus:q haud multo tpris spatio ad eũ diuisim uenerant:cognoscit:hostẽ totis castris Mozanicã uersus ꝓperare. His nũciis credita re:mittit statim q eos reuocet q in eãdẽ ptẽ pabulatũ ierãt: & Do natus Mediolanẽsis q quorsum hostes tẽdãt:cognoscat. nunciisq; celeriter edoceat. Interim cõtẽdebat ĩter nõnullos ex iis:q aderãt:ducibus:quo cõsi lio ducti hostes merediana iã hora mouerẽt. Nã alii non expectata Caraua gii deditione eos fugere. Alii Mozanicã uel oppugnatũ: uel circũsessum ꝓ fi cisci arbitrabãtur. Frãciscus aũt longe secus sentiẽs. neutrũ se credere dice bat:cũ & copiarũ partẽ castris psidio & ĩmotas suis locis stationes reliquis sent. his dictis armari exercitũ:atq; ĩ acie sistere ĩperat. Ipse equum ĩermis ascẽdit:& dũ cũ paucis forũ nouũ uersus eq tat:ecce admisso equo fit ei do natus obuiam & anhælãs:quo pgis ĩq t:Impator:hostes totis adsunt uiribꝫ iãq; peditatus totã hãc cõpleuit uiã:prouolauerũt. n. p syluã:& ad munitõ nes ubi uentũ ẽ:nullis neq; psidiis neq; custodibus reptis:qđ nullæ ibi fie rent ꝓpter locorũ difficultates custodiæ:quãdoq dẽ ab ea pte nulla subesset de hostibus suspicio:magna celeritate ad solũ igentẽ æquarũt aggerẽ:uiaq; patefacta:& peditatu pmisso:uici ædificia hastis submissis occuparũt Qui bus auditis illico Frãciscus conuerso equo celeri cursu castra petit: ĩ quos cũq; ĩcidit:iubet:armis instruãt:& ad repagula uelociter cõtẽdãt:ne hostes patefacto aditu ob paucitatẽ repugnãtiũ castra ĩuadãt:missisq; hac illac fre quenter p militũ stationes nũciis oẽs iidẽ facere picinino ãt:q ĩ armis: sed procul erat:quattuor ex suis ad se cohortibus celeriter accersitis cũ reliqs ne loco discedat:idẽ Corrado Robertho Moretoq; mãdat præ cæteris: qui ꝓximi erãt:sumptis armis nullo ĩ cohortẽ coeundi ordine seruato:eo accur rant:eodẽ Alexandrũ Sphortiã fratrẽ ingenti aĩo uirũ & rei militaris scien tissimũ:q paucis ante diebus pisauro ad eũ uenerat Carolũ Gonzagã Man nũ barrilẽ & flaschũ Giraſiũ:q pontẽ aditũq; uiribus obnixe seruẽt: ne eo occupato ĩ castra irrumpat:mittit. Quare dũ minutatim eqtes:nã nulli tũ forte ibi pedites erãt:ut sors tulerat:eo loci se cõferũt: Ingẽs hostiũ globus armis sole repcussis miro splendore nitẽtibus e uico ĩ eã planiciẽ pdit:quæ ĩter uicũ ipsum & fossam de qua munitionũ initio mentionẽ fecimus:quã q; Tiberthũ minus ꝓuidisse paulo ante diximus:interiacebat:tãta ui tãtoq; ĩpetu & clamore:ut illis æquo loco minime resisti posset. Nam q repagula trãsierãt Alexander Karolus & alii admõm pauci:cũ hostiũ multitudinem sustinere nõ possent:repulsi terga dare cogũt tanto cũ labore atq; pericu lo:ut uix se intra munitiones recipere potuerint. Ex his Carolus ensis cuspi de circa oculũ uulneratus:ubi ĩ sumo oĩum salutem discrimine posita ui det:suã & ipse in fuga salutẽ ponit. Itaq; ĩualitudinis cã ob acceptũ uulnus qđ leue erat:discessum simulat:moxq; cũ paucis ex suis p media castra cita to equo iter faciens non prius restitit:quam Mediolanũ peruenit: ciuitati q; aut profligatum eorum exercitũ:aut quin profligaretur:euadere nõ pos se renunciauit. Idem iis dixerat omnibus:qui ei ad urbem properanti obuii fuerãt. Mannus humi prostratus multitudineq; obrutus capitur:& dum p agmen cuius postremus ordo anteriorib⁹ non ꝓgredientibus haud ꝓcul castrorũ munitionibus recesserat:ad leonissani tabernaculũ cuius erat cap tiuus:pducitur:ab singulis illudebat turmis cui & Michaelẽ primũ & deĩ de Ludouicũ:tui sunt hodie uicti fusiq; Manne dixisse. Illum uero magno aĩo magnaq; uoce respõdisse ferũt:qn uos potius:qppe q eũ ĩ locum ducti estis:unde nisi diminuto capite:qđ cito ĩtelligetis:abire non liceat. pugna

batur igitur ad repagula foſſamq; caſtroꝝ: quæ nec profunda erat nec lata. utrinq; acerrime. operiebat nr̃os ingens uelut grádo tælox uis e labro foſ ſæ cõiecta eques eqté infeſtis haſtis aditu ſubmouere ĩnitebaf. hoſtes defen ſoribus aditũ nudare: & ferro uiá aperire magno ſtudio magnoq; ĩpetu cõ tendebát. Noſtri cõtra inter ſeſe cõglobati ne tráſeát: neue ſpacii quicq; in ponte occupét: ſũma ui ptinaciter repugnabát: nec ab ictibus ullis corpus excutiebant: nec ulla feroces uulnera ſubire recuſabát. Sauciis p̃lio diſcedé tibus integri extéplo ſuccedebát. Nemo erat q nõ aptiſſimæ p̃ſpiceret: ſi is deſtituereꝛ aditus eueſtigio irrúpétibus hoſtibus caſtra ſimul cũ milite p̃ dæ ubiq; fore. Inter cæteros eo loco ſtrenue pugnátes flaſchus & campanus quidá ruffetus noĩe ſemp ĩgéti aĩo ſũmaq; cõſtátia aduerſus hoſtẽ in frõte medii p̃ſiſtebant: & ſingulare ui rtutis opera edebát. Inter hæc Mathæus cã panus: ubi ad arma cõclamari: & tumultuarie oĩa in caſtris agi: & ſuos ad Forũ nouũ aduenĩſſe: & nõ longe ab ſtationibus hoſtiũ abeſſe uidet. Cicchũ q ĩ ueſtibulo erat portæ oppidi: & hoſti datas lr̃iſq; mádatas cõdiciones: ſi gno: quo Frácíſcus utebaf: obſignare firmareq; parabat: lubet ĩde mox abi re: ſeq; futuræ calamitatis neſcius ad erũpédũ accingit. At in táto hoſtiũ ĩ petu rerũq; nouitate q̃multa Frácíſco erát uno eodéq; t̃pre agenda milites alii accerſendi: alii ad tuéda repagula cohortádi: acies ĩſtruenda incluſorũ eruptioni p̃uidédũ: ſi quẽ hoſtes in foſſa reperiát aditũ: ne tráſeát: prohibé dum. Quarũ rerũ maioré pté & t̃pris anguſtia: & inopinata hoſtiũ p eũ lo cum ĩuaſio ĩpediebát. Itaq; ĩter tot difficultates magnitudo piculi fecit: ut cũ ante tentoriũ armis ĩdueref: uix thorace indutus: ſic: ut erat ſine brachia libus ſine fæmoralibus: cõfeſtim equo arrepto ingenti ſpiritu magnoq; cor poris robore ĩ eũ locũ aduolaret: ubi fortiter ad repagula pugnabaf: quo ubi uenit: dimicátes hortaf ad ĩpetũ hoſtiũ ſuſtinẽdũ: donec ſocii aduenif ſent: q cito adeſſent: ne aditũ deſereréꝛ: neue ĩde ſe repelli ſineréꝛ: ĩ quorũ uirtute oĩs oĩum ſpes ſalutis ſita eſſet: Ná ſi foſſam hoſtes traiiciát: nulla ſi bi amplius neq; reſiſtédi uſpiã: neq; euadédi quoq; ſpes reliqua foret. Dein de dũ hoſtes p foſſæ labrũ ad dexterá effundũf: ipſeq; e regione contendit: agnouit cõis ĩter cõfertiſſimá hoſtiũ acié Roberthũ bodieſem armis equo q; ſupbũ atq; iactabũ dũ: & aditũ p̃ter cæteros ĩ foſſam quærété: q cũ dixiſ ſet: o Comes Frácíſce nõ ſine feruéti aqua hodie hinc es diſceſſurus: clara ei uoce & ipſe reſpõdit. eo in loco es Roberthe: unde: niſi facta tibi cũ caupõe epularũ ſupputatione: nõ es abiturus & p̃grediés duas uidit cohortes ad ſe citato curſu ueniétes: quarũ alteri Marianus calaber & Turcus fuſiculanus Alteri blaſius Serranus p̃erant: uiri fortes & longo rei militaris uſu periti. horũ aduétu Frácíſcus nõ parua é cura leuatus creuitq; ei: atq; elata eſt in aĩo uirtus mirũ q dé ĩ modũ. p̃fecti uiſo duce alacriter o ĩperator ĩquiuunt bono lætoq; ſis aĩo: hos hodie ſupabimus hoſtes q̃bus ipſe ait: nõ militib̃ ducé: ſed duci milites cõfirmádos eſſe. Seqmini me: & qđ uobis dixero: faci tote. Cũq; eos ad aliũ quẽdá eiuſdé foſſæ aditũ q erat ad dexterá p̃duxiſſet cuius hoſtes erát ignari: iuſſit in eos: q e regione non longe a berát: ſtrenuo atq; ingéti aĩo ĩpetú facerét: iuſſit ét uni ex iis: quos penes ſe hébat: ut iidé cæteris militibus: q minutatim aduenĩebát: ĩperaret. Illi igiſ in eã equitũ alá: quæ erat ad dexterá fortiter facto ĩpetu eos pedé referf coegef. Quo fac tũ é: ut multo magis q̃ antea ĩter ſeſe cõferti hoſtes minus apti eſſét ad pu gná. & cũ p idé t̃pus noſtri undiq; non mediocri numero ad repagula ad uolaſſét: erát át hoſtes ad ſiniſtrá militi noſtro: ponté tráſilierunt. atq; ho ſté non breui ſpatio repulerũt. & ita duobus ĩ locis fortiſſime pugnabaf. Cumq; Frácíſcus eadé qua uenerat: ad repagula reuertereꝛ: quo ĩde hoſtes auerteret: uidit ĩter eqtádũ ĩter ſe confligi hoſtiũ haſtas: quæ conferti ĩ ſe redactæ nemoris ĩſtar uidebáf: & ĩter ſeſe magna concuſſione turbari: q tã tus hoſtiũ numerus loco admodũ anguſto coactus eét: ut ſe explicaf nullo pacto poſſét. Quod nullá ob aliá ré fieri animaduertit: q̃ ex aĩoꝝ ĩconſtan tia ac metu: & confeſtĩ hoſtes ſuperatos uictoſq; eſſe inqt. Deinde ubi ad

repagula uentũ eſt: ut ordines foſſa p põtẽ ſuperata ĩ hoſtilẽ aciẽ ĩpetũ face
rent: iuſſit. Qua re cũ ii uiderent a duobus lateribus ſe urgeri ac maiorẽ in
uadentiũ globũ ẽt atq; ẽt increbreſcere: nec licere ſibi ullo pacto procedeꝛ.
qđ uſq; adeo loco breuiſſimo inter ſeſe cõferti eſſent: ſũmo terrore pculſi
atq; exanimati terga repẽte uertunt: fundũtur: fugãturq; præcipites adeo:
ut fugientiũ pecudũ ĩſtar uiderentꝛ: quos noſtri magis magiſq; urgẽtes pro
libidine capiebãt repugnãte nemine: & antea quã ꝓuenire fugiẽdo potuerĩt
ad ea muniméta: quæ ut ſupra oſtẽdimus: ſolo æquarãt: quo ſibi ad iuadẽ
dũ expeditius foret iter: maior expte proſtrati captiq; ſunt. Cũ ea loca & an
guſta admodũ eẽnt: cõglobatiq; ipſi fugerẽt nũero pingentiũ: ex quo alteris
alteri erãt ĩpedimẽto. Quibus in locis qđ reliquũ erat ex tãta acie ita ĩ cap
tiuitatẽ é actũ: ut ex iis q uerſus foꝛ nouũ fugã arripuiſſent: uix quãpauciſ
ſimi euaſerint. Inter eos ãt capti ſunt Gẽtilis leonis ſanus. Roberthus bodi
enſis: q ãbo equis deſcenderãt: armaq; exuerant: quo eis expeditior fuga eẽt.
Qui qdem ubi ad Franciſcũ cõfeſtim perducti ſũt: eos ĩperator collachrymã
tes præ dolore in tutus humaniſſimis uerbis cõſolatus eſt. & ut bono eẽnt
aĩo hortatus ſpem iniiciens: fore: ut in eos clæmentia & manſuetudine ſua
uteretꝛ. Cũq; aſſidue aduentarẽt peditũ ordines: qui cũ Moreto erant apud
caſtellũ ut antea diximus: ſiſtit ĩperator in ipſo mũitõnũ limine ſua ſigna
uno cõfertiſſimo ſtipata militũ ordine. Iuſſitq; & Alexandro & Guilielmo
ut curã & monitionũ & ſignorũ gererẽt: ne ſcilicet procederẽt lõgius: quo
illi hoſtiũ ordines quot quot integri adhuc eſſent: ſi forte reſumptis uiribꝰ
noſtros cœpiſſent urgere: ne iis liceret p eundẽ locũ rurſus in caſtra ĩpetũ
facere ceptãq; interturbare uictoriã. & quoniã plãe aĩaduertebat: hoſtilem
aciẽ ſuperatã ac uictã: alta uoce pmiſit oĩbus: ut hoſtes inſequerentꝛ: capti
uoſq; facerent: ita ut faciebãt rei militaris uel nullo ſeruato ordine: quem
nec antea ſeruaꝛ licuerat. Iuſſis tamẽ Lodouico uermio. Chriſtophoro Tau
rello. & dulcio Anguillariano: ut ipſi ẽt ſubſequerẽtur. & neqd noſtri teme
re agerent: prouideꝛẽt. Poſt hæc ãt citato equo eo fertur: ubi Frãciſcus pici
ninus pro caſtelli præſidio aduerſus hoſtiũ caſtra ſtabat. Tum picininus: q
ſecũdis rebus præ animi liuoꝛ ſubtriſtis erat: ait. O comes Frãciſce non ne
go tibi hodie moré geſſi. Nõne ordines illi mei tẽpeſtiue tibi affuereꝛ? certe:
hilari uultu reſpõdit Frãciſcus: adiecitq;: hoſtes ab foꝛi noui lateꝛ & uicti &
capti ſunt. Quaꝛ ſine ulla cunctatiõe nobis eundũ eſt: ut hãc quoq; reliquã
aciem uictoriæ pinde atq; extremã manũ addamus: quæ ab hoc lateꝛ relic
ta é hoſtiliũ caſtroꝛ pſidio: ita ut neqd reliqui hodie ueneto ſit ĩperio. Cui
picininus reſpõdit: Satis mihi hodie ſuperq; uideꝛ geſtũ: quaꝛ meo iudicio
quieſcẽdũ potius eſt. Minime ĩquit Frãciſcus. Nõ. n. ſatis é uiciſſe: ni victo
ria utamur. Quare ſeqmini me oẽs. Itaq; ad caſtelli pſidiũ relicto picinino
cæteri eũ oẽs ſecuti ſunt Corrado ac Robertho iuſſis ut q̃primũ hoſtes iua
derẽt: q parati ĩ acie alii extra: alii ĩtra munitiões noſtros expectãbãt. his ãt
iuadẽtibus hoſtes: q erãt extra munitões ſeſe prĩo ĩtra repagula receperẽt. de
in aduerſus noſtros tãto ĩpetu ĩcubuerũt: ut eos nõ paruo ſpatio munitiõi
bus ſubmouerint. Tum Frãciſcus his ſiſtere iuſſis: ĩperat rurſus Corrado &
Robertho: ut ĩ hoſtes cũ ſuis ordinibus fortius irruant: hortatus ẽt bracia
nos: ut eos quoq; uæhemẽtius ĩſequerẽtꝛ. Quod faciẽtibus noſtris hoſtes ad
repagula uſq; uertunt ĩ fugã. At illi rurſus receptis animis agunt ĩ noſtros
coguntq; terga daꝛ. Quod ubi animaduertit Frãciſcus: nõ potuit nõ aliquã
tulũ aĩo cõmoueri ĩ bracianos: eoſq; ignauiæ accuſaꝛ: quos huiuſmodi cul
pæ auctores animaduerteret quãdoquidẽ ipſi ſemp fugæ primi initiũ face
rẽt. Quare facto itex ĩ hoſtes uæhementioꝛ ĩpetu: eos ĩtra repagula uſq; fu
ſos fugatoſq; abegerũt: ubi cũ ſe clauſos munitoſq; cõtĩerẽt: uideretq; Frã
ciſcus haud facile factu fore: ut pp difficultatẽ munitionũ & ĩgentẽ peditũ
manũ q foſſã tuerentꝛ: repagulis potiretꝛ. ut erat uir oĩ ĩ re prudẽs: & rei bel
licæ ſcientiſſimus alta uoce iqt Quid agitis cõmilitones? Nũ ſcitis hoſtem
ex altero lateꝛ & ꝓſtratũ eſſe & uictũ: noſtroſq; caſtris potitos ĩtra ten o

toria iã late uersari: & ipedimẽta oĩa ac tãtas hostiũ opes certatim diriperẽ. Agite igif. Agite: fortius urgete: fundite. Vincite hostilẽ ignauiã. In castra ẽt ipsi irruite: ne soli uos sitis tãtæ p̃de & tãtarũ opũ expertes. Quibus dictis mirabile uisu fuit: quãta cũ animoꝝ tũ fiducia tum alacritate noster pedi tatus sese ĩ fossã hostilẽ iniecerit: cõfestimq; aggẽ supato strenuo saltu in tra hostiũ castra irrupit: desectoq; aggẽ una cũ portaꝝ ualuis ac p̃stratis repagulis nr̃o eq̃tatu iter patefecerit: hostes fuga saluté petũt. Collio q: ut diximus: illis ordinibus p̃erat: rebus despatis atq; p̃ditis: cũ minime eẽt re pugnare ausus: occultiõ quodã calle ei soli & cognito & p̃uiso fuga celeri Bergomũ petit: relictis oĩbus & rebus & sociis. Quid multis ẽ opus? Nostri milites castroꝝ rerũq; potiti tãtã hostiũ manũ captiuã fecerũt: quãtã uolu erunt: cũ ita essẽt illi oẽs exanimati: ut ne minimũ q̃dẽ repugnaꝛ auderent Offenderũt ãt Mãnũ barilẽ ex captiuo & seruo: ut antea dixius: & liberum factũ: & opulẽtũ. Cũ ĩtra id tẽtoriũ nõ solũ quæ Gẽtilis fuerãt bona: sed q̃c quid ẽt p̃tiosius apud alios multos & ductores & milites eo custodiæ gratia conuectũ esset: cũ sperarent rerũ illarũ domini fore: ut Mannus ex iis rebus sese in dominos liberalissimũ redderet: Ex altero ãt castroꝝ lateꝛ Michael & Ludouicus Mantuanus quãuis ipsi fussi quoq; fugatiq; essent: cõstiterãt tamẽ in uiã cũ non mediocri suorũ militũ manu: erantq; militi nostro ipe dimẽto: quo minus expedite fugientes insequerenꝛ. Sed cũ a nostro pedita tu: q̃ ex utroq; lateꝛ in loca illa paludosa & arboribus consita magna ui la cesserenꝛ: tãdem nostris a frõte eq̃tibus audẽtius inuadẽtibus incũbentibusq; illi p̃multis equis a pediti bus: quos diximus: interẽptis: coacti sunt post desperatã saluté fœdissimæ fugæ se cõmitteꝛ. Inter fugiendũ ãt post terga relicto ingẽti militũ numero: q̃ quo ipsi tutius euaderent: nostris essent ipe dimẽto: incidunt in hermolaum donatũ: quẽ hortati sunt: ut se ẽt fugiens sequereꝛ: ne caperetur ab hostibus: qbus ille respõdit: id minime facturum sese: qn malle una cũ signis diui Marci captũ iri: quã turpiter saluũ fieri. Scire. n. sese quæ esset passurus apud Senatũ suũ: si secus faceret & ita: ut decreuerat: una cũ uenetorũ signis & captus ẽ & ad Frãciscũ deductus. Idẽ de altero legato Gerardo dandulo accidisseꝛ: nisi relicto equo pedibus salu tẽ quæsiuisset: q̃ppe q̃ a Frãcisco sibi metueret plurimũ: nõ solũ qđ in pla centina oppugnatõe ei ictu bõbardæ: quo equus trãsfossus ẽ: molitus necẽ esset sed ẽt q̃ a cũ superiore tpe Cremonæ fuisseꝛ: eo missus a uenetis: quo urbẽ illã aduersus philippũ tutareꝛ: insidias tetenderat: & ut a Frãcisco ad uenetos deficeret uti demonstratũ est: nihil omiserat. Nec tamen effugit oĩ no: q̃n inter fugiendũ non lõge a crema oppido caperẽ a bracianis. Castra igitur hostiũ sunt oĩ ex parte in nr̃oꝝ potestatẽ acta direpta Milites alii in castris alii fugiẽtes ab ĩsequẽtibus nostris capti q̃pauciss̃imi incolumes au fugere & hi qdem maiore ex pte inermes: ac pœne nudi: equis prope oĩbus amissis. In his uero insignes militũ ductores capti sũt cũ alii mul ti. tũ Gui do Rhango & Iacobus Gotholanus. In ipsis aũt hostilibus castris bõbardæ ingenti magnitudine sunt reperte nũero sex. & aliquãto mĩores ad trigita. Quaꝝ assiduis ictibus nostri milites uel ĩ castris ipsis agitabãt: lædebãtq; ad ĩteritum usq; plaustrorũ aũt carrorũq; incredibilis numerus. Vini rei que frumẽtariæ & aliarũ huiusmodi rerũ copia maxima: ut nihil oĩno de esse uideret nõ mõ ad uictũ cultũq; humanũ sed ne ad delicias q̃dẽ. Auri uero argẽtiq; & p̃tiosissimæ supellectilis tãta uis: ut incredibile dictu sit. Quid multis? Nemo oĩo ex nr̃is militibus est ĩuentus ad ipsos usq; calones & lixas q̃ ex hostili p̃da nõ redditus fuerit opulẽtus: Cũ tanta aũtẽ & tam inaudita reꝝ oĩum p̃da ad uesperã nostri ĩ castra redeũt nõ minus honusti oẽs q̃ læti: & ita sane hostiũ spoliis atq; opibus onerati: ut ĩcedeꝛ uix possẽt. Erãt oĩa & cum mũ & ludoꝝ: ut ĩ huiusmodi rebus secũdissimis fieri solet usq; adeo plena ut præ nimia lætitia animi relaxati uix compotes sui essẽt. At Frãciscus maiora quædã animo uersãs dispositis excubiis ac procubito ribus nõ secus ac si hostis integer esseꝛ: ut prudentis imperatoris est: diem

opperitur:quo cū primū illuxerit:oppidū prīo ui potiat.dein ad brixiam exercitū agat.Sed nulla ui nullo īpetu opꝰ fuit.Nā simul cū duce ultro se se ei oppidani dediderūt.Præerat præsidio: ut demonstratū é:Matheus cā panus:Is captiuus & actus cū suis oībus & militibus & rebꝰ nō parui pretii: quas oēs inter eos Franciscus distribuit:q oppidū:ne q intus erant: i castra aduersus nostros erūperēt:obsederāt.nec hostilis prædæ pticipes eé potue rāt.Reliqs peditibus armis spoliatis missisq factis:Matheus solus seruatus est.Numerus āt tā peditū quā equitū:q in utroq exercitu fuere huiusmōi est repertus.In nostris castris pedites ad tria millia:equites ad duodecī mil lia fuisse exploratissimū é.In hostiū exercitu pedites ad qnq millia:equites ad duodecī millia & quingētos:ex qbus oībus pedites ad unū usq & capti & spoliati:Ex equitibus uix qngēti ac mille fugere:quorū equi præ nimio labore ac cursu magna ex pte interiere.Qui uero equites in captiuitatē ue nere:hi armis oēs equisq nudati īperatoris iussu dimissi sūt. Paucis admo dū utrinq desyderatis.Existimauit.n.Franciscus nō esse rē tutā:ut tāta ho stiū multitudo inter nostros:q minore essent nūero: uersarent: neq ét tot hominū millibus unū in locū coactis cōmeatus suppetebat.Itaq illis oībus abire iussis:soli ductores ipsi ac legati retēti sunt.Iacobus Gotholanus:qui sese dediderat Guilielmo Montisferratēsi:ab eo pp ueterē amiciciā: ut clā e castris fugeret:exorauit.Guido Rhango.gerardusq dandulus:quos Frācis cus picinino captiuos hēret:ab eodē ut Mediolanēsibꝰ gratificaret:mittūt Mediolanū:Gētilis & Robertus &cū his hermolaus donatus iussu FR.missi sūt Cremonā.Matheo cāpano libere abeūdi uenia cōcessa.Fuit hæc pfecto uictoria & tāta & tā illustris:ut ante multa ét sæcula nulla in Italia fuerit audita uel maior uel præclarior:cuius rei gratia:uti par erat:Supplicatōes Mediolani cū mirabili oīum lætitia & gaudio totū triduū celebratæ sunt. Sed cū plericq alii de exercitu ductores eo die & strenue & fortiter se gessis sent tū nō mediocriter claruit inter pugnādum prudētia atq uirtute Tau rellus:q firma atq ꝓferta cū subsidiarioꝝ manu usq uno in loco sehorsū a pugnātibus īperatoris iussu sese cōtinebat:iis assidue auxiliū ferens:q a prementibus hostibus pedē referre cogerētur:neq ulla spe prædæ ductus: eodē se sp reciperet:rursusq nostris fugiētibus aut laborātibꝰ subsidio eēt in tpe.Quæ qdē res nō paꝝ profuit ad expeditioré uictoriā. Cū oī āt in re sūma admiratōe digna fuerit semp singularis ac pœne diuīna Frāciscī uir tus:tū maxīe eo die quo tātus tā firmus tāque mūitissimus hostiū exercitꝰ eū inopinato esset adortus:neq pterritus é:nec aīo cōmotus:id qđ pleriscq oībus usu uenire solet.Sed cōstans & oī ex pte compos sui ea oīa ex tpe in credibili quadā celeritate & ꝓuidit & obiuit:quæ a prudētissimo & fortissi mo duce & ꝓuidēda sunt:& gerēda. Quo factū é:ut lōge maiōr cū laude & gloria tāta uictoria sit potitus:quā si prius oīa & excogitasset: & multo cō silio ꝓuidisset Nec tamē defuere:q ei uictoriā tāta uirtute ptā falsis crimi nibus polluere conarent.Repertæ enī sunt litteræ calūniatoꝝ quorūdā & inuidoꝝ hominū: quæ nūc ad hos nunc ad illos p Italiā clā totam pugnæ sūmā ac primā uictoriæ laudē picinino ascriberēt: & mentientes hæ qdē cū affirmarent:nisi opportune & in extremo discrimine ordines quattuor e suis laborāti Frāciscō subsidio misisset: actū fuisset eo die & de ipso īpa tore:et de uniuerso Mediolanensium exercitu:qppe qué nihil huiusmodi oppināté planeq īparatū ac pœne nudū hostes adorti eēnt. Quod ubi Frā ciscus resciuit:ut erat uir īgēti atq excelso aīo:subrisit tātū nec re nec uer bo ullū edidit īdignatōis ulciscēdæq calūniæ argumētū:cū aptissime con staret:sero eos ordies et iā fere pta de hoste uictoria eo loci accessisse.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER.XIIII.

AT Mediolanenses p rofligato penitusq deleto apud carauagi um uenetoꝝ exercitu:castrisq direptis uictoribus oīa pna et aperta fore rati:diuersa diuersi cōsilia aīo agitare cœpe o ii

rũt. Mittũt postridie in castra octo cũ his mãdatis tũ publice tũ priuatĩ da
tis ad Frãciscũ legati: ut qđ deinceps bellũ gerendũ esset: id pro suæ ciuita
tis uolũtate & reip. cõmodo gererẽt: qđ erat maxĩe: ut ps maior exercitus ĩ
laudenses reliqua in bergomẽses cõfestĩ traducerẽt. Eius legationis Frãchi
nus castellioneus iuriscõsultus magnicp consilii uir: Vitalianus borrhomæ
us: & Theodorus bossius principes fuere. Hi cẽturionibus præfectis que mi
litũ ac reliquis ducibus ĩ cõcionẽ accersitis de tã ãpla atcp memorabili uic
toria gratulant. Deinde sũmis cuiuscp uirtutẽ laudibus extollunt gratiascp
Frãciſco in primis & cæteris ĩgentes agunt. Præterea ex oĩbus singillatĩ ĩ ea
prosequẽda uictoria snĩam exquirũt. Itacp alii in bergomẽsem: alii ĩ lauden
sem alii ut erãt antea edocti: bipartitis copiis in utrũcp aggr ducẽdũ eẽ exer
citũ cẽsent. Frãciscus uariãtibus snĩis: posteaquã inqt ex hoste uictoriã cõse
cuti simus: ea deinceps rõe bellũ gerẽdũ cẽseo: ut illud maxĩe uel negligen
tiæ uel secordiæ uel ĩperitiæ crimẽ: nescire uictoria uti: fugisse uideamur:
qđ sæpe multis hactenus ascribi solitũ meminimus. Itacp p q optimũ mihi
uĩr ut bellũ qđ dehinc Mediolanẽsis populus aduersus uenetos gesturus est
ultra oliũ amnẽ ĩtra ipsa hostiũ præcordia geraẽ. Quod ex ea re multa ac
maxĩa & ad augẽdũ uictoriæ nomẽ & ad bellũ ipsũ cõficiẽdũ cõmoda con
sequemur. Exercitus siquidẽ alienis sũptibus alienisqp opibus alet. Reliqæ
hostiũ: siquæ sũt fugabunt. populi q ad eã oram uenetis parẽt: dũ in trepi
datõe uersant: dũcp uenetæ fractæ sunt uires: facile in deditionẽ adducent
Nec deest nobis animus: & obsidere urbẽ brixiã ĩtegro exercitu & circũiacẽ
tibus oppidis ĩ fidẽ acceptis acriter oppugnare: q̃ si oẽs eo aĩo ad oppugnã
dã fueritis: quo uos futuros spero: nõ dubito: qn breui in prãtẽ redigamus.
Quod si brixiẽsẽ tãtũmodo aggr subiugauerimus: qs hodie neget: nõ tam
laudenses q̃ bergomẽses undicp ĩtercluſos: solis dũtaxat epistolis ĩ Mediola
nẽsiũ mãus deueturos. Sed si secus fiat: qd ueneti ĩ bello possĩt: q̃ sĩt eoꝝfa
cultates amplissimæ: quãtis affluãt pecunĩis: quos tota hæc longobardiæ p
uincia superioribus bellis sæpe expta est: Mediolanẽses uero cõtra q̃ sint oĩ
bus pœne rebus inferiores: & quãdiu tãtã belli molẽ laturi sint: nẽo ẽ uestꝝ
q nõ apte ĩtelligat Quibus ex rebus si brixiã ueneti belli sedẽ cũ adiacenti
bo populis ab præsentis belli ĩpetu liberã seruauerint: eos propediẽ nõ mi
nus refecturos quã coacturos exercitũ: & nõ minus laudẽ quã bergomũ ma
gnis auxiliis ĩ fide cõtẽturos ante oculos ꝓponẽ debetis: facto dicẽdi fine:
uermius prĩo: deinde Karolus & Taurellus subsecuti nõ mõ cõprobãt Fráci
sci cõsiliũ: sed magno etiam ope laudãt. Idẽ faciũt insurgentes plæricp alii
quos & ꝑdæ cupiditas: & ĩperatoris auctoritas: & oratio ab prior sẽtẽtia re
uocarat. Sed quoniã brixia cũ uniuerso eius agro ex fœdere: uti initio ostẽ
dimus Frãciſco debebat: si quo pacto duráte eius cũ mediolanẽsibus stipen
dio e uenetorꝝ manibus eriperetur. Picininus q pmoleste ferret: si ea urbs ĩ
Frãciſci potestatẽ ꝓueniret: brixiẽsẽ bellũ qbus põt rationibus impugnare
cõtendit. Verũ aduocato rursus in proximũ diẽ concilio: post multas ac ua
rias cõcertatões: uicit tandẽ Frãciſci snĩa. Itacp decretũ ẽ: ut oĩs exercitus ĩ
brixiẽsẽ aggr deducat: ꝑter uintimilianũ & Sãctoseuerinates cũ suis aliisqp
ꝑpaucis copiis qbus laudensis belli sũma tradita est. Dũ hæc apud Caraua
giũ agunt: qp tridui post plũ nouissime factũ mora fuit: p multi ex brixien
sibus municipibus ad Frãciscũ ueniunt: sese ei municipiacp atcp oppida de
dentes. Admirãt deinde tãtũ exercitũ fugatis dissipatisqp hostibus tãdiu iis
dẽ castris cunctari. dãnant maiorẽ ĩ modũ eã tarditatẽ: hortantcp rogantcp: ut
omni sublata mora se cũ exercitu ĩ suos fines trãsferat. Res uenetas magna
in trepidatõne atcp tumultu uersari. Brixiæ tã celebris tãque præclaræ ur
bis potiũdæ occasionẽ ei hoc tpe oblatã haud eẽ ꝑtermittendã demõstrãt:
cuius oppugnãdæ atcp obtinẽdæ gratia se cũctis ĩ rebus adiumẽto futuros
ĩgẽti quodã animi feruore pollicent. hoꝝ frequẽs hominũ cõcursus singu
larisqp erga Frãciscũ uolũtas nõ mõ illius iudiciũ cõfirmauit: uerũetiã pluri
mũ auxit ab carauagio igit mouet: & unus castris ĩ brixiæ fines traducit. Pi

cininus ſuis apud Triuilliū relictis: Mediolanū pficiſcit: eius pfectionis cām eſſe: p cōponēdis ſuis cū Mediolanēſibus negotiis: proq; pecuniis expetēdis ſimulat. Is dū ibi morat: priuatī ciuibus nōnullis ex prīatibus pſuadet: ne Frāciſcū Sphortiā: maioribus q̄ eēt uiribus atq; opibus ī lōgobardia augeri patiant. Quod ſi pmiſerint: eos ipſos ſuæ libertati excidiū paraturos. pin de cauēdū p̄cipue īpræſētia: ne brixiā p̄ſēti uenetoꝝ clade territā obtineat Videri ſibi nūc expetitæ iandiu pacis cū uenetis tēpus ueniſſe: q̄ ſi uellent: facile honeſtis cōditionibus ab uictis īpetraturos. Quod & ſi Araſmo & ciui bus iis q cū eo ſentiebāt. miꝝ ī modū placebat: tamē Gebellina aduerſante factione eā rē neq; ī cōſilio deferre: neq; ī uulgus recēti uictoria erectū diſ ſæminaſ audēt. Picinini fratres ad uenetos ſecreto nūciū mittūt: q Nicolai guerrerii īteruētu referāt: ſe eodē erga uenetā rēpu. eſſe aīo: quo fuiſſe ſæ pe ītellexerūt: & quāq̄ mediolanēſes nūc uictores nihil de pace cogitaſ uide anſ: tamē ſi paciſci cū iis uoluerīt: nō dubitaſ: qn aſe facile & ad pacē firmā dā & ad fœdus pcutiēdū adducāt. hi poſt hæc & ſi natu maior ſe copiis oī bus in exercitū ppediē reditur. pmiſerat: tamē expetētibus ipſis cū ab Me diolanēſibus laudēſi bello p̄ficerent: ſe ī laudēſes urbis oppugnādæ cā con tulerūt. ea de re Frāciſcus certior factus uæheméter aīo cōmotus ē. Quod & ſi ſatis antea picininoꝝ puerſā erga ſe uolūtatē aīaduerterat: tamē nō cre debat de iis quæ ad carauagiū cōmuni oīum cōſenſu decreta fuiſſent: Me diolanēſes quicq̄ ſe uel īuito uel inſcio mutaturos. Eodē quoq; tpe allatæ ſūt ei litteræ ab Araſmo ad Vitalianū ſcriptæ: humi dum forte excidiſſēt repertæ: ī q̄bus erat ſcriptū: ita cū ducibus ageret: ut exercitus oīno plures in ptes diuideretur: ne Frāciſcus eo diuiſo brixiā aggredi auderet. Quibus ex rebus & ſi manifeſtius picininoꝝ pfidiā cognoſcebat: & Mediolanēſium mens quorſū ītenderet: ſatis pſpiciebat: nihilo tamen ſecius cœpto ī itineſ pgit: & hæc quantūcunq; dura haud ſibi moleſta eſſe ſimulat: oīa ſua ī com moda p mediolanēſiū cōmō æquo ſe aīo laturū. Interī Salernitāo cū duā bus turmis pmiſſo: oēs nō tā bergomēſis & cremonēſis q̄ brixienſis agri mu nicipes q Benacū uſq; lacū & mintiū amnē incolūt: & uenetoꝝ parēt īpio oppidis arcibuſq; p̄ter Aſulā & Ionadi arcē receptis: quattuor dierū mora in deditionē accepit. Eo tā felici & incredibili reꝝ ſucceſſu Frāciſcus maio re aīo ad ſuſcipiendā brixiæ oppugnationē cōfirmatus. ad duo paſſuū mil lia ab moenibus caſtra locat: pſpectoq; urbis ſitu: biduo poſt ppius admo uet & a duabus tātūmō ptibus: quæ in plano ſunt: ob ambitus magnitudi nē circūſedet. Ab reliqs ptibus īterclusis undiq; aditibꝰ millibus paſſuū tri bus ab eā porta mō taniſq; arcibus neqd eo uel cōmeatus īportet: uel au xilii mittaſ: excubitores p̄ſidiaq; ponit. Iacobus gottolanus cū quingētis cir citer eq̄tibus ex iis: q a carauagia clade uenetis ſupfuerāt. & peditibꝰ mille ei urbi p̄ſidio relictus: leuia raro īterdiu ſæpius uero noctu plia ꝺmittebat At dū ea quæ mūitiſſime urbis oppugnatiōi neceſſaria uidēt. Frāciſcus ma gno ſtudio cōquirit: nō tam picininoꝝ q̄ mediolanēſiū dolos multo etiam apertius cognoſcit. Nā cū amicoꝝ legatorūq; ſuoꝝ lr̄is: quos Mediolani fer rariæq; apud leonellū æſtenſem habebat: tū ēt certis quorūdā ex hoſtibꝰ nū ciis certior fiebat. Mediolanenſes ad p̄fectos primarioſq; obſeſſæ urbis ci ues lr̄as dediſſe: q̄bus illos ne ſe Frāciſco dedant neue timeāt: ſed ī priſtina uenetoꝝ fide pſiſtant: adhortabanſ: qd de pace cū uenetis agerent: eſſentq; propediē p̄ſenti eos obſidione liberaturi: cū exercitū aut in hyberna ꝺfecta pace: aut ſi in bello pſequi pſeuerauerint alio tráſferendū cōſtituiſſent. Ac ceſſit ad id quoq; īopinatus ī caſtra Antonii porri Mediolanenſis legati ad uentus: q explicabat: qd cogitātibus ſæpe numero Mediolanēſibus de belli cis rebus: q̄bus graui & intolerabili prope ſūptu p̄merent: non uidebaſ eā urbē niſi longa obſidione ſubigi uincq; poſſe: cū & loci natura & foſſa: in ſup muro milite & populo ſuperioribus bellis armis laboribuſq; aſſueto oī ex pte eſſet q̄munitiſſima. & cōmeatu etiā refertiſſima. Ex quo fieret: ut ſtruſtra exercitus ibi eēt plures etiam menſes futurus. Quare caſtra

mutanda:& copias ultra Mintiũ in ueronenſiũ fines traducẽdas eẽ Medio
lanẽſes iudicare dicebat.Quod ut efficeret: inſtare nõ ceſſabat:cũ maxĩe ꝓ
grediẽdo Brixia ſuis ét incolis undiq; circũſeſſa poſt terga relĩqueret:& nu
tãtibus uenetoꝝ rebus ueronenſes.q; moleſte illorũ dominationẽ ferẽ uide
bãt:iugo uenetæ ſeruitutis excuſſo ad eũ defecturos ſperari poſſet. ꝓterea
Guilielmũ reliquoſq; ſingillatĩ mediolanenſiũ ductores ſecreto admõebat
ut ſuos paulatĩ milites in laudẽſes tranſmitteret:cauſamq; trãſmittẽdi hãc
eſſe palã ꝓdicaret:qđ pecuniæ inopia in caſtris ãplius pſeuerare nõ poſſet.
Hæc pro reip.mediolanẽſis cõmõ:ni faciãt ſtipẽdia in poſteꝝ minus habi
turos.Quibus auditis Frãciſcus quæ de Mediolanẽſibus aduerſũ ſe quotti
die ſibi enunciabant:diſſimulãs legato ſic reſpõdit:ſe brixiã oĩ ex pte pmu
nitã nõ diffiteri.Sed ſi Mediolanẽſes quẽadmodũ & iure fœderis obſtrĩge
bant:& paulo ante p ſuos legatos ad carauagiũ cõfirmarãt:cõceſſas ſibi co
pias ſi nõ oẽs ſaltẽ eas:quæ ĩpræſentia ſecũ erant:ad brixiæ oppugnationẽ
militare uoluerint:non dubitare oĩbus obſeſſis itineribus oĩbuſq; ad oppu
gnãdũ rebus cõparatis qn haud multo tpe uel uolũtaria deditione:uel me
tu uel ui tãdem ea urbe potiret.Nec in ueronẽſes traiiciendũ cẽſere.Brixia
poſt terga in hoſtiũ ptãte relicta:quæ adeo deditĩcios ſollicitare & infeſtare
quottidie armis poſſet: ut rurſum in uenetorum fidem redire cogeret.
eſſe præterea omnia adhuc circa Mintium oppida partim in uenetorum:
partim in Lodouici mantuani principis manu: qui niſi conſentiat: com
meatuq; exercitũ iuuet:nihil in regione ea profici poſſe cũ redeũdi duo in
ter flumina itineribus undiq; interclũſis nullus exercitui aditus pateret.In
terea ueneti poſt acceptã carauagienſem cladẽ nihil eaꝝ rerũ omittere con
ſtituunt:quæ obſeſſarũ urbiũ ſaluti cõducerent:qbuſq; præſertĩ brixiæ la
borantis periculo maturius occurri poſſe arbitrarent. Quare confeſtĩ Paſ
qualẽ Mari petrũ:q poſtea eorũ reip.princeps fuit:& Iacobũ Antoniũ Mar
cellũ in ueronenſes ad colligendũ reſarciendũq; exercitũ legatos mittunt.
hi piſcheriã profecti qđ é oppidũ ueronenſiũ in ipſo ꝓpe benaci lacus oſtio
ſitũ:unde Mintius amnis initiũ facit:& id qdẽ munitiſſimũ:belloq; geren
do ĩ regione popportunũ:ubi iã Michael cũ paucis cõſtiterat copias oẽs ita
ut erant:inermes eodẽ cõuenire iubẽt. Has ingẽti celeritate uelut in ſũmo
rerũ ſuarũ diſcrimine nullis parcẽdo ĩpendiis reficẽ ex integro cõtẽdunt
Triremes quattuor quas ĩ eo loco ex ædificatas habebãt ſũma feſtinatiõe ĩ
ſtruunt:qbus frequẽti nauigationũ curſu caſtella:quæ circa lacũ eundẽ ad
huc ĩ fide pſtiterãt:ĩ officio cõtinebãt: & quæ defecerãt:ĩ priſtinam fidem
reuocabãt.Quẽcunq; militũ numerũ modo ex uſu ſit ſuo:oĩ ex parte con
ducũt.Magnũ ciuitatibꝫ:quas ultra Atheſim obtinẽt:delectũ ĩperãt & quã
tas poſſunt:pedeſtres copias undique cogũt.Ad florentinos ꝓterea & ꝓp ue
teris amiciciæ officia & ꝓp ſocietatis iura mittũt ĩploratũ auxiliũ. Qui for
te ſub idẽ tẽpus eo bello q; Alphõſus rex per annũ iã exactũ terra marique
intulerat:liberati:tribus armatorũ hoĩum millibus eos iuuare ꝛſtituũt.Nã
pfligato:ut demõſtratũ eſt: apud Caſalemaius philippi exercitu:Alphõſus
ex cãpano agro mouẽs:Tibur per hyemẽ cũ paucis copiis uenerat: eo qdem
cõſilio: ut uere prĩo cõtracto exercitu ad ferẽdã laborãti philippo opem ſe
accingeret:& quanquã eo uſq; diſceſſũ moratus erat:ut prius e uita philip
pus emigaret:quã romano agro exceſſiſſet:tamẽ conata aduerſus florẽtinos
pficeꝝ cõſtituit.Itaq; cũ ĩ Senenſes p autũni tẽpus magnis copiis pueniſſet:
moxque florẽtinorũ fines ĩuaſiſſet:depopulatus ab ea pte agros cũcta ad ip
ſam uſq; Florẽtiã militibꝫ lõge lateq; puagãtibus ꝓda igni ferro deuaſtauit
ac tumultu terroreq; ĩgẽti ĩuoluit.Florẽtini ãt qđ eos potẽtiſſimꝫ hoſtis ĩ
patos adhortus eẽt:cũ nihil hoſtile mortuo philippo uererent:Frederici fe
rretrani urbinatiũ cõitis primũ: paulo deinde poſt Sigiſmũdi malateſte:q p
idẽ tpus ab eo rege diſciuerat:aduẽtu:ſe p eã hyemẽ ægre tutati ſũt. In ꝓxi
mũ uero annũ facta iã ĩ cãpis pabuli copia:rex e ſenẽſibꝫ ubi hyemarat:edu
xit:cõfeſtiq; Plũbinũ oppidũ ſane ĩſigne & bello gerẽdo accõmodatũ terra

mariq; ī nūero pœne exercitu circūsedit ſpe breui ſeu p oppugnationē: ſeu
p obſidionē eius potiūdi: hac potiſſimū ductus cā: ut ī ea ora maritima ſta
tionē portūq; ſuis aliquē ex utriuſq; Siciliæ citerioris hiſpaniæ & Sardiniæ
regnis ad eū nauigātibꝫ pararet: quo tuto flectere: cōmeatuſq; ad alēdū exer
citū deferre expōereq; poſſent. At cū totā ibi æſtatē oppidū ſūma ui tormē
torꝫ oppugnādo pluribus tētatis ſæpe pugnis deuicta ēt hoſtiū claſe ꝫſūpſiſ
ſet: exercitu ppe graui tabe & ſūma pabuli inopia ꝫfecto obſidionē tādē ſol
uit: & qua uenerat diſcedēs Sigiſmūdo & frederico ducibus īfeſto exercitu
agmē a tergo laceſſentibus ī ſenēſes ſe recepit: moxq; mari delatus in ſuū p
ximæ ſiciliæ regnū uelut æthruria pulſus uictuſq; rediit. Soluti igr eo bel
lo Florētini: recuperatis oībus fere oppidis: quæ hoſtis ſuperiore āno occu
pauerat Sigiſmūdū cū duobus eqtū millibus & Gregoriū Anglaréſē cū pe
ditibus mille magna celeritate uenetis auxilio miſere. Itaq; Michael ac lega
ti reſumptis paulatī uiribus p mōtes pedeſtribꝫ copiis nullo ītermiſſo tpe
obſeſſis auxiliū ferre ꝫtēdūt. Ludronēſibus uiolata factæ nup deditōis fide
ſecū cōſpirātibus. Cæteq; Paſqualis Maripetro alter ex legatis cū ob ſupior
tpre cū Frāciſco īchoatā amiciciā nō nihil mutua beniuolētia ab eo ipetra
ri poſſe cōfideret: eidē Angelo Simonetæ uſus opera: q apud eū gra & aucto
ritate plurimū poterat: ut ī antiq; uenetoq; amiciciā redeat: multa p eius
cōmō atq; gloria ꝑponēdo ac pollicendo: multa quoq; de Mediolanēſiū ieū
pfidia demōſtrādo ꝑſuadere conat. hæc Frāciſco ſæpe aīo uoluntati multa
quotidie occurrebāt: quæ nō mō eū adhortabāt: ut ſuæ ſuoq; ſaluti ꝑſpi
ceret: ueꝝ etiā plurimū īcitabāt atq; ꝑpellebāt. Quod Mediolanēſes mortuo
philippo illius īperiū qđ ad ſe iure optio ꝑtineret: temerario quodā īpetu
occupaſſēt: cū memoria teneret uigeſimo iā anno exacto: dū apud eūdē phi
lippū mereret: ultro ſe ab eo adoptatū blanca filia unica ſibi in mīmoniū
data. Quod nō multo anteaq; ex humanis emigraſſet: uniuerſū q; ī lōgobar
dia poſſidebat īperiū: ita ab eo publicis documētis ſibi cōceſſū cōſtaret: ut
poſt eius e uita deceſſū donatiōis iur ſuccederet: q̄uis ī ipſo ꝑpe mortis fu
rore ſicuti principio demōſtrauimus: aliter ſuis rebus diſpoſuiſſe diceret ua
riis uaria circūferētibus. Quod plane aīaduertebat Mediolanēſes eā q̄ ſibi
p philippi obitū libertatē uēdicarāt: tū pp īcredibile odiū graues inteſtinaſ
que diſſēſiōes: quæ quotidie iter eos oriebāt: tū ēt pp regēdi admīſtrādiq;
īperitiā nō diu retēturos: ac tā celebre īperiū tādē ī uenetoq; manus: niſi qs
obſtaret: deuēturoq;. Dū ī his cogitatiōibꝫ uerſat: fit multis modis certior: ſū
ma feſtinatōe iter Mediolanēſes uenetoſq; de pace ſecreto agi: & petētibus
uenetis picininos ſimulata in caſtra ꝑfectōe cū his mādatis uēturos: ut deī
de ſe uolūtarie obſidionē ſolueř recuſaret: Brixiā īgreſſi circūſeſſis ciuibꝫ
p̄ſidio ꝑ uenetis eēnt. Accedebat ad hæc & liberoq; amor & cura & nō iuſtꝫ
dolor: & aſſidua blācæ cōiugis querimōia his eū uerbis tū corā tū līs ſæpe
ſollicitātis: paternas opes adeo iniuſte ab multis direptas atq; poſſeſſas ſibi
ipſis & poſteris iure debitas eius uirtutis eē: & officii ab iniuria uēdicare. Do
mū uicecomitū ꝑſtratā atq; pœne extinctā ſubleuař. paternū regnū ab īte
ritu eripe: nec pati eo ſeſe & filios ullo pacto defraudari. Poſtremo nunq; ſe
aīo lætari aut cōqeſcer poſſe donec ſe patria extorrē & paternis bonis ſpo
liatā uideat reſtitutā. his rebus diu multúq; cogitatis: nō āplius ſibi cunctā
dū putauit tā īmīnēti & ſuæ ſuorúq; uitæ & fortūaꝝ oīum diſcrimī occur
rere. Itaq; ꝑ eūdē Angelū Simonetā cū uenetis paſqualis eoꝝ legati īteruē
tu: de pace ac fœdere agere cœpit: q & ſi cū Mediolanēſibus de cōponēdis ī
ter ſeſe rebus aſſidue tractabat: tāmē cū plurimū uel uolūtariā brixiæ de
fectōem uel ꝑditionē timerent: ꝑſerti cū qđ ī primis de picininis ſibi ꝑſta
ri petierāt: ob Mediolanēſiū cunctationē q niſi laude recepta: militē nullū
ab ea obſidiōe abīr ſtatuiſſent: ꝑ tēporis anguſtia minime cōfici poſſe uide
rent: ad eā ſane cū Frāciſco cōcordiā quādo maxīe in lucro eſſet: ꝑpenſiori
bus aīs deuenerūt: Summa āt pacis initæ pcuſſiq; fœderis hæc fuit: Vt pax
primū & amicitia inter uenetos & Frāciſcum Sphortiā ꝑpetua ſit. o iii

Captiui utriq; ĩ libertatẽ reddant. Vniuersa tã brixiẽsis q̃ bergomẽsis agri oppida: quæ Franciscus eo bello cepisset: uenetis restituat. Crema & cætera trãsadduanoꝝ oppida p̃ter pãdinũ: ꝙ laudẽsis eẽt agri: & Sãctoscuerinates iure possiderẽt: uenetoꝝ. Reliqua oppida atq; urbes: quas philippꝰ ĩ ipso eiꝰ obitu possidebat: Frãcisci sint: utq; eas facilius asseq ualeat: quattuor eqtũ & duo peditũ millia suo sumptu ueneti ĩtra mẽsẽ post ictũ fœdus ei auxilio trãsmittãt: tria & decẽ ĩsup aureũ nũmũ millia singulis mẽsibus depẽdãt. Quæ qdẽ auxilia tam diu ueneti Frãcisco p̃stare debeant: quo ad urbe Mediolano potiat̃: deinde uera ĩ amicicia & societate ĩter sese uiuant: societasq; eo iur̃ maneat: ut alter alterius hostes ĩ hostiũ & amicos ĩ amicorũ numero habeãt. Veneti Frãciscũ Frãciscusq; uenetos: ut reꝝ postularet cõdicio pace ac bello iuuent. Rebus ꝑ hunc modũ cõpositis atq; firmatis: quæ solis Alexãdro ac dulcio & ꝑpaucis qbusdã cognitæ erãt: operæpreciũ for̃ Franciscus existimauit rẽ oẽm exercitui apire. Quare oĩbus ĩ cãpũ cõuocatis: ita ex equo locutus est. Arbitramur duces optimi & uos cæteri cõmilitones futuros nõnullos: q nõ sine admiratiõe audiãt: quæ nũc in mediũ referemus: perinde ac rem nouã & ĩopinatã. Sed ubi cãs atq; rationes diligẽtius cũ mẽte uersauerĩt: nõ mõ desinent mirari: seb potius dãnabũt nimiã cũctationẽ ac patientiã nr̃am: Qui tandiu cunctãtes eorũ insidias atq; ꝑfidiã æquo aĩo ꝑtulerimus: de qbus optime meriti sumus. Nõ. n. uos latet: quo ĩ statu Mediolanensiũ res essent: quo tp̃re mortuo Philippo duce pr̃e soceroq; nostro ex picentibus ĩ Galliã cisalpinã reuertimus: cũ ueneti occupatis finitimis & oppulẽtissimis urbibus placentia ac laude. captisq; uniuersis poene municipiis & oppidis Mediolanẽsis agri: ita urbẽ ipsam undiq; fere clausam tenerent: ut uix tuto cuiquã portas egredi liceret. Nec estis obliti: quãto cũ labore Mediolanẽsiũ copias: quæ sub Philippo meruerant: minutatĩ circunquaq; dispsas: et ob cõfertissimos hostiũ exercitus ita territas: ut necubi consistere auderẽt: unũ ĩ locũ coegerimus: et eo firmauerimus robore: ut nõ mõ hosti resisterẽt: sed terrori essent: ut q iã plurima pro libidine occuparant facilioraq; reliqua sibi oĩa ac prona fore putabãt. ĩ rerũ suarũ uenire dubitationẽ coeperĩt. Parma ex ip̃o itinere nr̃o Mediolanẽsibus societate et amicicia cõiũcta ẽ. Sãctũ colũbanũ citato agmine omnium primum recepimus Deinde placentiam circũsedimus ĩ maximis rerum omniũ: ut nostris difficultatibus: urbẽ sane nõ peditatu modo & equitatu: sed rebus iis omnibus munitissimã: quæ nõ tam ad repugnãdũ q̃ ad oppugnãdũ satis essẽt: supq; futuræ. Quanto autem cum capitis nostri periculo: & uos oẽs: & nos ipsi in ea oppugnatiõe expugnationeq; fuerimus: egregie meministis: cũ ex nostris militibus nõ pauci ceciderũt. & bombardulæ ictus quẽ ĩsidebamus equum repẽte trãsfoderit: parũq; a nostra nece defuerit. Expugnauimus: pro diuina clæmentia urbem opulentissimã & uenetorum cunctis uiribus quæ ei p̃sidio erant superatis: in prædam ingenti uirtute diripuimus. Qua quidem una uictoria tantũ terrorem ueneto militi iniecimus: ut consister̃ eo anno nusquam auderet. Cum uero tantam urbem cũ uniuerso eius agro Mediolanensium dicioni adiecerimus: qua illi in nos gratia sunt usi: ea fuit: quod ĩsidiarii nobis: & clam alia atque alia tentare cum uenetis in perniciem nostram nunquam desierunt. Loquimur aũt: & querimur nõ de uniuersa Mediolanẽsi ciuitate: sed de nõnullis & ꝑpaucis ciuibus: qui cũ semper & noĩ nr̃o ĩfesti fuerĩt: & fortunæ nr̃æ ĩuiderĩt: ipsis auctoribꝰ cũ multitudo prĩcipũ ꝯsilia seq soleat. has ĩ nos ĩstructꝰ quas ĩtelligitis ĩsidias: aptissime cognouimꝰ Quæ ãt hoc ãno deĩde a nobis gesta sũt. uniuersa cognouit Italia Nã qbꝰ stipẽdiis qbusue cõmeatibus aciẽ prĩo ex hybernis ĩ trãsadduanos eduximꝰ: nẽo ẽ uestrũ: q ignoret: cũ ꝑ Mediolanẽses nũmos aureos rhenẽses militibꝰ sigulis singulos tãtũmõ dar̃ licuerit. Reliq̃ ĩpẽsa nr̃a fuit: q̃tãcũq; p̃star̃ ualuimꝰ: quo ãt studio: qbusq; ĩnixi uiribꝰ p̃ter carauagiũ totã eã mediolanẽsi populo regionẽ recupauĩus: uos ipsi Testes estis: q laborũ socii sẽper mecum fuistis. post hæc ingentẽ ac potentissimã uenetorũ classem: quæ

ro Fran^s ad duces
nos de pace in venetis

uniuersam ppe:ut ita dixerim:ciſalpinā trāſpadanāq; regionē infeſtabat: uaſtabatq; ad caſalemaius mirabili nra īduſtria inuitis fere oībus non fudimus ſolū ſed cōcremauimus:& ne id qdē ſine maxio nroꝝ ciuiū Cremonē ſiū detrimento. Obſedimus poſtremo carauagiū eorū iuſſu & re frumentaria & militū pſidio & rebus oībus munitiſſimū:& ita obſedimus:ut nos ipſi quoq; illoꝝ negligētia & auaricia:quēadmōm uidiſtis:nō minore piculo q̄ obſeſſi laboraremus:cū e cōſpectu hoſtes caſtra ſua multo quā nra rebus oībus munitiora atq; formidabiliora firmaſſent. Sed nra tandē diligētia labore atq; tolerātia uobis adiutoribus fortiſſimeq; pugnantibus & hoſtium exercitū deleuimus & carauagiū deditionē facere cogimus. hāc ob tanta beneficia nobis gīam hoīnes oīum ingratiſſimi rettulerūt: ut ſcelus ſcelere ī nrām calamitatē accumularent: obliti ī rebus uenetoꝝ ſecūdiſſimis & ſuis ærūnoſiſſimis: nra opa & īduſtria qnetiā īpenſa rē ppe pditā reſtituiſſe & trāſpadana oppida atq; urbes ſibi ſtipēdiarias feciſſe. Paciſci. n. uſq; adeo cū uenetis ſtuduerūt: ut erepta nobis Cremona & Papia. nō mō nos e longo bardia pellerēt: ſed quoad ab eis fieri poſſet: e medio quoq; tollerēt. Pepigeramus aūt cū mediolanēſibus: ut brixia: quā obſedimus: nra foret: ubi ueniſſet ī deditionē: cuius obſidendæ gīa pfligatis ad carauagiū hoſtibꝫ. uniuerſi exercitus milites nobiſcū pſeueraret: excepto dūtaxat Antonio crothonis marchione: q cū ſuis & aliis ppaucis copiis ad laudē obſidendam mittēdus erat. Nos uero ī brixienſem agrū urbē hanc oppugnaturi proficiſceremur: Frāciſcū picininū: q nos ſequi debebat: ab expeditione nra auerterūt: & ut laudē peteret: iuſſerunt: cūq; ītelligerēt propediē brixienſes ciues in nram uenturos pōtatē: clam lras dederūt ad Antoniū martinengū ad petrū aduocatū: & ad nōnullos primarios ciues: qbus eos monebāt: ut reliquos ciues ad hortarēt. neq d foederis nobiſcū inirēt: ſed in uenetoꝝ fide pſiſterēt: quod breui cū uenetis nō pax modo futura eſſet uerūēt ſocietas: & ppetua amicicia. ldq; ut facilius efficerēt: miſerūt nup ad nos ut uidiſtis Antoniū porrū legatū: q ineptis qbuſdā ac puerilibus mādatis nobiſcū ageret: ut brixiæ relicta obſidione ī ueronēſes copias traduceremus: cū urbe uerona in deditionē recepta nullus foret reliquus de brixia potiūda labor: nec legatus ipſe quēadmōm ſcitis unq̄ ceſſauit uobiſcū agere: ut paulatim miſſis trāsadduā militibus ī agrū laudenſem nos tādē oēs ſolos deſereretis: quo ita deſtituti oīo copias hinc adducere cogeremur. His igīt cognitis atq; patefactis dolis & iſidiis cū aptiſſime pſpiceremus eos nihil aliud q̄ pnicie & exitium nrm cogitare: rebus nris proſpicere nō amplius nobis cūctādū putauimus habuimus neceſſariā & honeſtiſſimā ſalutis nre rōnem: Nā ne ipſi uobiſcū unaq; cū uxoribus liberis & fortunis oībus p illoꝝ ſcelus atq; pfidiā piremus: ita nup cū uenetoꝝ ſenatu paciſci coacti ſumus: ut ppetua inuicē pace: ſocietate teq; & amicicia firmata: nobis auxilio ſint futuri: ad uendicādū nobis lōgobardiæ īperiū: qđ Philippo duci ī ipſo eius obitu paruerat: qđ nobis hæreditario iure debeſ: & ut itelligatis rē nō fictā eſſe aut ſimulatā: oīum primū urbs laudis: quæ nūc ab Mediolanēſibus obſideſ: atq; oppugnaſ: cū eo puenerimus: aut miſerimus ſubſidio ex nris aliquos: nra cōtinuo erit. Itaq; ut bono lætoq; aīo nobiſcū ſitis uos ét atq; ét hortamur: ſi uultis tot tātoꝝq; laborū & periculorū: quæ frūſtra pro Mediolanēſibus ſubiſtis: digna a nobis pmia recipere. Quāto. n: ampliores erūt facultates nræ: tāto ī uos eē beniguiores munificētioresq; poterimus. Id qđ tū nro īgenio q̄libētiſſime faciſ ſimus: tū ét pro tot tātiſq; difficultatibus: quas nobiſcū una ptuliſtis Hac oſone cū ſingulari quadā ac plane īpatoria & uocis & uultus dignitate habita. tātus repēte & tā lætus oīum clamor ſublatus ē: ut nemini prſus ex tāta multitudīe q̄q̄ reſpōdeſ licuerit: ſed oēs o fuſis uocibus rogaſ: ut cōfeſtī ſe nouæ expeditōi aduerſus fidefragos & īgratos accīgerēt: cū dicerēt eū feciſſe q̄optīe: & p iuſ atq; æq̄tate: ne diutius ī tāto ſuorū beneficiorum cumulo tātā hoīnū īgratitudinē pateref. Tot. n. tātaq; picula quæ Mediolanenſiū cauſa ſubiſſent: longe ea libentius pro tāto imperatore forent tolera

turi:ī cuius salute ac fortuna sua & salus oīs & res secūdæ positæ essent. Fa
cto dicēdi fine: Petrus cotta legatus:q paulo ante cū Aloysio bossio collega
hæc eadē planius ab Frāciſco cognouerat: Mediolanū celeriter pfectus quæ
nup ī castris facta essent: ciuitati renūciauit. Postridie aūt Frāciscus Sphor
tia castra ab eo loco mouet. & relictis brixiæ finibus toto exercitu magnaq
oīum alacritate p Soncinates Mediolanū uersus ire cōtēdit. In itinere Ludo
uicū uermiū Carolū Guilielmū Taurellū & reliquos Mediolanenſiū ducto
res: quos ad brixiā ſocios habuerat: ſibi aſciſcere: & multis p Alexādrū fra
tre ſingillatim ppoſitis pmiis iureiurādo obſtringere nitit. Interim Medio
lanēſes laudē facta ciuiū deditione in pōtatē cū arce acceperāt: & Frāciſcus
picininus Iacobo fratre cū ſuaꝝ copiarū parte trās padū in placētinos miſ
ſo: cognito Frāciſci motu & repentino aduerſus Mediolanēſes aduētu cum
reſiduo copiaꝝ laudē ingreſſus: Adduā: ne ab hoſte ſuperaretur: cuſtodiri
tueriq conabat. Hæc laudēſiū reꝝ in ipſo ppe ſuſcepti belli initio brixia
q receſſu cōmutatio: Quāq Frāciſci animū primo nuncio grauiter pturba
rat: qđ eā urbē: uti demōſtratū ē: ueneti: miſſis cū mādatis iā nūciis: ubi eo
uel ipſe uel ex ſuis alīq ueniſſent: ei tradi iuſſiſſent: quæ res & ad ſuperādū
flumē Adduā & ad iuadēdos terrēdoſq ea pte primo īpetu Mediolanenſes
plurimū ꝓfuiſſet: tamē mutato traiiciēdi fluminis & ineūdi belli conſilio
haud longe a caſtelloleone caſtra ponit: militibusq nōnullis: quos ingenio
callido: & regionis peritos nouerat: mādat: ut fluminis ripas diligētius ſpe
cularēt: locūq ubi pons ſecreto cōſtrui poſſit: deligeret: delectūq cōfeſtī
referrent. Præterea Marcoleoni ex pfectis peditū uiro forti atq īpigro dat
negociū: ut naues īterim quæ faciēdi pontis cauſa Cremonæ erant paratæ.
locū ad quendā nō ꝓcul ab eo flumine carris noctu deueherent. Dum hæc
agūt: ſex ab Mediolanēſibus ciues miſſi ad eū legati ueniūt. Quoꝝ primi
Bartholomæus moronus & Iacobus cuſanus iureconſulti fuere. Hi data lo
quēdi copia hæc ſuæ reip. noīne uerba fecere. Vt primū ex Petri cottæ lega
ti reditu populus Mediolanenſis te ab ſua amicicia diſceſſiſſe: tantoq mo
tus ita repente & īopinato a te agitari: ſimulq cās cur id feceris. teq deīde
ad īferēdum bellum ꝓpare ītellexit: q̄tā oīum animis admiratiōnē q̄tūue
doloꝝ is iucundus inſperatuſq nuncius artulerit: haud facile uerbis expri
mer poſſemus cū tota Mediolanēſis ciuitas: quæ pauloante ob res te auctō
re atq duce ꝓſpere geſtas: in ſūma felicitate atq lætitia erat hoc tā acerbo
nūcio ita graui uulnere affecta ē: ut ex maxīo gaudio ī ſūmū mæroꝝ & la
chrymas cōuerſa ſit. Proīde nos ad te miſſi ſummus: ut hanc q̄ ī noſtram
remp. uideris ſuſcepiſſe īdignationē ex aīo deponas: & optimā multoꝝ erga
te uoluntatē: & nō paucoꝝ ſiq ſunt: peccatū metiri uelis: cum affirmare ſe
poſſe ciuitas noſtra dicat: nihil eaꝝ reꝝ ī te cōmiſiſſe: de q̄bus te q̄grauiter
queri ex ſuo legato nup audiuit ꝓpterea te oramus: & quāto maiore poſſu
mus ſtudio obſecramus: ut nullā uelis populo Mediolanēſi iniuriā nullūq
maleficiū īferre. Arma nō ī eos: q tui ſunt: ſed ī cōmunes hoſtes exerceas. &
ſiqd ab Mediolanēſibus uelis: tuū erit poſtulare, quia nulla in re quoad fie
ri poſſit: ciuitas noſtra tibi deerit. Atq ſi ita tibi oīno in animum induxiſti
ut conata cōtra Mediolanēſes pficeꝝ ītēdas: te rogamus: ut noſtris ſaltē du
cibus noſtriſq copiis: quæ ī tua ſūt ptāte: Mediolanū redire libeꝝ pmitttas
Quibus Frāciſcus ita reſpondit. Si Mediolanēſes: uel potius qui reip. ſūmā
tenēt: recte memoria repetiſſēt: quomodo mecū egerint: poſteaq ī longobar
diā ex picētibus rediuimus: ſane neq hāc reꝝ nouitatē tantopere admiraré
tur: neque hos motus ita: ut expoſuiſtis indignos cenſerent: & ſi doleant: ſe
non īmerito dolore iudicarent: cum quenq malefactoꝝ conſciētiā accuſare
aliquando & deflære oporteat. Nam ſiquid Mediolanenſibus aduerſi acci
dit: non id aliena ſed eorum culpa accidiſſe: quiſque iuſtus reꝝ æſtimator
intelliget. Quinetiam comperiet Franciſco & ſuæ ſuorumq ſaluti conſulē
di cauſam iandiu fuiſſe iuſtiſſimā. Quod ut apertius oſtēderet: eadē ab ſe in
mediolanenſes collata beneficia: easdēq ſibi illatas ab mediolanenſibus in

iurias recenſuit: quas paulo ante ad brixiã exercitui cõmemorauerat. Adiecitq; ne hoc q̃dé Mediolanenſibus eſſe mirãdũ: ſi ab uulgi iſcitia: ſi ab multitudinis ingratitudine: ſi ab ciuiũ nõnullorũ ex ciuitatis primoribus pfidia: q̃ ſuæ pniciei ſemp ſtuduerãt: ſe eripuerit quo tũ principes quoq; bracianarũ partiũ fautores ſuis ſæpe ſermonibus noiabat. q̃ q̃dé ré nõ ſponte ſed iuſtus neceſſarioq; coactus fecerat: Addiditq; p̃terea oppida atq; urbes uniuerſas: q̃bus ipaſſet Philippus: tũ donationis tũ hæreditario iure ad ſeſe cõiugéq; & liberos ſuos ſpectare. Quæ q̃dé oĩa iure ſibi debita: ſi ſibi nunc armis: quãdo aliter nequeat: uẽdicare conef: ſe nemini iniuriã facere. Duces aũt & copias eoq; quæ apud ſe eſſent: ĩ caſtris nulla ui teneri: cũ iis Mediolanũ uel alio ſi ſe cõferre uoluerĩt: liceret. poſtremo & ſi iniurias ulciſcendi tp̃us facultasq; adeſſet: tamẽ ſe eas: quæcunq; eſſent: obliuioni mãdaturũ: & lænioré q̃ oppinaréf in Mediolaneſes futurũ: cũ ea eſſet ſibi oĩo uoluntas: multis potius ignoſcere: q̃ de paucis uindictã ſumere. & mallet oẽs quã pté amplecti. Interim exequẽtibus ĩperata miſſis Herneſtes & Honofrius fres ex nobili biboaqua familia: ſed diu uerona patria exules Machaſturnã arcẽ Frãciſco ſe tradituros pamice ac poppprtune pollicẽf. Quã q̃dé arcem ab Philippo dudũ dono datã trãs adduã in ipſa fluminis ripa ſitã poſſidebãt: locũ ſane cũ ad neceſſitaté tũ ad ſecuritaté cõſtruẽdi in eo flumine pontis aptiſſimũ. Ea aũt renũciata Frãciſcus graui trãſeũdi fluminis ſollicitudine leuatus ſtatim Salernitano mãdat: ut ſumptis iis eq̃tũ peditũq; cohortibus quas uſui ſibi fore putaret: eo aduolaret: ſcaphisq; traiecto amne in arcem p̃ſidiũ ĩponeret. deinde adductis nauibus: ponté in Addua ædificãdũ caſtel liſq; ab utraq; ripa muniendũ ſũma diligẽtia celeritateq; curaret. Poſt hæc hermolaũ donatũ Gentilẽ leoniſſanũ Robertũ bodienſem ac cæteros captiuos: q̃ uti ſupra oſtẽdimus: ĩ Cremonẽſi arce cuſtodiebãf: ad ſe adduci iubet: eoſq; benigne & phumaniter exceptos armiſq; & equis donatos ad uenetos remittit. Per eoſdẽ dies Carolus Gonzaga cũ ducẽtis & mille circiter eq̃tibus q̃gẽtisq; peditibus ab exercitu p̃ noctis ſilẽtia ignorantibus cæteris diſcedit: qđ paulo longius ab reliqs tẽdebat. & ad municipia quædã: quæ ĩ agro cremonẽſi olio ꝓpinqua & mãtuano agro finitima poſſidebat: conciatis eqs ſeſe recepit. duo hæc aduerſa & laudis amiſſio: & Caroli fuga cum eodẽ fere tp̃re: & in ipſo ſuſcepti belli initio accidiſſent: p multorum in caſtris uiroq; iſigniũ aĩos pturbarũt: & mæror nõ mediocris oẽm pœne exercitũ occupauit. Suſpicabãf. n. q Frãciſci p̃ſertim cõmoda cupiebãt: ne cæteri q̃ ſub Mediolanẽſibus meruerãt. Caroli ſequerẽf exẽplũ. At Franciſcus aĩo ſemp ĩfracto oẽs: ut bono ſint aĩo: hortaf: cũ neq; ſe dubitare multis de cauſis affirmaret: qn tãdẽ iuſticiæ fauẽte deo: cœptũ iã bellũ eũ eſſet finem habiturũ: quẽ ipſi optarẽt: Hæc & huiuſmõi ĩcõmoda: quæ haud nunc primũ ſuſtinere didiciſſet: fructus eſſe demõſtrat: quos ſæpe ſolet & fortunæ acerbitas & uarii belloq; caſus afferre. Sed eos inuicto eſſe aĩo pferendos: nec decere uiros fortes ĩ bello ulla aduerſa fortuna deterreri aut frãgi: cũ nihil ſit aut tã arduũ aut tã durũ. qn uirtute & tollerãtia ſuperari poſſit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XV.

POnte ex ſnĩa ĩ Addua cõfecto: Frãciſcus toto exercitu: non ut hoſtis: ſed ut amicus ĩ laudenſiũ fines trãſit atq; aptis undiq; belli gerẽdi itineribus: ea ſolertia oĩa pagit: ut nihil quod ad res cõficiẽdas attineret: memoria: conſilio aĩo omitteret. Primũ oĩum Mediolanẽſiũ ducibus atq; p̃fectis ſecretos cuſtodes ponit: ut qd agãt: q̃ due loquãtur: ab his quotidie cognoſcat. Trãs padũ certos mittit núcios lohánẽ anguiſſolã comitẽ ex p̃fectis eq̃tum Antonellũ ruffũ: & Iacobum palmanũ placentia oriũdos familiares ſuos: q̃ placẽtinos: quos Mediolanẽſiũ dominationẽ ægre ferre ſciebat: ad deditionẽ ſollicitarẽt. claſſis iſup ptẽ: quæ papiæ ut oſtẽdimus: aſſeruabaf: celeri

ter armari iubet: flumé padũ custodiri: hostes ultro citroq; transitu ꝓhibe
ri: & magná cõmeatũ copiá ad alendũ exercitũ papiæ comparari : Post hæc
Aloysiũ bossiũ Mediolanẽsiũ legatũ: q nõdũ ab exercitu abierat : cum sibi
haud licere diceret: nisi ab sua rep. iussus ide discedere: humaniter admõet
ne post hac in suo exercitu ꝑgerat imorari. hortaturq; ꝑcipue: ut cũ Medio
lani esset: Theodoro fratri ꝓpositis ꝑmiis suaderet : ut eius ne cessarios par
tiũ suarũ faceret. optimatiũq; deide ciuiũ uolũtate sibi: quoad possint : re
cõcialiarẽt: ciuitatis utilitate priuatis affectibus anteponerẽt: publicis rebus
nõ domesticis cõmodis ꝓspicerẽt: & qđ erat maximũ. id re oĩum incolumi
sponte facere maturarẽt: qđ uitare nõ possent: qđq; tãdẽ : si bello & armis
cõtẽdere uelint: magnis oĩum ĩcõmodis: magnisq; sumptibus ui essent fac
turi. Se iterim Mediolanẽsibus nullũ maleficiũ inferri passurũ. Quod si ĩ
eorũ fucatæ libertatis tuendæ ꝑtinacia ꝑsistere: & bello secũ decertare ma
luerint: ne mirarẽt Mediolanẽses: si aliter in eos statueret: qđ certe iuitus fa
ceret. Hæc oĩa christophoro Brauo parmẽsi legato cõicat: q paulo ante in
castra uenerat ab ꝑmensibus missus: ut quo ipse aĩo ĩ posterũ erga eos futu
rus esset: cognosceret. Parmenses hortat: ut Mediolanẽsiũ partes posthac re
linquãt: sese sibi ueteris amiciciæ memores amico amici iũgãt : Sed siqua
honesta cã ĩpræsentia id sibi minus facere uideret: ne iterim se bello impli
cẽt: neue ulla re Mediolanẽses: aduersus quos bellũ gesturus esset: iuuẽt in
pace cũ possint uiuãt: familiariter admonet. Præterea quoniã ad alienã opẽ
nutriẽdi exercitus cã sibi cõfugiẽdũ erat: quãdoqdẽ suæ uires facultatesq;
diuturnis multiplicibusq; attritæ sumptibus nequaq; tales essent: ut tanto
exercitui necessaria suppeditare posset: cũ hactenus magis ueteranũ exerci
tũ beniuolẽtia q; opũ beneficio ĩ officio cõtinuerit: neq; nouos milites spe
futuri cõmodi diu ĩ fide retinere posse cõfideret: ad florẽtinos & Cosmum
medicẽ oĩum ĩ Italia ea tẽpestate ditissimũ & magnæ in sua ꝑria auctorita
tis ciuẽ. deide ad Genuẽses: qbus p id tẽpris Ianusfregosus magni aĩ uir erat
ea re publica princeps: cui supiore anno Drusianã filiã ex cõcubina susce
ptã despõderat. & ad Leonellũ æstensem hæc eadẽ ipsa nũciatũ mittit : pe
titq; ab iis ꝓ cõiũctionis & antiquæ amiciciæ iure longo usu seruatæ uti se
ĩ tato bello iuste necessarioq; susceꝓto: aut pecunia aut copiis iuuẽt: benefi
ciũq; qđ ab his accepisset: nũq; ĩtermoriturũ demõstrat. At uenetoꝝ postre
mo legatos: q Brixiã iã redierãt mittit: ut ꝑmissæ destinatæq; ex foedẽ au
xiliares copiæ ad se celeriter mitterẽt. His rebus cõstitutis : biduo posteaq;
flumen traiecerat ad Casale posterlengũ uicũ ꝓfectus ibi castra firmat : ut
ex eo loco placẽtinis rebus: quas sollicitãtibus nũciis magno metu teneri au
diebat: deditiõi faciẽdæ adiumẽto esset. Dũ hæc gerũt: Iacobus picininus: q
Burgonouo paucis ante diebus se ĩcluserat: cognito Frãcisci ĩ laudẽses tran
situ: oĩbus copiis ĩgredi placẽtiã statuit trepidã: ac factionibus uariis labo
rãtẽ ciuitatẽ ĩ põtate acceptã facile ĩ fide cõtinere: & milites ibi alieno sũp
tu ꝓ hyemẽ alere posse arbitratus. Itaq; ĩstructo agmine : citato gradu eo ꝓ
ficiscit: urbẽq; ĩtroire multis artibus cõtendit. At ciues id maxime ueriti :
qđ Iacobo iã erat ĩ aĩo: cũctas urbis portas claudũt: atq; ei ĩtroire conãti: q
ad elatæ uiæ portã mane appulerat: respõdẽt: nequaq; se illũ tot armatũ sti
patũq; copiis ĩtroducturos: Quod ubi Iacobus ꝑter spẽ eueniss̃e uidet: relic
to Burgonouo Florentiolã quæ tũc oppida ĩ picininoꝝ erant potestate ad
multã noctẽ se recepit. Postridie eius diei Frãciscus cũ ad uisẽdã classẽ quæ
nup philippo eustachio ꝑfecto e papia soluerat: & e regiõe placẽtiæ ĩ pado
ad anchoras steterat: cũ paucis se cõtulisset: fit ex ea urbe frequẽter certior
totã ciuitatẽ iã metu liberatã reꝝq; nouaꝝ cupidã ĩ armis atq; tumultuuer
sari: cibusq; priariis adnixis diu multũq; sollicitatis recõciliatisq; oĩum se
re aĩs rẽ eẽ iã ad recipiẽdũ eũ ĩclinatã. Qua re nec multo post cũ ibi adhuc
esset: ad urbẽ accersit. Qui & si ab plæriscq; haud tuto cõsilio ei se gẽti mili
te ꝑsertĩ iermẽ cõmittere posse ꝑdicebat: q; supiore ãno tã ĩsigni & memo
rabili calamitate affecissẽt: tamẽ eorũ ciuiũ fide frætus: q ad id eũ ortabat

quoꝝ iter cæteros primi erãt Iohãnes anguissola: & Comes mãfredus lãdus anguissolæ & landæ factionis principes: de qbus maxime benemeritus esset mox flumine Galeonibus traiecto urbẽ magno oĩum cõsensu & lætitia ingredit: atq; ĩ forũ usq; pductus: qua uenerat: eo cõsilio mox regredit: ut postero die eo rediret: & ita cũ paucis inermibus eodẽ postridie reuersus maiore ciuiũ municipũq; numero: maioreq; plausu & lætitia excipit: atq; consalutat. Quo facto diuiq; Antonii arce cũ urbicula recepta. Ciues pro more: exhibitis portarũ clauibus: nullis petitis cõdicionibus sese ei atq; urbẽ dedidere. His cõfectis rebus Frãciscus posteaq; Thomã Thebaldũ bononiẽsem ciuitati & Salernitanũ cũ eqtibus sexcẽtis militũ p̃sidio p̃fecit: ĩ castra iã uespera remigrauit. Placẽtinis rebus p hunc mõm biduĩ spacio cõpositis: ne ĩ iis locis exercitus p cibariorũ ĩopiã laudẽsibus ĩ hostiũ potestate cõstitutis diminueret: ita papiã uisum ẽ Frãciſco ꝓpius accedere: ut ĩde cõmeatus sine piculo abũde ĩ castra ĩportari possent. Ob eã ré ĩter papiẽsem Mediolanensemq; agrũ ad Lardiracũ uicũ ducit: papiæ terga: Mediolano frontem uertẽs. Cæterũ ex itinere fratres tris Sãctosseuerinates liberis uxoribusque Mediolani relictis: cũ octingẽtis circiter eqtibus ad eũ uelut futurũ Mediolanẽsiũ ducẽ & p̃cipẽ nullis neq; ĩpetratis neq; postulatis rebus deflectũt: cui libero sese aĩo pmittẽtes. breuẽ hanc publice oronẽ habuere. Se nõ spe p̃mii sed ueteri a parẽtibus inchoata necessitudine ductos coniugibus natis bonisq; oĩbus ĩ hostiũ manu dimissis: ad eũ uenisse. cũ nõ post partã de Mediolanẽsibus uictoriã: quã deo ꝓpitio haud ei de futurã sperarẽt: secũdis rebus & ĩ magna opũ affluẽtia ad eũ cõfugere: sed dũ ipse ĩ laboribus piculisq; uersẽt: suo beneficio: siqd erat: adiuuare: & secũ utrãq; fortunã experiri cõstituerint. Quibus Frãciscus acceptis gr̃as egit: gratissimumq; sibi esse: & eo maxime tp̃re iucũdissimũ eoꝝ aduẽtũ demõstrauit: contraq; beneficii adeo se gratũ ac memorẽ futurũ: ut optime id collocasse re ipsa ĩtelligerẽt & quoniã Guilielmiana uermianaq; res nõdũ erat iureiurãdo & scriptis firmata legibus: qd Guilielmus nisi ĩpetrata Alexãdria: quæ res erat Frãciſco admõm ĩgrata: negotiũ suũ scriptis trãsigi nolebat: qdq; uermius: q̃q̃ se et dẽ morẽ gesturũ: & quæcunq; uellet: sine p̃cio factuꝝ affirmabat: tamen id quo minus scripto extaret fœdere: ré ex die in diẽ ducebat: decreuit duobꝰ his ducibꝰ Frãciscus priusq; Mediolanẽsiũ fines pgrederet: cãm suã modeste aperire: hortariq; eos: ut id ab se uellẽt: qd esset & illis perẽtibus honestũ: & sibi nõ difficile cõcessu donãti: quẽ semp essent re p̃sertim mediolanẽsi pta & liberalẽ & munificũ benemerẽtes habituri ac eo qdẽ munificẽtioré: quo sese sibi æqor secũdiorq; fortuna ostẽderet: Qua re uermius deditis eo maxime tp̃re placẽtinis: ĩ quoꝝ finibus multa p̃dia & castella possidebat: quæ eũ res potissimũ adhuc suspẽsum tenuerat: oĩbus p̃termissis cõdicioĩbus se se libere Frãciſci arbitrio pmisit. Sola re stipendii lege sancita: uno hoc tãtũmõ addito facileq; ĩpetrato: ut Antonia unica eius filia Sphortiæ Frãciſci filio ex mr̃e eadẽ qua Drusianã habuerat: suscepto nubilibus aduenientibus ãnis mr̃imonio iũgeret. Itaq; & uermii & Guilielmi res Alexãdria per fœdũ cõcessa uno atq; eodẽ tp̃re cõpositа est. & ob id Frãciscus maxĩa cura liberatus. liberiusq; ꝓcedere posse ratus circa kal. Nouenb. ad casolatũ uicũ mouit. lã hyems matureſcere. & cõtinuus exercitũ hymber labefactare grauiter coepat. Quãobrem FR. q nulli rei magis ĩ bello: q̃ qd posset nõ solũ a cæteris incõmodis. uerꝝ & ab hyemis hymbriũq; calamitatẽ milites seruaꝝ studebat: nõ tẽtoriis aut factis ex tæla tegminibꝰ: sed tecto deĩde uti cõstituit: cũ id p̃sertĩ habita ab regionũ pitis agroꝝ ratiõe: qua maxĩe sibi eũ dũ putabat facile fieri posse ĩtelligeret. Nã regionẽ eã oẽm: q̃ ueteres Insubriã appellauerũt: q̃q̃ ab una pte Alpes qbus a germãia & gallia Italia seiũgit: et tres ĩclyti amnes padus. Addua et Ticinus ab tribus reliqs ptibus claudũt uicis uillis. Tuguriisq; frequẽtibus et feracibus ĩsup agris refertissimã reperiebat: & usq; adeo iis oĩbus rebus munitissimã quæ ad hominũ iumẽtorũq; usum ptinẽt: ut nõ mediocri admiratione teneretur: & qd sæpe dicẽ

re solitus esset: memoria repetēs cū ab Messanæ fret o ad Taurinos usq; mō tes uniuersam ꝓpe Italiā tū pace tū bello ꝑagrasset: nullā aliā Mediolanen si pr̄iæ laudensiū papiēsiūq; īter eos amnes adiūctis finibus cōferēdam uel uidisse: uel audiuisse asseueraret. Copiis igit̄ ꝑ proxima ædificia dispositis quæ & frumēti & cæteroꝝ cibarioꝝ plena erāt: cū parū seu nihil suarū re rum Mediolanēses in loca tuta pro tp̄ris angustia cōferre potuissent. Rosa tum. Binaschū. & clarella ꝑmittentibus sese primo aduentu municipibus: ab Mediolanēsibus desciscūt: & uagātibus deinde ꝑ patentissimos campos longe lateq; militibus: oīa in p̄dā agi: ac tumultu & pauore ingēti misceri cœpta. Quod ubi aīaduertit Frāciscus: pro eius prudētia atq; māsuetudine regionē p̄sertim īprouisam adortus alia ratione uincendi q̄ impetu: & bel li īmanitate in Mediolanenses uti cōstituit. Proinde edici tubaꝝ p̄conio iu bet: uti nemo miles neq; mediolanēsem ciuē: neq; municipē: neq; uillicum agriue cultorē neq; pecus ullū caperet: neq; ædificia incēderet: & siqd esset in p̄dā abductū: mox dimitteret̄: huic edicto suspēdii pœnā cōstituit. eo cō silio & humanitatis artibus cōtra multoꝝ sententiā tentandū prius cense bat an sibi recōciliare nobiliū mentes & plebē allicere posset. Postero autē die: quo hæc gesta sunt: Binaschi arce in Mediolanēsiū fide ꝑmanēte Fran ciscus relictis ī stationibus īpedimētis sic eo cū exercitu proficiscit̄: ut uel metu uel ui & oppugnatione arcē in potestatē redigat. Priusq̄ a Frācisco to to agmine Binaschū uentū ē: magna eq̄tū peditūq; leuis armaturæ multitu do p̄cesserat: arcēq; circūdederat. Illiusq; defensoribus permulti ita acriter sunt īterminati: ut siquod tælū deiecerint: quēq̄ue ꝑcusserīt graues pœnas grauesq; cruciatus essent daturi. Itaq; q̄q̄ arcē altissimus murus altissima fossa altissimaq; aqua cingebat: & p̄sidio cibariisq; satis abunde ab Medio lanēsibus ꝓuisum fuerat: tamē ut erat p̄fectus bellicæ artis ignarus sic iis auditis uocibus: & ꝑ campos tot armatoꝝ hoīnū millibus prospectis obstu puit: simulq; aīo defecit: & protinus suos ab tæloꝝ cōiectu ꝓhibuit. Quod cū ītueret̄ Frāciscus ꝓpius ad fossæ marginē accedēs. Nisi hanc mihi īquit arcē nūc p̄fecte tradideris: nulla mora erit: quin eā hastis ensibusq; omissis tormētis quæ nō lōge structa sunt: p̄cidamus: expugnemusq;: ī qua nūc tibi tā tutus uideris eminere: & q̄to nūc sis excelsior: tāto fies īferior: simulque isti: q tecū sunt: oēs ī fossam p̄cipites cōcidēt. Quo dicto p̄fectus & p̄sentia ī peratoris: & cōminatione ꝑterritus: Iacobū Ionatē ex ꝓpinq̄tate agri sibi fa miliarē uocat: eoq; dep̄catore usus: orare obtestariq; cœpit honoris cā tātū sibi tp̄ris dari: quo hæc Mediolanēsibus nūciare: respōsumq; ad diē posteꝝ expectare possit. At Frāciscus ubi hominē ita attonitū ꝑterritūq; uidet: mul to se q̄ prius acriorē iratiorēq; ostēdit: & clara rursus uoce. Quid tp̄re quid Mediolanēsibus ad hæc opus ē? Si nūc nūc īquā arcē nō dedideris: nemo te hodie p̄ter optimū deū meis e manibus eripiet. Ita bonus ille uir his uerbis fere exanimatus īclinauit: arcēq; cōtinuo tradidit: qua recepta: & p̄sidio ī posito: mox receptui cani iussum: & ī castra reditū ē. Quibus cōfectis rebus Iacobus cusanus. Georgius Iampugnanus iurisperiti: Petrus cotta & Paulus amico: īpetrata fide publica cū iisdē fere mādatis ī posterū diē ad Frāciscū legati ueniūt: cū q̄bus ad castellū leonē legati priores uenerāt: et facta expo nēdi pōtate duo priori tātūmō legationi addiderūt: unū qđ mediolanensis populus q̄q̄ de eius ī laudēses trāsitu audierat: nequaq̄ tamen suū exercitus īperatorem tā apte bellū sibi illaturū credere potuerat. nisi post recentem placentinorū & proximam mediolanensium municipum ad eū defectionē Quāobrē cū ipsum ex defensore aptissimū sibi hostē factū mediolanenses uiderent: maximo in mærore uersari rogare ab inferenda iniuria desisteret infensūq; ī ipsos animū deponeret: & siqd eos uellet: re publica īcolumi pe teret: q; facile eēt īpetratus: Alteꝝ si nulla amplius spes paci: si p̄cibus nul lus oīno apud eū locus relictus esset: Mediolanensium copias: quas secum adhuc ducebat remitteret. Ei legationi Franciscus per eandem quoque ora tionem respondit: per quam priori responderat. Seque nemini iniuriam

facere dixit: si id qđ iure suũ esset: ab occupantiũ manibus eripere conaret & ab nõnullorũ pſertim tyrannide: q suo nomini suæq; dignitati inimicissimi semp fuissent: sempq; suæ & suorũ pniciei minus merito stuiduissent Copias aũt quas ét suas Mediolanẽses appellabãt: nulla ui nulla arte suo in exercitu teneri. Nam sic iis q in castris remanserãt: Mediolanum redire: si uellẽt: licebat: quẽadmodũ cæteris licuerat: quæ iã ut uiderãt: eo incolumes redissent: eiusq; rei Georgiũ Annonẽsem pfectum esse testem. Qui ubi de suo ad Mediolanẽses reditu sermonẽ fecit: statim sibi duabusq; simul turmis discedẽdi e castris potestatẽ ipetrasset. hæc & si satis Mediolanensibus ex legatorũ reditu nota fore arbitrabat: tamẽ Mediolanũ quoq; legatũ suũ mittere cõstituit: q populo qđ legationi utriq; nõ tã respõderat: q demonstrarat: atq; ppositerat: ipse corã referret. His respõsis Mediolanum legatis redeũtibus plæriq; de exercitu milites cupiditate præde iducti obuii fiũt: eosq; bonis oĩbus exuunt: Quod ubi Frãciscus accepit: rei indignitate cõmotus qđ in suo maxime ppe cõspectu facinus tã indignũ cõtra ius gentium cõtra fidẽ publicã in legatos hoĩnes pditi admisisset: eo loci celeriter equo defert: & quot ex iis cõprahẽdi possunt: ad se pduci iubet: quoq; auctoribꝫ fune strãgulatis: reliquos legatoꝝ pcibus uita cõdonat: Deinde legatis ipsis quod ex amissis rebus reptũ é restitui: qđ defuit: de suo resarciri mãdat. eo Mediolanũ legatoꝝ reditu q̃q̃ nõnulli ciues: q tũ in rep. plurimũ poterãt: ardentissimo Frãciscũ odio isequebãt: Nobilitatẽq; ac plebẽ miro studio ĩ eũ quotidie cõcitare nõ cessabãt: tamẽ cognita in ciuitate tũ in oẽs tũ præcipue in Mediolanẽses Frãcisci liberalitate atq; mansuetudine: & ĩgẽri uirtutum suaꝝ noĩe. ita pro repentina rer nouitate pars maior nobilitatis plebisq; in eũ recõciliata uidebat: ut nõ ĩgrata ciuitati eius dominatio: ubi dedendã urbe ageret futura putaret: Qua quidẽ in re Benedicti reguardati: ut paulo ante ostẽdimus: legati eo ab Frãcisco missi oratio disertissima q̃ in ducali aula ad populũ habuerat: plurimoꝝ mẽtes cõfirmarat. At Georgius lampugnanus: quẽ supra ĩ legatoꝝ numero fuisse diximus: summæ audaciæ & temeritatis homo id repẽte suggestũ ascẽdit: unde Benadictus descẽderat: & temeraria ac pniciosa oĩone ita disseruit: ut oĩa perturbauerit: mutauerit q̃q̃: & oĩum uolũtates paulo momẽto ab Francisco auerterit. Nã ĩter reliqua dictu nefanda: his uerbis uultu uoceq; uæhementi usus est. præstare inqt hoc tpre Mediolanensibus p cõi libertatis salute oĩa dura oĩa extrema pati. q̃ in hominis teterrimi potestatem deuenire: ipm uxorẽq; quos foedis sæpe nominibus appellabat tanti pricipatus fastigio indignissimos esse. multos Frãciscũ habere fratres plures filios cõplures utriq; ppinqtate affinitateq; cõiũctos. horũ quẽq; dominũ sibi futurũ: quorũ tyrannide insatiabiliq; auaricia multis uariisq; sumptibus populũ Mediolanensem continenter fatigari: & uarias ĩ ptes distrahi: foret necesse liberos non parentũ nõ cognatorũ arbitrio: sed eorũ pscriptu nuptui tradi oportere: nuptas in nuptasq; in stupra in adulteria trahi rapi. Ciuiũ bona aut iure aut iniuria auferri. publicari. pterea diruta & ad solũ euersam Iouis portæ arcẽ publico sumptu atq; sanguine instaurari. Quinetiã uxores filiosq; ulciscendæ iniuriæ cã ad ceméta lapidesq; iportãdos cogi. Quibus dictis multitudo ignara: quæ natura magis ĩpetu q̃ rõne mouet: mox ira furoreq; incensa multa p urbẽ insolẽter ac temere dicta iactare cœpit. Nã alii p cõtumeliã in Frãciscũ grauiter inuehũt. Alii alia p longa mẽdacia fingẽtes multa ei uitõ tribuũt: & adeo multis: irarũ ministris intẽperãtes aĩos cõcitãtibus in eũ exarserũt ut q̃is antea uti demõstratũ ẽ: optia de ipso ĩ ciuitate opinio habere tur: nemo tamẽ illũ postea ausus sit nisi p ignominiã appellare. Deinde ad rei bellicæ studia cõuersis oĩum aĩs. Magistratus q reip sũmã tenebãt: Frãciscũ picininũ ĩ urbẽ cũ copiis ĩtroducũt. Itẽ Carolũ Gõzagã: q sese eis auxilio affutuꝝ pollicitus erat. accersunt: populoq; uniuerso duce moderatorẽ q̃ pficiũt. Milites tã ex pfugis q̃ ex popularibꝫ: qđ alĩde cõducẽdi facultas erat nulla: mercẽ ɔducũt uitimilianũ Modoetiã pſidio mittũt. abiatu. Bu

flumar ſitiũ.& Canturiũ:quæ ſunt oppida circa Mediolanũ. Vrbem ẽt Comũ:ac Nouariá quo maiore poſſunt militũ ac pilulariorũ numero: quorũ Mediolani īfinita erat poene multitudo:muniũt.Præterea ad fredericũ tertiũ romanorũ eo tp̃e regẽ:q poſtea romá ꝓfectus:īperator appellatus é :ad Alphonſum regẽ:ad Ludouicũ Sabaudianorũ ducẽ īplorádæ opis cá legatos mittũt.ad Carolũ uero francorũ regẽ:ad ludouicũ eius ꝓiogenitũ delphinũ Viénéſem:& ad Philippũ burgundionũ ducẽ lras exarát :qbus de eo bello:qđ ſibi a Frácíſco īferebaſ:certiores faciébát.& multa regibus uelut aboris Italiæ longo īteruallo remotis Petro candido Viglebiéſe dictáte: p īpuram ac neſariá rei narrationẽ ſúmi uiri dignitaté polluere: multorũq; criminũ falſo īcuſare conabáſ.Ná Mediolanéſes:q túc maxime rempu. gubernabát:dũ nõ tá nr̃orũ q̃ externorũ principũ aíos ſuæ ptis facerét:& ad præſtáda ſibi belli auxilia adducerét:& in Frácíſcũ oĩum odia cõcitarét:eiuſq; nomẽ ubiq; gentiũ celebre:cõuiciis & calũniis obſcurarét.,p ueris falſa inuulgus diſſaminare lr̃is núciſq; mádare nõ pudebat.hæc ubi tot tantaq; ignobiliũ pubblicanorũq; maledicta Frácíſcus cũ ex multis e Mediolano uenientibus:tũ ex lr̃is iiſdẽ:quæ īterceptæ:& ad eũ mox delatæ fuerát reſciuit nihil penſi habuit:eũq; illorũ eſſe morté dixit q ī bello uiribus diffiſi : ad maledicẽdi artes fictoſq; dolos plærúq; cõfugiũt.Quas ob res apto deinde Marte Mediolanẽſes undiq; urgere ꝑmereq; cõſtituit.Et Abiatũ primo circũſedit:qđ ut ꝑdiximus oppidũ ualido Mediolanéſiũ ꝑſidio tenebatur. Id tormẽtis adortus magnaq; ī muros triduo patefacta ruina:oppidanos de deditione tẽtare coepit.qbus neq cq̃ reſpõdẽtibus q̃q̃ ſuapte natura miſerorũ oĩum &illorũ ꝑſertim calamitaté qbus ipſe ac poſteri eſſent īperaturi iuſtus uidebat:tamẽ qa ea ſe celeriter obſidione ſoluere cupiebat : & in nouo bello milites aliquo præde emolumẽto reficere oportunũ iudicabat: oppidũ expugnare diriperẽq; cõſtituit At Blanca cõiunx quæ Papiá nup uenerat:obſeſſos frequẽtibus núciis cõmẽdat:Cõmẽdationis cá hæc fuit : qđ ab ipſa infantia cũ mr̃e agnete eo uſq; ibi educata fuerat:quo uiro tradita eſt Diligebat ꝓpterea Abiatéſes & ueteris conſuetudinis & familiaritatis memor nõ mediocriter.Quare Frácíſcus uxoris ꝑcibus ſentẽtiá expugnádi oppidi mutat ſeruádoſq; oĩno ac īſcitiæ ignoſcẽdũ dicit.,pinde admoneri rurſus de deditione oppidanos mádat:ne oppidi expugnationẽ expectare neue militũ ſæuiciá expiri uelint. At illi rei bellicæ ignari ī ſua ꝑtinacia ac temeritate ꝑſiſtẽtes:uelle ſe Mediolanẽſibus fidẽ ſeruare dicũt. Quo reſpõſo illi coexercitus oĩs feruẽſ:& oés ꝑdá ꝑdá cõlamátes ardeſ ceperũt.Cõcurrit ob id Frácíſci iniuſſu eo loci:ubi ī oppidũ patebát aditus īgens gregariorũ militũ multitudo.Qua re aíaduerſa mittit Frácíſcus eo q̃celerrime Dulcium comitẽ:q cũctos īde milites ſubmoueat.Sperabat.n.Abiatenſes ꝑſpecto q̃to ī piculo uerſaréſ:ſeſe ſuæ fidei extẽplo ꝑmiſſuros.Al dulcii aduẽtu cũ p ī ducias ab tælorũ cõiectu deſitũ eſſet:clamat de muro oppidanus quidá ad alterá eſſe oppidi ptẽ eundũ:qua maxĩe tumultus aberat:ibi adeſſe:qui de deditione cõueniát qua uoce dũ eo Frácíſcus ꝓficiſci maturat:ita mediolanẽſis qdá e muro ī eũ pilulá cõtorſit:ut ſi poſſet:eũtẽ uita ſpoliaret.Quod ſceleratá pilulam mentẽ haud fefelliſſet:niſi ſorte uænabulũ pilulæ ictũ excepiſſet:qđ lato ferro miles qdá circa ipm pedes īter cæteros ſedulo gradiẽs cui lohánigrádi nomẽ:cognomẽq; erat:geſtabat. Qua re magis atque magis irritatus militũ animis ad pclitátiũ ꝑdá frequẽtius cõclamaſ.Frácíſcus īpauidus eo ire quo coepat pgẽs:nõ núc ſibi moriẽdũ fuiſſe ait:q cũ ad deſtinatũ locũ puenſſet:neminẽq; cõpiſſet:moleſtius id ſane ſibi eſſe dixit q̃ qđ mõ pilulariusegiſſet:cũ irridere eũ hoſtes ꝓditi & demẽtes: ac ex die ī diẽ oppidi deditionẽ ducere uideréſ.Hæc Frácíſcus &ſi nõ nihil detrimẽti atq; ignominiæ ſibi afferre uidebáſ.Tamẽ cõiugis cá æquo aĩo ferebat : iubet,pide rurſus neminẽ oppidi moenibus appropinquare. Abiatenſibus q ꝑdi:Se nõ poſſe plurimũ non admirari.qđ in tanta adhuc etiá īſania ꝑſeuerarent.cũ ut facile aíaduertere potuiſſent.niſi ipſe milites ꝓhibuiſſet

iam in oppidū nullo labore irruiſſent:& oīa intus ī p̄dā uertiſſent: & ob id uellēt q̄celerrime eorū ſaluti conſulere.Quod ſi diutius in ſua pertinacia permanſerint:poſtridie prima luce ī eos eſſet exercitui poteſtatē facturus his oppidani tādē uerbis pmoti:ac ī ſe reuerſi:poſtero die ante lucē primā ſeſe atq̄ oppidū dedidere: Arx quoq̄ tormentorū metu poſt biduū nullo negotio a p̄fectis tradita.Dū hæc ad Abiatē gerunt Frāciſcus cui nō mīori cætera erant curæ:quæ bello gerēdo ſibi incūbebant:quā p̄ſens oppidi oppugnatio:eū ruptis pluribus locis aggeribus fluuiū a ſuo decurſu auertēdū curauit:q ex Ticino amne tracto manu alueo facto Mediolanū īfluit.Auertēdi fluuii cā fuit:ut eaq̄ potiſſimū deuehēdarū rerū facultas Mediolanēſibus adimeret:quæ maxīe ad uite uſū ptinerēt:Nā ea oībus erat opinio:ſublato fluuii eius decurſu ad ſūmā ppediē cibariaq̄ inopiā urbē deuenturā:qd &ſi difficultatē ciuitati nō paruā afferebat:magnū que oīum aīs ipſo rumore atq̄ aſpectu pauorē incutiebat:tamē hoīum ingenia ita effecerūt: ut longe aliter euenerit:quā fuiſſet plurimorū expectatio.Nā cū magiſtratus ī minētiſſimis ppe difficultatibus celeriter occurriſſet:facilius quā & ipſi ēt putarāt:fluuii incōmoda pferebāt.Perquiſitis.n. ciuiū ſingulorū horreis:ī qbus magna frumēti uis īuenta ē:q̄cquid ab eius:cuius erat:uſu ſupeſſe reperiebat:ut emendi indigētibus foret facultas:in forū ſtatuto p̄tio uændē dū deferri iubebāt.Præterea auulſis ex monumētis muriſq̄ urbanis molaribus ſilicibus tot p urbē priſtina cōſtructa ſūt:ut ſatis p̄ſenti molēdi uſui neceſſitatiq̄ puiſū uideret.Per hūc modū magiſtratus a tumultu & querelis multitudinē cōtinere:ac ſpe futuri auxilii ī dies nutrire conabant. Sub idē tp̄s Iacobus Antonius Marcellus uenetorū legatus cū duobꝰ peditū millibus exercitui ſe adiunxit:his cū mandatis ſuo ab ſenatu miſſus:ut copiæ:quas ſecū duceret:& quæ ſubmitterent:eius īperio parerēt.Ipſe uero Frāciſci īperata faceret.Paulo deinde poſtea duo alii ab eo ſenatu Paſqualis Maripetrus de quo ſupradiximus:& Lodouicus lauredanus uiri ſane utriq̄ patricii & in ſua ciuitate primarii ad Frāciſcū legati mittunt:q de rebus īterſeſe ſanctis feliciterq̄ ab eo deinde geſtis cōgratularētur:& conuenta corā confirmarēt.Sub eoſdē fere dies Matheus cāpanus ex auxiliaribus ueneti ducibus unus cū q̄ngētis equitibus p placentinos papiēſeſq̄ qd Marcellus paulo ante fecerat:in finitimos Nouariēſibus agros ꝓuenit:ac p ea loca conſidēr iuſſus plæriſq̄ aliis auctus copiis:& Lumellinæ ptes ab crebris hoſtiū incurſionibus tuebat:& bellū Nouarienſibus ipſis acriter inferebat.His rebus pactis:Mediolanūq̄ oībus uis:q Abiati oppido & arci p̄ſidio fuerant:remiſſis:quos tutelæ gra Frāciſcus ipſe duo paſſuū millia ab caſtris eduxerat:ad lignanū uicū ducit hoſpitiiſq̄ p proxīa ædificia copiis ſingillatī diſpartitis:caſtra locat.Poſtridie cū paucis buſtenſiū munitōes:quorū oppidū nō lōge aberat:exploratū proficiſcit:& naturā ſitūq̄ loci cōſpicatus eo aīo in caſtra regreditur:ut ī p̄ximū diē toto exercitu ad expugnādū oppidū reuerteret.Quod:&ſi nullo negotio eo cū ueniſſet:capi poſſe p̄ſpexiſſet: cū neq̄ muro neq̄ foſſa:ſed ſolo uallo:& eo qdē ptenui & uetuſtate collapſo munirēt: ea tamē quæ inſecuta ē nocte:oppidani ſūmo periculo excitati atq̄ territi miſſis ī caſtra ad Frāciſcū nuncis ſaluté miſericordiāq̄ ſuppliciter exorāt.Frāciſcus enī q ſuo ingenio magis ad clæmentiā & māſuetudinē quā ad crudelitatē ppēſior erat:re facile ab ſe multis maxīe deprecatoribꝰ īpetrata:eos ad deditōem accepit. Quo recepto oppido:magnus fuit nō tā municipū quā nobiliū ſeſe dedētiū cōcurſus. Ex his Philippus Mari a uicecomes Gaſparis filius eius q olī apud philippū potētiſſimus fuerat & oībus ꝓſiliis p̄fuerat primū:& ītē ceteri ex uicecomitū fāilia q mūicipia & arces ī ea regione p multas obtinēt:& caſtellionē cū arce ac uariſini ſeſe Frāciſci fidei ultro pmiſere.Cāturio deinde admotū:qd cū ī ædītiore ſit loco poſitū:ab peditatu circūſederi Frāciſcus iuſſit.ſtatōibꝰ eqtatū ad collis radices diſtributis.& quāquā id oppidū & muro & nō ualido militū p̄ſidio defēdebat tame triduo pacto dirutis tormetorū īpetu ab uno latere mœnibus pac p

tione obtinuit. Interim impedito circa Cāturiū exercitu Frāciscus picinino q uti demōstratū est: Mediolani se cōtinebat: papiēsem agꝝ ab ea pte quæ Mediolanū spectat: īuader cōsiliū iniuit: accessū eo regressūq; tutissimū sibi futuꝝ arbitratus: diē noctēq; unā Mediolano abesse posse ꝓuidisset: priusquā adoriri eū hostes possēt. Vintimiliano igit cū eqtatu sibi addito ꝑ noctē Mediolano discedit: & ad eū locū extra parcū ante solis ortū ꝑuenit: quē ad duas portas appellāt millia passuū duo ab urbe papia distātē. hac portis aptis parcū īgressus: magnū inde pecoꝝ numeꝝ abegit: quē eo papiēses: ubi nihil hostile futuꝝ putabāt: paulo ante cōtulerāt. Picininus ꝑda grauis Mediolanū rediēs: Clarellā deflexit: castellūq; ex īprouiso adortus: sūma ui expugnar cōtēdit. Sed ristētibus fortiter incolis: cū ꝑsertim ab Corrado foliano: q Binaschi cū ꝑsidio relictus fuerat: ab tergo lacesseret: timor ꝑculsus: ne ꝓpīquus hostis maioribꝫ augeret: d media nocte: relicta castelli oppugnatione ad clareuallis monasteriū: ubi se tutū fore sciebat: diuertit. Per eosdē dies Briancini: q brianciū mōtē inhabitāt: & oēs q circa lariū lacū usq; Comū īcolunt: missis legatiōibus sese Frācisco & fortūas suas oēs ꝑter leucēses cōmuni oīum cōsilio & ꝑcipua quadā beniuolētia dediderūt. Idē fecer Frāchinus Ruscha: luganēses. & q uerbanū lacū circūsedēt: ꝑter Aronēses Angleriēses: & cæteros: q Vitaliano parebāt. ꝑterq; Comēses & Bellincionēses: q oēs potius belli difficultates ꝓ Mediolanēsiū rep. ꝑferre q̄ Frācisci imperiū subire cōstituerāt. Lanzalotus uicecomes ꝑterea: q municipia quædā cū arce nō ignobili trās Ticinū ī Nouariēsibus possidebat: facta deditiōe: hoc idē facer uicinis ꝑsuadet: Itaq; eius exēplo atq; hortatu Olegeni Galeatēses Tricatēses & Cerranēses q nō lōge ab eius fluminis ripa sūt: ad Frāciscū de oppidoꝝ traditione legatos miserūt. Dū hæc agunt: Alexāder ex Alexādria familia eques florētinus: q sua patria & nobilitate & auctoritate post Cosmū ꝑstabat ad Frāciscū legatus uenit. Hic primū ei de tāta ad suā gloriā suasq; fortunas reꝝ accessione gratulat. Deinde refert: q; si populo licuisset florentino: ꝑstitisset utiq; ei id: q; necessitudinis īter utrunq; diuturno usu continuatæ ius postulabat: quādoquidē ipsū suæ uniuersæ ciuitati nō minus copiis q̄ pecunia: uti petierat: iuuar mirū ī modū placeret. Veꝝ recens ac periculosū Alphōsi regis bellū: quod florētina respu. biēnio fer perpessa fuerat fecerat: ut grauibus attria sumptibus & nō mediocriter īsup ære aliēo ꝑssane dū amicicia cōiunctis & de se bene meritis: sed ne sociis qdē de publico qcquā ꝑstare posset. Sed qd spōte impræsentia poterat: quæ res cæteris ꝑclarior erit existimāda: suū erga eū optimū animū pollicebat: seq; ea de cā ita ad illū esse missū: ut nunquā quoad liceret: ab eius exercitu discederet: dōec longobardiæ īperio potiret: ut florētini ēt populi legati ꝑsentia susceptū aduersus Mediolanenses bellū nō tam probaret: q̄ cōficeret. Frāciscus qui Florentinos & Cosmianā ꝑsertī factionē: quæ in ciuitate principatū obtinebat: maximi peculii loco sēp habuerat: & illoꝝ amiciciā & auctoritatem eo maxīe tꝑre plurimi faciebat: & sibi cōiunctā seruare magnopere cupiebat: legatū ꝑbenigne suscepit: seque nō dati auxilii excusatōnē bono aīo accipe ostendit. Hoc successu reꝝ Frāciscus maiora bello gerendo negotia agitare aīo cœpit. & cū ex iis locis propediem sibi discedendū esset. exercitusq; aut in Comenses aut in Nouarienses ducendus uideret quorū urbes uti demonstrauimus: nō exiguis hostiū copiis tenebant. Vtraq; potius eo tꝑe sibi obsidenda esset: cū suis uenetorūq; belli ducibus cōmunicat: ac re diu multūq; īcōcilio discussa: eadē oībus tādem snīa fuit: ut in Nouarienses primū exercitus traduceret: Quod Comenses adeo undiq; īterclusi relīquebāt: ut ad uictoriā deesse nō possent. Nouariēsibus uero: quoꝝ urb ē Amadeus sabaudianus Ludouici ducis pater sūmo studio occupar conabat: plures patebāt aditus. Quare Frāciscus dat Bartholamæo Gadio cremonensi uiro īpigro negotiū: ut ī Ticino nauibus: quas e papia subuexerat: pōtē ædificādū curet: quo celeriter confecto: exercitū traducit. Nouariāque ꝓfectus ac suburbiis prīo īpetu expugnatis: urbem ab partibus pluribus obsidione circunualat.

Ciues de deditione continuo admonet: qđ nisi ante diē posterū fecerint: se eos postea oppugnatur: neq; nisi capta urbe milites a prælio & expugnatōe reuocaturū dicit. Quot afferat detrimēta direptio: quot mala exinde ī urbe p̄sertī nobili & opulēta proueniāt paucis ostendit: proximā placētinorū cladē cōmemorās. At illi quoniā de cōi omniū salute agebat̄ rē inter se cōsultaturos: eiusq; uolūtati satisfacturos p hūaniter respōderūt: q cū se oī auxilio destitutos uiderēt: & urbē īparatā fossis repletis: mœnibusq; undique fere & uetustate & negligētia collapsis atq; dirutis: a tanto hostiū īpetu tueri posse diffiderēt: emissis biduo: posteaq̄ eo uentū ē: legatis sese atq; urbē Bartholomæo uice comite p̄sule p̄cipuo deditōis auctore Frācisci fidei pmiser̄. Qui nec multo post urbiculā & arcē: & uniuersa Nouariēsis agri mūicipia atq; oppida partī ciuiū opera: ptī metu in ptātē accepit. præter Romaniā: qđ oppidū Taurinēsiū Sabaudianorūq; delectus: q ad tria hominū millia cōficiebat: Lodouici iussu paucis ante diebus occupauerat. Horū p̄fectis Frāciscus p tubicinē enūciari iubet: q̄ primū oppido abire maturarēt: Ciues nouariēses: quos p iniuriā cōpræhēsos in uīcula cōiecissent: libertati restituerēt. Deinde ut ipse uniuersis sui exercitus militibus p̄ceperat: ne ullā trans Siccidā Vercellēsibꝫ Taurinēsibusq; īiuriā nullūue maleficiū īferrēt: ita & ipsi erga Nouariēses reliquosq; suos citra eū amnē facerent: cū de iis maxīe rebus quas philippus dux ī ipso eius obitu possidebat: nequicquā ad Lodouicū ullo iure ptineret. Siccidā utriusq; fines lōgo usu diuidere: quē qdem amnē: si uicinitas: si amicicia inter sese seruāda erat: quā ipse nō mō inuiolate sancteq; seruare: sed augere ēt cōstituerat: nisi amice trāsire liceret nemini. Hæc si neglexerīt: se nulla mora exercitū ī eos missur. At cū oppido excedere Sabaudiani recusassent: & ut natura gallorū ē: supbe nimiū respōdissent: Frāciscus q & pro rerū suar̄ salute periculosū iudicabat: & p sua dignitate sibi ferēdum nō putabat: ut gētis eius nomē: eo oppido occupato in suis finibus inueterasceret: Ludouicū uermiū cū pte exercitus eo cōfestī p ficisci iubet. Is ubi ad locū uētū ē: oppidū circūquaq; aggredit̄: & sūma ui: sūmaq; celeritate expugnare ɔtēdit. Hostes primū uermii īpetū ingēti aīo sustinēt. Sed īgruētibus a frōte nō minore aīo Sphortianis militibus: ita ut nullū resipiscēdi illis tp̄us daret̄: lāguescer̄ animis atq; ægre resistere cœperunt. Itaq; ui nostri oppido potiti: bona mox diripiūt: paucis utrinq; desyderatis. Sabaudiani uero simul cū oppidanis ī captiuitatē abducti: non multo tpe tāta se pecūia redemerūt: ut nō mediocri uniuerso fer̄ exercitui emolumēto fuerint. Dū hæc in Nouariēsibus gerunt̄. Derthonēses orta īter eos dissensione duas ī factōes diuidebant̄: cū alteri Frācisci Sphortiæ: alteri Mediolanēsiū ptes sequerent̄: ob id plæriq; ex primatibus Sphortianæ factōis ciues cōiuratione īter sese facta ad Frāciscū rogatū mittunt: ut si eā urbem cuperet: si ciuiū noīs dignitatisq; Sphortianæ amātissimor̄ salus sibi curæ esset: nō cunctaret̄ præfectū de exercitu aliquē haud magna manu ī suos fines trāsmittere. Quod illius ope urbē iā diu sui amātissimā e pditorū quorundā aduersæ factōis manibus facile liberari posse: & ī eius ptātē cōtinuo trāsferri cōfiderēt. re ab Frācisco cognita: mittit̄ eo cōfestī moretus Nazarius cū eqtibus qngētis: q ab amicis nulla cunctatōne introductus: facta ubique per regiones Sphortiani nominis conclamatione: urbem paucis resistētibus obtinuit: nec multo etiam labore urbiculam: & arcem paucos intra dies adiutoribus ciuibus recepit. Viglebienses item eiecto ex oppido taurinensium præsidio: quod non multis ante diebus accersiuerant: ultro sese dediderunt. Quorum exemplum mox Salenses secuti: missis ī castra legatis Frācisci imperium subiere. Alexandrini præterea: quorum ad urbem Sceuam curtem legatum adhortatorēq; Franciscus miserat: sese Guilielmo cum toto agro inuita tamen factione Gelpha subiecerunt: præter Boscenses: q Frāciscum sæpius precati uti se atq; oppidum in suam fidem reciperet: & non alienæ traderet potestati: aliquādiu pertinaciter obstiterunt.

INter hæc petrus maria ruber & uetere amicicia & nouo stipē dii iure Frācisco obstrictus ad eū scribit: se cū parmēsis urbi culæ p̄fectis: q de garimberta familia & de sua erāt factōe ita egisse: ut si ad obtinendā urbē copiæ mitterent: liber⁹ essent aditū ī eā habituræ. Quod ubi resciuit Franciscus mox ad eā rē cōficiēdā Alexādrū frem delegit. Is posteaquā naui p padū in parmēses ad Petri mariæ municipia delatus ē: Salernitanū: q ī placētinis erat: ad se cōfestī uenire iubet. Frāciscus āt ea re: qđ magni esset momēti cū Iacobo Antonio marcello ueneto legato cōicata: sic cū eo efficiēdū curat: ut ex auxiliaribꝫ copiis: quas ueneti submissuri essent Bertholdus æstensis Thadei filius Adolescēs: & Iacobus Gotholanus cū octīgētis: Christophorus Tholētinas cū totidē: & Iohānes comes romanus cū qngentis eqtibus ex brixiensi agro ad Alexandrū celeriter p̄ficiscerent. Sed fortuna quæ hūana ꝺsilia in iis maxīe rebus quæ ī bello p̄ditionē agunt: fallere plerūq; solet: negotii euentū negauit. Nā dū Marcellus ea de re uenetū senatū certioré reddit īterceptæ sunt ī itinere ab hostibus litteræ seu dolo seu temere Tabellario cōmissæ: & Mediolanū platæ: & inde statī ad parmenses trāsmissæ. re magistratui patefacta extēplo cōpræhēdi p̄fectos: & ī eos aīaduerti decreuit. Sed illi p amicos clā edocti: ad Petrū mariā p̄fugerūt. Ea re p hunc modū p̄dita Alexāder spe urbis p̄posita uia potiundæ derelictus: Fillinū cōcessit: copiasq; eo undiq; ad inferēdū aperte pmēsibus bellū cōuenire studebat. His de causis parmēses amittēdæ libertatis timore ad Iacobū picininū: q uti ostendimus: florētiolæ se cōtinebat: auxilia rogatū mittūt: is parmēsiū rex nouitate lætus: nō mō nunciis pro eo⁹ reip. salute oīa se facturū respōdet: sed et hostē ubicūq; esset adoriēdū parmēsibusq; finibus expellendū magnopere hortatur: seq; ad eā rē cōficiendā totis uiribus cū uellet affuturū. Parmēses cōsilio picinini p̄bato: Carolū cāpobassū: q īpetrata ab Frāciscō ad Appulos Alphonsi regis iussu redeūdi facultate discesserat ex itinere auertūt: mercedeq; ꝺductū populo cæteriscq; militibus: quos ī urbe habebāt: p̄ficiunt aliosq; insup stipēdio conducere: & intra mœnia accersere die noctuq; nō cessāt Dū hæc gerunt picininus alter quē ad clareuallis monasteriū se contulisse diximus quoniā hostē deuictis Nouariensibus trāspadanisq; rebus pacatis: in Mediolanēses p̄pedié rediturū existimabat. Melenianū oībus copiis se reduxit: ut qđ adhuc sibi Mediolanēses negauerāt: inde laudis ingrediēdæ urbis modū tētaret: opportunitatēq; nactus arriperet: eū neq; in eo loco unde discesserat: amplius cōsistere auderet: neq; si in urbē reuerteret: diu ibi manere posse putaret: ueritus ne p̄pter frumēti omniūq; ferme rerū inopiam tot ī dies p urbē ab suis rapinæ cōmitterēt: ut ī eos populi tumultū aliquā do concitarēt. Carolus uero cū Mediolani esset: ac trepidare uacillareq; ciuitate uideret: ad uēdicādū sibi urbis dominatū cōsiliū init: non qđ eā aduersus. tātas hostiū uires diu tueri ac in potestate retinere posse cōsideret: sed qđ pro eius cōmutatione se aut Cremonā: aut aliqđ dignū. ab Frāciscō præmiū cōsecuturū speraret. Itaq; p̄paucorū ciuiū opera magnā plebis p̄tē: & nobiles nōnullos ita sibi cōciliarat: magnis ad liberādā bello p̄riā auxiliis magnisq; p̄miis p̄positis: ut nihil fere deesset ad capessandā urbis dominationē: nisi ut eā p̄curreret: eiusq; nomē īuocaret & palā cōsalutaret. Iāq; ob id supellectilē sibi carioré domo efferri: ac suscipiēdo⁹ amico⁹ cā epulum parari iusserat. At hæc ubi Theodorus bossius & Georgius lāpugnanus ītelexerūt: q nō tā patriæ: q̄ suā cā eos semp acriter oderat: quos ī ciuitate nouis rebus studere audiebat: oīa p urbē p̄turbāri ciuiumq; animos ad cōmunē libertatē seruādā tuendamq; cōfirmāri conant. Quāobrē Carolus capitali eos dimicēps simultate insecutus: non prius destitit: quam non modo suā

ſed multoꝝ ét ciuiũ iniuriá uultus é Súma eo tpe reip. penes nobilitaté gebellinæ p̃ſertĩ factionis erat. Sic igr̃ Carolus ſecreto egit: ut ĩ gelphæ factionis ciues prĩcipatus: & rerũ publicaꝝ admĩſtratio deduceret: Ná q ſibi ob ſtiterát: gebellinæ tantúmõ ptis erát. deinde Theodorũ & Georgiũ ꝓditõis inſimulat. Quæ cũ aĩaduertiſſent gebellinorũ prĩcipes cõiuratione inter ſe ſe iniere: quorũ primi Vitalianus Theodorus & Georgius fuere. Hi cõicato ſæpe ĩter ſe cláculũ cõſilio oĩa prius tétaſ atq; experiri cõſtituerũt quá pti: ut uel ĩ populariũ manus deuenirét: & fortunarũ ſimul & uitæ diſcrimẽ ſubirét uel ab reip. admĩſtratõe oĩno abdicati in exiliũ mitterenſ: aut pría pulſi extorres p alienas ſedes uagari cogerenſ. Súma át cõiuratõis fuit: ut ſi fieri poſſet: urbs ciuibus aſſentiẽtibus Frácíſco traderef: iis ab eo cõditionibus ĩpetratis: quæ reip. uſui eſſent: cũ ipſis p̃ſertĩ tribus & aliis ꝓpaucis ciuibus data eſſet pública decreto poteſtas ea oĩa inquirẽdi atq; agẽdi: quæ libertate incolumi rebus publicis ſalutaria uiderenſ. Sin uero ob uarias multipliceſq; hominũ uolũtates id minus effici poſſet in urbẽ p nouá portam quæ in eorũ erat ptáte: ĩtroduceret. Itaq; hæc p nunciũ ſecreto Theodorus Frácíſco ſignificádi negotiũ ſuſcepit: pſuadetq; ei: ut ꝓpius q̃celerrĩe urbi appropinquet. Landrianũ uicũ caſtris idoneũ locũ docet. Vintimilianũ ptẽ rea: quẽ eius dignitatis & fortunæ ſtudioſũ inueniſſet: ſtipẽdii foedere ſibi obſtrĩgere hortaſ. Quibus cognitis rebus Frácíſcus negotio uĩtimilliani ex Theodori ſnĩa cõpoſito: e Nouariéſibus in Mediolanéſẽ agrũ traiecit: & ad landrianũ caſtra poſuit. In itinere át uintimillianus: q uti cõſtitutũ erat: e Modoetia cũ qngẽtis circiter eq̃tibus quadrĩgentiſq; peditibus diſceſſerat: Mediolanũ ſe accerſitũ ſimulás exercitui factus é obuiꝰ: & magna oĩum læticia exceptus ſe agmini ĩſeruit. Poſteaq̃ ĩ Mediolanéſes reditum é: & copiis paulo minus quattuor pãſſuũ millibus ad picinini hyberna ꝓpius acceſſũ: plærisq; ex braciano eq̃tatu ad Frácíſcũ tráſfugere coeperũt: quoꝝ ĩter reliquos Andreas ládrianus Mediolanéſis equeſtri turma ſtipatus aduenit: eius ff Antonius paulo ante picinino ĩuito ducẽtis cũ eq̃tibus Mediolanũ rediérat: neq; inde ad eũ ámplius reuerſurus neq; iuſſis obtẽperaturus. His deſtitutus ffribus picininus: qbus ob p̃cipuá & antiquá eorũ & Frácíſci ffris in bracianos fidẽ uiuo philippo multa & ardua credere atq; cõmittere ſæpe ſolebat: magna ſuſpicione teneri magnoq; urgeri metu cœpit: ne a militibꝰ cæteris paulatĩ deſereref. Ná ꝓter qđ de ſuorũ fuga dubitabat multis de cáis tá ꝓpinquis hoſtibus ſummũ ĩ periculũ ſe deductũ uidebat. Quod frumeti ĩopia ꝓmeref: & in dies magis p̃ſũ iri pſpiceret. Quod ubi erat nõ ſine manifeſtũ oĩum diſcrimine manef diutius poſſet. Quod locũ quo ſe reciperet ꝓter Mediolanũ habebat nullũ: & eo: uti demõſtratũ é: p hyemẽ redíf nolebat. Sed pro ĩgenii calliditate p hũc modũ his ſe difficultatibus liberare excogitauit. Ad hoſtẽ eo ꝰſilio tráſiſ cõfugereq; cõſtituit: ut exacta hyeme rurſus ad Mediolanéſes reuerteret. Qua qdẽ re eũ his q ſũmá reip. priuatĩ eo tpe in ciuitate obtinebãt cõicata: de pace atq; fœdere ſecreto cum Frácíſco ageſ cœpit: multá ſe operá uel de adducẽdis ad uolũtariá deditionẽ Mediolanéſibus apud quos & auctoritate & gŕa plurimũ ſe poſſe aiebat: nauatuꝝ uel armis in poteſtatẽ redigẽdis conaturũ pollicitus. Quæ cũ accepiſſet Frácíſcus: & ſi antiquo credẽdũ hoſti oĩno non iudicabat: cuius anteactæ uitæ mores uolũtatẽq; qualis erga ſe eſſet: multis argumẽtis ſatis pſpectá hébat: tamẽ ad ſubiugãdos parmẽſes & ad terrẽdos coercẽdoſq; undiq; ꝓ ſnĩa Mediolanéſes magno ſibi uſui futuꝝ exiſtimabat: ſi picinino uterq; ab Mediolanéſibus deſciſcéres ſibi adiũgerenſ. Itaq; ea re in cõſilio deducta: facileq; ab oĩbus ꝓbata: picininos certis de ſtipendio legibus ſibi obſtrinxit: ut autẽ infirmos dubitanteſq; facilius in officio contineat: affinitatis nexu & argẽto percuſſum iam fœdus confirmat. Ná & druſianá filiá mortuo Iano fregoſo: cui eam primum: uti demonſtrauimus: deſponderat Iacobo fratri in matrimoniũ ſe daturũ promiſit: & grandi inſup pecunia utrunq; donauit: His cõfectis rebus: picininus ad Frácíſcũ ſe contulit: ut eũ cõſalutaret: ꝓ iii

& conuenta ſua p̄ſentia cõfirmaret: a quo p̄ eius ĩ oēs cõſuetudine benigne honorificeq; exceptus: his uerbis audiẽtibus pmultis uſus é: Se nõ ſpõte ſua ſed neceſſitate coactũ ad eũ ueniſſe: q̃cquid p̄miſiſſet: inuiolate præſtituꝝ: & pro eius áplitudine nõ ſe operá mõ datuꝝ: fortunaſq; oēs expoſituꝝ: ue rũ ét nulla unq̃ pericula recuſatuꝝ. Ad hæc Frácíſcus mĩme ſe dubitare re ſpõdit: qn fidé eſſet ſeruaturus: & qđ eius fuerit officii diligẽter obiturus. Proinde eũ bono eſſe aĩo hortaſq̃ ita ſecũ & cũ Iacobo fr̃e eſſet acturus: ut eos in filiorũ loco ſe habere plane ĩtelligerent: cũ nulla p̄ſertĩ ĩter Nicolaũ patrẽ eoſq; & ſe capitalis alicuius iniuriæ cá: ſed æmulatio tantũmõ quæ dá uirtutis & gloriæ & rerũ bellicarũ contẽtio interceſſiſſet. Quod ea beni uolẽtia qua eos p̄ſequi ĩſtituerat: & recens affinitatis cõiunctio tolleꝝ oĩno abolereq; debebat. Nõ defuerũt tamẽ eo die: q Franciſco ſuaſerĩt: ut aut in terfici: aut cõpræhẽdi piciniuũ iuberet. & ĩter cæteros petrádi facinoris cõ citatores Mánus barrilis & Flaſcus plurimũ inſtituerũt. Cũ nõ ſuſpicari ſe mõ ſed exploratũ habere dicerẽt: piciniuũ & pp inuidiá & uetus odiũ: quo in Sphortianos braciani ſp exarſerũt: nequaq̃ diu fidelẽ: ſed rurſus ei hoſtẽ & Mediolanẽſe bellũ eius cá durius diuturniuſq; futuꝝ. Ná nẽo erat: q ne ſciret: piciniuũ ipſũ ſuo magno piculo ductũ: q & ipſemet teſtatus erat ad eũ ueniſſe: quádoq; dẽ milites ſui aperte dicerẽt: niſi eorũ ſaluti ꝯſulere ma turaret: illũ aut caperẽt: captũq; ad hoſtẽ ducerẽt: aut oĩno deſererẽt. & ob id ubi p tp̃us ſibi licuerit: ad Mediolanẽſes rediturũ: aut mali aliq̃d in eũ moliturũ ſe nõ dubitare. Quibus ita Frácíſcus reſpõdebat: ſe emori malle: quá tãti ſceleris noxá ſubiſ: ut hominẽ ſcilicet ĩterimi ſtatueret: q ſeſe eius fidei cõmiſiſſet. Quinĩmo ſe ita in ipſũ habituꝝ decreuerat: ut ſe de eo be ne merẽte ubiq; gentiũ in eũ potius quá ĩ ſe culpa reiiceret. Ná ſiqđ iuſ ét merito ĩ illũ acerbius ſtatuiſſet nõ eius peccato: ſed maliuolẽtia & iniq̃tate factũ oẽs putarẽt. At piciniuus eodẽ die Melenianũ reuerſus: cũ iá Alphon ſũ regẽ de his rebus quas cũ Franciſco egerat. ſui purgádi cá certiorẽ facere inſtituiſſet. luuabat. n rex ipſe piciniuos eo tp̃e pecunia multũ. & Mediola nẽſes cũ ſponte ſua: tũ Iacobi triulcii eorũ legati opa ad retinendá liberta tẽ aſſidue & hortabaf: & ſe ad p̃ſtá da ipſis auxilia nõ defuturũ pollicebaf. Frácíſcũ aſſiſiniũ familiarẽ ſuũ: q ſuperioribꝰ noctibus una cũ Luchino pal merio equitũ p̃fecto magnæ apud eũ auctoritatis uiro de fœdeꝝ tráſegerat: Neapoli mittit: q regẽ edoceat ſe: quáuis ad extremá inopiá redactus ad ho ſtẽ tranſiſſet: tamẽ neq; ab eius gr̃a: neq; ab Mediolanenſiũ amicicia diſceſ ſiſſe. Quod egiſſet: ſue ſuorũq; ſalutis cá egiſſe. Sed cũ primũ uere nouo pa buli copia & abeundi facultas affuerit: ad Mediolanẽſes rediturũ. Vtq; aſſi ſini celeriꝰ & ſine ſuſpitõe eſſet p̄fectio: Peruſiũ uſq; negotiorũ cõficiẽdo rũ gr̃a eũ mittere ſimulat: litteraſq; publicas gẽtibus cõmendaticias ab Frã ciſco ĩpetrat. Interea cõiurati Mediolanẽſes: & Carolus nunciũ de dedenda urbe deque publicis priuatiſq; ꝺicionibus cláculũ in caſtra ad Frácíſcum mittũt. Quoꝝ poſtulata cũ ille accepiſſet: duriora atq; difficiliora iudicauit nõ minus ea: quæ priuatĩ quáquæ publice poſtulabanf: admiratuſq; peten tiũ arrogantiá ſimul & auariciá: cũ his reſpõſis nũciũ remiſit. Si ab Medio lanẽſibus honeſta petanf: ſe iis facilẽ liberalẽq; futurũ. Ná ſi eorũ poſtula tus aſſentiaf: nõ eos ipſe: ſed ipſi eum uiciſſe uiderenf. At illi priuata & ĩna ta quadá habẽdi cupiditate flagrates cõſtituerunt ĩter ſeſe quo magis pro eorum uoluntate res conficerenf: de urbis deditione differendum: et nunc Frácíſcũ ut propius ad urbẽ toto exercitu accedat: nunc ne irritato populus arma in ſe capiat: ut ubi eſſet: paulũ: ét reſideat: litteris nũciiſq; crebro hor tabanf. Dũ res p̄ hunc modũ ex die in diem ducitur: ciues factõnis gelphæ principes: et Carolus: q incredibili gebellinos ſimulate inſeq iam cœperát: & Mediolanẽſiũ domiationẽ aduerſæ p̄ſertim factionis opera ĩ Frácíſcum tráſferri pmoleſte ferebát: Gebellinos ab reip. adminiſtratione ciues abdi care conſiliũ inter ſeſe ineunt: cauſaſq; conquirere ſtudent: quibus ĩ eos po pulum concitent. Qua in re affuiſſe fortuna uidetur: cũ p̄ eos dies acciderit

ut interciperent epistolæ notis qbusdã seu caracteribus scriptæ: Quibus ad magistratũ continuo platis: & ĩ latinas lras traductis plane pspectũ é: epistolas ad bossios ab familiari fuisse scriptas: quẽ ipsi apud hostẽ secreto morari iussissent: nec minus de iis oĩbus: quæ cũ eo cõiurati agerẽt: cõpertũ. Quibus cognitis & magistratus ipsi & gelphorũ prĩcipes: hac sibi in aduersarios aĩaduertẽdi occasione oblata: quos tã infenso seruabãt aĩo: illos mox cõpræhẽdẽdos mortiq; tradẽdos cõstituerũt. Sed ptimescẽtibus ppe omnib: qui id cõsilii dederãt: ne qs forte ĩ capiendis ciuibus in urbe tumultus oriret: qđ multas cognatiões clientelasq; habebãt: placuit: ut extra urbem coniurationis principes cõpræhenderent: & ob id Theodorũ Georgiumq; facinoris dedẽdæq; urbis auctores pro reip. cõmodo ad fredericũ Romanorum regẽ legatos mitti oportet simulãt. Sed dum ipsi eorũ uiaticũ mandataq; parant: Comũ præire hortant. At illi & si eã: quã possunt morãdi cãm innectere conabãt: cũ itineribus undiq; hostibus intercluſis: nõ posse sine mãifesto suæ salutis periculo iussa facere assererẽt. tamẽ sese libertatis principũ uolũtati obtẽperaturos dicũt. Interĩ ædes defensoribꝫ ppugnaculis armis cibariisq; cõmuniũt: ut siqua ĩ se uis fieret: tandiu sustinere impetũ possent: quoad uel ab amicis quos ĩtra urbẽ parauerãt: uel ab Frãcisco Sphortia p nouam portã subueniret. Sed prĩcipes iidẽ q oẽm illis morãdi uiã adimere maturãt: id se p̃sidii missuros dicunt: quo facile Comum pducerent. hi: q; erant magnopere ueriti: suũ ita repetinũ ab urbe discessũ rursus multis argumẽtis recusare conant. Sed Carololus doli conscius: eos ad p̃fectionẽ hortatus: certã salutẽ pollicet. Itaq; illi Caroli fide fræti: dũ p noctẽ Comum irecrudunt: Modoetiã pducunt: quo ubi uentũ é: mox ab iisdẽ Caroli militibus: q in itinere eis p̃sidio fuerãt: retinent. Georgius mox obtruncat. Caputque Mediolanũ defertur: & quo magis q suæ erãt factionis pterreãtur: cunctis spectaculo dat. Theodorus ĩ carcerẽ coniiciturtac uariis ab eo cruciatibꝫ qd sibi cũ hoste negotii fuisset: qdue cũ ciuibus suæ cõiuratõis cõsilii inisset: exqrit. Quot ãt Mediolani ex sua cõfessione cõiurationis participes reperiunt: tot retineri ab magistratibus iubent: quoꝝ ex nũero fuere Iacobinus bossius Ambrosius cribellus. Iohánes caymus cũ Frãcisco filio Marcus stampa. Iob. orũbellus: & Florius castronouates: q publico dãnati iudicio oẽs capite obtrũcati sunt. Cæteri uero alii papiã: & ĩ pxĩa municipia: quæ ĩ hostiũ erãt potestate. Alii ĩ castra ad Frãciscũ p̃fugerũt: Ex eo numero Iohánes castronouates Florii frater fuit: quẽ postea Frãciscus ac deinceps ĩsecuti prĩcipes ob fidẽ & p̃bitatem & cõtinẽtissimos mores ĩ magno honoꝝ habuerunt & in rebus suis plurimũ usi sũt. horũ ãt aliorũq; pmultorũ: q Frãcisci domi nationẽ putabant affectaꝝ bona ptim publicant: ptim p̃dæ populatibꝫ cõcedũtur. Cõplures p̃terea Gebellinæ factionis nobiles Comi Aronæ Taurini q; p̃scribũt. Vitalianus uero metu territus magna stipatus armatorũ cõitũ manu ex urbe fugiẽs Aronã se recepit: Itaq; p hũc modũ oĩ reip. administratiõe ad factionẽ Gelphã: deinde ad plebẽ deducta: Iohánes ossona plebæus infimiq; mercatorii ordinis: q magnæ p id tpis ĩter populares existimatõis habebaꝝ: & Iohánes applanus tabularius duo sane in ciuitate hõies audaces & temerarii atq; oĩum cõfidẽtissimi: Ambrosii triultii: & Innocentii coctæ duorũ ex nobilitate audacissimorũ uiroꝝ filio atq; opa ciuitatis totius ĩperii sũmã ĩ se trãstulerũt: pecuniã frumẽtũq; ad alẽdos ĩ urbe militꝫ p metũ perq; uĩ a Gebellinis dũtaxat ciuibꝫ oĩ ĩmanitate extorquẽdo cogũt. Præterea q nisi p cõtumelias cõuitiaq; Frãciscũ Sphortiã appellauerit. capitis pœnã publico edicto ꝺstituũt. Vrbẽ se tãdiu liberã seruaturos dicũt: quã diu p publicas domesticasq; facultates posse cõsiderẽt: quã ad rẽ nihil se omissuros: nihilq; ĩtẽtatũ relicturos pollicẽt: & ubi succũbẽdũ foꝝ aĩad uerterent se uel Turcarũ regi uel dæmoni potius quã Frãciscopatriã dediturosu ulgo affirmãte p̃dicaꝝ quotidie nõ ĩtermittũt. Ex quo factũ é. ut oĩa ĩtra urbẽ p duorũ aliorũq; paucorũ ciuiũ libidine ac furore admiſtrarẽt. Quæ qdẽ res factiõis utriusq; nobilibus qete & bene uiuẽ cupiẽti p iiii

tibꝰ tãtũ terroris ĩtulit:ut & loq pœne:& ĩ hõinũ ꝓdiꝫ ꝯspectũ auderet néo

INterea Alexãder copiis oĩbus:quas ad eũ Franciſcus ſubmiſe rat:nõ lõge a Fillino coactis:& ꝓꝑiqua ædificia diſtributis ꝓmẽſiũ fines atq; urbẽ crebris ĩcurſionibꝰ ĩfeſtabat.Quod ci ues uariis cõtinuiſq; belli detrimẽtis attritos & ſubortã ꝑſer tĩ ĩter eos ſeditionẽ graui amittẽdæ ꝓ ꝓditionẽ libertatis tĩo re cõcuſſos ad deditionẽ ꝓpediẽ redigi poſſe ſperabat.Iacobo uero picininus re cõpoſita cũ ꝓmẽſiũ magiſtratu e Florẽtiola mouẽs cũ oĩ ſuo eqtatu peditatuq; ĩ ꝓmẽſiũ fines Ianuario mẽſe puenit: Vbi coactus ui frigoris copias oẽs ſuas:id qđ Alexander ẽt fecerat:ꝓ ꝓuicinos uicos ac uillas ſecus Tarũ flumẽ diſpartiſ:Stephani ſibi atq; Angeli Sanctouitaliũ municipio delecto:iubetq; q̃primũ ii oẽs ad ſe irẽt:quos placentinis oppidis ĩperarat:quæ ei ſriq; parebãt & ut iidẽ ipſi Sãctouitales de hõinibꝰ ſuo iuri ſubiectis faceret:quotquot arma ferre poſſẽt:itidẽ mãdat.Cũ.n.ꝓ exploratores didiciſſet:qbus ĩ locis diſpartiti hoſtes cõſtitiſſent:aĩaduertiſſetq; faciles ad eos ĩuadẽdos aditus foꝛ:ad diẽ tertiũ cõtractis eqtibus peditibuſq; ꝓmẽſiũ: ĩſtituit eã hoſtiũ ꝑtẽ prĩo adoriri:quæ Fillino lõgius abeſſet:ac reliquos de inde turbatos atq; diſperſos fortiter ĩſeq.ld n.eo ſe facilius ꝑſtituꝝ arbitrabaꝛ:qđ ſe nũero militũ hoſtibus ſuperiorẽ ĩtelligebat.Itaq; de ꝓpinqua uictoria mĩme dubitabat.Quibus de rebus cũ reddidiſſet pmẽles certiores:& qđ facto opus eſſet edocuiſſet:ui picinini cõſiliũ plibẽter admittũt:pollicẽtq; ad tubæ ſonitũ ſe ꝑſto fore cũ expeditis hõibus duobus millibus & ãplꝰ At Alexãder:ubi de picinini aduẽtu ĩ loca ꝓxĩa didiciſſet:quæ nõ lõge ab ſuis aberat paſſuũ decẽ millibus:cõicato cõſeſtĩ cõſilio cũ uenetarũ uiriũ ꝑfectis ſtatuit ĩ diẽ poſteꝝ cũ hoſte manũ cõſererẽ:ne ſi diutius cũctaret: cõtractis parmẽſiũ copiis difficilius ac piculoſius ꝓliũ foret:cũ ſibi multo minores adeſſe copias aduerteret.Itaq; Salernitanus:q paucis ante diebꝰ eo uenerat cũ eqtibus circiter ſexcẽtis ad Tauꝝ mittiꝫ:quo e loco oblata occaſiõe irrueret:Nã parmæ quæ gererentꝫ:Petrus maria explorãdi negotiũ ultro iã ſuſceperat:qppe q̃ futuꝝ recepiſſet:ut nihil ꝓmæ ageretꝫ:qđ ipſe minus ꝓ ſuæ factiõis hoſtes cognoſceret:adeo ut quotieſcũq; ĩ ſuos illi erũperẽt:ſatis ĩtercederet tpis ad colligẽdas copias ꝯſtitutũ ĩ locũ.Is ãt uicus erat colliculus noĩe:q militũ ĩter ſe ſtationes dirimebat.Vnde ꝓuiſũ fuerat:ſi interdiu ab hoſtibus fieret ĩpetus bõbardaꝝ dictuũ:ſin fortaſſe noctu:igniũ ſignificatõe res oĩs ĩdicaretꝫ.Euenit ãt uti eodẽ die ac tpis fere momẽto:utiq; ĩter ſe hoſtes adoriri cõſtituerint:qd alteri ĩ alteros moliréꝫ ignari: picinino ad diẽ pugnæ dictũ ĩter duos amnes parmã & Taꝝ non longius mille paſſibus ab ipſa urbe ꝓma ſublucẽ parmẽſibus copiis adiungiꝫ:qbus:ut ſupra oſtendimus ꝑat Carolus cãpobaſſus:picinino eqtes erat mille: pedites ad qngentos ſupra mlle:parmẽſibus eqtes circiter octingẽti:pedites ſupra duo millia:Quibus uiribus aduerſus hoſtes ꝓpeꝝ cõtẽdẽs ad colliculũ uicũ puenit quo ĩ loco Gotholanus atq; Bertholdus hoſtiũ aduẽtu de ĩprouiſo cognito ſe fuga Fillinũ recipiũt: a qbus Alexãder de hoſtiũ eruptiõe certior factus ueſtigio bõbardaꝝ ſignificatõe ſuos admonet:nũciiſq; ſubĩde citatiſſimis rẽ oẽm edocet:iubetq;:ut oẽs continuo non colliculũ ſed Fillinũ concedãt. Cæteꝝ picininus ubi colliculũ uentũ eſt : Faſianũ balneatã ex eqtũ ꝑfectis ad eos inſequendos cum delectis equitibus leuis armaturæ ad ducẽtos confeſtim mittit:Carolumque ut antecurſoribus ſubſidio eſſet:cum eqnitatu peditatuque paulẽſi per campeſtrem planiciem ſubmittit:iubetq; peditatum ſuum per editum collem:qui Fillino ad dexteram colliculum uſq; ad iacet aduerſus hoſtẽ p roſicíſci:ſeque cum equitatu mox ſubſecuturũ dicit

Fasianus & Carolus nō prius citato cursu insequi hostē destitere: quā Filli nū proxīe adeo cōtēdisset: ut ex oppidi muro cōiecta tæla exciperēt: At Ale xander hoc tā improuiso hostiū īpetu circūuētus: utpote q ex Petro maria: ut is ante pollicitus fuerat: de ea parmēsium eruptione nihil p̄senserat: mi lites suos ob paucitatē paulisp a pugna continuit: sed ubi eos redintegratis animis audētiores factos aīaduertit: īstructa acie agit ī hostes tāto cū aīoꝝ & corporū robore: ut eos facile ab oppidi muro submoueret: repelleretque: pugnaſdein leui p̄lio: ut uicissim nūc parmēsiū nūc Alexādri milites pedē referāt: fitq; creber utrinq; cursus recursusq; Ita. n. & Alexander: quoniam cæteros milites expectabat: q iam cōtinēter aduētaī eœperāt: suisne lōgius ab oppido ꝓgredirētur: iusserat. hostes aūt qđ nec ipsi minus picininum p̄ stolabāf: Alexādri eq tatū q̄ lōgius poterāt: abducer ab oppido studebāt. In terim Salernitanus: ubi p exploratores de picinini discessu e fontenellati oppido cognouit: idq; p bombardarū strepitū certius dipicit: citato cursu ad eūdē uicū colliculū agit: quem cū ab hostibus occupatū inscius offēdis set. repente pugnā cōserere cogit: & ītra ipsam hostiū aciem dexter irruit. Tum picininus ubi ab ea pte qua minime uerebat: aduertisset se lacessi: ue ritusne maior esset hostiū manus: mutato ex tempore cōsilio aciem oēm in unū Salernitanū ab Alexādro cōuertit. At ille ubi se hostiū numero longe īparē uidet: paulatim ultra fossā quandā propinq; se recipit: utpote q pici nini īpetū diutius sustinere nō posset: ea aūt fossa cū transiri nisi solō adi tu nequiret: hunc ne occuparet ab hostibus fortiter seruare īstituit: Quare militibus suis oībus iussis: ut eo loco cōsisteret: ac sūma ui & uirtute inua dētibus resisteret: atq; repugnarēt. ne amisso aditu confestim oēs ī hostium potestatē deuenirēt: Atrox illic p̄liū ptinaxq; cōmittit aliis transire fossam conātibus: aliis alios trāsitu ꝓhibētibus. Dum hæc gerunt & picininus cum oī fere eq tatu a Salernitano distinet. Alexāder cohortibus accersitis oībus Fillinū: ut ante dictū est: illisq; īstructis: facta illico pugnādi potestate: acri ter strenueq; hostes aggressus: eos primo īpetu haud difficulter fudit. fuga uitq; captis eq tibus ad quingētos: ī qbus fuerūt illustriores Fasianus: & alii militū p̄fecti cōplures: peditatu oī circūquaq; in fugā uerso: & ne mediocri qdē cū fugientiū cæde. Carolus cū reliqua manu se fugæ cōmittēs parmam cōcessit. Quibus rebo cognitis pterritus metu picininus: cū nō sibi certādū diutius: sed repēte p̄lio excedendū cōstituisset: die noctuq; continuato itine re ex suis sex: ex Salernitani uero militibus sedecim captis florētiolā se reci pit. Postero die ex lr̄is Frāciſci picinini fratris de iis certior factus: quæ ille cū Frāciſco Sphortia nup cōuenerat: ab oī iniuria ac maleficio se cōtinuit. At Alexāder post uictoriā cū militē uideret captiuoꝝ multitudie īpeditū atq; īgenti honustū p̄da & cū itinere tum multo magis p̄lio fatigatū: uide retq; equos nō mediocri numero alios īteremptos alios cōfectos uulneribo ab insequēdis hostibus prohibuit. Cumq; receptui canere iussisset: copias oīs reduxit ī stationes paucis post diebus Petri mariæ opera ciues nonnulli parmēses: q rubram factionē sectabant: rursus de ea Alexādro trādēda por ta cōspirāt: quæ Sancti Barnabæ dicit. Hac igit porta inuadendæ urbis cō silio inito ad eōstitutū diē eo se Alexāder cū exercitu cōfert cōspirātes aūt priusq; urbi copiæ appropinquassent portā ceperāt: ac munierāt. Qua qdē re audita tumultu exorto p̄ uniuersam ciuitatē ad portā euestigio factus ē cōcursus: hinc tælis scalisq; & oī sagittarum nimbo ex occupatoꝝ manibus portam recupare populus oīs anniti: portæ aūt defensores quo tutiores se redderent: ipsius portæ cataractam demisere qua quidem re factū ē: ut op pugnatores excluderēt: & irruentibus a turri lapidibns facile īde pellerent Alexāder ubi pueniſet ad locū: unā Salernitani turmā cui Gaynus uir ma nu ꝓmptus & aī corporisq; robore excellēs p̄erat: portā subire: urbēq; īua dere iubet. & ut reliquæ īngillati subsequerēt: īpat. Eqtes īpata facturi ad portā irruūt: ied cataractæ ipediméto iter ī urbē occlusus ē. Qui eni erant e loco supiore diu ac multū cataractā enixi ad se tollere uix tantū e solo su

stulerũt:ut homo ꝓcũbens humi:se ĩtra portã reciperet:cũ neq; uiribus ne q; ullo humano ingenio ob diuturnã eius usus ĩtermissionẽ sublimius attol li unq; posset.Quare militibus hac trãsire nequeũtibus:Gaynus & ꝑpauci : q erãt anteriores:eqs descẽdũt:cataractãq; subeũtes ĩ urbẽ penetrãt:futurũ opinati:ut qđ ipsi fecissent:reliqui quoq; facerẽt.Sed subsequẽtibus nullis haud difficulter capiũt.Gaynus cũ sociis tribus uulneribus pluribus accep tis cõcidit.Quod aũt alius nemo equo descẽderit:id fuit in cã.Eq tes grauis armaturæ:quoniã essent cæteris oĩbus nudi copiis:nõ poterãt nõ uereri:ne circũuenti atq; oppressi populariũ uiriũ multitudine facile perirent.Cæte rũ pugnatũ ẽ ab albescẽti die ad uesperã usq;:cũ re tãdẽ desperata Alexan der nõ sine magno ĩcõmodo atq; piculo ibi pnoctãdũ aĩaduerteret:abesset q; a castris:unde discesserat decem millibus passuũ & amplius :exercitũ eo reducere curauit:& id qdẽ nõ puo inter ꝓficiscendũ accepto detrimento. Nã cũ ꝓpter uiarũ angustias:qbus uix singuli facere iter poterãt: eruptiõe subita ab hostibus facta:& tũ a tergo tũ a lateribus cateruatim populo inua dente impedirẽtur:eqtes circiter centũ desyderati sunt:ex reliqs uero equi nõ paruo numero partim aut interẽpti aut uulnerati.At parmẽses ubi Ale xander a mœnibus se auertit:portã e uestigio subeuntes ingrediendi regre diendiq; aditu occupato flamisq; subiectis facile ꝑstiterũt:ut q portæ turri potiti fuerãt : oĩ se destitutos auxilio intuentes:ne repugnãtes qdẽ in eorũ irent potestatẽ:Hi postridie eius diei post multos ac uarios cruciatus neca ti sunt.Quos aũt ciues eiusdẽ cõspirationis ciuitas cõscios nouit:cõpræhen di iussit:ĩter quos fuit Antonius bardo uir sane ingenti aĩo : & auctoritate magna ĩ rubra factione :eiusq; cõspiratiõis plane princeps:ac Frãciscí Sphor tiæ in primis studiosus.Is aũt lohãne zabolo & Aloysio brauo ĩportunius urgẽtibus publico dãnatus iudicio ad ꝓtorii fenestrã suspẽsus laqueo uitã finiuit.Hi.n.duo ex Sanuitali erãt corrigianaq; factõe utraq; rubris aduer sa:& Frãciscõ ꝓ id tẽꝑris maxime inimica.Quãobrẽ ut antea nũq; destiterãt aliis atq; aliis calũniis Antoniũ illũ suspectũ reddere magistratibus nõ dif ficulter hac oblata occasione eũ ꝓdiderũt:reliq uero ciues q capti sunt:alii seruati alii morti traditi:ꝑut uel magnitudo delictũ uel pecuniæ uis poti us aut cognationis cõiũctio patiebat.His rebus cognitis cũ putauisset Fran ciscus maioribus q; antea uiribus Parmẽses urgẽdos:Bartholomæũ collionẽ quẽ ueneti ꝓ fœderis iure auxilio miserãt cũ eqtibus duobus millibus pedi tibus qngentis ex hybernis accersitũ:ad id bellũ ꝓficisci iubet. Is p Cremo nensem agrũ facto itinere padoq; supato: ubi uestigio eo pueniſſet:nõ am plius mille passus a Parma urbe castra posuit:& ita durius q; unq; antea: ac periculosius uexati parmẽses tot hostiũ copiis:ubi se grauissimis detrimen tis affici uidẽt:& intestinis ꝑterea seditionibus agitari:& ad hæc piciniorũ ĩ qbus spem maximã collocarãt:destitui auxilio:nec quo se uerterẽt:ad su stinẽdã tuendãq; libertatẽ ĩtelligerẽt:Leonello æstensi tradere urbẽ consti tuũt.Is.n.eius urbis dominatũ uelut hæreditario quodã iure:quo pater Ni colaus eã possederat:iã antea post Philippi obitũ p Sanuitaliũ factionem oĩ studio ĩdustriaq; sibi uẽdicare curauerat.Sed cũ p eos dies Leonellus Vene tiis negocii sui gra morã faceret:Parmẽses eius fratri Borsio:q regii agebat & qd ipsi cõsilii cepissent:& qd facto opus esset:p núcios ostẽdũt.Qua qdẽ de re Leonellus ex fratre certior factus:qd sibi animi esset : cũ ueneto sena tu cõicat:oratq;:ut eius uolũtate liceat sibi parmẽses ĩ deditionẽ accipere : aut si secus aĩati fuerint:ipsi malint ĩperio suo addere parmenses q̃pati:ut iis Frãciscus Sphortia potiat.Quibus ueneti auditis:Leonello iusso e curia se cedere:ubi de re diligentius cõsultassent:tãdẽ acersito leonello:ĩ hũc mõm p Frãciscũ foscarũ eoq; ducẽ respõdẽt.Nihil apud nos Leonele Marchio an tiquis ẽ:nihil usitatius:nihil sanctius:q̃ fidẽ integrã inuiolatãq; ꝑstaꝛ:Quod & de pma & de cæteris ducatus mediolanensis.& urbibus:&oppidis & locis cũ FR.Sph.cõuẽimꝰ:id seruemꝰ.necesse ẽ:ꝓide neq; pmã ipi uolumꝰ.neq; ĩ tuã ire dicionẽ patiẽur.Quãmo rẽ nobis gratissimã feceris siq tecũ sẽtiũt p

menſes adhortabere:ut ſe q̄primū dedāt Frācisco Sphortiæ. Quod ubi par
menſes p̄ leonelli nuncios didicisſent:reliqua ſpe oī destituti:continuo ad
Alexādr̄ de deditione legatos mittūt una cū postulatis. Quos Alexāder pbe
nigne honorificeq̄ excepit:& postulatis oībus cōprobatis:parmenſes horta
tus eſt:ut ea de re ad Frācisū fratrē legatos mitteret. Ipſe cōfecto parmēſi
bello:copiisq̄ relictis piſaurū negotii ſui cauſa reuertitur. Dū hæc ī pmen
ſibus gerunt:pturbatis ut ſupra memorauīus: Mediolanēſiū rebus de quo
rū deditione ſperabatur:Frācisscus acriore quā prīcipio ſtatuiſſet:Mediola
nēſes bello uexādos cohercēdoſq̄ decreuit. Quare ut cōmeatu ꝓhiberet mo
uet uniuerſis copiis landriano in proximos urbis uicos ac uillas hoc pacto
cohortibꝰ diſtributis. Iuſſit.n. Frācisscū picininū cū braciana māu & plærosq̄
milites ſuos Meleniani & ī monaſterio uicibaldonis piſcheriæq̄ ſtationē
habere: Antoniū āt uintimilianū ac Michaelē pedemontanū ueneti pedita
tus p̄fectū & peditū auxiliariū partē ī claræuallis monaſterio q̄ reliquum
erat hyemis hybernare: & ab eiuſmodi ꝓpīquis locis urbē die noctuq̄ hoſti
li ī curſione uexarī:utq̄:idē facerēt Guilielmus uermiuſq̄ ac dulcius & Mo
retus ītер uiā Ticinēſem:& fluuiū eū: q ex Ticino Mediolanū defluit:īpera
uit. Idē ēt facere iuſſi ſūt Roberthus una cū Frācisco & fratribus Sāctoſeue
rinatibus e uico monaſterioq̄ badagii. Sibi uero Frācisscus ipſe ac ueteranis
turmis ſuis Moiragū uillā: quæ Mediolanū binaſchūq̄ ad uiā ītерiacet:de
legit ſtationi. Is.n. locus ita uniuerſis copiis diuiſis æquus erat & quaſi me
dius:ut eodē fere tēporis mometo:cū opus eſſet:oēs ī unū poſſent couenire.
Cætera āt multitudo ita ſeſe ītер hos fines munitionibus cinxerat: ut ab oī
nocturna hoſtiū īcurſiōe q̄tutiſſima redderet. Nā d diurnis nullus erat me
tus. Iuſſerat.n. Frācisscus finitimis populis:ut eos magno numero ad ſe mit
terēt:q materie & aggeribus loca hybernātiū militū circūualerēt:quo tutio
res eēnt ab oī eruptione. Quibus ſtationibus ita diſpoſitis & die noctuq̄ ad
urbē circūquaq̄ īcurſantibus:cœperūt Mediolanēſes ita urgeri:ut mœnibꝰ
egredi auderet nemo. P̄ſertim q̄ ex ſex urbis ipſius portis quinq̄ oīno in
tercluderent :ab hoſtibus:a picinino & uītimiliano romana & oriētalis. ab
Sanctoſeuerinatibus & q cū his erāt Vercellenſis atq̄ comēſis:ab ipſo Fran
ciſco Ticinēſis. Itaq̄ ſolus eius portæ aditus:cui nomē eſt nouæ :relīqueba
tur quaſi liber ab hoſtibus. Nā &ſi ſeptima alia ē porta:cui Tonſæ ē cogno
mentū:qa tamē longe minoré q̄ cæteræ portæ ſingulæ populi numerū cō
plectit. oriētali adiūgit. In quas qdē ſex portas oīs Mediolanēſis ciuitas di
uidit. Singulæ uero portæ p tribus:a qbus uniuerſa ciuitas regebat:& per
ſuffragia ſingulis duobus menſibus p id tp̄ris magiſtratus creabāt̄. & q̄q̄
Frāciſci pmagnus erat exercitus:uelut:q quīquaginta paſſuū millia freque
tibus interiectis ſpaciis occupabat:hæ tamē copiæ:quas memorauimus: nō
ſatis uiſæ ſunt:quæ urbē undiq̄ clauſam ac ſollicitatam redderēt : Sed ne
nouæ portæ egreſſio libera oīno relinqueret: ī hūc modū ab Frāciſco ꝓui
ſum ē. Monaſteriū qđ Creſcētiagiū appellāt:abeſt ab ea porta nō admodū
lōge. Id tametſi foſſa & muro ſatis erat tutū:uallo tamē atque aggere: quo
munitius eſſet. circūdedit:ei munitioni p̄fecit lohānē quendam natione hiſ
paniēſem cū peditibus ſexcētis uiꝝ ſane tū rei bellicæ peritū tum īduſtria
p̄ſtantē:& in ipſum Frāciſcū fide & obſeruātia ſingulari. Hoc igit mō cir
cūquaq̄ diſpoſitis copiis crebræ quotidie īcurſiōes fiebāt:pugnabaſq̄ acer
rime ad ipſa uſq̄ ſuburbia:quoꝝ ambitus ad ſeptē millia paſſuū cōplectit.
Quī ipſa quoq̄ ſuburbioꝝ foſſa militū uirtute ſupata ad urbana uſq̄ mœ
nia manus cōſerebāt. Quas ob res Carolus Gonzaga: quē rebus ſuis Medio
lanenſis populus pīnde atq̄ belli ducē p̄fecerat:uerituſne ciuitas tāta mole
p̄ſſa ob ciuilē diſcordiā tumultuaret:& ita ī Frāciſci deuēiret poteſtatē: cap
to ex tp̄e cōſilio quo rebus ſuis ꝓſpiceret:& Frāciſci aīum ſibi recōciliaret
clā nūciis frequētibꝰ d̄ his oībus quæ ī urbe gerebāt̄: & quæ eēnt Mediola
nēſiū ofilia:eū quotidie edocebat:hortatus ut potētioꝝ māu ad ticinēſē por
tā accederēt:futuꝝ.n. ſpāt ſeſe:ubi corā aſpiceret a popu:ka. p̄ſerti martiis

quo die abiecti nõnulli & humillimæ ſortis hoſtes ſũmũ magiſtratũ erant iniuri: ut populus tãta ĩdignitate cõmotus eũ ĩ urbẽ ĩtroduceret. Ná cũ po pulus moleſtius ferret: q̃ Iohánes duo Oſſona & Applanus obſcuri pditiſſi miq̃ hoſtes iá plures mẽſes contra ius ac fas & ciuitatis ĩſtituta eũ magiſtra tũ cõtinuaſſent: decreuerat: ut ſingulis duobus mẽſibus noui delecti capita nei: hoc n. uocabanſ nomine: ſumme reip. peſſent. Frácíſcus igiſ iis Karoli adhortationibus adductus: prudẽter diſpoſitis copiis e regione urbis potẽtiſ ſimis p̃ſidiis: cũ ſemel & iterũ ad eá uſq̃ portá cũ expedita fortiſſimaq̃ ma nu fruſtra ĩpetũ feciſſet ubi nihil eox̃ quæ p̃dixerat Carolus factũ iri aĩad uertiſſet: re ĩfecta ĩ caſtra reuertiſ. Nec tamẽ defuit: quĩ ĩ magnæ p̃ſidiæ ſuſ picionẽ Carolus uenerit: & ne id q̃dẽ ſine magno ſuo ſuox̃q̃ periculo atq̃ detrimẽto. Ná cũ nouiſſime ad Kalẽdas martias Frácíſcus ĩ eius portæ ſub urbiis cõſtitiſſet: dũ nõ nullæ pedeſtres pugnæ ad ipſam urbis foſſá cõſere rẽſ: opperiretq̃ ſi quis fortaſſe ĩ urbe tumultus fieret: uox quædá extẽplo in populũ orit: Caroli eqtes. q ad Romaná portá in armis erant: ad hoſtes tráſſugere. Quo factũ ẽ: ut illi repẽtino populi tumultu ac furoſ capti uer terẽſ in p̃dá. Cæterũ poſtridie re diligẽter cognita: ubi intellectũ eſt: eos eq tes carere culpa: & libeſ miſſi ſunt: & quæ ablata fuerát: reſtituta. Per hos át dies aduenere parmẽſiũ legati ad Frácíſcũ. quox̃ principes fuere Aloyſius brauus & Iohánes zabolus. Hi ciuitatis ſuæ nomĩe poſtularũt: rogarũtq̃ ut quæ iá cũ Alexádro cõuenerát: ab ipſo quoq̃ Frácíſco approbaret. Ex qbus q̃dẽ cõuentis quáq̃ erát pmulta: quæ neq̃ ab Alexádro fuerát concedenda: neq̃ ab ſe p̃báda uidebanſ: ea p̃ſertim quæ ad uectigalia ptinerẽt: tamẽ ne uideret detrectare: quæ frater pmiſiſſet: eo maxĩme tẽpoſ: quo ſummá eiꝰ belli oẽm in cõficiẽdi celeritate multis de cauſis poſitá eſſe iudicabat: ſingil latim oĩa quæ legati poſtulárát: cõfirmauit. legatos igiſ ipſos phumane li beraliterq̃ exceptos illosq̃ p̃ter cæteros quos mõ cõmemorauimus: Aloyſi um brauũ & Iohánẽ zabolũ ei & amicis ſuis maxĩe oĩum ĩfeſtos ex inimicis amiciſſimos ſibi redditos parmá remiſit. qbus cũ Iohánẽ etiam fratrem ea gratia p̃ficiſci iuſſit: ut urbis ĩperiũ ſuo nomine acciper. Ná pmẽſes ĩ illá uſq̃ diẽ nominẽ ex Sphortianis urbẽ ĩgredi paſſi fuerát: opperiẽtes: ut quæ poſtularẽt: a Frácíſco approbaréſ: ltaq̃ cũ alacres lætiq̃ parmenſes urbem tradidiſſent. Frácíſcus cæteris copiis ĩ Mediolanẽſem agx̃ tráſiſ iuſſis: Má fredũ ac Giberthũ fratres Corrigianos: quos mõ ſtipendiis cõduxerat. Itẽq̃ Ludouicũ maluitiũ & Petrũ mariá ĩ pmeſibus regionis tuẽdæ gratia remo rari uoluit: & cũ his quoq̃ Nicolaũ Guerreriũ ex familia tertiox̃: quẽ táetſi ab ipa uſq̃ adoleſcẽtia inimicũ ſibi ĩfeſtũq̃ cognouerat: & oĩbus ĩ rebus ad uerſum: tamen ad ſeſe in ipſius urbis deditione adeunte cõtinuo: ut erat ĩ gẽio clæmẽti atq̃ liberali prioꝛ iniuriaꝛ oblitus: & familiariter exceperat & amice. adeoq̃ benigne: ut nõ ei mõ ſed tertiis cũctis qbus odio ĩcredibili ſemp fuerat: oĩa: quæ poſſidebát municipia & oppida: uicos: caſtellaq̃ libe raliſſime cõfirmaret: utq̃ bono aĩo eſſent: & q̃optime de ſe ſperarẽt: hilari facie iuberet. poſſidebat át Nicolaus ipſe ĩ parmẽſibus Guardaſonũ atque Colorniũ: In placentinis uero caſtellũ nouum: Quæ q̃dẽ oppida & munita admodũ erát: & ad detrimẽtũ pmẽſibus ĩferẽdu accõmodata plurimũ. Per id quoq̃ tp̃s Frácíſcus cũ expedita manu Caſtellatiũ aggreditur: quod eſt monaſteriũ haud pcul Mediolão ſitũ ualido circũdatũ muro: & altiſſima foſſa lataq̃ munitũ: & ea q̃dẽ aqua admodũ plena: diſtat aút a Ticinẽſi por ta mille circiter paſſus. huic p̃ſidio p̃erat Thomas dalmata cum firmiſſimo peditũ p̃ſidio: Hoc igiſ monaſteriũ cũ obſediſſet: diſpoſitis in murum tor menti: intra ſpacium horarum quattuor & uiginti ĩ deditionẽ accepit: eius obſidionis rumor cũ apud Mediolanẽſes increbruiſſet: cateruatim uniuer ſus pœne ex urbe populus laturus obſeſſis auxiliũ erũpit: cui feſtinantius iter facienti fit obuiá Franciſcus: omneſq̃ repugnantibus feſ ppaucis prio congreſſu uertit in fugá tanto impetu & terrore: ut plæriq̃ interficeretur. Aliq̃ per multi uulneribus cõfoderent: interficerentq̃: Ná paſſátes ſuſiq̃

reliq ſeſe ītra ſuburbia ædiū frequētia urbiſq; muro tutari ſunt. his rebus geſtis: ubi p̄ſidio īpoſuiſſet caſtellatio delectos pedites ad quingētos: iuſit cæteros oēs ſuas īſtationes redire. Agebat ſub idē tempus Mediolani Maria philippi Mariæ uxor & Amidei ſabaudiāoꝝ ducis filia mulier p̄fecto. & pudica & p̄ba & moribꝫ modeſtiſſimis: ob idq; reip. mediolanēſi nō cara mō ſed ét uenerabilis: hæc ſine ingenii ſui acrimonia ſeu p̄ris Amidei cōſilio: clam prīo cū primoribus q̄buſdā ciuibus: deīde palā cū uniuerſis magiſtratibus agere coepit: ut ad p̄ris fratriſq; Ludouici auxilia cōfugerēt. Ita. n. foꝛ ut & Frāciſcus Sphortia ſua ſpe atq; auſis falleret. & ipſi q̄ ierāt: libertaté maxīa ſua cū gloria tuerēt. Nō difficulter mulier ſuá ī ſnīam trahit hoīes nō tá libertatis q̄ rapiēdi cupidos: p̄ſertī cū Frāciſcus totius populi odiū ī ſe eo maxime concitaſſet: quod uenetorū ope tantum imperium appeteret. Sunt. n. ī uenetos Mediolanēſes natura ſemp odioꝝ flamis uæhemēter exæſtuātes. Cōfirmabaſ aūt q̄ Maria ſpem Mediolanēſibus dederat frequētibꝫ nūciis q̄ tum a parte Amideo tum a fratre Ludouico táq̄ eius uīſendæ gratia Mediolanū uentitabant: lamq; eo res erat adducta: ut ictis inter Mediolanēſes ſabaudianoꝝq; ducē fœderibus de p̄ximis auxiliis ſpes haud dubia afferet. Nam ut ſunt illi more gallorū: & mendaces & leues: ad ſexaginta millia eg̃tū parata eſſe iactabāt: quæ p̄pedié ſuperatis alpibus nō Mediolanum mō oī obſidione liberarēt: ſed oēs ét Frāciſci uenetoꝝq; conatus eoꝝ finibus pellerēt: oīnoq; p̄derēt. Eiuſmodi pollicitatōnū iam ſpe arrecti Mediolanenſiū animi: multo q̄ antea peruicacius libertaté amplecti: ac fouere īſtituerūt: & ī dies magis magiſq; in Franciſcū odiis irritantur. Quæ ubi is audiuit: ſtatuit oīum primū p Mediolanenſem quendā Mediolanenſium magiſtratibus aperire: q̄ ſua illos ſpes & opinio falleret: de uanis ſabaudianoꝝ pollicitiōibus atq; auxiliis monens atq; adhortās: ut ex ciuibus certos: quos magis fidos habeant: in ſabaudiam uſq; mitterent: qui uiderēt uera ne eſſent: quæ a uanis gētibus iactarent. Se. n. paratū eſſe: q̄ tutū atq; expeditū iter p̄beret illis aduenientibus copiis. Quod ſi offenderint. ab Sabaudianis ſeſe deludi atq; decipi: eos cōmonere cohortariq;: ne ſe ipſos uniuerſamq; remp. p̄ditum eant. Indignū. n. & nefariū eſſe: urbē tam pulchram tam præclarā: tam opulētā obſtinata paucoꝝ pulcacia ad ultimā pniciē exitiūq; redigere. Nunq̄. n. ab infeſtāda urbe agroq; uaſtādo ſe ceſſaturū: donec iuſta ſperataq; uictoria potiat. Nō. n. eos ignaros eſſe oportere: ſibi oī iuſ Mediolanenſiū imperiū ſpectare nec defuturas ſibi ad eā rem quā inierat obeundā opes & auxilia: cū nō ſolū ipſe ſuis uiribus ualeat: ſed uenetos quoq; & florētinos & Genuenſes habeat p̄petua ſocietate cōiūctos. Quare ét atq; ét aīaduerterēt: neſciētes uidēteſq; extremā ſibi calamitatē & excidiū parent. Fuit is nūcius a ſolis duodecim uiris: qui ſūmæ reip. præerant. ſine ullis arbitris auditus: luſuſque nequid eorum: quæ ſibi rettuliſſet: aliis enūciaret. Verebantur enim ſi ea quæ nunciabantur: apud populum increbruiſſent: ne ſeditio in ciuitate ac tumultus excitaretur. Cæterum cum enixius urgere Mediolanenſes Franciſcus inſtituiſſet: ſciretque ab ea urbis parte: quæ Modoetiam proſpectat: quotidie ab iis mitti nuncios ac litteras: & in Vercellenſium uſque fines: eodemque itinere in urbem frequenter frumentū aliaque cibaria importari decreuit: quantū in eo eſſet: eam illis facultatem adimere. Abeſt autem Modoetia a Mediolano paſſuum millia decem. Iuſſis igitur cæteris in ſuis manere ſtationibus: eius conficiendi negocii p̄cipuam curam mandat quattuor his ducibus Franciſco picinino. Aloyſio uermio. Antonio uintimiliano ac Dulcio: quibus etiam addidit Chriſtophorū tauellum & Matheum campanum: relictis tamen in ſtationibus: qui ad tantū conficiendum negocium minus utiles uidebant. Hi Modoetiam profecti: eius oppugnatōi accingūt. Ambitus āt eius oppidi é ad duo paſſuu millia. Quod & muro & foſſa idonee munit: Habet præterea arcem duplici munitione diſtinctam: eſtque id oppidum ab ea parte: qua Mediolanū p̄ſpicit eo munitius: qd̄ lamber fluuius medius interfluit. Quibus ex rebus: cū oppidū

hæ copiæ circúsedeſ undique minus poſſent: quod ad tantum ambitū non
ſufficerent: cōſtituūt duces a duobus tantū lateribus oppugnare. Picininus
eā ptē ſibi deligit: quæ ad dexterā é: & ad oriēte ſpectat ſolé: quo illac neq;
īgrediēdi nec egrediēdi facultas ulla hoſti relinqueref Alterā uero partem
quæ ad ſiniſtrā iacet: & occidēte ꝓſpectat: reliqui duces & aſſeruādā: & op
pugnādi oppidi munus ſibi aſſumūt: & ad lapidis fere iactū ꝑpe oppidi foſ
ſam tabernacula firmāt: quibus in locis tria magnæ molis torméta: quæ aſſi
due moles ī muros torqueāt: munitiſſime firmāt. At picininus non ꝑpe op
pidi foſſam ut cæteri fecerāt: caſtra locat. ſed ſtationes ponit in uico: cui ſā
cte é cognomētū: abeſtq; a Modoetia mille circiter paſſus. Aloyſius ac ſocii
reliqui ad oppugnationē cōuerſi: murū æquare ſolo oī ſtudio amittūt: ſta
q; factū é: ut ob crebros ac terribiles tormētoꝝ ictus per magna muri pars
euerſa facilé ac pœne ſine piculo militibus ī oppidū ꝓberet irruptioné. Dū
oppidani ī tāto diſcrimine fortunas ſuas atq; ſalutē oēm pendere perſpice
rent: ac mīes familias mulieresq; fere oēs ī forū iā cōueniſſent: quæ flentes
& miſerabili cū eiulatu orare obteſtariq; nō ceſſarēt: ne ſe deſtituerēt: quin
potius cōi oīum ī columitati ꝓſpicerēt: neq; ſe paterēt fœdæ hoſtiū p̄dæ im
manitatiq; ꝓmitti. li ꝑpere q̄to ī piculo res ſuæ poſitæ eſſent: ad Mediola
nēſes ſignifi catū mittūt: affirmātq; ni īſequēti nocte tāto diſcrimini occur
raf ſe cogi oīno deditionē facere. His rebus Mediolani cognitis uæheméter
ciuiū aī & cōmoti ſūt: & ꝓturbati: uelut q ittlligerēt q̄ graue incōmodū ex
tremūq; diſcrimē ſubituri eſſent: ſi id oppidū patiāf ī hoſtiū máus deueīf
Quaf publico oīum cōſēſu decernif feredū ea nocte auxiliū. Carolus igif
Gōzaga & Michael Taurinenſis q paulo ante ad Mediolanēſes trāsfugerat
cū expedita ac multa eqtū peditūq; manu & nō mediocri Mediolanenſiū
multitudīe eo celeriter cū his mādatis mittūf: uti oīo Modoetiā ea parte ī
gredi ſtudeāt: qua picininus caſtramoetabaf: ſta.n. fore: ut oppidanos oī ob
ſidiōe liberos redderēt. Id āt eo cōſilio a Mediolanēſibus iuſſū é: q; cōſulto
picininus longius abeſſet ab oppido: facileq; paſſurus: ut laborātibus ſuccur
reref. ſta.n. curatuꝝ ſeſe: clam cū Mediolanēſibꝰ egerat: q ꝑpe q ꝓmoleſte
ferebat: id oppidū ī Frāciſci ꝑuenire poteſtaté. Quāobré Carolus relicto ad
leuā lābro: & itineſ celeriter cōfecto: excubiiſq; īterceptis Modoetiā oībus
copiis tuto ꝑuenit: oppidūq; īgreſſus p noctis ſilētiū ignaris hoſtibus cū ma
gna ciuiū lætitia ī foro cōſiſtere oēs iubet. deīde p̄fectis eqtum ac peditum
cōuocatis: qd ſibi ſit cōſilii exponit. Nō uideri ſibi eruptioné ī hoſtes faci
undā: ſed oppido potius cōtinēdas copias: cū tutius eſſe duceret: ſine cuiuſq̄
periculo obſidioné ſoluef: q̄ p dubiū pugnæ euētū cū hoſtibus cōfligef. Nō
enī dubitare ſe hoſtes ultro: cū primū de ſuo aduētu ꝓſenſerint: præ formi
dine īde abituros. Id uero Karolus ꝑpterea ſuadebat: quoniā ſibi ab Frāciſ
co plurimū metueret: cū nō eſſet oblitus ab eo ſe pauloante trāsfugiſſe: ſuo
q; diſceſſu Sphortianis rebus nō parū detrimēti attuliſſe. quāobrē ſi fortu
næ iniqtate ſui ſuccūberēt: & ipſe ī hoſtilē manū īcideret: id qd ſæpe uſu
uenire ſolet: ut q ſe victoriā ī manu habeī putēt: uincanf īterdum fiantq;
captiui: actū de ſe fore iudicabat. Nōdū. n. ipſe qcq̄ de picinini cūm Medio
lanēſibus cōſpiratiōe didicerat: Nā ii ꝑpterea nihil cōmunicarāt cū Caro
lo qd noſſent eū & picininū iā dudū īter ſeſe mutuis odiis decertare. At p̄
fecti legatiq; Mediolanenſiū reiecta Caroli ſentētia cenſent ī hoſtes cōfeſtī
erūpēdū. ſta.n. & reip. commodo & cuiuſq; tū honeri tū uirtuti conſuleref
Quod ſi ſecus fieret non īprudētiæ ſolū & ignauiæ ab oībus aſcriberetur.
ſed dolo malo atq; īſidiis factitatū oēs arbitraréf: p̄ſertī cū ipſi & numero
militū & opportunitate loci & occaſione tēporis eſſent q̄ hoſtis ſupiores: ue
lut q & incautus & inermis & ſomno occupatus eſſet. His dictis incenſi cū
eſſent militū animi: ab omnibus conclamatur. eueſtigio oportere in hoſtes
erumpere quo factū eſt: ut omni mora ſublata a duabus portis citato agmi
ne īpetus fieret. hāq; altera ī machinas: altera ī Aloyſii & dulcii ſtatiōes ad
uerſus caſtra facilem p̄ſtabat inuaſionē: decreuerāt āt & igné iacere ī taber

nacula:& oĩa clamoribus missilibusq; terrere. Hoc igit̃ pacto prima luce: facta eruptione Mediolanẽses magnis animis ac uiribus Sphortianos: q ni hil horũ timebãt: adoriũtur. Quo tp̃re uintimillianus ad quẽ tormẽtorum cura atq; custodia delata fuerat: ĩprouiso atq; repentino tumultu excitatus nõ modo nõ defecit aĩo: sed eo quo fuerat loco cõstitutus: fortiter constan terq; p̃sistens tãtã hostiũ uim nõ sustinuit solũ ac repressit: sed ita ĩ fossam usq; murũq; reiecit: ut & ĩ oppidũ regredi coegerit: pmultosq; captiuos fe cerit: ac ex suis nõnullos: q pro tormẽtis stãtes primo congressu fuerãt com præhẽsi: recuperauerit. At uero cũ ab ĩferiore castrorũ pte nullũ spaciũ da retur Sphortianis: quo ĩ aciẽ se colligerẽt: & tabernacula subiectis ignibus uno fere tp̃re totis castris cõflagrarẽt: Quod iccirco facillimũ factu fuerat ob uarios uentorũ flatus: q passim in tabernacula quæ ex arida materie con structa erãt: repẽte flamas inferrẽt: pturbati Sphortiani: ac diutius resistere nequeũtes palãtes fundũtur: fugãturq;. At uintimilianus: q ab ipso pugnæ initio de improuiso hostiũ aduentu: eruptioneq; subita picininũ p nũcios fecerat certiorẽ: eũq; ppere affuturũ arbitrabat: nec cedebat loco: & acriter atq; ĩgẽti aĩo hostibus repugnabat: operãq; dabat: ut tormẽta inde sublata longius subduceret. Cæterũ ubi diutius p̃lii molẽ sustinuisset: & picininus nusq; appareret: uideretq; fusis atq; fugatis reliquis: totũ certamẽ in se con uersum: suos uero alios captos: alios certatim capi coactus é tandẽ cõfertim inuadẽtibus hostibus nõ mediocri cũ periculo ex eorũ se manibus eripere: & ita se Panturiũ cũ paucis recepit. Qui uero ex ea pugna superfuere: hi ca stris exustis ĩpedimentisq; amissis oĩbus tormẽtis ĩ hostiũ potestate relictis in hyberna se cõtulere Campanus Cãratũ: q ꝓximus uicus erat cõfugit: Nã Mediolanẽses Caroli iussu neq; ĩsequi Sphortianos: nec ab oppido longius ꝓgredi ausi sunt: Picininus integris copiis suis oĩbus Melenianũ regredit. In eo p̃lio intercepti sunt eqtes ad trecẽtos. Aloysius uero ac dulcius pridie eius diei cũ ad tormẽta p̃sidia tenerẽt: plumbeis pilulis p id ferme tp̃ris & iisdẽ fere locis secũdũ genua grauiter uulnerati huic p̃lio nõ mõ pẽsse: sed ne ĩteresse qdẽ potuerũt. Dulcio paucis post diebꝰ uæhemẽtissiouulneris do lore cõfectus ex neruorũ ꝯtractõe: quẽ spasmũ medici uocãt papiæ diẽ obiit Aloy. ãt papiã dlatus: ex eodẽ uulnere ita grau ac diuturna ægrotatõe p̃ssus é ut ab castris plures menses abesse cogeret. Carolus post fugatos hostes Mo doetia oĩ soluta obsidione: eodẽ die Mediolanũ oĩbus copiis p̃daq; reuerti tur. His rebus ꝓspere gestis elati Mediolanẽses cõfestim oẽs Castellatiũ: qũ Frãciscus: ut p̃diximus: paucis ante diebus in deditionem acceperat: facto ab uniuerso populo cõcursu expugnatũ eunt. At Frãciscus de iis oĩbꝰ: quæ ad Modoetiã gesta sunt: Mediolaniq; gerebãtur ꝓpere certior factus: neq; eo accepto detrimẽto: neq; tãto Mediolanẽsiũ motu aĩo frãgit: quin iis oĩbus accersitis copiis: quas ad Moiragũ cõtinebat: Mediolanũ uersus ire cõtẽdit Quod ubi Mediolanẽsibus é renũciatum: uestigio relicta Castellatii oppu gnatione palantes in urbẽ refugiũt. Per hunc modũ repressis Mediolanẽsiũ animis quos recẽtis uictoriæ ĩsolẽtia extulerat: qũ ob acceptã apud Modoe tiã calamitatẽ Sphortianos stationibus destitutis longe ab urbe abituros ar bitrarẽt. Frãciscus longe maiore studio militibus iubet: ut & ordines serua rent: & iisdẽ hybernis cõsisterẽt: eosq; oĩum primũ eqtes oẽs: q p̃lio Modœ tiaco eqs fuerãt armisq; ñudati: curat resarciri atq; reficere. Nec minus ſli quo exercitui ꝓspicit: ut eũprimũ pabuli copia dare ex hibernis educi posset Interea pic. q ſiuládi atq; dissimuládi arte satis ꝓbe calleret: biduo post p̃liũ Mogũtinũ Brocardũ p̃ficũ Cremonẽsem hoĩnẽ sane uersuto subdoloq; ĩge nio: sui de his: quæ acciderãt: purgádi cã ad Frãciscũ mittit: eũq; ꝓterea hor tat: ut rursus cũ pabuli tp̃us affuerit: Mogũtinos obsideat: oppugnatiõisq; eius fũmã fidei suæ ĩdustrieq; cõmittat. Nec. n. se diffidere futurũ. ut qdcũq; ea pugna detrimẽtũ & ignominiã accepisset. maxĩa sua cũ gloria ulciscere. Nũq. n. ab ea oppugnatõe discessurũ se: nisi re optie ꝯfecta. FR. & si picinini dolos atq; ĩsidias maifeste callebat: tamẽ dissimuládũ putauit: ut eum pro

rei magnitudie gratia ac beneficētiā ī ōfficio cōtineret. Quare nō ſolū eius purgationē admiſit: ſed ēt de obſidēda Modœtia poſtulatis aſſēſus: quæcū que oppugnatiōi neceſſaria uidebant, pari mādat. & quoniā fuerāt: amiſſa torméta: alia tria nequaq̄ amiſſis deteriora: quæ Cremonæ aſſeruabāt: quo picinino ī tpe p̄ſto eſſent: Meltiū deuehi iubet. Dū hæc ī Mediolanēſibus gerunt, ueneti nouo refecto coactoq̄ exercitu trāſadduanā orā ītuaſer. Hæc enim ut ſupra docuimus: uenetis ex cōuētis debebat. Eoꝝ āt militū quos ad id belli cōtraxerāt: p̄ter eos: quos auxilio ad Frāciſcū miſerāt: ad ſex millia numero fuit exercitui Sigiſmūdū Malateſtā: q̄ æſtate ſupior: uti demōſtra tū ē: ī æthruria p̄ florētinis aduerſus Alphōſū regē bellū geſſerat: ueneti re pudiato pp ſeniū Michaele attēdulo duce: cū ſumma īperii p̄fecerāt. Vt ea āt regione facilius celeriuſq̄ ueneti potirent: Frāciſcus: ut erat ī eos aīo nō beniuolo minus q̄ grato: Sacramoré uicecomitē uirū & genere clarū: & arcē ī genio: clientelis cognatiōe & neceſſitudīe apud trāſadduānos auctoritate po lēte: eo p̄ficiſci īperat: trāſadduanis p̄ſuaſurū: ut ſe uenetis dedāt: eoꝝq̄ iuſ ſis pareāt. Qua q̄dē p̄ſuaſiōe nullo negotō Triuillianos ueneti carauaginoſ que & reliquos oram trāſadduanā icolētes: cremēſibus duntaxat exceptis: ī tra paucos dies ī deditionē accepere. Nā Cremēſes cū eēnt oppido tutiſſimo q̄ ab uno latere palude muniti ſunt: ab reliqs tribus muro foſſaq̄ latiſſima aq̄s repleta cingūt: habebātq̄ p̄terea cū grādē populariū numerū firmiſ ſimū militū p̄ſidiū: cū ī Mediolanēſiū fide p̄ſiſtere decreuiſſēt: hos tādē ue neti q̄ anguſtius poſſūt: caſtris circūſedēt. frequētibus deīde turribus ligneis & omni tormentorū machinaq̄ genere enixius ptinaciuſque aggreſſi: oppi dum oppugnāt. oppidani ſuſpectis factionis Gelphæ ciuibus electis ex oppi do: cū ea militū manu cui Gaſpar Vicomercatus p Mediolanēſibus erat: q iā pridē ſub Frāciſco meruerat: factis ī hoſtes crebris eruptionibus: demū bombardaꝝ ſpiramēta ferreis clauis obſtruūt: turres īcēdūt: munitioneſq̄ cæteras euertūt: q̄bus rebus fiebat: ut lōge grauiora ea eēnt detrimēta: quæ obſidētibus uenetis: q̄ quæ obſeſſis Cremēſibus īferebant. Nā quoq̄ fere die tā e muris & munimētis q̄ p frequētiſſimas eruptiōes hoſtes q̄plurimi aut īterficiebāt: aut uulnerabāt. Itaq̄ factū ē ut uaſtatis oīno uenetorū mu nitionibus: quas grādi īpēſa & maxīo labor cōſtruxerāt dies pmultos oppu gnationē ītermitter cogerent. & mō alias atq̄ alias munitiōes īſtaurāt: mō lōgius ab oppido caſtra ponēt ſtationeſq̄ locare. Inter hæc quotidiana de trimēta Andreas dādulus: q̄ apud Sigiſmūdū legationē p uenetis gerebat: ad Frāciſcū rogatū mittit: ut p ſuæ reip. cōmodo iis ſibi rebus adeſſe uelit Ad trāſadduanū bellū cōficiedū cremēſeſq̄ ſubiugādos: q̄bus eū plurimū abūdāt noſſet: opus eſſe certo eqtū ac peditū numero & fabris ad cōſtruen das machinas Eiuſmodi rebus uenetū exercitū pp calamitatē apud Caraua giū acceptā maxīe carere. Frāciſcus cōtinuo et fabros quos petierat p rei ne ceſſitate idoneos ad eū trāſmiſſit et eqtes ſexcētos Māfredo ac Giberto cor rigianis ducibus: quos paulo ante ī parmēſibus cōduxerat: huiuſmodi ſup petiis exercitus uenetis: q̄ pœne erat exinanitus: īſtauratus eſt. Sub idē tēpus Ludouicus Sabbaudianoꝝ dux firmata: ut ſupra oſtēdimus cū Mediolanē ſibus ſocietate: īprouiſū repētinūq̄ Frāciſco bellū ab duabus ptibus ītulit Delectu. n. ex uniuerſo regno habito ī Lumelinæ regiōe & ī Nouariēſiū fini bus cūcta turbauit. Iohānes cōpeſius: q̄ auctoritate & gratia apud Ludouicū ipſū & ſabbaudianos plurimū ualebat: huic bello p̄poſitus magna euocato ru eqtū manu ex urbe Vercelēſi Nouariā noctu p̄ficiſcit. Diſtat hæ īter ſe ſe urbes ad decē paſſuū millia. Eo ubi puētū ē: cōtinuo milites remotis eqs ea p̄te muros maioris arcis q̄ urbiculā uulgo appellāt ſcalis appoſitis aſcen dēr adoriunt. Hunc. n. locū pluribus ante diebus q̄diligētiſſime explorarāt: tāq̄ ſilētio id p̄ nocturnas tenebras factitaſſet: ut ex īprouiſo excubitoribus ītereemptis: prius mediā ſeſe arcē occuparēt q̄ eius arcis cuſtodes ſomno exci tarent. At cū primū Guido Aſiſinus & Lucas dalmata peditū p̄fecti q̄bus eius arcis cuſtodiēdæ cura data erat: muros magnāq̄ turbiculæ p̄tē ab hoſti

bus teneri ſenſerũt illico ſũptis armis clamoreq; ſublato cũ paucis admodũ hoſtẽ inuadunt Ná plures mortis metu pterriti alii diffugerát: alii delitue rát. Horũ prío aggreſſu hoſtis: q ſe iá urbicula potitũ arbitrabaſ: paulo re primiſ: repellituրq; Quod pfecti: ubi ſunt ɔſpicati: audétius redintegratis uiribus hoſtẽ acrius premũt: atq; inſequunſ: hocque audacius faciunt: qđ q diffugerát: atq; delituerant: poſito metu ꝓdierũt in pugná. Hoſtes uero no ctis opacitate ípediti clamoribuſq; perterriti: & obliti qua murũ aſcéderát: dũ p arcé paſſim errát fundunſ ſternúturq;: ita breui mométo milites mil le & áplius q ſuſtulerát ſe in arcé: quos ipſe Cõpeſius ex oĩ ſuoꝝ nũero de legerat & animi & corporis robore pſtantes pedites noſtri uix ducenti ſolis pœne clamoribus pterritos uerterũt in fugá: aliis captis aliis ĩterẽptis: aliis uulneratis. Hoſtes ſpe urbis potiundæ deſtituti: poſteaquá agrũ ſunt depo pulati: uillis uiciſq; quotquot in itinere offenderũt: igni ferroq; uaſtatis: ui riſq; ac mulieribus p oẽm crudelitaté trucidatis: cũ nulli neq; ætati: neq; ſe xui pepercíſſent: eo tandé: unde diſceſſerát: rediere. Quæ barbaroꝝ & ĩma niũ hominiũ ſæuicia: tátũ Nouariéſibus reliqs terroré intulit: ut nõ millia p eá regioné municipia atq; caſtella uel urgente nemine Sabaudianis ſede diderint. Frácíſcus uæheméter cõmotus: qđ Ludouicus q cũ in hác diẽ paca te amiceq; uixerat: nulla laceſſitus iniuria & ne bello qdé indicto: repente adeo aduerſus ſe arma mouiſſet: & tátũ ĩcõmodi detrimẽtiue ĩtuliſſet cũ ét populi taurinéſibus finitimi: ob eos Sabbaudianoꝝ motus p freqẽtiſſimos nuncios ac lras poſtulatũ auxiliũ miſiſſent: ut eorũ ſaluti celeriter ꝓſpice ret. Chriſtophoꝝ taurellũ cũ ſexcẽtis & Angelũ labellũ cũ trecẽtis eq̃tibꝫ tráſmittit ĩ Lumelinã. Corradũ uero frem & Salernitanũ cũ equitibꝫ mil le atq; quingẽtis Nouariã cõfeſtim iubet ꝓficiſci: iis mádat: ut donec maio ribus augerenſ copiis: quas ꝓpediẽ eſſet ſubmiſſurus: ne ullã hoſtibꝫ pugnã di poteſtaté faceréť: Sua municipia atq; caſtella Tauranéſibus ꝓpinqua tue renſ: ne ab incurſionibus hoſtiũ aduerſi aliq̃d paterenſ ad Amideũ ꝓterea qui ſe: ut prædiximus: adhuc felicé Romanũq; Põtificé ſcribebat: & a ſuis appellabaſ: legatũ mittit Iohánẽ albonéſiũ ciué papiéſem: q diceret: ſe plu rimũ admirari: & ꝓmoleſte ferre: qđ eius filius Ludouicus: quo tpe amiciſ ſime cum eo uiueret & mutuis utriuſq; populi cõmertiis uterenſ: nulla in tercedente iniuriarũ cá nullo belli neq; iure neq; more ſeruato hoſtiliter ĩ ſe arma mouerit: & Nouariéſiũ papiéſiũq; fines ĩcurſatõibꝫ populatõibuſ q; uexauerit. Quod urbé Nouariam p dolos atq; inſidias capere tentauerit. Exploratiſſimũ át habere ea oĩa nõ filii Ludouici ſed eius cõſilio & opera conſtituta eſſe & ꝓpetrata. Quod aduerſus Mediolanenſes bellũ Frácíſcus ĩtuliſſet: nihil ad eũ ptinere: ſuo Frácíſcũ iure uti. Quod ſi Mediolanẽſibꝫ nouo occultoq; iunctus fœdere auxilio eẽ uoluerat honoris ſui fuiſſe: ut res ſuas nõ ita temneret: aut ſalté q; magnos principes decet: antea bellũ ĩdice ret. Se tamẽ eũ hortari: rogareq;: ut a ſuſcepto abſtĩeat bello: & copias a ma leficio & iniuriis reuocet: oĩa municipia atq; caſtella quæ iniuſte accipiſſet reſtitueret: dána quæ ĩtuliſſet: reficeret. Ita ſe cũ illo & firmá habituꝝ ami ciciá & ꝓpetuo ſeruatuꝝ. Sin bellũ q̃ pacẽ maluerit: ĩtelligat: ſe uenetorũ florentinorũq; amicorũ auxilio facile oẽm ꝓpulſatorũ iniuriá. Bellũq; ĩiu ſte illatũ p diuino iudicio cõſtanter fortiterq; ultuꝝ. Ad hæc Amideus: ut erat uerſuto callidiſſimoq; ingenio: ita reſpõdit. Se iis rebus animũ mentẽ q; adiecíſſe: quas xp̃ianæ religiõi ac romanæ eccleſiæ dignitati ꝓfuturas arbitrabaſ: oẽm patrimonii ſui diciõiſq; adminiſtationé Ludouici filii cu ræ poteſtatique ceſſiſſe. Eũ cũ pro Sabbaudianæ domus dignitate ab firma ta nuper cũ Mediolanẽſibus ſocietate diſcedere nullo pacto liceat: ré oẽm bello ꝓſecuturũ: nec ullã eé cãm: quare ea ſint reſtituẽda quæ filius diebus ſuperioribus armis cepiſſet. Ita. n. ſe a maioribus ſuis didiciſſe: ut q; ſemel Sabbaudiani prĩcipes adepti ſint nõ mõ nõ reſtituerẽt. ſed alia potius atq; alia ab iis accipere cõſueſſent: q pacem ſecũ futurá cuperẽt. Quo reſponſo Frácíſcus uæhemẽtius irritatus maioribꝫ copiis aduerſus Sabbaudianos q

bellū gerere ſtatuit. Cogitāti ât quē ex ſuis potiſſimū ductoribus ei bello p̄ ficeret: ultro ſeſe Iacobus picininus: q nōdū ex hybernis diſceſſerat: p Dominicū piſaurēſem iuriſperitū offert. inquiēs ſe iā diu uehæmēter cupere: ut aliquo egregio facinore exploratiſſimū ei reddat aīum ſuū. Quare cū ea ſit oblata occaſio: peteſ ac rogare: ut ſibi Sabbaudiani belli ſūmā cōmitteret: admonuitque ſi uellet bene ſuis rebus conſultum eſſe: ne cum Franciſco picinino fratre ullo pacto ſe conīugat. Quæ cum Franciſco non ſolum grata eſſet oratio: ſed ꝓbaret ēt plurimū: p Antoniū Guidobonū q apud Franciſcū picininū ſuo iuſſu agebat: petit ab eo: ut æquo aīo ferat: id bellū peteſ ti tātope frī demādari. picininus q iā clā ut ſuperius demōſtrauimus: de fuga cū Mediolanēſibus cōuenerat Frāciſci poſtulatis nullo mō aſſētiēdū putat: Brocardūq; ad eū ob eā cām mittit. Is. n. oīa picinini conſilia ac negotia & tenebat: & adminiſtrabat. At Frāciſcus: tāetſi picininū ꝓfidiæ ſuſpectum haberet: tamē cū aīaduerteret eū a ſuæ mētis īſtituto abduci nō poſſe ſtatuit ī eā rē nihil āplius agere: qđ illius animū offēderet: qn potius gratificari oīa: quæ illi libuiſſent: quo nulla īterceſſiſſe cā uideret: qua q̄cquā aduerſo ſe picininus poſſet expoſtulare. Cæteꝝ qđ ꝓ tp̄re tutius cōſiliū uiſū ē: Iacobū padū ī Mediolanēſes trāſire: & Frāciſcum frem ſeq; iuſſit. Præterea quo utrūq; magis ſibi cōciliaret: Druſianā filiā: uti ꝓmiſerat: Iacobo deſpōdit: Quæ cū nondū eſſet matura uiro: thoꝝ in aliud tp̄us reſeruauit: p̄ſertī cū oīa ſibi duriora uiderēt: neq; nuptiali digna iucūditate priuſquā Mediolanenſium potiretur imperio.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XVIII.

INter hæc Bartholomæus collio Sabbaudiano bello ab Franciſco p̄ficiſ. Is ſuis copiis ī Nouariēſem agꝝ ꝓfectus: reliquos eq̄tū p̄fectos: q Nouariæ cōſederāt: ſibi addidit: q̄bus copiis auēto exercitu: uix dum ad Siccidæ fluminis ripas puenerat: cū mūicipia caſtellaq; oīa: quæ paulo ante pauore territa ſeſe hoſti ꝺdiderāt: ſine ulla pugna ſcepit: Caſalibel trādo dūtaxat excepto. Quō ubi ꝓtinacius ī Sabbaudianoꝝ fide ꝓſiſtere uidet: expugnare adortus eſt. At Caſalenſes initio pugne territi: & ad ſanitatē reuerſi: dedūtur ipſis cū uxoribus liberiſq; īcolumibus: bōis ât p̄dæ militibus conceſſis. P̄terea Alberthus pius Carpēſis: quē Leonellus æſtēſis marchio per eoſdem ferme dies cū eq̄tibus octingētis trecētiſq; peditibus ꝓ ueteꝝ hoſpitio ac neceſſitudine ad Frāciſcū auxilio miſerat: eodē ſubmittit. cis flumē Siccidam ât poſitis caſtris Corradus ac cæteri duces colliōe excepto Vercellēſiū agros ad ipſas uſq; urbis portas quotidianis exagitabāt ac populabant. Curſōibꝫ. Collio Iacobo Antonii Marcelli iuſſu a fluminis trāſitu & ab īuadēdis Ludouici finibus abſtinebat: cū diceret Marcellus eā eſſe ueneti ſenatus mētē: ut cū Frāciſco ſtricto fœdeꝛ ꝓmiſiſſent: ad Mediolanēſiū uſq; deditionem ſeruaret. Neq; n. ullo iure obſtringebaſ: ut extra eius ꝑrii fines qđ uiuus Philippus poſſidebat cuiq; bellū īferret quaꝛ neq; Vercellēſibus neq; Tauriēſibus ullā ꝓ ſuos iniuriā īferri ꝓmittebat: uel ea maxīe rōe: qđ uenetis ſp cū Sabaudianis principibus ꝓmagna fuiſſet neceſſitudo & quādoq; ēt ſocietas. Quare nō ꝓ auxiliares uenetoꝝ copias: ſed ꝓ reliquos milites in hoſtiū fines aſſidue fiebāt īcurſatiōes. Qua difficultate p̄ſſi hoſtes relictis Nouariēnſiū finibus Vercellas ſeſe & ī p̄xīa ei urbi municipia recepere: cū īterdū tamē ī Nouariēſē agꝝ populaturi diſcurrerēt: mox unde digreſſi fuerāt: re infecta magna celeritate reuerterēt. & quoniā ſciebāt: uenetis militibus nō licere amnē Siccidā trāſire: pliādi quādoq; Sphortianis militibꝫ ptātē faciebāt: ut tamē ne horæ qdē ſpatiū ullo ī loco dimicaturi cōſiſterēt: ueriti ſtalicā tū cōſtantiā: tū calliditatē: quare nolebāt aut ſuperari uirtute aut inſi

diis circūueniri. Erat ãt eorū oīum nūerus ad ſex equitū millia: in quibus merebãt ſagitarii: ex eo genere belgaꝝ quos hac tẽpeſtate Picardos appellãt ad facinus oẽ prōptiſſimi atq; uitæ ꝑdigi. Noſtri cū trans amnẽ neq; æquo neq; iniquo loco cū hoſtibus pugnare poſſent: quoniã ii ī ꝓxīa caſtra ſp ci tato curſu ſeſe reciperẽt: cogitauerūt eos citra flumẽ allicere: idq; fieri poſ ſe exiſtimabãt: ſi diſſimulato pugnandi ſtudio negligẽtius ſeſe ītra dies ali quos ſtatōibus cōtineret. Ita. n. fieri poſſe: ut decepti hoſtes & citra & ultra flumẽ petulãtius ſe īferrent. Quibus cōſiliis ita cōſtitutis: hoſtes: ut ſūt ho mines leues: cœperūt alacrius frequẽtiuſq; nō mō trāſire amnẽ Nouariẽſẽ agrū populaturi ſed noſtros ꝓinde atq; ſecordes pugna laceſſere: neq; pua quadã manu: ut ante ſed cūctis uiribus ſe ī oculos īferre. Hæc ubi ſingulis fere diebus gerunt ab hoſtibus: euenit tãdẽ. ut dū Cōpeſius amne ſuperato aduerſus nros ire cōtẽderet: Collio atq; Corradus de illius aduẽtu ab explo ratoribꝫ facti certiores tẽpeſtiue copiis eductis ei celeriter occurrūt: ac prio res hoſtiū a frōte adoriunt: prīoq; īpetu fundũt: & ī fugã uertũt: illoſq; ala crius īſectãtes eqtes ad quadrigẽtos cepere Cōpeſio ẽt ītercepto: Reliq ſalu tẽ ſibi curſu ꝑ urbis ꝓpinqtatẽ peperere. Quibus de rebus proſperẽ geſtis ubi Frãciſcus ex Corradi lr̄is ītellexerit: q̃ primũ ad ſe cōpeſiũ adduci iubet Quo cū nō ſine magna aī īdignatōe: de Ludouico duce queſtus ẽ q ꝓter oẽ humanũ ius atq; officiũ ſibi tã inſignẽ ītuliſſet iniuriã. Deīde poſt triduũ ad Collionẽ: a quo eẽt īterceptus: remiſit cū nō uulgari cōmẽdatōe ut ī eius re dẽptōis cã: quoniã eẽt nobili loco ſe hũaniter māſueteq; gereret: clãculũq; p nũciũ addidit: nō uideri ſibi hominẽ quãtũ ex eius ſermōe atq; ꝓſẽtia aīad uerterat ea prudẽtia qua dicebat. Itaq; ſe mīme dubitare: ſi eæteri gallorũ duces ſimiles forẽt. Poſt id ꝑliũ hoſtes amiſſo duce ab amnis trāſitu deſiſte re cōſtituerunt. At nr̄i cognita hominũ uanitate lōge maiore aīo ac ſtudio Vercellẽſem agrũ uexare ex ītegro cœperūt. Quibus cū pmulti ẽt Collionis milites ſiue iuſſu ſeu eo uolũtate acceſi ꝑdãdi ſtudio mixtī īcurſabãt. Dū hæc ī Nouariẽſibus gerunt: tps educẽdoꝝ ex hybernis militũ iã aduẽtarat: & pabuli copia erat ī cãpis. Frãciſcus tũ Guidoboni: tũ alioꝝ pluriũ frequẽ tibus lr̄is ac nōnullis ẽt nũciis: q clã ueniebãt e Mediolano: de Frãciſci pici nini pfidia & cū Mediolanẽſibus conſpiratōe cognoſcit. fitq; de eius: quam parabat: fuga quotidie certior. Erãt inſup nō pauci ex ipſius eq tũ ductori bus quos eiuſmodi doli ac fraudes nō latebãt: q ſe hominẽ īterfecturos pol licebant: Frãciſcus grauiter cōmotus nō ſatis cōpertũ habebat: qd ꝺ ſilii ca pere oporteret. Nã ſi eũ trāſſugere ſineret: ītelligebat: p̄ſentibus rebus nō paꝝ detrimẽti allaturũ. Sin eũ īterfici iuberet: aut qđ factu erat facillimũ captiuũ faceret: uerebat īfamiæ notã: ne id feciſſe diceret: qđ ex factōe bra ciana & Nicolai picinī filius eſſet. & eo magis aīo angebat: qđ neq; eius pſi diã ꝑ aliquas illius lr̄as poſſet oſtẽdere aut ullis teſtibus cōfirmare: quos in ſua haberet ptãte. Hæc igr̄ cū diu ac multũ ſecũ aīo agitaſſet tandẽ potius cōſiliũ uiſũ ẽ rẽ diſſimulare: & quẽuis euentũ potius expectare: quã ulla rō ne ī picininũ aīaduertere. Itaq; Modoetiacæ obſidionis deditus curæ: quã: ut ꝓdiximus ipſius picinini hortatu: cū primũ p tp̃us liceret aggredi ꝺſtitue rat: ut ei oppido ꝓpiquior eſſet: e Moirago ad Figinũ uicũ cū exercitu mo uit. Deinde paucis poſt diebus Guilielmo cui octo cohortes erãt & alias ipſe duodecī addiderat: quas ſimul cū picininis ad res ꝺficiendas delegerat: dẽ dicit: quo die ad Modoetiã oẽs conueniãt. Hi ut erat īperatũ ſtatutũ ī locũ cū ueniſſent: Frãciſcus ut ī locãdis caſtris diſtribuendiſq; in ſingulas cohor tes ſtationibus p̄eſſet: ipſe quoq; eo contendit: qppe q nullis parcens labori bus: ſua quæque negotia & cognoſcere ſp: & diſponere ſingillati uolebat. Nec. n. quæ adminiſtrare p ſeſe conficereq; poſſet: alioꝝ curæ ꝺmitteꝝ unq̃ conſueuerat. Guilielmo ea oppidi pars obuenit. quæ citra lãbrũ ad occaſũ proſpectat picinino eadẽ illa: qua ſuperiore obſidione conſederat. Itaq; uni uerſæ copiæ in bina ſunt caſtra diſtributæ: quæ oppido ac lambro flumĩe: ut ſupra ꝺmemoraūmus: iter ſe diuidebãt. Horũ alteris. guilielmũ

Franciscus:alteris picininos pesse instituerat.Hic dū statões in eas cohortes singillatī partif:picininos aut saltē eoꝝ alteꝝ expectabat:q nō āplius mille passus ab oppido lōgius īstructa acie cōstiterāt:Nec aliqd firmādis ad oppidū castris ad Fráciscū petitū miserāt Hoꝝ ubi nō mō aduentū:sed ne ēt nunciū cunctādo diutius Fráciscus uidet:admiratus cū paucis ad picininos ire contēdit.Quo iter liberius faciēte Alberthus scottus placētinus magna prudētia uir Marcellū legatū adit:docetqꝫ nequaquā ꝓbari sibi Fráciscī ad picininos accessū.neqꝫ sani esse cōsilii ut eoꝝ se fidei atqꝫ ptāti committat. Quod si fecerit:se de eius uita plurimū dubitare.Legatus quæ acceperat ab Scotto repēte ī ipso flumīs trāsitū Fráciscō ad aurē refert:rogatqꝫ:ut ab ea se ꝓfectiõe ꝺtineat:q cū id cōsilii ꝓbasset:a piciniis iter auertit. At postea q̄ uidet Fráciscū minime ad se iturū:Piciniꝰ natu grādior ꝓtinus ad eū pgit:cæterū eo uultu:q nō obscure mentē exulceratā declararet. Erat.n.facies tota rubore pfusa:& qđ antea nunq̄ cōsueuit:sūma cū ueneratione Frā ciscū mediū cōplexus deosculaf:petitqꝫ ut ꝓximā noctē dūtaxat liceat suis militibus ubi tūc essent cōmorari:cū diceret:ꝓculdubio futurū : ut ꝓpius uniuersas copias oppido admoueret.Ea re haud difficulter īpetrata Piciniꝰ ad suos:& Fráciscus ī statões apud Figinū reuertif.Et Bartholomeo Gadio īperat:ut quæ ad oppidi oppugnationē parauerat:eo cōferri curet.Vtebaf.n.Fráciscus hōis huius opera plurimū:qđ & fidelē sibi & ad capessēda īperia ingenio alacrē & ad res cōficiēdas diligentissimū cognouisset.Præterea ut Modoetiā propius accederet:ī uicū Bollatū:q ab eo oppido abest circiter qnqꝫ passuū millia cū reliquo exercitu ad septimū Kalēdas Maias cōcedere:ibiqꝫ ad rē usq̄ cōfectā habere castra instituit.Quo ī loco ordinibus singulis:quos eo ad diē constitutū ex hybernis conuenire iusserat: stationes distribuerat.Is dies ubi affuit:erat.n.biduo post dominicā resurrectionē:Piciniꝰ cū omnibus copiis Guilielmo cæteriſqꝫ militibus insciētibus sub lucē portis patefactis:Modoetiā ingrediunf.Nā ii:ut oēm fidei pudorē negle xerāt & iusiurandū deumqꝫ cōtēpserāt: ut fraudē nouo scelef cumularēt: in reliquos ēt quos ea fuga territos arbitrabanf:cōfestī erūpere cōstituūt. Idque ī primis natu minor Iacobus īstare nō cessabat:quasi nō satis id esset facinoris:q ꝓpetrassent:nisi cumulatiõe quodā scelef illustrarēt:& quāuis ferāf frem natu maiorē idcirco effrænatæ fratris cupiditati assētire postea noluisse atqꝫ oēs eruptiões ꝓhibuisse : q malefacti cōsciētia remorderef tamē:ut plurimi sentiūt:& hi maxīe q uniuerso cōsilio non mō īterfuerāt: sed ēt ꝓfuerāt:nō ductus ille sceleris pœnitētia cā eruptionē cōpescuit:Sed qđ Guilielmū instructa acie esse conspiceret:quodqꝫ reliquos non ita: ut fē existimabat:īparatos essent offensuri:futuꝝ.n. uerbaf:si hostes aggrederef: ne tātisper eorū īpetū sustinerent:qđ a Francisco suppetiæ mitterenf:q eo die castra moturus esset:& Modoetiā propius accessurus:ne plus incōmodi sui acciperēt q̄ Sphortiāis īferrēt. Guilielmus hac piciniꝰ fuga cognita suos oēs armari & ī acie ꝺsistere sarcinas colligere:& eas ad maiora Fráciscī castra ꝓmitteī iubet.& ne sua īde discessio fugæ similis uideref: paulatim īstructo agmine ab oppido amouet.& Fráciscū uersus ire pgit.Ad quē breui cū uniuersis copiis īcolumē se recepit.At Picinini eodē die cū equitibus ad tria millia & peditibus mille distributis cunctis in ordines duos ac uigīti Mediolanū concesserunt:ubi magno ab oībus applausu & gratulatione excepti sunt. Horū aduentu Mediolanēses rati fore:ut perbreui curriculo ab eorū finibus hostes extruderenf:multa contra Franciscū acturos sese iactare minariqꝫ cœperūt: īter quos tumultus & animorū ardorē Castellatīū monasteriū propinquū urbi:ut ostendimus:qđ ꝓsidio peditū circiter centū seruabaf: postero die a Mediolanēsibus populariter expugnaf.Eo receptō murus quo ueluti propugnaculo circūdabaf:solo æquaf. At Franciscus cū oīa ad oppugnationē ī Bollato uico parata essent:iamqꝫ dies aduenisset: qui erat dictus ꝓfectioni : quæ ad Modoetiā gesta sūt:crebris rumoribꝰ accipit:sed illis quidē uariis:cū allu Guilielmū cum cæteris cohortibus:quæ

cum eo erant: fusũ fugatũ que esse nũciarent. Alii ĩcolumes esse oẽs: erãt nõ nulli: q Franciscũ picininũ duntaxat Modoetiã intrasse diceret. Ná Iacobũ ffrem eũ seq noluisse: & ita extra oppidũ ĩ armis esse. Quod ãt de Iacobo fe rebaf ea rõe nõ incredibile Frãciſco uisũ qđ paucis ante diebus nõ recte ille de ffris aĩo sentire uidebaf: idq; nõ dissimulãter enarrauerat. Quibus rumo ribus nunciisq; patis: fit cõtinno cõuersus undiq; non mediocris ad Frãcisci ptoriũ. Quid tãdẽ aut de ꝓfectõe aut de cunctatione decerneref. Ille tãet si grauiter cõmouebaf: tamẽ cũ ea ipsa hora celebrationi diuinæ hostiæ in tereſſet: non mõ pedẽ sed ne facié qdẽ aut uultũ mutare uisus: sacraméti ce lebrationisq; exitũ expectaut: cũ interea certiorẽs nũcii supueniſſent: oĩum primũ Blancá mariá uxorẽ papiá: unde proximis diebus uenerat: redire iu bet: deinde re ĩ consultationẽ acta: legato uenetisq; ductoribus & aliis com pluribus uidebaf unũ in locũ uniuersũ contrahẽdũ exercitũ: ne pluribus ĩ locis p stationes diuisis copiis aliqua exercitus pars ab Mediolanensibus ea bracianoꝝ elatis accessione detrimẽti aliqd acciperet. Sed Franciscus longe aliter sentiebat. Ná ne uideref id a se nõ consilio sed metu potius hostium factũ: & ita Mediolanẽsibus animi augerenf: & auctoritati suæ nõ parũ de traheref milites oẽs iuber ĩ suas redire stationes. At quoniá ea piciniꝝ fu ga pmultos adeo terreuerat: ut p̃ sentibus rebus diffidere uiderenf: ut bono aĩo sint: oẽs accõmodata oratiõe cohortaf. Breui. n. puisuꝝ sese: ut & pici ninos suæ pœniteret pfidie: & Mediolanẽses intelligerẽt p eorũ accessionẽ longe se esse peiore cõdicione quã antea fuissent. Cæterũ ne ĩterea offẽdanf ĩcauti sed assidue sint parati oẽs admõet: Additq; retardari paulũ posse de Mediolanẽsibus uictoriá sed minime auferri. Et longe tutius rebus suis ac facius esse: picininos manifestos habere hostes: q̃ familiares inimicos: q; po stea quã ii uenissent in ptes suas: secũq; mererẽt: secreta cũ hostibus plæpe habuissent colloquia: & quæ cũ ipsis cõmunicarat: ea illos nota hostibus fe cisse oĩa. Inter hæc laborãtibus diuturna obsidione Cremẽsibus. & in despe rationẽ ꝓpemodũ adductis: Mediolanẽses idoneũ tp̃us nacti subsidii illis fe rẽdidant picininis Caroloq; negotiũ uti q̃ maturrime Cremensiũ periculo occurrãt. Hi triduo post eá a Frãciſco fugã coacto equitũ peditũq; exercitu q̃tũ ex suis Mediolanẽsiq; populo maiorẽ cogere potuerũt: Cremã p laudẽ ses quãcelerrime proficisci contẽdũt. Melenianũ inter eũdũ oĩ militũ p̃si dio destitutũ arcemq; paucis defẽsoribus munitã facile occupãt. Id. n. oppi dũ Frãciſcus piciniꝝ fidei ante cõmiserat. Neq; post eorũ fugam ob con tinuá hymbriũ magnitudinẽ: qbꝫ itinera circũquaq; p id triduũ ĩterclude rent: ei rei potuerat prouidere. Dũ hæc gerunt Sigismũdus uenetorũq; lega tus: q Cremã: ut demõstrauimus: manu ualida oppugnabãt de piciniꝝ de fectõe deq; Mediolanẽsis exercitus motu a Frãciſco certiores facti: cõtinuo soluunt obsidionẽ: seq; ad Fontanellá recipiunt. municipiũ é ĩ Cremonẽsiũ finibus nõ lõge ab Olio situ flũmine. Ea liberatis obsidiõe Cremẽsib: Me diolanẽsiũ duces cũ accepissent Frãciſcũ mouisse: & ad Melenianũ recta cõ tẽdere: diurnis: nocturnisq; nõ rectis sed obliqs secũdũ Adduæ ripá itineri bus Mediolanũ dũ repetunt: Meltiũ propinquũ adduæ oppidũ oĩ uacuum p̃sidio ĩter proficiscendũ recipiunt cũ his et bõbardis ac reliquo apparatu q̃d expugnationẽ Modoetiæ ĩ eo oppido seruabatur. Frãciscus his rebus cognitis: non amplius cunctandũ ratus: quo Melenianũ quáprimũ recupet: exercitũ oẽm cõtraxit. Est. n. id oppidũ & ad bellũ ꝓducẽdũ & ad Mediola nensibus nocendũ aptissimũ. Eo ubi puentũ é: prĩo ipetu oppidũ capitur eaq; usus misericordia: qua semp cõsueuit. Oppidãos a militũ sæuicia ser uauit. Ná mulieres una cũ liberis in arcẽ confugerãt: quã ipsã: quoniá uali do Mediolanẽsi p̃sidio tenebatur: iis tormẽtis aggressus: quæ e papia nup ꝺuehi iusserat: nõ prius ab operẽ destitit: q̃ turres duæ solo æquatæ. ac muri q turres ĩtercederent: diruti prostratiq; sunt. & quanq̃ altitudo latitudoq; fossæ Lãbri oppletæ aqua arcẽ ab ui nostrorũ tutá admodũ reddebat: tamẽ post diẽ sextu: ex quo ea prĩo oppugnari cœpta est ĩ hãc deditionis cõ q ui

dicioné cũ arcis ꝓfectis deuentũ é. Niſi ad triduũ id auxilii Mediolanenſes tulerint: quo uel pellerent obſidétes uel abiꝛ cogerent: ꝓfectis ipſis ſociiſq; oĩbus cũ rebus ſuis incolumitate ſeruata Arx Frácíſco dedaꝛ. His rebus cõ ſtitutis: datiſq; obſidibus: Mediolanéſes de oĩ re p nunciũ ꝓfectoꝝ certiores facti: decernũt ſũmo oĩum ſtudio atq; cõſenſu de ſubſidio mittẽdo ad arcẽ conſeruandá. Itaq; Kalẽdis Maiis quo die hora uigeſima arx tradi Frácíſco debebat. Frácíſci picinini Caroliq; ductu equeſtres oés pedeſtreſq; copiæ ur be mane egrediunt inſtructa acie ĩ quédá uſq; locũ pugnaturæ progredié tes: q locus a Meleniano ſex paſſuũ millibus aberat. Quo ubi uentũ é: conſi ſtere iuſſis oĩbus: Luchinus palmerius cũ eqtibus ꝑpaucis leuis armaturæ: qd agant hoſtes exploraturus mittit. Neq; duces: niſi re de hoſtiũ motu co gnita lõgius agmina ꝓgredi pmiſere. Quod & Frá ciſcũ tátæ multitudinis ĩpetũ expectatuꝝ nõ putarẽt: & ob eá rẽ ſine Mediolanéſiũ periculo cætero rũq; labore arcẽ liberatũ iri iudicarẽt. Erat Mediolanéſiũ: q ĩ aciẽ ꝓdierãt: numerus ad trigĩta millia: in qbus erãt ex iuuẽtute Mediolanéſi: q libertatis ſtudio ultro ierãt: millia uigĩti. Deinde ex peregrinis copiis bello exercitatis equitũ ſex peditũ quatuor millia. & quoniá picininus cũ Frácíſco manũ cõſereꝛ plurimũ formidabat quo minus multitudiné bellicæ artis ignará cũ prudẽtiſſimo atq; fortiſſimo ĩperatore ac robuſtis exercitatiſq; militibus cõferret arte aſtutiaq; opus eſſe ratus: Leoné quédá luchini cõmilitoné ꝓxĩmo ueſperi ad Frácíſcũ ire iuſſerat: q: ut ei notus ac familiaris clã ſecreto q; enũciaret: poſtridie eius diei prĩa luce ſe ꝓ arcis ſalute cũ potẽtiſſima & peregrinoꝝ militũ & Mediolanéſiũ manu aduerſus eũ iter facturũ: & cũ eo oĩo congreſſurũ: moneretq; Mediolanenſiũ copias conſtare ex ſexaginta hominũ millibus: ꝑter eqtes ac pedites peregrinos. Præterea Guilielmũ cũ maiore Mediolanéſiũ magiſtratu iá ſecreto de fœdere egiſſe: hoſtéque ei ĩ ea pugna aperto marte futurũ: & cũ pugnare acies cœperint in Sphortianos arma conuerſuꝝ: id ſibi ſole clarius cõpertũ eſſe. Verũ: quia pro ſua ĩ eũ be niuolẽtia moleſte admodũ ferret: ſi qd ei calamitatis acciderit: monere eũt ut ſuæ ſalutis haberet rõnẽ. At Frácíſcus: q quorſũ hæc picininus nũciaret: pro hõis ingenio ſatis ſupq; calleret: pauca nuncio reſpõdit: ſe pro eo qđ ĩ ſe oſtẽdiſſet ſtudio: habere picinino gras. Quod át cũ tanta copiaꝝ multitudine ſua eſſet caſtra ĩuaſurus: id ſibi q̃gratiſſimũ eſſe: quoniá quo plures ſo rẽt: eo maiorẽ uictoriá cõſecuturus eſſet: maiorq; militibus ſuis diripiendi copia offerreꝛ. De Guilielmo ſatis ſe prouiſuꝝ reſpõdit. Cæterũ quo minꝰ laboret cũ tãta copiaꝝ multitudine ſe non mõ nõ expectatuꝝ: ſed ultro po tius iturũ obuiá. Verũ quoniá ꝑ ſpeculatores ea oĩa didiciſſet: quæ hoc bi duo Mediolani geſta ſũt: oém undiq; militẽ coegerat: Papiéſibuſq; delectũ ĩperarat. Poſtero uero die: ubi de Mediolanéſiũ motu intellexit: ea re lætior prĩa luce oés in armis eſſe ĩ aciq; cõſiſtere: & qua hoſtes ueturos arbitrabatur: ꝓruptũ iter ad tria millia paſſuũ & áplius ſterni inſtaurariq; iubet: ĩterrĩ rumor uagaꝛ: & aſſidue magis magiſq; ĩcrebreſcit: ita eſſe Mediolanenſẽ aciẽ inſtructa: ut ſinguli ſingula gererent ſclopeta: genus ſane tormentorũ terribile admodũ atq; exitiale: foreque Mediolanéſes ipſos: q primi pugnã inirẽt: ad millia ſexaginta: quæ quidẽ uox adeo creuit: ut oĩum fere militũ aĩos ingẽti terrore proſtrauerit. Quod ubi aĩaduertit Franciſcus ueritus ne eiuſmodi opĩo mali q̃q; afferret: ducẽtos ex oĩ eqtũ nũero delegit: q tũ magno rei militaris uſu tũ æque aĩ uirtute atq; uiribus corporis in prĩs excelleret. His duas ĩ turmas diſtributis Guilielmũ ꝑeſſe uoluit: quẽ: ut reliq ordines ſubſequerent: iuſſit. utque is ĩ aduenientes hoſtes ĩpetũ faciat: & nullo dato repugnádi ſpatio eos urgeat: ĩ ſecteturq; mádat. Erat: ubi hoſtiũ aduentũ expectare ſtatuerat: cápeſtris quædá planicies ꝓ ſitu loci ſatis ampla eqtatuiq; nro æqua ſane atque pcõmoda & nrorũ qdẽ equitũ nũerus ad millia circiter decẽ. peditũ uero ad tria millia. Ná euocati pp anguſtiá tẽporis fuerẽ circiter Noningẽti. húc ĩ locũ uniuerſã ꝓlii ſummá traheꝛ cõſtituit. edocetq; neq; pilularius cõſiſtẽdi ſpatii dent ad ſclopeta ĩ eo ꝓlio ĩſtruẽda

Præterea capere neminē: ſed oēs potius q frōtē oſtēderint tā diu ferro exci
pere: donec uertant in fugā. Hūc deniq ordinem ſeruatū iri ſonitu tubaꝝ
edicit: ea pœna addita: ut q ſecus fecerit: ſecuri pcutiat. Idq ꝓpterea factū
ē: qđ pilularios cōplendi torméti puluere eiuſq accedēdi facultate adépta
inutiles oīno ac uelut inertes pecudes fore iudicabat: p ſertī qđ eos oēs igna
uos reiq bellicæ īperitos eoſdēq inermes eē cognoſceret. Quibus prioribꝰ
fugatis pfligatiſq haud uerebat: quī reliq cōtinuo terga daret: & pro ſe q ſ
q fuga ſaluté peteret. His rebꝰ ita cōſtitutis: & pſidio caſtris relicto ad duo
paſſuū millia progredī. Deinde exercitū agmine lōgo cōſiſtere: ac neminē
ſuo ex ordine excedere. Guilielmoq: ubi hoſtes noſtris appropíquauerint:
iuſſa facere īperat. Ipſe regreſſus ſingulos equitū ac peditū ordines quos ꝓ
pinqores quā par eſſet: uideret: ita æquo īter ſe ſpatio īſtruit: ut īpedimen
to ſibi eē nō poſſint. Præterea ad timorē pellendū rēque ītrepide gerendā:
cū tráſſugis bracianis quos ſæpe magna ſua cū gloria uiciſſent: manus ꝰ ſer
turos eſſe: eoſdēq nūc cū uulgo molli ignauoq pugnaturos commemorat.
His atq aliis adhortatōibus cōfirmatis militū ais oēs uno atq eodē ore no
mē Sphortianū lætis uocibus conclamātes ſeſe aut morituros eo die aut ui
ctores illū ī ducale Mediolanēſiū ſoliū poſituros affirmare nō deſinūt. Cū
uero ad nouiſſimū ordinē q ab caſtroꝝ munitionibus paululū aberat: pue
niſſet: magná hoſtiū manū trans lábrū: q ad dexterá relinquebat iter facē:
qua illis facilior pateret ī arcē aditus: ī uulgus efferē. Quá qdē ré facilé fac
tu fore arbitratus: ei pſidio cui Sáctoſeuerinates pfecerat: numeꝝ opportūe
celeriterq auxit. Nam illos ad eá parté reliquerat arcis cuſtidiédæ cā. Hæc
poſteaquá Frácíſco pro téporis anguſtia ſatis ex ſua uolūtate ꝓuiſa ſunt: ad
priores ordines cōfeſtī reuertit: ubi cū multa ac uaria de Mediolanēſiū ad
uētu rumor afferret: mille circiter paſſus cū paucis ꝓgreſſus aduerſus ho
ſtes ita ex captiuis qbuſdā cōperiebat: tribꝰ adhuc paſſuū millibus illos ab
eo diſtare: q locus ad Sáctū Iulianū dicit. Quod ubi principio cōſtiterát ho
ſtiū duces ex eo loco lōgius ꝓgredi mīme auderēt. Hæc du Frácíſcus de ho
ſtibus cognoſcit: captiuis mādat picinino enuncient: ſe quēadmodū pridie
eius nūcio pdixerat: tribus paſſuū millibus cū exercitu ei obuiá ueniſſe: ſeq
ubi cōſtiterat horas ét duas & ipſū & uniuerſá Mediolanēſiū multitudinē:
quantacūq tandē ea foret: plibēter pſtolaturū. At Marcellus legatus & īgē
ti aīo & ſūma prudētia uir: q eo die a mane ad meridié uſq: quacūq Frácíſ
cus ierat: nuſq deſeruiſſet: & quicqd egerat: memoriæ mādaſſet: ipſo abſen
te ita locutus é. Nō poſſe ſatis admirari eius uiri incredibilē ſapientiá inau
ditá aī magn itudinē ſingularē ī moderādo īſtruēdoq exercitu peritiá īcō
parabilē ī deliberādo īgenii acrimoniá maximá ī cōficiēdo celeritaté: & ad
hæc ſummū quoddá & admirabile ī eū militū ſtudiū atq obſeruátiá. Ita
que ab eo uſq tpe duo cū aīo uolutare uiſus é: Vnū qdē ſi hoc tā amplum
opulētūq Mediolanēſe īperiū Venetis tá finitimū ī unius Frácíſci Sphortiæ
bellicoſiſſimi & īgētis ſpiritus uiri poteſtaté deueniret: Id ueneto
picioſū fore & pnicioſū in prīs. Quod eo cōparato: mīme illū quieturum
minimeq ab eo depreſſiōe téperatuꝝ putaret. Alterū uero illud erat: q
nō abſurde cogitabat: ſi Mediolanēſes in ſua pmanerēt libertate: futurū tā
dē aliquādo: ut eos ueneti ſibi ſubmitterēt. Quibus ſubmiſſis reliquis quo
que totius lōgobardiæ urbibꝰ potirenē ac facile deīde futurū: ut uniuerſæ
īperarēt Italiæ. Itaq hæc & alia huiuſmodi cū priuatī ad familiares & ami
cos ſuos Venetias frequéter ſcriberet: paulo poſt eadē ſenatui pſuadē p lit
teras ac nūcios nitit: eūq monere: ut publico ꝓſpiceret cōmō. At Picininus
& Karolus ubi p exploratores: quæ a Frácíſco gerebant: cognoſcūt: non me
diocri timore pculſi ne a noſtris circūuenirent: de reditu in urbē inter ſeſe
ageē cœperūt. Quod ne metu feciſſe uiderent: ſuos ante pſtitutū tempus
arcem Meleniani hoſtibus tradidiſſe ſimulandū atq promulgádū eſſe cōſti
tuerūt. Itaq tuis qbuſdā exploratoribus: qui eade ipſa hora ab Sphortiano
exercitu redierāt: quæ ſint palā renūciaturi: oſtēdūt: fruſtra eo die q iiii

Mediolanẽses in aciẽ prodiisse: cũ Arci cui auxiliũ ferr̃ conarent̃: custodibꝫ ipsis ꝑmittẽtibus nocte supiore hostes ꝑsidiũ ĩposuissẽt. Quã rẽ duces ipsi molestissime ferr̃ simulãtes: arcis ꝑfectos uæhemẽter accusabãt. Quod si eã ad ꝑscriptã diei horã seruassent: & illos oĩ obsidione liberassent: & hostes: si essent expectare ausi: fudissent fugassentq; re credita ignarã multitudinẽ copiasq; oẽs ĩ urbẽ reduxere. Quod Frãciscus ubi resciui: reuertit̃ in castra: & arcẽ: ut ante cõuenerat: recepit: ac in iisdẽ castris aliquot ẽt dies manẽdũ existimauit: qđ Mediolanẽses aĩaduerteret ulla sua neq; mãsuetudine neq; ui sed fãe ĩ ediaq; potius uinci oportere. Qua rõe ductus segetes quæ ĩ agris adhuc essent ĩmaturæ: ita succidẽdas eẽ cẽsebat: ut nihil ex his frugũ ꝑcipi posset. Huic ãt succisioni segetũ ꝑ ea loca ubi exercitus sedert̃ pabulatores satisfacturos arbitrabat̃. Sed quoniã Mediolanẽses circa urbẽ ipsã amplissimos possident feracissimosq; agros: sola eqtatus pabulatõe succisio integra fieri nõ poterat: iccirco magnũ succisoꝝ numeꝝ ex Nouariẽsibus atq; papiensibꝫ accerser̃ decreuerat. Quod celeriter fecisset: nisi ĩopĩata Viglebiẽsiũ defectõ de qua paulo post dicemus: cõsilia eius ĩterturbasset: Inter hæc cũ Vercellensiũ Nouariẽsiũq; finibus nr̃i cũ Sabbaudianis uti demõstratũ ẽ: cõtinẽter bellũ gererẽt: Sabbaudiani Burgimanerii oppidi potiũdi spe ducti: copiis oĩbus prĩa luce ꝑ montis radices ab nr̃is quã lõgius possunt eo ꝓficisci contẽdũt. Ita. n. qbusdã cũ oppidanis egerant: cũ primũ ad oppidũ aduẽtassẽt: idq; expugnar̃ simulassẽt: ut oĩ mora sublata oppidũ eoꝝ traderẽt potestati: Hi cũ ad locũ puenissent deq; nostroꝝ militũ aduẽtu aduersus sese ꝑ exploratores didicissent: statĩ re oopidanoꝝ dimissa ĩ eos se cõuertũt. Corradus enĩ & Collio eodẽ ẽt diẽ assũpto eqtatus peditatusq; delectu mũicipiũ quoddã noĩe Carpinianũ recuperaturi exierãt. Quod qdẽ municipiũ cũ nõ lõge a Burgo manerio sitũ esset: de ea hostiũ ꝓfectione certiores facti ꝓpius accedere. seq; ꝑlio cõmittere ob paucitatẽ & si nõ audebãt: tamẽ qa ĩtelligebãt: ubi minus id facerẽt actũ eẽ de oppido: qđ eius rei: ut Sabbaudianis magno usui: ita rebus Sphortianis ob oppidi opportunitatẽ & ĩcõmodo foret & detrimẽto maxĩo: statuũt oĩno ꝑlii tẽtare fortunã. Quare ubi utriq; exercitus ĩter ꝓficiscẽdũ mutuo sese cõspexerũt: Corradus atq; Collio ad pugnã in aciẽ sese ĩstruunt. Hostes citato cursu ꝯfertissime simul ac ferociter ferunt̃ in nr̃os. Qui ẽt ipsi ĩtrepide aĩoq; ingenti eos excipiũt. Atrox cõmittit̃ ꝑliũ: hostes quotquot ex nostris ĩtercepissẽt: cõfestim galea detracta immani galloꝝ more crudeliter iugulãt. In eo munero fuerũt ex Collionianis eqtũ ꝑfectis Henericuszambra. Ex Iacomatiãis eqtibus Cristophorus salernitanus: uiri & aĩ & corporis robore ꝑstantes. Hoc ĩpetu facto unũ ĩ locũ Sabbaudiani celeriter coeũtes ĩ urbẽ sese cõstituũt: ac ĩter se alter alteri terga uertẽtes faciẽ nostris ostẽdũt. At eoꝝ sagitarii equis amotis hisq; ad ꝓxima religatis arbusta ante eqtes dispositi: stipites præacutos cõfertĩ defigũt ĩterram Qui qdẽ stipites funibus inter se deuincti ueluti sepe ac rapagula efficiebant qbus iusis instar ualli circũsepti atq; muniti arcus exercebãt: & creberrime sagittas in nr̃os coniiciebãt. Erat ubi pugnar̃ cœptũ ẽ planicies satis magna: & utriusq; copiis ad dimicãdũ equestri ꝑlio aptissima. Sabbaudiani per hunc modũ sese cõtinentes loco minime discedebãt: sed qd nostri acturi eẽnt: circunspicere uidebant̃: Cãm uero q; hostes ĩ orbẽ se colligissẽt hãc fuisse: postea cognitum est ex iis ducibus qui fuerunt intercepti. Silua erat post nostroꝝ terga & ingẽs & densa: ob q̃ quidem rem inter eos orta est suspicio: quod admirarentur paucitatem nostrorum militum & eã quidẽ sine uexillis ullis. Nr̃i. n. & copiaꝝ ꝑtem & signa militaria in stationibus reliquerãt. Quar̃ Italicã illi ĩ bello calliditatẽ ac rei militaris ꝑitiam plurimũ metuẽtes magnũ ea in silua cũ uexillis militum numeꝝ ĩ insidiis locatum suspicabant̃. & ne si nostros insequerẽtur sine ordine effusi patefactis deinde insidiis circũuenirẽt̃: optimum factũ existimabant: si ab infectatiõe nostroꝝ sese continerent. At nostri primo hostium congressu ꝑturbatis disiectusq; ordinibus duas in partes diuisi sunt. Alii timor̃ ꝑculsi atque exani

mati uel nullis insequentibus hostibus fugæ turpissimæ ita sese dedere: ut nõ prius destiterint: q̃ Nouariá ꝑuenerũt nr̃osq; pulsos oés atq; superatos ciuitati renũciarũt. Corradus collio atq; Salernitanus cũ ĩ tanto ꝑiculo positam ré uiderét: qd cõsilii capiũdũ foret: nõ satis ob tp̃ris angustiá ꝑturbationéq; aĩorũ poterát decernere. Cũ. n. inopinato ĩ ꝑliũ deuenire cogerent̃ cũ hostibus lõge maiore numero uelut q plures essent qngentis eqtibus supra tria millia. nr̃i uero ad sũmũ nõ plures duobus millibus peditibusque sexcentis: Nõ poterát eá ré nõ ægre & ꝑmoleste ferre. Querebat̃ ꝑter cæteros miꝝ in modũ Collio: qđ diceret Corradi hortatu se eũ in locũ adductũ unde sine ĩminétissimo suo cæteroꝝq; discrimine se eripere nullo pacto posset. Idq; ob eá ré accidebat: qđ nõ ĩmemor superioris pugnæ: quæ apud Boscũ cũ francis cõmissa est: id teterimũ ꝑlii genus inusitatũq; apud Italos nõ poterat nõ admodũ ꝑhorrescere. Deniq; re inter nr̃os cõsultata pro tp̃e diligentius: quo maiore ĩteriecto conatu facilius ac tutius hostiũ ĩpetus sustinerét: oés equestres copias duos oĩno in ordiues partiũt̃. & q̃uis si cũ exercitus ĩcolumitate excedere ꝑlio possent id pro reꝝ ꝑsentiũ necessitate optimum fore oés iudicarét: tamen ad eá ré cõficiendá cũ ĩter se ipsi duces ac milites longe dissentirent: diutius q̃ casus exposcebat cõsultatio ducebatur Ná alii Salernitanusq; ꝑcipue nõ absq; manifesta oĩum calamitate atq; insigni ductoꝝ ignominia id fieri posse asserebát: præsertim cũ ꝑspicere uiderent̃ quanta formidine tenerét̃ hostes. Itaq; ré ꝓpria uirtute definire oportere: & cõi oĩum saluti dignitatiq; consulere. Alii uero Collioq; in primis fortuná nõ esse tentandá argumẽtabant̃: sed cõsilio saniore cõi oĩum incolumitati ꝓspiciendũ: illudq; sibi factu optimũ uideri: cũ iá dies occideret: noctis interuẽtu se ab hostibus sine ꝑiculo dirimerét. Dũ in hac duces disceptatione tp̃s terũt: ecce mille circiter hostiũ eqtes ab reliquis disiũgunt̃. & alterá nr̃oꝝ cohorté: cui Salernitanus ꝑerat: cõfertissima acie aggrediũtur. quos nr̃i eqtes ad pugná parati siue pudore seu metu ducti secũdũ hunc q̃ prioré illũ hostiũ ĩpetũ audentius ac fortius excipiétes sustinuerunt: eosq; cõfestim fractis utrinq; hastis ad suos reiecerũt. Salernitanus hoc altero facto ĩpetu: táquá maiore quodá animi ardore incensus: hæc uoce clara locutus é: Non esse amplius cõsultatione opus sed pugna hac uiribus uti oportere. Quibus dictis suos q̃sq; hortari: ut cũ hoste aĩo constanti congrediát̃. & ĩ oés: quos ceperint: ea utant̃ lege: qua ipsi primi in nr̃os usi fuerũt. Ad hæc ét admonere: neqs terga daret: qđ siqs fecerit: illũ in hostium numero habendũ esse. Addere ꝑterea si in eo ꝑlio moriendũ foret: ad eos maxĩe ꝑtinere: ut & pro Italorũ militũ honore pro rei militaris Frácisciq; principis dignitate: proq; sua ipsorũ laude ne inulti oés occũberent. Hæc ubi dicta sunt prĩo a peditibus nr̃is iussu ducũ equi ii oés: quos arbustis sagittarios reuinxisse diximus: celeriter abducũt̃. deinde ab eqtibus magno ĩpetu a duabus partibus: ĩ quas distributos ostédimus: ĩ hostes aduolátibus strenue ꝑliũ acerimeq; cõserit̃: simulq; cõtinuo terribilis qdá tubarũ sonitus atq; uirorum altus clamor exorit̃: hostes cõtra fortiter resistentes neqcq̃ cedere neq; ex agmine orbeq; discedere. Itaq; nr̃i illorũ timore animaduerso: magis atque magis redintegratis uiribus & hastis iterũ ĩnitendo fractis: comminus eos gladiis urgere faciem iugulũq;: qua minus armis transalpinorũ more tegebát̃: ferire ac interimere: pedites hinc atq; illinc equos uirosq; hastis lõgioribus ꝑcutere transfodere atq; occidere nõ prius destiterũt q̃ ꝑ hũc modũ ré ĩpigre cõstáterq; gerétes: pluribus ex hostibus interemptis aliis ex orbe uiuis abstractis suꝑatos uictosque oés tádé fuderũt: & ĩ fugá turpissimá cõiecerũt: fugiétiũ maior ꝑs ab nr̃is eqtibus ĩtercepta: quorũ in numero lacobus celádus: & lacobus cognométo abornates eqtũ ꝑfecti extitere: Gaspar aũt uerasinus: q post Cõpensii captiuitaté ĩperii sũmá in exercitu obtĩebat & ii simul q a cæde & a nostrorũ captiuitate superfuerát noctis beneficio adiuti & locorũ trans Siccidam flumé propinquitate citatis eqs uix tandé euaserunt. Occisorum tam nostrorum quá hostium numerus magnus fuit:

ſed longe maior hoſtiũ. Poſtridie eius diei Romanianum ac reliqua municipia: quæ hoſtes ī Nouarienſibus obtinebãt: ī nr̃os poteſtatẽ ultro redierũt. De qua qdẽ victoria cũ illico Corradi lr̃is Frãciſcus certior factus eſſet: & ſi eiuſmodi núcio nõ mediocri iucũditate affici debebat eo p̃ſertim tp̃re quo uidebaſ eius res paulo habere deteriꝰ: tamẽ ut erat aĩo ĩgenti & moderato neq; ſe extulit gaudio neq; læticiæ modũ: ut ſolẽt plæriq; ulla ex pte excedere uiſus é. Itaq; diluciꝺe in ſe ipſo oſtẽdit: qđ aſſiduo ſermone dicere cõ ſueuit. Neq; ſecũdis rebus nimiã capiẽdã eſſe læticiã: nec ægritudinẽ in aduerſis utrũq; enĩ & mulierũ eſſe & pueroꝝ in utraq; fortuna aut efferri aĩo aut frãgi. Solũ cũ de hac nouiſſima Nouariẽſi pugna ſermo haberet: ait: ſe multo plus & auctoritatis & cõmodi ex hoſtiũ fuga ac pœne internitione q̃ ex recẽti piciniꝝ fuga detrimẽti aut incõmodi accepiſſe. Poſt hæc oẽs hoſtiũ duces: q ex eo p̃lio ſeruati captiq; fuerãt: data reliquis captiuis ad ſuos libera redeũdi facultate: iuſſit ad ſe adduci: ac p̃ter eorũ opinionẽ humaniter excepit. atq; poſt biduũ fide p̃ſtita necubi poſthac ſibi bellũ ĩferrent: ad ſuos reuerti p̃miſit: quo factũ é: ut ex eo die neq; Sabbaudiani neq; Tauriné ſes nr̃os fines infeſtare ſint auſi. His rebus geſtis: Viglebiẽſes ueteré Medio lanenſiũ amiciciã ſtudiũq; ſecuti retento Frãciſci p̃ſide ad eos deſciuerunt moxq; milites circiter mille ex omni Mediolanẽſiũ bracianoꝝq; robore delectos tãto & tã cõi aĩoꝝ ardore ĩ oppidũ receperũt: ut nemo pœne fuerit q nõ ex his aliqué pœnes ſe haberet: ſuoq; ſumptu alere cõtẽderet. Colles Arditioſq; deinde ĩſignes eo oppido familias eorũq; clientes ex factione gebellina quos & haberẽt ſuſpectos & eã rebellionẽ ægre ferentes aĩaduerterent Mediolanũ relegauerũt: graui in dicta pœna: ni eo q̃primũ trãſiſſent. Hi edicto audiẽtes cũ eſſent a nr̃is ĩ itinere ĩtercepti: ſtatim Frãciſci iuſſu in libertatẽ ſunt reſtituti. Viglebiũ é in agro papiẽſi oppidũ nõ longe poſitũ a flumine Ticino: qđ cætera oĩa lumellinæ oppida atq; municipia tũ munitione tũ populi multitudine antecellit. eſtq; oĩum in ea regione & auctoritate & opibus primũ. Hi Mediolanẽſiũ aucti frætiq; p̃ſidio: cõfeſtim de ĩprouiſo finitimoꝝ agros depopulari: ædificia incendere ac omnẽ deniq; Lumellinæ agrũ die noctuq; adeo pturbare exagitareq; cœperũt: ut maximũ papiẽſibus q eã regionẽ incolerẽt: & Nouariẽſibus q̃ eoꝝ fines attĩgerẽt: terrorẽ iniicerent: maximũq; tridui fere ſpatio detrimẽtũ inferrẽt. Gambalotũ uero municipiũ illis finitimũ maximeq; inuiſum p̃ter arcẽ in quã municipes confugerãt: milite nullo defendẽte expugnarũt: atq; incẽdio cõcremarũt. Quæ cũ Frãciſcus tũ crebris multoꝝ lr̃is tũ núciis didiciſſet: ac oẽs fere ptiũ earum populi ad eũ ſingillatim ac frequẽter poſtulatũ auxiliũ miſiſſent: quo longe lateq; uagãtes hoſtes ac rebelles nõ reprimi modo: ſed opprimi & atque deleri poſſent. Quãuis p id tp̃ris inuitus e Mediolanẽſiũ finibus diſcederet Ticinũq; trancereꝰ: tamẽ intellecta piculi magnitudine pmotus: cũ uniuerſo mouere decreuit exercitu aduerſus Viglebiẽſes: eo cõſilio: ut iis uel uolũtate redactis ĩ ſuã põtatẽ uel ui expugnatis: ĩ Mediolanẽſes q̃celerius poſſet ad frumẽta: ut cõſtituerat: ſuccidenda reuerteret. Itaq; ĩ oĩbus oppidis atq; municipiis quæ ĩ Mediolanenſibus obtinebat: & armis ſeruari poſſe uidebantur: p̃ſidio ĩpoſito: caſtra a Meleniano: ut ĩſtituerat. mouit: & ad Ticini uſq; ripã celeriter cõtẽdit. dat Marco leoni & Bartholomæo Cremonẽſi negotiũ põtis nauibus illis ſternẽdi: quas eo e papia paulo ante ſubuehi iuſſerat. Quẽ qdem põtem tãta celeritate atq; diligentia confici mandauerat: ut ĩtra triduũ exercitus uniuerſus ĩ Viglebienſes traduci poſſet. Quod ſane opus ex ſnĩa pfectũ foret: niſi q̃ dum ea cõquirunt atq; paraŕ ſingula: quæ p̃ter naues ad cõſtruendũ põtẽ erãt neceſſaria tã ex hymbri cõtinuo repente exorto q̃ ex ſolutis alpiũ niuibus tãto aquæ cumulo tãtaque illuuione flumẽ excreuit: ut quoniã ad octingentos circiter paſſus ĩ latitudinẽ alueo exiſſet: naues non ſatis eſſent ad pficiendum pontem neque ad ſupplementum aliæ ſine multo temporis interuallo comparari poterant. Quapropter mutato conſilio locum nactus: uni minus pateret flumen: qui nõ longe abeſt

a papia ubi ad Paraſaccū dicit: pontem ab utraq; fluminis parte ligneis co lumnis atq; feſtucis: ubi maior aquæ uis & altitudo erat: exædificari nauib⁹ iuſſit. Interim ea in quā nup de Guilielmo uenerat ſuſpicio plurimū auge tur. Quāobrē & ſi illud qđ poſt Viglebienſiū defectionē de eius a caſtris di ſceſſu acceperat: falſo enūciatū exiſtimabat: cū nihil oīno ab eo pfidiæ cō mitti poſſe putaret: de quo benemeritus plurimū eſſet. tamē ubi multis īdi ciis & his qđē minime uulgaribus idē magis magiſq; cōfirmaſ: negligendū nō putauit neq; expectādū: ut ſupato Ticino tū demū rei præſentis magni tudini cōſuleret enunciabaſ. n. & id qđē a qbuſdā ex Guilielmi domeſticis affirmabaſ: hoc ei eſſe in aīo: ubi cū exercitu Frāciſcus in Viglebiēſes traie ciſſet: uel īpetrata uel ne ab eo licētia: primū ī Mōtēferr atū trāſire. deīde in Alexādrinos ad opprimēdos ſubiugādoſq; Boſcenſes cōtēdere: Qui qđē ut ſupra oſtēdimus: obſtinatius bellū ſuſtinētes ei ſeſe pmitteſ nolūerāt. Ex quo Guilielmus nō poterat nō ſuſpicari tametſi falſo: quin Boſcenſes unius Frāciſci cōſilio atq; opa ptinacius adeo tā diu pmāſiſſent. Affirmaſ ptērea eundē Guilielmū: ubi ad ea loca ſe recepiſſet: ſuas cōtinuo copias eo cōtractaturū: futurūq; ut ſi ad Frāciſcū ſe reuerſurū ſimularet: grādē pecu niam poſtularet: & alia īſup duriora efflagitaret: quæ negata ſi ſuiſſent. ſi bi liceret diceſ: ſe liberū iam eſſe: ac nihil oīno Frāciſco debeſ. Hac igiſ re cōmunicata cū paucis: atq; multā in diſputationē deducta: diligentiuſque diſcuſſa eadē fuit oīum cōmūiſq; ſnīa: ut priuſq; flumē trāſiret: Guilielmo q̄ honeſtius fieri poſſet: retineſ. Quod Marcello legato nō placuit ſolū ſed ut celeriter cōficereſ: multis ratiōibus pſuadere nixus eſt. Idē quoq; p̄ cæte ris Andreas biragus: q ab Philippo maria duce uſq; hoīs īgeniū nouiſſet: multis argumētis & cōfirmauit: & neceſſario ita fieri oportere demōſtrauit At Frāciſcus q̄q̄ ad eā rē īuitus adducebaſ: tū q̄ Guilielmū diligebat pluri mū & magno p̄terea ſibi uſui ī bello gerēdo eius p̄ſentiā eſſe ītelligeba t: tū qa oēs īiuſte illū fuiſſe retētū arbitraturos diuulgaturoſq; exiſtīaret: tamē p̄teritoq; maloq; nequaq̄ oblitus: quæ ſibi ptīm incredulitate ptīm clæmē tia nimia & māſuetudine ſua obuenerāt: memoriter in mediū referēs: q̄tū detrimēti extremiq; diſcriminis rebus ſuis intuliſſent: Thalianus foroiulia nus. Troilus roſſianēſis. Petrus brunorius parmēſis. aliiq; plæriq; qui ex hu mili loco cū ad non exiguā rei militaris dignitatē p ſingulari ſuo ī eos ſtu dio atq; gra euaſiſſent īmemores beneficioq; ingratiſſimi hoīnes & deſerue rūt eum: & ad hoſtes inimiciſſimos trāſiuere: nouoſſimus tādē hiſce rebus pmotis aliquoq; retinēdi Guilielmi cōſiliū cōprobat. Nec. n. cōmemorare ēt deſtitit: & id qđē cū maxīa aī pturbatione p̄ximas bracianoq; inſidias ac fugā: Ad hanc rē cōficiendā Roberthus Sāctoſeuerinas deligitur. Is cū forte aī relaxādi gratia Guilielmū poſtridie eius diei Papiā p̄fectuq; ītellexiſſet: ei ſe eadē ratione comitē polliceſ. Quod Guilielmus libēter placideq; ad mittēs: Robertho comite Papiā p̄ficiſciſ. Quo cū uēiſſet: eodē uſus comite in arcē pgit Blancā Mariā uiſendi & ſalutādi grā paulopoſt cū eēt diſceſ ſurus: modeſtiſſime retinetur cuſtodibusq; adhibitis demādatur: ut eū per humaniter & pbenigne cuſtodiāt. Quo ſeruato⁹ eq̄tibus eius q in caſtris re perti ſunt: iuſſis a Frāciſco: ut exercitum ſequerenſ: Bona Guilielmi oīa īte gre & pro eius uoluntate ſeruātur. Alexandria quoq; cum Alexandrinis oī bus & oppidis & municipiis eius nomine teneref: nihilq; oīno de ſuo ac ſi ipſe adeſſet: īmutari Frāciſcus īperauit: pſuaſis etiam Boſcenſibus: ut Boni facio Guilielmi fratri ſeſe dederēt: q lōgo tādē bello defatigati: Frāciſciq; ēt hortatu adducti paruerūt. His rebus confectis: & ponte intra octo dies p fecto Frāciſcus in Viglebienſes copias traducit. oppidū qđ in planicie poſi tum ē: circūſedit. e regione muroq; tormenta diſponit. Caſtella tabulatoq; quinq; ex trabibus ſexq̄pedalibus cōfici iubet. Collionē cū iis oībus copiis: q̄bus ī Nouariēſibus aduerſus Sabbaudiāos: ut demōſtratū ē: bellū geſſerat eodē acceſſit: p̄ter Alberthū carpēſem: quē ſuis cū militibus aduerſus Tau rinenſes cōmorari imperauerat. Deinde omni tormentorum genere opp

dum oppugnare aggredif.& quoniã ſulphureũ puluerẽ:ut uocãt: obſeſſos ita defeciſſe cognouerat:ut neq; bõbardis neq; pilulariõq; tormẽtis ad ſedẽ dos depellẽdoſq; hoſtes uti oĩno poſſent:uigiles ponit:nequid in oppidum ĩportari:neq; ex hoſtibus ingredi qſpiã poſſit.Turris quædã ac murus qui ab utroq; erat latere:creberrimo tormẽtoꝝ ictu ĩ foſſam ruinã ingentẽ traxere.At defenſores cõtra trabibus aggeribuſq; & fimo locũ cõtinenter munire patefactoſq; aditus obſtruere.Horũ oĩum principes erãt Iacobus reatinus:& Henericus caretus cognomẽto armiger:& Roggerius gallus uiri ꝓfecto acres:& reꝝ bellicarũ peritiſſimi:Quoꝝ Iacobus & Henericus equeſtribus Roggerius uero pedeſtribus copiis ꝑerant. Hi oppidanoꝝ cognita uoluntate:oĩ ſtudio atq; cura elaborabãt:ut & oppidũ in Mediolanenſiũ fide cõtinerẽt:& hoſtes eo ſaltẽ uſq; diſtinerẽt : quoad Mediolanẽſes frumenta quæ iã matureſcere cœperãt:ꝓcipere:& in horrea cõportare poſſent. Vigilabant.n.malefactoꝝ cõſcii & ob id Frãciſci clæmẽtiæ oĩo diffidẽtes extrema cõſtituerãt potius quæq; perpeti q̃ rurſus in Frãciſci redire poteſtatem Itaq; oĩ arte & induſtria ea oppidi pars quæ oppugnabat:munitior pœne ab ĩteriore loco q̃ reliquæ partes efficit.Frãciſcus oppidũ nõ multo laboreobtineri poſſe arbitratus cũ minore exercitus parte illud prĩo expugnare tentauit.Sed ubi eo die a nr̃is negligẽtius ægriuſq; oppugnatu : & ab hoſtibus acriter repugnatũ uidit & id qdẽ ex cõfecto ad munitionẽ recenter ope factum:quo ĩgreſſus nr̃is ꝓdifficilis reddebat:milites ab oppugnatione reuocauit.Et ſtructũ ab obſeſſis aggerẽ enixius bombardarũ ictibus ꝓcuti ꝓſternique iubet.Quod hoſtes aĩaduertentes:ſup aggerẽ latiores ſaccos lana refertos:cuius magna ĩter oppidanos uis erat:ĩponũt.hiſq; ictus facile ſuſtinetibus cõtorti lapides nullo accepto detrimẽto reiiciebãtur.At Frãciſcusq; ab ea obſidione ꝓpediẽ diſſolui & in Mediolanẽſes q̃primũ redire in aĩo habebat:rurſus accuratiõre ſtudio maioreq; conatu oppidũ expugnare: atq; ĩ ꝑdam uertere decernit:pugnæq; diem dicit.Qui dies ubi aduenit:milites oẽs grauis armaturæ ĩ nouẽ diuiſos ordines iubet ĩ armis eſſe.Ita.n.ſi prĩo aut ſecũdo ĩpetu aut tertio oppidũ expugnare nõ poſſet : ad poſtremũ tãdẽ defenſoribus laſſitudine uulneribuſq; cõfectis illud obtinere non dubitabat. Primos igiſ inuadere oppidũ ĩperat:quos certa multitudo tã inermis q̃ leuis armaturæ ꝑ cuniculos qbus tuto ibaſ ad foſſam:ſubſequẽt. His laborãtibus alios ſubſidio ſubmittit.Ita.n.ſigillatim ordini deinceps ordo ſuccedẽs ſuo fungebaſ officio.Præterea q; ĩ oppidũ primus irruperit:penetraueritq; iis nũmos aureos centũ:qnquaginta ſecũdo:tertio aũt qnq; & uiginti ꝓtiũ ſtatuit.Qua in re Donati Mediolanenſis iuuenis qdẽ ꝓſtantis & rei militaris nõ imperiti opa atq; induſtria ſingularis multũ ꝓderat:q̃ppe thorace armatus cũ calippoꝝ ordine qbus ꝑerat:eã interdiu offodiendo ab ima foſſa uerſus ĩſtructũ ab hoſte aggerẽ nõ ſine magno ſuo ſocioꝝq; diſcrimine uiã fecerat:ut ad aggeris uſq; uerticẽ tuto iretur:& ne obſeſſi ubi pugna cõſerebatur:occurrere eo oẽs auderẽt:undiq; oppidũ laceſſi atq; oppugnari iubet Ex quo fiebat:ut pluribus ĩ locis occupati ĩpeditiq; oppidani diſtinerẽtur: & ita minor eſſet repugnãtiũ numerus. At ex aduerſo hoſtium ꝓfecti ꝑ muros qdẽ oppidanos:militũ uero delectũ ꝑ aggerẽ diſponũt:q; oppidũ undiq; a nr̃oꝝ ĩgreſſu tuerẽtur.Mulieres ac cæterã inutilẽ multitudinẽ ad ſubminiſtrãdas ĩ aggere repugnãtibus res neceſſarias cõſtituũt: Nã uirgines ac uiri religioni dediti oẽs erãt ĩ tẽplis ꝓcibus ac lachrymis deũ depcãtes:ut a calamitatis cladiſq; piculo oppidũ ſeruaret.Cæteꝝ nr̃i milites ĩperata facientes ĩpigre atq; ĩgenti aĩo aggerẽ cõſcendũt:ſed repugnãtibus hoſtibus:ſacriſq; imaginibus Sanctorũq; reliqs oppoſitis ĩ oppidũ cõtinuo irrũperep hibẽtur.Itaq; haſtis cõminus atq; enſibus utrinq; res geritur: nr̃i ꝓcipue ex occulto grãdibus ſaxis cineꝝ calce aq; ſq; feruẽtibꝰ ꝓflictãtur.trabibus inſup dejectis ad imam uſq; foſſã ꝓcipitãtur. ꝓcipites quoq; illos agẽtes quos ipſi ruendo offenderẽt Cum per hunc modũ diu fortiſſime & aſperrime utrinque pugnatum eſſet : ac ſoli octaui & noni ordinis milites integri ſupereſ

sent:tũ Frãciscus reuocatis paululũ a pugna nr̃is:hostes q̃ sup aggerẽ arma
ti offerebãt:iaculis sagittis ac pilulis ex castellis ubi p̃sens aderat.& ad hæc
bombardaꝝ ictibus frequẽtius pcuti iubet:quo factũ é:ut quotquot appare
bant:uulneraret & ita pugna cogeret excedere. Quare cũ ex denis qbusq̃
militibus uix duo ĩtegri ad repugnãdũ supessent:is q oppugnabat locus:de
fensoribus uacuus destituebatur. Quod ptim uulneribus cõfecti:partim lõ
go fracti debilitatiq̃ labore plio excesserãt:eoq̃ res tãdẽ adducta est.ut mu
lieres ẽt ipsæ:sicuti postea cognitũ est:ultro arma saucioꝝ cruore infecta:
cristatasq̃ galeas ĩ extremo oppidi salutiq̃ periculo induerẽt:ac militũ lo
co succederẽt:nec secius opam pugnãdo nauarẽt ac robustissimi qdam mili
tes:& usq̃ adeo strenue & alacriter rẽ gerebãt:ut nõ sine magna admiratio
ne uideri possent adhuc ĩtegri esse hostes:pinde ac si deesset nemo tanq̃ hi
nouissimi ẽt uideret:q se primũ ad aggeris defensionẽ obtulissent. Postea
uero q̃ p horæ spaciũ id in aggerẽ hostẽq̃ egit:qđ satis ad trãscendendã ob
sessoꝝ munitionẽ usui fore uisum é:p ordinũ eoꝝ milites q nõdũ ĩ pugnã
pdierãt:certamen multo prioribus acrius uæhemẽtiusq̃ instaurat.li.n.tan
to ĩpetu mox ad aggerẽ pugnã inierũt:ut nõnulli ex anterioribus strenuo
saltu saccoꝝ obiectu superato hostibus ipsis admiscerent:quoꝝ ĩter prios albanenses mag
fuit eques qdã epyrota:qué cognomẽto Albanensem grandẽ noĩabant: uir
fortis ĩ primis & audax.Sed cũ ĩter hæc tã p oppidũ q̃ p castra clamor esset
sublatus:nr̃os intra oppi dũ penetrasse:totis ex castris milites nr̃i eo concur
rere.Oppidani uero p muros dispositi fugere:& qđ mirabile dictu é: nr̃os
ẽt funibus adiuuãtes intro recipere:& cũ his tũ de rebus familiaribus tum
de salute sua suorũq̃ agere.Cæterũ cũ ĩ aggerẽ tanta multitudo militũ cõ
scendisset spe diripiendi oppidi:ut spaciũ nulli referẽdi pedẽ relinqueret
accidit:ut ex centurionibus qdã ĩter eã quæ cũ oppidanis uerboꝝ habebat
cõtentio:stipite ictus pulsusq̃ caderet ex aggeris sumitate:cuius casu tanta
est repente facta nr̃oꝝ militũ ruina:ut ipsoꝝ aceruis fossa repleret:& alter
obrutus ab altero necaret.Quæ qdẽ res ita & nr̃is animũ minuit: & hosti
bus addidit:ut nemo amplius auderet in aggerẽ ascẽdere.Nã adeo erãt oẽs
pœne cõfecti cadẽtiũ ruina:& alii collisi lapidibus:& alii pmulti calce atq̃
cinere obruti:ut exanimati & uisum amisisse uideret.Quo factum é:ut nr̃i
milites ꝓpe oẽs religionis metu pculsi:oppidũ diuino quodã numine defẽ
sum atq̃ seruatũ opinarent.Quod ubi Frãciscus aĩaduertit:iussit: ĩ statio
nes redirent oẽs:postero die oppidũ expugnaturus.Satis.n.supq̃ eo die exer
citũ laborasse iudicauit:cũ horas cõtinenter octo acerrime pugnatum esset.
Quibus qdẽ certaminibus ex oppidanis multi ĩterierũt:e nr̃is uero uulnera
ti nõnulli:desyderati aũt pauci.Sed oppidani ac p̃fecti:qđ oẽs essent ob diu
turnũ pugnãdi studiũ mirũ in modũ defessi:uideretq̃ pmultos uulneribꝫ Viglebienses sal
cõfectos priusq̃ fol occideret:Salernitani ĩteruentu de deditione agere cœ tonii regnũ
perũt.Quã qdẽ rem cũ Frãciscus ĩ cõsulrationem posuisset:uoluisset q̃ qd dedire
q̃sq̃ sentiret:ĩtelligere:diuersæ fuere sententiæ:p̃fecti militũ fere cũcti sua
debãt:cõtendebãtq̃:ut oppidũ oĩno diriperet.Ita n.habiturũ Frãciscũ deĩ
de milites uniuersos ad bellum lõge paratiores alacriore q̃. Quod si secus
fieret:eos ꝓpter accepta ĩcõmoda ac uulnera ægre & iniquo aĩo rẽ laturos
Marcellus collio & Salernitanus tãetsi militũ cupiditati necessitatiq̃ ĩdul
gere nõ ĩutile putabãt.tamẽ Frãciscĩ cõmõ cuiꝰ gr̃a bellũ gereret q̃ priuato
cuiusq̃ emolumento potius ducti: ab oĩ rapina abstinẽdũ oppidũq̃ seruã
dũ esse censebãt:qđ Frãciscĩ clæmentiæ atq̃ misericordiæ oĩbꝰ eẽt exẽplũ
& postridie eiꝰ diei cũ expeditis atq̃ ĩtegris copiis ĩ Mediolanẽses ad succi
dẽda frumẽta iãꝑpe matura reuerti licẽt.Nã si direptio illa ꝺcederet mili
ti:q̃ plures ĩ oppido dies uel ĩuito ipso terẽdos esse atq̃ ademptũ iri frumẽ
ti succidẽdi facultatẽ.Quæ res quãtũ detrimẽti p̃sentibꝰ rebus eẽt allatura
neminẽ esse quem lateret.Quibus oĩum sentẽtiis diligẽter cõsyderatis: Frã Franc viglebien
ciscus Viglebienses humaniter & pbenigne ĩ deditionem accepit: ea tamen sine detrimẽto re
cõditione:ut q̃ arcẽ post ducis philippi obitũ demoliti fuerãt:sua ipsi ĩpen

sa instaurarēt reficerentq; : utq; duodecim circiter ex oppidanis q defectionis auctores fuissent: sibi dederent : Quos acceptos paulo post ī papiēsē arcem ī carcerē coniecit . At ubi nox facta est repēte ī castris tumultu exorto oīs gregaria multitudo ptī sua spōte: ptī hortatu iussuq; dūoꝝ: qbꝫ ea dedītio esset molestissima: cōfertim ad aggerē cōcurrit : enitiſq; ui oppidū īgredi atq; diripeī: sed militū pfecti atq; oppidani a Frāciſco facti ea de re certiores: facile imperū oēm sustinuerūt. Frāciſcus ipse uæhemētissime īdignatus celeriter eo cōtēdit: multitudineq; illa gregaria ab oppidi muris q primum amota: nō tā ipſos ministros q̄ eoꝝ dominos acerbissime īcrepat. Quod cū tam diu ī eoꝝ fuisset potestate & īgrediēdi & diripiēdi oppidi: dum ab hoste occupareī: ea tū re neglecta: nūc tādē cū ī fide receptū é: spreta sua tū dignitate tū īpio tātū facinus ppetraī sūt ausi. Cōpositis p hūc modū Viglebiēsiū rebus: FR. magno stratoꝝ numero coacto: ī Mediolanēses reuertit ad succidēdū secādūq; frumētū Sed dū hæc apud Viglebiū agunt: Picinino natu maior exercitu bipartito ad Sepresēm regionē īfestādā a Mediolanēsibꝫ mittit: Ita. n. foī arbitrabant: ut Frāciſcus ea re cognita a Viglebiēsiū obſidione discederet. Illius aduētu Castellū Sācti Georgii: qđ Oldradus lampugnanus exædificauerat: primo īpetu capiī sine ullo prorsus labor dedētibꝫ sese custodibus. deīde Castellioneoꝝ arx occupata : q̄ a Branda Castelioneo Cardinale uiro sane clarissimo: & ī ecclesia romana magnæ auctoritatis: cū ad Gētiliū suoꝝ cōmodū tū ad sui noīs memoriā celebritatēq; cōditā eoꝝ fidei Frāciſcus pmiserat: atq; mādarat: cū his Varisini: Luganēses & cæteri lacū uerbanū īcolētes pter unū Frāchinū ruschā ad Mediolanēses illico defecerūt. Ad hæc Briācini quoq;: & q citra ultraq; lariū lacū īcolūt: solis leuēsibus ī fide pſistētibus eadē cōspiratiōe ad hostes desciuerūt. At uītimilianus q stationē Canturii habebat cū & lr̄is & frequētibꝫ nūciis pmultisq; pollicitatiōibꝫ ppositis: quo ad Mediolanēses rediret: frequēter sollicitaretur: nullo responso dato nouissimos nūcios capi iussit: q ad Frāciſcū ducti eius iussu statim laqueo gula fracta uitā finiūt . Karolus āt Gōzaga picini nusq; natu minor papiēsiū agros cis padū uexatū depopulatūq; mittuntur q p Laudēsiū fines: iter faciētes Villāterio municipio īter pficiſcēdū occupato atq; īcēso eā oēm regionē: q̄ campanā uocāt: grauissimis maleficiis detrimētiiq; affecerūt. Quas ob res & si īter Viglebiēsē oppugnationē frequētioribus quotidie nūciis ac lr̄is a papiēsibꝫ certior fiebat: sollicitabaq; Frāciſcus: ut palātibus hostibus ac suoꝝ calamitatibus piculiſq; occurreret: tamē quoniā ītelligebat: aliud Mediolanēses nihil magis desyderare: q̄ ut ea Viglebiēses qua uæhemētius pmebant obſidiōe aut liberarenſoīno: aut saltē leuaréī: neq; soluere obſidionē neq; diminuere exercitū uoluit: qđ minime dubitaret : se recepto Viglebio & īcursiones oēs nō difficulter repſsuꝝ & amissa quæq; recuperaturū. Per eosdē dies Alberthus carpēsis: quē aduersus Taurinēses cū suis copiis relictū ostēdimus: cū a Leonello pecunia nulla iuuaret: ad Ludouicū Sabbaudianoꝝ ducē se trāstulit: qđ Frāciſcus : ubi resciuit: q̄q̄ aīo prīs nunciis nō ī eū potuit nō cōmoueri : tamen ubi fecū aīo uolutasset: q̄ta ī bello Sabbaudianoꝝ esset tū ignauia tū inopia: nō multi eā rē facūdā existimauit. Sed priusq̄ ī Mediolanēses rediret Scōseuerinates dū taxat cū eqtibus mille Nouariæ pſidio reliqt. Nā posteaq̄ Sabbaudiani hostes ī Nouariēsibus a nr̄is fusi pfligatiq; sunt: ex eo tpe neq; īuadere Nouarienſiū papiēsiūq; fines neq; ullā. nr̄is aut uī aut maleficiū īferr̄ sūt ausi .

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XVIIII.

PEr idē tpus municipia nōnulla atq; oppida: quæ paterna hæreditate picinini ī Placentino agro possiderent: post eorum ad Mediolanēses defectionē statuit Frāciſcus ī suā redigeī potestatem . Quam ob rem collectis trans padum pedestribus euocatoꝝ copiis adiunctis præterea equitibus ad octingētos : qbus Iohānes comes romanus & petrus maria ruber ac Thomas thebaldus

bononiēſis legatus ꝑerant:Caſtellū arquatū:ut obſideret:iuſſit. Quod qdē oppidū cū eſſet muro cinctū militūq; ꝓſidio qbus Marcheſius uariſinus & lohánes pazalia ꝑerāt egregie munitū:oppidani dies aliquot obſidioné ptu lere.Sed ubi tādē nullā ſpem relictā ſibi auxilii cognoſcūt:uariſino retēto ſeſe atq; oppidū tradidere.Ná Pazalia ꝓfectoꝝ negligentia cū ſuis oībus ſe florentiolā recepit incolumē:qđ erat alterū picininoꝝ oppidum a Caſtello arquato nō amplius qnq; paſſuū millibus.Quā qdē rem ubi Franciſcus co gnouit:nō mediocriter ꝓfectos legatūq; accuſauit:qđ Florentiolæ oppidāos aīaduerteret eo frætos ꝓſidio duriores ad deditionē fore: eodē tꝑe Ange lus Sanuitalis:q iā diu bracianos ſecutus tādē domū ſe receperat cū eqtib⁹ circiter ſexaginta:iniuſſu Frāciſci inſciētibus ſuis ad bracianos deſciſcens e Fontenellato ſe noctu florētiolā cōtulit:& oppidanos:ut in fide officioq; p ſiſterent hortatus:ac multa pro eoꝝ ſalute curaturū ſe pollicitus:oppidū i genti oīum ſtudio aīq; ardore munire aggredit.Dum hæc gerūtur:Peregri nates:Burginouēſes.Vicolenates ſe ultro nr̄oꝝ poteſtati pmiſere.Ita floren tiola dūtaxat in piciniq; poteſtate relinquebat.& quoniā pro magnitudi ne belli cōficiēdi eqtatus erat minore numero quā par eſſet:lohánē Tholē tinatē Nicolai filiū generum ſuū:q in æthruſcis pro florentinis meruerat: cum equitibus ſexcentis conduxit: abdito ēt Alexandro fratre:apud quem ſūma eſſet eius gerēdi belli.Is.n.antea:ut oſtēdimus:cōfectis rebus parmen ſibus Piſaurū reuerterat.Alexāder igit ex Piſauro accerſitus cupiens frater næ uolūtati q̄primū obſequi:magnis itineribus ad florentiolā cū pueniſſet contractis undiq; uiribus:ad oppidū exercitū admouit. Sed cū deeſſent bel lica iſtrumēta ad oppidū expugnādū:uaſtationes dūtaxat ſucciſioneſq; ſege tum ad ꝑterrēdos opidanos quotidie fiebāt.Cæterū: ubi quadraginta iam dies obſidioné oppidani ꝑtinaciꝰ ſuſtinuiſſent neq; interea tēporis ſubſi dia ulla aut ab Alphonſo rege:ut aſſidue piciniſ falſo pollicebantur: nec aliunde mitti poſſe ſperarēt:uel ipſis iuitis militū ꝓfectis de deditione age re cœperūt:duas tamē poſtulātes cōdiciones:unā:ut dieꝝ quattuor ad dedi tionem faciēdā mora itercederet:quo piciniſ & rerū ſuarū difficultatem oſtenderēt:& ab iiſdē reſpōſum acciperēt:Alterā ut iis militibus:q apud ſe fuerāt i ꝓſidio cōſtituti:īpune liceret abire.Quibus rebus facile īpetratis: & quattuor dierū pacta mora:ii ſeſe cōtinuo atq; oppidū dediderunt.Mili tum aūt ꝓfecti ad piciniſ redire prohibiti:abeūdi alio data facultate:cū ſuis militibus ꝑ agrū pmenſem in Reginoꝝ fines īcolumes cōceſſerūt. An geli uero bona Stephano eius cōſobrino ab Frāciſco dono cōceſſa ſunt.Per idē ēt tꝑus ꝑter oīum opinionē nouū bellū exorit i pmenſiū finibus.Nico laus.n.Guerrerius:de quo ſuperius fecimus mentionē:ad Alphonſum defe cerat.hic tametſi i deditione urbis parmæ phumaniter atq; ꝓbenigne Fran ciſco uſus fuerat.utpote nō ueterū ſolū ſed recentiū ēt iniuriarū oblito:ta men qa antiquo odio eū inſequereť:nullo pacto æquo aīo pati poterat:par mēſes eius pareť iperio.Itaq; nō deſtitit credulo regi ꝑſuadere:ut ſi Madio lanenſibus auxilio eſſe uellet:parmenſes bello laceſſeret.Duo.n.i pmēſibꝫ eſſe oppida Guardaſſonū atq; Colorniū ſitu loci & arte hominū pmunita: quoꝝ iter fines poſitā eē parmā urbē. huius hortatu facile īductus Alphō ſus mittit ea i oppida pedites circiter octīgētos:q duobꝫ a lateribus pmēſes icurſionibus atq; maleficiis uexarēt.Deīde Euſtorgiū fauentinū ſtipēdio cō ductum cū eqtibus q̄ngētis ac mille quingētiſq; peditibus eadē belli geren di ratione in æmiliam ꝓficiſci iubet.His rebus Alexāder cognitis exercitū i Guardaſonates celeriter traducit:Corrigianoſq; frēs cū eqtibus mille qn gētiſq; peditibus Frāciſci iuſſu:quē antea de his oībus certiorē facerat:ſibi adiungit.Nam hi poſteaq̄ ab Cremēſiū obſidione ſimul cū uenetoꝝ exerci tu diſceſſerāt:in Cremonēſibus ad id uſq; tꝑs cōſederant.At cū Euſtorgius per Bononienſem agrum in Mutinenſiū fines iam peruenīſſet: Alexāder q & hominis ingenium perpulchre calleret: & a Franciſco fratre admonitus eſſet:nuncios rogatum mittit:ut ueteris cōſuetudinis atque amicitiæ: qua

Sphortiani semp cũ mãfredis cõiũctissimi extitissent: memor esset :nec. n. par esse nouos amicos & pegrinos ueteribus anteponere : qđ certe sine magna iiuria nullo pacto fieri posset:qđ si ulterius ꝓgredi destiterit:hoc eius modi beneficiũ fore:qđ nulla ꝓrsus deleat obliuio:eius esse humanitatis at q; officii:ut aliqbus excogitatis honestioribus causis:ĩ flaminiá redeat:neq; se ĩfestũ uiro ꝑstet amicissimo:& quo pacto causæ reditus excogitent.eũ ꝓ magnitudine ĩ genii sui sũmaq; prudẽtia facile tenere:id ut faceret:maioré ĩ modũ rogare:cũ nihil neq; accõmodatius ꝑsentibus rebus.nec sibi aututi lius aut gratius qcq̃ ꝑstare posset.Eustorgius ad hæc iuitũ se id bellũ tãtũ q; itineris suscepisse:sed tuẽdoq; militũ necessitate coactũ:qđ eos suo sũptu alere nõ posset ab Alphõso stipendii cõdicioné accepisse:cás uero uel nõ ꝓ grediẽdi ulterius:uel ĩ flaminiá redeũdi honestissimas iustissimasq; habere ꝑsertim qđ stipẽdia sibi cõstituta sine qbus bellũ geri non posset :minime soluerẽt.Cæteq; unũ sibi maxime necessariũ:ut tãtũ sibi pecuniæ q̃primũ mitteret:qđ ĩ aliqđ tps ad milites ĩ officio cõtinẽdos satis foret. At Francis cus Eustorgii mẽte cognita:quo is ĩ ea cõfirmaret sentẽtia cõplura aureum nũmũ millia ei dono statĩ mittit.Quibus ille acceptis nihilo diutius cũctatus ĩ flaminiá rediit.Qua ꝓpter Guardasonates ea spe destituti paucis post diebus sese Alexándro dediderũt.Quod Nicolaus ubi cognouit: nõ amplius Colornii sibi expectádũ existimauit:& ne timore suis relictis fugere uidere tur:Mãtuá sibi ꝓficiscẽdũ esse dicit:quo antea & uxoré & reliquã inutilem familiá miserat:ut regia ide subsidia cõtẽderet.Itaq; relicto Colornio : qđ erat satis ualido peditũ eqtũq; ꝑsidio munitũ:non sine multis lachrymis Mãtuá ꝓfugit:Alexáder Guardasonatibus ĩ põtaté acceptis:post ĩpositũ in arce ꝑsidiũ:ĩ Colorniẽses traductis copiis oppidũ munitissimis castris circũ sedit.Dum hæc gerũtur Raymũdus anichinus natione Brutius uir sane & uirtute & rei militaris scientia pollẽs ab Alphonso rege qngentis cum eqtibus ĩ Nicolai tertii auxiliũ missus ĩ reginoq; fines puenerat.Is ubi ab alexándro Colornienses obsessos ĩtellexit:eá re doleret accepit:qđ aũaduerteret se regiis amicis ĩ tãto salutis piculo sine certa sua calamitate opẽ ferre nõ posse.Cæterũ nõ ꝓtermisit:qn tẽtaret nõnullos ex militibus suis ĩ oppidũ per nocturnas ĩsidias trãsmittere:Quod cũ sæpius frustra tẽtasset : ob eas quas circũ oppidũ Alexáder disposuisset excubias:ab eo se oĩ conatu continuit. Nec destitit Alexáder nõ grauiter cõmoueri ĩ Leonellũ æstẽsem:q cõtra ius belli & ꝓter eá:quæ illi esse debebat cũ Sphortianis necessitudine:liberum Raymũdo nõ solũ p suos fines trãsitũ:sed ĩ iis cõmorãdi ẽt facultaté ꝓbuisset.Sed ne ipune id Raymũdus tẽtasse uideret:eũ sũpta exercitus ꝓte p noctẽ adortus:prio cõgressu repugnãtibus fere nullis fudit fugauit:castraq; in cẽdit nõ multo post Colorniẽses militũ ꝑsidio seruato:& se simul & oppidũ Alexándro pmisere.Pacatis p hũc mõm pmensibus placentinisq; rebus: magna sua cũ laude Alexáder huic bello p eá æstaté finẽ imposuit.Interea Frãciscus utroq; picinino Caroloq; Gonzaga uniuersis copiis re infecta Mediolanũ reuertis:post pactas frugũ succisiones Castellũ Sancti Georgii : de quo supra uerba fecimus:totis uiribus circũsedit.Id.n. & muro & fossa ac multo Mediolanẽsiũ milite muniebat:eoquo cõfluxerat magnus hoĩnũ iumẽtoq; numerus cũ multa agricolarũ finitimoq; supellectile. Verũ ubi triduũ & tælis & tormẽtis undiq; oppugnat:obsessi demũ ꝑsentis periculi magnitudine pculsi pace atq; misericordia exorata Frãciscí sese arbitrio & clæmẽtiæ tradiderũt:quos ille:ut erat ĩgenio miti & mãsueto:ab oĩ illæsos detrimẽto iuriaq; seruauit.Quo recepto mox Castellioneoq; uicũ:q ide nõ lõge admodũ abest ĩ ꝑdá uertit:& arcẽ quæ Mediolanẽsiũ ꝑsidio tenebat Deide bõbardis aggressus:post diẽ qntũ ex quo die cœpta ẽ oppugnari:ĩ deditionẽ accepit:Varisini terrore permoti ĩ fidẽ redeũt. Iuganenses uero pulcratius ĩ hostiũ fide psistẽtibus Roberthus Sãctoseuerinas atq; uitimilianus cum armatoq; millibus circiter quattuor aduersus eos mittunt. Hi cũ primũ Iuganẽsiũ fines ingressi sũt:Frãchio ruscha sibi adiũcto:Iohánes nu

cius Cremésis:q pro Mediolanésibus ꝓfectus apud illos erat ꝓsidio cõstitu
tus:Comũ illico refugit.Nostri ꝓfecti fusis icolis oibus atq; disiectis:& ma
gna pecorũ ui abducta:oés uallis illius populos:q paulo ante ad Mediolanẽ
ses defccerát:in Fráciſci redire ptáté cõpulerút.Inter hæc Kalédæ Iuliæ ad
uenere:quo die Mediolanéſes ꝑ ciuitatis more eũ erát declaraturi magiſtra
tũ:q primus é in reip.Ná ſuperioribus ſex méſibus cõtra ſtituta legeſque
ciuitatis Iohánes oſſona cuius ante meminimꝰ:iter cæteros temeritatis ſuæ
collegas ſolentiſſime arrogátiſſimeq; ꝓfuerat:q cũ oía ꝑ animi libidine &
ípudétia regeret:unus oíum cõfidétiſſimus & erat & habebat. Ob eáq; ré ii
oés:q beneuiuédi rõe ducebant:ac ꝑcipue Gibellini atq; nobiles ícredibili
eum odio proſquebát.Quo factũ eſt:ut cõmuni quodá bonoꝝ ciuiũ cõſen
ſu & ipſe & Iohannes applanus homo uerſutus & callidus:q in eodé fuerat
magiſtratu collega í ea mutatiõe í uincula coniicerent.Ná q nouus ſucceſ
ſerat magiſtratus:& ſi utráq; factioné ſequebat: nobilitati tamé ꝑcipue fa
uebat:cuius magiſtratus príncipes Guarnerius Caſtellioneus.Petrus poſterla
& Galeotus tuſcanus uiri ſane primarii: hi plura í eo magiſtratu ꝓ ciuita
tis ſalute atq; dignitate ſũt aggreſſi erantq; q̃plurimi í ea ſnía : ut ciuitatis
íperiũ ad unũ Fráciſcũ Sphortiã deferret.Sed néo tamé inuentus é: qui id
í publicá cõcioné referre auderet : quiſq; n. tumultuátis uulgi ſeuiciá for
midabat:qn potius henerico panicarolæ:q ꝓ id tpis Venetiis negotiádi gſa
agebat:publico é cõſilio mádatũ: ut uenetũ adeat ſenatũ : ac multis ꝓpoſi
tis pollicitatõibꝰ roget obteſteturq;:ne q uni oíum Italoꝝ libertaté adamát
ac tuent:patiant Mediolanéſem remp.ſua ope atq; opera a Fráciſco Sphor
tia ſubiugatũ iri.Is quæ iuſſus é:diligétiſſime pegit:Ná ſæpius mõ palá mõ
clam í ſenatũ admittebat:Seq; ad Fráciſci foſcari ſapiétiſſime & iuicto aío
príncipis pedes quáhumillime proiiciebat:& ut erat hõ callidus:ſublatas ma
nus ad cælũ tendés ingemiſcere flere ac ꝓlyxa íplorare orõne:ne áplius Frá
ciſcũ Sphortiá ſuis & copiis & pecuniis adiuuét : quin potius Mediolanéſẽ
remp.áplectant.qđ ſi fecerit ꝓpetuo foꝛ Mediolanéſes uenetis patribus de
ditiſſimos.Quo qdé ſermone flexis ac delinitis uenetoꝝ aís:quattuor ſena
tuſcõſulto ciues deligunt.his data ptáte:ut eũ ſecreto audiát : & audita de
cé uiris renúciét. Inter hæc ex caſtris Marcellus quoq; legatus tũ litteris tũ
núciis & ſenatũ publice & amicos priuatí facer certiores non deſinit nulla
neq; rõe neq; ui fieri poſſe:ut Mediolanéſiũ diciõe Fráciſcus potiat.Vniuer
ſũ enim populũ ícredibili í eũ maliuolétia atq; odio exardeſcere : & ob id
extréa oía malle ꝓpeti q̃ eũ admitter dominũ.Itaq; cõmemorare atq; horta
ri ut publicæ utilitati cõſulerét.Quare henerico panicarolæ ex ſnía publi
ca eſt reſponſũ ab urbe ne diſcedat.Dié.n.ad deliberádũ ſe q̃primũ ſũptu
ros Cæteꝝ Fráciſcus ſeprenſibus cõfectis rebus:ac uintimiliano cũ eqtibus
mille quingentiſq; peditibus Canturii relicto:e caſtellioneoꝝ uico in lauden
ſes ꝓficiſci contédens poſt qnq; dieꝝ iter ad Sanctũ angelũ puenit. Id oppi
dũ iter papiéſiũ laudéſiúq; cõfinia poſitũ eſt: & ad lábrũ ptinet amnẽ mu
ro ac foſſa peregregie cingit:nec ſualido Mediolanéſiũ ꝓſidio cuſtodiebat:
q; dũ caſtris circúdare iſtituit:ĩ his locádis Manno barrili : q trecétos duc
tabat eqtes:trans lábrũ facere ſtatões obuenerat:hic thorace armatus:ac ſub
limi uectus equo í ipſo flumís tráſitu equi potus cá cõſtituit.Gurges erat
ad læuá ob ꝓximũ molendinũ altiſſimus:rapidiſq; uorticibus æſtuás: quo
í loco equus demiſſis ad auré uſq; habænis dũ paulatí aduerſo flumíe ice
dit:ĩ gurgité míme ꝓuiſũ ita ꝑcipitáter obruit:ut uterq; una ex oíum ocu
lis ſubito euanuerit:ipſe tamé equus caput cõtinuo aqua extulit:& Mánus
quoq; apparuit capite in aera manu ſublata: tanq; hoc ſigno opé & auxiliũ
peteret.cũ repente uortices rurſus equũ ſeſſorémq; obſorbuerint:equus mox
in proximá fluminis ripam euectus eſt. At Mannus & armis ſimul & ætate
grauis : qui iam annum ætatis ageret ſeptuageſimum in gurgitis immo
retentus ita uir & genere clarus:& bellicis rebus inſignis: qui tot iam ános
neq; gladiis neq; ſagittis neq; iaculis ullis perierat:hac obſcura indigna r

que uia excessit e uiuis. Franciscus ubi cognouit: ægerrime molestissimeq; affectus ad fluminis uadū celeriter cōtendit: & quoniā aliud maius officiū uiro optime de se merito pstare non poterat: exanimū corpus ex aqua eius iussu erutū ut é itutus: nō potuit se a lachrymis prīceps humanissimo ac gemitu cōtinere: qđ eū amisisset uirū: qué & fidissimū sibi sp & rerum suarū oīum ab ipso usq; Sphortia patre studiosissimū pspexisset: nullúq; unq̄ per oēm ætatē neq; laboré neq; periculū sua cā detractasse. Accedebat ad ré: qđ se cū aīo repetebat prīceps uirtutis amātissimus idéq; gratissimus quāta ille sp in oī sermone grauitate uteret & comitate: utpote ob mirā īgenii dexteritatē nō minus ad oēm dicēdi elegantiā quā ad uitæ actionē mirū in modū accōmodatus: quāta rerū priscarū historiarūq; memoria: ut oīa ante oculos habere uideret. Quæ secū Frāciscus recēsens: & querebat acerbissīe eius casū: & qđ nullū adhuc dignū suis uirtutibus a se beneficiū accepisset: qđ ī eū se ppedié collaturū statuisset: cū Castellū nouū ī placentinis mūicipiū: q; Nicolai Guerrerii fuerat: ei dono dandū designasset. Verū q; ī eū humanitatis gratitudiniq; officiū pstare potuit: id egit. Nā postridie eius diei ea dē qua hora perierat: cadauer eius papiā deferēdū curauit funere q̄ honorificētissimo celebrādū: Quod ut rite maiori que pōpa fieret. Robertū Sāctoseuerinatē & alios plāroscq; exercitus primores eodē misit. Sed ut eo unde diuerterat nostra referat oratio: cū oppidani de auxilio ad se mittēdo differēt: post biduū sese atq; oppidū ipsū Frāciscō dediderūt: arcē tormentis adortus ea post biduū: quo cœperat: oppugnari: honesta pactiōe potitus est. Deinde ad eā Mediolanēsis agri regionē se conuertit: quā martesanā appellāt. Cumq; p laudēses iter faceret: fit ab Antonio Cribello certior: q arci pisleonis oppidi pērat: & ab Vgolino eius ffe maiore natu: q eodē nup e Mediolano clam cōfugerat: cōstituisse sese eius potestati arcē tradere. Itaq; rogare: ut ad se cōtinuo fidos aliquos mittat: qbus cū ea de re agant. Quo nuncio accepto Frāciscus: neqd cunctatō is huiusmodi rei fieret apud laudē ueterē statua posuit. Intelligebat. n. huiusmodi deditionē esse lōge magis necessariā & ad bellū maturius conficiendū: & ad Mediolanenses suā in sniam traducēdos: q̄ aliā rem ullā: quæ ī Mediolanēsiū esset potestate: cū adduæ trā situs uel arciū uel oppidorū p̄sidio maxīe custodiant: qbus ereptis: oīs sub fidii spes Mediolanēsibus auferebat. Inter reliquos át eius fluminis trāsitus Pisleo magnæ est æstimatōis atq; mometi & ad nocēdū & defendēdū ī prīs accōmodatus. Est. n. id oppidū in Cremonēsiū finibus ad Adduæ ripā positū ī gēti muro & altitudine & latitudine a philippo duce cōditū: fossa in sup maxīa aquis repleta a tribus p tribus. Nā reliqua ps flumine ipso ad murū pterlabēte abluit: q; qdē oppidū arcē habet mirabili ædificio structura q; pmunitā: quæ in ipsā uergit fluminis ripā. Nā ī altera quæ trans adduā in laudensiū finibus ripa é: & si lōge minore é ambitu: ipsa tamē & loci situ & artificio tutissima est. has iter arces pons est ligneus: q ab utraq; custoditus arce: iter p̄ter mœnia trāseūtibus præbet. Frāciscus igī ea re plurimū lætus: Iohānē Caymū uirū Mediolanēsē sibi fidissimū eo celeriter mittit q gratias ipsis frībus ingētes agat: & ad eorū postulata quæcunq; ea tandē essent: re ipsa satisfactuū sese polliceat. Huic Antonius: qđ Frāciscō de arce nomīe suo esset denūciatū id se iampridē ī aīo habuisset: sed amorē fraternū fuisse in cā: ut ea res ī illū usq; diē esset retardata: neqd mali in fratres Mediolanēses cū ī eoq; essent potestate ppetraret. Sed cū is īpræsentia frē insperato ad se uenisset: qđ ante de arce instituisset: nūc plibenter uelle conficere. Itaq; se Francisco non solū tradere eā arcē: uerūetiā liberos atq; ipsā uitā p eius cōmodo atq; gloria: si opus fuerit: expositurū. Ita arces post eū diē Francisci noīe ab iisdē fratribus tenebant eamq; cura oēm pro eius uolūtate atq; iussu gerebāt. & quoniam eqtes ad quingētos & pedites circiter trecenti eo a picininis p̄sidio missi in suburbio oppidi stationes faciebāt: petierunt: ut eorū capiendorū Francisco ipsi cura relinqueret: quo oppidani possent ī fide cōtineri. Quare a Frāciscō Roberto e castris clā cum eqtibo

mille & totidē peditibus missō: ac ex oī cremonensi ciuitate delecta iuuētu
te postridie eius diei prīa luce facto īpetu illi capti sunt uniuersi: ac bonis
spoliati oībus. Oppidani uno eodēq; cōsensu se cūcti Frāciscī fidei tradide
re. Ob eā rē Cribelli frēs & municipiis sūt ac pecunia largiter donati: ita ut
ex parua facultate ad magnas opes fortunasq; euaserīt. Frāciscus post ea mo
tis castris ex itinere Meltiū in deditionē accepit: municipibus ultro p nun
cios crebro claues afferētibus ac pacē misericordiāq; orantibus. Tertio uero
die ad eū ucū puenit: cui Mercato ē cognomētū: Quē ipsū cæteroscq; uicos
atq; agrū oēm leuis armaturæ militibus pmissa licētia ubi uertisset in p̄dā:
locis opportūis statōes posuit: eius āt depopulatōis duplex fuit cā. Prīa qa
plæriq; defecerāt ad Mediolanēses: ac pertinacius repugnarēt. Altera: ut cæ
teri eo adducti exēplo facilius sese dederēt: erat ēt quidā tertium: qđ ea uni
uersa regione æstate ꝓxīa nullā passa segetū succisionē fruméta oīa in loca
tuta incolæ congesserāt: exercitusq; uniuersus fruméti inopia maxīe labora
ret. Iis āt: q capto uicomercato in tēplū cōfugerāt cū uxoribus ac liberis uni
uersaq; substantia misē ricordiā sublato clamore implorantibus liberrime
ignouit: atq; oēs in deditionē acceptos ab oī ui atq; maleficio ꝓhibuit. Briā
tini p̄terea crebris uexati excursionibus ī eius rediere ptātē. Eodē ēt tpe uī
timilianus e Canturio mouens eos oēs populos q circū lariū lacū incolunt:
in uallē tellinā usq; ita incursionibus assiduis contriuit: ut rursus ad Fran
ciscī īperiū coacti reuerterint. Soli Comēses īuenti sūt: & urbi Como finiti
mi: q in Mediolanensiū fide ꝓstiterint. Cæteꝝ ut exercitus: qui iā ꝓpe erat
exinanitus a quotidianis & laboribus & incōmodis: utq; languētia plurimo
rū corpora curarēt: Frāciscus dies plurs dedita opa his ī locis castra habuit.
Nam mēsibus ꝓximis morbida pestifera quædā febris grauiter adeo exerci
tū presserat: ut qbuscunq; in locis castra locata essent: in iis plurima militū
corpora fuerint humata: magnusq; insup ægrotātiū numerus p oppida ꝓ
xīa curandæ ualitudinis cā dimissus: in qbus fuerunt ex iis plures: quorum
Frāciscus opera & ad suæ rei familiaris & corporis curā plurimū uteretur.
Sed p̄cipue ex his militibꝫ quos ueneti auxilio miserant: pmultos uis morbi
absumpsit: pmultosq; castra relinquer cogit: In qbus fuit Tartalia tergesti
nus uir fortis: & apd uenetos existimatōis nō uulgaris: q papiæ quo uectus
est: diē obiit. Ibi p̄terea Christophorus Tolētinas & Iacobꝫ Gotholanus gra
ui diuturnaq; ualitudine īpediti totā fere eā æstatē cōsumpserūt. Per eosdē
quoq; dies Aloysius uermius: q ob acceptū apud Modoetiam uulnus: uti su
pra ostēdimus: exercitui diu itereſſe nō potuerat: ubi paucis ante diebus īca
stra rediit: uæhemētissimis febribus correptus: Meltii: quo ualitudinis curā
dæ gra delatus fuerat: uitā cū morte cōmutauit. Quibus ex rebus Frāciscus
in sūmo ēt dolor cū esset: aduersa tamen oīa quæcūq; acciderent: æquo for
tiq; aīo ferēs: nullū tēpus p̄termittebat neq; ad bellū gerēdū neq; ad cæte
ra: quæ usui essent ꝓuidenda. At posteaq; satis pro tpis angustia exercitū re
creatū refectūq; uidet: Cassianū ducit: & arcē quæ ī ipsa adduæ ripa loco
editiore posita est: & ponte habet: quo flumen iungit. magnis uiribus obsi
det: q; bombardis adortus: q; firmissimo Mediolanēsiū p̄sidio defenderent
post qntū diē: quo eo uētū est: ī deditionē accepit. Hæc dū agunt: Sigismū
dus cōtractis uenetoꝝ uiribus rursus ī Cremēses cōuersus: ad duo passuum
millia ab eo oppido cōstiterat: Idq; oī ex pte sūma cū diligētia die noctuq;
uexare nō desistebat: q; eo studiosius curabat: quoniā itelligeret: se uenetis
nihil facer posse neq; gratius: neq; iucūdius: quā ut Crema eorū cederet ptā
ti. Quapp Karolus Gonzaga a Mediolanēsibus laudē mittit: q; suis copiis ī
duas ptes distributis: & laudē simul: & Cremā defenderet: atque in fide &
officio cōtineret. Ad hæc paucis post diebus nouus is magistratus cui com
missa est sūma reip. pro ciuitatis more Mediolani deligit: cui magistratui:
qui proximis mensibus p̄fuerant: tumultuose adeo ex eo deponunt: ut q; q;
fuga saluti suæ cōsuleret. Quoꝝ iter cæteros Petrus posterla p amicorum
ædes clanculū urbe egressus in castra ad Franciscū confugit. Galeotus

uero Tuſcanus q̄ grauiter adeo ex pedibus laborabat: ut neq̄ fugiendi neq̄ alicubi abdēdi ſui poteſtatē haberet: a plæbeis quibuſdā facinoroſiſſimiſq̄ hōibus in īferiore ducalis curiæ area: quæ é media īter duas facto īpetu in terficiſ: eiuſq̄ ædes cōtinuo a tumultuoſiſſima multitudine diripiunt. ea dē quoq̄ hōines pditiſſimi temeritate ac ſæuicia poſt biduū in Antonium ſyluaticū uſi ſunt uirū ſane facilē & phumanū ac nulli culpæ obnoxiū: cu ius ēt domus mox direpta é. ls. n. magiſtratus quaſi totus ex Gelpha factiōe conſtabat: ac plebis ſtudia magno aī ardore ſequebaſ. & utrūq̄ lohānē oſſo ná & applanū eodē die quo delectus é: miſſū e carcere fecit: multiſq̄ ī rebus eoꝝ temeritate furoreq̄ utebaſ: cū ipſi quoq̄ ex ipſoꝝ duodecī nūero eēnt: Statuitq̄ in prīs neqs aut Frāciſci Sphortiæ aut Blancæ mariæ nomen niſi p contumeliā ac dedecus uſurparet: ſi ſecus qs fecerit: nece plecteret. Panica rolā p̄terea: q ut demonſtrauimus: Venetiis erat: frequētiſſimis edocebat lit teris: ut de pace ac ſocietate apud uenetos ageret: iiſq̄ affirmaret: nunquam fore: ut Mediolanēſes Franciſcū Sphortiā ī dominū acciperēt. At ille īpera ta q̄ libentiſſime obibat: nō ſolū qđ ſe patriæ ſatiſfactuꝝ intelligeret. Verū etiā quod ex ea re pmagna ſe præmia & a Mediolanenſi rep. & a ſenatu ue neto conſecuturum ſperaret Cæterum Carolus Gonzaga: ubi de Galeoti cæde cognouit graui dolore iraq̄ cōmotus: quod eo uiro familiariſſime ſp uſus eſſet: ſtatuit eā rē nequaquā inultā relinquere. Quāobrē in Mediolanē ſes uæhementiſſime inflamatus nec minus ī picininos: quos ſciret eius ſcele rati facinoris nō conſcios mō ſed ēt auctores extitiſſe. Quo pacto id ulciſce reſ: aīo uolutabat: p̄ſertī cū exiſtimaret id facinus ob eā potiſſimum cauſā ppetratū: ut ſi iniuriā facerent. Erat. n. inter eū & picininos quædā rei mili taris æmulatio: quæ utriq̄ ī acerimū odiū emerſerat: uidere inſuper uide baſ: nequaq̄ diutius Mediolanēſes tātam belli difficultatē molēq̄ platuros Quare ī reliquū tp̄us cōſulēs rei ſuæ ut Frāciſci animū ſuo ſibi beneficio recōciliaret: ea oīa cōſilia quæ ad cōſequēdū Mediolanenſe īperiū profutu ra uidebanſ: Huic p Franciſcū caprā tum fidiſſimū ſibi tum Frāciſco ipſi apprime familiarē patefaciebat. Quod ut apertius ītelligeret: addebat: urbē laudē atq̄ eius arcē: quas ī ſua haberet poteſtate: & ad eū iure p̄tineſ cogno ſceret: ſe illi ꝓpediē traditurū. idēq̄ eſſe facturum de crema oppido: ubi co piaꝝ ſuaꝝ parte haberet p̄ſidio. In ſuo āt deīde fore conſilio ſiue cremam ſibi ipſi ſeruaret: ſeu uenetis traderet: quanq̄ uideri ſibi oppidū ipſū adeo opportunū nullo pacto uenetis tradēdū: cū exploratiſſimū diceret ſe habeſ cū primū ueneti id oppidū acceperīt: nō modo illū deſerturos ſed bellum ēt inita cū Mediolanēſibꝰ ſocietate illaturos. & quoniā noſſet in ſe Frāciſcū beneficētiſſimū fore: duo ab eo peteſ ac rogare. Vnū ut pars quædā cremo nēſis agri municipiis ſuis finitīa ſibi cōcedaſ. Alteꝝ ut cæteris eius ducibꝰ honorifice adderetur. Quibus rebus cognitis: Frāciſcus īgētes agit Karolo gratias: quæ offerebanſ. iucūdiſſimo admittit aīo: ſeque ita in eū gratū foſ pollicef: ut collati beneficii memoriā nulla unq̄ delere poſſet obliuio. De agro cremonēſi nihil licere ſibi in quenq̄ tranſferre: cū & Cremona: & cre monēſis oīs ager ſit ex dotali iure Blancæ mariæ uxoris ſuæ. Cæterum eſſe Derthonā urbē: quæ & pluris faciūda eſſet: & eam ſe libētius ac liberius con ceſſurū. Quod āt ad honorē & dignitatē attineret: eū ſe habiturū ī pcipuo ſuoꝝ ducū numero: & pecunia item nō exigua ad ſe ſuaſq̄ ornādas copias donaturū. Quibus cōdicionibus Carolus acceptis cōtinuo ſe īdignatū ī Me diolanēſes oſtēdēs: ne q̄ aduerſus ſe cōflaret: ifamiæ notam: relicta laude in ſua ſe municipia: quæ poſſidebat in Cremonēſibus: Franciſci ēt uolūtate re cipere inſtituit. unde paucis poſt diebus cū ſuis copiis eo cōſilio ī Mediola neſiū fines reuerteret: ut Franciſco ipſi ſe adiūgeret: & quāuis iā cautū erat p Mediolanēſes: ne ulli neq̄ Sphortiani neq̄ cū illis ſentiētes admitterenſ ī urbē laudē: tamen ſic egit: quo cautius ac tutius promiſſa p̄ficerenſ: ut cō municato cū Cæſare Landulfoq̄ burrhis fratribus: q arci p̄erant: negotio atq̄ cōſilio: p̄ſidiū centū ab Frāciſco delectorū peditū e caſtris noctu miſſū

ī arcem reciperetur:ea lege: ut pro Franciſci uoluntate illa ī fide ſeruaret. Quibus rebus pfectis nōnullos ex ciuitate utriuſq; factionis fide & auctoritate pſtantes uiros:qbus & ipſe plurimū fideret:& cū uenetorū īperiū tum Mediolanēſiū iugū pmoleſtiſſimū eſſet rē oēm:ut geſta erat:edocuit: & honeſtiſſimas cās:qbus adductus ad id ueniſſet:oſtendit. Quod ubi oēs uno eo dēq; conſenſu nō pbaſſent ſolū:ſed maxīas ei grās egiſſent: qđ ſuo conſilio atq; ope e tetra atq; īmani Mediolanenſiū tyrannide eriperent:cōi ſentētia cōſtituerūt: ut cū primū ex urbe Carolus abiiſſet Frāciſco accerſito ſeſe atq; urbē dederent. Interī ueneti neglecto atq; contēpto:quo Frāciſco erāt ob ſtricti fœdere:ſenatuſconſulto decernūt: neq; ī bello ampliusp Frāciſco p ſeuerandū neq; ſtipendiū ī reliquū tps ei ſoluendū:ſed de pace potius cum Mediolanēſibus agendū:& qđ Henericus potiſſimū contendebat nouo fœdere ſocietatē ineūdam. Quāobrē Paſqualē Maripetr̄ & Vrſatū Iuſtiniānū nobilitatis uenetæ uiros grauitate & auctoritate inſignes iccirco ad Franciſcū legatos mittūt:qđ eos illi nouiſſent amiciſſimos & multa familiaritate cōiūctos. legationis ſumma hæc fuit:ut Frāciſcus ſeſe poſthac ab oī uiolat que maleficio in Mediolanēſes abſtineret. Sed ad pacē mentē animūq; conuerteret. Nec.n. dubitabāt Frāciſcū p aī ſui modeſtia honeſtas cōditiōes admiſſurū:addiderātq;:ne legati prius e Frāciſci caſtris diſcederēt. q̄ uel adhortationibus:uel terrore eū ad pacē induxiſſent Verū dū legati iter faciūt mādata executuri: ueneti certiores facti ex litteris Marcelli: quo cū Frāciſcus conſilia ſp oīa cōicare cōſueuerat:& de arciū piſſeonis Caſſianiq; acceſſōe: & de rebus cū Carolo trāſactis cōfeſtī ad eos ſcribūt: ut mitius ac humanius iuſſa referant:ueriti ne ſi acerbius:ut iuſſerāt;mādata explicarēt:Cremēſiū deditio interturbaret:Cū iis ī poteſtatē redactis:liberius poſſent atq; licēti us īperata pficere. Cæterū Franciſcus ubi de legatorū aduētu cognouit: ſuſpicatus eos id q̄ erat allaturos putauit nequaq̄ pmittēdū:ī exercitū ii uenirēt:qđ aīaduerteret eorū aduentū rebus ſuis ſecūdiſſimis nō parū detrimēti allaturū:cum fieri nullo pacto poſſet:qn rumor de pace cōtinuo & apud uniuerſū exercitū: & apud hoſtes ipſos increbreſceret:de qbus potiūdis in dubitata eēt expectatio. Itaq; p nuncios hortat rogatq; legatos:ut ī Ripalta trāſadduāorū oppido. q̄ & tenebat uenetis:& ab caſtris nō amplius aberat ſeptē paſſuū millibus pſtolarent:ubi l onge cōmodius quā in caſtris poſſēt hoſpitari:eo ſe ī diē poſterū pfecturū dicit. Cū igit eo pficiſci omnino iſtituiſſet:conſiliū a ſuis oībus īprobabat:ferebaturq; moleſtiſſime:ac multis ipſe cū lachrymis orabat: & obſecrabatur:ut paulo maturius cōſultaret:& quo pgeret:& quorū ſe fidei poteſtatiq; cōmitteret. Nec ſane hi abſurde eū monere uidebātur:quē nō ſine manifeſto uitæ periculo uiderent ī oppidū uenetorū pficiſci:quos ab eius amicicia atq; fœdē rumor iā īcrebruiſſet diſceſſuros:qn potius eius eſſe & dignitatis & ſalutis:ut legatos citra flumē ac cerſeret:ubi turo eſſet & ſine ulla ſuſpiciōe eos auditurus. Hac Franciſcus ſuorū opinione atq; meru cognito:ita loquutus é:Nō ſe adeo rerū ignarū eē nec ita mētis atq; ſenſus inopē: ut eo temerē cōcederet: ubi aliquod ſuæ uitæ periculū īminere poſſe intelligeret. At ſcire ſe uenetis patriū eſſe morē ac legē:ut nemo oīo neq; legatus nec magiſtratus audeat quicq̄ uel aggredi uel tentare ī iuſſu ſenatus:ſiqd ēt offerret:qđ maximā foret reip. uel utilitatē uel gloriam allaturū. certo āt ſcire ſe nihil legatos habere in mandatis: quo ī ſeſe manus inicerēt: cū nō modo nulla ratiōe pnoſcer ſenatus uenetus potuiſſet de ſuo trās adduā trāſitu:ſed nec ēt tā ſubitæ īfamiq; pfidiæ obnoxiū facere auderet. Quod ſi ēt legati certioré feciſſet ſenatū uenetū de eiuſmodi ſuo trāſitu:& ille oī diuino iuſ hūanoq; contēpto:aliter eſſet aīatus:tamē priuſquā uel exiret ex oppido nūcius:ſe cū ſuis oībus citra flumē eſſe rediturū. Quibus dictis quēadmodū conſtituerat:cū paucis ad Ripaltā de īprouiſo legatos adit. Ad quos ubi uētū ē:hilari eos cōplexo facie uultu q; iucundo poſt pauca hūanitatis beniuolētiæq; uerba:ut qd haberēt amāter hortatus corā exponerēt. At ii qđ ad ſe ita familiariter acceſſiſſet

r iii

quando qđē dicerēt: sui fuisse muneris nō ibi eū expectasse: sed adiisse potius no mō tantā eius humanitatē atq; modestiā admirari: sūmis efferre laudibus: qđ & in senatū uenetū tā egregia fide honorificētissimoq; studio uteref: & legatos ēt q̄ ornatissime excipet: ita ut plane obsequētissimus amā tissimusq; diui Marci filius & dici posset: & iudicari. Deinde paucis senatus iussa in hūc modū exponūt. Cogitāti sæpenūero cōsultantiq; diligētius ue nero senatui de rebus bellicis multa de Mediolanēsi hoc bello fuisse renun ciata: qđ piculosius atq; diuturnius q̄ oīum fuisset opīo: pduceref. & eius tandē aliquādo confectio tū dura nimis tū difficillima ac pœne supra hūa nas uires fore uidebaf. Qua ppter cū de pace agendū existimasset: cogitatō nes suas oēs atq; cōsilia ea legatiōe significare ipsi statuisse: cū eiusmodi p ferri pacis cōditiones aspernēdæ nō essent. Cæteq; se cū iter hūc facerēt: res multo secūdiores offendisse quā Venetiis fereban f pinde se nō de pace ápli us tractandū sed pseuerandū potius ī bello conficiēdo cēsef. Quare quæ si bi senatus mō cū eo agēda censuisset: ea oīa ipsius uoluntati pmittere: q̄ po steaq̄ de eius rebo pspere gestis certior factus ē: nō mirabili solū lætitia gau diroq; afficiaf: sed ēt plurimū cōgratulef: horteturq; ne punctū quidē tpris p termittat: quo minus tantū tāque diuturnū bellū conficiaf. Ad hæc Frā ciscus respōdit Se cū antea sp tum maxīe hoc tpe cognouisse floren tissimū uenetoq; senatū oībus sane ī rebus cæteras Italiæ amplissimas re p. fide in tegritate iusticia ac oī denīq; uirtute anteire. Quāobrē & si quorūdā frīs ac nūciis illū acceperat ab uetere amicicia atq; icto fœdere discessuq; nūq̄ sibi tamē psuadere potuisse: pstātissimū illū ordinē quicq̄ cōstituq; q uel ab iu sticia honestateq; abhorreret: uel sui auctoritate maiestateq; indignū posset a quoq̄ iudicari. Nec. n. se latef esse quosdā animis adeo exulceratis: ut bel li conficiēdi facultatē ī summā uertāt difficultatē: & id quidē de nōnullis aliis Italiæ pricipibo sentire: & de qbusdā ēt uenetis ciuibo: q pēsi decoriq; obliti: pmoleste ferētes Mediolanen siū principatū in suā: ut iustū est: deue nire potestatē iis quotidie rebus maxīe studeant qbus p̄sentis belli cōfectō differat ī terturbet q. Verū minime se dubitare: qn iustissimus uenetorū se natus cū p antiqua necessitudine: tum p mutua officioq; magnitudine fœ deriq; iure inuiolata fide conuentis sanctissime insistat: pserti cū bellū ip sū iam p suis optatis ad exitū sit prope pductū. Quæ a Mediolanēsibus. n. secus Adduā oppida atq; municipia tenebātur: quæ qđē Mediolanen siū ip sorū ī eo flumine portæ sunt pter laudē. Tricū atq; Bripiū ab se esse recep ta omnia: eodēq; mō qcquid trans padū Ticinūq; iaceret: ī sua esse potesta te. De laude urbe qd actū eēt eos: nō latere: ac Bripiū ipsū breui futurū spe rare sesc: ut ī suā redigat dicionē. Reliqua hæc sola Tricii arx: quæ & si est munitissima: tamē cū ulteriore adduæ regionē Bergomēses incolāt: q uene toq; parēt īperio: detrimēti sibi nihil īferre posset Quibus rebus ita cōstitu tis: quā facillime effici ut Mediolanēses undiq; ītercluſi & oī denīq; auxilio ac re frumētaria cōmeatuq; carētes breuissimo tēporis curriculo ita fame atq; exurie pmerent: ut ad deditionē uel inuiti cogerētur: Quanq̄ id eos ul tro facturos nō dubitaret cū mutuis iter se factionibus ac seditiōibus quo tidie digladiant. Facto sermōi huic fine: & Frāciscus illico ī castra: & legati Brixiā redeūt: At Vrsatus Venetias reuocaf. Pasquali quoniā Franciſci ami cissimus habebaf ob idq; rebus gerēdis interesset ne senatus iniussu Brixia discedat īperaf. Postridie eius diei Frāciscus: ut q; reliquū erat: de laudēsibo rebus cōfixeret castra mouēs ad uicū culturanū q Meleniano pximus ē: p uenit: ubi nactus idoneū castris locū statōes ponit. Inter hæc Carolus: ut fue rat cōstitutū: laude Cremaq; relictis cū oībus copiis ī Cremonēses proficī scit. Cremēses uero Caroli p̄sidio destituti ab exercitu uenetorū continēter acerrimeq; uexati adhortationibus ēt Gasparis uicomercati: q oppido præ erat Ad Franciscū legatos mittunt eū multis orātes pcibus: uti & se & oppi dū ī deditionē accipiat: secūq; aīo diligētius accuratiusq; cogitet quantum cōmodi eius rebus Crema sit allatura: ubi eam in sua acceperit potestatē

quãntũ ét incõmodi atq; detrimenti si ĩ uenetoꝝ deuenerit dicionẽ. Apud oés. n. rumor iá uagabaf: futuꝝ ut ueneti eo accepto oppido: Mediolanẽsiũ ptes tureláq; suscíperẽt. Quibus Frácíscus ita respõdit: nullo pacto qđ oraf sent: licere ab se exorari: idq; ob cõuenta quæ ĩter se ac uenetos ĩterceſſerát Dolere tamẽ maiorẽ in modũ ob singulare suá in eos beniuolẽtiá: qđ cremẽ siũ desyderio satiſſacere non posſet. Quicqd. n. uenetis pmiſiſſet: id cumu latiſſime obſeruare neq; ulla sui emoluméti rõe ab ea sñia animũ abduceꝛ ſtatuiſſet: qđ si in amicíciæ cõiunctionisq; offõ ueneti pſtiterint: id qđ ipſe mime dubitabat: se beneficiũ beneficio cumulatuꝝ: Sin minus pſtiterĩt: ac defecerint: malle deſerẽdæ amicíciæ uioládiq; fœderis ab illis q̃ ab se cám initiũq; pfectũ ab oĩbus intelligi. Postero die ſũpto eqtatus peditatusq; de lectu: & caſtris Collionis curæ mãdatis ad laudẽ pgit: Quo ubi uétũ eſt: mil le ab urbe paſſus caſtra ponit. Quo ipſo die ab laudẽſibus ciuitatis prĩores mittunf ad eũ legati: q postulatis oĩbus liberaliſſime ĩpetratis: & ſese & ur bẽ q̃liberrime dediderũt: tum Frácíscus urbẽ ĩgreſſus cũ ſumma oĩum læ tícia cunctis ciuibus depoſcétibꝰ cõfeſtĩ enũciari iubet arcis pfectis: ut arcẽ q̃primũ dedant: q; ni fecerint: ſe oĩ prorſus mora ſublata eá ſe militibus ex pugnandá diripiendáq; traditurꝝ. At pfecti: ut fuerat ex cõpoſito cõſtitutũ arcẽ illico dediderunt: Sphortiani pedites: q intro: ut pdiximus: recepti fue rát: ĩ caſtra p noctẽ redierũt. Araſmũ uero triulciu m: urbis eius pfectũ: quẽ ſuis rebus aduerſariũ ſemp norat: ac ſibi uæheméter infenſũ: ciuibus non negãtibus retineri: & ad ſe pduci iubet: q ubi ĩ cõſpectũ uenit: pauca trepi dás ac pauẽs cũ ſui ipſius tũ Ambroſii fratris purgádi cá locutus eſt Am broſius. n. bracianas & ipſe ptes ſecutus apud reliquos: Mediolanẽſes pſertĩ eos: q eiuſdẽ erát factionis: oẽm ipſius Franciſci: & q cũ eo ſentirent cám & oppugnauerat ſemp: & ĩ eã uſq; diẽ acerrime oppugnatuꝝ ſeſe nõ diſſimu láter præ ſe ferebat. Sed Araſmi purgatione nequaq̃ admiſſa: eũ papiá agi: & ĩ arce diligéter cuſtodiri Frácíſcus iubet. Interea Creméſes & Frácíſci reſ ponſo & laudenſiũ deditõe admoniti: cũ ſeſe uenetis dediditſent: Gaſpar ui comercatus legatoꝝ iuſſu detétus: ubi bonis oĩbus eſſet exutus: in libertatẽ demum reſtituif: Mox culturanũ Frácíſcus regrediꝛ: ubi cõtinuo quæ dein de belli gerẽdi foret habẽda rõ cũ ſuis uenetoꝝq; legato conſultat. Quibus oĩbus uiſũ eſt: ut cunctis uiribus Mediolanũ ppius peteref ac populus ipſe Mediolanẽſis & propinquius laceſſeret & acrius Quibus quo maior terror incuteref: in ipſis ſuburbiis & ad portas uſq; caſtra firmarenf. Quod ppe exploratiſſimũ oĩbus uidebaf: cũ ĩ ſuburbiis cõſpiceref exercit: fieri apud poſſe: qn breui & ĩ ciuitate diſſenſio: & in populo tumultus exoriref: qbus rõnibus adductus Frácíſcus militẽ cõtinuo undiq; cõtrahit: euocatq; in ca ſtra pmulti. n. ĩ hyberna cõceſſerát: Alii ualitudiis curáuæ alii reficiendi & plæriq; ſui ornádi cá: Caroli inſup aduentũ inſtare & magná frumenti cõ meatuſq; uim nullo tẽpoꝛ interiecto cõparaf ſúma diligétia curat: pterea ad equites mille ex tranſſugarũ nũero conducit eoꝝ pſertĩ: q rei militaris peritiſſimi uidebanf: Singulis. n. feꝛ diebus braciani milites cõplures turma tĩ uentitabát in caſtra: quos ad hoſtiũ uires diminuẽdas ſuaſq; augẽdas per humaniter accipiebat atq; libe ntiſſime: eoſq; liberaliſſime pecuniis dõabat Coacto igiꝛ exercitu: eoq; magno eqtũ aucto numero: ubi cõparaſſet: dierũ octo res neceſſarias ad expeditõné ĩ Mediolanũ copias agit: dieque tertio ad uicũ lábratum peruenit: q paulo minus ab urbe duobus paſſuum millibus diſtat: quo ĩ loco cápis patétibus caſtra diſpõit: pmagno ĩ latitudiné ſpatio occupato: ex quo loco totũ triduũ quotidianá pdia núc equitatu núc pedi tatu ad oriẽtalẽ: ipſius urbis portá cõſeruf & eo iccirco leuia quod a pici ninis fratribus: q & militibus & populo pẽrant: parce admodũ pugnádi fa cultas offerebaf. In qbus ſane pliis multi ſunt ex noſtris crebritate pilularuꝝ uulnerati. intercepti ãt perpauci: Inter quos Flaſchus: qui cũ eſſet in urbem actus: protinus in caſtra remittitur. Neminẽ enim ex militibus Sphortianis picnimi fratres in urbe retineri patiebanf: ueriti nequid inſidiarũ r mi

captiui in ciuitate molirent:aut ét q ex suis caperent: quod psæpe accide
bat:coniicerentur in uincula.Interi uero a Speculatoribus Franciscus quos
suburbiorꝝ fossas ac munitiones:quæ ab oriétali ad Comésem portá cōtiné
tur:exploratū misserat:fossam eé trásgressu facilé cognoscit. Cæterū ob cō
structū nup cespitibus aggeré in suburbia irrūpi nō posse: neqꝫ eas esse sta
tiones:ut sint admodū ptimescédæ:extra urbis muros ciué Mediolanésem
uigilare neminé.Milites uero ppaucos ad tuendas munitōes pnoctare: nec
urbis portas ante solis ortū reserari.His rebus cognitis: post diligenté con
sultationé æquatasqꝫ uias:qua iter erat facturus post triduū ante lucé īstru
cto exercitu eo proficisci cōstituit:atqꝫ fossarū aggeré demoliri: & ita occu
patis suburbiis:castra inter orientalé nouáqꝫ portá firmare:contraqꝫ utran
qꝫ fossas atqꝫ aggeré summa celeritate extruere:Quibus Mediolanéses cæte
ri:q in urbe erant:ab repentina eruptione prohiberent.Quæ quidé omnia
ante lucé se pfecturꝝ cōfidebat.Itaqꝫ de octaua noctis hora:nam æquinoctiū
erat:e stationibus copiis eductis.oés in aciē stare iubet. Cū igitur ad locum
cæteri oés cōuenissent:solus Collio cū auxiliaribus copiis : ꝙ aliquáto abes
set longius ab reliquis copiis diutius quá par esset: pfectioné remorat. Dū
multis a Frácisco núciis ad ueniédū sollicitat : & ille cōtra nonullos se ex
pectare equites q abessent a castris respondet:dies illuxit: Nec prius copiis
reliqs iungit:quam sol exoriret.At Frácisc us &si ea mora uæhementius in
Collioné cōmotus erat:ꝙ solus suis īuadédæ urbis cōsiliis obsuisset: tamé
neqꝫ ullū pturbationis signū ostendit:neqꝫ quod aīo decreuisset:intentatū
reliquit.Nam cū primū ad exterioré eam fossam quæ inter nouam comen
semqꝫ portá inter iacet:cunctis uiribꝫ puenit:anteriorꝝ ordinū equites iussi
equis descendere fossamqꝫ eá superare:quæ ad Bossiorꝝ molendinū dicitur
hi facile ptergressi obiectū aggeré:qua minor est altitudo : summo conatu
cū maximo omniū clamore occupare cōtédūt.Cæterū ubi ea quæ īter utrá
que portá spatia ædificiaqꝫ sunt:īgéti populi ac militū multitudine refer
ta pspiciūt:qui omni tælorꝝ gener eminus & cōminus repugnarét :nemo e
nostris fuit tá audax sibiqꝫ cōfidens:q pedé ultra aggeré transtulerit ob fre
quētissimos missiliū catapultarꝝ pilularꝝqꝫ ictus q ex aggeris speculis torque
bant in nostros:adeo ut nemo e regione diutius uno in loco cōsistere aude
ret: quo fiebat: ut crebro sclopetorꝝ īgétiqꝫ strepitu īcredibilis mortis ter
ror īuaderet:& caliginosa fumosi ueluti fulguris magnitudine aer ipse ob
scuraret : cōfertissimisqꝫ ictibus pilularū solo undiqꝫ repcusso sublatus fu
mi globus cælū ex oculis tolleret : adeo ut lōge terribiliora q̄ essent oīa ui
derent.At Frácisc us intrepide nulli neqꝫ labori nec uitæ cedés discrimini:
modo huc modo illuc pergens quæcūqꝫ pugnæ atqꝫ uictoriæ usui esse pos
sét:dicto citius puidebat Atqꝫ inter ipsos pugnantiū ordines circūquaqꝫ se
offerens ne loco discederét:monebat:hortabat:imperabat ægriusqꝫ dimicá
tes grauiter increpabat:ut iis q in fossa aggereqꝫ constiterát:ubi opus foret
subsidio laborátibus aduolarét.Dū uero supra duas horas in húc modū pu
gnatur:e nostris multi affecti uulneribus cœpere plio excedere . Inter quos
Bosius Sphortia Frácisci frater in latus dextrū pilulæ uulnere grauissime
accepto ī castra delatus est. Cæterꝝ postea quam & q certabát ppius conari
frustra:& q aliquáto ét eminus pugnabát:sauciari Frácisc us uidet: rceptui
cani:ac milites a pugna reuocatos redire in castra omnes iubet.Nec poterat
cū suis familiaribus nō sepius doler : quod unius Collionis culpa certá ad
obtinéda suburbia uictoriá amisisset.Itaqꝫ nō modo nō suspicari : ut antea
sed exploratissimū haber cœpit:ob aliá nullá cám Bartholomæū ea cuncta
tōe ad pfectioné usū:quá ut ueneti senatus mentem edoctus a Marcello le
gato īterturbata suburbiorū occupatōe:Mediolanensium deditōem ī dies
duceret Quam quidem rem Petrus etiam posterla:qui non multis ante die
bus mortis metu ut supra ostendimus: ex urbe fugiens in castra se recepat:
satis superqꝫ affirmabat . Nam cum ad illum usque diem cū aliis undecim
reip. summæ præfuisset:& quæ henricus panicarola de pace deqꝫ uenetorū

auxiliis ad Mediolanēſes ſcripſerat:& quæ in accipiendis cōdicionibus pa cis Mediolanenſes ad eū reſcripſerāt:memoriter oīa tenebat.Quibus rebus Frāciſcus admonitus cū uideret maximo ī piculo ſuas res poſitas : putauit nihilo diutius cūctādū:quoad duæ potētiſſimæ reſp.in ſuā calamitatem ac pniciem cōiungerēt.Quin potius oībus elaborādū initēdūq; & artibo ac uiribus qbus breui Mediolanēſes ī ſuā poteſtatē redigeret. At uero cū his rebus diligēter & acurate opam daret:maximeq; ſtuderet:ut ſuburbiis noc tu potiret:ab Petro quodā natione pānonio eqtū p̄fecto Rabothi landechi germani opa:q qdem ambo ſupioribus annis ab eo ad hoſtē trāsfugerant : clam duo ad ſe uenerūt:nūciarūtq;:ſi mille aureos nūmos ab eo acciperent ſtatuiſſe ſuburbii aditū oriētalis portæ:cui ipſi p̄erāt:eius tradere poteſta ti.Quo nūcio Frāciſcus in nō mediocrē potiūdi ſuburbii ſpem adductus : pecunia q̄ illi petierāt:cōparata poſt biduū eius diei adire cū exercitu cāpe req; ſuburbia decreuit.Sed ītērim accidit:ut nō minus eo ī capiēdis ſubur biis cōſilio falleret:quā priore.Redditæ.n.ſunt poſtero die Bartholomæo litteræ:qbus a ſenatu uenēto iubebat:ut una cū p̄fectis ſuaꝝ cohortiū mili tibus reliquis apud Marcellū legatū relictis:ipſe q̄primū in eoꝝ fines cōce deret.Is imperata faciēs:clam repētini diſceſſus cā Frāciſco enunciata noctu caſtris excedit:& ī tranſadduanoꝝ fines cōtendit.Deinde Marcellus militū prioribus edicit:ne ullā prorſus Mediolanenſibus iniuſſu ſuo iniuriā īferāt Nā ueneti cū primū ueniſſe Cremēſes ī dicionē ſuā ītellexerunt:repente oī diuino humāoq; iuꝝ una cū fœderibus neglecto: cū Henrico de pace uti an tea cōſtituerāt:ſecretiſſīe uenerūt.Deīde ubi paucis poſt diebo Frāciſcū ad urbē Mediolanū caſtra motuꝝ cognouerūt:cōtinuo oībus iis belli ducibus: quos ei antea auxilio miſerāt:p litteras iubēt : ut relictis uno tēpore copiis in locis ubi eſſent:ī ſuos fines remigrarēt:militesq; reliquos paulatī poſtea ad ſe traducerēt.Paſqualē uero Maripetrū:q:ut diximus:Brixie expectabat ad Frāciſcū cū publicis mādatis redīr ī perant. Is feſtinātius cōfecto itinerī in caſtra eodē ipſo die aduentauit:qui ad capienda ſuburbia dictus fuerat. At Frāciſcus q iam ad Marcellū diuerterat:ubi de Paſqualis aduētu cogno uit:q̄primū ad eū uenit ea auditurus:quæ ueneti ſenatus noīe afferret. Nō enim ſubuereri nō poterat:neqd qđ ſibi eſſet incōmodaturū : eius tā celer apportaret aduentus.Eius legati hæc fuit oīo.Se ſui ſenatus iuſſu celeri ue niſſe itinere qđ ita rei magnitudo expoſceret ltaq; ſe breui explicaturum : quæ iuſſus fuerat.Cū diu ac multū de Mediolanēſi hoc bello ſenatus ipſe diligētius cogitaſſe:quo ſiqd ad breue cōficiēdū ſuppeteret:id omne ſuppe ditādū curaret:Cōperit multis de cauſis id diuturnius ī dies difficiliuſque futurū:neq; fieri poſſe:ut ulla īpenſa aut tp̄ris longitudine ad ſperatā uicto riā pduci queat.& id qđē cū ꝓpter Mediolanēſiū puicaciā : tū uero ꝓpter pabuli inopiā:cū ita eſſet totus Mediolanēſis ager diuturnitate belli oībus ꝓpe rebus cōſumptus:ut diutius ī his locis tātus exercitus eſſe non poſſet : ꝓpter hæc uenetorū ærariū adeo eſſe exinanitū ob multos graueſq; ſūptus mari terraq;:ut neq; ſibi neq; copiis ipſis:quas ī caſtris eius auxilii cā habe bant:ſtipendia ī reliquū tp̄s pendere poſſent:neq; ip̄is ſolis eas uires eſſe: ut ſuo ſumptu tot copias alere:& tātā belli molē diutius tolerare poſſent.Qui bus difficultatibus adductū uenetū ſenatū rogatorū cōſulto q̄is inuitū ad pacē cū Mediolanēſibus deueniſſe.Eius pacis quæ ad eū ptineāt:has eſſe cō diciones:ut nullā deīceps Frāciſcus iniuriā Mediolanēſibus īferat.Quod eſt agri tria ītēr hæc flumina Padū Adduā atq; Ticinū p̄ter urbē Papiā eiuſq; agrū Mediolanēſiū ſit.Reliquas longobardiæ urbes atq; oppida:quas adep tus ſit:& Philippus ī ſuo obitu poſſidebat:retineat.Vrbē laudē:& qđ reliq ītra ipſorū fluminū fines habet:Mediolanēſibus reſtituat.Pacis ꝓbādæ die rū uigīti Frāciſco ſpaciū ſit.Ad hæc legatus adiecit.non quia res ita eſſet : ſed ut poſtea cognitū ē iniciendi timoris cā.Senatū ſuū cū Romano pōtifi ce ſocietatis fœdus pcuſſiſſe.Ita Alphōſū regē florētinū populū ac Sabbau dianorum ducem ſocios ſibi aſciuiſſe.Si pacis fœdera Franciſcus ꝓbauerit:

ſeruauerit q̄: pacis foederisq̄ beneficio ei uti licere. Sin renuerit: uenetos ſocioſq̄ ꝑ Mediolanenſiū ſalute mox arma ſumpturos ac ꝓpugnaturos. Frā ciſcus nō ſine ingenti ꝑturbatione animi in hunc modū legato reſpondit. Nō ſe eius aduentu tā iniucūdū tāq̄ acerbū ſibi núcium afferri expectaſſe: quo nihil grauius ꝑrer morté eo tp̄re accidere poſſet. neq̄ ab ueneto ſenatu qué ita coluiſſet: atq̄ obſeruaſſet: uti oém ſpem ſuā oémq̄ ſaluté in eius fir miſſimo p̄ſidio poſuerit: ī poſtremo uictoriæ curſu ſe deſtitui exiſtimaſſe: cū nequaq̄ ad credendā rē tā abſurdā inducere animū potuiſſet. Proīde nō poſſe nō uæheméter admirari: atq̄ indolere: qđ nulla iuſta cā illud in ſe actum ſit qđ in humanū: qđ ingratū: quodq̄ iniuſtū p orbem uniuerſum iudicari apertiſſime liceat. Nam qs erit poſthac inquit: q negare audeat: non ab honeſtate nō ab iuſticia longe uenetos defeciſſe? nō nefariū nō deteſtandum ꝑ oém ætaté facinus admiſiſſe: cū anno nōdū exacto: fœdere iureiurando ſancito: eorū auxilio aduerſus Mediolanenſes bellū ſuſcepiſſet: ita repé te ita de īprouiſo ab iis nō mō deſeraf: ſed nouū aduerſus ſe futurū bellū enūciet: a q̄bus iuuari maxime atq̄ defendi & ad principatus iura dignitatemq̄ ꝓduci oporteret. Quas ob res & ſi uenetoꝝ remp. quæ & iuſticiā colere: & ſui imperii amplitudiné gloriāq̄ uirtute hactenus terra mariq̄ auxiſſe p̄dicaf: ea in ſentétia manſurā nequaq̄ credere poterat: tamé rogare eū atq̄ obteſtari: ita ſuaderet ſuo ſenatui: ut datā fidē: ꝓmiſſaq̄ ſeruaret: cum id p̄ſertim ad Paſqualē ipſum maxime ptineret: cuius interuentu tranſacta ea oīa fuiſſent. Quod ob eas quas cōmemoraſſet difficultates bellū neq̄ breui tp̄re p̄ficī neq̄ longo ſuſtineri: neq̄ diu in his locis exercitus cōmorari poſſe: rē longe aliter eſſe ſibi exploratiſſimū eſſe: eā ineſſe ī Mediolanēſi agro pabuli copiā: quæ nō uni mō ſed exercitibus pluribus diu abundeq̄ ſuppeteret. Mediolanēſibus ꝓterea nō eundē ī ſuſtinēda libertate oībus eē aīum nobilitaté fere oém ad eū urbe recipiendū idē ſentire. Solā eſſe plebē: quæ reꝝ īperita & ab nōnullis malis pniciōſiſq̄ ciuibꝰ fucatæ & ſubdolæ libertatis ſtudia obſtinate ſectātibus nouis quotidie rebus uel ſomniis potiusnutrita ī aduerſam ꝑtem traheref pecuniæ fateri neq̄ magnā ſibi copiā ſuppetere: neq̄ oīno ad neceſſitates p̄ferēdas deeſſe facultaté: neq̄ ob eā rē cū magis ī militū beniuolētia q̄ in ui pecuniarū ſperet: ſuis rebus unq̄ diffidē dū putaſſe: neq̄ p̄ſentis belli uictoriā utcūq̄ res habitura foret: deſperaſſe. Quod īpenſam ſtipēdioꝝ: quæ ſibi quot menſibus iure fœderis perſoluat: minus ſe uenetū ſenatū ī reliquū tēpus laturū dixiſſet: ſe poſthac eā uenetis īpenſam dono remiſſurū: neq̄ ex iis unq̄ pecuniis q̄q̄ repetiturū. Copias dūtaxat: quas in caſtris habeat: uti ī ſuo auxilio pergerēt: ſe maiorem ī modū deposcere. Quod ſi ēt ſenatui durū atq̄ difficile uideref ſuoq̄ ab exercitu ſegregādas: & ī eoꝝ fines reuocādas ſtatuerit: id ſe dūmodo nullū ſibi ab uenetis bellū nullaue iniuria īferatur: æquo aīo paſſurū ꝓponit. quinetiā quæcūq̄ ꝓmiſiſſet: ſe quoad ī hūanis ageret: ītegre uenetis p̄ſtituꝝ affirmat. Ad hæc legatus: nō eé ueneti ſenatus cōſuetudiné: q̄ ſemel rogatoꝝ cōſilio ſtatuiſſet: retractare. Ex quo uti cius uolūtati ſe Fraciſcus accōmoret: hortatur quādoq̄dē qđ ſenatus ipſe decreuiſſet oīno cōfectū iri oporteat. Quibꝰ dictis Frāciſcus ſic rurſus reſpōdit. Si ſenatus oīno ita ſtatuerit: ita efficī uelit: cū nil aliud hæc ſibi oro poſtulare uideatur: q̄ illud qđ dici ſolet ſic uolo ſic iubeo: nō eſſe uerbis āplius cōtēdendū. Vtrū uero propoſitas pacis cōditiōes acceptarus ſit an ne: diē ſe ꝓ rei magnitudīe ad cōſultādū ſupturū. Interim litteræ ad Mediolanēſes p̄ferūtur q̄bus fiunt ab uenetis & ab Hérico de compoſita pace certiores. Quo núcio accepto: qđ protinus ſe eo bello liberatū iri exiſtimabāt: magna oēs lætitia replētur. Proīde ignibus cā panarūq̄ ſonitibus cū frequēti bombardarū ſclopetorūq̄ concrepitu tota urbe & ī his maxīe locis e quibus caſtra proſpicebantur: conſtitutis tota ciuitas ꝑ plateas foraq̄ effuſa ſumū ī gaudiū uerſa é. Nā ptī ipa aī uolūtate ptī metu: ne allatu đ pace núciū doleter ferē ſuſpecti efficeret: oēs eod uultu lætari uidebāt. & niſi hoſtes abiret: multa ſe in eoꝝ pniciē facturos iacta

bant. Hæc ubi in castra deferũt: multa uenetos p opprobria Sphortiani mi
lites appellare: eorũq; copias: quæ in castris erant: mox diripiẽdas dicere cœ
perũt. Franciscus statim neqs ullã uenetis cõtumeliã ullãq; eorũ militibus
iniuriã faciat: capitali pœna pconibus pronũciari iubet. Sed magna affectus
sollicitudine nõ amplius in iis locis cõmorãdũ putauit. Vnius diei moram
eo interponẽdã existimauit: ne suus inde discessus fugæ similis uideret. Nã
cũ sũmũ cæteris gerẽdis rebus studiũ oĩ tpre adhiberet: id maxime semper
curæ habuit: ut eius nomẽ nõ solũ iuictũ: sed & omni turpitudinis nota ua
cuũ foret: qd si belli gerendi auctoritate augere nõ poterat: nulla re tamen
male gesta minuere uolebat: nihilq; qd uel ad ignauiã sibi uel ad ipruden
tiam ascribi posset cõmittere. Verebat. n. ne si Mediolanẽses uenetis rebus
elati ĩ castra eruptionẽ facerẽt: ueneti quoq; milites: tum: ut eo quo tenebã
tur: metu libera rẽtur: tũ pdæ abducti cupiditate ĩ eũ arma caperent: ita ut
uno tpre nõ tã cũ hostibus q̃ cũ amicis atq; domesticis sibi cõfligendum fo
ret: Eo igit biduo exacto ĩ culturanũ uicũ rursus exercitũ reducit: neq; ĩ tã
ta rerũ cõmutatione aĩo deprimebat. neq; publice ullã in uultu tristiciam
ostendebat: sed aĩo infracto: quæ usui erãt: impigre obibat: Quod profecto
Marcellus: q rerũ admodũ curiosus diligens sq; speculator erat: plurimũ ad
mirabat: ac sũmã uiri prudentiã animiq; magnitudinem ĩ oĩum cõspectu
laudare pdicareq; nõ cessabat. Cæterũ in eo itinere hoc auxiliaribus copiis
accidit incõmodi: qd ab nris pter Frãciscĩ uolũtatem & dissipatæ sunt: & re
bus fere oĩbus uno tpre spoliatæ. Eius rei hæc fuit cã: Nã simul ac nros in
senso in uenetos aĩo uiderũt: territi quæq; sibi cariora clam ad amicos cõ
portabãt: ut siqd forte sibi eueniret aduersi: ĩ tuto eẽnt. Dei: ut supra demõ
stratũ é: ducibus uenetis absentibus ĩ trãsadduanos traiiciẽdũ sibi cõstitue
runt: & paulatim ex itinere Ripaltã pximũ trãsadduanoꝝ oppidũ pfugere
cœperũt. Quod ubi anõnullis de exercitu aĩaduersum é: cõtinuo inter tur
mas de fuga clamore sublato ĩperatoris iniussu: oẽs nõ modo: q fugæ se mã
darãt: sed q ĩ acie adhuc erãt: cõpræhẽdunt: armis equisq; exuũtur: impedi
menta diripiũt: magnusq; fugientiũ numerus ad fluminis usq; adduæ ripã
ĩsequẽtibus leuis armaturæ militibus denudat. Accessit ad hæc quoq; : qd
cũ eodẽ die Matheus campanus ex Rosate: ubi p̃sidii cã p eã æstatẽ fuerat: ĩ
trãsadduanos iter faceret: pars militũ longius ab reliquis progressa. hos in
tumultus ĩcidit: moxq; ĩ pdã uersa é. Quod ubi ĩtellexit campanus. iter sta
tim cũ reliqs auertit: Mediolanũq; se recepit: dieq; postero: uti cõstituerat:
ĩ trãsadduanos pfectus é. At Frãciscus q ut cõsueuerat: cũctos militũ ordi
nes anteibat: ubi post terga misceri hæc cognouit. totũq; deĩde exercitũ tu
multuãtẽ uidit: graui incensus ira plæroq; non exiguæ auctoritatis uiros:
quos penes se habebat: hac illac cõfestim mittit: q suos ab ueuetoꝝ militũ ĩ
iuriis prohiberẽt: atq; erepta restitui curarent. Ipse ubi tumultus maior eo
celeriter deferf: ac magna claraq; uoce oẽs grauiter increpat. eius aduẽtu p
dantiũ temeritas furorq; reprimit. Ablata deinde nõ tã quæ repta sunt re
stituenda q̃ ea quæ occultarẽt: pquiręda diligẽtissime curauit. Principesq;
admissi sceleris cõpræhẽdi iussit: ac de iis: quo foret cæteris documẽto: sup
pliciũ sumpsit. Interim legati: ubi tot ĩiuriis totq; detrimẽtis uenetã aciẽ ĩ
merito affectã exagitatãq; intuent. grauiter dolere: magnis uocibus queri:
& ĩsignẽ suoꝝ calami tate lamentari nõ desinebãt: Quinetiã graui metu p
culsi: cũ nõ absq; Frãciscĩ uolũtate id esse factũ suspicarẽt: de propria salu
te iã dubitare coeperũt. Sed posteaq̃ militũ ĩcolumitati celeriter ab eo pro
uisũ: ac ĩsontes grauiter aĩaduersũ é: facile sunt & dolore leuati: & ea suspi
cione formidineq; liberati. Postridie ãt eius diei Marcellus ipetrata abeũdi
potestate oĩbus uenetoꝝ copiis: quæ mõdũ ab exercitu discesserãt p laudẽsi
um pontẽ ĩ Cremẽses traiecit: quo cũ tutelæ gratia Frãciscus: neq; ab suis ĩ
iuriam milites ueneti acciperẽt: quinq; ab castris passuũ millia processit. Is
hesterno adhuc timoꝝ territus nullo intermisso tẽpore non prius ab itinere
restitit quã ueneto exercitui: qui in trãsadduanis erat: se adiunxit. deinde &

Marcellus ipſe & Andreas dandulus alter uenetor̄ legatus iuſſu ſenatus di
ſtributa nō tā in eos:q bello Mediolanēſi Verſati bona amiſerāt:q̄ in mili
tes reliquos pecunia:ut oībus rebus:quæ bello uſui ſint:ſe q̄primū reſarci
ant:atq; ornēt:ſūmo ſtudio curare inſtareq; cœperūt.Quod ubi Franciſcus
reſciuit:noua ē cura p̄ſſus:cū ſatis apte id futuri belli eſſe initiū cōſtaret:
ſimulare tamē quādiu fieri poſſet cū uenetis:eoſq; in beniuolētia cōtinere
optimū eſſe iudicauit.quod ſi menſis mora ītercederet:priuſquā ab iis ſi
bi bellū inferat:ita ſe ſuis rebus cōſulturū confidebat:ut neq; de ipſor̄ po
tentia multū ſibi timendū foret:neq; de obtinendis Mediolanēſibus dubi
tandum.Proinde Paſqualem apud ſe:quoad liceret:habere conſtituit.Vene
tias p̄terea Alexādrū fratrē:q adhuc ī parmēſibus erat.Angelū ſimonetā:&
Andreā biragū legatos mittit:q eadē ſenatui referrēt:quæ ipſe Paſquali reſ
pondiſſet.& q̄q̄ cōfirmādæ pacis poteſtatē dabat:tamen iis ita p̄ſcribit:ut
niſi rurſus eius uolūtate uel lr̄is uel nūciis ea in re cognita:ad p̄hādā pacē
nequaquā deueniāt.Sed ab uenetor̄ tamē amicicia ſimulādo quoad poſſit:
nō diſcedāt.Quod cū magno ab ſe Mediolanenſibus reddendæ laudis deſv
derio teneret:nō difficile futurū arbitrabat.Cæterū Mediolanēſibus uene
tor̄q; legato aſſidue enixeq; petentibus inducias dierū uiginti cū haud mo
dicis Mediolanenſibus ipſis detrimēto futuras intelligeret:facile ab ſe ī
petrari p̄miſit.Nā cū p id tp̄ris frumenti cibarior̄q; aliorū q̄quā Medio
lanū ī portare liceret nēmini:ac exploratā ſe Mediolanēſes pacē habituros:
eaq; p̄pediē uti poſſe p̄culdubio ſperarēt:eos ferēdi cupiditate ac neceſſita
te p autūni tēpus cōpulſos maiorē tritici p̄tem:quā p̄xima æſtate percepe
rāt:q̄ primū agris cōſumpturos nō dubitabat:exhauſtis p hunc modū hor
reis.nō multo poſt Mediolanēſem populū ad maximā annonæ penuriā ca
lamitatēq; deuentur̄ iudicabat.Nec eū fefellit opinio:qđ firmatis pronun
ciatiſq; utrinq; īducis:tāto Mediolanēſes ſerēdi ſtudio exarſerūt:ut nihil
ſibi ſpe futuræ pacis p̄ter paucor̄ dierū triticū reliqui fecerint.Interī cum
duæ oīno arces ad Adduā poſitæ ī Mediolanēſiū p̄tate relinqueret:quar̄
altera Tricinū altera Bripienſem:uti demōſtratū ē:ī eo flumine aditum cu
ſtodirūt:liberūq; uenetis trāſitū ea Mediolanēſibus auxilia ferre uolētibus
p̄bere eo tp̄re poterāt:ſtatuit Frācīſcus oī induſtria atq; arte utrāq; hoſtib⁹
trāſeūdi facultatē p̄ripere:Nā armis duobus locis uno tp̄re occupatus:Me
diolanenſiū uenetor̄q; uiribus nō diu reſiſtere poſſe ītelligebat.Sed p̄ſtare
plurimū ſibi uiſū eſt:rē Tricinā:de qua iā cū arcis p̄fectis agere cœperat:
quos haud difficiles īuenerat:quā Bripiēſem prouidere:cum neq; Tricinæ
expugnādæ arcis tū pp loci naturā tū pp munitiōis magnitudinē facultas
aut tēpus erat:neq; qđ aptiſſimos Tricini cis Adduā habēt cāpos:ea trāſitū
uenetorū exercitū p̄hibere poſſe uidebat.Per Bripienſem uero ne tranſeāt:
aditū facile ſe armis repugnatur̄ cōfidebat.dat igit operā:p eos arcis nego
tium cōſici.quos cū p̄fectis colloquendi cām habere cognouerat:eius arcis
cura Bonifacio.Riccardo.Robertho & Iſopino germanis fratribus ex Villa
na familia fuerat ab Mediolanēſibus tradita.Quorū familiaritate Iohānes
Stephāus Ioffredinuſq; Marliani ffres p id tp̄is Meltii agētes plurimū utebā
tur.Ex quo ita factū eſt tā ipſorū quā Roberthi Sāctoſeuerinatis:qué hac de
re eo Frāciſcus ſecreto miſerat opa:multis p̄poſitis p̄miis:ut Mediolanēſiū
uenetorūq; copias ea tranſcēſ flumē conātes:dū bello certaret.pfecti trāſi
tu p̄hibeāt.De arcis uero deditiōe nihil ſe p̄ſtare poſſe dixerūt:ueriti neqd
Mediolanēſes grauius ī Riciardū fratrē.q pœne obſidis loco Mediolani di
ſimebat:ac ī reliq̄ familiā p̄pinquoſq; ſuos agerēt:q̄ tamē arcē:ſe ubi urbe
Mediolano potitus fuerit:mox dedituros pollicētur.Legati interī Venetias
pfecti:Senatū ad quæq; Frāciſci poſtulata nō inexorabilē modo cōperiunt:
ſed ut initam ab ſe cū mediolanēſibus pacē approbēt:quotidie magna im
portunitate requiruntur.Illi qui nihil mandatorū p̄terire p̄poſuerāt:opor
tēr ſe nouū ab Franciſco habere præceptum:idq; propediem expectare reſ
pondebant.At ſenatus:ubi diem ex die duci uidet:legatis p quēdam cuius

ipſi amicicia utebant: enunciari iubet: niſi pace ꝓbata nequaq̃ Venetiis eſſe abituros: quinetiá breui ī uincula cõiiciendos: Qua re credita: Alexáder q̃to in periculo ucrſenť: collegis demõſtrat: utq̃ incolumes abeant: pacé confirmandá ꝓſuadet. Quo facto ſtatim noctu Venetiis diſcedentes celeri itinere Ferrariá pueniũt: moxq̃ de iis Frãciſcũ certioré faciũt: quæ: ubi intellexit: uæhementer indoluit: ac pacerbe Alexándro collegiſq̃ ſuccenſuit. Nec mino Paſqualis qđ metu ab mãdatis exceſſiſſent: grauiter ĩcuſabat. Is. n. q̃uis eſſet uenetus ſuæq̃ reip. legationis munere fungereť: tamé id qđ ſenatus de pace cũ Mediolanẽſibus egerat: & ab Frãciſco defecerat: ſemp eũ grauiter ĩcuſabat. Senatoresq̃ eius pacis auctores maledictis inſequebať: quinetiá Frãciſcum uti ī bello perſequi perſeueraret hortabatur qđ eius prudẽtia atq̃ uirtute uenetis etiam inuitis uictoriam conſecuturũ ſperaret.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE

LIBER. XX.

CVm eſſet de pace Venetiis ſuis ab legatis probata Frãciſcus certior factus: idq̃ moleſtiſſime ferret rẽ in cõſilio cõmunicat: qua diu multũq̃ a plæriſq̃ e papienſi gymnaſio euocatis in caſtra uiris ſane ciuilis pontificiq̃ iuris peritiſſimis diſputata: Num iure eá pacẽ ſeruare obſtringereť: oĩum ſententia legati grauiter erraſſe accuſanť: cenſentq̃ peritiores: ī manibo Frãciſci eſſe an pacẽ ſeruare uelit cuius approbationẽ & iniuſſu ſno: & metu legatoꝝ factá plane cõſtaret. Itaq̃ ſtatuit apto bello cũ Mediolanẽſibus cõtendendũ: & uenetis: ſi ferre is auxiliũ conaréť: totis uiribus obſiſtendũ qđ nõ difficulter ab ſe fieri poſſe ĩtelligeret. Nã cũ unus oĩno Bripienſis ī Addua flumine aditus ut ſupra oſtendimus: ī hoſtiũ poteſtate relinquereť facile ſe illos eo trãſitu ꝓhibiturũ: ac ꝓ eá hyemem Mediolanẽſes frumẽti inopia ī deditionẽ redacturũ cõfidebat. Dũ hæc agũtur: & dies ĩduciarum ꝓtereũt: Frãciſcus picininus morbo correptus Mediolani moritur: mortis hæc cá: fugientibus ſingulis fere diebus eqtibus pmultis: ná turmatim: uti ī ſupiore cõmentario docuimus: ad Frãciſcũ cõfluebãt: táto dolore effectus eſt: ut in graué incideret ægrotationẽ: qua ad hydropẽ poſtea incurabilem morbũ deueniẽs dies paucos ſupuixit. eius loco iure fraterno ſucceſſit lacobus picininus: bracianorũq̃ militũ: q Mediolani erãt cõi oĩum cõſenſu curam ſuſcepit: & ab Mediolanẽſibus ẽt cæteris copiis ꝓficiť. Præſtabat enim fratri & corpore & animi uirtute plurimũ: qđ ĩualido ille & ſegni eſſet corpore: & aĩo ignauo: ſed ĩgenio malo prauoq̃. Cæterũ ī elargiẽdo liberalis: lacobus uero parcus tenaxq̃ habitus. Frãciſcus bellicis negociis dies noctesq̃ intendẽs rurſus oĩbus ex ptibus Mediolanẽſes q̃tũ antea nũq̃ laceſſẽdos frequẽtibuſq̃ incurſionibus infeſtãdos iubet. Dein cũ intellexiſſet Sigiſmũdum uenetosq̃ legatos: exercitũ quẽ plures iá dies ī trãſadduanis habuerãt hybernádi cá in Bergomenſem Brixienſemq̃ agrũ diſtribuiſſe: hyememq̃ ſubeſſe uideret: optimũ fore iudicauit: ſuũ quoq̃ exercitũ: ut ſe a laboribo incõmodiſq̃ aliquãtulũ reficeret: ī hyberna dimittere. Itaq̃ oẽs copias ptĩ ꝓ ꝓxima Mediolano municipia atq̃ oppida diuidit: ptim circa Adduæ ripam diſponit. Aliquot ī Briantinos mittit qbus lohãnem Sphortiá fratrẽ ꝓfecit. huic ꝓcipue mandauit: uti oẽs ꝓ additũ Bripienſem Mediolanũ ire conantes tranſitu ꝓhiberet. Quod ſi toto exercitu Sigiſmũdũ eo iturũ cognouerit: eodẽ ſe cõfeſtim oĩbus copiis ſubſidio acceſſurũ affirmat. Ipſe uero e Melenano: quo ſe multis ante diebus cõtulerat: diſcedẽtibo copiis laudem ꝓficiſciť. Paſqualis legatus: ubi nõ amplius cõmorari ſibi apud Franciſcũ liceť uidet ut ī bello pſiſteret hortato ut q male đ uenetis ſẽtiebat: Nã neq̃ ſe cõtinere poterat: quin eos ĩterdũ homines diceret fuſtuario dignos: Venetias regreditť. Frãciſcus cũ de alẽdo ꝓ hyemẽ exercitu cogitaret: cõperit ab remotioribus locis frumẽtũ cõparari oportere. Proĩde magnam frumẽti cæterorũq̃ cibariorũ copiá tam ex Cremonẽſi quá mãtuano ferrariẽſiq̃

agro laudē:qui locus uisus ē ad eā rem opportunissimus:flumine pado Ad duaq; subuehi cōferriq; studet.Simulq; dat operā:neqd eoꝝ quæ ad hoīnū usum ptinent:Mediolanū īportaret.Quæ sint insup uenetoꝝ cōsilia:q ēt ipsoꝝ ducibus ad ferendā Mediolanensibus opem sit animus explorare sū ma diligētia curat.Nā cū ī bellis gerendis aduersarioꝝ cōsilia p̄scire:atq; anteuertere:nō putile modo:sed necessariū iudicaret:maximā p oē tēpus ei rei opam atq; curā adhibuit:Reperiebat aūt statuisse uenetos regionē eam oēm p̄ter papiensiū agros ad liberādos frumenti inopia & cōfiniū angustia Mediolanenses bello infestandā:ac e Frāciſci manibus eripiendā :quæ ē in ter padū adduā atq; Ticinū posita:quæ ut supra demonstrauimus:icti nup fœderis iure Mediolanensibus restitui debebat.Reliquis uero ciuitatibus atq; oppidis:qbus Frāciscus īperaret:nullā iniuriā inferendā. Nā ubi eū in bello pseuerare acceperūt:metuētes ne ipsis ēt inuitis Mediolanēsiū impe rio potiret:nō oīno ab eius amicicia discedēdū censebāt:cū satis honori suo feciſſe iudicarent:si ea:quæ nup Mediolanensibus p̄misissent:curaret. Du cibus aūt uenetoꝝ ī cōcionibus quotidie uersantibus:ut quo cōsilio p̄senti Mediolanensiū necessitati atq; piculo subuenire cōsulereq; possent : decer neret:repperit esse in aīo.aut p Tricinū aut Bripiensem aditū Adduā trāsi re:magnā uim frumēti nullo tp̄re omisso cōparare:& ī Bergomēses cōpor tari iussisse.qđ trāseūtibus ipsis cū exercitu Mediolanū statim īportari pos set:esseq; ad eas res cōficiēdas nō multis post diebus ex hybernis toto exerci tu educturos.Præterea:quo uenetoꝝ uiribus facilius resistat:& auxiliorum aliqd Mediolanēsibus detrahat:cōducere admodū existimauit:pacē & ami ciciā cū Ludouico Sabbaudianoꝝ duce firmare:qđ ea firmata multū ex ho stiū auctoritate in ea p̄sertim uenetoꝝ defectione diminutū :suæq; additū existimationi fore ītelligebat:& quas ī Taurinēsiū frontibus copias reliq set:ad se cōfestim reuocare posse:neq; qđ ea de pace sibi proposuerat:difi cile futurū arbitrabat.Nā Ludouicus post acceptā Nouariēsem cladē neq; fugatas denudatasq; copias refecerat:neq; nouū delectū ad instaurandū bel lum coegerat:& q̄is Alberthus carpensis ad eū p̄fugisset:nō tamē Frāciſci fines inuadere ausus ē:qppe q suis diffisus uiribus de pace magis q̄ de bello cogitabat:sed tentare hostis animū:quē bello temere lacessiuerat: erubesce bat.hæc cū ita essent:Bartholomæū uicecomitē Nouariēsiū episcopū & p torem lohānē Angelellū Bononiēsem ad eū de pace legatos mittit: q cū ad eā rem & Amideū patrē & Ludouicū filiū faciles īueniſſent:sic egerunt:ut pax & amicicia īter eos sit:& parti utriq; qđ altera in alterius finibus pos sideret:retinere liceat:Quibus ex cōuētis factū ē:ut oppida cōplura atq; ca stella:quæ ī Philippi obitu Sabbaudiani ī papiēsibus Alexandrinis atq; no uariēsibus occuparāt:possidētibus ipsis relinquerēt.At Frāciscus & si non absq; magna offensione animi suis ex finibus dicioni alienæ q cq̄ suo cōsen su adiici patiebat:tamē ut p̄senti bello liberiore aīo maioribusq; uiribus ī tendere posset:quæ legati trāsegerāt:nō īprobāda putauit. Nā sæpe dicere solebat:prudētis esse ī rerū humanarū casibus aliqd de suo īterdū amitte re:qđ ex usu sit suo & ad cōficiēda bella:quæ cū pluribus gerēda uideret: nō esse ipatori uno tp̄e cū oībus cōtendēdū sed cū alio pace ineundā. Indu cias cū alio faciendas & bellū cū tertio gerendū. His oībus cōfectis rebus tā ut qd agerent hostes:facilius cognoscat:quā ut is locis quibus Adduam: ut supra ostendimus:transituros arbitrabat:propinquior sit : Cassianū ,p̄fici scit.Dum hæc aguntur:Leonardus uenerius ab uenetis Mediolanum legatus mittit.Is cū nullo itinere eo se tuto p̄ferre posset:ad Frāciscū rogatū mittit ut eius sibi uolūtate Mediolanū proficiſci liceat Franciscus & si satis aīad uertebat illum Mediolanēsibus suasuꝝ: ut se libertatemq; tuerent:ac mul ta magnaq; uenetos pro eoꝝ salute & ad propulsandos hostes ,ppediē subsi dia missuros:idq; rebus suis non nisi detrimētosum fore intelligebat:tamē hæc nō multi existimans:ubi res nō ī legationibus mittēdis: sed in uiribus consisteret : peragere cœptum legato iter permisit: seque ei non ignorare:

quid apud Mediolanēſes acturus eſſet: neq; uereri tamen ſua p̄ſentia diuti
us Mediolanenſem populū nutriri poſſe: ubi frumento nō uerbis egeat: re
nūciari iuſſit. Per eoſdē dies duos ī Addua pōtes uenetoꝝ duces faciēdos cō
ſtituerūt: alterū ſubliciū apud bripiū. Alterū lintribus apud Triciū. ædifi
ciaq; m ſup: quæ extra oppidū ſunt: foſſa uallōq; munire cœperūt. Quibus
de rebus cū eſſet Frāciſcus certior factus: cœpit de p̄fectoꝝ arcis fide ſubdu
bitare: & ne ea quæ circa Triciū fieri cœpta eſſet ab hoſtibus munitio: ubi
caſtra locaturos p̄ſpiciebat: p̄ficeret: celeriter obſtādū putauit: Cū aūt eas
quas Caſſiani habebat copias eo mitteret: p̄ p̄fectoꝝ nuncios renūciatum é:
ne timeret quæ ueneti ad Triciū agerent: ſanē eos laboré capere, ꝓpterea ꝙ
quæ pridé ei promiſiſſent: ſiuiolate ſeruare ſtatuerāt. Qua quidé re cognita
Frāciſcus bono aīo eſſe cœpit: copiaſq; ſtatim ex itinere reuocare: neq; ho
ſtes poſtea ī opere p̄ſequētes turbari a ſuis p̄mittere. Inter hæc Firmus lan
drianus Mediolanēſis Tricinæ alterius minoris arcis p̄fectus: quæ trans ad
duam pro eius pontis tutela: de quo ſupradiximus: cōſtructa fuerat: ad Frā
ciſcū de ipſius arcis traditione clam mittit. Simulq; proponit cōſueſſe ſin
gulis fere diebus Sigiſmūdū cui ſūma īperii belliq; gerēdi cōmiſſa fuerat:
eo ſeſe cōferre eius curandi operis ſtudio: qđ ad ponté & ad ſuburbia fieri
mādauerat: quo una Leoniſſanus Collio Chriſtophorus Tholentinas. Tiber
thus brādolinus. Iacobus gottholanus. ac uenetoꝝ Mediolanēſiúq; legati ſæ
pe cōmeare ſolebāt. Hos uno tp̄re arcé īgreſſos. qua trāſire oportebat: nul
lo negocio cōpræhēdi poſſe demōſtrat. Verū ad eā ré cōficiendā peditū cē
tum opus eſſe p̄ſidio: quos ad eoꝝ uſq; illo reditū abditos in arce habeꝝ uo
lebat. Frāciſcus centū delegit pedites: quos & fideles & aīo & corpore p̄ſtan
tes cognouerat: Quibus Marcūleoné & Iohāné grādé Mediolanēſem uiros
fortes & magnū rei militaris uſum habentes p̄fecit. Hi ad Firmū p̄ noctē ꝓ
ficiſcūtur & ī arce: ut erat cōſtitutū: abdūtur. Vbi cū triduū manſiſſent: ac
duces ſimul, ut ſolebāt: eo rediiſſent: ac eoꝝ nemo arcé īgreſſus eſſet p̄ter
Innocētiū cottā ex Mediolanēſiū legatis alterū: uiſum é eis Innocētiū īp̄m
eſſe cōpræhēdēdū. Ná ſatis erat exploratū ꝓpter ſuſpicioné: quá de utriuſ
q; arcis p̄ſidibus habebāt: nullū ex ducibus ea rurſus eſſe trāſiturū. Itaq; In
nocētius capiť: & ad Franciſcū pducit. Ex eo multa exq̄rēdo de Mediolanē
ſibus deq; uenetoꝝ cōſiliis cognoſcit: grauius in dies Mediolani frumenti
penuria creſcēte Sigiſmūdū intra dies paucos exercitum oēm iuſſiſſe ad ad
duæ ripā cōuenire: moxq; eo ponte: quē ad Bripiū ueneti ædificarāt: in Me
diolanenſiū fines traiicere: ac ſeſe cū iis copiis: quæ Mediolani erāt: adiūge
re cōſtituiſſe. & ob eā cauſam Innocētiū ipſum cōi ciuitatis ſuæ cōſilio ad
Sigiſmūdū miſſum. Erat aūt Innocētius cotta eo tp̄re & apud Mediolanen
ſes & apud uenetos magnæ auctoritatis: tū qđ ingenio erat callido: & ꝓ tuē
da cōſeruādaq; libertate adeo graues fecerat ſumptus ut æs magnū alienū
cōflaſſet: tū qđ nullis nō tā diurnis q̄ nocturnis laboribus parceret: nullūq;
periculū ptimeſceret: tū ét qđ p̄ter cæteros Mediolanenſes Frāciſco eiuſq;
noī atq; cōiugi accerrimū ſemp inimicū ſe p oēm contumeliā oſtendiſſet:
qđ bracianos pecunia ope: opa: quātū pro facultate poterat, iuuiſſet. Quod
pti uenetæ modeſtiore quodā mō fauere nō ceſſaſſet. Nam Mediolanenſes
ſuapte natura: uti p̄diximus: uenetū nomē ſemp odere: qbus ī cōficiēdis re
bus Ambroſiū triulciū ſociū adiutoréq; habuit. His cognitis FR eū laudé
ſé ī arcé cuſtodiēdū miſit: & quoniā unū oīno Sācti columbani oppidū: qđ
eſt īter papiēſiū laudēſiúq; fines poſitū in Mediolanēſiū poteſtate ea in re
gione reliquebať: cuius oppidi arx: quæ munitiſſima eſt: nō multo ante tp̄e
Innocētii ipſius curæ cōmiſſa fuerat: nō putauit Frāciſcus oblatā recipiēdi
oppidi occaſioné retardādá: Scripſit igiť Cicco ſimonetæ: qué laude nō tā
re frumētariá ac cætera oīa: quæ uſui erāt: curatuꝝ: q̄ eius urbis ſaluti ꝓui
ſuꝝ reliquerat: uti Innocētio enūciaret: niſi ſtatī arcé traderet: eo ſupplicio
ī ſris cōſpectu necareť: quo latrōes necari ſolēt. Seruabať. n. arx a Lucio cot
ta eius frē Quibus uerbis pterritus Innocētius frī p̄ſuaſit: uti nulla cuncta

tione pro ſuæ ſalutis cõmõ arcẽ Frãciſco traderet: Lucius fraternæ uitæ pe
riculo pmotus arcẽ dedidit. Per hũc mõm Frãciſcus & arce & oppido uno
tp̃re nullo negocio potitus é. Cũ aũt quæ & Innocentii ſermone de hoſtiũ
cõſiliis ĩtellexerat: & ab plæriſq; aliis cõfirmaret: ſtatuit nulla cũctatiõe in
terpoſita reliquas copias: quas ex hybernis nõdũ duxerat: q̃ ꝓpius poſſet: &
apud ſe & apud Bripiũ cogere. Itaq; ptim ĩ Briãtinos ꝓficiſci ptim ĩ uicos
Caſſiano ꝓximos cõuenire iubet. Nã & ſi ſub ipſo hyemis tp̃re magnis cõti
nuiſq; frigoribus oés afficiebãt: tamẽ ad gerẽdũ cũ uenetis bellũ ꝓ tã ĩſigni
paulo ãte illata ſuo ĩpatori iniuria nemo erat: q nõ eo ꝓmpte atq; alacri
ter pficiſceret: ac frigoris ĩcõmoda: pecuniæ indigẽtiã famẽq; facile tolera
ret: nõ laborẽ q̃tũuis graué fortiter ſuſtineret. Cũ ſe p̃ſertim ꝓ ſui ducis di
gnitate atq; gloria pugnaturos nõ ignorarẽt: quẽ nõ ſecus atq; uitã ipſã &
colerẽt: & obſeruarẽt: iuſſit eos tamẽ milites in hybernis pmanere: quos ĩ ca
ſtella atq; oppida Mediolano ꝓpinqua diſtribuerat. Qui Mediolanẽſes quo
tidie ĩfeſtarẽt: ac ne extra urbẽ uagarẽt: & ne q̃q̃ earũ rerũ ĩportaret: q̃bus
eos ꝓhibere poſſent: ꝓpemodũ curarent. Deinde ſpeculatores delegit certos
ab q̃bus uarias ĩ ptes dimiſſis de iis quæ hoſtes agerent fiebat quotidie cer
tior: Nã & ĩter ipſos hoſtes eos habebat exploratores: quos nihil eorũ feꝛ cõ
ſilioꝝ latebat. Nec multis poſt diebus ad uigeſimã circiter diei horã renun
ciatũ é ei frequẽter hoſtes oĩbus copiis Bripiũ uerſus maturare. Qua re co
gnita Frãciſcus accerſitis q̃primũ oĩbus: quæ ꝓxime erãt copiis rebuſq; op
portune ad ꝓfectionẽ paratis de ſecunda noctis hora: quæ nox erat Natalis
domini: e Caſſiano mouet: totãq; eã noctẽ nõ prius ab itinere deſtitit: q̃ pri
ma luce ad chalcũ mõtẽ puenit: q mons mille q̃ngẽtos circiter paſſus diſtat
ab eo ponte quẽ ĩ Addua ad Bripiũ: uti demõſtratũ é: hoſtes cõfecerãt: quo
ĩ loco lohãnes frater & uintimilianus cũ reliquo exercitu in armis expecta
bãt. E regione uero mõtis huius mons é alter multo editior: quẽ Sãctæ agne
tis appellãt. Is ad adduã ptinet: & ab ipſo ponte paſſibus mille non longius
abeſt: hi mõtes quãdã ĩter ſeſe cõuallẽ efficiũt: quæ a flumine initiũ facit:
qua recta Mediolanũ itur. Ex itinere aũt cũ ſũmũ montis iugũ crebris ma
gniſq; ignibus collucẽr proſpiceret: pcuntãti Frãciſco cãm: quæ tãtos ignes
excitaret: reſponſum ẽ: fieri ab iis quos lohãnes ad muniẽdũ cuſtodiendũq;
monte miſiſſet. Quo reſpõſo leuatus metu: iucũdo ac forti ĩ hoſtes aĩo ꝓfi
ciſcit: Pertimuerat. n. ne ab hoſtibus capto mõte ignes ſuſcitarẽt. Sed admo
dũ breuis fuit uſura falſi gaudii. Nã ubi chalcũ uenit: cõperit montem nõ
ab ſuis ſed ab hoſtibus nocte eadẽ occupatũ teneri: pedites tã q ad radicem
adiruq;: q ad adduã ptinet: q̃ q dorſum montis ab lohãne cuſtoditũ defen
ſumq;: miſſi fuerãt: partim captos: ptim fugatos ex ĩprouiſo fuiſſe: oẽmq;
uenetoꝝ peditatũ: cui ꝑerat: Matheus e Sãcto Angelo flumẽ trãſiſſe: & ĩ ſũ
mo montis faſtigio cõſtitiſſe: Quare nõ minus uniuerſus exercitus q̃ Frãciſ
cus ipſe grauiſſima ſollicitudine pturbãt. Accedebat ad id ẽt q ſole exor
to totus mons multitudine hoſtiũ cõpleri. & ĩ eoꝝ cõſpectu teneri cerneret.
Accuſabat Franciſcus peracerbe p̃fectoꝝ ĩ ꝓuidendo negligẽtiã. Accuſabat
q̃ grauiter militũ ĩ repugnãdo ĩcõſtantiã atq; ignauiã. Querebat: qđ ubi an
te exploratã ſibi de Mediolanẽſibus uictoriã ꝓpoſuerat: nũc ſe p ancipiti
belli euẽtu decertaturꝝ uidebat: qđ eo res erat ob mõtis amiſſionẽ adducta:
ut ĩ maximo eſſet piculo poſita: propterea: q is mons æditiſſimus ẽ: aſcẽ ſu
q difficilis: colles q hẽt plures: q multas ĩ ptes ĩ briãtinos uergũt. unde &
ĩfeſtare regionis hõies: cũ uicos locis patẽtibus cohabitẽt: & depopulari eoꝝ
agros facile hoſtes poterãt: ſeq; cũ Mediolanenſiũ copiis non multo labore
cõiungere. Quibus ex rebus aĩaduertebat non diu regionẽ ĩ fide contineri
poſſe. Quæ cũ ſollicitãtibus undiq; hoſtib deficeret: ei neceſſe erat iis oĩno
locis excedeꝛ: omnẽq; briantinoꝝ orã ĩ hoſtiũ poteſtate relinqueꝛ. Sed oĩa
prius experiri ac ꝓpeti uolẽs milites exhortatus: ſtatuit tẽtaꝛ fortunã: ſi ho
ſtes: q monte tenebãt depelleꝛ poſſet. Itaq; Roberthũ Sãctoſeuerinatẽ & ho
noſtriũ ruffaldum ſenenſem cum ſex turmis ac peditatus parte eo celeriter

proficiſci iubet:& qđ fieri uelit:oſtendit.Interī renunciatū ē hoſtes:q iā to to exercitu ad pontem conuenerant:flumen tranſire cœpiſſe ſimulq; eodē tpe:q ſub mōte erant:magnis clamoribus in uallē deſcēdere aſpiciebantur. Franciſcus eqtes atq; pedites delegit.qbus tantūmō curæ laboriq; foret:ita hoſtes e monte ueniētes reprimere:ut non mō ī plāicie cōſiſtere: ſed ne pe dē firmare aut fines attingere poſſent.Deīde partē eqtatus aduerſus eos: q flumē trāſierāt:īmiſit.Aīaduertebat.n.aperte hoſtibus eē in aīo iis ſeſe:qui mōtē tenebāt:adiūgere:& inter planiciē mōtiſq; radices iter facere:atq; hoc mō auxilia:quæ e Mediolano expectabāt:ſibi adiſciſcere.hoſtes q ponte trā ſierant:cū noſtroꝝ īpetū diu ferre nō poſſent:terga uertere coguntur:atq; p cipites ī foſſas arcis flumēq; repelluntur:qbus arx magno fuit adiumēto. Nā pmulti in nſroꝝ manibus remāſiſſent:ni e muro tæloꝝ multitudine frequē tibuſq; bōbardarū ictibus defenſi fuiſſent:qđ ꝑpter aditus anguſtiā cuncti unū in locū ita ſe cōtulerant:atq; glomerauerāt:ut alter alteri īpedimento eſſet.Qui uero e mōte deſcenderāt:itidē repulſi:ac unde digreſſi fuerant:re dire coacti ſunt.Roberthus imperata faciens:longo circuitu arduoq; tandē aſcēſu monte ſuperat parteq; iugi pœne ſero repugnātibus hoſtibus ui po tit.Quo ſucceſſu eos q reliquā dorſi partē tenebāt laſceſſere urgereq; cœpit Hi ubi uidēt ī mōtis planicie equitū furori reſiſti nō poſſe:ī culmē mōtis qđ ē reliqs partibus eminētius:curſu ſe recipiūt:quo ī loco:ut docuimus: ſitū eſt Agnetis tēplū:ubi pro tēpoꝝ ſatis ſe munierāt:hos noſtri ad muros inſequētes loci iniqtate expugnatōi īſiſtere nō poſſūt:qđ tū haſtis cōminus tū eminus lapidibus atq; iaculis de ſupioꝝ loca a tāto peditū numero cōiec tis adeo conficiebant:ut neceſſario pedē referre & paulo longius abire coge rent.Pugnatū ē in hūc modū horas circiter duas:ſed defeſſis oībus. Rober thus occiſis ex ſuis qbuſdā:ac magna militū equoꝝq; parte multis uulneri bus confecta ꝑliū diremit:atq; inſequētibus nullis ad multā noctē in caſtra reuertit. Poſtero die itidē & ad pontē & ad mōtis radices hoſtibus ad Me diolanenſes trāſire conātibus noſtriſne tranſeāt ꝓhibētibus pugna crebro cōſerta eſt.Ex quo plures iam noctes atq; dies utriq; exercitus magno cū in cōmodo eo ꝑſeuerī tpe ī armis ſp & in acie fuerūt.Interea multis ad Franciſ cū nūciis pferē Iacobū picininū totis Mediolanēſiū copiis magnoq; inſup pilulariorꝝ nūero ſibi addito Modoetia exiſſe:quo paucis ante diebus acceſ ſerat:& briantinorū iā fines attigiſſe eo cōſilio:ut poſtridie ante lucē hoſti bus qui ī monte erāt:ſe adiungeret ab ea pte: quæ ad occidētē uergit: & a chalco lōgius abeſt.Ducebat picininus eqtes ad quattuor millia. pedites to tidē.Facto crepuſculo igniū ſignificatione: quæ de illius aduētu renūciata fuerāt:confirmant:qđ iā monte ueteré q a tergo qnq; paſſuū millia a chal co diſtat:Roggerius gallus cū peditatus pte occupauerat:multoſq; ignes ad oſtentationē excitauerat.Picininus cū equitatu ac reliquo peditatu in uico q Caſale dicit:reficiēdi pauliſper exercitus cā reſtiterat.Frāciſcus cōuocato cōſeſtī concilio:quæ itellexerat:oſtēdit:ꝓponitq; non eſſe expectandū:ut tā tæ ſimul copiæ cōiungant:neq; ut dies ueniat ſupſedēdum:uintimilianus ante alios cenſet cū pte exercitus p noctis ſilentia eē aduerſus picininū cele riter eundū:ſeq; ducē cū regionis itinera non ignoret:& īperatorē atq; mi litē cū certiſſimā exinde uictoriā reportaſ nō dubitet:pollicet: & Frāciſco cū reliquo exercitu iiſdē locis ubi caſtra eſſent:cōſiſtendū:ut ſi hoſtes trāſi re conarēt: eos trāſitu prohiberet.Hāc cū nō multo ſermone ſentētiā cæte ri cōprobaſſent:Frāciſcus nō pte ſed toto exercitu in picininum cōtenden dum:& magnū ī hoſtes impetū faciēdū cenſet. Quo facto ex rebus duabus alterā futurā:aut ſe hoſtes profligaturū ſi expectādi decertādiq; fortunā ſi bi elegerint:aut ita fugatuꝝ: ut ne ad multos qdē dies tāto numero unū ī locū colligi poſſent.Qua re cōfecta:maiore auctoritate maioreq; militū aīo atq; uiribus eodē redire: & hoſtes ſi flumē interim trāſiſſent adoriri poſſe demonſtrat qđ ſi duas ī partes exercitus diuideret:non ita tuto tā ꝑpings hoſtibus quēadmodū uintimilianus cōſuluerat:fieri poſſe exiſtimabat ſ

Propterea qđ utrāq; & ad inuadēdū picininū:& ad reſiſtendū iis:q in mōte
& trans flumē eſſent:pp copiaꝝ paucitatē lōge uiribus imparē iudicabat:at
q; ex eo nō mō fortunas ſuas oēs:ſed oēm oīum ſalutē ſummū in diſcrimē
duci ītelligebat. Hæc cū ꝓpoſuiſſet:mutato cōſilio eius ſnīam nō ſolū uin
timilianus multa oratōe confirmauit:ſed oēs:q aderāt:optimā omniū iudi
carūt. De tertia igī noctis hora īſtructo exercitu:collocatis mediā inter aciē
īpedimētis:ac relictis uti ſuperioribus noctibus fieri conſueuerat:quaque ī
ſtatōe ignibus accēſis:ne ipſi hoſtibus q ī utriſq; mōtibus erant: diſceſſiſſe
uiderēt in hoſtē magno ſilētio celeriter ire contēdit. & quoniā ignes a pe
deſtribus copiis paſſim ob īgentē uī frigoris accendebant: iuſſit accēſos ſta
tī extīgui:& nullū deintegro fieri:ne ignibus ab mōtibus ꝓſpectis. quoꝝ al
ter ad dexterā ab Matheo:alter ad læuā ab Roggerio occupati relīquebant
picininus de eius aduētu qcquā ꝓſentiret. Cū āt totā feř nocte iter feciſſet:
& aurora iam aparere cœpiſſet:& nō longius paſſibus trecētis a picinino ab
eſſet:captis ad ſeq; ꝓductis excubiis:hoſtes celeri curſu īuadit:magno ſubla
to clamoř ædificiis incēſis multis captis: caſtra diripiūť Quo ī plio Frācīſ
cus prīos inter pugnātes bis ab ſuis derelictus ē. Faciebāt.n.nocturnæ tene
bræ: ut equites noſtri ſubſiſtētibus ac repugnātibus ītērdū hoſtibus terga
uerterēt:q cū ab eo noīatī fere oēs appellarenť grauiterq; increparenť: pu
doř adducti ī hoſtes uæhemētioř aīo redibāt. At picininus: q in poſtremo
caſtroꝝ loco oēm ſuū eqtatū locauerat:ueritus id:qđ accidit:exorto tumul
tu nulla mora ſeſe ſuoſq; fugæ mādauit:& citato curſu Modoetiā refugit.
Noſtri.capto diſſipatoq; peditatu ac eqtatu:q ſub diui Ambroſii uexillo ꝑ
Mediolanēſibus mereř dicebanť bratiāos ad ipſum uſq; oppidū ꝑſecuti ex
iis multos ītercēperunt Reuerſo multo iā die ab fugientiū īſecutōe eqtatu
Frācīſcus ut ꝓſtituerat:unde diſceſſerat regrediēs:apud ueterē mōtē caſtra
facit:quē mōtē:ut ſupra oſtēdimus:pridie eius diei Roggerius occupauerat
ſeque calamitate ac fuga ſuorū cognita cū mille circiter peditibus ad Ma
thæū receperat. Dum hæc gerunť: Sigiſmūdus metu ꝓfugiſſe Frācīſcū exi
ſtimās:mane exercitū ī briantinos traducit:& ī chalco mōte caſtra firmari
iubet. Nam priuſq; lōgius ꝓgrederēť:picininū ſibi adiūgeř uolebat. Turrī
deinde quandā adortus q; Iohānes chalcus Mediolanēſis in Franciſci fide te
nebat:expugnare innitiť. At ubi profligatū fugatūq; picininū & Frācīſcū ī
ſe uictoř exercitu redeūtē ītellexit:nō tam acerbo doloř cōcuſſus: q maxīo
rīore ꝑculſus:cōtinuo īcēſis ædificiis copias trans flumē reuerti:& Matheū
Roggeriūq; monte ſeruař mādauit. Interim cōplures ex Adduana Nauari
penſi:canali:& Iſahacha familia:quæ oēs ī briantinis primariæ ſūt & Frācīſ
ci ob egregiā eoꝝ fidē obſeruātiſſimi habebāť:ad eū ueniūt rogatū auxiliū
qđ adeo ab hoſtibus de mōte deſcēdentibus non tā diurno tpe q nocturno
uexabanť:ut niſi ocius ſubleuēť: depopulatis agris nihil ſibi foret reliqui.
Accedebat ad id ēt qđ alterū in addua pōtē multis iūctis nauiculis ad Olgi
natū uicū magna celeritate cōfecerāt. Quař maioř hoſtiū numero pluribo
ex locis p̄mi atq; exagitari in reliquos dies expectabāt:quorū adductus oro
ne Frācīſcus ꝓtinus Sāctofeuerinates mūicipibus ſubſidio mittit:barrhūq;
monte:q altiſſimus ripēſibus īpēdet:eodē tpre firmo peditū p̄ſidio munit
In proxīo āt die:quo beatorū Innocentiū ſolēnitas agebať:chalcū regrediť:
& ne frigoribus ī reliquū tēpus exercitus labefactareť: ī proximos uicos co
pias diſtribuit. Deinde cogitāti aſſidue qbus uiribus qbuſue artibus hoſtes
e mōte depelleř poſſit:occurrit:unā eē omnino uiam: qua īpræſentia id q;
tātopere expectabat aſſeq poterat. hoſtiū in mōte conſidētiū milliū circiter
quattuor erat numerus. hi eo ſolo cōmeatu nutriebanť: q a Sigiſmūdo ex
die ī diē ſubminiſtrabať:& iumētis ſūma cū difficultate īportabatur: & tā
to hominū numero uix ſuppetebat. ex quo ſi triduo ītercluderēť: mōtem
neceſſario deſerturos intelligebat. Itaq; uiſū ē in prīs arcē quā uulgo Ayro
nis appellant expugnandā:hanc.n.hoſtes defendētibus nullis cum ad mon
tis radicē & ab Addua nō lōge poſita ſit: eadē nocte cœperant:quas aperto

deinde itinere monté occupauerát: eáque ualido p̃sidio diligétissime serua
bát: huc loci monté ab ea pte petétibus necesse erat puenire: iis p̃sertí: q ab
Olginato & Bripio ueniebát. Ad hác exercitus parté Frácíscus expugnandá
mittit: & cũ a mane sũmo ad meridié usq; in hostiũ cõspectu fortiter ac ob
stinate oppugnassent: tádé expugnarũt: defensoribusq; captis oĩbus magnũ
fossoꝝ numeꝝ: q eo muniédæ arcis cá paulo ante uenerát: abduxerũt. Ea ar
ce recepta: p̃sidioq; ĩposito: hostes aditu intercludunt: ac oĩ ex pte cõmeatu
q ĩ monte sũt: ꝓhibétur. Qui ubi se quæ habebát: cybaria deficere uidét: &
ab suis minus submitti posse intelligũt: desperata re: monté deserere cõsti
tuũt. Roggeriũ: ut uenetos adeat legatos multis pollicitationibus Mathæus
hortat. Sed alio ille usus cõsilio: noctu cũ iis oĩbus quos e Mediolano secũ
duxerat: ad Franciscũ transfugit. Mathæus insperatá Roggeri fugá ægre fe
rés mõte destituto ꝑ Olginati ponté: q a Frácisci statõibus qnq; áplius pas
suũ millibus aberat: ad uenetoꝝ castra regredit: pontéq; ne ĩ hostiũ manus
deueniat: mox rescindi iubet: Horũ fuga cũ ad Calédas Ianuarias cõtigisset.
totus exercitus ĩmenso gaudio atq; læticia replet: ꝓpterea qđ quáto grauio
re dolore mõtis amissio oés affecerat: táto maioré oĩbus illius recupatio uo
luptaté attulerat. Videbat. n. oĩbus eo mõte recepto pulsis trás flumé hosti
bus fugatoq; uno fere tpe picinino: iá uictoriá: q̃ superioribus diebus prope
desperauerát: deesse nõ posse. Frácíscus Roggeriũ non tá uerbis quá re hua
niter suscipit: Ná & pecunia donauit: & ĩ reliquũ tp̃s militiæ stipédio eius
fide ac uirtute digno adiũxit. Mediolanéses p̃terea quos ad qngétos núero
Roggerius ipse circa se famellicos habebat: largiter pascédos: & singulos au
reo nũmo singulo donandos mádauit. Mediolanũq; uti sine ulla iniuria re
deát ꝑmisit. Nec minus cũ reliqs egit: q in ea pugna intercepti adhuc penes
milites redemptionis cá ĩ uinculis retinebant: Id hac potissimũ egit de cá:
ut nõ ab se despici Mediolanéses: uti ab nõnullis in uulgus dissæminabat:
sed unice diligi uiderét. Quod nõ secus q̃ putarat euenit. Ná posteaq̃ popu
lares ĩ urbé reuerterũt: multa de Frácisci clæmétia: de másuetudine de libe
ralitate: deq; p̃cipuo ĩ Mediolanésem populũ studio atq; gr̃a certatĩ p̃dicar̃
cœperũt. & q̃uis grauiter a p̃sidibus ciuitatis increparent: ꝑterrerentq;: ta
mé nõ destituerũt: qn eius laudes ubiq; ꝑ urbé referrét: & extollerét. Postri
die cõplures Briátinoꝝ primos ad eũ ueniũt gratulatũ simulq; ꝓ eius com
mõ fortunas liberosq; suos ac sese ei pollicent: ne át hostibus cõtinenter in
uallé irrumpétibus exercitus quotidiano labor̃ defatigaret: neue diurna ac
pœne frequéti ad arma cõclamatõe milites ad se armados negligétiores &
ad occurrendũ: ubi opus esset: tardiores ĩ dies efficerent: cõclamabat. n. non
tandiu q̃ nocte crebrius ad arma statuit Frácíscus hostibus citra arcé ꝓgre
diendi ꝑtáté ꝑ hũc modũ adimere. Collis ab ea arce passibus quadringentis
abest: & a chalco mõte mille amplius ad flumé usq; cõtinet: tumulos qnq;
terrenos habés pari fere inter sese spatio distátes. In his singulis singula ces
pitibus ac fascibus castella ædificat. Interiacétia uero spatia aggere fossaq;
percludit Eo oper̃ ꝑfecto ꝙ ad dié octauũ posteaq̃ fieri cœptũ é: nõ sine ma
gna difficultate atq; contétõe ꝑfecerat. Ná ei magna erat operarioꝝ ĩopia:
& hostibus nostros opere ꝓhiber̃ conátibus atrocia quotidie p̃lia cõmittebã
tur: castellis peditũ delectorũ p̃sidia ĩponit. Reliquæ át munitõni armatos
eqtũ ordines ad nocturnas uigilias agédas attribuit: q ĩpetũ hostiũ: si ui trá
sire conarentur: sustinerent. In his át pugnis multi utrinq; ceciderũt: plures
uero aut pilulis aut sagittis uulnerati sunt: ĩter quos Roberho & si nõ lœta
liter: grauiter tamen brachiũ sagitta transfixũ est. Post hæc hostes non mõ
pugnandi ꝑtátem non faciebant: sed ne paulũ quidem p̃ter arcem prodire
audebant. Ex quo ubi nostri cõminus certar̃ nequeũt: hostes ad ulteriorẽ flu
minis ripá aliquando in acie consistentes pilularũ tormentorũq; ictibꝰ ita
cedere cœperũt: ut ꝑpauci eregione iuxta flumé simul esse auderet: quo tpe
accidit: quod cũ Sigismundus ducesq; exercitus armati ĩ concilio nõ longe
ab pontis ingressu de rebus bellicis agerent: Iacobus gotholanus: qui

ſuperiore æſtate apud Franciſcũ in exercitu fuerat: pilula ferrea ænea colubrina emiſſa traiecto ſtatĩ equo exanimus cõcidit. Hæc cũ ita p dies plures agerent: hoſtes pro Fráciſci ſnĩa deſtinebant. Mediolani frumenti penuria maiore ĩ modũ ĩ dies creſcebat. Quod cũ lohánes Melcius: & Petrus ozinus Mediolanẽſes legati aĩaduerterẽt: qđ quottidie lr̃is núciiſq; ab Mediolanẽſibus edocebãtur admonebantq; uti auxilia celeriter mitterent: frumẽtũ ĩportaret: Sigiſmundũ uenetoſq; legatos orare obteſtariq; nõ deſinunt: quo Mediolanẽſiũ rebus in ſũmo diſcrimine maturius conſulãt: & qa eo q; cœpiſſent iter facere ꝓhibẽtibus hoſtibus nihil ꝓficeꝛ poſſe uidebãt: aliud Mediolanẽſibus ferendi auxilii conſiliũ capiendũ: aliá belli gerẽdi rõnẽ habẽ dapponũt. Iccirco conuocato concilio quærit Sigiſmũdus ad ea quæ legati Mediolanẽſes poſtulabãt: cuiuſq; ſnĩam. Collio bergomẽſis patria multas nõ tã in bergomẽſibus q̃ in finitimis ciuitatibus cognatões clientelaſq; habẽs mõtanaſq; regiones ꝓbe callens: ꝓponit p loca ſuperiora iter faciendũ: & lario lacu ſuperato in briantinoꝝ fines traiiciendũ. Id nõ multo labore urbe Como in Mediolanẽſiũ fide ꝓſiſtente fieri poſſe oſtendit. Idq; negotii ſibi dare ſũmopere expetit. Eius conſiliũ a cunctis probat. huic proinde pedeſtris exercitus cũ puo eqtatu tradit. Is acceptis copiis p Sácti martini ualle pque lucenſiũ fines die tertio in uallẽ ſaxiná puenit: quæ loca in ueneto rũ erant ptãte. Deinde in ulteriorẽ larii ripá deſcendit: moxque Mandellũ. Bellanũ & cætera caſtella: quæ circa lacũ ſunt: dedẽtibus ſeſe incolis nullo negotio occupat. lohannẽ nuciũ Comi reſidentẽ: & claſſẽ quæ ibidẽ fuerat ĩſtructa ſibi adiungit. Picinino ꝑterea: ut Comũ proficiſcat ꝓſuadet. Franciſcus iis cognitis lohannẽ frem cũ turmis qnq; peditatuſq; pte in citeriorẽ lacus ripá mittit: Bellaſii montis dorſũ: qđ eaꝝ partiũ pro arce habet: turmaꝝ duarũ ꝓſidio munit: qbus Ruffaldus præficit. Interea ſeptẽ ex picinini equitũ ꝓfectis q ex primoribus erant: ad franciſcũ ſecreto núcios mittũt q non mõ ſe ei atq; ſuos dedituros pollicerent: ſed reliquos ẽt picinini eq̃tes: ubi facultas affuerit: inuaſuros: & ad internicionẽ oẽs diſſipaturos affirmarẽt. Huius rei cõficiendæ Luchinũ palmeriũ. Conticinũ carpẽſem. & Gerardũ tertiũ conſpiratõis eius prĩcipes curá ſuſcepiſſe. Idque fieri poſſe oſtẽdunt eo die: quo ipſi cũ cæteris braciánis copiis e modoetia Comũ proficiſcerent: quo nõ multis ante diebus Picininus a collione accerſitus cũ paucis acceſſerat. De die ãt: de itinere: deque auxilio: q; ab eo mitti oporteret: ſe illũ certiorẽ facturos dicũt. Hæc cũ Franciſcus intellexiſſet ſe ꝓfectorũ & populatis integre ſatiſfacturũ: & auxiliũ miſſurũ nunciis reſpondit. Nec multis poſt diebus de media fere nocte fit a ꝓfectis certior: ſe picinini iuſſu oĩbus copiis die poſtero Comũ profecturos: & q̃is Luchinus abeſſet: quẽ pp ſuſpicionẽ ad ſe picininus euocauerat: rẽ nihilo ſecius: ut erat ante decreta conficere ſibi eſſe in animo: rogare: ut octo ſolũmõ turmas mitteret: quæ medio in itinere in occulto diſpoſitæ: ubi opus ſit facto ꝓſto adſint. Franciſcus ſtatĩ Salernitano: cui iá res oĩs eſſet nota: qd fieri uelit oſtendit: ſimulq; uintimilianũ: qui Cáturii conſidebat: edocet: ubi opus eẽt: Salernitano ſubſidio ſit. Salernitanus ad conſtitutũ locũ puenit: & cũ deinde acie inſtructa Picinini equitatũ Comũ uerſus ire properantẽ intueretur cõtinuo ad Conticinũ Gerardinúq; mittit: hi ſeu qđ facti pœnituiſſet: ſeu quod ob Luchini abſentiá ad rẽ aggrediendá defeciſſent aĩo nunciũ cõpræhendũt. Quid ille rettulerat: ſe ignorare dicunt: & licet laqueo ſuſpendẽdũ pronúciabãt: reuĩ ctũ tamen ducendũ iubẽt. Salernitanus interĩ Franciſci ĩperio in acie milites magno ſilẽtio cõtinebat: & qd acturus eſſet a ꝓfectis certior fieri expectabat. Veꝝ ubi hoſtes certo agmĩe iter maturaſ: neq; de negotio ſibi quicq̃ renunciari uidet: oẽm rei conficiendæ ſpem amittit: & cũ multo eſſet nũero hoſtibus iferior: in caſtra redire ſtatuit. At Roberthus urſinus iuuenis aĩo & corpore acer: & manu promptus ꝓliandi occaſione allectus: non potuit ſe continere: quin paucis cũ equitibus nouiſſimũ hoſtiũ agmẽ laceſſere & paulatim creſcẽtibus noſtris cõſertas iter acies manus conſerere inciperet. eius

impetu hostes mirũ in modũ pturbant:nec repugnãt:sed celeriter ire con tendũt.Quod cũ reliq Sphortiani uiderẽt:data pugnãdi ptãte magno ĩ eos clamore ſublato aduolant ĩpetũq; a latere dextero faciunt.Idẽq; a fronte uĩ timilianus facit.Quo ĩpetu hostes fundunt:magnusq; eoꝝ numerus capit Reliq Comũ fugere cœperunt:quorũ ẽt magna ps cũ nr̃i eos cupidius inſe querent:ĩtercepta eſt.At cũ ꝓpe parta ac explorata uictoria eſſet:fortũa cõ trario euẽtu mutatur.Noſtri ab iis quos iã ceperãt:capiuntur.Id ea accidit de cã:qđ Salernitanus cũ pp noſtroꝝ paucitatẽ:tũ ẽt ꝓpter repentinã hoſti um fugã nullũ certũ ſibi p̃ſidiũ fecerat:neq; ſi uoluiſſet:in ſua erat ptãte: cũ oẽs prædæ cupiditate ducti iniuſſu eius ĩ hoſtes ꝓuolaſſent. & dũ alii p̃ da onuſti manẽt:& quid de ſpoliis captiuiſq; ſibi agendũ ſit:deliberant:dũ alii Canturiũ:& in proxĩa municipia diuertũt:dũque alii nõ eo contẽti qđ adepti eſſent:amiſſis habænis fugiẽtes inſectãtur.duæ hoſtiũ cohortes:quæ ĩpedimẽtis fuerãt p̃ſidio deſtinatæ a tergo ſupuenerũt noſtroſq; palãtes at que ĩpeditos ita adortæ ſũt:ut ab eqtibus iiſdẽ:q equis gladiiſq; ereptis pe des adhuc thorace armati fide:ut moris ẽt:inter equites de captiuitate data retinebãtur:equos ſiue ſuos ſiue alienos extẽplo cõſcendẽtibus cõpræhẽde rent:& uictores a uictis captiuis armis equiſq; exuerẽtur.Nã plures erãt uic ti q̃ uictores.multo maior erat captiuorũ quã poſſidentiũ nũerus .decẽ ad ſũmũ erant noſtrorũ ordines:bracianoꝝ uero duo & uiginti: ex quo uinti milianus deſperatis oĩo rebus Canturiũ cũ paucis ſe recepit.Salernitanus ĩ ꝓpinquiora municipia confugit.Picininus qui:ut demonſtrauimus: Comi erat:ubi a fugiẽtibus ſuis ea:quæ acciderãt:cognoſcit: cõtinuo occurrens: quot ex noſtris ĩ itinere aut ſuos inſequẽtibus:aut cũ p̃da redeuntibus offe runt:intercipit.Comũq; pduci iubet.Hac uictoria elati Mediolanẽſes uni uerſa quæ ĩ Mediolanẽſibus municipia atq; oppida Frãciſcus obtinebat:lit teris nunciiſq; ut ĩ fidem redeant multis pollicitatõibus ſollicitãt miniſq; terrẽt propterea qđ Frãciſcũ eo detrimẽto accepto & a bello diſceſſurũ exi ſtimabãt:& uenetos propediẽ Adduã trãſituros nõ dubitabant:quorũ auxi lio mox tot erumnis calamitatibuſq; ſubleuari liberariq; poſſe arbitraban tur.Sed ubi ab incolis minus exaudiri uidẽt:maioré in modũ uenetoꝝ auxi lia ĩplorare celeré exercitus aduẽtũ dies noctesq; orare inſtãt ĩminẽtiſſimũ quoq; ciuitatis periculũ multis argumẽtis uenetoꝝ ducibus demonſtrare . Quæ res ex multis ĩterceptis quotidie l̃ris facile intelligebat.At Franciſcus nõ ĩ incõmodo territus loco minime diſcedit.Quin acrius ĩ bello perſiſtẽs ſummã adhibet curã:ne bracianis ſe Collio adiungat:neue frumẽtũ Medio lanũ ĩportet: cuius rei ĩopia durius Mediolanẽſem populũ laborãt ĩtellige bat.Quibus ex rebus lohãné frem:qué ut oſtendimus ad larii ripã: quæ ad briãtinos ſpectat cũ p̃ſidio miſerat:ut trãſitu Collionẽ prohibeat : & regio nẽ in fide cõtineat:quã Incinẽſem plebẽ appellant:admonet.Præterea ĩ Bel laſii mõtis dorſo:q; triũ cohortiũ p̃ſidio munierat:maius peditũ p̃ſidium ponit.In ſũmo Barrhi montis Franciſcũ theanẽſem uirum forte cũ pediti bus ducentis locat.Is.n.mons lõge cæteros regionis eius mõtes & altitudine & munitiõe excellit.Dũ ãt loca hæc ſtatiõeſq; militũ circũſpiciẽdi ꝓuiden diq; cã petit:Nã oĩa eius negotia nõ tã militaria quã domeſtica obire :ipſe uolebat:hoſtes cognita ab caſtris impatoris abſentia : cũ quicq; ĩ munitio nes conarẽt:ſine piculo efficere poſſe exiſtimarẽt:oppugnãt toto exercitu caſtella cõſtituũt.Mane igit̃ ſummo munitiões circũquaq; adoriunt ſcaliſ q; adactis oĩum tælorꝝ genere expugnare contẽdũt.Forte nocte eodẽ utroq; exercitu ignoráte Frãciſcus ĩ caſtra redierat : q cũ primum hoſtes inuaſiſſe munitiones ĩtellexit:milites ſeſe celeriter ſubſequi iubet:ipſe laborantibꝫ ſu is occurrit:nec prius in itinere reſtitit:quã ſe in medios hoſtes prolapſũ co gnouit.Iamq; ex quiq; caſtellis duobus expugnatis atq; exuſtis reliqua hoſtes circũdederãt: neq; ſe ãplius oĩbus ex partibus oppreſſi defenſores tueri poſ ſe fumi ſignificatione oſtẽdebãt.Quod cũ ĩtueret Frãciſcus clara magnaq; uoce ĩclamauit:ne timerẽt:ſeq; defẽderẽt.ego adſum ĩquit:quæ qdẽ ſ ui

uox ita hostes deterruit: ut q̄ aggerū uerticē attigerant: pinnasq̄ & pluteos euertere innitebant: sese extēplo in fossā deiicerēt. Quāta uero Franciscus ī ter milites Italos nō tā sua quā aliēa & hostiū signa sequētes auctoritate ua leret ex hoc facile pspici posset: qđ ut primū hostes ītēr quos incaute dilap sus erat: quia suos iā ad munitiones ꝓgressos putabat: p̄sentia agnouerūt: proiectis armis nudo capite & salutarunt: & q̄sq̄ maxīe poterat: reuerenter eius dexterā apprehēderūt. In hūc.n. hominē manus iniicere: quē militiæ patrē & decus appellabāt: nefas putabāt: qđ neq̄ priscis: neq̄ nostris tp̄ibus cuiq̄ duci arbitror cōtigisse. Interī Sphortiani milites magno cōcursu aduē tas cœperūt. Quod ubi aīaduertit Sigismūdus Franciscī p̄sentiā atq̄ īpetū ueritus: confestī suos oīs trans flumē reuerti iubet. Prælio tamē cū nouissi mis cōmittit: ex q̄bus multi ītercepti multi pilulis grauiter uulnerati sūt. Hæc cū ita obiisset Fráciscus: & satis ubiq̄ pro rerū p̄sentiū periculo, puisū existimaret: p̄ter spem accidit: ut oīa incolæ pfidia: q Assum incolunt: ubi Iohannes cōsedebat: pturbaret: ad collionem.n. cū secreto defecissent: illū classe Comēsi sumpta lacū traducūt: & Iohannē īopinantē noctu adoriūt. Is cognita īcolæ rebellione nōnullis ex suis: q ī frōtibus erāt cōprehēsis: ī castra fuga celeriter se recepit. Quibus rebus cognitis Fráciscus Carolū sta tim maioribus uiribus ad uicū quēdā: quē hærbā appellāt: pficisci iubet. q hostes ne in planiciē descēdant: neue briantinorū agros populent: phiberet Carolus iussa facit: Collionē reprimit. Municipes hostiū rapinis atq̄ uexa tōibus liberat. Ruffaldus tamē q inter rebelles relinquebat undiq̄ circūses sus atq̄ fame pressus: nō multos post dies dedētibus sese militibus capitur: suisq̄ ac socioꝝ bonis oībus spoliat. Per eosdē quoq̄ dies Comes ursus ex nobili ursina familia: quē Fráciscus ob eius singularē corporis uirtutē non uulgariter diligebat: cū īperatoris sui res ī sūmo discrimīe uersari uideret suæ suorūq̄ maiorū dignitatis oblitus tráffugit ad hostes: a uenetis cū q̄bo antea ut postea cognitū é clā cōspirarat: honorifice exceptus. Quippe q nō satis putauit ad pfidiā suos solū secū milites ducer: nisi ét mala malis accu mulans seduxisset: secūq̄ egisset multis pollicitationibus præmiisq̄ ꝓpositis maiorē eoꝝ militū partē: q̄bus a Fráciscō p̄fectis fuerat: Qua re nemo fu it: q dicere dubitaret: egisse ursū & īgrate & pfide: cū sine ullo legitimo iur eo maxīe tp̄re suū deseruisset īperatorē: de cuius nō mō fortūis sed de ipa ét uita certabat: p̄sertī cū magnis eét ab eo beneficiis honoribusq̄ ornatus erat. n. ursus Dulcii gener sub quo haud multa cōditiōe merebat: sed eo ui ta functo: factus é ab Fráciscō ex unius ordinis p̄fecto ducentorū equitū du ctor: p̄fectusq̄ é ét iis militibus oīb⁹: quoꝝ ductor ante Dulcius extiterat. Cū ea igr̄ esset utriq̄ exercitui rerū condicio: ut alter transire flumē nō au deret & in briantinos Collio irrūpere tieret. alter ex eo loco ubi esset: discē dēdum sibi non putaret: iam septimum & uigesimū Ianuarius diē exegerat Interim pabulatio: & cybaria circūquaq̄ nostros deficere cœperant. propte rea q tantus equitum numerus ī montana p̄sertim regione quicqd pabuli fuerat. ad duodecī usq̄ pāsuū millia consūpserat. & cū inopia cōmeatuum posteaq̄ eo uenisset. Fráciscus longis itineribus atq̄ prohibentibus hostibus assidue quasi laborasset & uīo rapa & castanea se atq̄ exercitū aluisset: qua rū rerū eo anni tp̄re magna per ea loca fuerat copia. quicqd ad hnomium usū superat: uix tārē hominū multitudini ad triduū sufficeī repiebat. his anxius curis Franciscus dies atq̄ noctes cogitabat. quo consilio & in bello aduersus Mediolanēses perseuerare. & oī illos auxilio intercludere. & urbē prope iam fame cōfectā in potestatē redigeī posset. At cum cætera oia quæ ad rē præsentem tam necessariā consilia offerebantur uana uiderent. illud occurrit: esse rursus tētādum. siqua ratiōe siqua arte Modoetia potiri pos sit quod si effectum iri contingeret. omnia se prouoluntate cōsecuturū nō dubitabat. Dat igitur negotium Marco ex gente marliana. qui sub Carolo merebat: ut cum præfectis de arcis traditiōe præmiis propositis ageret. Nā cum ex eadem illi essent familia nati eorum necessitudine cum propinqui

tate cõiuncta familiarissime utebat: & Iohãni ité Landriano: de quo supra diximus: uiro sane forti & ingenio pspicaci: ut de capiendo furtim oppido diligẽter specularetur: missi imperata faciũt. referũt pfectos uelle data Mediolanẽsibus fidé seruare: oppidũ uero p opacitaté & silentia noctis capi: id q̃ p eũ locũ: q̃ penes Iambrũ flumen é: & p id tpris pœne incustoditus relinquebatur: ubi altũ descensum manu factũ flumen habet: & fragoré attollit ingenté: facile fieri posse Iohánes ostendit: ac suo ét sine periculo rẽ oculis pspexisse: qđ nullo sentiente oppidũ esset ingressus: & pinde nõ dubitare: se multos in oppidũ introducturũ: turresq̃ duas & oppidũ subsequẽte exercitu capturũ multis argumentis affirmauit. Frãciscо ea re pspecta: qa præsertim cõmeatuũ & pabuli indigẽtia ex briantinoꝝ finibus demigrari cõpellebat hanc nacto occasionẽ: modus oppidi capiẽdi placuit: præsertĩ cũ nec a tĩore nec a necessitate nata pfectio uideretur. Ad eá ré cõficiendá Carolus & uintimilianus diligũtur: qbꝫ ad se Frãciscus accersitis: q̃ cũ suis copiis: ut ostẽdimus: ab exercitu aberãt: qd sui sit cõsilii: & qd fieri uelit: ostẽdit: duobus dũcibus pter eorũ copias ualidũ equitatũ ac peditatũ ex oĩ exercitu delectũ Iohánẽq̃ ipsũ & duces q̃ iter nouerãt attribuit. Ipse aũt ut cõstituerat: exacta iã nocte media: ut illis: ubi opor teat: subsidio sit: cũ reliquo exercitu Modoetiã uersus magno silẽtio ire cõtẽdit. Dũ in itinere ab ducibus de iis: quæ ad Modoetiã egerint: certior fieri expectat: dies iã eluxit: q̃ erat ad Calẽdas februarias: & interim ad uicũmercatũ nõ longius ab Modoetia qnq̃ passuũ millibus puenit: interĩm cõcitato equo Caroli núcius refert: quãtos ea nocte Carolus labores ptulerit: q̃tũue dolorẽ cœperit: qđ eius ĩperata minus facere potuisset: nõ facile explicare posse: qđ nõ sua culpa: sed eoꝝ potissimũ quos sibi duces dederat. accidisset. docetq̃ de sec ũda noctis hora: ut erat cõstitutũ: Carolũ atq̃ uintimilianũ mouisse. Verũ ex itinere eos: q̃ ad mõstrãdum iter uenerãt seu ignorãtia qđ nõ scirent: p certo pmisissent: seu dolo eoꝝ ex oculis euanuisse. & q̃is totã nocté iuissent: tamen ppter tenebras & cõtinuũ hymbrem: & eos q̃ ab euntiũ ordine errore uiarũ excesserãt: multis passuũ millibus pactis sole iã exorto ad Caratũ uicũ: q̃ millia passuũ septẽ a Modoetia distat: Illos tandé pueniss affirmat. Quibus auditis Franciscus & si grauiter pturbatus: excusationẽ nõ æquo accipiebat aĩo: tamen eodem loco: ubi esset: Carolũ cõsidere: uintimillianũ uero Canturiũ reuerti: & bono utrunq̃ esse aĩo iubet: ea spe potiũdi oppidi derelictus: q̃q̃ nõ mediocriter angebatur: oĩsq̃ exercitus nõ tã rebus publicis q̃ sua salute diffidere uidebatur: qđ hostes post terga relictos cõtinuo affuturos oẽs existimarent: tamen & uultu hilari prodit: & aĩo infracto singulos equitũ ordines adit: primores quos uirtute ac fide pstare nouerat: nominatim appellat. oĩumq̃ animos confirmat: timorisq̃ opinionẽ leuare atq̃ tollere cõnat: & quẽadmodũ incolumes semp: uictoresq̃ sæpe p oẽm Italiã hactenus pduxisset: ita deinceps futurũ sperare eos uolebat: adeo ut non solũ cõmuni oĩum saluti, sed rebus ét psentibus ab se oportune consultũ iri iudicarẽt. Mox cũ ab ordinibus paululũ secessisset: ptinus ad se primo duces ductoresq̃ exercitus. cũ qbus de rebus bellicis cõmunicare solebat: deinde cũctos ordinũ præfectos equo atq̃ sub armis ĩ conciliũ aduocat. & quo pacto spes Modoetiæ potiũ dæ fefellisset: eos intelligere primũ ĩquit. Deinde ppont Sigismũdũ picinino adiũcto non longius sedicĩ passuũ millibus potẽtissimo exercitu abergo esse: a quo & a Mediolanensi populo: & a Modoetia a fronte facile uno tpre lacessi pmiq̃ possent: hortari singulos atq̃ rogare: ut qđ sibi cõsiliũ ĩ præsentia capiẽdũ sit: cogitarẽt aĩo paulisp. ac sentẽtiã deide dicerẽt. Horũ primi erant Roberthus Sãctoseuerinas. Christophorus taurellus. Salernitanus. Sacramor pmẽsis. Frãciscus & frẽs Sãcto seuerinates. & Paulus qdã romanus q̃ uermianus ẽrat copiis. Hi cũ multa ĩ utrãq̃ ptẽ disseruissent. & in unam eandemq̃ sentẽtiã conueniissent. reliqui paucis cõmemoratis eorũ dicta confirmant. Esse ubi constiterant. minime cõmorãdum. neque ob eas quas diximus: difficultates. obque recentem hostiũ in briantinos aduentum

unde discesserãt:remigrãdũ: ꝓterea qđ pro cõperto haberi poterat :hostes eoꝝ discessu cognito Adduã q̃primũ aut trãsisse aut trãsituros:&coactis co piis oĩbus:quas breui tp̃ris ĩteruallo facile ĩ unũ locũ cogeꝛ possent:magnũ exercitũ habituros Ex quo iudicabãt cũ nõ sine certissimo maximoꝙ periculo inter urbẽ Mediolanũ tãtũꝙ exercitũ castra facere possent:nec in Mediolanensiũ quoꝙ finibus diutius cõsistere copias in ꝑtes duas diuidẽdas. ac earũ alterã papiã:alterã Laudẽ dimittendas:urbesꝙ sũmo studio sũmisque uiribus ĩ fide cõtinẽdas.Vnde rursus ita acriter bellũ Mediolanẽsibus inferri:& illoꝝ agri cõtinẽter deuastari possent:ut eos ad pacis cõditiones accipiẽdas:si nõ quas Frãciscus ipse uellet:saltẽ honestas ĩduci aut cogi posse desperãdũ nõ esset.Videbat.n.plæriſꝙ ueneroꝝ exercitũ ob frumenti & pabuli penuriã nõ multos dies in Mediolanensibus posse ꝑmanere qđ neꝙ ab uenetis neꝙ aliunde tanta frumenti copia suppeteret: quã fame Mediolanẽsis populus eximeret:exercitusꝙ uno tp̃re aleret. At Frãciscus &si sibi ea quæ cæteri ꝑbauerãt:nõ ab ratione discedere uidebãt:qđ si ab hostibꝫ urgeret:id se cõsilii seq oportere aĩaduertebat:tamẽ longe se alio esse cõsilio ostendit.Ná cũ ꝑpemodũ inuitus e Mediolanẽsibus discederet:lõgioris q̃ põt moræ causas adducere nitit:atꝙ sic inquit:neꝙ esse ex eo loco nocte ꝓxima neꝙ postero die neꝙ ẽt prius abeundũ:q̃ de hostiũ motu atꝙ itinere cognosceret.Turpissimũ.n.putabat:nisi in extremo discrimine id consilii capere:qđ cæteri suasissent:neꝙ oĩno ꝑsens bellũ iã prope speratũ ad exitum tot laboribus piculisꝙ ꝓductũ esse ita repente:ut censuerãt: deserẽdũ neꝙ ĩtermittẽdũ.hostes sex & decẽ passuũ millia ab eo loco abeẽ:si iter ĩ se deflexerint:facultatẽ habere aut ĩ eos educẽdi:aut ad eas:quascõmemorauerant:urbes ꝓficiscendi.Fateri se insup:hostes hoĩnũ numero nõ militũ uirtute supiores:Quod aũt Iacobus picininus.qđ Bartholomæus collio. qđ Sigismũdus:cui belli sũmã ueneti tradiderũt:& rei militaris peritia & animi uirtute ualeãt satis cognouisse.Propterea uideri sibi nõ ex rumore aut opinione in eo casu:sed ex hostiũ rationibus motibusꝙ esse capiẽda cõsilia:cũ ex illoꝝ actionibus:qđ se facere oportuerit:satis doceret. Quæ cũ dixisset: iussit oẽs p uicũ ꝓximasꝙ uillas stationes facere.Dein qua uenerat:nuncios plures mittit:q̃ post suũ a Chalco discessum qđ hostes egerint: qdue acturi sint:speculent:excubent celeriterꝙ renũciẽt.Præterea:ne uti rumor p exercitũ regionẽꝙ uagari cœperat:fugisse uideret:sumpto cibo armatoꝙ exercitu cõtinuo Modoetiã ire pgit: oppidũ exiguo militũ numero oppugnare simulat.Ná cũ muro fossaꝙ duplici circũdaret: & firmo defensoꝝ p̃sidio munire:irritã & detrimentosam fore oppugnationẽ ĩtelligebat. Itaꝙ ostentatione oppugnãdi facta:receptui cani:atꝙ in castra redire oẽs iussit.Ab nũciis fit frequẽter certior:hostes eo die castra nõ mouisse.Idẽꝙ postridie eius diei feciſſe.Sed factis ĩ briantinos excursionibus:mũicipia quædã iuxta Aduã sita eo biduo oppugnasse:& ꝑter Imbersagũ ꝑ deditionem obtinuisse. Pontem ad Olginatũ rursus faciẽdũ curare:ubi paucis ante diebus ædificauerãt:postea:ut ostẽdimus:cõfregerãt:quo tridui spatio pfecto p̃sidioꝙ imposito:copiisꝙ ĩ briantinos traductis Sigismundus in Galbiato uico nõ lõge ab eo ponte cõsedisse:picininũ & collionẽ sibi statim adiunxisse: barrhũꝙ deinde mõtẽ cibarioꝝ inopia in potestatẽ redegisse.Frãciscus ubi præterõium opinionẽ reparãdi se atꝙ muniendi tã oportuno tp̃re sibi spaciũ dari uidet quæ ad resistendũ necessaria existimat:ad ea cõparãda pficiendaqꝫ se cõuertit:duo aũt ĩpræsentia ad bellũ gerẽdũ atꝙ cõficiẽdũ curanda maxime uidebãt.ut hostes ĩ primis ꝓhiberẽtur:ne se suisꝙ insciẽtibus campestrẽ in planicie:qua Mediolanũ petẽtibus iter liberũ pateret:descẽdere possent:qđ si ui facere conẽtur:ꝑlio cõtenderetur:Alteꝝ uero:ita fruméto atꝙ oĩ cõmeatu Mediolanẽses ĩtercluderẽtur:ut nihil ad eos ulla ex ꝑte ĩportari posset.Ná tãta ĩ ea urbe fruméti penuria creuerat.ut aureis nũmis bisdenis & amplius magnis sæpe cõtẽtiõibꝫ modius uænundaret: quo questu ducti nõ tã ex hostibꝫ q̃ ex nr̃is uectores q̃plurimi:q nullã bonoꝝamissionẽ

aut corporis ſuppliciũ uerebãtur. q cquid fruméti paniſue humeris iumen tiſq; poterãt: p diem atq; nocte Mediolanũ cõportare nõ ceſſabant. Quibus rebus ĩ hunc modũ puidit. Oẽs temploꝝ turres quas rurales locis patẽtibꝫ pro eoꝝ tutela munierãt: & arces: quæ ĩter ſua atq; hoſtiũ caſtra intercede bant: pedite cõplet. Idẽ de Meltio facit: qđ ẽ oppidũ inter uicũ mercatum & Adduã pari fere ſpacio poſitũ. Dein municipiis ꝓximis totiq; ſeprenſi oræ magnũ foſſoꝝ numerũ ĩperat: qbus caſtra ibidẽ foſſa & aggere munienda ſũmopere curat. Idẽq; Carolũ ad Caratũ foſſoꝝ parte attributa facere man dat. & quoniã caſtra utraq; milliũ ſeptẽ paſſuũ ĩteruallo ĩter ſeſe diſiunge bant: ad uicũ quendã quẽ Seréniũ uocant medio itinere ſitũ lohánẽ fratrẽ cũ pte copiarũ mittit quẽ edocet: ut ſũma celeritate caſtra foſſa & aggere circũdet. Vintimilianũ ꝑterea: q ut demõſtrauimus: Canturii manebat: ad monet: oppidũ diligenter ſeruet: frumentũ ex locis finitimis eo cõportari ſtudeat. Id. n. oppidũ cũ quinq; paſſuũ millia ab Caroli caſtris: totidẽq; ab urbe Como abeſſet. & ad hoſtes ꝓhibẽdos: & ad Comẽſibus nocẽdũ erat lon ge aptiſſimũ. His oĩbus Frãciſcus ĩperat: ut de hoſtiũ rebus ſcire ſũmã dili gẽtiã induſtriãq; adhibeãt: & ſiqd facto opus eſſe cognouerint: quãprimum aut fumi ſignificatiõe au t bõbardaꝝ cõſtrepitu ſimul & nũciis alter alteri nũciẽt: ita ut ſeu ad ferendã ſociis opẽ ſeu ad hoſtibus repugnãdum: ſi Me diolanũ ꝓficiſcanẽ: celeriter oẽs opportuno tẽpoꝝ atq; loco adeſſe poſſint. Per hunc modũ ab flumine Addua uſq; Comũ ne hoſtes in planiciẽ deſcen dant: Mediolanẽſesq; hoſtibus iungãtur: neue ĩ urbẽ ab ea pte cibariorum quicq; ĩportet: ſatis ꝓ reꝝ ꝓſentiũ cõdiciõe ab ſe puiſũ exiſtimabat: Ne ãt ab partibus reliquis ullo Mediolanẽſes cõmeatu ſubuenirenẽ: papienſibus laudẽſibus atq; iis oĩbus: q Mediolano proximi ſũt: & ſuo parebãt imperio ꝓnunciari iubet. & ſiq iuuerint: eos ultimũ eſſe ſuppliciũ paſſuros: ut aũt ſiqd hoꝝ Mediolanũ ĩportaret: ſcire ac ei rei mederi poſſit: & ĩ urbe explo ratores cõſtituit: & aliis multis in locis cuſtodes ponit. His cõſtitutis rebus unũ tantũmodo ad bellũ ſuſtinẽdũ maxíe neceſſariũ deeſſe uidebatur: ut frumenti copia ad ãlendũ exercitũ adeſſet: cũ & ipſe magna quoq; fruméti difficultate ꝓmeret. Nam q ex laude cõmeatus ĩportabãt: uix tertiæ militũ parti ſuppetebãt. Huic tã grauĩ incõmodo ſic occurrere inſtituit. Inqréda amicoꝝ hortea iubet: q ĩ Mediolanẽſiũ finibus & ab ſe nõ lõge ihabitabãt penes quos in ſeprenſibus nõ exigua tritici copia reperta é. Ea re nunciata Frãciſcus qua miꝝ ĩ modũ cruciabaẽ cura leuatus bene ſperaẽ cœpit. Na m tãta cõmeatus inopia preſſus nõ diu p ea loca exercitũ cõtinere poſſe aĩad uerterat: Quod cũ Mediolanẽſes nõ ignorarẽt: ſummã ſpẽ ĩ ea re ponentes: qbus ea ſola ſuæ ſaluti relicta uidebaẽ: audaciores in dies ptinacioresq; ad calamitates pferrẽdas efficiebanẽ. Ab amicis igiẽ parte quadã tã neceſſario tẽpe ſubueniri petit: a qbus facile obtinet. In his Philippus maria uicecomes Gaſparis filius egregiũ præ cæteris đ ſe officiũ ꝓſtitit: q & ſi ab Mediolanẽ ſibus quotidie multis pollicitationibus ſollicitabaẽ: tamẽ ſingulari fide cõ ſilio ope opera nullo unq; tpe ei defuiſſe uiſus eſt. At aliis uero quos nõ bo no in ſe aĩo ſciebat poſtulatisq; ſuis minime ſatisfacturos arbitrabaẽ quod iã cũ Mediolanẽſibus clã ſentiebãt: ui aufferẽdũ ſtatuit. Itaq; p eius regionis pfectũ iubet municipes atq; ciues oẽs in cõcionẽ accerſendos. Præfectus de rebus grauibus atq; gratis auctuꝝ ſe ſimulat: & cõcione ſoluta ſuſpectos re tinet ac in carcerẽ cõiicit: Quo facto Frãciſcus q cq̃d fruméti in retentorũ mũicipiis arcibuſq; repperit: quo iã multis ex cãpeſtribus locis magna tri tici uis erat cõgeſta: militibus metiẽdũ mãdauit: ex quo rei frumẽtariæ ne ceſſitati ad multos dies ſatisfecit. His rebus cõſtitutis munitionibusq; ꝑfec tis Frãciſcus maiorẽ ad reſiſtẽdũ ſpiritũ ſumit: hoſtiũq; multitudinẽ mino ueret: quos animaduerteret nihil oĩum uelle minus: quam ſecum manum conſerere uſque adeo diuinam eius ſapiẽtiã & ſingularẽ animi magnitudi nẽ formidabant. Dum ad eos laceſſendos animum uertit: forte briatinorũ primores: de qbus ſupra mentionẽ fecimus: ad eũ ueniũt poſtulatũ auxiliũ

docent municipia & quas ꝑ eoꝝ tutela munitiones fecerãt: ĩ eius fide com
muni nobiliũ uolũtate seruata: & quoad fieri posset seruãda decretũ: nec ꝑ
inde se mereri tam ꝓpinquis hostibus ita oĩno ab eo deseri. Hac Frãciscus
tã egregia amicoꝝ fide ꝑspecta: quos iã se hostibus ꝑmisisse putabat: Rober
thũ & Salernitanũ ualido equitatu peditatuq; utriq; attributo eo celeriter
mittit. hi e munitionibus hostibus ꝓximis frequẽtius erũpentes de supiore
loco eos lacessebãt. Nã municipia collibus æditis sita uenetoꝝ castris ĩpẽde
bant: atq; ex ea re pugnæ nõ tã diurnæ: quã nocturnæ cõserebãtur: hostesq;
minus longe lateq; uagari. Dum aũt hæc gerũtur: uintimillianus q Cantu
rii ut ꝑdiximus: ĩ hybernis erat: magnæ potiũdæ pecuniæ gr̃a adductus: cũ
uenetoꝝ legatis de suo ad eos trãsitu ac de oppidi deditione & lacobus itẽ
picininus: cuius animũ ĩmoderata dominãdi libido quotidie uexabat cum
Frãcisco certis cõdicionibus de suo ad eũ reditu: deq; ueneti exercitus dire
ptione uno atq; eodẽ tp̃re clã agere cœperũt. At Frãciscus: tã & si postulata
picinini dura nimis & grauia uidebãt: tamẽ cũ ad uictoriã de hostibus con
sequẽdã nihil omittendũ putaret nõ castella atq; oppida solũ: quæ ĩ placẽ
tinis a Ppilippo duce cõcessa Nicolaus eius pater ia possederat: sed ne qdẽ
placentiã urbẽ: q̃ opere maximo postulabat: denegãdã existimauit. Hæc cũ
Luchini palmerii utriq; fidissimi opa secreto paucis diebus tractarẽt: picini
niq; postulatis oĩbus annuendũ Frãcisco uisum esset: & quo magis petenti
morẽ gerat. & cõuẽta secretiora sint: maiorisq; fidei robur atq; cõstãtiã ha
bere uiderẽt: sua ipse manu trãscribit: moxq; ad eũ ꝑ Luchini inter nũcium
deferenda iubet hortatq; simul ut ea quæ ĩter sese de hostibus castrisq; di
ripiendis acta sancitaq; essent: ꝓpediẽ conficienda curaret. Sed. n. picininus
priusq̃ ad eũ cũ scriptis missus ꝑuenisset: mutato cõsilio uenetoꝝ ꝑtes seq
statuerat Quod ut postea cognitũ ẽ: his fecit de causis. Quod cũ memoria
teneret nõ solũ recẽtes sed ueteres ẽt iniurias: eidẽ suã suoꝝq; saluté non sa
tis tuto cõmittere posse putabat: ꝑterea ꝑhorrebat ipsa natura ob antiquũ
odiũ Sphortianũ nomẽ & Frãcisci gloriæ ĩuidebat: Dubitabat insup: ne ex
illius felicitate infelicitas sibi atq; ꝑnicies pararet. Luchinũ igit̃ ĩmerito re
tinet: ꝓtinusq; ad Sigismũdũ legatosq; rem defert: lõge aliter q̃ fuerat. Nã
cũ se de fide ĩ suspicionẽ legatis uenisse ĩtellexisset: sui purgãdi cã qcqd cũ
Frãcisco Luchini opa egerat ĩiussu suo atq; se ĩsciente egisse Luchinũ insi
mulauit. hũc deide ne suos cuiq̃ dolos patefacere unq̃ posset: noctu laqueo
suspendẽdũ iussit. Quod ubi Frãciscus resciuit infelicẽ insontis amici casũ
cõmiseratus uæhemẽter indoluit: ꝓmisitq; ullo si unq̃ tp̃re posset bello se
se eius mortis ĩmeritæ fore ultorẽ. Interĩ uintimilião uenetoꝝq; legatis cœ
ptũ ĩtem sese negociũ ꝑficere festinãtibus: fiebat de ea re Frãciscus nõ modo
ab oppidi ꝑfecto quotidie certior: ueꝝẽt a nõnullis ex ipsius uintimiliani
familiaribus atq; domesticis: qbus rẽ ipse crediderat. Cõperit ꝑterea multis
ex ꝑtibus ẽt ex hostibus rẽ esse certissimã: & iã ĩteruentu Corradi aluianen
sis romani ex uenetoꝝ eqtũ ꝑfectis ꝓpe cõfectã: atq; ob eã cãm grandẽ pecu
niã Bergomũ delatã. Quã qdẽ rẽ & si Frãciscus ægerrime ferebat: ꝑcipue q
eũ in locũ deductũ se uideret: ut quẽ ꝓpter eius spectatã rei militaris disci
plinam atq; uirtutẽ admodũ diligebat: ĩ eũ manus iniicere cogeret: quin ẽt
multũ de sua existimatione eo ꝑsertim tp̃re inde diminutũ iri: & maliuo
lorũ atq; detrahẽtiũ linguis magnã de se detrahendi occasionẽ præberi ani
maduertebat: tamẽ cũ satis supq; ꝑ supiora tp̃ra hoĩnis uitã mobilitatẽq;
nõ ignoraret: & piculi magnitudinẽ cogitaret: uisum ẽ: non esse amplius cũ
ctandum quin huic tam manifesto grauissimoq; piculo ꝓspiceret. Ea re ad
multã noctẽ cõstituta: die postero mane summo duodecim eqtũ cohortibus
ex castris: qbus Karolus ꝑerat delectis: Cãturiũ celeriter ire cõtẽdit: & ne de
suo uintimilianus aduẽtu cognoscer̃ quicq̃ possit: certos ꝑmittit eqtes: qui
cunctos Canturiũ præire uolentes itinere prohibeant. Ex quo factum est ut
prius ad oppidum omnibus copiis peruentum sit: quide suo accessu quic
quam uintimilianus præsentire potuisset. Is admiratus tantam rei nouitatẽ

statim pedes magno cũ pallore Franciscũ adit: cui aduentus cãm ꝑcunctãti Frãciscus respondit: eo se accessisse: ut exinde Comũ petẽs ciuibus se ostẽderet: qđ ab nõnullis esset suasus: si corã ipse urbis mœnibus propinquaret: futurũ: ut statim ab ciuibus ĩ urbẽ reciperet. At Frãciscus ubi uidet ita libere ad se uintimillianũ uenisse pro suo miti ĩgenio animiq; bonitate retinẽdi eius sentẽtiã mutauit. Quod cũ ꝑ portã alterã: quæ ad Comensem spectat urbẽ facile se fugæ mãdare potuisset: culpa illum uacare credebat: & si qua esset: leuẽ putabat. ob id ignoscendũ ei iudicat & quæ de ipso dicta fuerant: & sui aduentus causam aptius explicare: atq; oĩbus rebus in fide cõfirmare atq; cõtinere deliberat. Ea re cũ Andrea birago. Aloysino bossio. Petro posterla aliisq; ꝑpaucis cõicata: a qbus multis argumẽtis cõtrariã ĩ ꝑtẽ adductis: cur oĩno cõpræhendendus esset: Illũ tãdẽ ĩuitus ac fere lachrymas retineri iussit: adhibitisq; custodibꝫ: q eũ honeste seruarẽt: q̃primũ ĩ castra reuersus ẽ: quẽ triduo post laudẽ deinde papiã his cũ mãdatis misit: ut ꝑter libertatẽ nihil ei ad uitæ usum uoluptatẽq; ꝓhiberetur. Interea uigesimũ iã diem mensis attigerat: & Mediolanẽses tanta cibarioꝝ inopia laborabãt ut neq; belli ĩpensam neq; incõmoda amplius ꝑferre possent. Nã cũ nouissime ad extremã rerũ oĩum calamitatem uniuersa ciuitas deuenisset: multi erant ꝑsertim inopes: quoꝝ ea urbe ingens oĩ tꝑre ẽ numerus: q ad tollerandam famẽ nõ tã equos asinosq; q̃ canes: nõ minus feles q̃ mures edebãt. Nã nihil erat tã sordidũ: & qđ natura abhorret humana: qn ab exurientibus arriperet. Quas ob res magnæ sæpe cõtentiones ac tumultus oriebantur. hærbis radicibus ullo absq; cõdimẽto utebãt. Vinũ nisi ditior gustabat nemo. Multi ẽt: quos uel egestas uel senectus uel morbus aliquis uexabat: quoꝝ infinita pœne multitudine ciuitas ipsa repleta erat: fame cõfecti ꝑ domos ꝑq; uias passim peribãt. Ex quo multæ ac magnæ ubiq; ꝑ urbẽ querelæ lamẽtationesq; fieri. Vbiq; ploratus assidue audiri. Oẽs extrema ĩ miseria uersari. Quisq; suæ q̃ alienæ salutis rationẽ potius habere: & nemini tamẽ ꝑterq̃ đ libertate loqui licere. Quibus ex rebus fiebat: ut populares: q se hostiũ arbitrio tradere. q̃ domi stantes fame perire malebant: urbe cũ uxoribus atq; liberis egrederẽtur: & ꝑ campos uitam miserabilẽ traherẽt: Quoꝝ magna ꝑs consentiẽtibus magistratibꝫ ad proxĩa municipia atq; oppida diuertebat & iunctis atq; sublatis ad cælũ manibus dei misericordiã ĩplorabat. hos municipes misericordia moti excipiebant. Quod cũ resciuisset Frãciscus regionũ militũq; ꝑfectis ĩpauit: ut Mediolanẽsiũ neminẽ recipiãt. cibo auxilioq; nullo iuuẽt: & ĩ urbẽ rursus redire cõpellãt. Præfectis ĩperata facientibus: hoc multis accidebat locis cũ mulieres quæ infantes ad ubera gestabant: filiosq; paruulos secũ trahebãt: & adolescentulæ ĩsuꝑ multæ per deserta uagarent uitæ alimẽta quæritãtes: & necubi adiumẽti quicq̃ ĩuenirẽt: & ĩ urbem reuerti nollẽt: ꝑ rura inculta perq; nemora latitabant: qbus tantũmõ hærbæ cibus: aqua potus erant: qđ peregre emori quã in urbẽ redire malebant. ac tandẽ lassitudine & fame ꝑssæ deficiebãt: ĩter quas multæ nuptæ innuptæq; uitæ sustinẽdæ gratia: corpus ad cuiusq; libidinis usum ꝓstituebant. erant. n. a uiris maribusq; pubertatis ãnos superantibus ꝑꝑ captiuitatis cruciatusq; metũ oĩno derelictæ: ꝙ cũ ad ĩpietatẽ quãdã a nonnullis Francisco ascriberet: ita respõdebat. Quod & si id inuitus agebat: ferebatq; dolẽter urbẽ amplissimã atq; populosissimã tot detrimẽtis affici nõnulloꝝ ꝑsertim̃ pessimoꝝ ciuiũ causa: tamen si sibi uincendum decreuisset. sic ius belli ꝑsentiũq; tẽporũ cõdicionẽ ferr̃. Sic ẽt eorũ q reip. ꝑerant peruicaciã atq; temeritatẽ postular̃. Quãdoquidẽ nulla alia belligerẽdi ratiõe q̃ fame subigi posse Mediolanenses plane aĩaduerteret. hostes ĩterĩ quo ĩ periculo ciuitas sit: crebris lr̃is nũciisq; edocebãt: atq; orãtibꝫ ĩstãtibusq; quotidie legatis Mediolanẽsibꝫ: ut ꝑitur̃ urbi cõfestĩ succurrer̃ uelĩt: dies atq; noctes ĩ capiẽdis cõsiliis cõsũebãt: nec qd potissimũ agẽdũ sit: satis đcerni põt. Duonãq; ut ferebat: & postea apte cognitũ ẽ repugnabãt. Sigis. timor: & uenetoꝝ uolũtas: Nã Sigismũdꝫ FR. cõgressũ ꝑlurimũ formidabat: cũ ob Polysenam

uxoré suá Frácisci filiá suo iussu ĩmerito necatá: quo pr̃em acerbiore dolor̃ p̃meret: & ne ꝓpter ĩexplebile & exacerbatũ ĩ ipsum pr̃em odiũ uirilé ex ea ꝓlé susciperet: & Polysená pellicé: q̃ ꝑdite adamabat: deĩde ĩ uxoré duceret & ita mulieré ĩgenuá atq; pudicissimá acerbissima morte affectam pestifero morbo correptá simulás uita functá uulgari iussit: tũ ét ob graues alias ei ꝑ supiora tp̃ra illatas ĩiurias: & ĩsigné diebus ꝓximis cõtumeliá: cũ & ĩ cõcionibus: & palá ĩ exercitu sæpe gloriaret: sicut supioribus annis Franciscum Sphortiá toto piceno eiecisset: ita se tota ét cisalpina gallia eiecturum: & ob eas res castroꝝ mutationé mirũ ĩ modũ dissuadebat: qđ hosti ꝓpius admouere: piculosum esset. Propterea qđ cũ pitissimo atq; fortissimo duce confligendũ erat: neq; quo minus decertaret: si Mediolanensibus ferri auxilia uoluerint fieri posse: neq; esse ita temere cõmittédũ: ut duæ resp. uno tp̃e fortunæ casibus subiiceréť: demõstrabat ꝓinde uideri sibi Mediolanéses. quo sese paululũ sustineát: cohortádos: qđ si audierint: esse ullo absq; discrimine illis partá uictoriá: quia ꝓpter fruméti & pabuli ĩopiá non diu hostes in Mediolanésibus futuros ĩtelligebat. Hanc sententiá ueneti legati cõfirmát nõ piculoꝝ uitádoꝝ cá: sed ut defessi desperatis rebus ii ciues: q rép. gubernabát: qq; plurimũ uerebáť: ne ĩ Francisci manus deuenirét: urbem uenetis traderét: q̃ qdé Leonardus uenerius: qué: ut supra ostédimus: Mediolanũ ueneti legatũ miserát: cũ nõnullis ciuibus tentauerat: populũq; quotidie ad ꝑferẽdas forti aĩo necessitates cohortabať. Atqui: ut: Mediolanéses ex die indié eius auxilii spe nutriréť: qđ illis se laturos ueneti simulabát: ꝑ exercitũ ꝓnũciari Sigismũdus iubet: dieꝝ quattuor cõmeatũ miles qsq; cõpararet. Oés ĩ castra absentes regrediáť: ac magná deĩde fruméti copiá ex trásaddua nis bergomensibusq; cõstitutũ citra adduá quendá ĩ locũ cõferri: quo celerius Mediolanũ ĩportari possit. At Frácíscus ubi hæc non tá ab exploratoribus: q̃ multis amicoꝝ nũciis cognoscit. Nec posse p̃terea Mediolanésem populũ amplius se sustinere: qn arma sumat: & ĩ magistratus tumultũ excitet suos quoq; milites quo paratiores sint: admonet: & q aberát: statim ĩ castra redire cogit & quoniá hostes: ut demõstratũ é: magno eqtũ ac peditũ numero supiores erát: quos ꝑ suo iudicio atq; eoꝝ officio ĩ táto Mediolanensiũ discrimine p̃lii fortuná tétaturos: ĩpetũq; aduersus suoꝝ castra ꝓpediẽ facturos arbitrabať: oĩbus ex ꝑtibus relictis oppidis copias cogere: exercitũq; recenti milite augere dies noctesq; non desinit. Fretus. n. ueteranoꝝ militũ robore cæteroꝝq; uirtute atq; fide statuebat: si hostes in quápiá castrorum ꝑtem uĩ facerét: aut ĩ planicie: uti rumor uagabať: descéderét: cõtinuo eos ĩ uadere: & p̃lio apto decertare. Ná cũ nihil uictoribus ĩpeditũ: uictis nihil tutum esse soleat: si uicerit: ubiq; se uicturũ: sin minus: qcquid in Mediolanésibus obtineat: cito amissurum sciebat.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXI.

MEdiolani ĩterea discordiæ simul ac seditiones increbrescere. Diuina oĩa humanaq; misceri. Iá oés qui fucato libertatis studio tyránidi p̃erát: nulli metui: nulli terrori esse. Quare cum magnitudo mali magnos æque ac ꝑuos corripuisset: puniuersam urbé uariis ĩ locis tumultus fieri. Oés obstipere ꝓlatus ubiq; esse. clamores cælũ terráq; confundere. Quo factu é: ut mussátibus cæteris: nec ĩ apertũ iam marté ire audétibus a porta noua salutis initiũ cœptũ sit. Imperarát publicæ libertatis prĩcipes. ne q̃ portaꝝ consiliũ fieret: nisi quádo & ꝑ quos ipsi iussissét. Delegerát. n. quos uel rudes eé reꝝq; ĩperitos ĩtelligerét: uel suæ deprauatæ métis fautores. Hi oés cõuenerát ĩ téplũ Sáctæ mariæ scalaris. ut aliqd cõfingerét: quo ignata plebs spe inani pasceret. & cõcepta pestis ꝓduceret. donec a uenetis & res frumétaria

& auxilia quæ dicebant: in urbē reciperent. Id uero aliud nihil erat: quā laborante afflictāq; ciuitate uenetis tradere: erāt extra locū: ubi consultantes conuenerāt ciues duo aīo nō desides: & tyrānicæ coniurationi mīme grati Petrus cotta: & Christophorus paganus: qui p̄sentē īter sese calamitatē quærebant: & quæ salus: aut q̄ consiliū ærūnis eo⁊ afferri posset: cōmentabant. Aduenientesq; munitatī alios ciues nō fortiter minus q̄ prudenter ad bonū publicū hortabant. Alii alia respondere: quēadmodū aī cuiusq; uariis perturbationibus essent affecti. Cū p urbē increbuisset rumor: iā portā nouā ī armis esse. deque publico statu in eo Sāctæ mariæ tēplo agitari: nōnulli ēt ex aliis portis nō gregatī sed sigillatī cōuenerūt. Quæ res posteaq̄ tyrannidis principibus cognita est: mittūt Lāpugninū biragū collegā suū uirū callidū & non infacūdum: eos ciues q̄bus posset uerbis deliniret: hortaretq; domū abirent: futurū ānuncians: ut rē oēs auditent gratā & salutarē. Ad hāc oratōem ita oēs excāduerunt: ut uix sine magno periculo se inde eripere potuerit. Nec multo post Dominicus pisaurēsis publici p̄sidii præfectus: iusticiæq; capitaneus: quē ibi picininus reliquerat cū magna lictorū & satellitū manu eques aduenit laqueos p multos secū ferēs ad eos uel plectēdos: uel perterrendos: q eo loci iniussu principū conuenissēt. Quod ubi cognitū est: euestigio ciues templū egressi in dominicū īpetū faciunt: & in fugā uertūt. Deinde more patriæ quēadmodū in huiusmodi tumultibus fieri solet tanq̄ aduersus patriæ hostes tēpli cāpanæ pulsant: quo ciues oēs tyrānidi īfesti undiq; continuo illo conuenirēt: quo signo nō sine magna trepidatōe plærīq; conuenere: q īter sese qd agendū esset consultātes decreuerūt unū aut duos ueluti duces coactæ multitudini p̄ficere. Hi fuere Gaspar uicomercatus: & Petrus cotta: haud rerū ignari. Sed Gaspar bellicæ⁊ peritior: q ab ipsa usq; adolescētia sub Francisco Sphortia meruerat. Nec multo post eodē accessēre cū alii nonnulli: tū Iohannes stāpa cū quatuor frībus iuuenis sane & manu promptus: & aīo ad ulciscendū acerrimo. Quare ex cōi omniū cōsensu factus ē īpetus in curiā principū: sed ii cū forti multaq; factiosoꝝ ciuiū manu sese munissēt: conatus oīs frustra fuit. Quin cū utrīq; in ipso Arengi foro ut uulgo dī: mutuis uulneribus confoderent: tandē iuadētes illi paulatī pugna cessere: plærīsq; ēt fuga saluté quærētibus. hi cū recta peterent Orientalē portā: Franciscus qdā ex triulcia familia adolescēs: q uulnere esset affecto cōuersus ad fugiētes. Quo fugimus: inqt: cū nos īsequat nemo? Qua uoce exaudita mox Christophorus pugnanus excepit: inquiēs. Nōne hunc adolescentē auditus? Quo. n. fugimus homines ignauissimi? Ex quo rursus ad Gasparē conuersi oēs: q erat in extremo agmine: frustraq; fugiētes reuocabat: se recipiūt. Nā Petrus cotta cū uidisset tātā aīoꝝ mutationē atq; discordiā se īde amouerat extra urbē abiturus: aut salutis seruādæ gratia: aut festino equo Franciscū auxilii cā petiturus. Is dū concitato equo īter facit: īterceptus ab iis: qui portā Comēsem p̄sidio seruabāt: in carcerē coniicit. Gaspar ubi oēs rursus in unū cōuenisse uidet: accōmodata orōne ad bonā spem uīcendūq; adhortatus: ne se a cœptis conatibo subtrahāt: & monet: & rogat de mōstratoq; si secus fecerīt fore: ut in sequēti nocte singillatī inimicoꝝ iussu captiui facti obtruncent. Quod si una oēs fuerīt: nō mō nihil mali posse accidere: sed perditis inimicis secūda oīa euētura. Nec credendum eē inimicoꝝ blādiciis. Miserāt. n. principes subdolū nunciū: q oēs hortaret. ut positis armis singuli domū repeterēt: cū postridie futuꝝ doceret: ut & bene cōsuleret reip. & peccata oīa atq; tranqlla forent. Quibus auditis oēs maiore aīo maioribusq; uiribus aduersus inimicos irritātur. Melchior marlianus cū nō mediocri armatoꝝ manu auxilio uenerat: animūq; pugnātibus addiderat. Dubitabat de Ambrosio triulcio: q ut erat aīo audaci & temerario: contraria sentire uidebat. Cū inter consultādū nōnulli dixissent. optimum qua dux Maria uidua philippi quondā uxor in postrēa habitabat curia per posticū iter ad inuadēdū esse: qd ea pte minus erat custodiæ: idq; alii nonnulli affirmassent: Quidā Iohānesandreas tuschanus subdidit. ego ut t

ſpero:tutū īgreſſū tradā eo oſtio:quo a poſteriore pte itur ī curiā. Nā illac mihi aditus ſp patet ad Mariā ducē. Itaq; cū nox lā eſſet: Adoleſcentem oēs ſūt ſecuti. Venit ille ad oſtiū:& cū ſignū dediſſet:ut cōſueuerat: illico ualuis patefactis ingredit. hunc Gaſpar & Iohānes ſtampa & ciues armati pmulti ſubſequunt. & deinde reliqua multitudo maxīo īpetu in curiā ē recepta: Quæ res ubi & ſtrepitu & clamoribus ē audita:q in anteriore erant curia: oēs in pedes ſeſe dedere: Quo tpe magnus ciuiū nūerus p anteriorē lanuā ī curiā irrūpere:& cælū ac terrā fragore uocibuſq; cōfundēt. Gaſpar & Iohānes primi ſcalas aſcēdere. Cætera turba confeſti ſubſeq. Sed ubi tandē p īterius deambulatoriū:qđ ſurſū ē:deuenīt ad illud oſtiū:quo itur ad id cænaculū q; īteriori adhæret turri:ubi libertatis prīcipes reſidebāt: occurrit ad ueniētibus Leonardus uenerius uenetoꝝ legatus. Qui cū īſolentius īgruētes ciues appellaret:ſeueriuſq; accuſaret:illico multis cōfoſſus uulneribus cecidit:q ꝑerant magiſtratui pterriti tanto facinore in fugā ſe oēs uertēt. Itaq; uniuerſa curia potiti ciues:ac e truculētiſſimæ tyrānidis iugo patria liberata:ad ſingulas portas cōcurrere. Vnde q ꝑſidio fuerāt collocati: metu pculſi:alii ſe continuo ſurripuerūt. Alii pſuaſi ultro portas dedidere. Vna relīquebat porta romana:quæ firmiſſimo munita ꝑſidio nullis neq; ſuaſionibus neq; minis cōcedebat:freta illa qdē Ambroſio triulcio ls unus pinde ac in porta princeps reliqs ciuibus acerrime reſiſtebat:nō q; poſſet: quæ gerebātur īpedire. Sed qa poſteaq; aīaduertit nullā eiuſmodi peſtiferæ libertatis ſpē eſſe relictā:nouitatis prīcipibus ſociū ſe adiūgere uoluiſſet:quo Franciſci aīum eo beneficio ſibi recōciliaret. Sed ubi multi eū phumāe ſūt allocuti & Melchion marliano affinis nō ſolū adhortaret:ſed & rogaret oraret q; ne a cæteris ciuibus unus diſſentiret:maximūq; & īminentiſſimū periculū ꝑſpiceret:uix tandē coactus cōceſſit. Cū iā uniuerſa ciuitas cōſentiret:ac oēs rē geſtā laudibus ferrent ad cælū:dieſq; illuxiſſet:prīarii ciues conuenērūt ī Sanctæ mariæ ſcalaris tēplū:unde tā ꝑclari facinoris ut demonſtrauimus emanarat initiū. Multa in ea cōſultatōe diu ac multū īter ſe diſſeruerunt: cū plures uellēt liberā ciuitatē & principē nullū admittere. Nonnulli francorū regē. Sabbaudianorū alii ducē. alii Alphonſū regē accerſendū cēſerēt:q tāti prīcipatus adminiſtrationē ſuſciperet:aliis pōtifex maximus placere. Venetos cuncti odiſſe Franciſcū Sphortiā r oīare nēo audere ſiue pp recens bellū:quo in tantā eſurie uniuerſus populus eſſet redactus: ſiue ob uetus odiū:qa cū uenetis ſocietatē iniſſet. Quom ī tā uariis ciuiū uolūtatibus nil ſani conſilii diſcerni poſſe uideret:tū Gaſpar aut q; ita ſentiret:aut qa Franciſco ſub quo:ut diximus:diu meruerat:ſūmo eſſet affectus ſtudio:ſic accurata orōne oſtēdit. Nihil magis reip. Mediolanēſi cōmō foꝝ:quā ſi Frāciſcus Sphortia ī ciuitatē reciperet. itaq; omniū primū demōſtrauit de ſtatu publicæ libertatis nullā haberi poſſe rationē:nō mō qđ inteſtinis diſcordiis ac ſeditionibus uniuerſa ciuitas laboraret:uerūetiā qđ oī exhauſta pecunia āplius bellū ſuſtinere:undiq; hoſtibus circūſepta in tāta rei frumētariæ penuria intolerabiliq; fame nullo pacto poſſet. Sūmū pontificē & Caroluſ atq; Alphonſū reges ꝓpter longius locorū īteruallū auxilio eſſe q poſſe diceret eos ſua plurimū opinione fallī. At Sabbaudianū ducē nullaꝝ eē oī nouiriū. Itaq; aut uenetis ſuccūbendū eſſe:id qđ oī morte calamitoſius foret:aut Franciſcū philippi ducis generū & adoptōe filiū uel hērditario quodā iure admittēdū:q eo īgenio ea hūanitate & māſuetudine ſit:ut nō reip. dominus:ſed pinde atq; cōis qdā Mediolanēſiū oīum ſocius atq; pater futurus eēt. Præter eū neminē eſſe:q uno die & bello & rei frumētariæ īopia oppreſſā ciuitatē liberare poſſet. Vix credibile ē:quā breui momēto oēs oī animi ī eū ipſum Frāciſcū cōuerſi ſunt Decretū:ut celeriter ad illū Gaſpar proficiſceret:& quæ eſſet publica uolūtas:eū doceret: & q; primū urbē peteret:& īgredi hortaret. Cū his de rebus Frāciſcus crebris nūciis factus eēt certior: p Leonardū garimboldū & quēdā Aloyſiū tubicinē:cōtinuo hoc tā felici nuncio lætus deo īmortali gratias agit: Deinde caſtroꝝ equitū ꝑfectos ꝑci

pue Roberthũ atq; Salernitanũ:q hostibus:ut ꝑdiximus:ꝓximi erãt:edocet: ut ĩ armis sint:uel ad ĩuadẽdos hostes uel Mediolanensiũ ad urbẽ petendã prĩo nũcio signoq; parati.Cæterũ Mediolanũ celeriter mittit cũ iisdẽ nun ciis ac ducibus:q quo ĩ statu res sint:q due opus sit facto cognoscant:atq; re nũciẽt.Interĩ:ubi dies uenit:cõuocato concilio:qd nã ĩpræsentia sit utilius atq; magis necessariũ:aut ĩ hostes toto exercitu ꝓficisci:quos adeo repẽtina regẽ Mediolanẽsiũ mutatõe ꝓterritos facile arbitrabãt:aut Mediolanũ ꝓpe rare:ciuiũq; aĩos dispositis armis ad bene qeteq; uiuendũ ꝛfirmare ꝓponit placuit maiori ꝑfectoꝝ pti in hostes celeriter contẽdere. At Frãciscus ꝑfec torũ cõsiliũ urbe nondũ ĩ ptãte recepta ĩprobat ac eẽ Mediolanũ properã dũ demõstrat.eius igiẽ cõsilio cõi oĩum uoce laudato:cũ peditatus eq; tatusq; delectu quẽ tunc apud se hẽbat celeriter Mediolanũ ire contẽdit. Cui in itinere nobiles q̃plurimi obuiã occurrunt:cõsultãt cõgratulanẽ:& ut confe stĩ ad capessendũ urbis ĩperiũ maturaret:hortanẽ.Paulo post Gasparẽ com perit ad se maturantẽ:q itidẽ eũ ad urbẽ celeriter proficisci hortaẽ: qđ res ꝑ nõnulloꝝ audaciã:q eã nouitatẽ molestissime ferebãt:nullo adhuc ĩpe rãte in magna erãt trepidatõe atq; piculo positæ.Quibus cognitis:male su os eo mane cõsuluisse aĩt:q ꝓtermissa ad urbẽ profectõe ad ĩuadendũ hostẽ iter faciẽdũ suasissent:Cæterũ ĩfinita pœne populi multitudo:qua Francis cũ uenturũ existimabãt:effundiẽ:tum noui principis uisendi studidio:tum cibi ab aduenientibus militibus petẽdi gra:tãta ãt fuit hominũ frequẽtia: ut ad decẽ passuũ millia ager undiq; cõpleret:q bus esuriẽtibus satis ꝑ tẽpore ab militibus ipsis gratis subueniẽ.Nã tantũ qsq; panis detulerat : quantũ ꝑ facultate poterat.Operæpretiũ qppe erat:circũspiceẽ qua frequẽtia qua ue auiditate Mediolanẽses panẽ e militũ brachiis aut collo aut hũero pen dẽtẽ certatim carpebãt:quaue uoracitate edebãt nõnullis erat ĩ ore.hæc dies: quam fecit dominus:exultemus:& letemur ĩ ea.Vbi ad nouã portã uẽtũ est qua tutior futurus affirmabaẽ ingressus:ꝓpterea qđ q eã urbis ptẽ incole bãt primi:ut demõstratũ é:arma sumpserãt :fit ab Ambrosio triulcio alijsq; ciuibus ꝓpaucis ingrediẽdi difficultas tũ qđ ipsius portæ aditus grandi materie repletus & occlusus:ponsq; ĩterruptus eẽt:tũ qđ prius in urbẽ quã dux reciperet:de cõditionibus ageẽ uolebãt.Quare Frãciscus ꝑturbatus ad Gasparẽ cõuersus:hoc si ꝑscissẽ inquit:hucusq; nõ uenissẽ:sed alio his reb tutioꝝ cõsilio ꝓspexissem:At Gaspar:q liberũ ĩ urbẽ aditũ oĩum cõsensu il li patere dixerat:non mõ pudore ductus:sed alioꝝ ciuiũ fauore prĩcipisq; ꝑsẽtia ĩcẽsus:Frãciscõ ĩgressum negãtes ĩcrepat: datq; operã:ut porta reclu daẽ:ac omissis ciuiũ postulatis Franciscũ recta introire urbẽ hortaẽ. Intro ductus magna oĩum lætitia excipiẽ.Nã ut magna ciuiũ multitudo obuiã exierat:sic maxima intus expectabat.Tum cõsalutationes lætissimæ fieri se ssiui clamores ad cælũ tolli.ducale Sphortianũq; simul nomẽ oẽs cõclama re.Oẽs dexterã certatim attingeẽ conari:cõtactaq; gaudeẽ.Tãta & tã crebra tãq; cõferta populi multitudo eunti illi occurrebat:ut qđ uix credi possit equus quo uehebaẽ:ciuiũ ueluti humeris multũ spatii cõportatus sit.Erat ãt Frãciscus Sphortia maiestate quadã supra mortalẽ:facie serena atq; hila ri:sermone mira suauitate cõdito.Quaẽ nõ minus reuerẽter: excipiebaẽ ab oĩbus quã familiariter:& ipse quadã facilitate benignitateq; oẽs excipiebat Cæterũ oĩum primũ celebre Mariæ uirginis tẽplũ petit equo ĩsidẽs:nã ꝑp ter frequẽtissimos ciuiũ globos equo descẽdere nõ poterat:cõfertissĩa inter armatoꝝ millia deo ĩmortali uirginiq; matri gratias agit.deinde in forum qđ uiridariũ appellãt:ꝑsciscit:quo ĩ loco antiqua ac nobilis marlianorũ fa milia ædes possidet.Hic cum ita eques:ut erat:apud uirũ grauẽ Alberthũ marlianũ ante eius ædium limina familiarissime aliquãdo panis miliacĩ sumpto modice bibisset.Carolum ad se uocat:huic mandat:ut cum pedita tus pte in curia ꝑsideat.portaq; arces cõmuniat. tumultus rapinasq; repri mat.Arma deponi iubeat:nulli ĩiuriã fieri patiaẽ.Ciues oĩs seruari incolu mes prĩcipẽ uelle pronunciãdũ curet.Deniq; ciuitatis totius negotia

ad ſuũ uſq; reditũ ſuſcipiat. Ipſe p Oriẽtalẽ portã egreſſus: & uicũ mercatũ unde diſceſſerat: reuerſus: quo celerius ciuitas fame eximeret: p uniuerſam dicioné ſuá ꝓnunciari iubet licere cuiq; cibaria Mediolanũ cõportãſ abſq; uectigaliũ exactõe. Ex quo ciuitas intra triduũ táto cõmeatuũ oĩum genẽ abundare cœpit: ut obſeſſa nunq; aut fame preſſa fuiſſe uideret. Eiuſdẽ ꝑci bus Cremonẽſes atq; papienſes magná panis triticiq; copiá ex publico cõpa ratá Mediolanũ deuehẽdá: & in pauperes diſtribuẽdá curauere. Interea Ro berthi núcius aduenit: ab eo cognouit Sigiſmũdũ uenetoſq; legatos ubi ex crebra igniũ ſignificatiõe de Mediolanẽſiũ deditõe cognouerũt: re multis ét nunciis confirmata: graui illico dolore affectos: magnoq; inſup timore p cuſſos eſſe. cõmunicatoq; cõſilio: cũ cis adduá cõmorãdũ ápliũs nõ uideret ꝑmiſſis ipedimẽtis relictoq; in poſtremis peditatu flumé ſumma celeritate traieciſſe: eorũq; nouiſſimũ agmen Roberthũ Salernitanũq; inuaſiſſe. Sed ob noſtroꝝ paucitatẽ ita hoſtes pugná ſuſtinuiſſe: ut copias ultra flumé ĩco lumes reduxiſſent. Quo flumine ſuperato poñtẽ fregiſſe. Poſt ubi uicomer cato ad multá noctẽ appulit: Mox & romano põtifici & cunctis feré Italicis potẽtatibus & plæriſq; ét exteræ nationis regibus atq; príncipibus de parto Mediolanẽſi ĩperio cõcandæ lætitiæ gratia lras dari iubet: & Angelũ ſimo netá & Nicolaũ arcimboldũ: quos anno ſuperiore ad Alphõſũ regẽ legatos miſerat: ad ſe rebus ꝑtermiſſis oĩbus reuocat. eius legatõis mittendæ cá fue rat: ut cũ eo rege: q tunc cũ uenetis maritimo bello cõtẽderet: ſocietatẽ lega ti ĩrent: auxiliũ conficiendi Mediolanẽſis belli peterent: & ad ulciſcẽdas aduerſus cões hoſtes ĩurias uæhemẽtius uolenté ĩpellerent: qđ Alphonſus dixiſſe ferebaſ: libẽti ſe aĩo fœdus cũ Frãciſco ꝓcuſſuq; auxilioq; aduerſus uenetos mercatores futurũ: ſi ex ſuis aliqué ad ſe mitteret: quo cũ his de re bus agere poſſet. Idéq; poſtea Palermus neapolitanus familiaris regius Fran ciſco corá affirmarat: ſed ignoraſ: quo pacto poſt legatoq; aduẽtũ rex muta to cõſilio Piſleoné oppidũ & urbé parmã: ſi de ſocietate auxilioque petito tranſigẽdũ eſſet: tradi ſibi poſtulaſſet. Deinde poſt biduũ Modoecienſes Co mẽſes. atq; bellincionẽſes: quos ex oĩ longobardia in fide Mediolanẽſes con tinuerãt: in deditioné accepit. Præfecti quoq; arciũ eodẽ uſi conſilio: ei ſeſe nullo negotio ꝓmiſere. His rebus confectis: cũ exercitũ diuturno laobr̃: hye miſq; tpe iá ꝓpe confectũ reficiendi cá diuidi oportere aĩaduerteret: neq; defatigatis ét tot maximiſq; bellis longobardiæ populis aduerſus uenetos ĩ bello ꝓſeuerandũ iudicaret: ĩ oés ciuitatũ fines diſtribuit. Idé faciũt ueneti ꝓcipue picininũ: quẽ conduxerãt: in brixienſibus cõſidere iubẽt. peditatũ ĩ bergomẽſibus atq; tranſadduanis collocãt. Sigiſmundũ in flaminiá picẽteſ q; remigrare ꝓmittũt. põtéq; ꝓterea: quẽ paucis ante diebus in Addua apud oppidum ripaltam lintribus cõſtruere cœperant: lignea materie conficien dum curant neque enim ulla ui aut arte ab eo opere reppelli poterant: qđ ab altera fluminis ripa oppidũ erat: ab altera ramus quidá a flumine ip ſo deriuatus e regione oppidi defluebat: q nullo uado tráſiri quiuerat: inſu láq; quandá paruulá efficiebat. Ibi caſtellũ faſcibus cratibus tignis & ceſpi tibus conſtruxerãt. Quæ res pugnantibus ſæpe noſtris ita obſtabat ut mino cœpto ab opere hoſtes amouere poſſent. Profectus ĩ hyberna militibus Fran ciſcus Modoetiæ aliquot dies manendũ ſibi céſuit: Quod oppidũ é & ſatis amoenũ Mediolano ꝓpinquũ. & quoniã niſi pacatis Mediolanenſiũ ciuiũ rebus: quo ſecuriore iucundioreq; aĩo ibi eſſe poſſet: ꝓficiſcendũ ſibi ĩ urbé nõ uidebaſ. ad ſextũ Kalẽdas aprileſ ꝓfectionẽ eam deferẽdá cõſtituit: q; is dies ob ſalutaré beatæ uirginis annũciationẽ ánua feſtiuitate celebris & ad dei honoré & ad põpá ꝓ príncipatus dignitate aptior uiſus eſſet. Interea res urbanas cõponere ſtudet: uiros graues rerũq; peritos deſignat: quorum alii negotiis publicis intẽdãt alii ius populis reddant. alii ærario ꝓſint. Eos ãt ciues q nouiſſimũ magiſtratum geſſerãt: quoniã uniuerſa pœne ciuitas ab multa ab eis impie crudeliterq; geſta: ĩcredibili capitaliq; odio ĩſequebatur uelut ét eã fortunæ ac ĩperii felicẽ mutationẽ deflẽtes: ꝓtim papiá: ꝓtim

alio relegauit. Ambrosiũ triulciũ Antonii nepotis ex fratre ꝑcibus donatũ quẽ ob singularẽ ueterẽq; in se fidẽ unice diligebat rus ĩ ꝑpetuũ relegauit. At Ossonã & Applanũ:q ꝑter cæteros ĩ nobilitate sæuierãt:& ob id mortis metu latitabãt:carcere seruãdos ĩperauit.Dũ Modoetiæ morat : magnus ci uiũ Mediolanẽsiũ nũerus ad eũ quottidie cõfluebat:tũ reuisendi cõtẽplan diq; studio:tũ gratulãdi & cõsultãdi gratia:ab iis carmina : ab iis elegantis sime orõnes subinde recitatæ sunt:cũ de rebus ab eo ꝑclarissime gestis tũ uero de reliqs eius uirtutibus certati q̃sq; uerba facẽ adniteret.Vt uero di es ingressui dictus uenit.Fracisc̃us ĩ uiã:quæ e Mediolano papiã ducit:nõ ꝑ cul a Ticinẽsis portæ suburbiis mane se cõtulit.huc iã ut erat ostitutũ: Blã ca uxor aduenerat cũ Galeacio filio & Alexãdro magnoq; legatorũ & matro narũ nũero.His equitũ ꝑfecti ducesq; ornamẽtis militaribus mirifice cõpo siti paucis cũ delectis equitibus turmati instructi addebant.Ciues uero Me diolanẽses q nouũ ducẽ recipiãt urbis prĩo res cõstituerãt:utq; eius ĩ urbẽ honorificẽtior esset ĩgressus currũ triũphalẽ:& umbellã serico albo aũro ĩ terrexto:parauerãt.Quibus rebus cõparatis cũ ĩgẽti ciuiũ multitudine ma xĩa que oĩum lætitia principũ aduentũ ꝑ porta expectabãt.At Fracisc̃us q ꝑ sua modestia:ut corã laudari æquo nõ ferebat aĩo:sic ẽt põpas huiusmo di abhorrebat:qđ regũ hanc esse maximorũq; principũ superstitionẽ diceret: & currũ ascẽdere:& umbellã subire negauit.Itaq; urbẽ ĩgressus:recto itinẽ ĩcredibili pœne populi cõcursu ad sacrũ maximũq; beatæ uirginis Mariæ tẽplũ ꝑficiscit.hic cũ ad ipsius tẽpli uestibulũ cõstitisset:uestẽ alba sericia ad pedes usq; effusa ĩduit:quã duces de more ĩ auspicãdo principatu ĩduẽ solent.Deinde cũ Blãca cõiuge sedẽs dux iã Mediolanensiũ electus Guarne rio castilioneo magni consilii magnæq; doctrinæ & eloquẽtiæ uiro dicẽte ducali dignitate insignit:& una oĩum uoce consalutat.Mox ciues a portis singulis urbis electi iureiurãdo deditionẽ fidẽq; ꝑpetuã confirmarũt.Impe rii sceptrũ:ensẽ:uexillũ:portarũ claues:& sigillũ:quo priores Mediolanẽsiũ duces usi fuerãt:ad ueræ ĩperii ipsius trãslationis documentũ tradiderunt. Itaq; ex eo tpe pro ciuitatis iur & auctoritate ab cũctis natõibus ꝑterq; a fre derico tertio Romanorũ ĩperatorẽ:qđ mortuo sine liberis maribus Philippo longobardiæ prĩcipatũ ad ĩperiũ rediisse:& a Carolo frãcorũ rege q philip po ipsi in eo prĩcipatu Aurelianensiũ ducẽ cõsanguineũ suũ hẽditario iur successisse dicerẽt.Mediolanẽsiũ dux sp̃ẽ appellatus.His pactis Galeacium prĩogenitũ suũ papiẽsiũ comitẽ noĩat.Deinceps Gasparem uicomercatũ co mitatus titulo decorat:q postea ualẽtia nobili oppido ĩ ipsius tituli hono rẽ meritorũque gratiã donatus ẽ.Dies deinde q nos ĩ urbe celebrãdos ĩdixit quo tpe ad cõicandã cũ nouis subditis lætitiã conuiuia lauta magnificaq; peregit:& ad ea nõ mõ reliquarũ ciuitatũ ꝓceres accersiti:sed frequẽtes etiã ex Mediolanẽsiũ prĩoribus utriusq; sexus benigne ĩuitati cõuenere atq; dis cubuere.Quicqd ãt intra prandiũ cænãq; ĩtercedebat tpis:id totũ placidis hinc choreis:illinc hastĩcis ludis trahebat.armati eqtes bini currẽtibus eqs ĩuecti cõuersis inuicẽ hastis pari lõgitudine & tricuspide ferro ꝑfixis cõmit tebant.Hos ad læuã scutũ tegebat ĩ medio linea quadã signatũ. Hãc infra adacti ictus inanes hẽbant:supra uero quãto feriebãt altius: tãto glorioſius ducebat. Quin si cassidẽ e regione frontis lancea attingebat:ꝑ singulis ict bus duplices annotabant.his dati cũ legibus ipsis ab Fracisco iudices erant rei militaris & ludi eiusdẽ pitissimi:neqs sua laude fraudari posset. Quo fiebat:ut oẽs cũ ꝓposito ꝑmia quæ q̃sq; pro gloria maxime appetebat:tum ẽt eorũ q spectaculo aderãt ꝑsentia ĩ primisq; dux ipse:quẽ suæ uirtutis te testem habebant ad pugnam admodũ inflamarent. Hic pulcherrimũ erat cõfractis hastis uolitãtes ꝑ aera truncos cernere. Alios eqtes ĩparens cõgres sos ualidioribus cũ illatos ictus ꝑferre nõ possent : nũc deiectos e phippiis humi semianimos ꝑsterni:nũc uacilãtes penduloſq; & resupinos ĩterdũ: ut cadẽ uiderent resumpto spiritu certamẽ redintegrat.Quibus rebus facile accidebat : q̃ erat necesse ut ꝑinde ac suũ quẽq; mouebat studium tui

Qui mediolan a Fracisco a

Fracisc̃us ad Ti apiães urbẽ ĩg

Galeaz filium ex uicomercat cõuestitui

Comitia ꝙ ludi urbẽ.

aliiq; aliis fauebāt. Ita ex uario euētu ī tīore spes & ī spe tīor sæpius oriret
In eodē fere certamine ordo alter eqtū uersabat: quē Frāciscus in speciē læ
tioris spectaculi īter sese cōgredi iusserat. Paribus īstructi armis erāt: uerū
æquata cuspide ferro & iis ephippiis quæ nulla haberēt retinacula & theu
tonica ab usu illius gētis appellant: qbus cū haud facile eqtes stare possēt:
sæpiusq; ictuū īpulsione deiicerent: īgentē spectatoribus risū mouebāt: cē
tū dehinc & qnquagīta uiros tā ex iis q tū simul discubuerāt: quā ex aliis
q ad eū ex oībus īperii finibus gratulatū uenerāt multis ueteribꝫ recētibus
q; officiis obstrictos: ad equestrē ordinē dignitatēq; euexit: quos deīde lætos
& pro cuiusq; merito dōatos domū remisit oī lōgobardia pacata: tāta ē bel
li huius ī oēs ptes plata opīo: ut & si antea Frācisci nomē ubiq; celebre erat:
magis ac magis tamē p uniuersū ferme terraꝝ orbē īcrebresceret: existima
tioq; simul eius ac potētia sūma cū uirtute cōiūcta ꝓ maximis haberentur.
Quibus rebus adductus Nicolaus pōtifex sūmus cū lr̄is tū nūciis & pr̄is &
amici gratulādo officiū amāter ꝑsoluit. Florētini ī pr̄is ob ueterē sīgularē
q; amiciciā īcredibili læticia affecti: egregiā ad eū legationē gratulatū mise
re. Petrus medices Cosmi. Nerius capo Gini filius Lucas pictus. & Detesal
uius nigius Neronis filius legatōis prīcipes fuer: q ingēti honore lætissīaq;
frōte a Frācisco excepti: dies q̄ plures Mediolani ī deliciis fuere. Genuenses
quoq; q eo bello grādi illū pecūia iuuerāt: Senenses Lucēses Anconitani &
plæriq; alii nō tā Italicæ q̄ trāsalpinæ gētis prīcipes atq; respu. ad Frāciscū
legatos gratulatū miserūt. Solus Alphonsus rex ac ueneti eo tpe nullū erga
eū beniuolētiæ argumentū ostēdere: uirtuti fortunæ ac felicitati eius īuidē
tes. Interī quoniā res Mediolanēses nō satis firmar tutæq; uidebant: cū po
pulus frequēs assuetus armis recētisq; fucatæ libertatis memor: dirutis pro
stratisq; paulo ante arcibꝫ nimia licentia liber quodammodo esset: cūctas
urbis portas Franciscus munire curauit: & antiq̄ louis portæ arcē fūditus
ut initio demōstrauimus: excisā: magna celeritate īstaurare cœpit: quā inse
quētibus ānis magno sūptu nō mō: ut ante steterat: erexit: sed āplificauit: &
admirabili opere murorūq; structura q̄ munitissimam reddidit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXII.

EO anno: q fuit a Natali christiano qnquagessimus & quadrī
gētesimus supra mille Frāciscus qeuit a militari quotidiano
q; labor Quod posteaq̄ a litteraꝝ disciplina a pr̄e ī militiā re
uocatus fuerat: nunq̄ fecerat. Quieuit Italia omnis a bellorū
motibus atq; incōmodis: qbus p superiora tēpora terra mari
q; pluribꝫ ī locis sæpe uexati solita erat. Nā dū ea quæ supra
rettulimus: bella ī Gallia cisalpīa gererēt. Alphōsus rex ī æthruscis graue
Florētinis bellū ītulerat. Veneti quoq; cum eodē rege ī siculis ualida classe
contēderāt. Sed cōpositis postea rebus ī pace atq; amicicia uiuebāt. Soli Ge
nuēses: fato quodā ciuibus ītestinisq; discordiis laborar soliti terra mariq;
externis petitis auxiliis bello cōtinēter exagitabāt. Interea uero Guilielmū
Monferratēsē: quē papiæ retētū supra ostēdimus: ī libertatē restituit. Vrbē
Alexandriā cū oibus adiacentibus oppidis: quæ in illius erant ptāte: ultro
ab eo recepit. Ludouicū mātuanū principē pp opinionē sapiētiæ & rei mi
litaris scientiā in amiciciā sibi asciuit: stipēdio affinitateq; obstrinxit. Quā
rem Carolus q; graui simultate fratrē ꝓsequebat: adeo moleste tulit: ut nō
mō uenetos ad redintegrandū aduersus Frāciscū bellū secreto cohortar et:
uerūetiā se ad eos transiturū polliceret. Hæc ubi Frāciscus ītellexit: Ludo
uico renūcianda curauit: q & si grauiter admodū ferebat ꝓ eius animi inte
gritate egregiaque in omnes fide quæ frater contra eius nominis decus fa
miliæq; Conzagæ dignitatē & antea egisset: & īpræsentia moliebat: tamen

Franciscū rogat:ne qd in frem grauius statueret:consuleretq; suaq; rerum saluti si fieri posset absq; fraterni honoris offensione. Franciscus ubi ī dies magis atq; magis de Caroli pfidia fugaq; cognoscit:illū retineri. ac ī Binaschi arce cūstodiri iussit:q quæ cū uenetis egisset fraterno odio īpulsū egisse non negauit. Quare Derthonā. Quæ ab Carolo possidebat eqtatū pedita tūq; Frāciscus abstulit. Verū nō multis post diebus illū Lodouici pcibus liberauit:qué cū fr pscriptis e locis nō abiturū recepisset:in Nouariensiū pagiū trans Ticinū fines relegauit. Sed his spretis ad Taurinēses prīo:deī de p Genuēses perq; Iunēses ad uenetos pfugit. Post multos ac uarios bellorū casus:uariasq; tēporū condiciones atq; calamitates:acerbissima pestilētiæ calamitas īuasit. Nā ut plærunq; pp pterita incōmoda iis locis accidere solet:ubi diu bellū gestū ē:in graues prīo populosissima Mediolanensiū ciuitas ægrotatōes incidit. deīde ī morbos pestiferos:quo malo p loca euagato nulla longobardiæ pars effugere potuit:qn maximā pestis uī anno fere ītegro ppessa sit. Accessit ad hæc mala:qđ eo tpre sanctū romæ iubileū Nicolao pōtifice quarto celebrabat:cuius gratia cū magna oī ex christiana natō ne multitudo eo conflueret:& transmōtani cōplures p Galliā nostrā cisalpinā iter facerēt:ciuitates ī ipso itinere positas pestilētia inficere cœperūt. Placentia prīo ingenté cladē ptulit. dehinc laus pp uicinitaté eodē morbo corripit. Sed diuina ope & Frāciscī diligentia seruata parū detrimenti accepit. In autūno uero eius anni atq; hyeme Mediolani cœpit pestis serpere:in eunte uere sequētis anni īualescere. Aestate uero tantū incremēti sumpsit:ut sæpe supra ducētos singulis diebus periisse cōpertū sit. Nec ullo humāo auxilio occurri potuit:donec circūacto grauiorī āni tpe hyems & frigoris citas finē īposuit. cū mortuorū numeros pquireret Frāciscus:relatū ē triginta millia non inclæmētia cæli aut aeris corruptōe:sed contagōe Mediolani periisse. Cæteros Frāciscus cū uniuersū eius īperiū tā pximo bello quā recēti pestilētiæ clade defatigatū labefactatūq; uidet:de pace sibi cogitandū iudicat. Proinde ad Pasqualē maripetrū & Iacobūantoniū Marcellū uenetos in transadduanis legatos mittit:q dicerēt:se recentiū iniuriarū oblitū pacē cū uenetis esse facturū:si bripiensiū arcē pontēq; sibi restituendū:& alterū in Addua apud Ripaltā ædificatū rescindēdū iusserint. At uenetī q cogitatione nē oēm ad occupandū longobardiæ īperiū uerterant:oblatā pacē nō āt postulatas cōdiciones placere sibi responderūt. Forte p id tpus magna īter eos & Florētinos mercaturæ gra dissensione orta:florentini q in uenetis negotiabant:Senatus edicto oī ex uenetorū diciōe nō sine graui ignominia atq; iactura eiiciunt. Florētini q̄grauiter pturbati ad Franciscū Deteſaluiū nigiū mittūt:q de fœdere cū eo agat. Accesserat ad hoc:qđ pscriptū societatis tēpus īter eos initæ effluxerat:qua obstricti multos p annos grauia cū philippo bella gesserē. legato humanissime accepto Frāciscus ueterē necessitudinē nouo fœdere firmandā cōprobauit foedere pcusso ad qntū & uigesimū annū. Florentini ob acceptā iniuriā auctore Cosmo medice ad suscipiendū aduersus uenetos bellum Franciscū multis pollicitatōibus īpellunt. Veneti frāciſci populiq; florētini potētiā ueriti ad Alphōsum regē legatos mittūt q doceant si uenetī succubuerint:nec eū diu regno incolumi futurum. Frāciscū florētinosq; grauissimis īiuriis lacessitos capitali illū odio pseq:& renati Andegauiensiū ducis rebus fauere:q regno ab eo pulsus iure siculorū sibi regnū posceret. Iccirco pro cōmuni īcolumitate optimū maximeq; nē cessariū iudicare:ut itidē mutuo se fœdere iungāt. Alphonsus odio quodā ī florētinos eius uirtutē sibi haud parū metuebat:& nominis celebrati frāciſci inuidens oblatā eius societatis occasione admisit. Ita ad belli studia aios cōuertunt. Ille ī florētinos:hi ī Franciscū uno tpe ne alter alteri auxilio eē possit:arma sūere cōstituūt. deinde Ludouicū Sabbaudianorū ducē:& Iohānē Mōferratēsiū marchionē belli socios asciscūt. Guilielmū stipēdio cōductū ducē designāt:Ludouico urbē Nouariā. Guilielmo Alexādriā si adepti fuerint:tradituros paciscunt. Per idē tps collio cū ī Veronēsibus nō t iii

lōge a mantuano agro castra haberet: nō de retēta solū mercedis suæ pecunia apud uenetū senatū querebat: sed de stipēdii ī reliquū tps cōdicionibꝫ contēdebat. Quæ res si oīno denegarent: datā sibi abeūdi licētiā testabatur Veneti tū ex his tū qđ milites iniussu suo unū ī locū cōtraxisset: tū ēt qđ ī ter Veronēsiū Mātuanorūq; fines cōsisteret: de illius fide suspicari & dubitare cœperūt. Addebat ad hæc leonissani picininiq; uetus grauisq; inimicicia: quorū opera adeo collionis fugæ suspicio apud uenetos creuit: ut eisdē a senatu capiēdi eius cura sit data: duces cōficiēdi negotii pcupidi copiis instructis e brixiēsibus mouēt. Mintioq; collionē nil tale timētē de īprouiso ad primā ferme lucē adoriunt. Eqtes prīo īpetu cunctos īermes capiūt. Collio exorto tumultu tribus ad summū eqtibus cōitatus fugæ se mādat. & cū nōnulli leuis armaturæ milites iussu ducū cōcitatis eqs insequerent: equus q; lōge cursu lassus deficeret: oblatā Agricolæ cuiusdā inephippiatā equā ascēdit. Mantuāq; semianimus se recepit. equos supra mille & qngētos amisit milites bonis oībus exuti ducē seq destituēr. Mediolanū deīde pfectus p benigne ab frāciſco excipit. seq; īmerito oppressū spoliatūque demōstrat. multisq; uerbis acerbe ī uenetos inuehit. bellū ī eos parādū atq; īferendū lōga orōne psuadere conat. Multa septerea p Frāciſci cōmō atq; gloria in bergomēsibus brixiēsibusq; pstiturū pollicet: Frāciſcus q; tā grauiter læsū īfestū acerrimūq; uenetis hostē ac fidelissimū sibi futuꝝ sperabat: suo stipēdio adiicit: ac duorū equitū milliū qngentorꝝq; peditū ducē declarat. de inde quo magis sibi illū deuinciat beneficiū beneficio cumulās: maiorq; pe tierat pecunia donat: cōcessāq; militiā ultro: uexillo suis insignibus ornato decorat. decreto susceptoq; subīde florētinis stimulātibꝫ aduersus uenetos bello Frāciſcus quæ ad bellū gerendū usui sunt: quā occulte pōt cōparare militē nouū conscribere ueteranū armis eqs resarcire atq; ornare: tota quæ īsecuta ē hyeme nō desistit. Aduētāte uere: q; fuit biēnio post Mediolani p tū īperiū: a pte oī ex pte ī laudensē Cremonēsemq; agrū militū cogere cœpit. Idē ī ueronēsiū brixiēsiūq; fines faciūt uenetī leonissano: cui pcipuā habebant fidē: summā īperii sui exercitus tradūt: gnari pterea quātū in bello ualeat cōficiēdi celeritas: Tēpus Frāciſco exeūdi ī acié quo maior possūt studio pripere cōtēdūt. ac multis ante diebus q; Frāciſcus existimauerat: ī trās adduanos duxere. Castra deinde penes Adduā eo cōsilio locāt: ut īde cōfecto ad Ripaltā iā pōte: ut ostēdimus crebris īcursionibus Mediolanēsē agrꝝ uexarēt. Franciſcū urbē indefensā relīquere uerentē ī Mediolanensibus distinerēt: cōtrahēdi exercitus: & ī brixiēses traiicēdi facultatē adimerēt: p hūc modū aut se bello ea æstate superiores fore aut utrunq; exercitū ī Franciſci finibus futuꝝ: aut saltē suis finibus arcere hostē posse putabāt. Leonissanus firmatis castris dataq; militibus populādi ptāte: totū laudēsem agrum qui transadduā ē: uno atq; eodē die īcursionibus uariis pturbat. Sed quis cōtra militaris disciplinæ morē bello nō īdicto regionis īcolas agrosq; cultores īcautos offendisset: leuē tamē exiguāq; inde p̄dā abegit. Quibus reb̄ renunciatis Frāciſcus adduæ trāsitus nullo tpe ītermisso muniēdos statuit. Itaq; postridie eius diei sumpto equitatu mane summo Meltium contendit: qđ erat oppidū minus quinq; passuū millibus hostibus ppinquū. Ibi relicto eq tum mille qngētorꝝq; peditum p̄sidio qbus simul & oppidanis lohānē nucē sē pfecerat: cassianum Tritiūq; deferē: arceq; fido peditum robore munit. Turres pterea: geminas sub ipso Mucciæ fluuii aditu quōdā eductas ac ppe hostium pontis e regiōe positas. quas paucis ante diebꝫ fossa ualloq; munīedas iusserat pedite cōplet. Qui fluuiꝫ ex addua deriuatꝫ ad irrigādos agros ī laudēses decurrit: & dū ppe amnē defluit ppter ripaꝝ altitudinē locis per paucis trāsit. his rebus efficiebat: ut hostes nō ita late uagarēt: & nisi aut toto aut maiore exercitus parte in mediolanēses agros populatum trāsire audērent. Hæc a mane usque ad uigesimam primam diei horam armatus in ipso solis ardore obeundo nunquā equo descendit: nec cibum prius ullum sūmpsit: quam laudem ad multā noctem reuersus est. His rebus in Medio

lanēſibus conſtitutis ꝑter hoſtiū opinionē poſt biduū p piſleōis oppidi pō
tē ī Cremonenſes binis caſtris ꝓficiſcit. Vnis exinde ad olii flumīs ripā: ubi
ad louis altā dicit: puenit: hic q̄primū reliqs copiis apud Cremonā cōtractis
exercitū augeret: Lodouicū: q cū eqtatu atq; peditatu Marcariam ſuo iuſſu
uenerat: ut ad ſe copiis oībus p Cremonēſes ſecūdū amnē properet. Iſis nū
ciiſq; frequētibus ſollicitat. Ipſe ītērī ponte lintribus ī olio faciēdū eo cōſi
lio curat: ut cū primū Ludouicus aduentaſſet: ī brixiēſes exercitū traiiceret
cōmeatuq; hoſtes: q e brixia cōportabāt: ītercluderet: quaq; rerū metu defi
cientibus ut iā cœperāt ad ſe populis: nō eos mō ab Mediolanenſibus rerū
cœptis deſtituros: ſed ab trāſadduanis ēt in brixiēſē agrū ꝓpediē redituros
nō dubitabat. Ludouicus cū certū ꝓfectionis ſuæ reſpōſum diebus aliquot
dare retardaſſet: ītegris tandē negat copiis ad eū uenirē poſſe: qđ Māfredo
fratribusq; Corrigianæ gētis quæ trās padū obtīeat oppidis bellū īferētibꝰ
copiaq; ꝑte ſuis ſubſidio miſiſſet: qbus diminutus copiis cū reliqs nō ſatis
tuto: quo iuberet: ſe cōferre uidebat. Oportere proīde ſi ſe ita celeriter ſibi
iūgēr cuperet ut ꝓpius cū exercitu Marchariā accederet. ſe ītērea nullo tpis
ſpatio ponte ī flumine ſcaphis e regione hoſtiani oppidi qđ ī brixienſium
poſſideat fluibus ædificatuq;. Frāciſcus qa relinquēdus oīno Ludouicus nō
uidebaē in ipſo ꝑſertim belli initio: tū ꝓpter rei militaris ſcientiā ac eius
principatus auctoritatē tū ēt qđ ad tria eqtū millia peditesq; mille ſtipen
dii iure ducere ī exercitū obſtringebaē: ad locū quem ille ſtatuerat: totis ca
ſtris ire decernit. Itaq; Soncinū oppidū qđ in frontibus atq; in ipſis prope
hoſtiū faucibus relinquebaē: Triſtanū filiū cū qngentis ex ueteranis eqtibꝰ
totidemq; peditibus īgredi iubet. huic mādat: oppidanōs in officio fideque
contineat. eoſdē ipſe corā cohortaē: ut ſe atq; oppidū eo ſeruēt tueanturq;:
quo ipſe traducto ultra oliū exercitu. Vrceis nouis: qđ ē oppidū cōtra Sōci
num poſitū caſtra admouiſſet: qđ propediē futurū ſperabat. Oppidani pol
licentur coniuges liberoſq; ſi oportuerit: pro eius cōmodo oppidiq; ſalute
expoſituros poſtero mouens ad locū ubi pons erat in flumine conſtructus
bidui ſpatio ꝓficiſcitur: ac Ludouico ſibi addito poſtridie exercitū tradu
cit: ac primo īpetu pontē uicū obſedit. Quo die ex itinere Gotholengū. Pra
tal bouinū. Manerbiū multaq; præterea caſtella atq; municipia accolis ul
tro ſeſe dcdentibus in fidem accepit. Ponſuicus oppidū ē tūm loci natura:
tū arte ꝑmunitū: maximeq; belli tpre Cremonēſibus infeſtū: ac proinde nō
mediocris apud uenetos æſtimationis habitū. Nā ab una flumine: ab parti
bus reliquis ripa foſſaq; altiſſima circūdatur. ponſq; a quo nomē capit: ab
portæ exitu ad Cremonēſes ꝓtinet: ab brixia uiginti: ab Cremona decē paſ
ſuū millia recto æquoq; itineē diſtat: & q̄q̄ alterū ex aduerſo oppidū: qđ Re
bēccū nūcupant paulo minus paſſibus mille inſurgat: tamen ob loci oppor
tunitatē ſæpe ab ea ꝑte Cremonēſes infeſtari: ac frequēti populatione exagi
tari ſoliti ſunt. Hoc primū Frāciſcus oppugnādū obtinendūq; putauit: ut
eo aditu ꝑſidio cuſtodito & cibaria ī caſtra breuiore tutioreq; itinere com
portarētur: & ea Cremonēſibus ora ab hoſtiū incurſionibus tuta redderet.
Ponte igiē ad interioē oppidi partē ī olio celeriter ꝓfecto: ab utroq; flumi
nis latere firmatis caſtris duabus deīde bombardis in aggerē uallūq; adactis
nā tunc materie eiuſmodi nō muro muniebātur: ſed poſtea ueneti ab imo
foſſæ uſq; ripæ uerticē lapide cocto cinxere. Oppidū oppugnare adortus. bi
dui ītervallo redegit ī pōtatē. Milites q ꝑſidio eo miſſi fuerāt: brixiā icolu
mes remiſit. Dum hæc aguntē: hoſtes nōdum adduā trāſire auſi. Vbi de nō
rum ī Cremonēſes diſceſſu ꝑ exploratores certiores facti ſunt: relictis ī trā
ſadduano agro īpedimētis: ī Mediolanēſes trāſiere. Picininus ante alios po
pulabundus ad Suburbioq; uſq; Mediolani foſſas ꝓgreſſus globo militū fa
cto ī armis ſe oſtētat. Sed cū Frāciſci iuſſu pluribus ante diebus Ciues ī ur
bē ſe cōtuliſſēt: factaq; ēt ab iis q Melrii cōſedebāt de ipoq; trāſitu ſignifi
catōe totius regionis q̄ Marteſanā uocāt cum pecoribus cultores ī proxias
munitiones confugiſſent uillas agroſq; deſertos nacti: præda uacui rediere.

Solus Antonius sextus infelix ea incursione hostibus præde fuit. Nuciensis: & q oppidis arcibusq; p̄sidio relicti fuerāt: nulla egrediēdi facta potestate: pugna se cōtinuerūt. Postridie eius diei castra mouēt: & ad flumē olium re migrātes nō prius cōstiterūt: quā ad plumenenghū uicū Soncino p̄ximum puenerūt. Deinde posteaq̄ cū exercitu Marchariā uersus Frāciscū abiisse co gnoscūt: ī Soncinates ducūt. Oppido castris circūsepto torméta ī muros mi ra celeritate disponūt: ac oī insup machinarū missiliūq; genere nō tam ĩter diu q̄ noctu expugnare cōtēdūt. Addūt insup ad hæc terribiles cōminatio nū uoces. nisi statim sese oppidani dediderint: Frāciscū ueneti exercitus im petū ī Cremonēsibus expectare ueritū ad mantuana claustra p̄fugisse. His atq; aliis Soncinates uocibus territi: ac p̄dionū quoq; deuastationibus quæ cernētibus illis sub ipso prope p̄cipiendarū frugū tp̄re fiebāt: longe pmoti de oppidi traditione Tristano insciente cū leonissano agere cœperūt. Ea re nunciata Tristanus nunc hos acerrime increpat: nunc illos ut in fide perma neant: hortat. Verū ubi nihil uerbis p̄ficere: populūq; ad dedendū uenetis oppidū iā p̄nū uidet: neq; tātis hostiū uiribus dirutis iā a duabus partibus muris diutius resistere: neq; adeo oppidanorū p̄fidiæ occurrere posse aīad uertit: pactus uti sibi sociisq; rebus saluis abire liceat: deditioni cōsensit ho stes q̄primū oppido potiti: Tristanū abire incolumē pmittunt: q ab eqtum p̄te destitutus: q iā stantibus Soncinēsiū ī fide animis cū picinino clam de stipēdio cōuenerāt. lōgo leonissani iussu circūacto itinere Cremonā puenit his rebus peractis tāto terror municipes: q Soncino proxime ĩhabitāt: pcul si sunt: ut Romanē gates in primis & oēs: q a uia quæ a pōte uico Cremonā & a laude Sōcinū ducit: p̄ter castroleonēses: quorū ī oppido ualidū Tristano ex itinere p̄sidiū reliquerat: hostibus sese nullo negocio dediderīt. hoc rerū succesu elatis hostiū aīs: unde nostri pridie discesserāt duces: ad Iouis altā ducunt. & q̄q Frāciscū eo tā insigni detrimēto accepto uenetorū finibus ces surū arbitrabātur: tamen quo citius trans oliū cibariorū penuria remigrāt cœperūt: itinera occupāt: qbus ab Cremōa cōmeatus deuehebant: atq; oīa ī Cremonēsibus crebra inuasione atq; tumultu ĩuoluere maxīo studio adni tunt. esseq; insup eos p̄pedīē Cremonā p deditionē capturos nōnullis ī exer citu nr̄o Cremonæq; p̄fectis amice secretoq; enūciari studēt. At Franciscus q̄is & Soncini amissio & municipū defectio p̄graue suis rebus incōmodū ī ipso belli initio ītulisset: quæ res sibi magis ex hostianēsi p̄fectione: q̄ ho stiū uirtute acciderāt: Nichilominus maior īcēsus aīo: Nam quæ de Cremo nensiū p̄ditione dicebāt arte atq; uersutia hostiū magis dicta: quam quod uera essent: iudicabat unis castris p̄fectus ad uillā quādā: quā Agellū uocāt brixiæ q̄nq; passuū millia p̄ximū militibus stationes metit: & quod iu suis finibus hostes facitāt conant: idem ī eorū finibus faciēdū curat. Hinc ciuiū agros usq; ad ipsas urbis portas populatū īmittit. Quæ res militibus ultro simulātibus Alexādro & collioni p̄memodū erat curæ. hinc uias: q̄bus ciba ria in hostilē exercitū cōportabāt: turbandas studet. Quo tp̄re nr̄i graue iu mētorū colonorūq; iactura brixiēsibus ītulerūt. Nā cū eos intra fines: qui ur bis claustra appellāt circa mœnia posita: milites nr̄os nequaq̄ penetraturos existimarēt: nihil fere īde in munitiones rettulerāt. Quibus ex agris pecor ī gēti homineq; agresti refertis: p̄pauci admodū fuer: q nō p̄da honusti in ca stra redierint. his rebus quotidianisq; adiectis ciuium querelis: leonissanus Marcellusq; legatus cōpulsi flumē ī brixiēses nō longe ab urceis trāiciunt atq; duobus passuū millibus e nr̄orum regione palude cōtinua p̄petuaq; in tercedēte: quæ nisi uado trāsiri unico iis locis poterat: bidui itinere p̄fecti castra firmāt. Vadūq; ab ea p̄te: quæ ad eos uergebat: & pistrini ædificio ser uabatu r cōfestim occupāt. Frāciscus ea re nūciata: cū exercitu oī ad paludē p̄fectus: & hostiū tētoria ītuet: & loci sitū circūspicit: & de regionis natura lōge p̄cōtat. Queri: uæhemēter: qd suorū negligētia paludis aditus ī hosti um sit pōtate: q si locorū cognitionē habuisset. nūq; alieno usus cōsilio. ubi nūc esset. eo primum uenisset: aditumq; teneret: & hostes brixiēsium plani

cie ui relictaimontes errabūdi quererent.hunc repræhendēdo totū colliōi
qué proximæ ꝓfectionis ducem habuerat: erroré modeſte aſcribit. Eo die
factis qbuſdá leuibus ꝑliis in caſtra reditū eſt. Poſtero aūt ſupra paludi ri
pam ad bombardæ iactū hoſtibus propinquā:quo ĩterualło palndis latitu
do cōſtabat caſtris poſitis ꝺ ſedit:qua uicinitate fiebat:ut nr̄is ad uadi uſq;
oſtia:quæ ab hoſtibus tenebātur in ſnltātibus:equeſtria ſimul ac pedeſtria
ĩterdiu ꝑlia cōſererétur:ĩ qbus ꝑliis cū ſuos Tiberthus brandolinus picini
nusq; iuueniliter ĩ certame ĩpellerent:& ab nr̄is eqtibus ab Frácíſco edoctis
refugere ſimulátibus ſæpe ĩ inſidias traherētur:multi ex iis eqtes capti ad
Frácíſcū deducebātur:qbus ĩtermixtus dimicátibus picininus equo humi
plapſo ſemel interceptus é:ſed ĩpuro quorūdá peditū cōſenſu adiuuátibꝫ
ſuis ĩ libertaté redditus.Quod ubi aĩaduertit leoniſſanus: paruo deinceps
militū numero pugnádi copiá faciebat. Cū hic reꝝ ſtatus utriq; exercitui
eſſet:ut neq; ĩ hoſtes nr̄i ĩpetū facere poſſent:neq; ipſi nr̄os ĩuadere auderēt
Frácíſcus duas magnitudinis nō exiguæ bombardas ĩ hoſtiū ſtationes diri
git:frequētiq; ictu cædere cœpit.nec interim maioribus copiis diuerſisque
itineribus brixienſes ĩfeſtare intermittit. Ex quo nr̄i apud brixiá hoſtibus
ĩmixti dimicare coacti atrocia ſæpe certamina inibāt.In eo bello fuit eqta
tus numero & uirtute Frácíſcus longe ſupior peditatus numero non uirtu
te hoſtibus ĩferior.Cōſtabat.n.uenetoꝝ exercitus eqtū quindecim: peditū
ſex millibus.Frácíſci uero exercitus eqtū decē & octo peditū tribus millibꝫ
ꝑter inermé & iutilé ſtratoꝝ uaſtatoꝝ & calonū exercitus utriuſq; multitu
diné:quoꝝ ingens erat numerus.Dū hæc gerūtur:graue & prope repentinū
ĩ Alexándrinis bellū oritᷣ.Quod &ſi haud magna manu ĩferebaᷣ:Tamé Ale
xandrinoꝝ mobilitas ac ueteres ardētesq; ĩter eos factiones longe detrimé
toſum atq; periculoſum faciebāt.Stimulátibus náq; p legationem uenetis
Guilielmus ornato Alphonſo regis ſocioꝝq; pecunia milite contractoq; in
Monferratenſiū finibus exercitu:cuius ad quattuor eqtum duoq; peditum
millia erat numerus:ubi de Frácíſci in brixienſes tráſitu ĩtellexit: extéplo
ĩ Alexándrīos ĩpetū fecit:agroſq; paſſim depopulatus:paucos ĩtra dies mato
rē regionis ꝓté dedētibus ſeſe oppidanis ĩ poteſtaté acceperat.Cor radus: q
ei ꝓuincie ꝑſidio a fratre cū tribus eqtū millibus qngétisq; peditibus ꝑfe
ctus fuerat:hoſtiū uiribus ĩpar Alexándriæ ſe cōtinebat: ciuitatéq; ĩ fide ſer
uare ſtudebat:qđ ea ſeruata redeūtibus aliquādo ĩ melioré fortuná rebus:
recuparū ſe amiſſa nō dubitabat.Interim Frácíſcū frequētibus lr̄is núci
isq; certioré facit:niſi maiora ꝓpedié eo auxilia mittat: res Alexándrinas in
maximo diſcrimine fore Alexándria ĩ duas factiones diuiſa eſt quarū altera
cōtrario ſtudio belli ꝑſertim tꝑre Gallicis altera:q̄ Gebellinā dicūt. Mon
ferratēſibus rebus fauere cōſueuere:ob id diſſidētibus ĩter ſeſe animis Cor
radus de nōnulloꝝciuiū gebellinæ factionis fide:quæ in ea ciuitate lōge ui
ribus ꝑualet plurimū iam dubitaᷣ cœperat: quos ſibi benificio antea Gui
lielmus cōciliarat:& tūc eoꝝ agros a populatione ĩmunes ſeruari iuſſerat:
factioniſq; principibus enūciari ſtudebat: ut a gelphis cauerēt: q Frácíſci
ét cōſenſu:ubi duobus oppreſſus bellis diutius tenere urbé nequeat:Carolo
frácoꝝ regi tradeᷣ eá ſūmopere curét:Quibus ex rebus Nuciéſis cū eqtibus
mille eo cōfeſtī mittitᷣ:q magnis itineribus cōfectis: qnto die Alexandriā p
uenit Guilielmus ĩterim Derthonéſiū fines ĩgreſſus:P uteolū ſola oppidanis
bidui obſidione territis obtinuerat:deuaſtatiſq; Dertonéſiū agris papiéſiū
quoq; fines obſiſtétibus nullis ĩuaſerat.Ex quo tantus oĩbus ferme trepidá
tibus tráſpadanis populis terror ĩiectus é ut multi ſecreto ad hoſté: uti po
ſtea cognitū é:de deditōe pactū miſerint.nec ulla ab deditōe alia cá ſūt de
territi:niſi qđ Guilielmus ſeu metu qđ hoſtes poſt terga reliquiſſet:ſeu q
pollicétiū uerbis mino cređret:ad eos ſe cū exercitu nō ꝺtulerat.ĩ Alexándris
ét táta oppidoꝝ oĩum ad defectioné ĩclinatō fuit: ut ꝑter caſtellatiū & caſ
ſinas nihil eét reliq: quæ oppida nec mino exépla reliquoꝝ ſecuta hoſti iá
ſe tradidiſſét:niſi arciū metu ab rebelliōe abſtiuiſſét.Guil.Nuciéſ aduéru ĩ

papienſes progredi ueritus: ī Alexádrinū agrū reuertit: caſſinasq; obſidet q; oppidū & ſi forti militū p̄ſidio muniebat: tamē ſuis frequētibus circūdatū oppidis ſe breui expugnaturū cōfidebat: oppidani aliquot dies oppugnatōnem fortiter atq; obſtinate ſuſtinuere. Verū ubi obſidionē fieri in dies diu turniorē atq; durioré uidēt: ægre admodū ad defenſionē accingunt: & languidioribus ſe animis ī fide p̄manere oſtēdūt: deīde paulatī de deditiōe ſermonē facer cœperūt. Frāciſcus q; ſuos Alexádriæ īcluſos nec poſt quidem tranſmiſſum cū Nuciēſe auxiliū: q; cq̄ egiſſe: & ad reprimendos hoſtes nihil conari ītelligebat: ægre ferens: Corradū reliquoſq; militū p̄fectos lr̄is nūciisq; quotidie q̄ grauiter arguebat: admōebatq; cū hoſtē hactenꝰ patētes cāpos tādiu impune uagari p̄miſiſſent: animaduerter uellēt: ne maior ēt ignauiæ crimine damnarer: ſi uidētibus ipſis aut obſeſſū expugnari oppidū: aut negligentia p̄ deditionē in hoſtis poteſtatē deuenire paterētur. Corradus cum his tū ēt q; caſſinēſes lōga oppugnatōe defatigatos & deditiōe iá ager cœpiſſe ītelligeret: præfectos ī cōciliū cōuocat: & de ope obſeſſis ferēda p̄ponit. Nuciēſis ſeu timor ſeu dolo q; cū Guilielmo: ut poſtea cognitū eſt cōſpirabat: negat cū hoſtibus eſſe cōfligendū tū p̄pter numerū: quo longe ſuperiores eſſent: tū p̄pter loci iniq̄tatē: & cōfectas nup circum caſtra munitiones. At lohánes palauicinus ex Scipiono uir & armis & aīo p̄ſtans hoſtē adoriē dum. laborātibusq; ſuccurrēdū multa oratione cenſet: qđ & ſi hoſtibus: ut Nuciēſis p̄dixerat: nūero īferiores eſſēt: noſtros tamē plurimū uirtute & rei militaris peritia p̄ſtare demōſtrabat. Quid p̄terea ī cōmittēdo cōſerēdoq; p̄lio dux hoſtiū ualeret ſe ſatis ſupior̄ repor̄ dum apud eū mereret perſpexiſſe. proinde nō dubitare: ubi eodē tp̄re ab una pte acie inſtructa ab ipſis & ab altera oppidanis militibus īmixtis ī caſtra erūpētibus īpetus fiat: ſe hoſtes nullo nr̄oꝝ piculo: neq; multo labore p̄fligaturos. Hunc Sacramor Parmenſis uir longo belli uſu clarus: itē reliqui: nouiſſimeq; Corradus ſecuti: eūdū in hoſtē caſſinēſibus ſubſidiū ferēdū conſtituūt. Itaq; poſtridie eius diei p̄fecti: Ná Corradus inualitudinis cā Alexádriæ remanſerat: omnibus copiis ī hoſtē cōtēdūt: de quoꝝ aduētu Guilielmus iádudū certior factus ſuas copias caſtris eduxerat: & longo agmine eoꝝ īpetū expectabat. p̄fecti id cōſpicati q; longe aliter q̄ ſperaſſent: cōpererāt: mille circiter paſſus ab hoſtiū caſtris haud ultra progredi diſſimulātes cōſtitere. Guilielmus cum iá octauá & decimá horá ſextilē ad ſolē ī acie ſtetiſſet: noſtroſq; timor̄ prælio abſtinuiſſe putaret: ī ſtationes regredit: & q̄is oēs in acie ſuoſq; loco ſtare iuſſiſſet: tamē maior militū pars nō multo poſt paulatim ī caſtra ad curanda reficiendaq; corpora reuertit. Armis eqtes leuāt: ducis dicto negligēter parēt. hác ubi rei gerēdæ occaſionē p̄fecti aīaduertūt: quæ ex ſentētia contigerat: cōfertiſſima acie in hoſtes aduolāt Guilielmus īopinate exorto tumultu proximū collē p̄tinus muniri iubet: quē ferracutus ex p̄fectis eqtū fortiſſimi militū manu celeriter occupat. Ná oēs fere: quos eo mometo in armis offenderat: ſibi addiderat: Reliquū Guilielmus exercitū p̄ tēporis anguſtia armá dum: conſtitutaq; in loca diſponendum anxius curat. Sed tanta nr̄oꝝ uelocitas fuit: ut ad īſtaurādos rurſus ordines ſpatiū illi deeſſet. Nam Iohannes cū turma ex delectu equeſtri inſtructa primus impigre pugnā inire: hoſtēq; laceſſere cœperat: Sacramor & Antonellus burgēſis natōe tuſcus uir ītrepidus & manu promptus cū duobus ueteranis ordinibus ſubſequebāt. Hi ac cluū ui ſuperāt: primo īpetu hoſtes colle turpiter deiecti curſu repugnātibus paucis ī caſtra refugiūt: ſpem omnem ſuſtinēdæ pugnæ Guilielmus ponit: territis militū aīs oīa ī caſtris tumultuarie miſcent: oīa nullo ordine nulloq; īperio agunt. Cuiq;.n. ut fit ī extremo ſalutis piculo magis q; carū habebat: corripere: ac de ſalute cogitare quam ſe pugnæ parare erat curæ. Noſtri fugiētes magno oīum clamor̄ atq; cōcurſu īſequunt. p̄ caſtris p̄liū īſtaurat. At cū aliquādiu utrinq; pugnātū eſſet acerrime: hoſtes funduntur fuſi munitionibus deſertis fugant. Guilielmus ī fuga ſaluté ponit. Milites item fugæ ſe mandant. Sphortiani & q; caſſinis obſeſſi fuerant erumpētes.

castris impedimētisq; potiuntur: fugientiūq; reliquias quoad possunt: psequūtur. Sed ob propinqua frequētiū oppidoꝝ refugia: magna eoꝝ ps euasit. Guilielmus castellū nouū: qđ erat ad mille passus ꝓximū incolumis se recepit: ꝑfecti his rebus gestis ꝑda honusti Alexādriā remigrāt. Guilielmus suos colligere: atq; resarcire studet. Oppidanos tā Alexandrinos q̄ Monferratenses eo ꝑlio: eoq; detrimēto territos in fide ꝑseuerare cohortat: Milites ea in oppida: quæ in Alexādrinis occupauerat: de quoꝝ fide dubitabat: uti oppidani cōstātiores sint: distribuit. Dū hæc in Alexādrinis gerūtur: Frāciscus aliquot interiectis diebus nō longius passibus mille ab urbeis exercitum duxerat. Idé fecerāt hostes. Sed postremo ad oppidū castra firmarunt. & ab lateribus aptis fossa atq; aggere clauserūt. Quo ope ꝑfecto & castra muunitissima efficiūt: & supior brixiensis agri pars: quæ ad montes ptinet ab oī nroꝝ ītuasione tuta redditur. Quas ob res cogitātibus liberius legatis: ducibusq; uenetis: qbus uiribus aut qbus artibus suis hosté finibus pellere: seu ad excedēdū cogere possint: uisum é maxime negotio cōducere: si nō modo Mediolanēsiū sed laudēsiū quoq; fines unde illi ꝑcipue ad gerendū bellū uires suppetebāt: cōtinuis incursionibus uexarent: qbus cōpulsum incōmodis ī Cremonēses facile rediturū iudicabāt. Ad eā rē cōficiendā Carolus fortebracius & Matheus campanus cū tribus eqtū millibus: milleq; peditibus delecti in Cremenses mittūtur. Hi ꝑ noctis silentiū nō ꝓcul a cerreto nauibus ī Addua ponté cōstruūt: ꝑfectūq; nullis laudensiū ꝑfectoꝝ negligentia sentientibus ab utraq; fluminis ripa castellis & peditū ꝑsidiis cōmuniunt. deinde secus flumen castra locāt: atq; aggere cingunt: laudēsiū agros inuadunt: & late incursionibus uastāt: Quod cū ītellexisset Frāciscus continuo Petrū mariam rubrū: & Antoniū landrianū cū mille circiter eqtibus laudem ꝓficisci iubet: ut ratibus atq; omni machinatione ꝑ profluentē demissa pontem rescindere studeāt: atq; terra eodē tēpre ponte disiecto castellū in laudēsi ripa ædificatū expugnaꝝ contēdāt. facta uti Frāciscus cōstituerat a ꝑfectis flumine atq; terra ui: frustra in irritū conatus cecidit: qđ & castellū hostes egregie tutati sunt: & materies atq; classis. e laude ī ponté immissa rapidissimo aquæ ītetu impulsa nō prius restitit: quā pisseoni appulit. Hostes. n. relicto ī castello: q; e regione alterius erat: ꝑsidio: ponté diuiserāt naues cremensem ad ripā cōduxerāt: & ubi materiē classemq; ad inferioré fluminis partē ꝑtriisse uidēt: rursus pōté iunxerūt: moxq; iis: q in castello ab nris oppugnabātur. subsidiū miserūt. Nostri territi pugna dimissa laudem celeriter reuertunt. De his rebus Frāciscus certior factus maiora mittēda eē auxilia iudicat: qbus & laudensiū fines ab cōtinuis hostiū molestiis pertur bationibusq; tueret: & ponté aut capere aut euertere posset. proīde cū ei rei Alexādroꝝ fratré ꝑficiēdū statuisset: post biduū duobus equitū millibus delectis: eū cum his mādatis ī laudēses mittit: ut cum primum eo peruenerit copias quas paulo ante ꝑmiserat: sibi adiūgat hoīes: q arma ferre ualeant & magnū īsup fossoꝝ numeꝝ regioni īperet. Torméta quæ laudi erant: in exercitū deuehi iubeat: ponté diruere curet. e regione pontis castra ponat: locūq; ipse cuius paucis ante diebus cognitionē habuerat ab flumine nō lōgius passibus quingētis designat. At priusq; parādis stationibus milites dēt operā: equoq; descēdāt: castra celeriter ab ea ꝑte quæ ad flumē spectat aggere obeat: uias aditusq; oés repagulis obstruat: ne forte hostis paratus īcautū aut īparatū cāpo apto offēdat: neqd ꝑ ducis īprudētiā aut negligētiā detrimēti accidere possit: ꝑsertī ꝓpinqs hostibus: & ī ipsa aut locādorū aut mutandoꝝ castroꝝ opportūitate. nullū quippe erroré aut peccatū tā gr aue eē dicebat: cuiq; celerius parata sit pœna q̄ qđ ī rei militari āmittat. Alexāder die tertio ī laudēses puenit: & nō lōge a pisseōe triduo mōratus cætera exequit. Interī Frāciscus de pta ab suis ī Alexādrinis uictoria cognoscit. Quo nūcio & hostibus munit: & nris addit animus. Frāciscus ꝙ magna deinceps rei bene gerendæ spes ꝓpposita uidebat: Petrū posterlā ī Alexādrinos confestim mittit: q apud Corradū de recupandis oppidis īstet. cū Guilielmo de

pace agat: qua cõposita oẽs quæ ĩ iis locis sint copiæ: in brixienses reducat
Alexandrũ ꝓterea ad rem mature cõficiendã sollicitat. Is quæ ad expeditio
nem necessaria uidebãtur cõparatis designatũ ad locũ mouet: stationes par
titur: exercitusq; partẽ in armis esse: partẽ uictũ inquirere: stationesq; para
re iubet. Sed ut plærũq; fit suũ quisq; magis cõmodũ quærere quã ducis ĩ
periũ seruare studet. Oẽs ꝑ ter paucos depositis armis frumẽtatũ pabulatũ
& lignatũ aquatũq; pergũt. Vacua fere defensoribus castra relinquũt. hæc
ubi hostiũ duces ab speculatoribus: q excelsas cõsederant arbores. ĩtelligũt:
& ab Tubicine: quẽ rei alterius simulatione ad Alexandrum miserãt: cõfir
mantur. Acie quã ocissime ĩstruũt: & traiecto amne ĩcredibili celeritate cõ
uolãtes ab ꝑtibus duabus nros inuadũt. Alexãder ĩ tãta rei necessitate: quos
ꝓlio paratos cõperit: ad eã primũ partẽ ĩ hostes celeriter mittit: qua facilio
rem illis aditũ patere cognoscit. & cõfertissima acie instare cõspicit. hi faci
le primo cõgressu uim hostiũ sustinẽt: lõgeq; repellũt. Sed redintegrato rur
sus ꝓlio pugnat eminus cõminusq; ꝙnixissime. Alexãder ad dexterã se uer
tens: cũ ex ope alios colligere: alios ad pugnã instruere ꝓperaret: & locis ubi
hostes ingruere uidet: occurrere conaret: milites admodũ ꝑpaucos ꝓlio ĩdo
neos repperit: ex quo ĩgẽti affectus dolore: tũc se demũ ab eq tatu deceptum
aĩaduertit. Quærit uæhemẽter: qđ dicto milites nõ pãruissent: quodq; tam
ꝑpings hostibus neglecto ĩperio: neglectoq; oĩum periculo ordines castraq;
deseruissent: hostes interim pulsis ꝓpter paucitatẽ iis: q ad dexterã occurre
rant: ĩ stationes penetrãt. Quo factũ é: ut q ad siniſtram primo ꝓliari cœpe
rant: circũuenti a tergo superarent: & ab partibus pluribus uno tꝑe urgẽ
tibus hostibus ĩ castra irrũperẽt. nri ubiq; dissecti fugãtur. Quisq; qua se
obtulerat uia: fugæ se mandat: Alexãder ĩter hostes inter tæla diu uersatus
quorũdã eius familiariũ uirtute: quos eo die sibi elegerat: & lateri cõsertos
ĩ ꝓlio cõtinẽter habuerat: hostiũ e manibus dissoluit: & laudẽ cursu se rece
pit. hostes uictoria potiti: castra ĩpedimẽtaq; diripiunt: & fugientes nros di
uersis itineribus insequũt: maioréq; militũ ptẽ capiũt: armis equisq; denu
dant: ꝓfecti eq tũ partim laudẽ: ptim pisleonẽ: & ad Sancti colũbani oppidũ
ꝓfugientes euadũt. Solus Andreas byragus: q apud Frãciscũ eo tꝑe gratia
& auctoritate plurimũ ualebat: uir qdẽ ĩbellis: & militaris disciplinæ igna
rus cũ magna euocatoꝝ pre: quibus cũ paulo ante eo uenerat: ĩterceptus est
& ad legatos: qui ĩ maioribus castris uerſabãt primũ missus: deinde Vene
tias ad senatũ ꝓductus. Hunc Alexandri casum ad secũdã & uigesimã eius
diei horã Frãciscus ex hostibus primũ cognoscit: quæ res: & si tũc minime
credebatur: tamẽ ĩris postea lohãnis caymi pisleonis præfecti: & frequẽtibꝰ
ignibus: quoꝝ flama uniuersa hostiũ castra collucebant: ad multã noctẽ cõ
firmat: Hoc tã iniucũdo nũcio Frãciscus ꝙgrauiter ĩdolet: accusatq; pacer
be fratris negligentiã: qui si mãdata seruasset tantũ illi dedecoris sibiq; de
trimẽti nequaq; accidisset. hæc secreto: palam uero & ĩ oĩum cõspectu poste
ro die bono ac forti se esse aĩo ostẽdit. Alexãdrũ ꝓce repræhẽdit: Milites ãt
qđ eius dicto nõ audissent: uæhemẽrer accusat: deĩde acceptum parui facit ĩ
cõmodum. Noua ad id se bellum ĩstaurãdũ cõsilia inituꝝ: ac uti forte mul
ti tũc arbitrarẽtur: brixiẽsibus finibus: nĩsi aut uictoria ꝓta aut pace cõpo
sita nequaq; cessurũ demõstrat. De hoc uenetoꝝ ĩ laudẽsibus successu Gui
lielmus certior factus: resipiscẽ aliquanti sper: & melius suis rebus cõfideꝛ
cœpit. Alexãdrini quoq; qui ĩ sua erãt põtate & ob recentem ac insignem q̃
acceperãt: calamitatẽ uacillaꝛ cœperãt: ab summa aĩ trepidatiõe ĩ meliore
fortunæ spẽ reuocant: & ĩ eius fide ꝓtinatius cõfirmãꝛ: Ex quo factũ é: ut
& Guilielmus oblatas pacis ꝺitiões: quas paulo ante ꝓplexurus ꝓcupide uiꝺ
baꝛ: respueret: & oppidãi ea: quæ se de reditu ĩ Frãciscũ fidẽ facturos polli
citi fuerãt: oĩno negarẽt. Deĩde ꝙ post acceptã Alexãdri cladẽ trepidãtibus
laudẽsiũ aĩs: urbs q̃ tẽporis cõdicio ferret: ĩfirmior uidebaꝛ: deq; nonnullis
gelphæ ꝑsertim factionis ciuibus ne eã proderẽt. grauis erat ĩiecta præfectis
militibusq; suspicio. Bosium fratrem mille cũ equitibus eo ꝓficisci iubet:

Alexádrũ uti bono ſit aĩo cohortaſ. Nam quæ ſibi de rebus aduerſe geſtis aſcriberenſ: culpa eũ uacare pſpexerat: atq; data largiter pecunia: ſuos eqs armisq; exutos celeriter reſarcire ĩperat: laudenſiũ Mediolanenſiũq; ſimul agros ab hoſtiũ populatione quoad poſſit tueri cõtendat. Ipſe aũt cũ ꝓpter trãsfugas: quoꝝ ea æſtate nõ exiguus fuerat numerus: tũ étꝓpter eos: q; multis de cauſis aut ſua uolũtate aut iuſſu aberãt exinanito ꝓpemodũ exercitu Quinciano oppido: qđ mille ab olio paſſibus diſtat: admouet caſtra aggeribus quã diligẽtiſſime põt: munienda: pontẽq; in flumine bordolanũ cõtra: qđ ẽ municipiũ ĩ cremonenſi ripa ſitũ. ſũmo ſtudio faciẽdum curat. Inter hæc lohánẽ Nucienſem ab Corrado cũ hoſte cõſpirare núciaſ. Deinde ĩtrã dies paucos ea de qbus iã uerbis egerat: ſcriptis ſanxiſſe: idqꝓ Antoniũ quẽdam Realini fratrẽ eqtẽ cognouiſſe: cuius opa Nucienſis plurimũ utebaſ: q cũ ab eo ad Guilielmũ cũ ſcriptis mitteref: doli eius detegẽdi cã ad Corradũ ſecreto declinauerat: mãdata ſcriptaq; detulerat: adiecta Nucienſis ipſius eodẽ tẽpre Corrado ĩcõſulto atq; inuito ad Inciſiates ꝓfectione: unde ad hoſtes cõmodius atq; liberius trãſire poſſe putaret. Qua re cognita Franciſcus ſtatĩ mittit: q eũ retineret: & ad ſe ꝓduceret. Nuciẽſis ignarus eoꝝ cõſilium petri diligẽtia: q apud nobiles populareſq; Inciſiates plurimũ poterat: compræhendiſ: Cremonáq; pado deuectus fune ſuſpẽdiſ. Per idẽ quoq; tẽps corrigiani: q eo ãno Alphonſo regi uenetoq; ſenatui ſeſe tradiderãt: & accepto ſtipendio Ludouici oppida: uti oſtendimus: ĩ tranſpadanis uexarãt: bellũ in parmẽſibus Frãciſco ĩferre cœperũt. pupiliũ oppidũ de ĩprouiſo capta oppidanoꝝ magna pte obſederũt. Hac Frãciſcus nouitate uæhemẽter ĩ Manfredũ Giberthũq; cõmotus: q nulla ab ſe iniuria ſed beneficiis potius affecti: belli eius qđ Antonius tertius frater ſemp uetuerat: nõ mõ auctores concitatoreſq; fuerãt: ſed in gerendo pẽſſent: nõ expectádũ ſibi exiſtimauit: ut hoſtes infeſto aĩo eo capto oppido ĩ capiẽdis reliquis maiore licentia atq; audacia pgerent. Itaq; cõfeſtim Boſius ex laudẽſibꝰ: & Angelus cápoſyluius ex caſtris cũ ualida equitũ ac peditũ manu uno atq; eodẽ tẽpoꝝ pupilienſibus ſubſidio mittũtur. Hi biduo itineꝝ cõfecto: pupiliũ pœne ſero pueniũt. At & ſi oppidani ſubſidii tps nõ expectarãt: q; cũ aſperis obſidẽtiũ uerbis territi tũ captiuoꝝ ét cõmiſeratione atq; pietate moti: quos ultima ſtatim paſſuros: niſi ſeſe dedidiſſent: pnũciabaſ: paucis ante horis ſeſe atq; oppidũ corrigianis pmiſerãt: pſidiũq; receperãt: tamen magno aĩo hoſtes aggrediũtur: & cõmiſſo ꝓlio primo ĩpetu ꝓfligãt: atq; ĩ fugã uertũt. Duces primi brixellũ: qđ tribus a pupilio paſſuũ millibus abeſt ſe recipiũt. Idẽ fecere milites reliq. Sed eius oppidi ꝓpinquitas & noctis ĩteruẽtus fecerat: ut non multi caperenſ. Ea nocte parmã uerſus nr̃i reuertũtur. Boſius Frãciſci iuſſu urbis pſidio remãſit. Angelus ĩ caſtra rediit. Corrigiãi ex ĩde duos circiter annos cũ parmenſibus cõtinẽter bellũ geſſere: Quod bellũ Alphõſi regis uenetorũq; pecunia nutriebaſ: Interim cũ ſexaginta iã fere dies ad Quintianum Frãciſcus cõſumpſiſſet: ſatiſq; ciuitatibus: quæ quotidianis ĩuaſionibus ĩfeſtabãtur: puidiſſet: optimũ eſſe iudicauit: ui aut arte hoſtilẽ exercitum ad brixiam ꝓpius cõpelleꝝ. Quod ſi fieret: futuꝝ ĩtelligebat: ut & hoſtibus minor ĩ ſuis: & ſibi maior ĩ eoꝝ finibus eſſet nocẽdi facultas: igr̃. ad Calendas octobres millia circiter decẽ ab Quintiano urbẽ uerſus caſtra mouet. Lemnũ oppidũ obſidet. hoſtes itẽ diuerſo itineꝝ duobus millibus paſſuũ ab his caſtris caſtra ad porcianũ firmãt. Ex eo oppido q; ꝓ muro ſibi obiecerant: deiceps ꝓpaucis ĩterdũ eqtibus data ꝓliandi copia nr̃os laceſſere: atq; oppidi expugnatiõe ꝓhibeꝝ admitebãt: Lemnẽſes nihilo ſecius cernẽtibus ipſis bombardarũ ĩpetu tridui ſpacio coacti dedũtur. hic dũ aliquot dies moraſ Sagittarii ſupra mille: qbus Antonius blaxa ſpediẽſis ꝑerat: ab Genuẽſibus amiciciæ ſocietatiſq; iuꝝ Petro fregoſo duce Frãciſco addunſ. Hoꝝ aduẽtu ꝓp ſigulare uirtutis opinionẽ: magna uniuerſo exercituĩ rei benegeréde ſpes illata ẽ. Sed cũ eos certamĩe expiri Frãciſcus uellet: qđ aĩo: q due arte ꝑſtaret nõ ſic ĩ cãpeſtri pláicie ad dĩcádũ idõeos cõpit: ut ĩ nauali dimicatõne aut

in oppidoꝝ defensione feroces esse ferũtur. Faciebat n. exercitus utriusque uicinitas: ut p interiectã planicie quotidiana ĩterdiu plia cõmitteret. In quibus de se cuiq; piculũ facere licebat. Proinde cũ oẽs de sagittariis fefellisset expectatio: magnã ptẽ ĩ oppida hostibus finitima p̃sidio distribuit. Caluisianenses ꝓterea diu ad dedẽdũ se suasi nũq; adduci potuere: nisi exercitum signaq; militaria prius p fide uenetis data ad mœnia cõspicerent: quoꝝ opinioni nõ sine graui eoꝝ iactura satisfactũ iri potuit: Nã cũ eo Frãciscus duxisset: nec p cõmeatus difficultatẽ ultra ꝓgredi liceret: & pedẽ referre turpe admodũ fore putaret: detrimentosumq; cognosceret: dies multo plures q̃ oppidani existimassent: ĩ eoꝝ finibus resedit. hostes uero eodẽ die ad læuã iter faciẽtes: Gaydũ cõtenderũt. Ibi castra fossa & aggere cõmuniũt: uias semitasq; oẽs: qbus Calauisianũ petebat: repagulis obstruũt. Gaydũ é oppidũ nõ ignobile æquo positũ loco a mane ad spatiosissimã famæq; celebrẽ planiciẽ ptinet. q̃ uulgo Montis clari appellãt: qđ ab eo monte & oppido ĩsuperinitium nomenq; capiat. arboribus ubique nuda: ubiq; fossis collibusque libera. Asero autem loca polustria: & prædа fossis frequentibus arboribusq; multis referta ad Caluisianum usq; perpetua cõtinet: a quo oppido qnq;: & a brixia decem millibus passuũ abesse cõstat. Hac tãta soli ægtate alectis pliandi studio exercitus utriusq; eqtibus crebræ cõserebãtur pugnæ: quas ad palustria & ipedita ut diximus loca: hostes pp peditatũ: quo maxĩe abundabãt: summa industria deducendas enitebãtur: Quibus ĩ puguis Hector brãdolinus Tiberthi frater iuuenis insignis & mãu ꝓmptus nimiũ exercitata dimicatiõe grauiter hasta uulneratus concidit. Multiq; ꝓterea acceptis illatisq; utrinq; uulneribus periere: Hæc dũ p singulos dies gerunt: magnæ inter Frãciscũ uenetosq; duces omissa belli cã crescũt iniuriæ magnæ calumniæ: quas Iris nũciisq; p oẽs Italicos potẽtatus ad minuẽdã Francisco auctoritatẽ hostes circũferri studebãt. Nã ignauiæ atq; desidiæ eum accusabãt: qđ ea æstate nũc paludibus: nũc munitiõibus se cõtinuisset: & uenetus exercitus p aptissimos cãpos castra habuisset. Franciscus quæ sibi ab hostibus obiicerent: falsa demõstrãs: illos eodẽ crimĩe remordebat. De fide quoq; publica sæpenumero uiolatasquã multis municipiis in agro brixiensi sibi parentibus dedissent: acriter accusabat: sed ingẽtis spiritus uir: qui sicut ad cætera obeũda negotia belligerãdo diligẽtissimus: ita ad ꝓpulsandos iniurias ardẽtissimus erat: nõ his cõtentus cogitabat quo pacto nõ uerbis sed re ĩ hostes reiicer̃ posset: quæ ĩ sui dedecus & ĩfamiã Iris crebro falsoq; dissæminassent. Nec reqeuit: donec re mature in cõcilio discussa statuit ea ĩtercedẽte planicie illis pliãdi potestatẽ se facturꝝ. Quod si plii condicionẽ acciperent: quos & numero & uirtute militũ plurimũ anteiret: supaturũ nõ dubitabat: Sin detrectarẽt: & uolũtati: & æstimatõi suæ apud oẽs satisfactũ se facile pspiciebat. Ex quo per epistolam quã ipsemet dictauerat materna lingua leonissano Iacobo picinino primis exercitus ducibus: ac Pasquali maripetro & Iacobo Antonio Marcello legatis ĩ hunc modũ conscripsit. Deũ hominesq; testamus. uti & uos: q ueneti senatus uices geritis: nõ ignoratis: nos neq; augendi imperii cupiditate: neq; uererũ recentiumq; iniuriarum cã ductos: sed cõtra fas iusq; belli armis de ĩprouiso lacessitos ad hoc bellũ uenisse: qđ pfecto cũ in pace uiueremus: saltem triduo ante nobis indici debuerat. Quid ãt ex eo bello laudis hostes nostri rettulerĩt: qdue adhuc commodi cõsecuti sint: cõmemorare ĩpræsentia supuacaneũ esse censemus: Silentio. n. ꝓtereũdũ uidet. quo aĩo: quoue studio uniuersæ Italiæ qeté tranquillitatẽq; pquisiuerimus: & qđ nr̃a populoꝝq; nr̃oꝝ incõmoda ptuleri mus: ne ad huiusmodi bellũ deuenerimus. Neq; nũc tps est: neq; locus patiẽ inimiciciaꝝ causas recensere: quærimoniisq; agere: cũ ne idoneus qdẽ ad id iudex adsit: nisi unus deus: q hominũ mẽtes & cõsilia iudicat: a quo cũ tot ĩmensa beneficia acceperimus: Ingrata pfecto grauiq; aĩaduersione digni iudicaremur: nisi oĩ studio iis malis quæ futura eẽnt: p uiribus occurrere mus ubi iis quæ hactenus nõ nr̃a sed aliorũ culpa insecuta sunt: cõsulere

nequerimus. Proinde cogitãtibus nobis: quo consilio aut qbus artibus huic tã graui bello modus ponj possit: nulla aptior uia nulla breuior: nulla melior uisa é: quã ut ps utraq; structa acie cõem in locũ cõueniat: ac plio contẽtio hæc decernat. Quod pfecto quãto magis futuras totius lõgobardiæ: ne dixerimus Italiæ: quæ ex hoc bello pueniũt: calamitates aĩo uolutamus: tãto magis plii utriq; cõserẽdi cõsiliũ pbare: & uæhementius confirmare mouemur: populoq; cã potissimũ: & cõmiseratõe huius pserti brixiẽsis agri q tã diu ab utroq; exercitu cõtinuis depopulatõnibus stragibusq; uariis oppressit: atq; pessundat. Quã qdẽ rẽ mime uidemus quo aĩo aut qua ratione sine manifesta honoris uestri totiusq; exercitus diminutiõe iprobar detrectareque possitis: cũ iã in oẽm Italiæ orã: lris nunciisq; sæpe significaueritis & ĩ locis ipeditissimis nos ĩ paludibus castrametari: uos cõtra æquis & patẽtibus locis cõsistere. Neq; ẽt negari queat: qn p nõnullos uestri exercitus eq tũ peditumq; ductores nõnunq; pclamatũ ĩterminatũq; sit: si æquitas loci utriq; pti daretur: fore: ut cõtrouersia hæc cito terminet. Neq; ĩ hoc postremo ĩficias ire poteritis: qđ litteræ ad nos uestræ ad decimũ Calẽdas nouẽbres scriptæ testãt: uos cõsilio utribusq; ita adnixuros: ita effecturos: ut nos aliquãdo pœniteat: usq; adeo in uestros fines pcessisse. Ne igr hæc iure nobis ascribi queant: læto animo uobis pugnandi potestatem quãtum ad nos attinet collatis signis pollicemur: die uestro arbitratu deligẽdo hora ab solis ortu ĩter tertiã & quartã ĩ planicie: q̃ mõtis clari cõmuni usu núcupant quo oĩbus copiis proculdubio cõueniemus. Vt ãt cõsiliũ hoc nostrũ nõ mõ utriusq; populis sed & toti terrarũ orbi innotescat: ne ue tot huius puinciæ populi bello exhausti: qđ supersit: uana spe nutriant: ubi núc potissimũ recusari non possit: qn hic utriq; pti par sit: & idẽ locus uobis ẽt quam nobis cõmodior. Ecce ĩ huius rei argumẽtũ ad uos manicã sanguĩe illitã pugnæ signũ p Tubicinẽ nostrũ mittimus: nostrã astringẽtes fidẽ: si eodẽ ad diẽ cũ exercitu cõueneritis: nos pugnãdi potestatẽ facturos. Qua ex re post tot icõmoda: multa hæc miserãda pœnicia cõmoda consequet. Primũ siqdẽ graues & ĩtolerabiles auferent agri depopulationes. Tollẽt ædificiorũ ĩcendia: oppidorũ direptõnes. Matronarũ uirginũq; raptus. Cessabũt tot hominũ cædes: atq; interitus: & reliqua ĩgẽtia horrẽdaq; maleficia: quæ ĩferre bella solẽt. Tũ uanã spẽ sæpenũero populis datã iã tandẽ finiri necesse erit. Deinceps pclarũ & memorabile facinus nostra hac tẽpestate cõspici licebit: cũ tot utriq; fortissimorũ uirorũ multitudo: & ĩgẽtes exercitus ĩ tam æquũ tãq; expeditũ locũ conuenerĩt: ppriæ uirtutis piculũ facturi. Postremo ea loci diffinitiua porro ferret sentẽtia: Quis iustius arma sumpserit: atq; id a tali tãtoq; iudice pmulgabit: ut non facile contĩgat: q appellationẽ audiant reperire. Ex felicibus castris nostris apud Caluisianũ: pridie Kalẽdas nouẽbres anno a Natali christiano quadringẽtesimo qnquagesimo secũdo supra mille. Ad hæc duces uenetiq; legati ita respõderũt. Pridiæ hora uigesima quarta reditæ sunt nobis litteræ tuæ: quæ nos ad cõserẽdã pugnã plurimũ & iuuãt & prouocãt. Intelleximus ẽterea quæ Tubicen tuus & alter itẽ cũ eo nucius nomine tuo corã explicarũt: & quoniã hoc illud est: q nos sũmopere & continẽter hactenus non concupiuimus solũ sed conquisiuimus: ut tuo exercitui omniq; Italiæ notissimũ est: Quãdoquidem nos non ĩ paludibus castra fecerimus non intra aggerem fossam aut uallum ut tu copias continuerimus. Quin in planicie & patentibus locis semper consederimus: Quod & coram nucii ipsi renũciare tibi debuerũt: Itidẽ his lris nostris respondemus: Nos ad q̃ ratopere incitas: bono libẽtiq; aĩo acceptãdũ statuisse ĩ diẽ lunæ primũ hora ĩter tertiã & quartã: & loco utriq; copiis pari atq; idoneo. Na nõ tuũ ẽ ad eã rem: sed ad nos potius attinet abs te puocatos locũ diẽq; pscribẽ atq; ĩ eius rei cõficiẽdæ fidẽ: geminas manicas & hastas totidẽ sanguinolẽtas ad te remittimus: ut ĩtelligas Gẽtilẽ leonissanũ: comite Iacobũ picininũ: Carolũ Gonzagam huius exercitus gubernatores cũ reliqs eqtũ peditũque pfectis p ueneti senatus honoẽ: p cõmodo: proq; ĩperii amplitu u

dine paratos decernere: Tyrānos īsectari: & cū eis bellū gereř: Qui hāc nostrā Italiā sæpe armis īuasere & īiuste sibi uēdicare ausi sunt: q pecūia nr̄i senatus uxorē sibi: & īperiū cōparauerūt. Tibi uero iuste bellū illatū est: quo cū nulla pax: nullæ īduciæ erāt: de quo felicē reportare uictoriā cū optata totius Italiæ trāquillitate minime dubitamus. In castris apud Gaydū ad Calendas nouēbres. Hoc respōso & uniuersus exercitus: q in magna eius rei expectatōe uersabať: sūmo gaudio afficiť: & Franciscus pspecta ea uenetoꝝ arrogātia: eaque reꝝ iactātia multo grauius ī eos aīo incēdiť. Nā pro eius aī moderatōe non solū de iis prīcipibus: deq; rebus publicis: cū qbus amice uiueret: sed & de iis qbus cū bellū gereret: uel īiuria lacessitus esset: modestissīe aut si cōtūeliis affectus ipse ēt ꝓripuisset: parce & nō palā loq solebat. Mox oī ex pte copias: quæ castris aberant: ad se uenire: militēq; oēm armis eqsq; sese celeriter ornare iubet. Idē faciunt hostes. Interī dimenso qđ īter utraq; castra spatii ītercedebat: tumulus qdā in ea q̄ diximus: planicie positus: & passibus āplius quadrīgentis hostiū q̄ nr̄is castris ꝓximior pugnæ dictus ē: eoq; pti utriq; īpune uenire licet. Equitatū deinde oēm centū in ordines ptitur: ex oībus ducētos egregie ornatos delegit eqtes: quos & lōgo belli usu: & corporis robore: & aī uirtute plurimū p̄stare nouisset: hos duas in partes diuidit: subsidiariasq; turmas appellat. Quarū alteri Bosiū: q relectis pmæ copiis eo accersitus uenerat: alteri Colellā Neapolitanū ex ductoribus eqtū uiꝝ forte: & rei militaris peritia egregiū p̄fecit. Prætcrea ne tāto ī certamīe qđ futuꝝ existimabat: ullus accideret error: ulla p̄ceptoꝝ fieret trāsgressio ulla īter eqtes ī capiēdis hostiū eqtibus oriret cōtētio: ulla decertādo tpis amissio ītercederet: ut sæpe īter eiusdē exercitus equites prædæ cupiditate euenire solet: hāc legē instituit: quā ingēti tubaꝝ clangoř in exercitum pronūciari iussit. Primū quisq; ordinē seruato ī coq; psistito: Qui secus fecerīt inexorabiliter laquei pœnas dāto. Eā ob cām certi deligenť exploratores ab qbus turmas p singulas eqtū legis huius cōtēptores obseruabunť. Post hæc ea seruet cōsuetudo: quæ antiquo belli iuř moreq; Italico seruari cōsueuit. Primo siquis equum hostis īter pugnādū habænis manu ceperit. ac retinēs ad suos cōuerterit: captiuus illius esto: nec ullatenus īpediať: At si qs equū loris īterceperit: nec uerterit mō eo sit loco. ut redimi nequeat: illū ītertur bare liceat nemini. Siquē ex hostibus ab Sphortiano milite: aut cassidis christa aut collo cōpræhendi contigerit: ita ut illius sit cā retinēdi: nec suorum auxilio liberari queat. huius captiuus esto. & dimidiū equi pretiū: si ī alioꝝ manus deuenerit: die p̄lii suū qsq; signū tergo cōsuetū deferto. die q dictꝰ erat certamini hora qua Tubicines p̄liū p̄cinerint: armatus quisq; adesto: ac ordinē ꝯstitutūq; locū adito. Postremo Ludouici mātuani prīcipis: Bartholomæi collionis cæteroꝝq; item: qbus p̄cipiendi demādabiť auctoritas uniuersi nō secus ac īperatoris iussis parēto. At ubi cōstitus p̄lio dies uēit: Frāciscus prīa luce copias ī armis esse īperat: quas in turmas coactas ī planiciē singilatim educit: & cū ad dexterā: quæ ad septentrionē uergebat planiciei tenuisset: quantū sibi uisū ē agminis frontē ad sinistrā uertit: quæ ad occidētē solē spectabat: & mediū p patētissimū anteriorē turmā ad tumulū iter facere: reliquosq; deīde ordines æquo īter se spatio: ne alteri alter: ubi opus esset facto: impedimēto sit: pedētētim īcedere iubet. Quod duabus fecit de cāis tū ut ordines in apto oēs extēdendi copiā haberet: tū ut in planiciē hostibus maiorē ꝓgrediēdi potestatē faceret: & ab munitōibus q̄ posset lōgius traheret. Subsidiarias turmas in utrūq; latus disponit: quaꝝ p̄fectos pugna abstinere: at si qua in pte nr̄os laborare: aut grauius premi conspicerēt: eo ꝯfestī occurrere laborātibusq; subsidiū ferre admōebat. Eqtes itē quocūq; se p̄fecti uerterīt: quocūq; ierīt: eos subseq: & suæ uirtutis operā nauare. rēque ferro edere iubebat: & si p̄lii cōserēdi cā turbari disiūgerenť: ipsos fcō prīo in hostes īpetu ꝓtinus ꝯueniř edocebat. Ferebāt. n. ꝓ christa p̄fecti utrique quo pugnātes īter reliquos agnoscerenť: liteū quoddā albū ī puuli modū uexilli adactū: & baculo satis sublimi ī casside đfixo reuīctū. Signa deīde

militaria mediũ ĩter agmẽ collocat. Præterea maiorẽ peditatus ptẽ p̃ſertĩ ueteranoꝝ quorũ uirtuti plurimũ cõfidebat: ĩ frõte lateribuſq; alarũ ĩſtar ꝺſtituit: Reliquã ĩſup pedeſtrẽ multitudinẽ ĩter ordines & ĩ poſtremis p̃ſi dio uerſari iuſſit. Poſtea uero q̃ ad tumulum uentũ é: cõſiſtere oés ĩperat: & quæréti qd ab aduerſariis ſtruereť: renúciatũ é oés eſſe ĩ armis: totaq; ſupe rioré noctẽ eoꝝ duces multo ope uias adituſq; oés: q ĩ planiciẽ ducebãt: ptĩ obſtruxiſſe: ptĩ foſſa ab latere utroq; repaguliſq; frequẽtibus pmunitos red didiſſe. Eqtatus peditatuſq; minorẽ ptẽ eas ĩtra munitões diſpoſuiſſe: reli quũ adhuc ĩ caſtris eé oẽm ĩutilẽ multitudinẽ Caluiſianũ uerſus p̃ loca pa luſtria & arboribus foſſiſq; ĩpedita: de qbus ſupra mẽtionẽ fecimus ueluti ad ĩuadẽda caſtra nr̃a emiſiſſe. Quoꝝ ĩ apto pedites: eqteſq; ppauci ꝺſpicie bañ. Paulo deinde hĩc atq; illinc ĩgẽtes uiroꝝ fremitus exaudiri cœperũt: q; ſtudio ab hoſtibus factũ ĩtelligebať: ut quãta cõſtarẽt multitudine ĩ ꝺſpe ctu nr̃i exercitus clamoribus oſtẽtarẽt. Inſpici nãq; nõ po terãt: qđ & arboꝝ dẽſitas & nebula frequẽs ꝓhibebat. Quod cũ aĩaduerteret Frãciſcus: uerito neqd ĩ caſtra p̃ inſidias conarenť: illico ad poſtremos miſit: q ediceret: uti ca ſtris ſi oporteret p̃ſidio eẽnt: ꝓpĩqoreſq; ordines ſingillatĩ planiciei terga uerterẽt. Relatũ é: nõdũ nouiſſimã caſtris turmã exceſſiſſe: totũ ĩteruallũ: q; ab caſtris ad tumulũ ĩtererat: turmas cõpleſſe: q; ĩteruallũ tribus ãplius millibꝫ paſſuũ ꝺſtaŕ ferebať. At cũ p horã ĩ acie ſtetiſſet: neq; hoſtes uti ſe fa cturos ꝓmiſerãt: ĩ pugnã uenire: neq; ĩ cõſpectũ pdiŕ uideret: neq; eos ubi eẽnt pp mũitões: lociq; iniqtatẽ: & pp ſupueniẽtẽ hymbrẽ: quo langueſcere oés cœperãt: ĩuadeŕ utile putaret: ex cohortibus unã paulũ p̃ter tumulũ ꝓgredi iuſſit: Hãc ultra p ſcorpionis iactũ mĩſtros parata cũ materie mittit: qbus colũnã ĩ quorũdã ex hoſtibus cõſpectu lapide & cemẽto educẽdã curauit. Ibi manicas quas diebus ſupioribꝫ acceperat: haſta ĩfigẽdas mãdauit. Quod qdẽ opus & ad diei memoriã: & ĩ hoſtiũ ignominiã faciẽdũ iuſſit. Dũ hæc geruntť: Porcelius. Romanꝫ ciuis poeta ĩſignis: cũ p Alphõſo apud picininũ morã faceret: miro uiſendi ſtudio ductus ad Frãciſcũ rogatũ miſit: uti eius uolũtate ſibi eũ adire liceret: Quod cũ facile ĩpetraſſet: ꝓfectus totũ agmen luſtrauit: admiratuſq; ordinẽ magnitudinẽ exercitus eqtatꝫ ornatũ: militũ quoq; animũ ad dimicãdũ tã paratũ: nil unq̃ ſe digno uidiſſe p̃dicauit: idq; ſe lr̃is mãdatuꝝ. His peractis ĩ caſtra utriq; exercitus multo cũ hymbre cir ca ueſperã rediere. deĩde cũ p hyemẽ cõtinuoſq; hymbres non ſine magno exercitus incõmõ ꝓſeuerare ãplius ĩ caſtris poſſe uideret: copias in hyberna mitteŕ cõſtituit. prius tamẽ p ꝓximas uillas uicoſq; dies aliquot cõmorãdũ uidebať: ut qd hoſtes ſtatueréť: cognoſceŕ poſſet. At ubi eos ſpectaŕ ĩtellexit dum ipſe exercitũ ſolueret: copias oés ptim ĩ oppida: quæ ĩ brixiẽſibus ob tinebat: hyematũ diſtribuit: ducibus Triſtano filio: & Robertho Sanctoſeue rinate: ptim ĩ cremonẽſes: & ĩ ea loca: quæ ĩ frõtibus erãt: remiſit. Bartholo mæũ uero ĩ Alexãdrinos: q bellũ eã p hyemẽ Guilielmo ĩferret: amiſſaq; op pida recuperaret mitteŕ cõſtituerat. Sed ĩterĩ Euãgeliſta ſabellus qngẽtorũ eqtũ ductor: q p uenetis Carreti monaſteriũ: q; pmuniti ĩſtar oppidi effece rant: ualido p̃ſidio ſeruabat: cũ Frãciſco iã de deditõe pactus: Alexãdro ſeſe atq; monaſteriũ tradidit: pons uero quẽ ĩ Addua: nõ ꝓcul ab eo monaſterio ut oſtẽdimus: ueneti ſũmo ſtudio ædificãdũ cuſtodiẽdũq; curauerãt: p ꝓdi tionẽ: ut tẽtauerat: capi nõ potuit: q; eſſet qbuſdã aliis peditũ p̃fectis curæ cõmiſſus. Quod cũ ĩtellexiſſent leoniſſanus. Carolus: & Tiberthus cũ magna exercitus pte cremã ꝓficiſcunť eo ꝺſilio: ut põtẽ tueãtur: quouſq; Franciſci exercitũ ĩ hyberna pueniſſe cognoſcerẽt. Frãciſcus nihilominus Collionẽ oĩ bus iis copiis: qbus trans Adduã hyemãdũ erat: ad expugnandũ põtẽ ꝓficiſ ci iubet. Is cũ p cremẽſes & ab oppido nõ lõgius paſſibus qngẽtis ĩter faceŕ cogereť: q; aliud ĩter relinquebať nullũ: hoſtes oppido educũt eo aĩo: ut aut nr̃os tranſitu ꝓhibeãt: aut ſi uĩ facerẽt: p̃lio ꝺtendãt. Collio cõtra ubi para tos ad pugnandũ hoſtes cõſpicaŕ: Sphortianoꝝ militũ uiribus frætus oés in dueŕ galeas iubet ut ſi hoſtes itinere ꝓhibere conenť: ui ac ferro uiã u ii

aperiãt. Ita collio ad pontẽ iter ꝓsequit: & cernẽtibus hostibus oppidũ sine
ullo negotio ꝓteriit: & circa pontis castellũ q̃ erat ædificatũ ab eo lateꝛ q̃
ad cremẽses ptinebat: castra ponit huc quoq̃ Alexãder ꝛtinuo: ut erat a Frã
cisco ꝛperatũ: magna cũ militũ manu uenit. Castellũq̃ cũ totã noctẽ tormẽ
tis oppugnare contẽdisset: mane territis defẽsoribus: ui capit: moxq̃ ponte
occupato alteꝛ castellũ: qđ erat ab alia pte põtis nullis repugnãtibꝰ diripit
Tertiũ itẽ qđ erat ĩ laudẽsibus ĩgẽti artificio atq̃ ope cõstructũ: & oĩ armo
rũ genere & militũ ꝓsidio pmunitũ deiicit. Postea pontẽ Frãciscus rescĩdi
& castella dirui iussit. His confectis rebus: Bartholomæus ĩ Alexãdrinos cõ
tẽdit. Alexander laudẽ reuertit. Reliq ĩ hyberna proficiscũtur. Leoniſſanus
brixiã. Carolus Veronã hybernatũ se conferũt. Tiberthus cremæ subsistit &
ad Franciscũ q̃ iã cremonã uenerat: misit: q̃ diceret: nihil se ãplius negotii
hẽre cũ uenetis: In sua eẽ ptate: ꝓterea sua erga eoꝛ merita: & multa illoꝛũ
cũ ĩ se tũ ĩ oẽs ĩgratitudinis uitia cõmemoraret. seque proinde statuisse ab
eoꝛ amicicia oĩno discedere: & quo fortuna tulisset: ꝓficiscĩ. rogare: ut eius
uolũtate ꝓ suos fines ĩpune trãsire liceret. Si sua opa uti uelit: se pro uetes
beniuolẽtia quas sibi dederit condiciones nõ repediatuꝛ. Sperare pro eius
ætate honoris sui rẽnẽ habituꝛ: Frãciscus & ĩ hũc tã inopinatũ: tãq̃ repẽ
tinũ Tiberthi motũ admirabat: tamẽ uisũ ẽ hominẽ: q̃ ultro optimã eius in
se uoluntatẽ polliceret honore & beneficio cõplectẽdũ: cũ maxĩe nõ puo si
bi usui futurũ ꝓspiceret: qđ & uenetis illũ adimebat: & suæ eũ militiæ uiꝛ
adiũgebat: quẽ ꝓ supiora tpa acrẽ & rei militaris peritũ cognouisset: Quas
ob res ita cũ nũcio egit: ut ad se ipse ueniret: q̃ statĩ reuerso nuncio suas co
pias ĩ cremonẽses perduxit. deĩde clã ad Frãciscũ profect: ac re de stipẽdio
cõposita: chirographisq̃ mutuis: & iuriurãdo firmata nouissimẽ postulauit
uti Mirãdolæ cũ suis hyemare liceret: ne ita repẽte ad uenetorũ hostẽ tran
sisse uideret: & iterĩ uxoꝛẽ liberosq̃ ab ipsorũ manibus liberaret: & ĩ suã ptã
tẽ redigere posset. Quod cũ Frãciscus liberaliter cõcessisset: ꝓ cremonẽses in
agrũ Mirandolanũ traiecit: neq̃ Frãciscũ uidisse: neq̃ cũ eo rei aliqd: nisi de
fide publica pro eius trãsitu egisse: atq̃ libeꝛ se esse dissimulauit. Collio in
ter hæc: ubi ĩ Alexãdrinos puenit: accersitis copiis: quæ cũ Corrado Alexan
driæ ꝓsidio erant: hostiũ fines late longeque depopulat: atq̃ interĩ Raynal
dũ Astẽsiũ ꝓsidẽ qngẽtis cũ eq̃tibus sibi adiũgit. Imperauerat ei nãq̃ Caro
lus rex pro ea qua Frãciscũ florentinũq̃ populũ beniuolẽtia ꝛplectebat: ubi
Frãciscо ipsi esset usui: continuo auxilia mitteret. Corniẽtũ deinde oppidũ
aggressi: cũ per diẽ continẽter oppugnassent: nec per deditionẽ nec ꝓ uĩ ua
lido militũ ꝓsidio defensũ obtinere potuissent: ab oppugnatõe destiterunt.
Raynaldus qđ galli laboꝛ ĩsueti nullũ perferre ĩcõmodũ poterãt: postridie
Astensẽ ad urbẽ regreditur. Collio ĩ Derthonẽses reuersus: posteaq̃ puteolũ
ui recepit: suos partĩ ibi: partĩ ĩ proximis locis collocauit. Dũ hæc ĩ lõgobar
dia gerũtur: Alphonsus stimulãtibꝰ quottidie uenetoꝛ legatis ĩ ipso prope
ætatis initio: Ferdinãdũ filiũ cũ potẽtissimo exercitu ĩ æthruriã mittẽdũ
constituit: q̃ paterni regni fines ꝓtergressus. per umbros pusinosq̃ ĩ floreti
norũ fines: qbus pr̃ ut ostẽdimus iã bellũ indixerat: paucis diebus puenit: &
prĩo aggressu Folianũ oppidũ obsedit: cuius oppugnatõi acriter ĩtẽdẽs Cor
tonensiũ. Aretinorũ finitimorũq̃ agros ob florẽtini exercitꝰ paucitatẽ mul
tis incursionibus deuastabat. Id uero oppidũ & si forti militũ ꝓsidio Zeno
ne cremẽsi ꝓfecto muniebat: tamẽ cũ uariis tormẽtorũ cuniculorũq̃ artibꝰ
diu multũq̃ oppugnasset: đ sperãtibus đ subsidio oppidãis p deditionẽ tã
dẽ accepit. Dũ at ea duráte obsidiõe Eustorgius fauẽtinorũ prĩceps uir for
tis & bellicosus: q̃ prius ex flaminia auxilio florẽtinis accesserat: hostẽ lacesse
re. oppugnationẽ tardare. obsessos spe ferendæ opis in fide cõtinere studet:
insidias pabulatoribus instruxerat: Qua re Ferdinãdo enũciata primo im
petu ita fũditur: fugatur q̃: ut magna suorũ parte intercepta uix ipse cursu
euaserit. Quo nũcio tãtus populo florẽtino terror iniectus est: tãta oẽs tre
pidatio inualit: quẽadmodũ Detesaluius apud Frãciscũ legatus referebat:

ut tueri posse diffiderent. Sed Sigismūdi pandulfi: & Symoneti ex castropetro cū nō parua equitū manu aduētus eā spē attulit crescentibus ēt militē multis e locis cōducto in dies copiis: ut respiraſ aīo: & melius suis rebus spe raſ cœperīt. At Ferdinādus nihilo tamē secius p eoꝝ fines: plæraq; castella atq; oppida cœpit partī ui: partī pactōe incolis sese dedētibus. Exacto autē æstatis tpe exercitū in Senēses duxit & p loca florētinis finitima ī hyberna distribuit. Ea æstate & Frāciscus uenetos ægre: & florētini regē ægrius sustinuere. Frāciscus pacto cremonæ cū Bláca iuge natali christiano ad cōparā dā pecuniā & ad cætera ꝓuidēda: quæ bello q; insequēti āno gesturus erat: usui fore cognosceret: Mediolanum proficiscitur.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXIIII.

CVm ea esset ad bellū utrūq; gerendū rex cōdicio: ut Frāciscū maiore pecuniæ copia subueīri q̄ sui ærarii facultas suppedītabat: & florentinū populū maiore militū nūero augeri oporteret: maxīe necessariū foſ p cōmuni salute iudicabāt: ut ea re: qua affluerēt: se iuīcē subleuarēt. Itaq; cū Frāciscus militet Florētini pecūia abūdarēt: Alexādrū fratrē cū millibus duobus militū Frāciscus ad florētinos ubī p tps liceret: trāsmittēdū: Ipsi uero eū octoginta aureū numū millibus iuuādū cōstituūt: ꝓterea Carolū frācoꝝ regē Angelus Acciarolus florētinꝰ ciuis: & Abrahā Ardicius uiglebiēsis cōsilio legati mittunt: q regis eius opera Renatū andegauēsiū ducē: q se ut supra ostēdimus: citerioris siciliæ regē asseuerabat florentini populi stipendio cōducerēt: & quo maiore copiarū nūero posset: ī Italiā traducerēt: utq; ad id munus suscipiēdū facilius allicerēt: Hæc illi pollicerentur: Alphōso æthruria pulſo: si in regni fines eū p seq uoluerit: florentinos suas copias cōcessuros: & qcqd opis sibi foret reliquū p̄stituros: Francisco ītē pacatis seu bello seu pace lōgobardiæ rebus Alexādr̄ ffrem cū ualido exercitu recupandi regni eius cā missurū. Legati regis hortatu Renatū florētinæ reip. stipendio cū uiginti supra cētū aureū mummū milliū īpēsa quotānis depēdēda firmāt: scriptisq; & iureiurādo obstringunt. Reliqua uero socii: quæ bello usui putabāt: cōparare tēpusq; hostibus p̄ripere sūma cura studebāt. Cæterꝝ Frāciscō cū esset Mediolani crebræ Ludouici lr̄æ reddebāſ: Carolū ffrem e Veronensiū finibus fines mātuanos quottidianis excursionibus īfestare: & castella quædā iā occupasse: nec eē absq; ciuitatis suæ suspicioē: & ꝓpterea rogare ac deposcere: auxilia mitteret. fiebat p̄terea eodē fere tpe lr̄is Roberthi certior: Leonissanū & picininū ex hybernis eduxisse. Manerbiū oppidū circūuallasse tormētis die noctuq; oppugnare. Quibus rebus cognitis celeriter Cremonā cōtendit: eo cōsilio: ut & Manerbiēses obsidione liberaret: & Ludouico auxilia submitteret. At ex itinerē cognoscit Manerbiēses triduī oppugnatōe coactos: Christophoro taurello cū suis īcolūi: quē eorū p̄sidio p̄fecerat: sese uenetis pmisisse. Leonissanū dū ei oppugnatiōi intenderet: a Christophoro in latus scorpione lœtaliter uulneratū Brixiā delatū: paucis post diebus uita functū. Vbi uero Cremonā puenit: Roberthi eiusdē & Alexādri: q e pmēsibꝰ ī brixienses obsessis subsidio ierāt: lr̄is ītellexit: hostes obrumores q de suo ī eos aduētu afferebāt: q̄ primū recepto oppido p̄sidioq; īposito ī hyberna rediisse. Proīde Cremonæ aliquādiu moratus: Tibertū: q ut supradiximus Mirādolæ hyemabat: ad Lodouicū ꝓficisci iubet. deinde ad reliqua belli negotia cōficiēda Mediolanum regredit. Tibertho ītereā sibi adiūcto Ludouicus Carolū uagātē nō mō reprimit: sed ī Veronēses ītraq; munitōes cōpulsum fudit: ac multis captis fugauit. Ineunte uere florētīs īsātibus: Alexāder superato p pmenses apennini iugo: & p lunēses emenso sex dierū itinere: ī æthruriā puenit. Eius aduētu florentini redītegratis aīs reliquas copias ī unū locū cogi iubent: & quoniā īter Alexādrū & Sigismūdū erat orta cōtentio uter īpāret. Florentini ducē Sigismundū declarāt. Verebanſ. n. ne si Alexādrū p̄ferrent: Sigismundū ob eius īsolentiā aīq; u iii

mobilitate amitterēt. Alexandrū Franciſci opa cuius īperio ad eos uenerat obtēperatuꝝ minime dubitabāt. Alexāder īdignatus ſtatuit florētīoꝝ fini bus oīno excedere. Quod cū ītellexiſſet Frāciſcus: illico ad eū ſcripſit: mole ſte ſe qdē ferre: īperii ſūmā ad eū a qbus debuerat nō fuiſſe delatā. Veꝝ id æquo pateret aīo: cū nō modo florētinoꝝ: ſed cōmunis ēt ageret cā. Nō. n. eū ad florentinos miſiſſe: ut ab iis exercitus p̄fecturā peteret: ſed ut auxiliū ferret. Alexāder cognita fratris uolūtate q̄q̄ iuitus paruit. His rebus cōſti tutis: Foliānū q; ſuperiore āno: uti demōſtrauimus: regius exercitus occupa uerat: obſederē. & ne qua poſthac īter eos diſſēſio oriret: negotia nō tā exer citus q̄ belli īter eos diuidebant. Eo oppido recepto: nullis p̄hibētibus: qđ Ferdinādus nōdū ex hybernis copias eduxerat: ad reliqua recuperāda quæ ī hoſtiū erāt ptāte cōtēdunt. hæc æſtatis initio ī æthruſcis cū magna popu li florētini lætitia geri cœpta. In lōgobardia uero ueneti mortuo leoniſſa no picininū exercitui p̄fecerūt: nō ob uirtutē: ſed ut beneficio ī offō cōtine rēt: q; cū Franciſco atq; florētinis cō ſpirare aīaduertiſſent: & cū pabuli co pia iā adeſſet primi ex hybernis educeret: & oppida quæ Frāciſcus trās aīū obtinebat: īuadere atq; oppugnare cœperūt. primū Quītiano admouerūt: & magnis tormētoꝝ uiribus nō prius deſtiterūt: q̄ muro & aggere deleto & oppidanos & milites: q ī p̄ſidio erāt ad deditionē cōpulerūt. Dein cōtinuo ponte uicū nō p̄cul poſitū toto exercitu obſederūt: illūq; maiōr conatu nul lo diurno aut nocturno tpe ītermiſſo expugnāt cōtēdūt eo aīo: ut priuſquā Franciſcus ſuos cōtraxiſſet: oībus olii aditibus: occupatis: eū trāſitu: p̄hibe rēt: & copiis: quæ cū Triſtano & Roberto erāt: ītercluderēt: qbus nullū ſalu tis p̄ſidiū relinquebat: niſi fuga ī mātuanos ſe reciperēt. p̄terea ne Ludoui cus & Tiberthus Frāciſco iungerent. Karolus refectis copiis: & aliis cōpluri bus auctus turmis ī ueronēſibus relinquit: q mātuanoꝝ agros uexādo: eos ī his locis occupatos diſtīeret. Frāciſcus eo repētino hoſtiū motu ſucceſſuq; ſollicitus Cremonā p̄ficiſcit: & quas pōt: eo copias ꝯtrahit. īdignabūdus an te oculos: ī ipſo æſtatis initio: ſuos oppugnari hoſtes magnā ſibi auctorita tē uendicare magnoſq; ī dies ſpiritus ſūere. Pecuniæ difficultas hoc potiſſi mū effecerat: ut ſero admodū eq̄tatus: ī quē fuerat pecūia diſtributa: ex hy bernis exiſſet. Sed maius quoddā inopia rebus gerēdis attulit īcōmodū: q; ū oīs eq̄tatus fuerat pecuniæ p̄ticeps: Collio īter reliquos ī hybernis ꝯmorari coactus eſt. Ex quo mir; ī modū p̄turbatus aliūde quæréda ſibi ſtipēdia p̄ dicabat: & ob id dū Nicolai ſūmi pōtificis uolūtatē quærit: qđ frāciſci con ſenſu faciebat: uenetoꝝ ēt mētē p̄tētauit. Sed cū ſimulār illū exiſtimaſſent: pollicitationē nec reſpuere oīno: nec tunc acceper. At Frāciſcus & ſi nō abſ q; piculo exercitu nōdū coacto: Cremona diſcedere poſſe aīaduertebat. Ta mē cū ītelligeret: nō eē āplius cunctādū ad ferendā obſeſſis opē in extremo diſcrimīe cōſtitutis cōſiliū capit: cū iis copiis quas ſecū habebat Senigam proficiſci: qđ ē caſtellū in ulteriore olii ripa: ubi anno ſuperiore ponte cō ſtruēdū: & uicū muniēdū curauerat: quē ad locū paucis ante diebꝰ tā caſtel li eius & pōtis ſeruādi gratia: q̄ ut auxilii ſpē iis afferret: q ī ponte uico ob ſidebātur: qđ minus q; q; paſſuū millibus a Seniga diſtabat: Sacramoré ui cecomitē cū decē cohortibus & peditatus pte ire iuſſerat: ut exinde poſtea iis acceptis copiis quæ trās flumē erāt p cremonēſē agꝝ ītēr facie s oppidū per pontē ingrederetur. atq; ī ſtationes hoſtiū quæ ultra flumen erāt erup tionē faceret. Quo ſubſidio non dubitabat: aut prius q̄ eo pueniſſet: hoſtes diſceſſuros: aut ſe ſi expectaſſent: p̄fligatuꝝ. p̄perāti igit uiginti nō āplius cohortibus Senigā uerſus frequētes Sacramoris nūcii admiſſis eqs referunt eodē mane pontē uicū uallo aggereq; ad ſolū æquato nullis fer̄ p̄hibētibus hoſtes cepiſſe: Sphortianoſq; milites diſſipaſſe: ac eo oppido recepto ea uic toria elatos: Senigā uelociter ueniſſe. Vicūq; oppugnāt: & niſi celerrime ſub ueniāt. tātū īpetū ſubſtīeri diutius nō poſſe. Qua re cognita eo uelocio īre contēdit: pontēq; trāſgreſſus pedites eq̄teſq; magno timoꝝ p̄cuſſos cū ſe cō tra tātas hoſtiū uires tueri diffideret: mūitionē deſeret: & fuga citra flumē

in cremonéses se recipere: pontéq; rescidere constituisse: Sacramoré tamen anxiũ & uallũ defédere: & oés cõtinere ĩtra uallũ conáté inuenit: eosq; primũ acriter ĩcrepat: qđ extra munitõem pugnã nõ sustinuissent: qđq; hostes munitões fossá adire: aggeréq; oppugnare magno eorũ cũ piculo pmisissét. Deinde suos cohortatus prĩus ipse ĩ hostes erũpit: præliũq; cũ iis: q ꝓ porta erant: cõmittit. peditatũ q aggeré: ut diximus: ascédere adnitebat: & oém deniq; pedestré multitudiné: quæ intra munitioné tæla coniiciebat: stati sub mouit. Eqtatus náque oĩs p̃ter paucos q peditibus ĩmixti eo uenerát: ꝓcul a munitõe cõstiterat. Picininus ubi Franciscũ tũ ex uoce & ĩsigni galea tũ ex exercitu: q trans flumé conspiciebat: aduenisse uidet: ponté uicũ redire oés iubet: quos Franciscus cũ & eqtatu & peditatu lõge superiores eé sciret: & ĩtra eoꝝ munitões iá cõsistere aĩaduerteret: ĩsequédos non putauit. Itaq; receptui cani locũq; castris idoneũ ad ulteriorẽ flumĩs ripá cremonensis agri nactus stationes milité firmare iussit. Nõ uideret silétio p̃tereundũ: qđ eo ipso die: q fuit ad quartũ decimũ Calédas iunias áni a natiuitate dominica millessimi & qnquagesimi tertii supra q̃drĩgétesimũ: Otto manꝯ Maumethus Turchaꝝ ĩperator ꝯstantinopolitaná urbé expugnauit: ĩterea exercitũ Frãciscus magnopere auger studet: & p̃cipue Ludouicũ & Tiberthũ frequétibus lr̃is nũciisq; ad se uenir iubet: sine qbus q magnũ copiaꝝ numerũ haberét & q Ludouici prudétiæ plurimũ tribueret in brixiẽses uti statuerat: traiiciédũ nõ uidebat: q ĩ hostiũ finibus bellũ gestuꝝ multo maiore militũ nũero q̃ essent ipsi hostes oportebat eé auctũ. Sed Ludouicus ĩfestátibus hostibus quotidie Carolo duce suos fines nec ad eũ eũ copiis se ꝯferr: nec Tiberthũ mittere posse respõdebat. Frãciscus tá opportunũ bello gerédo tp̃us amitti: seque diutius q̃ uellet. iisdé castris distineri dolés nihil inueniebat: qđ ad traducédũ ĩ hostiũ fines bellũ usui for arbitraret. Aliæ copiæ quas euocaret: erát nullæ. Expectare Renati regis aduentũ longũ nimis putabat. hostes p̃terea posteaq̃ p noctis silétiũ castra ĩuader: stationibusq; igné ĩferre consiliũ inierũt: qđ cõtra sniam euenerat: nil conari aut quærere: nisi ut Ludouicũ ab eius castris se iunctũ distinerét: eiusq; motus seruarét: atq; consilia scrutarent: qđ neq; cõsilio ullo neq; uiribus ullis aduersus eũ qcq̃ ꝓficere posse aĩaduerterét: Traduxerat p eos dies noctu picinĩus exercitũ oém p ponté qué obtinuerat ĩ cremonésem agrũ: Franciscũ incautũ ĩperatumq; offensuꝝ ratus ut prĩo p nocté ĩ castra ĩpetu facto eũ nullo negotio fũderet atq; fugaret. Cũq; iter faceret ad siluá quádá ĩter põtem uicũ & Frãcisci castra medio fere itinere positá hác maioré equitatus ptẽ: ne tráseat siluá: iubet peditatũ mõ castra adoriri: incédia frequéter tabernaculis ĩmitter: atq; oĩa tumultu & clamoribus terribiliora facer edocet. se ubi munitiones castroꝝ ingressos obtinuisse ĩtellexerit: eqtatũ subsidio celeriter submissurũ dicit. Ea de re: ut primũ ab hostibus decreta est: pauloq; deĩde post de aduétu Frãciscus: & p exploratores & p equité ex hostibus quend á: cui picinini cõsilia nota erát: certior factus ĩ cõcilio ad primá noctis horá cõmunicat: armari mox exercitũ: atq; ĩ acie cõsistere ĩperat: deĩde ex castris educit locũ singulis eqtũ: peditũq; p̃fectis designat. & qd fieri uelit: ostendit. Cũ igitur totá nocté picinini aduétũ expectassét: ad lucé primá hostiũ peditatus paucis ĩtermixtis eqtibus ĩcaute excubiis ĩterceptis inopinás anterioré ĩ turmá excubiaꝝ ipsaꝝ confidentia semidormitanté incidit: & clamore q̃primum utrinq; sublato pugna enixe cõserit: Mercus Leo ex Sphortiáis peditũ præfectis uir fortis prĩos ĩter hostes acriter pugnás pilula plũbea traiectus cecidit: hostes prĩo ĩpetu facto repulsi terga uertũt: picininus cernés Frãciscum de suo ĩ eũ aduentu cognouisse subito eqtes: q siluá transierant regredi: peditatusq; agmen remissiore passu idé facere ĩperat. Frãciscus id cõspicatus. cũ ueneti peditatu maxĩe anteirẽt: suos ab ĩsequédis hostibus ꝓhibuit: accep tui cani iussit. Interea de p̃lio in Veronensibus a Ludouico & Tibertho prospere facto ei magna omniũ læticia magnoq; concursu nunciatũ est: dũ eos qui ĩterfuerant: diligentius ꝓcunctat: sic reperiebat: Ludouico & u iiii

Tibertho Godii sedẽtibus: qđ é oppidũ supra Miciũ amnẽ: Ex quo oppido pons ad Veronenses ptinet: Carolus q odio magis q̃ alia cá ꝓ uenetis aduersus frem certabat: ītra mũitõem q̃ uulgo muratá appellát: nõ ꝓcul Verona castra hébat. Quo ex loco p singulos fere dies: uti ostẽdimus: mãtuanoꝝ fines ĩcursionibus turbabat: atq; ĩterdũ non tá ut agros cultoribus militesq; pabulatõe ꝓhiberet: quá ut a frem ꝓ patẽtes cápos ĩpune uagari cõspiceret: & quãtũ in bello posset: ostẽtaret: ab ea pte Godienses ĩsultabat. Quod cũ aĩad uerteret Ludouicus: Tiberthũ q paucis ante diebus relictis copiis Frãciscũ adierat: ad se reuocat: & quo facilius illuc frem: ut cõsueuerat: alliciat: ex cõposito pabulatores: & pecora exiguo p̃sidio trãs flumẽ mittit. Carolus ea de re p speculatores ꝓfecti certior factus oĩbus copiis eo celeriter cõtẽdit: eoq; audacius ĩcursionis negotiũ suscepit: qđ abesse Tiberthũ sciebat: quo absente Ludouicũ q copias multis ĩ locis distributas hébat: haud ĩ pliũ descẽsuꝝ arbitrabat: p̃cursoribusq; missis mille circiter passus ab ponte cõsistit. Duces q̃ sũmoper affectarát: p aĩ snĩa eueniss ꝓspicati: milite q̃ primũ ĩstructo atq; ultra flumẽ traducto ĩpigre hostẽ inuadũt: & loco haud iniquo pliũ cõmittũt: Carolus ubi Tiberthũ adesse: & tãtũ copiaꝝ numerũ eo ꝓueniss ui det: quaꝝ magná ptẽ pridie eius diei Ludouicus eá ob rẽ Godiũ accersiuerat: trepidare aĩo cœpit: qđ haud obscure p̃spiceret eũ ĩ locũ eé deductũ: ut pl̃io decertádũ esset. Itaq; nr̃orũ ĩpetũ prĩo ogressu nõ mõ sustinet: sed paulũ acié primá submouet: quo fauore elati hostiũ aĩ nõ oĩno de uictoria aut salute desperát: pugnatũ deĩde aliquádiu é acie utraq; neutrã ĩ ptẽ inclinãte: sit magna equorũ cædes. At Ludouicus ubi hostes ita cõstáter resistẽ uidet: ut æquo certamie dimicaret: maius eqtũ robur ad pugnã ĩpellit: & facto magno ĩ eos ĩpetu loco cedẽ cogit: ac tádẽ ꝓfligat. Planicies é ĩ agro ueronẽsi patẽtissima a meridie & occidẽte sole ad Mãtuanorũ & Godiẽsiũ p tinet fines: fossa & muro ꝑpetuo diuidit: cuius portæ bellorũ tẽpestate põtibus claudunt: ne qua uis hostiũ mãtuano egrediẽs agro Veronenses ab ea p te ĩcautos opprimat. ꝑter hũc muꝝ Carolus: ut ꝑdixius: castra habebat: ubi ĩpedimẽta discedẽs relinquerat. huc prĩo se ipse recipit: eo ité effuso cursu cæteri fugẽ cõtẽdũt. Ex his multos munitio excepit: atq; seruauit reliquos nr̃i ĩsectati ceperũt. Hac uictoria nũciata Frãciscus statĩ ad Ludouicũ gratulatũ mittit: simul adhortat: ut q̃ celerius posset: ad se cũ copiis ꝑueret: nec ãplius mittẽdis mutuo nũciis tp̃s terat: neue longiore mora uictoriæ p̃mia e manibus auferant. Deĩde qd eũ facere uelit: demõstrat. Gaydũ de quo oppido ĩ supiorẽ cõmẽtario mẽtionẽ fecimus: adhuc esse ĩ hostiũ potestate: id capi se admodũ cupere: qđ pp loci opportunitatẽ plurimũ usui futuꝝ cẽsebat si ei oppido se castra admotuꝝ ostẽdat. hostes q ꝓ locoꝝ ĩteruallo ꝓĩquores eẽnt: & sũmo id studio custodiẽdũ curabát: prius locũ occupaturos. quare opus erat uti arte. Nã eos fallere oportebat: si p̃uenire cupiebát. & ꝓinde noctu oĩbus copiis eo celeriter ꝓficiscẽdũ munitionẽq; circũquaq; capiẽdã q̃ quantũ itineris rõe prouiderat: facile fieri poterat. Si uero nocte eadem: quo maioribus uiribus resistát: si qua hostiũ ui turbarentur. Robertht̃ cũ altera militum manu missurum. Deinde cum primum hostes castra mouere: & Caydum pergere cognouerit: uelociter & ipsum toto exercitu eodem maturatuꝝ Ludouicus receptis post pliũ ad Godiũ factũ paucos intra dies oppidis: quæ ĩ Caroli fide p̃stiterát: ãnuẽtibus uenetis cũ ueronẽsibꝰ iduciis factis FR appropiquat. Per noctẽ deĩde ut erat ꝰstitutũ: Gaydũ ꝓficiscitur: quẽ ad locũ diuerso quoq; itiẽ Roberthus eodẽ tpe ꝓuenerat: q ꝓtinus munitionem ingressi nullo negotio occuparunt. Nam Georgius dalmata: cui a multa cæsarie cognomen erat: qui præsidio ei munitioni præerat: cognito Ludouici aduentu in oppidum refugerat. Qua re & ad Franciscum & ad picininum sub idem fere tempus delata utraq; confestim castra mouentur Franciscus oliim amnem: Mellamq; fluuium prætergressus Gottolẽgo appulit. Hic qa nõdũ: quo signa hostes uerterẽt: certior factus esset: ueritus ne cũ ꝓcul Seniga abiisset: munitionẽ põtẽq; occuparẽt: cõsistere turmas si

gnaq; iubet. láq; horæ ſpaciũ trãſierat cũ a ſpeculatoribus cognoſcit: hoſtes nullo ordine Gaydũ uerſus ꝓperare. Idem ipſe facit: nec mille præterierat paſſus cum crebri Ludouici nuncii magno pauore referunt: hoſtes iam aparuiſſe: effuſo agmine Gaydũ cõtẽdentes: Ludouicũ tãtã cunctationẽ uæhementer admirari: tã ꝓpinqs hoſtibus rogare: ut celeritas adhibeat: qđ ſi prius hoſtes illo puenerint: cũ tãti exercitus uiribus a fronte: & iis q̃ i oppido erãt ab tergo: ubi nũo tp̃re ipetũ faceret: reſiſtere nequaq̃ poſſet ſe de ſalute dubitare: Frãciſcus cõmotus admiratusq; tãtã hoſtiũ celeritate remittit: q̃ dicãt: quouſq; ipſe aduenerit: pugnã extra munitionẽ cũ hoſte ineãt: & q̃ poſſint longius a munitione ſuſtineãt: Se cũ exercitu appropinquare: adeſſe cõclamẽt: ipſe iterim q̃ celeriore itinere põt: ad eos maturat. Eqtatus peditatuſq; agmina idẽ facere: ac ſe ſubſeq; iperat. Nũcii itẽ eunti frequẽter occurrere nõ ceſſant: poſtulãtes auxiliũ hoſteſq; adeſſe: manus cũ nr̃is cõſerẽ dicũt. maxima eſſe opus celeritate: maximũ eſſe i mora diſcrimẽ. hoc tã imminẽtiſſimo Ludouici piculo nõ putauit Frãciſcus ſimul cum exrcitu ſibi amplius eũdũ ſed i ꝑliũ eo dimiſſo aduoládũ. Itaq; ſumptis ꝓpaucis leuis armaturæ militibus: equoq; cõmutato uelociter Gaydũ ad Ludouicũ cõtẽdit. Quo ubi uẽtũ ẽ: circũſpectis quæ ab utraq; pte gerebãt: i ꝑliũ ſuos magna uoce cohortãs deferẽ. eius aduẽtu tãta ẽ illico facta rẽp cõmutatio: ut i ſtauratis oĩum animis: factoq; i hoſtes cõcurſu: igẽti ſimul clamore ſublato nõ mõ eoꝝ tardatus ſed repulſus ſit ipetus Picininus qđ ſũmi ipatoris p̃ſẽtia nr̃is animũ addi: ſuis minui cerneret: pugnã cõfeſtim ſoluere ſuos colligere. & i loca nr̃is iniqua reducere cõtẽdit: cũ paulo ante exploratã uideret hẽre victoriã: Inuenerat aũt Frãciſcus Robertho ſimul & Tibertho: uti p̃ceperat: medios iter hoſtes acriter ꝑliãtibus: ſed pugnã ægre ac uix p tæli iactũ ab munitione arcẽtibus: Ludouicũ ꝓ munitionis porta ſtãtẽ ordineſq; i ſtruentẽ. Nõ cenſuit eo die: quo ãnua beati Petri apoſtoli feſtiuitas celebrabaẽ: militibus equiſq; itineris celeritate admodũ defeſſis cũ hoſte cõtendendũ cũ receti ac itegro. Locus erat paluſtris: ac pœne inuius: peditatui q̃ eqtatui accõmodatior: qđ uix ꝓpaucis ac pangustis ſemitis trãſiri poterat: & peditatu: ut ſæpe demõſtratũ ẽ: uenetus exercitus longe anteibat. Itaq; caſtra locari oppidũq; circũſederi iubet. hoſtes cãpos paluſtres trãsgreſſi: quattuor a Gaydo paſſuũ millia ad Porcianũ cõſedere: q &ſi caſtra iter utraq; paluſtres. quos diximus: cãpi itercedebãt: quoꝝ ripas uenetæ turmæ ſtationibus attingebãt: tamẽ nõ iis locis tuto cõmorari poſſe cõfiſi: nõ prius deſiterũt q̃ ſe oĩ apto ex latere foſſa & aggere cõmunierit: Frãciſcus caſtris quoq; firmatis oppidũ adortus tridui ſpacio ui tormentoꝝ coactis oppidanis: Georgio cũ ꝑſidio ad ſuos libere dimiſſo ꝓ deditionẽ accepit. his rebus geſtis. cũ quæreret Frãciſcus quo deide exercitũ moueret: nõ ſueniebat i ea regione: qbus oppidis ſua atq; exercitus auctoritate arma iferri poſſent: ꝓpterea qđ ſi ad dexterã: quæ ad oriẽtẽ uergebat ſolẽ: ſe uertebat: q̃ i ꝓtem Ludouicus multis argumẽtis ꝓgrediẽdũ cẽſebat: & nũc i Aſulanos: nũc i Veronẽſes ducẽdũ fore exercitũ: multis ẽt pollicitatiõibus quotidie ſuadebat: uerebaẽ: ne occupatis: quæ ab tergo relinquebãt: o meatu ipſe itercluderẽ: icertus qbo eſſet rebus potiturus: aut quæ hoſtibus detrimẽta iferre poſſet. Præterea ſe ab ſuæ dicionis finibus cõtinuo ab ꝓtibus tribus bello laceſſitis atq; uexatis plõge nimiũ trahi aĩaduertebat. ſi recta ꝓgeret cũ brixia & alpes a frõte obſtarẽt. Nihil erat reliqui. qđ eſſet oppugnãdum. pedem autem referre detrimentoſum. & turpe admodum putabat: prælio aperte cum hoſtibus decertare: q erãt ad læuã. difficilimũ atq; piculoſum arbitrabaẽ: q eqtatu feꝝ pares: peditatu lõge ſupiores paludibus munitõibus iſup adiectis ſe cõtinebãt & poſt terga urbẽ populoſã atq; oppulẽtã ũ amicã: ſolũ ſed ſubditã & agros ad cõmeatũ pabulũq; ſuppeditãdũ feraciſſimos hẽbãt. Quibus de cãis ſuperſedẽdũ i iiſdẽ caſtris: Renatũq; regẽ cũ gallocꝝ manu expectãdũ cõſtituit: ed cuius aduentu lr̃æ frequenter afferebantur. quibus illũ ex Andegauenſibus profectũ ſuã iam in prouinciã peruenieſſe: cõductũq; ex oĩ fere Gallia mili

tem cõtraxisse cõstabat: atq; oĩbus ad ꝓfectionẽ cõparatis: ꝓpediẽ ꝑ Sabbau
dianos in Italiá descensurũ: nec tps prius ullũ ꝑter nocturnũ quieti militi
bus datũ q̃ se Frácisci lateri adiunxisset: ĩtermissurũ. Ee re in cõcilio cõmu
nicata: atq; iisdẽ oĩum animis ꝑter quã ab Ludouico ꝓbata daꝝ deinceps ꝓ
fectis exercitus castrorũ muniendorũ negotiũ: ne qua aut repentina: aut noc
turna hostili inuasione exercitus incaute ulla ex parte opprimi possit: & ne
ut fieri solet: emissis multis de causis ex turmis ꝑ loca pluribus ꝓmanẽtibꝫ
reliquis sit timẽdũ. Daq; itẽ Bartholomæo Gadio arcis Gaydensiũ cespite
atq; humo cõficiendæ cura: qua amotis castris ꝑsidiũ seruari ĩcolume & op
pidani ĩ fide cõtineri possint. Interim: ne tps labore militari uacuũ trãseat
ne copiæ in castris segnes ꝓmaneant: dat militi exercendo opam nunc suo
hostẽ in planiciẽ trahere: & ĩ pugnam ꝓuocare: núc agros sub ipsis brixiæ
mœnibus: q ad episcopi portá sunt: depopulari: cõmeatus itinera turbare
atq; irrũpere mádans. hæc ꝑcipue Robertho atq; Tiberto curæ demádabat.
Hæc eadẽ ducibus iisdẽ nominis diligẽter atq; impigre administrabant.
hostes ex aduerso nr̃os cõmeatu ꝓhibere: Cremonẽsiũ agros quotidie ꝑ pon
tem uicũ infestare. pabulatorũq; ꝑsidia ĩterdũ ĩuadere cõtendũt. cũ ꝑ eos
dies nõ ꝓcul ab urbe brixia ꝑdam ĩgentẽ Tiberthus abduceret: & non ex iis
modo: quæ brixiensiũ erát: sed ex iis quæ e uerona brixiá & ĩde castra com
portabãtur grandẽ iumẽtoꝝ numerũ relictis oneribus cepisset: & ob id ma
gnus esset ĩ uenetis castris tumultus exortus: picininus infesto exercitu oc
currés ĩter uineaꝝ sæpiũq; angustias Tiberthũ aggreditur: ptẽq; ꝑdæ nõdũ
abductá recipit: deinde ĩ nr̃os ab tergo ĩpetũ facit: qbus acriter in eũ arma
uultũq; uertẽtibus ꝑliũ cõmittit. Ea re illico Frácisco núciata: nõ minor ĩ
nr̃is castris tumultus excitaꝝ: extẽploq; acie instructa ad suos auxilio ire ꝓ
perás Tiberthũ ex itinere edocet: uti pugná sustinẽdo hostẽ paulatim in pla
num deducere studeat. At picininus campestribus æquisq; locis nr̃orũ con
gressum formidás priusq; ĩ planiciẽ puentũ esset: insequẽdi finẽ fecit. Hoc
ꝑlio ꝑter Mathæũ ex Sancto angelo primũ hostiũ peditatus ꝑfectũ ĩ fæmo
re tæli traiectũ: & ꝑter multa accepta illataq; uulnera equorũq; cædẽ ꝓpau
ci sunt ex pte utraq; eqtes capti. Per hunc ferme modũ singulis pœne diebꝫ
núc equestri nõnũq; pedestri prælio parua tamẽ manu certabaꝝ. Ná & nr̃i
crebro aduersarios in eorũ usq; castrorũ munitiones progressi lacessere: &
ab iis cõtra irritatis animis ĩmissis q ĩuaderẽt repulsi atq; acti castra uersus
sese recipere. Quorũ clamoribus cõpulsi q in stationibus erát: arma capere
& cõcurrere in hostẽ ardebát: sed Ludouicus ĩterim ꝑ castrorũ porta stans
egredi neminem: nisi quẽ iussisset ĩperator: patiebaꝝ: siqs dicto audiens nõ
erat: plectebaꝝ. Bina ĩter castra planicies passuũ millia quattuor in longitu
dinẽ patebat. hic locus erat pugnæ. In his ꝓpauci cadebãt: equorũ erát uulne
ra: equorũq; cædes. Cecidit Epyrota: cui grádis cognomẽ erat hasta. Is ꝑ su
periora tpra sub Frácisco meruerat. Sed belli eius initio maiore spe ꝓmii
ad picininũ trásfugerat. Multi uero utrĩq; capiebãtur: sed ex uenetis q̃ ex Frá
cisci copiis multo plures. Captiui ad Franciscũ ꝓducti ꝑter ꝑfectos relictis
dútaxat eqs dimittebãtur. In his Cicchus ordelaffus foroliuiẽsiũ prĩceps fuit
quẽ cũ aliquádiu retinuisset: libertati rstituit: domũq; remisit. In trásfugas
grauissime aĩaduersũ: quoꝝ supioꝝ ꝑsertĩ æstate haud paruus fuerat nũero
unũ supplicẽ Scaramucẽtũ calabrũ ꝓp eio eximiã corporis uirtutẽ seruauit
eiusq; postea forti & fideli opa usus é. At ubi nihil tot ꝑliis ꝓficeꝝ Frácisc̃us
uidet: arte hostiũ duces ad pugná trahi oporteꝝ ratus aliq̃diu pugna absti
net graué equorũ stragẽ absq; uictoriæ spe palá cátus. Idq; ad hostẽ ꝓferri
studet. Cũq; diebus aliquot suos ꝛtinuisset: atq; ex eo creuisse hostibus aĩos ĩ
telligeret: Donatũ Mediolanẽsẽ: q a teneris usq; ánis ĩ eius cõtubernio me
ruerat cũ expeditis eqtibus hostiũ castra exploratũ mittit: qdue ꝑterea fieri
uelit: ostẽdit. Is hostibus se ostẽtat: magnũ ĩ se cõcitat tumultũ: agitq; ꝑceps
castra uersus paulomin̄ tribus passuũ millibus. Quẽ cũ FR. ex ĩnia euẽisse
uidet: exercitũ oẽm ĩ aciẽ educit. Tiberthũq; cũ ueterão eqtatu præmittit

cui petrũ lohãnẽ camertẽ:& Bartholomæũ quarteriũ uiros egregia uirtute socios adhibet.hos certamen inire:hostẽq; quoad possint:in aptũ deducere docet. Ipse duabus subsidiariis turmis instructis p planiciẽ agmine lõgo in hostẽ pgit. At picininus q anteriores ĩter pugnãtes uersabat :ubi tam ex dẽsa pulueris nebula q̃ ex micãtiũ armoꝝ splendore ab prospectoribus q ar duas cõscenderãt populos de Frãcisci aduẽtu cũ oĩ exercitu intellexit: suos ab pugna reuocare:& in castra reducere cœpit:hos tamen Tiberthus acriter ĩuadit:& cædendo psequitur:nec finẽ psequẽdi facit:dõec iuxta paludẽ impellit:Nã prius ad eã q̃ p tæli iactũ pueniri possit:fossa atq; agger obstabãt q ab palude initiũ capiebãt:& in eandẽ haud longo circuitu finiebãt : ppugnaculũq; hostibus efficiebãt.Hic suos picininus subsisteř iubet: huc omne eqtum robur:uenetusq; peditatus oĩs cõueniũt:tælisq; eminus uallũ defendere certãt. Hos Guido rhango:& Carolus fortebracius ad psistendũ cõfirmant:si inde aut ignauia aut metu pellerẽtur:nullũ usq̃ tutũ locũ inuenturos.Nõ paludẽ:nõ castra eos seruatura. Non ipsã brixiã pfugos excepturã. Vna erat uia p paludẽ ĩ hostium castra cratibus fascibusq; cõfecta.hãc pars maior exercitus acie cõtinebat. E regione quoq; Frãciscus p lapidis iactum ab ea munitiõe agmina cõsisteř:Tiberthũq; aditu ĩ hostẽ ĩpetũ faceř ĩperat tum Bartholomæus:& Petrus lohãnes ĩuallũ ui penetrãt.Pugnanť cõfertissima acie ab fortissimis uiris utrinq; : At repugnãtibus ptinaciter hostibus qbus pfacile erat:uno se loco tueri : spatiũ nr̃i reliqs succedẽtibus p̃beř nequeuntes:multitudĩe obruũť.Equus grauiter Bartholamæo uulnerať:quẽ eo die Frãciscus ob eius uirtutẽ cõcesserat:Sauꝝ uocabãt uiribus nõ minus q̃ fama claꝝ Bartholomæus p̃lio cogiť excedeř. Reliqui ppaucis ĩterceptis repulsi eiiciunť.Sed nihilo segnius redĩtegrať ĩ ipso ualli hostio p̃liũ . Hic Tiberthus singulari corporis & aĩ uirtute rẽ gerit hasta ĩ latus utrũq; paulus Roseus ex braciana cohorte:q sine thorace eo uenerat: trãssigiť uir fortis & lõga militia nõ ignobilis.Traiiciť tælo palemo ex gẽte martinẽga.hũc moribũdũ Frãciscus cũ ad eũ pduceret:pp domus suæ nobilitatẽ curari iubet.Multi p̃ter saucios utrinq; cadũt.Multi capiunť ex hostibus.Picininus humi psterniť: sed acie frequẽti occurrerẽtibus suis e nr̃oꝝ mãibus eripiť sed fama de captiuitate eius pcrebrescẽte & Frãcisco cuius nomẽ oĩbus terrori erat ĩstãte oĩa ĩ hostiũ castris tumultuarie gerũť quisq; sarcinas colligere:iumẽtisq; ĩponeř:& festinãtes emitteř curat . Quod cũ Frãciscus ignoraret:pugnatũq; eẽt a mane ad meridiẽ: minĩeq; hostẽ loco pelli posse aĩad uerteret: ac peditatũ ĩsup su ũ oẽm ĩgẽti caloř cõfectũ pocula atq; umbras quæreř:& uniuersã equestrẽ manũ sub ipso solis ardore stař uideret : p̃liũ dirimi signũq; receptui dari iussit.Sic hostes magno metu ac discrimine liberãtur.Posteaq̃ in castra reditũ ẽ:legati q ĩter cæteros pauore ĩgenti laborauerãt:picinino grauiter succensent:qđ pugnãdi cupiditate rem uenetã ĩ maximũ eo die discrimen deduxisset.Iis ille motus nunq̃ per eam æstatem nisi paruo militũ numero ĩ certamẽ uenit:sub idem tp̃s cum litteris ac nũciis de constantinopolitana clade uenetiis cognitum esset:tantus repẽte oẽs mæror pauorq; cepit:ut iã ante oculos turcas adesse existimarẽt totaq; ciuitas uno tp̃re ĩ querelis luctuq; uersaret.Nã pars suos q aut mercaturæ aut magistratus exercẽdi gr̃a Constantinopoli morabãtur :trucidatos: & in captiuitatẽ ppetuãq; seruitutẽ ductos deflebat:pars de mercimoniorũ amissione:atq; adempta in reliquũ tẽpus p eam orã negociandi facultate querebatur.Patres inceedibili dolore pculsi amicoꝝ calamitate:quos pro muro aduersus teterrimos hostes habuerant angebanť ĩgemiscebantq;:Ea res litteris iisdẽ ad uenetos legatos ĩ castra primũ:mox ad Frãciscũ p Cæsarẽ Martinẽgũ delata eũ ut par erat ĩcredibili ppe dolore affecit:rescripsitq; ad Cæsarẽ q ægre q̃q; moleste miserrimã nobilissimæ urbis cladẽ cõisq; itẽ:& ĩmanissimi hostis felices ferret successus.Nec multis post diebus hoc ĩfelicissimo casu:pudoreq; sæpe petiti:& nõ lati auxilii cõpulsus Nicolaus pontifex lohãnẽ Sãctiangeli apostolicæ sedis cardinalẽ uiꝝ magna auctoritate ad FR.d

pace legatū mittit: cū pontificis mādata Frāciscus audisset: sic respōdit. Nō se sponte sed graui iniuria lacessitū ad id bellū tractū uenetos nō suo cōtētos īperio. qđ ui doloq; sibi peperissent nouis ēt īperiis studere & ī hāc maxime lōgobardorū ꝓuinciā mentē coniecisse: q̄ multos ꝑ annos grauissimis bellis uexassent: quorū effrænatæ dominādi libidini: nisi ipse occurrisset: ꝓculdubio iā nō lōgobardiæ mō: sed totius Italiæ imperio fuisse potituros. nec ipsius ecclesiæ rationē habituros. Itaq; nō ad se q suis cōtētus rebus: nihil unq̄ maluerit quam pacē: sed ad fœderꝝ pacisq; ruptores eundū: se si ea quæ ueneti occupassent restituāt. Si Alphōsus: q nullo iure florētinis sociis bellū ītulerit: arma ponat pacē cū illis factuꝝ: & ꝓ christiane reipublicæ cōmōturcis arma illaturū. Cardinalis cū ad uenetorū castra accedeṙ statuisset legatis ducibusq; exercitus eadē pontificis mādata expositurus īducias qua triduo īdixit: cuius dicto cū libere utrīq; obtēperatū fuisset: ad eū rescripsere legati: nō ad se siq̄d de pace agēdū esset: cuius nulla mādata haberēt: sed ad uenetū senatū ꝓficisci oportere. Per eos dies cū nihil Frāciscus hostile timeret citraq; paludē nō longe ab hostiū castris leui p̄sidio pabulatū misisset: hostes p̄sidiū pabulatoresq; uno tp̄re adorti: magnū equorū iumētorūq; numerū abduxere. Quare Frāciscus uæhemēter īdignatus: grauē ad legatū querelā detulit: qđ ꝑ īducias īsignē ꝓpe iniuriā accepisset. Legatus grauiter ꝑturbatus tū ob uiolatæ Frācisco fidei uerecūdiā: tū qđ de ecclesiæ eiusq; honore agebat: iniq facinoris auctores ecclesiasticis censuris nisi rapta restituissēt: dānatos ꝓnūciat: illi sicuti fidē neglexerāt: ita & anathematis pœnā cōtēpserūt. Cardinale irrita legatione Romā reuerso pōtifex æstate distulit de pace agere. Nō multo post aliud indignius cōmittit facinus. Cōcesserat Frāciscus cremēsibus & picininus castelleonēsibus qnq; passuū millibus inter se distātibus: ut ī ꝑcipiēdis frugibus īpune suos cuiq; fines ꝑagrare liceret: ob id nullū ī suo Frāciscus oppido p̄sidiū reliquerat. Hac occupādi eiꝰ oppidi opportunitate legati simul & picininus pellecti: ursum comitē prīo paulo post cāpanū trās oliū cū tribus eqtū millibus: milleq; peditibus Cremonæ urbis uexandæ agriq; depopulādi simulatione ꝓficisci iubēt. Hi uti erat īperatū factis ī oēs castelleonēsiū fines uno tp̄re excursionibus magnū uiroꝝ mulierū pecorūq; numerū cōp̄hēdūt. Ita. n. oēs uagos ꝑ agros ex improuiso circūuenerāt: ut uix ꝑpauci cōfugere ī oppidū potuerīt: p̄dā oēm apud cremenses: Sōcinatesq; asseruari iubēt. Deīde oppidū defensoribus uacuū circūsedēt: & nūc pollicitationibus: nūc cōminationibus oppidanos ad deditionē sollicitāt: illi & si ꝓpter paucitatē territi erāt: oppidi tamē munitione cōfisi: se atq; oppidū tueri: & ī fide ꝑsistere cōstituūt. Quibus de rebꝰ cū esset Frāciscus certior factus: ueritusne oppidū īsigne suisq; maxime per opportunū rebus ī uenetoꝝ deueniret pōtatē: qđ si fieret: maximo suo cum ꝑiculo futurū aptissime uidebat Sacramorē cōfestī mille cū eqbus pisleonē mittit: scribitq; Corrado: quē ꝑ eā æstatē laudēsibus p̄sidio dimiserat: uti copiis oībus ad ferēdū castelleonensibus auxiliū celeriter eodē ire cōtēdat Donato p̄terea de quo puloante mētionē fecimus: mādat ad oppidū maturet: uirosq; certos pedestris ordinis uirium robore īsignes ei socios adhibet quos secū si id sine ꝑiculo fieri possit: ī oppidū subsidio ducat: Sin minus solus īgredi conet. Is & si cognoscebat: clausis passim aditibꝰ: dispositisque ubiq; custodibus neqs egredi aut īgredi oppidum posset neminem eodē nisi manifesto cū ꝑiculo peruenire posse: Tamen se uenetū simulat militē & ignotus inter notos: ubi oppido appropinquat extēplo cōcurrerētibus multis ad portā ꝓsiliit: magnoq; repellentibus prīo accessu ignorantia obsessis tādē ītroductus: oppidanos cōfirmat: paratūq; ꝓpe subsidium adesse demōstrat. At cū triduū ductores & militis cogendi. & nūeri augēdi cā ferre laborātibꝰ opē distulissēt: hostes geīas īterī magnæ molis bōbardas ī eā oppidi ꝑtē disponūt. Vbi nōdū erat ꝑfecta mūitio. qbꝰ qdē tormētis q̄ extabat muri: facile ī fossā diruit: & tātus ē patefactus hostibus aditus: uti se aplīꝰ oppidani tueri diffiderēt: ꝓinde īgenti direptiōis formidīe ꝑterriti: sic occidēte

iã ſole de deditiõe cũ cãpano egerũt:obſidibus mox traditis:ut poſtero die
ĩ ſolis ortu eũ cũ p̃ſidio ĩ oppidũ reciperent.Donatũq; ſubinde qđ eius cã
arces ullo abſq; negocio obtinere ſperaret:retinẽdũ curãt. Qui ea re plata
extẽplo ĩ munitioré cõfugit arcẽ:datq; prima noctis uigilia iis : q piſleoni
erãt:p ignis oſtẽſionẽ atq; occultationẽ turri ab excelſa deditionis ſignũ. p̃
fecti ea facis ſignificatiõe cõpulſi:qđ caſtelleonẽſes ĩ ipa prope oppidi tra
ditiõe uerſari arbitrabãt:aut oppidanoꝝ piculo ſuccurrẽdũ ſi ſint in fide
aut ſi defecerint:arciũ ſalte neceſſitati proſpiciẽdũ:neq; in eo amplius cun
ctãdũ iudicãt.Qua qđe re cõi oĩum cõſilio decreta:nocte eadẽ ĩſtructo mili
te eo aduoladũ cõſtituũt.Circũacto igiť lõgo p Cremonẽſes itinere qua mi
nus ſuſpiciõis hoſtẽ hére putabãt:ĩterceptiſq; ĩter eũdũ excubiis ad muni
tiones caſtroꝝ paulo ante lucẽ pueniũt.Foſſa deĩde æquata Sacramor cum
duabus turmis peditatuſq; pte alterius ad arcis portã & gloriæ cupidus: &
uxoris liberoꝝq; q ea ĩ arce obſidebãť ſalute ĩpulſus:recto p media caſtra
tra mite ire ꝓpat:quo nulla cũctatõe oĩbo apud hoſtes qetis portæ appulſo
ĩgẽs ĩ caſtris oriť tumultus :igenſq; ad arma exoriť clamor. Quo ſucceſſu
ita Corrado reliqsq; p̃fectis creuerũt aĩ:ut &ſi antea ducibus ipſis p̃ſidiũ ĩ
oppido arcibuſq; mõ ĩponer : p̃liq; fortuna ubi lõge hoſtiũ uiribus ĩpares
eſſent ĩtẽtatã relĩquere cõſiliũ fuerat:Nũc tamẽ eos ĩpatos tumultuãteſq;
uno oẽs aĩo adoriẽdos cẽſerẽt:plærunq; n. fit: ut ſecundæ res negligẽtiã gi
gnãt:& cõtẽptus hoſtis uictor euadat.Itaq; tribus turmis p caſtris ĩ ipõ adi
tu p̃ſidio relictis:acie cõferta munitões ĩgrediũť:& ĩ hoſtes magno clamoꝝ
ſublato ĩpetũ faciũt.Donatus ĩterĩ Sacramorq; iũcti ex oppido cũ oĩbus q
p ætate arma ferre poterãt: mulieribuſq; ſimul eruptiõe facta magnis uoci
bus Cãpanũ iuadũt:cuius ad tẽtoriũ iã nõ paruus militũ nũerus ocurrerat
pugnať circa illud aliquãtiſp enixe : Nã ubi tã inopinato repẽtinoq; nr̃oꝝ
ĩpetu ſe circũuẽtũ uidet:p̃lio paulatĩ ſe diſſoluere:& cremã uerſus fugere
cepit.Pugnať ubiq;:Statões paſſi diripi cœptæ.Quisq; rape:& ĩ oppidũ p̃dã
oferre otẽdit.Fit ubiq; uiroꝝ clamor.Tenebræ oĩa formidabiliora fribilio
raq; faciebãt.Nã multi utrĩq;:nũc ĩſequebãť:ab iis repulſi agũť.& uenetus
a ueneto &Sphortianus a Sphortiano milite noctis errore ſæpius cædiť:ca
piſq; cohortes quas ĩ aditu p̃ſidio relictas diximus metu exterritæ:qđ ſuos
aut ꝑfligatos:aut ĩ oppido ĩcluſos exiſtimabãt:qua uenerãt:tribus amplius
millibus paſſuũ refugerũt.Corrado excurrẽdo pugnãgoq; capite ĩermi lato
ĩ fronte uenabulo pcuſſus multo manãte ſanguine equo ueluti moribũdus
deponiť:Nihilo ſecius hoſtes ubiq; ſupati fugæ ſe mãdãt: quoꝝ duces ipſo
pugnæ initio Cremã profugerãt:Anaſtaſius ex Sãctoangelo ad uadũ reſiſtẽ
do cũ magna ſuoꝝ pte capiť.Nr̃i uictores caſtris ĩpedimẽtiſq; potiũť : gra
ueſq; p̃da ab ĩſequẽdis fugiẽtibus deſtitere.Mille circiter eqtes ĩ eo p̃lio cap
tos repertũ eſt.nõ ſine magno dei ĩmortalis iudicio factũ uidetur:ut tot co
piæ ĩtra munitiões & ĩ ipa oppidi deditiõe pua manu fuſæ fugatæq; fuerĩt
Qua ex re & Frãciſcus recẽtes ĩiurias ẽ ultus:& hoſtes meritas p eoꝝ pfidia
atq; fœdere pœnaſ pſoluerũt.Qui reſpõdere nõ erubeſcebãt: cũ de fide pu
blica caſtelleonẽſibus uiolata ĩcreparẽť:nõ oppidi mœnibus ſed ĩcolẽtibus
oppidũ fidẽ dediſſe:quos licet poſt p̃liũ captiuos libertati:& aĩalia quæ in
ueta ſũt iis quoꝝ erãt:reſtituiſſẽt:Tamẽ neq; oppido neq; oppidanis fidem
ſeruaſſe aptiſſime cõſtat.Renatus ĩterea coacto in prouincia milite in Allo
broges cũ pueniſſet . occupatis p mõtiũ iuga aditibo tráſitu prohibetur In
ſtãtibus nãq; pro uenetis Petro mauraceno apud Ludouicũ Sabbaudianoꝝ
ducẽ:& Pãdulfo cõtareno apud lohãnẽ Monferratenſiũ Marchionẽ: & Gui
lielmũ ffrem legatis percuſſuꝝ inter eos uti oſtẽdimus fœdeꝝ iuť alpiũ ſal
tus:qua tráſiturũ regẽ exiſtimabant:magno Ludouicus euocatorũ numero
cuſtodiri iuſſerat : quibus de cauſis cum dies permultos ad montium radi
ces litteris nunciiſq; mittendis Renatus conſumpſiſſet:deſperata re de ſuo
per Sabbaudianos in Italiã tranſitu rurſus ĩ prouinciã eo conſilio reuertiť
ut copias in ligures nauibo tráſportãdas curaret.Quod cum ĩtellexiſſet Lo

douicus Caroli regis primogenitus: Ludouicique gener pturbatus p̄sertim q̄ uenetorū cā id fieri audiebat: q eos ī nato quodā odio nō minus ante quam post patris obitū semp habuit & Frācisco Sphortianāq̄ familiam oēm præcipuo cōtinuoq̄ studio ꝓfecutus ē: & florentinorꝫ rebus prouetere amicicia plurimū fauebat: magnis ī uiēnēsibus cōtractis copiis ad alpes cōtendit: ac dispositos p regionē saltusq̄ custodes partim metu ptim ꝑsuasionibus sub mouit: patefactoq̄ ubiq̄ trāsitu auūculi exercitū paucis ipse diebus ī agrū Astēsem īcolumē pduxit. Renatus uero duabus triremibus: quas Petrus fregosus genuensiū dux ꝓ eo fœderis uinculo quo Frācisco florentinoq̄ populo astringebat̄ paulo ante Massiliā miserat: uintimiliēsiū ad oppidū aduehitur Inde terrestri itinere Astā ꝓfectus: exercitui se iungit: moxq̄ Alexādriā ꝓgredit̄: ubi milites equosq̄ fessos reficere curauit. Interim data de pace ab Frācisco ei facultate: d̄ Guilielmi rebꝫ cuiꝫ ꝯsilio atq̄ ductu Alexādrinū bellum gerebat̄: agere cœpit: qd̄ & regia auctoritate & singulari eius ī uniuersam Monferratensem domū beniuolētia: & longa ēt familiaritate: qua præcipue Guilielmū ipsum sibi deuinctū putabat: qcqd uel de pace uel de īducijs saltem statuisset: eundē facturū sperabat. At Guilielmus & si post acceptam anno supiore cassinensem cladē pecuniæ inopia neq̄ exire in aciē neq̄ resarcire oīno militē potuerat: Tamen quoniā Renatū ꝓpediē discessurum e regione sciebat. & bello facilius quā pace milites alebat: diē interponere: remq̄ uerbis ducere studebat. Dū hæc agunt̄: ad Andreā biragū: q p id temporis legationis minus ī Alexādrinis obibat Iohānes Montaldus genuensis mittit: q de tradēda burgi Sancti martini arce & polliceret̄: & pacisceret̄: quā nō grādis repetēdæ pecuniæ causa a Iohanne Marchione retinebat. Eare cū Bartholomæo cōicata deinde ī cōcilio delata oblatū tā opportuno tēpore negotiū uno oīum aīo p̄ripiendū decernit̄. Rege igit̄ incōsulto: quod aliā ob cām ꝓfectio dissimulabat̄: Collio acie instructa eo ad rem cōficiēdā ꝓfectus nulla mora arcē recepit: p̄sidio īposito oppidani tanta rei nouitate territi ei sese p̄misere. Guilielmus magnitudine periculi cōmotus qd̄ oppidum ī patrimonii fraternæq̄ dicionis uisceribus positum frumēti copia refertū. & munitione & loci opportunitate insigne in hostiū sit potestate: undiq̄ cōtinuo militē cogit. hoīnes qua arma ferre possent: regioni īperat: reliquos repentina nouitate attonitos: uti ī solida cōstātissimaq̄ Montisferratēsis domus fide ꝑmaneant: hortat̄: Ad renatū insup de pace mittit. Deide nostrorū in fronte: q nō ꝓcul oppido castra habebāt loco ipsis piniquo. quo finitimos in officio accolas mūicipesq̄ cōtineat: castra & ipse posuit ubi nō multo tēporis spatio cōstitit. Renatus cū Guilielmū diligeret: q̄ illi arcis p̄sidis ꝓditione detrimenti in eius p̄sertim cōspectu illatū sit: ægre ferens: Andreā negotii auctorē: q̄ eo inscio rē cōfecisset: grauiter increpat: Ceterū inducias suo arbitratu duraturas iubet. Oppidum arcēq̄ postremo gallico munitā p̄sidio de pace ueluti arbiter postea acturus in sua accipit potestatē Collionēq̄ in Alexādrinos reuocat. Pacatis per hūc modū Alexādrinis rebꝫ Rex trāspadū Ticinūq̄ ꝓgressus ab papiēsibus cæterisq̄ passim populis sūmo honore læticiaq̄ suscipit̄. Mediolani uero dū militis ornādi cā morat̄: ab Blāca maria: ut erat mulier p̄stātissima munificētissimaq̄: sic & hospes munificētissime diebus singulis colligit̄: usq̄ adeo: ut q̄uis ab Francisco regis Gallorꝫq̄ simul militū in Brixianos aduētus lr̄is nūciisq̄ frequētibꝫ expeteret̄. ac uæhemēter accerseret̄: ex urbanis tamē deliciis & magna copiarꝫ quas ubi p agros cōperiebāt: se dissoluer̄ neqrēt. Quisq̄. n. ut sūt natura Galli epulis reliqsq̄ corporis uoluptatibus dediti: ubi alieno p̄sertī sumptu uiuit̄: morā interponer̄ studebat. Quinto decīo tādē die posteaq̄ Mediolanensem agrū ingressus est: ex urbe cū ꝓceribus familiaq̄ domestica laudē quo p̄miserat: equitatum proficiscitur. Sub eosdem quoq̄ dies & Collionē Franciscus cum omni equitatu ac peditatu. qui Alexandrino bello interfuerat: in laudenses accersiuerat: & copias equestres: quas citra padum trāsque Adduā autreliquerat: aut ex castris postea remiserat: eo adduci iusserat. His

Renatus copias postero die e laudensibus mouens ad pisleonē sibi adiungit & longo agmine facto die tertio Cremonā petit. Rex cū suis qđ pro eox mo re nihil tegmēti secū ferebāt intra urbē honorificentissime recipitur. Col lio locis campestribus statiua habet. Insequenti aūt die ex iis ēt: quæ p̄sidio Cremonæ erant turmis sibi additis oliū traiecit. Quīcp & triginta omnino equestres fuerūt turmæ: quattuordecim gallicæ: quax sagittariæ quattuor ex ferocissima atcp īmanissima belgica gente: quā recentiore uocabulo picar dam dicimus. Reliquæ ex nostris erant: & millia circiter peditum duo.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXIIII.

REnatus posteaq̄ in brixianox fines uentū ē: Franciſci institutione: quo & militibus & iumentis quies daret: ac pabuli copia suppeteret: cuius ad Gaydū ob longā exercitus morā summa erat inopia: ad Gambarā uicū remāsit. Collio cum italis paulo progressus ad Insulellā castellū regia ac ducalia īter castra mediū: eadē de cā stationes fecit. Hox de aduentu Picinus uenetox cp legati certiores facti: Frāciscū tot auctū copiis longe ueneta acie supiorem melioréc futurū iudicāt: proinde & īpetū propediē ī se facturum: & enixius grauiusc aduersus uenetos bellū q̄ unq̄ antea gesturū rati: optimū esse arbitrātur: si exercitū incolumen. si urbes seruauerint: qbus in fide pmanentibus reliqua quæ ad hostē aut defecerint. aut ui eius in potestatē deuenerint: nō minus se uel armis rursus uel pace recepturos cōfidere q̄ prioribus bellis ter iā feciſſent. Præterea hyemē instare: cuiusīcōmoda gallos nō passuros. Nec diu reliquū exercitū ī æstiuis futurū: quas ob res p̄sio oīno abstinendū: p loca tuta & brixiæ nequaq̄ remota ducēdū: & pro hostis motu rebus cæteris consulendū. Bergomū insup Crema Soncinū trans oliū amnē. Citra uero pontē uicū. Vrceas nouas. Rhoadū. Asulā oppida uallido munienda p̄sidio. Frāciscus cū regē adiisset gratiasc egisset. oīa consilia bello aperuit. Rex cōmemoratis gallicæ militiæ moribus se ad id rursus repetisse Italiā dixit. ut ei florentinoc populo oībus ī rebus auxilio foret: & uolūtati eox satisfaceret. Propterea eū secuturū ducē: & qcqd statuerit facturū. Sperare eo cōfecto bello rebus quoc hetruscis feliciter succedētibus: eorū cōsilio atc ope diuina adiuuāte clæmentia: qua iusti subleuāt: iniusti supbic deprimūtur: suū ē barbarox manibus regnū aliquādo recuperatux. Vnū p̄terea petere uti eius uolūtate ad uenetos īducēdi belli cā nūcios liceat mittere. Ea re pmissa: bellū rex p caduceatorē: quē Galli Araldū dicūt: uenetis īdixit. Frāciscus eodē die ī exercitū rursus adhibitis omnium ordinū primoribus de ratione belli gerēdi refert: & singulorū sententiā rogat. Primus Ludouicus cuius magna erat auctoritas ad oriētalē orā flectēdū Asulā oppidū: q dicionis fuerat: paternæ: principio obsidēdū suadet: eo oppido recepto qcqd ex eo loco Brixiā usc ueneti possideāt: nullo negocio in pōtatē uēturū. deīde ī Veronēsiū fines traiiciēdū: sperare se Veronēses ciues cū uenetorū īperiū oī tp̄re grauiter tulerit: aduersus illorū tyrānidē arma sumpturos: facile p̄terea futurū: ut flumē Athesim copiæ nostræ trāseāt: regionēc eā oēm: quæ īter duas urbes Veronā atc Vincentiā interiacet: subigāt exercitusc ita diteſ: ut parua p hyemē īpēsa nutriri possit: ad has res cōficiēdas & cōmeatus se abeūde daturū: & flumīs utriusc trāseūdi facultatē facturū copiasc pedestres: & qcqd demū bello usui fuerit subministraturū pollicet. Collio otra olii aditus ī prīs recipiēdos eē cēset: qbo ī ptātē rēdactis Cremonēsia municipia ui magna fruméti referta Bergomēsē quoc agrum & q demū duo īter flumīa Adduā oliūc uenetī obtinēt: ad deditionē ultro uētux affirmat. Vrceas nouas īsup: Rhoadūc oppida ī hostiū mānu nequaq̄ eē relīquēda: Quđ q urceāis Rhoadēsibusc īpauerit: supioré ēt atc īferioré brixiāi agri ptē: quæ ī plāo mōtanisc ē: sub iugū mittat: & ī fide retineat: oportet. Hæc certa & præsenti necessitati popportuna. Illa īcerta: & minus

rebus gerendis cõductura demõstrat. Tiberthus. cæteriq; deinceps : præter Christophorũ taurellũ & Donninũ parmensem: q Ludouico assentiebantur collionis sentẽtiã secuntur. Nouissime Frãciscus ad Ludouicũ cõuersus. Si eo inquit cũ exercitu quẽ deinceps habituri sumus: æstate ĩtegra cũ uenetis bellũ nobis gerendũ esset: ꝓbarem profecto: quæ nũc nõ minus prudẽter q̃ cõmode sunt ab Ludouico dicta. Sed quoniã: ut uidetis: nõ longe ab hyemis absumus incõmodis. Id nobis hoc potissimũ tp̃re cõsilii capiendũ ẽ: quod & dies & necessitas exposcit. Paranda sunt nobis his paucis diebus noua militibus hyberna: recuperãdus cremonensis ager nr̃m iam & exercitus nũc uenetorũ horreũ: Adimẽdi ex hostiũ uiribus duo in primis Adduæ trãsitus: quibus Mediolanẽsis orientalis ager quotidianis ĩcursionibus ac depopulatiõibus nõ absq; nr̃a infamia uexat: atq; deuastat. Cæterũ ĩter reliqua quæ hac tempestate nobis curæ insunt: illud maxime aĩaduertendũ puto: qđ auxilia res Gallos imbribus frigoribusq; hyemalibus insuetos: nõ ut nr̃os exercere armis poterimus: Nã si longius ab nr̃is sedibus ducãtur: q bus nõ tã cibaria equoꝝq; pabula ad stationes usq; suas suppeditari: sed tecta ẽt parari nobis necesse ẽ: cũ nec sciant nec uelint militiã hanc nr̃am perferre : paulatim abiis derelinquemur. Præterea ꝓ absurdũ uideret: si dũ in Veronẽsibus uenetis bellũ inferre conemur: Illi cõtra centũ circiter passuũ millia ab tergo nostros fines pturbent: Mediolanẽsesq; ciues ad ipsas urbis fossas quotidie dãnis afficiant. Præstat igit: ut ad supioré prouinciæ regioné ora uertamus: & quæ nobis agẽda sunt: sũma cura: & uiribus cõficiamus. Receptis. n. quæ & Bartholomæus cõmemorauit: & nos ostendimus: missisq; in hyberna gallis cũ milite expedito: ad ĩferiora brixiani: Veronẽsisq; agri loca iter aduertemus: & quousq; ꝓ tẽpus licuerit. Ludouici rebus nõ deerimus. Ea re cõstituta arcẽ q̃ ad Gaydũ ex limo fasciculis trabibusq; ædificãdã curauerat : peditum ꝓsidio cõmunit: reliquas ad oppidi eius castroꝝq; tutelam cõstructas munitiones dirui cremariq; iubet: ne si forte ab hostibus occuparẽt : ad obsidendũ oppugnãdũq; oppidũ adiumento essent. Dein de biduo post stationibus incensis diebus sexdecim & mensibus tribus posteaq̃ eo uentũ ẽ consumptis pridie idus octobres castra mouet & ad Mellã fluuium nõ procul Gambara: ubi rex exercitus aduentũ ꝓstolabat: decem amplius millibus passuũ cõfectis eo die resedit. Postridie ex itinere unũ copiis ex oĩbus agmen facit. huius eq tatus oĩs: q primũ eo ipso die in unũ conuerat ĩ centũ & uigĩti turmas diuidit: quarũ singula ex eq tibus supra centũ uigintiquinq; constabat: rursusq; quo facilius regerent: quinq; ĩ ptes distribuebãtur. Earũ principẽ: in qua & familiariũ & ueteranoꝝ eq tũ robur erat : circũ se Frãciscus in firmãdis castris locandã retinẽdãq; statuerat: Robertho & Gaspari uicomercato moderãdi cura tradita: Reliquas partitus Ludouico secũdã. Tertiã Collioni. Quartã Tibertho. Renato postremã attribuit. Nec minus ps cuiq; peditatus data. Ex his turmis singulis delecti eq tes singuli duas cõficiebãt: quæ ab exercitu stationariæ appellabant: qđ ĩ itinere ante oẽs ex ordine ĩtẽ dẽtibus castroꝝ ĩ locatione ab rei eius ꝓfectis turmæ cuiusq; statio data cõmittebat: ita ut aduentãtibus illis sciret unusq;q;: ubi ei esset statõis locus. Vltra Mellã eo die ꝓgressus Bassianũ circũsedit: qđ est castellum inter Manerbiũ & põtẽ uicũ. Id cũ ueneto ꝓsidio seruaret: hostesq; relictis ad porcianũ ĩpedimẽtis Manerbiũ cõtendissent: Cãpanus cũ eq te expedito ac peditẽ eo usq; speculatũ: ubi a nr̃is castra ponerẽtur: ꝓcursores ab fronte lacessere cœpit: & ĩ ãteriores agminis turmas quæ nondũ eo puenerãt: reppulit FR. & si locãdis castris ĩpeditus: tamẽ altera stationaria turma Cãpanũ ab inse quẽdis suis reprimit: longeq; ab mũicipũ ædificiis amouit. & quoniã qd ĩ ꝓlio galli posset: suo sine piculo experiri optabat: opportunitate oblata duas sagittarioꝝ turmas mediũ p agmẽ celeriter accitas: qđ nouissima ĩ pte uersabãt: ĩ fronte locat. eo aĩo: ut cũ primũ cõserere manus ĩ ꝓlio foret opus laxarent ĩ hostes: sed lingua moribusque longe ab nostris differẽtes Galli nullo temperamẽto nulloque ĩperio a temerario incursu contineri poterant : l

Ná cũ moderádos docédosq; iussisset Frácíscus:ut qd facturos eos uellet:co
gnoscerét:táto ĩpetu ululatuq; simul ferebátur:ut p̃cepta negligere: oĩa si
bi licere:& hosté ĩ manu iá hére uiderent̃:quoꝝ amétiá furoréq; aĩaduertés
Frácíscus pugna deĩceps eos abstinere iussit. Hostes interĩ repulsi terga uer
tũt.nec prius restiterũt:quoad Manerbiũ ad exercitũ cursu puenerũt:cum
ibi picininus nõ satis tutũ se existĩaret.Porcianũ ĩ ueteres munitões rediit.
Frácíscus locatis castris ad castelli oppugnatõem cõuersus p regiũ caducea
toré tubicinéq; suũ municipibꝫ enũciat:uti statĩ castellũ p̃sidiũq; traderét
nisi tradant:nullũ fore postea pietati nullũ p̃cibus locũ:feritati crudelitati
q; galloꝝ obiiciédos.Hac municipes acri cõminatõe:& magnitudine exerci
tus pterriti sese ac p̃sidiũ nocte ĩsequéti dedidere. His rebus gestis ĩ ponté
uicũ die postero mouet:pedite ac eqte Bassianési arce pere gregie munita.
quæ ab tergo minus quinq; passuũ millibus totidéq; Manerbio ꝓxĩa relin
quebat̃.Castris oppidũ cingit:põté ĩ olio faciendũ curat:eoq; nocte ꝓxima
celeriter cõfecto:postridie Renatus cũ suis flumé trásit: ad Rebechũ sibi lo
cũ deligit ꝓpinqua p ædificia statões militibus dispartit̃ Italicis turmis:ne
q; p ponté alteꝝ:q ut supra demõstrauimus:ex eo oppido ad Cremonenses
ptinebat subsidiũ obsessi accipiát:negotio dato. Ceteꝝ Frácíscus oppidi ex
pugnationi ĩtétus trinas ĩ aggeré uallũque bõbardas Ferlini pedemontani
artificis pitissimi:& fama clari opera usus disponit: cũque biduo freqenti
quassata ictu dirui esset cœpta mũitio:appareretq; satis ápla ĩ pariete agge
ris:ualliq; ruĩa cupiditate diripiédi oppidi feruer̃ cepit exercitus oĩs:cũcta
tionéque ducis uulgus ĩcusare.adeo ut eo inscio a gregarioꝝ multitudine ĩ
ermi facto in fossá concursu:ĩgrediédiq; oppidi piculo lapidibus & trabibꝫ
ex occulto cõiectis ĩperita plebs obruta multis acceptis uulneribus depelle
ret̃:p̃cepsq; ĩ fossá prorueret.At Frácíscus & si grauiter pturbatus:qd̃ suo
iniussu q; exercitu rebusq; ad pugná ĩparatis:q; die pugnæ nõ dicto ĩuader̃
qsq̃ sit oppidũ ausus:cũctos ĩcrepabat.Et ne spatio obsessis ĩ extréo salutis
piculo laborátibus dato difficilior redderet̃ pugnátibus ĩgressus.Instaurar̃
ei magis milite armato ĩchoatá q̃ dirimer̃ pugná placuit.Itaq; extemplo ar
mari exercitũ ĩperat.Bassianũ p̃mittit exploratũ:q renũciet:qd hostes fumi
significatione ex oppido de pugna certiores facti gererét.Renatus ea de re
rumor̃ plato:ad eũ mittit postulatũ:uti Gallis oppidi oppugnádi negotiũ
daret̃:quo illoꝝ uirtus eo p̃sertim belli initio ĩ exercitũ regionesq; re fama
q; proderet̃.Ad hæc Frácíscus:neqre cœpta iá pugna absq; graui decertátiũ
totiusq; exercitus cõtumelia ĩde quenq̃ reuocar̃. Certamẽ adhuc esse ĩtegꝝ
posse suos eo milites transmittere:ubi suá cuiq; uirtuté expiri liceret.Hoc
respõso accepto galloꝝ p̃fecti:quorũ Fredericus regius gener:& Ludouicus
Bellauallésis principes erát: facta phaláge oppidũ ea pte ĩuadũt:qua certa
mé aberat:quaue Gallicæ superbiæ proximus se obtulit abeũdi locus: ubi
forte maior erat aggeris ualliq; altitudo:neq; tamẽ restiter̃:neq; pedé rettu
lere:donec cõferti fossam ripáq; p̃ruptá maximo cũ labor̃ supauere: & po
steaq̃ ad aggeré é appulsũ.ré gladiis hastisq; magno ĩpetu edidere. Verum
paulisp cũ decertatũ eét fessi armoꝝ oner̃ cassidũq; labor̃ cõfecti:ubi maxi
me prio cõgressu spé se ĩgrediédi oppidi fefellisse uiderũt:pugna excessere
armisq; illico humi ꝓiectis nullo hortatu neq; certamen ab se initũ redinte
grare:neq; pugnar̃ cũ cæteris uoluer̃. Interea pugnáte altera ex pte ad rui
ná exercitu:contra oppidanis & p̃sidio militũ egregia uirtute & singulari
quadá ĩ uenetos fide resistédibus munitioné rursus bombardaꝝ ictibus p
cuti ĩterdũ Frácíscus iubebat.Defensoresq; ité:q thorace & christata galea
p̃ter cæteros ĩ apertũ frequéter apparebát oĩ missiliũ genere ex turribus e
regione erectis cædi curabat:Nec prius qeuit:nũc huc nunc illuc ĩpigre ex
currédo turres ipsas ascédédo:& reliqua oppugnationi ei opportũa obeũdo
donec miles qdá ĩ limine ipso ruinæ obstinate p̃sistens æneo instruméto:
q; colubriná Galli uocát:ictus cecidit:quo casu primi extéplo ĩtra munitio
né prosiliũt:Cæteraq; deĩde subsecuta pugnátiũ multitudo captis prio x

oppidanis undiq; oppido potiunt. Bona ꝑdæ ꝑmissa diripiũt: multisq; modis distrahũt: qđ cũ Gallica conspexisset multitudo: ī oppidũ & ipsa cõcurrit: cũq; oĩa ꝑter uenetos milites armis uestimẽtisq; nudatos: Mulieres ĩsup & pueros cõpræhẽsa iuenissent. ira ĩcẽsi ꝑsertĩ q erãt ex gẽte picarda & mulieres pueros trucidare: & ī ꝑsidiũ ĩmanissime sæuire cœperũt. Hac tãta crudelitate exterritæ matres: exterriti uicti: ad Italos cõfugiũt milites orantes: ut sũmi dei pietate eos seruare suisq; corporibus ꝓtegere uelĩt: ob eã rẽ magna exorta contẽtiõe fit ubiq; clamor: ubiq; cædes: & frequẽs ubiq; flætꝰ Nã cũ nõ tã ab deuictoꝝ: sed ne qdẽ ab nostroꝝ cæde hoĩes feri tẽperarẽt: Milites nr̃i his cõcitati iniuriis: ī gallos ꝑ oppidũ errabũdos cõcurrere: eosq; passim ĩterficer cœperunt. qđ ubi Frãcisco renunciatũ ẽ: mittit cõtinuo: q cruentũ dirimerẽt discrimẽ: quorũ opa nõ absq; ingẽti ẽt ducis labor̃ sedition fœda atroxque pacata: & odia pœne immortalia ex gẽtis utriusq; aĩs sublata: seruatæ cũ liberis ī tẽplo matres uicti redẽptõis cã milites sine ꝑtio dimissi: Nõ tamen ita liti seditioniq; celeriter occursũ: qn pmulti tã ex uictis q̃ ex gallis cæsi: maiorq; ædificioꝝ ps: quo se fugientes Galli recipiebãt: incẽdiõ cõflagrariti: cũ extĩgui uagantẽ ignẽ Frãciscus nõ posse uideret accederetque ẽt: qđ sciebat oppidanos suapte natura uenetis faueꝛ quæ suꝑfuerãt ædificia exuri ac euerti: & oppidũ ab incolis deseri iubet. Ex hac põtis uici clade: quæ fuit sane fama q̃ re ipsa maior: tãtus ẽ repente ꝑ loca terror platus: tantaq; gallicæ crudelitatis hoĩum aĩs iniecta opĩo: ut ad oppidorũ pœne fossas uiri gallos adesse existimarẽt: mulieresq; pauidæ iã ante pedes liberos uiroſq; trucidari cõspicarenꝰ: Nec minus ī ipsa ẽt brixia a multitudine trepidatũ q si ab ifesto circũsepti exercitu ciues muros urbis gallos cõscẽdere ĩtuerenꝰ: & adeo ꝑ eos dies de illorũ feritate rumor increbruit: ut nullo fere hũano auxilio ab eorũ ui regionis ĩcolæ se defẽdi posse putarẽt: quare Cremonẽses prĩo mũicipes q uenetis exacto iã ãno paruerãt: ꝓter Sõcinates & Romenẽgates: qđ ualido hostiũ ꝑsidio tenerenꝰ: nulla ui ī Frãciſci fidẽ rediere. Quibus cõfectis rebus castra ī brixianorũ fines mouẽtur. Municipes quoq; regionis eius Frãciſci sese fidei ꝑmittere coeperunt. Manerbiẽses deĩde quoꝝ oppidũ magno peditũ nũero muniebaꝰ: unius nocte mora ꝑsidio ĩcolumi ī deditõem recepit. Manerbiẽsibus in ptãtẽ receptis: tãta deĩceps fuit municipũ sese dedentiũ accessio: ut de celeritate defectiõis iter se certare uiderenꝰ. Nã ab oppidanis præsidia aut cõpræhẽdebãꝰ aut oppidis eiiciebanꝰ. Arces a ꝑsidiis quorũ fidei ī tãta rerũ pturbatõe cõmittebanꝰ: nõ mõ quæ ꝑcul: sed quæ minus passibus mille ab uenetorũ castris aberãt: ultro nr̃is tradebanꝰ. octaua demũ die post põtis uici euersionẽ totus brixiãus ager: q ī planicie positus est: ꝓter urceanũ ī Frãciſci deuenit ptãtẽ. Hoc tã repẽtino motu: militũq; ꝑfidia hostes pculsi qd agant nullo certo cõsilio satis decerneꝛ possunt. Cõmorari ī iis munitionibus: ubi tot iã mensibus stetisset piculosũ putabãt. Quo se uero cõferãt: ne fugeꝛ uideanꝰ ꝓter brixiã nullus certus afferebaꝰ locus: eo si se reducãt: ꝑfectionẽ fugæ similẽ futurã: nec sine magno auctoritatis suæ detrimẽto populorũq; terroꝛ id fieri posse aĩaduertebãt: qđ siqua iis q adhuc ī fide pstiterãt auxilii spes relinquebaꝰ: ea ꝑfectione adimebaꝰ. In his rerũ angustiis uisum est legatis exercitũ in prĩs incolumẽ quẽadmodũ paucis ante diebus cõstituerãt: ĩbi postĥabitis rebus seruãdũ: quẽ nisi ad Brixiæ munimẽta reducãt: illius saluti cõsulere minime posse arbitrabanꝰ. hæc cũ ꝑ eos noctu res ageretur: nõ prius ẽ ī cõcilio deliberata q̃ suas q̃q; ad urbẽ miles sarcinas mitteꝛ cœpit Deĩde ĩsequẽti mane ex toto exercitu uno agmine facto ipedimẽtes milites ĩmixti brixiã tãta festinatõe nullo ordine petere cõtẽdunt: ut ꝑfligati fugatiq; uideręt. Ad urbis tamẽ moenia nõ prius q̃ die postero puenere: q; eos ĩ tam itineris ĩcõmoditas q̃ ꝑficiscẽdi celeritas: cũ alter alteri ipedimẽto eẽt tardauerat: quo tpe legatis iter ipedimẽta ac multitudinẽ nulla quiete corporis aiq; data: militibus ĩgẽti tumultu ĩgredi urbẽ conãtibus portæ clausæ sunt. Verebanꝰ. n. ne si tãtã multitudinẽ: nimia ducis licẽtia ĩsolentẽ intra

urbē recipi paterent: in ſūmo ciuitatē periculo ponerent: ſed cōi oīum cōſi
lio haud lōge ultra urbē deducēdo exercitu reſtituta īter mōtis radices: &
fluuiū quēdā a Cleſo amne deriuatū: quē nauigiū dicūt: locus caſtris oī ex
pte tutiſſimus deligit. Dehīc poſito metu duces caſtella & oppida: quæ nō
dū ad Frāciſcū deſciuerāt milite muniēda: & ī offō continēda ſūmo ſtudio
curāt. Hæc poſteaq̄ Frāciſcus reſciuit: hoſtiū admiratus ignauiā moleſtiſſi
me qdē tulit ereptā ſibi pugnādi ptātē. Brixianis ut ſupra oſtēdimus cāpe
ſtres agros īcolētibus ſuactis: regionē mōtanā petit: Rhoadū oppidū loci na
tura muro & militū manu pmunitū magna ui tormētoꝝ adorit oppidani
īſimulati q̄ poſt carnuagieſem pugnā ultro ſe Frāciſco dediditſſent: ptinaci
ter ī uenetoꝝ fide pſiſtūt: & nō mō ædificioꝝ euerſiones: multoꝝ uulnera
cædesq̄ pferūt: ſed oīa uitæ: picula ſubire patiūtur. Nā quo celerius ad ſe
dedēdū redigātur: nō oppidi ſolū muri diurnis nocturniſq̄ bōbardaꝝ ictī
bus feriebāt: ſed ītra oppidū uicatī eo ītinuo cæcoq̄ lapidū pulſu & ædes
ruebāt: & hūana ſimul corpora cædebāt. Dū uero Rhoadū oppugnat: facta
cunctoꝝ ſupioris eius regiōis populoꝝ deditōe: tres ité palatiolenſiū hyſpa
noꝝ & uallis camonicæ arces oppugnādas Frāciſcus curat: Romanū & Ma r
tinēgū oppida: & q̄ é agri īter Bergomū flumēq̄ oliū miſſis de traditione
nūciis Collionis opa ī ſuā accipit poteſtatē: mittitq̄ p̄terea duos frēs Sacra
morē & Petrū Frāciſcū uicecomites: & alios ité duos Antoniū & Frāciſcum
ex ſicca familia frēs ī trāſadduanū agrū: quorū aduētu pulſis p ea loca ue
netoꝝ pſidiis: captiſq̄ pfectis Brinianēſes prīo: mox deīde Triuiliēſes Cara
uagiēſeſq̄ dedunt: quorū exēplū reliq̄ puiciæ eius populi p̄ter Cremenſes
cōtinuo ſecuti idē faciūt. Nec multis poſt diebus q̄qd īter Adduā & Ber
gomū a uenetis tenebat: duabus Bripiēſi baietēſiq̄ arcibus exceptis Frāciſ
co tradit. Sola ī Bergomēſibus urbs uenetoꝝ ī fide relinqt: Rhoadēſes poſt
octauū oppugnatōis diē Cōticino carpēſi cū pſidio īcolumi facto ī deditio
nē recipiūtur. His rebus ſecūde geſtis: cū nihil in montanis reliq eſſet: q̄ eo
tpe oppgnādū uideret: Frāciſcus ī planū reuertēs urceanoꝝ oppido admo
uit: qd eū circūuallare caſtris ītēderet: nec ſatis ad rē obeūdā copiæ ſuppe
ditarēt ſtatiōes gallis p pximas uillas uicoſq̄ faciētibus uno fere tpe ex He
truria Alexāder: quo iuerat itinere: eodē puenit. Nā quæ ſuperiore āno Fer
dinādus occupauerat: florētinus nō multo labor recupauerat: q̄ Ferdinādo
paterno exercitui ſeu pecuniæ īopia ſeu copiarū paucitate diffiſus ī Senēſi
bus reſederat. florētini rebus amiſſis recupatis Alexādrū non tā cū iis: quos
ſecū ex ciſalpīa gallia ī Hetruriā traduxerat: ſed maior eqtū numero auctū
Sigiſmūdo ī hetruſcis retēto: quo maioribus ueneti uiribus opprimerētur
ī lōgobardiā ad Frāciſcū remittūt. Eius aduētu tot creuit exercitus copiis:
ut oppido oī ex pte circūſepto: nulla ad duces: neq̄ ad eos a ducibo ulla ſit
trāſmittēdi cuiuſquā relicta facultas. Frāciſcus ad oppugnādū oppidū uer
ſus: qnas bōbardas eodē fere tpe diſpōit: & p ſubterraneos meatus trabibo
cratibuſq̄ cōtectos pq̄ legatos cōtīuoſq̄ aggeres ī foſſā irrūpēt cōtēdit. nec
ullo ab eo opere ceſſatū tpe: donec non ſine tamē graui exercitus labore ac
multoꝝ uulneribus cædibuſq̄ foſſā ī ipſā puētū é. Erat oppidū ab uenetis
ualido pmunitū pſidio Bertholdo æſtēſi: lohāne uillano armigero carreto
de cuius uirtute ī uiglebiēſi oppugnatōe mētionē fecimus pfectis. Sed totiꝫ
tamē īperii cura Bertholdo demādata: ſūma pſidii ad eqtū mille peditūq̄
totidē: qbo cū diē noctēq̄ pfecti tū oī miſſiliū genere tū eruptionibo nūc ca
ſtra uariis ī locis īſultāt: nūc milites ope ad munitōes occupatos cædēt ac
pturbare nō deſinebāt. Hac Frāciſcū urceanorū oppugnatōe corpoꝝ & aīo
rū inquētū Sōcinēſiū deditio ppemodū ſubleuauit: deditiōis cāpani diſceſſus
cā fuerat. Is n. paucis ante diebo Soncinēſibo ipſis pſidio pfectus: cū primū
de Frāciſci in urceanos aduētu cognouit: quorū oppidū non āplius paſſuū
millibus quīq̄ ab Sōcino abeſt: moenibus: oppidanorūq̄ aīs diffiſus relicto
oppido Cremā noctu ofugerat: Soncinenſes pſidii eius metu liberati miſſis
cōfeſtim ī caſtra legatiōibus oppidū: & populi multitudīe & re frumē x ii

taria opulentū Frācisco dedidere. Quod magno ad pſequendā oppugnatio
nē uſui fuiſſe cōſtat: nā ab ea pte & caſtra & Cremonēſē agrū ab oī hoſtili ī
uaſione tutū reddidit: & ut maior ad exercitū ſine piculo cibariorꝫ copia ī
portaret: efficit: & refugiū ægris miſeriſꝫ eo maxīe tpe opportunū parauit
Inter hæc miro diugis deſyderio ſecūdis maxīe undiꝫ rebus Bláca Cremo
nam. Venia deīde ab Frācisco lītis īpetrata ad eū ī caſtra proficiſcit graui
bus belli curis quotidianiſꝫ laboribus affectū multis reꝫ icōmodis: & ipſa
ppe hyemis acerbitate pſſū miꝫ ī modū recreās nō minore aī lætitia atꝫ
honoꝝ ſuſceptā: ac ſi iter magnā rerū copiā Mediolanēſeſꝫ delicias uerſaꝝ
tur neꝫ tamē uxorio officio iis rebus quæ uel bello uel pſenti oppugnatōi
uſui erāt: ullo diurno nocturnoꝫ tpe defuit nō īgēs uenetoꝝ uis: quæ adeo
p eos dies magna terribiliſꝫ fuit: ut nō militū tetoria: tabernaculaꝫ ſolū
ubiꝫ in caſtris ſtrauerit: diſſipauerit: ſed q̄ plurīas p ea loca arbores euul
ſerit: Nō crebri hymbres nō niues ab oppugnatiōe deterruerūt: quouſꝫ ps
arcis diu quaſſata concidit: foſſāꝫ ruina ingēti repleuit: Murus ité & agger
arci pximus ſic frequēti tormētoꝝ pcuſſione ſtratus é: ut nō difficilis ī op
pidū pateret īgreſſus. Quod cū pfecti oī ſpe ſubſidii deſtituti ītueréť: & nō
mediocri metu ſimul oppidani quaterenť: de deditōe agere ꝺſtituerūt: nec
diu ī petēdis ꝺdicionibus morati die poſtero Bartholomei quarterii: quē bi
duo ante pugnādo ceperāt: īteruētu uſi oppidū tradideř: pfectos Frāciſcus:
data fide publica: quā p oēm ætaté īuiolate ſancteꝫ ſeruarat: ad ſuos ſaluis
rebus remiſit: qbus piciminus legatiꝫ: nulla de oppidi deditione accepta ſa
tiſfactione: quāgrauiter ſuccéſſuere & ī eorū aliquos aīaduerti iuſſere Fran
ciſcus urceanis ī poteſtaté acceptis: Renatū regé cū Gallica manu Placentiā
hybernatū trāſmittit: Angelū ex cāpoſyluio cū pte copiaꝝ Romenengū: qđ
adhuc ī hoſtiū erat poteſtate: obſideř iubet: q cū triduo illud tormētis op
pugnaſſet: quorūdā oppidanorū opa ītruductus pſidiū armis boniſꝫ oīb⁹
nudauit: oppidāoſꝫ ī fidē receptos ſeruauit. His cōfectis rebus & ſi hyems
glacieſꝫ oīa īpediebāt: tamē rerū ſtatus faciebat: ut qđ iā aīo Frāciſcus ſta
uerat: nequaq̄ ptermittēdū putaret. Cremenſes & Bergomenſes feř ſoli: ut
ſupra oſtēdīus: ītra olii. Adduæꝫ fines ī uenetoꝝ fide pſtabāt. Hos uno ac
eodē tpe p hyemē obſidere: & ī ptāté redigere ꝺfidebat: qđ & Bergomenſia
facile ſuburbia capi. exercituſꝫ ibi pté tuto cōmodeꝫ hybernař: Cremā ité
p pximos uicos ī munitioné adactos collocato milite obſtrīgi poſſe cogno
uerat. At Ludouicus q̄ ab eius uſꝫ belli initio magno q̄dē ſtudio ad iferio
ré brixiāi agri pté duci exercitū aſſidue cōtēderat: rurſus orař atꝫ iſtař: ut
in Aſulanos flecteret: Collionēꝫ cū uenetis ꝺſpiratē retineret. idē de colliōe
Gaſpar uicōercatus affirmat priuſq̄ ī hyberna mitteref: ī eū aīaduertēdum
ſuadens. His cōflictatus Frāciſcus: quāuis tātā potiūdæ Bergoméſiū urbis
Cremēſiſꝫ oppidi occaſioné amitteř omnino uidebat: idꝫ ægerrime patie
baf: Tamen Ludouici qué unū: ut par erat: cariſſimū hébat: cam ſuo cōmō
āteponēdā duxit: ī collioné nihil ſtatuēdū putauit: q hoīem multis ſibi de
uinctū beneficiis: & q̄ pterea ab uenetis magnis pollicitationibꝫ ſollicitatus
in offō māſiſſet: haud in ſe mali qcq̄ moliturū: iduceř ī animū poterat. Ac
cedebat ad hæc: qꝫ eū nō fugiebat: qua illū ſimultate Gaſpar ſectareť. His
de cāis depoſita ſuſpitione: Collioné in Bergoméſes cū ſuis hyematū miſit
& uelut regionis pītū & gelphæ ī ſua patria factiōis prīcipē ei bello pfecit:
utꝫ inde hominē maiore beneficio affectū beniuolētia atꝫ gra ī offō ꝺtine
ret: caſtello arquato ī placētino agro: Martinégo: Romano Colliono: & aliis
q̄dē pluribus ī Bergoméſiū finibꝫ oppidis donauit: Ipſe uero, Alexādro ur
ceis. & Tibertho claris Rhoadiꝫ relictis: ꝺiugeꝫ ī prīs Cremoná remiſſa cū
Ludouico: duabuſꝫ turmis expeditis Kal: decébribus multo cū frigoř Mar
cariā: & in Mantuanū agꝫ ſecundū oliū amné ꝓficiſcit eo conſilio: ut īde
cū oī apparatu oppugnadi oppidi Aſulanos peteret. Ludouicus locato per
uicos Marcariæ pximos milite magnā cratiū cōmeatuūqꝫ copiā non tā ad
hominū q̄ equoꝫ uſū iportādā magnūqꝫ ſimul foſſorū numerū uniuerſæ

dicioni ſuæ ĩperat: qbus rebus octauũ ĩtra dié cõparatis: militibuſq; oĩbus uti poſtridie quendã ad locũ conuenirent: iuſſis forte ĩſequẽti nocte magna hymbriũ cohorta tẽpeſtas eã ĩ Aſulanos ꝓfectionẽ retardat: ſecũdã ité atq; tertiã paucis ĩteriectis diebus ꝺſtitutã ĩportũi tpis fluctus morant: poſt plures uero dies cælo ſereno uentiſq; a ſeptẽtrione flãtibus: cũ eodẽ quarto pararet iter: uelut ex cõpoſito magna uis niuiũ ſubito cohorta auertit ab incœpto interi Blãca rurſus ad Frãciſcũ & Barbara Ludouici cõiunx clariſſima mulier & ad uiſendũ uiꝝ: & ad ſuſcipiẽdã cõplectendãq; Blancã: q̃ unice & mutuo diligebat: uẽit. Cũq; adeſſet chriſtianus natalis ſæuireq; hyems ꝓgeret: Mantuã ſimul ꝓficiſcunt. Ibi nondũ triduo pacto fit Angeli accioli aliorũq; multoꝝ lris nũciiſq; Frãciſcus certior: Renatũ cũ repetet Galliã ſubito quodã motu ſtatuiſſet ĩtra quatriduũ oĩbus relictis rebus diſceſſuꝝ: nec cohortatõibus nec ꝓcibus ullis ab ĩſtituto moueri: aut flecti poſſe. Qua re cognita: regis ætate iã grauis: tõſtantiã admiratus: quẽ & florẽtini: qbus ſtipẽdii iuſ obſtringebat & ſpes occaſioq; repetẽdi ab Alphõſo regni aliena ĩpenſa nõ ꝓ ãni mõ tps: ſed quoad uixiſſet: ĩ Italia detinere debuiſſet ad eũ magnis itineribus contẽdit: ſi ullis cõdicionibus ab ꝓpoſito reuocaſ poſſit: quantũ. n. illius Italiæ finibus receſſus detrimẽti ſuæ ſociorũq; auctoritati ſeu ad gerendũ bellũ ſeu ad cõponẽdã pacẽ ꝓ hominũ opĩone illatũrus eſſet: facile ꝓſpiciebat: cãm diſceſſus pcũctatus: repperit eẽ lenẽ: nã ſola muliebri cura ĩ tanta rerũ mole mouebaſ ſui ẽt uno oẽs aĩo ꝑter lohãné coxã neapolitanũ exulẽ ꝓpẽſiore quodã ſtudio eãdẽ in ſnĩam ꝺfirmare conabanſ: Nã ut ſunt faciles ad ſuſcipiẽda bella gallorũ mentes: & parũ ad incõmoda: laboreſq; pferendos reſiſtẽtes: ſatiati trimeſtri Italica militia: quæ ei duriſſima uiſa eſt: excedeſ Italia maxĩopere cupiebãt. Rex poſteaq̃ multis ſe argumẽtis facile uinci ab Frãciſco uidet: qd in re acturus ſit: ait: ſe nocte ĩſe quẽti cõſultuꝝ: apteq; poſtea reſpõſuꝝ. Mox ꝓ lohãné coxã: aduocato cõcilio aſtans reſpondit moleſtiſſime qdẽ ſe ferre: cũ ſui ipſius: cuius ẽt res agebaſ: tũ uel maxĩe Frãciſci & florẽtinoꝝ cã id ſibi hoc tpe negotii dari: quo rediſ propediẽ ĩ patriã neceſſe ſit: nec poſſe ullo pacto niſi grauiſſimo ſuo ſuorũq; detrimẽto paratũ iã iter ĩ diẽ duceſ: pinde rogare: ut ꝑſentẽ ex Italia ꝓfectionẽ q̃ certe iuitus aggrediebaſ æquo pateret aĩo. Quã qdẽ rẽ nõ dubitabat illũ ac florentinũ populũ ꝓ eorũ ſapiẽtia atq; modeſtia eo minꝰ ægre laturos: quo eorũ res cõium hoſtiũ rebus nõ ſuo auxilio: qđ exiguum fuerat: ſed dei optimi maximi clæmẽtia multo ſupiores reliquẽbat: ꝓterea tps belli gerẽdi in hyemẽ deductũ: hoſtes nil conari poſſe. Vere lohãné calabroꝝ ducẽ unicũ filiũ ĩ Italia miſſuꝝ: quẽ & cõſilio & armis nõ minus q̃ ſi ipſe corã adeſſet: oĩa pro eorũ cõmõ diligẽtiſſimẽ factuꝝ ſperaret. Reliquũ eſſe: ut Renatũ andegauẽſẽq; domũ ea amicicia atq; bẽiuolẽtia cõplecteret: proſequeret q; qua pr eius Sphortia dũ uixerat: & ipſe hactenus conſtãtiſſime oĩ tpe proſecuti fuiſſent: qđ ut faceret deiceps: rogare plurimũ: ſe ꝓteritoꝝ beneficioꝝ: quæ ãpliſſime ad meritoꝝ cũulũ acceſſerãt: ubi referendi facultas eſſet: nõ ĩmemoré: ſed talẽ erga eũ futurũ: qualem gratũ regem deceret. Hoc reſpõſo ubi pſtaſ ĩ ſnĩa regẽ Frãciſcus uidet: quẽ alieno magis q̃ proprio cõſilio agere cognouerat: haud ea in re ãplius ꝺtendendũ ratus: non ſe eũ eſſe hõinem ait: q ſuo cõmodo uelit amicoꝝ incõmodũ: placere ſibi q; remigrãdi cõſilii cepiſſet: eo ſua uteret uolũtate. Vnũ tũ ſibi negãdũ nõ eẽ ut priuſquã Italiæ finibus excederet: ut oppida: quæ in Alexãdrinis Guilielmus occuparat: reſtitui iuberet. Ad hæc Renatus poſt multos ultro citroq; ſeorſũ habitos ſermones: ſe ad proxĩos reſurrẽctionis dominicæ dies ex ſuis aliquẽ ſenatoribus: q ei liti modũ ĩponeret: miſſuꝝ ĩterim p ĩducias uiuendũ dixit. Frãciſcus his pactis Marcariã poſtridie regrediť. Renatus copiis ĩpedimẽtiſq; õnibus ꝑmiſſis triduo poſt placẽtia egreſſus ĩ Aſtẽſes die quarto puenit: impetrataq; p Taurinẽſe agꝝ Sabbaudianoſq; montes tranſeũdi facultate in prouinciã magnis itineribꝰ ꝺtendit. At Marcariã cũ appuliſſet Frãciſcus: oẽm feẽ exercitus ignobilem multitudinem in tumultum

x iii

excitatá:& in Ludouicũ maxie cõmotá ĩuenit.Querebãtur mirũ ĩ modum gregarii equeſtris ordinis milites:qđ Ludouici cã in tãto frigoris horroꝛ il lud tpis ꝙ ad quieté militibus dari ſoleat:ſibi adimereſ:qđ tot priore áno labores ppeſſi hybernis ꝓhiberenſ.proíde ſi ab heris ſuis eo tpe pſeuerare in caſtris cogerẽtur ꝙ nõ ſine ingẽti ſuo exercituſq; labore atq; incõmõ:& equoꝝ ĩterniciõe fieri poſſe manifeſte apparebat:nequaq; ſe obtẽperaturos ánímo in eos arma ſũpturos: ꝓtinuſq; deinde ad hoſtes trãſituros magnis uocibus & teſtabanſ:& pronũciabant:ſed his poſteaquã Frãciſcus grauiter ĩterminatus é:ac dominos quorũ operaꝛatq; ĩpulſu in tantam hoíes pditos amentiá ꝓrupiſſe cõpererat:pacerbe obiurgaſſet:capitiſq; pœnã iis q non paruiſſent:ſtatuiſſet:eos ſtatĩ tumultus ita repreſſit:ut ſilentio ubiq; facto: ſua q ſq; ad tentoriora diuerteret:ſeque dicto auditurũ diceret.Cũq; ĩ prio re ſnĩa pſeueraret in Aſulanos duci placuit ad ſuſcipiendũ.Niue igr: quæ plures dies expeditiõi ei ĩpediméto fuerat exhauſta:die undiq; lucida:& uẽ to ad cæli ſerenitatem ꝓſpere oblato ad aquã frigidã uicũ nõ lõge ab Aſu la ducit eo conſilio:ut poſtero die oppido admoueret:ſed nocte proxĩa ma gna ex ĩſpirato atq; ex integro adorta nix é.Hac pmotus territuſq; nouita te Ludouicus mane Franciſcũ ĩ hãc ſnĩam cõpellat. Si hactenus ab eo cupi dius petierat:ſi in ſtando ĩterdũ moleſtus fuerat:uti exercitus ĩ Aſulanum agrũ duceret:ſe ſcire pro eius humanitate:& ꝑcipua erga ſe beniuolẽtia id æquo aĩo tuliſſe:& pro ea re ueniã facilé ſperare:Magnitudiné rei feciſſe: uti apud eũ ita contẽderit:quo Aſulani hoíes infidi & proterui in ipſis ꝓ pe dicionis ſuæ foribꝰ agros poſſidẽtes ſibiq; admodũ infeſti hoc motu ad ſanitaté reuerſi ꝓtinacia deſiſterẽt:& fidé in antiq; redirẽt:uel obſidione & ui ſubacti in ptáté redigerenſ:qppe q:uti probe ipſe nouiſſet:cũ multos p annos pĩno ĩperio paruerint:eo quoq; duce quartodecimo iã exacto áno ad uenetos deſeciſſent:qua ĩ re neq; eius defuerat officiũ:neq; optimũ erga ſe eius animũ ſibi defuturũ ſperabat:quandoqdé neq; exercitũ:neq; eũ ipſum ullũ unq; aut fugiſſe aut recuſaſſe laboré uel ĩpendiũ pſpexerit. proinde ĩ mortales gratia ageſ.Sed poſteaq; ſeu q dies hyberni ſic ferebãt.ſeu qđ dei ſũmi conſilio prohibebanſ Aſulanorũ potiundi oppidi facultatem tũ ſibi adẽtá uidebat:nec ipſe dei uolũtati ubi nec ualeant nec uelit ſi poſſint ob ſiſtẽdũ ãplius cẽſebat.Itaq; dimittẽdũ eé q̃primũ ĩ hyberna exercitũ cæteꝝ dandá rurſus operã:ut ea quæ prío uere ad gerendũ magnis uiribus bellũ uſui foréꝭ.ſũmo ſtudio cõpararẽt:Frãciſcus pauca Ludouico reſpõdit:gra uiter moleſteq; ferre:qđ tanto propugnãdi oppidi apparatu:tanto mãtua noꝝ detrimẽto re nõdũ cœpta tot undiq; circũuẽti ĩpedimẽtis ꝓficiſci in hyberna coganſ:qua qdé ĩ re deũ hoíeſq; teſtari ſe neq; ɔſilio:neq; ſtudio: neq; copiis defuiſſe:uerũ hæc forti pferẽda eé aĩo:quæ p̃ſerti ab negligen tia aut ĩprudẽtia orta nõ ſint.pide hortari: ne d recuperãdo oppido deſpet Ná ubi p tps licuerit:cõſecuturũ non dubitare.Mox cũ inter ſe de magnis rebus remotis arbitris diu conſultaſſent:Franciſci exercitus ĩ cremonenſes parmenſes & placẽtinos hyematũ diſtribuiſ.Ludouicus cũ ſuis ĩ mãtuano agro relinquiſ.Franciſcus Cremonam deíde Mediolanũ proficiſciſ:põtéq; quẽ biẽnio ante ueneti apud Ripaltã ĩ Adua magno artificio:magnoq; trãſ adduanorũ labore atq; ĩpẽſa ædificauerat:reſcidiɔfeſti iubet.Brippii ĩſup & Baieti arces ualidis oppugnatæ tormẽtis uno fere tpe p deditionẽ ſunt ĩ poteſtatẽ acceptæ:Per idẽ tps uenetorũ legati maioré exercitus partẽ ultra atheſim ĩ hyberna miſerũt.Picinino q citra Mincĩũ amnẽ remãſerat hyber nis circa Benacũ deſignatis:q ne his ĩ locis ſegnis eẽt nũc mantuanorũ ſies ĩcurſionibus uexebat:qbus diebus uoltá oppidũ occupauit:nũc brixiã ꝑter greſſus:eá brixiẽſis agri partẽ:q̃ ĩ planicie Franciſcus obtinebat:infeſtabat. Sed hinc Ludouico:hinc Tibertho milite ĩſtructo occurrẽtibꝰ:repulſus aut brixiá:aut unde digreſſus fuerat nulla mora refugiebat.Nr̃i crebrius atq; ĩ feſtius ad ipſas uſq; urbis portas progreſſi grauia detrimẽta afferebãt. per hũc modũ ps hyemis reliqua cõſumpta.Dũ hæc gerunt: ſũmus põtifex &

officii ſui honore: & eccleſie dignitate ductus: prīcipibꝫ Italiæ ſcribit: ut ad ſe de pace legati mitterent: qđ graſſantibꝫ in chriſtianā religionē Turcis ſtatuebat chriſtianorū malis futuriſq; cladibus quoad poſſet: ꝫ ſulere. Quibus rebus niſi pacata Italia cōi hoīm conſilio atq; uiribus occurreret: nequicq; ſe conaturū ītelligebat. eius dicto obtēperātibns cæteris: Frāciſcus Sceuam curtē & Iacobū triulciū cū his mādatis Romā miſit: ut florentinoꝝ adhibitis legatis qualis eſſet ad cōplectendā pacē pōtificis animus: qđ ipſe & pacē nō rcuſaret & bellū nō formidaret cognoſceř curarēt: deīde pōtifice ī utranuis ptē inclināte omiſſis ſeu iudicis ſeu aduerſarioꝝ ābagibus mādata exponerent. Cū igř oēs Romā legati cōueniſſent: hæc ī prīs Alphōſi uenetoꝝ q; legati detuleř pōtifici: Si id ſumptus qđ aduerſus florētinos rex feciſſet: quandoqdē illi comitē Franciſcū: hoc. n. ſolū dignitatis noīe uigente bello aduerſarii appellař ſolebāt: uenetis ſociis arma īferēte pecunia iuuiſſēt: dependerint: ſi dominatui itē ueneto comes ipſe id agri: qđ in eoꝝ finibꝫ occupaſſet: reſtituerit: ſi Cremonā īſup urbē tradiderit: padū & Adduā utriuſq; īperii fines foř pmiſerit: Regē uenetoſq; ſenatū cū iis pacē facturos. Frāciſci āt florentinorūq; legati contra ita cū pontifice egerūt. Brixiā: Bergomū: & Cremā Frāciſcū Sphortiā Mediolanēſiū ducē depoſceř tū iuř belli: q; oppida ipſa ſuis circūdata finibus ſuo quoq; exercitu oppreſſa nō diu eēnt in uenetoꝝ poteſtate pmāſura: tū q; p īiuriā uimq; iuſto poſſeſſori: ī cuius locū ſucceſſerat: erepta: iure optimo ad ſe ptineret florentinū quoq; populū Caſtellionū piſcariæ oppidū: qđ res Alphonſus priore bello cepiſſet: ſibi reſtituendū: q; q; īiuſte ab eo rege laceſſiti fuiſſēt: dū fociū iuř fœderis ſuis opibus iuuiſſent eā: quā fecerāt īpēſā: ac multa & grauia inſup dāna: quæ paſſi ſunt: reſarcieda poſtulare. His poſtulatis ſi ſatiſfecerit aduerſarii: Mediolanēſiū ducē florētinūq; populū cū iis pacē libēter īituros. hæc ſeparim ab legatis ꝓpoſita: quæ nō tā factu q̄ tractatu duriſſima nō īgrata pōtifici fuere: Nā qđ iā de bello habebat ī aīo: facile his tot tātiſq; certaminibus abſq; ſua & apoſtolicæ ſedis ignominia efficere poſſe arbitrabař: Italiæ nāq; pacē magnopere palā appeteř uidebař: ſed clā oībus uiribus bellū alebat: qđ lōgobardiæ ꝓuinciæ qđē ī eccleſiæ finibus bellū parere cōſueſſe diceret. Cū hæc Romæ agunt: ueneti poſteaq̄ hoſte ſe multo īferiores ēē uidēt: maioribuſq; uiribus iſequēti æſtate bellū ſibi geri oporteř: ſi aduerſario ſupiores ſi amiſſa recuperař uelīt: qđ niſi magno ſūptu fieri nō poterat: neq; grauiſſimis tot ānos ærario ſumptibus exinanito ſatis cōmode bellicis rebus ſuppeditare poſſe: ad pacis artes iiſdē oēs aīs cōuertūtur. Deinde romanis rebꝫ de pace diffiſi: ffrem Simonē camerte hominē ſane haud magnæ doctrinæ: ſed fidei plenū: & Frāciſco familiarē & nō ingratū cū his ſæpe mādatis profectionē religiōis ſuæ cā ſimulātē ad eū miſer. Si ea oppida quæ ī Bergomē ſibꝫ brixiēſibuſq; agris eo bello cepiſſet: uenetis reſtituerit cæteris ptermiſſis rebus cū eo ſe pacē facturos. Hæc ubi Frāciſcus cognouit: nō alpnenda uiſa ſūt: q; ex his rebus uenetos multo q̄pridē humiliores factos ītelligeret: & ab prioribus Romæ poſtulatis p ſuperbe ad nō iniquas pacis ꝺdiciōes deuenīř cōſtaret: pīde ſic nūcio reſpōdit. Si cremā mō dimiſerīt: ſe cæteris in rebus uenetis ſatiſfacturū. At illi & ſi palā diceret: pro patrio moř q; ſemel obtinuiſſēt: nequaq̄ id ſe alii cōceſſuros: tamē his quas ſuprā cōmemorauimus difficultatibus ducti: ne pacis ꝺficiēde opportūitate morarent: ſtatueř cōi cōſenſu Cremā Frāciſco dedendā: & ne magnope pacis cupidi: & a maiorū ſuoꝝ īſtitutis diſcedeř uideret: ita ī eo tradēdo oppido ſicuti poſtea cognitū ē: diſſimuladū cenſuere: ut cremā collioni: cū quo iā occulte de ſtipēdio cōuenerāt: traderet: eo cōſilio: ut id poſtea oppidū Collio ipe p ꝺditionē ab ſe receptū ſimulando ī Franciſci tranſferret ptātē. At ille q; ut ſupra oſtēdimus: cū hoſtibus ſentiebat: nō mō uenetoꝝ aīos ad rē cremēſem cōficiendā propenſos pturbat retardatq;: ſed ī pſequendo bello pgere hortatur ueꝝ ſi quo melioř cōſilio ducti pacē q̄ bellū hoc tpe maluerit: uideri ſibi ait in priore non dedendæ Cremæ ſnīa pmanendū: Nā florentinoꝝ x iiii

non minus quá Frácisci uires cõsiliaue nota sibi esse nõ dubitare: ubi finẽ bello ĩponere uoluerĩt: pacẽ æqs ɔdicionibus cõsecuturos. Interĩ fit ex urbe oratoꝝ lr̃is Frácisc̃us certior uaná fuisse ad pontificẽ de pace legationẽ: nec unquá eo auctore Italiá p̃senti bello qeturá sperari posse: ꝓinde ad eũ ꝓpe diẽ redire statuisse. Cæteꝝ multa sub idẽ fere tp̃s occurrũt: quæ nõ medio criter Frácisci animũ offendebát. Ná quæ hactenus multis ĩditiis eũ de collionis fide suspensũ tenuerát: nũc eius orõ pláe ɔfirmabat. Ná cũ ad eũ de stipẽdii ꝓrogatõe ea spe atq; fide misisset: ut quẽadmodũ se facturũ: & Mediolanensium ducem nequaquam dum uixisset deserturum sedulo affirmauerat: neq; eam quam de illius erga se fide cõtra oĩum tamẽ snĩam sp habuerat: opione falleret: aut siqd firmatis iá rebus addẽdũ peteret: nõ oĩno ab se deceptũ uideret: negauit apte doli cõpos duci se rursus scriptis obstringere uelle Quĩ q; stipẽdii tp̃s ad Calendas apriles p̃finiebat: se liberũ eẽ & decreuisse nemini obstrĩgi multo sermone iis q eadẽ de cá ad eũ ɔmeabát: ostendere conabat. Quo respõso q dudũ de illius pfidia rumores uarie circũferebant: manifesto cõprobant. Sigismundũ itẽ ex Hetruria Ariminũ relictis copiis profectũ cláq; ad uenetos misisse: de stipẽdioq; cũ iis iá transegisse. Hic tamẽ ubi de pace agi ĩtellexit: lr̃is nunciis Frácisc̃ũ in bello ꝑgat hortat: demõstrata certa uictoria: pollicitus oĩbus uiribus eius cám secuturũ. Detesaluius p̃terea florẽtia eodẽ tpe Frácisco refert florẽtinos grauibus exhaustos sũptibus: quos superioribus ánis ægre ꝑtulerant: nõ tá longobardi q̃ Hetrusci belli ĩpẽsá neq; posse neq; uelle áplius sustinerẽ. proĩde ad pacis studia ɔuersis ciuiũ aĩs eũ rogare atq; obtestari: ut eá suarũ rerũ rõnem haberẽ uelit: q̃ cõuni utroꝝq; saluti utiliorẽ atq; salubriorẽ ꝓ eius sapiẽtia fore cognouerit. Accedebat ĩtolerabilis militũ & p̃fectoꝝ quorũda auaricia q post Renati discessũ collionisq; defectionẽ adeo ĩsolescer̃ cœpunt: ut alii stipẽdio augeri: alii maiorẽ argẽti copiá q̃ cõdicio reꝝ iusq; militiæ ferret alii oppidis donari efflagitarẽt: milleq; aliis ducẽ molestiis afficerẽt: quas militũ cupiditas atq; ĩsolentia: ubi eorũ opa ĩperatori opus ẽ: afferre solet. His tot uno tpe Frácisc̃us rebɔ aduersis ꝑculsus uariis ingẽtibusq; exagitatus curis admirabat̃ ĩ solitá florẽtinoꝝ ignauiá: atq; ĩcredibilẽ pœne rerum inopiam quorum maxĩe hortatu & Cosmi medicis p̃cibus q & domi potẽs esset: & ĩ ciuitate prĩceps: bellũ graue & ꝑiculosũ suscepat. Dolebat miꝝ in modũ suos: qbus officiorũ magnitudine iure debebat ee carissimus: aĩ incõstátia laborar̃: ut sibi quẽ maxĩe oĩum uenerari tueriq; debebát: aduersarẽt̃ Verũ duæ in pr̃is res eius animũ grauius ꝑturbabant recens ac insignis Collionis rebellio quæ ĩ ipo ꝓpe uictoriæ cursu patefacta nõ erat: nisi maximũ gerẽdis rebus illatura detrimentũ: & nobilis Sigismũdi pfidia: quẽ & si sp p̃ter cætera eius uitia nouaꝝ rerũ cupidũ: alieni apptẽte: & ꝑ omnẽ ætatem apud Italiæ dominatus uænalẽ cognouerat: tamẽ ob multa ac maxia in eũ beneficia: & ob ea: quæ nuperrime nuncius eius de optimo erga se aĩo satis amáter cõmemorauerat: neouaquá ab sua populiq; floretini amicicia atq; foeder̃ discessurũ putabat. Quibus d cáis optimũ eẽ iudicat: Cremẽsibus relictis rebus: pace bellũ cõmutare: seque tot tátisq; molestiis discrimibusq; oĩno liberar̃. Itaq; fr̃em Simonẽ ad se accersi iubet: huic mádat: Venetias q primũ redeat. Se qbus antea ɔdicionibus ɔuenerat: negotio cremẽsi omisso cũ uenetis libero sinceroq; animo pacem facturum: in amiciciaq; deinceps perpetua uicturum: modo eadem eos erga se mente intelligat. Simon his apprime sermonibus lætus: pacem iam se exploratam habere dicit: ac ueniendi si facultas adsit: uenetos ad firmanda pacis fœdera legatum propediem missuros pollicetur. publica igitur fide concessa Francisci mandata die quarto ab Simone ueneto in senatu deferuntur. Quæ quidem ubi præter opinionem ueneti euenisse uident: iucundissimo accipiunt animo: moxque Paulum barbum patricium iureconsultum: & magnæ auctoritatis uirum de pace legatum Cremam primum: deide ad Franciscum ubi ipse uoluisset occulte accessurum mittunt. Franciscus interim laudem profectus: Paulums

florent ad

statuit pacem
venetis efficere

ad se noctu aduocat:&ĩ remotissima ædiũ pte cũctis amotis arbitris:scribi publicis tãtũmõ accersitis:quos sibi fidos elegerat:post multas uariasq; rerũ cõtrouersias die octauo posteaq̃ eo uẽtũ ac de re agi cœptũ é : q fuit ad q̃ntũ Idus apriles pax his cõfecta legibus ac iureiurãdo sancita in uulgus pter militũ expectationẽ ꝓmulgat:deinde his cõdicionibus ut qcqd bello in Bergomẽsiũ brixiensiũq; finibus Frãciscus cepisset uenetis restitueret. Ab municipũ iuriis ob factã Frãcisco deditionẽ ueneti abstineret.Quæ uero ĩ trãsadduanis oppida Frãciscus obtinuerit:retineat:cremẽses ĩ uenetoꝝ fide pmaneãt.Cæteris ĩ rebus iisdẽ legibus teneãt qbus superioribus annis philippo duce ĩ humanis agẽte post initã Cremonæ pacẽ:cuius Frãciscus ipe fuerat arbiter:uiuebat:quæ Sabbaudianoꝝ dux oppida post Philippi obitũ in Nouariẽsi papiẽsi Alexãdrinoq; agro occupasset:quæq; itẽ Iohãnes Mõferratẽsiũ Marchio:& Guilielmus fratres ĩ Alexãdrinis cepissent:Frãciscõ seu belli seu pacis artibus ĩpune recuperãdi põtas esset.Quod ĩsup trãs ciscpadũ flumẽ ueneti Corrigianiq; ĩ mãtuano agro cepissent:redderẽt.Quod in ipso Philippi e uita decessu ĩ pmensibus Corrigiani occupassent uel reddat uel subiecti Mediolanẽsiũ duci sint.Alioqn id sibi uẽdicare armis liceat. deniq; Alphõso regi Sabbaudianoꝝ duci Mõferratẽsiũ Marchioni ueneto rũ sociis florẽtinis Genuẽsibus Ludouico mãtuanorũ marchioni societate Frãciscõ cõiũctis si pscriptã ad diẽ eã pacẽ ꝓbarint:pacis commodis liceat uti.Quã qdẽ pacẽ oẽs excepto Alphõso:multo anteq̃ dies dicta aduenisset : publicis amplissimisq; documẽtis cõfirmarũt.Rex & si molestissimũ ei fuerat:qđ ueneti cõtra ius fœderis se socio ĩsciẽte cũ hoste de pace egissent:tamẽ nõ multo post tpre ea ab se quoq; pace ꝓbata ferdinãdũ filiũ ex hetrusciscũ exercitu ĩ regnũ reuocauit.Frãciscus ubi pabuli copia ĩ agris adesse cœpit:Tiberthũ cũ exercitus parte ĩ pmenses traiicere brixiliẽsiũq; fines iuadeꝛ iubet.At Corrigiani oĩ ueneti regiiq; auxilii spe derelicti:diebꝰ octo uastatis ĩcolarũ pdiis de iis rebus quas pẽno iure possidere ĩ pmẽsibus asserebãt sese Frãciscõ submisere.Cõpositis p hũc modũ Corrigianorũ rebus: haud multo post tpre Tiberthus ĩ Alexãdrinos cũ iisdẽ copiis ꝓficiscit ut finitis ĩduciis oppida a Guilielmo occupata ĩ põtatẽ redigeret.At Monferratẽses frẽs diffisi uiribus ad Renatũ regẽ miserãt.orãtes:ut legationẽ ĩ Italiã celeriter mitteret:cuius ĩteruẽtu res eoꝝ cõponi possent.ꝰfestim a rege Frãciscus pancratius Massiliẽsiũ pũl ad Frãciscũ legatus trãsmittit. Is cũ duobus Marchionis simul legatis ita breui egit:ut cũcta oppida de qbus in primis quæstio uertebat:Frãcisco duci restitueret.In reliquis rebus ĩ pace amiciciaq; uiueret.Quibus pactis Guilielmus paucis post diebus Franciscimãsuetudine munificẽtiaq; frætus.cæteris ĩsciis Mediolanũ cũ paucis ꝓficiscit:& ꝓhumane benigneq; susceptus:duobꝰ oppidis feliciano:& Cassinis donat:& ut ĩ reliquũ ẽt tpus illius animũ sibi Frãciscus recõciliaret: ãnuo aureũ nũmũ octo milliũ stipẽdio deuixit.Interea Frãciscus eã oppidorũ pte Tiberthũ ĩuadere iubet:quã Ludouicus Sabbaudianorũ dux in trãspadanis occupauerat.Eodẽ fere tpre Roberthus ĩ Lomellinã mittit : q coacta biduo ĩ regioue ea magna eqtum peditumq; manu:alterã oppidorũ municipiorũq; partẽ:quæ cis padũ:transq; Sicidã flumen & in ea ipsa & ĩ blãdrina quoq; regione Sabbaudiani Taurinẽsesq; seruabant:infesto exercitu adoriꝰ tur. factisque in Vercellẽsem usq; agrum excursionibus ingentem inde pecorũ ac hoĩnũ pdã agit.Horũ exercituũ graui metu territi Bassinianẽses Valẽtĩ ac cæteri q proxime populi incolebant:Sabbaudianũq; nomẽ inuocabant. nullo negotõ ddũt pter eos:q pecetũ ĩhabitabãt locũ:ii rerũ bellicarũ ignarĩ:dũ aliquãtulũ deditionẽ morant:ab uago milite ui capiuntur: diripiũtq;.Mox ĩmissa flama oppidũ cremat.Roberthusquoq; Castelnouetũ . Sãctũ ãgelũ:Bremidẽ.Cõfligetiã.Bulgarũ.Villatã & uniuersa ĩsup mũicipia:quæ tã ĩ papiẽsi q̃ Nouariẽsi agro Sabbaudiani ducis parebãt ĩperio: nõ ãplius tridui spatio ĩ fide accepit soli burgẽses:quorũ oppidũ Bassinianã cõtra stetũ est : pter cæteros Sabbaudiano nomini affecti cõfisiq; euocatorũ Tauri

nensiũ ꝓsidio in Sabbaudianoꝝ fide ꝓstitere: sed binis eos ꝓtinus castris cir
cũsessos tormẽtis oppugnare duces cœpere. Antea uero q̃ cũ copiis duces ho
stiũ fines ingrederẽt: duo ab Ludouico duce legati impetrata fide publica
Mediolanũ ad Frãciscũ mittũt: q ab eo postularẽt: ne sineret suos iniuria la
cessere: copiasq; eius oẽs suis finibus arceret. nõ licere Frãciscõ: quæ Ludo
uicus oppida post Philippi obitũ ĩ longobardia cepisset. & pace postea tau
rini cõposita eius uolũtate pleno iure sibi remãsissent: seu pacis seu belli ar
tibus amplius repetere: seq; ĩ reliquũ tps si ꝑ eũ licuerit: ĩ pace cũ eo amici
ciaq; uicturũ: eáq; ĩsup affinitatis uinculo cõfirmaturũ. Cupiebat: n. magno
opere Ludouicus filiã Galeacio Frãciscĩ filio maiori natu ĩ matrimoniũ da
re. Ad hæc Frãciscus si oppida uniuersa: quæ ĩ sua Ludouicus dicione occu
pabat itra diẽ octauũ restituisset: suos populationibus & bello iferẽdo ꝓhi
biturũ: pacẽq; seruaturũ. Alioquin ad alpes usq; exercitũ dimissurũ: neque
unq̃ reuocaturũ: donec cuncta ab eo occupata oppida ĩ suã deuenerit pote
statẽ. Nec posse nõ admirari: cur tãtopere id cõtenderet: qd neq; iure retinerẽ
neq; uiribus tueri possit Nescire ꝓfecto qd Sabbaudianis ĩ sua dicione ne
gocii esset: qdue ĩ suo iure se ĩpedirẽt: quãdoqdẽ ĩ his rebꝰ: quas ĩ Italia trãs
Siccidã flumẽ ipsi possideãt: neq; cq̃ se ĩpediat: nec post initã Taurini pacem
uspiã lacessiuerit. Oppida de qbus ĩpræsentia cõtẽtio sit: ciuitatibus qbus
ipe ĩperitet obedire aliquãdo oportere. Quod de Taurinẽsi pace mẽtionem
fecissent: eáq; suæ causæ magno adiumẽto futurã arbitrẽr: Cõstare deo im
mortali atq; hoĩbus Ludouicũ cõtra fas iusq; pacis eius cũ ueneris olĩ hosti
bus suis foedus pcusisse. Quod bellũ nõ ĩtulisset: nõ ignorare id ĩopia potiõ
rerũ q̃ uolũtate aut pacis amore fecisse: cũ qbuscunq; rebus potuisset uene
tos iuuisset. Eius rei Guilielmũ esse testẽ: cui bellũ ĩferenti libere ꝑ suos fi
nes iter facere pmiserit: testẽ Renatũ: quẽ cũ ex Gallia ĩ Italiã sibi florenti
nisq; ad ferendũ auxiliũ ꝓficiscerer: trãsitu ꝓhibuerit: quæ res q̃to sibi po
pulisq; suis detrimẽto fuerit: haud facile existimari posse. Ex quo plane Lu
douicũ pacis foederũq; ruptorẽ extitisse. Cũ his responsis redeuntibus ad
Ludouicũ legatis Burgẽses & suis uiribus diffisi & Sabbaudiãi subsidii spe
derelicti: grãdi argẽto exercitui ꝓmisso dedũt: quoꝝ oppido recepto duces
Siccidæ flumini castra admouere: bello deinceps abstinuere: pabulatũ fru
mentatũq; mõ ĩ Vercellẽsem agrũ mittebãt. At Ludouicus ubi tot uno fer
tẽpre ad Frãciscũ oppida defecisse uidet: ueritus ne potẽtissimus ac ĩ foribus
liber hostilis exercitus suos rursus fines oĩ militũ ꝓsidio desertos ĩuaderet
quattuor cõfestim Mediolanũ legatos mittit: q Frãciscũ prĩo hortarẽr roga
rẽtq; ne suos citra Siccidã populos bello amplius uexari pateret. deĩde mul
tis cõdicionibus ꝓpositis: pacẽ ab eo peterẽt: sed ei legationi nõ satis fidẽs pau
cis ppst diebus duos alios submittit: q rebus posthabitis oĩbus: pacẽ cõpone
rẽt & affinitatis necessitudine obstringere conarẽr. Verebat. n. Ludouicus
sũmã Frãcisci uirtutẽ: & uenetoꝝ societati diffidebat: q dũ ꝓpriæ saluti ꝓs
piciũt: priuataq; utilitati studẽt: socios quasi ꝑde hostibus reliquẽt. Eaꝝ le
gationũ Ludouicus ex Sabbaudiana fãilia: quẽ pelopõesi principẽ sui appel
lãt & Iacobus ualpgia: q tũc tpris magni Sabbaudiæ cancellariatus mgratũ
gerbat: primi fuerẽ. hi cũ multa ac uaria ad recõciliãdũ Frãcisci aĩum neq;
q̃ cõmemorassẽt: ad has pacis tãdẽ ꝺiciones cũ Frãcisco deuenerẽ: ut ꝑpetuo
ducibus utrisq; pax amiciciaq; eẽt oppida: quoꝝ cã bellũ ortũ fuerat: pleno
iure Frãcisco remanerẽt. Siccida flumẽ utriusq; ĩperii fines eẽt. Reliqs ĩ re
bus sicuti Taurinẽsi pace cautũ fuerat: ita deiceps uiueret. Affinitati ãt & fi
diu multũq; ĩ ea re elaboratũ fit: nullus ẽ idoneus reptus locus: qd Galeaci
um sibi genꝝ Ludouicus quærebat: idq; fũmo studio cõtẽdebat. Quæ res
ꝑ iusiurãdum Frãcisco molesta erat: minimeq; placebat: q eũdẽ Ludouici
mãtuani principis filiam in uxorem ducturum fidem dedisset. Philippum
qui post Galeacium maximus natu erat proposuit. hunc accepturum se ge
nerum Sabbaudianus papia urbe a patre concessa dixit: tamen non multo
post neutri ea res placuit: quodq; documẽtis publicis firmatum ẽ utroꝝq;

consensu abrogatū. Pacatis ꝑ hunc modū Sabbaudianis rebus: ad Borsium Antoniū triciū Frāciscus q̄ primū mittit: ut Castellū nouū Cupriacūq; oppida: quæ Leonellus eius frater mortuo Philippo duce in ꝑmēsibus occupauerat: amico bonoq; aīo restitueret: si nō faciat: q̄uis id aduersus æstēsem domum sibi suisq; amicissimā īuito ageret aīo: tamē qđ suæ īurisdicionis eēt se armis ꝓpediē uendicaturū. Quod ubi Borsius ītellexit: ingenti molestia affectus: cōtinuo ad pontificē ad alphonsum uenetos florētinos lr̄as nūciosq; dimittit. quærit Frāciscū Sphortiā iniuria uim sibi facturū: proin cōsilium ab iis opēq; simul petere. Nūcio īterim ꝑhumaniter respōdit se nequaquā credere posse: pluris duo haud magnæ æstimationis municipia Frāciscus facere: q̄ uniuersam æstensem domū: quæ semꝑ Sphortianæ familiæ amica fuisset: orare atq; obsecrare: ut id ab se Frāciscus uellet: qđ ueteri inter eos amicicia dignū: qđ æstensi familiæ honori: qđ borsii ducis auctoritati cōsentaneū uideret. At posteaq̄ perseuerare uæhemētius ī recipiendorū oppidoꝝ negocio Frāciscū cognouit: & ab iis simul ad quos ut ꝑdiximus: miserat: eadē fere snīa responsum acceperat: qđ erat: ut cū Frācisco amice uiuere studeret: seq; ad tollēdā controuersiæ cām accōmodaret: nō amplio cōtēdendū putauit. restituere oppida cōstituit: idq; se Antonio effecturū ꝓmisit. Sed unū a Frācisco petere dixit: ut Cupriacū sibi dono cōcederet: idq; si īpetrasset: magni se ac īmortalis beneficii loco quoad uixisset habituꝝ qđ nō oīno apud nr̄am exterasq; nationes ab eo despectus uideret. Qua in re Frāciscus nō tā munificētia q̄ clæmētia usus īcredibili pœne Borsii desyderio satisfacere decreuit: Nā & si multas grauesq; ab eo sibi illatas cōmemorabat iniurias: qđ regiū scilicet: & alterū castellūnouū ī Derthonēsibus oppidū ab Frederico īperatore e Roma redeūte. Ferrariaq; ī Germaniā iter faciēte ab pheudali & antiquo Mediolanēsis ducatus iure se iūgēda eximēdaq; & nouo sibi iure cōcedēda curasset: qđ Corrigiani fratres eius opa a rege Alphonso ab uenetis cū qbus bellū gerebat: stipēdia accepissent. qđ Corrigianis ipsis quotidie ꝑmenses bello īfestātibus ꝑ suos fines trāseūdi potestatē fecisset: ꝑdāq; in eius oppida deduci cōferriq; ꝑmisisset. Quod parmā si defecisset: sibi tradēdā petiisset: nōnullosq; ꝑmenses ciues quos sibi uariis beneficiis deuinxerat: de prodēda pr̄ia tētasset. Quod Galeottū fregosum q Marchiones malaspinas ī lunēsibus sibi foedere obstrictos: suoq; parētes īperio multis castellis spoliarat: ad eū cōfugiētē suscepisset: raptorūq; tutelam promisisset. Quod Gothoniolanos ī flaminia: dū esset ueneto bello īpeditus: grauibus sæpe detrimentis affici ab suis passus esset. Quod Alphonso uenetisq; proximo bello oībus fere rebus fauisset. Quod braciāis miro quodā studio ꝑcipuus semꝑ hospes domi forisq; fuisset: Quod ꝑsentē bononiēsem remp. q̄ bentiuola factio sui beniuolētissima administrabat ꝑturbare adniteretur. Harū tamen rerum oblitus omniū: ipsis receptis oppidis: nulla mora interposita Cupriacū ei dono dādū restituendūq; iussit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXV.

OMni pacata Italia nō minorē ex pace q̄ ex bello laudē atq; gloriā Frāciscus Sphortia cōsecutus ē q ueluti Italicæ pacis auctor ī reliquū ætatis tp̄us ad qetis studia cōuersus: cæteros Italiæ principes liberosq; populos: quoꝝ animi uariis maximisq; adhuc odiis æstuabāt: nō solū foedere & amicicia sibi coniūxit: sed ip̄os quoq; magna īter sese gr̄a recōciliauit pacis cōseruator: accerrimus defensor ac propugnator. Primū post factā laude pacē q fuit ānus ab christiano natali quartus & qnquagesimus supra millesimū & quadrīgētesimū missi sunt ab ip̄o & florētinis Venetias de pace gratulatū legati Guarnerius castilioneus. Nicolaus arcimboldus. Petrus medices: & Iohānotius pādolfinus: q cū uenetos longo bello fatigatos pacisq; artibꝰ deditos inuenissent: non modo inchoat ā ex cōposita pace cum eorum senatu amiciciā cōfirmarūt: sed nouo ēt societatis iure auxerūt. Cūq; esset cōi ꝑtiū

oīum uolūtate reliqs Italiæ potētatibus eius ineundæ ſocietatis relicti po
teſtas: placuit Romā ad Nicolaū pontificē: & Neapolim petētibus maxīe ue
netis ad Alphonſum: quē ſibi ob firmatā eo inſcio cū hoſte pacē: iratū intel
ligebāt: legatiōes mitti: q humaniter eos ad ſocietatē amplectēdā inuitarēt
& adhortarēt: quo Italia oīs tot annis īter ſe diuiſa & diuturnis bellis cōfli
ctata: unū idēq ſentiēs ī reliquū tp̄s q̄etis ſecurisq aīs & ſine ulla nouarū
rerū ſuſpicione q̄eſceret. Itaq prīo īſequētis anni initio legati Romā p̄fec
ti Bartholomæus uicecomes Nouarienſiū ep̄us & Albericus maleta p Fran
ciſco Sphortia. Hieronymus barbadicus Frāciſci filius Zacharias taruiſinꝰ
zachariæ filius iurecōſultus & lohānes maurus p uenetis: Bernardus Anto
nius medices & Deteſaluius Nigius p florētinis ita cū pontifice egerūt: ut &
cōfectā pacē laudaret ſūmope: p̄baretq: & ad regē Dominicū firmanū car
dinalē legatū mitteret: q̄bus p̄benigne honorificeq ab ſplēdidiſſimo muni
ficētiſſimoq rege exceptis diuturnior Neapoli mora fuit: qđ tāto Italiæ fe
re totius legatorū cōuētu rex elatus & aīo uti demōſtrauimus infenſo ī ue
netos ab inito Venetiis fœdere plurimū diſſentiebat: Nā q̄q p cōī rerū ſalu
te: quas ītra Italiæ fines ſocii poſſiderēt: æquis condicionibus facta erat ſo
cietas: tamē nūc has nūc illas p̄babat: īprobabatq cōdiciōes. tādē poſt mul
tas uariaſq diſputatiōes mollito ī melioré ptē aīo: pcuſſum ī q̄nq & uigin
ti annos fœdus p ſe proq ferdinādo calabroꝝ duce unico filio: quē ſibi in
Neapolitano regno ſucceſſorē hæredēq īſtituerat: cōprobauit: hoc tamē ad
iecto: ut fregoſis genuēſibuſq cū q̄bus ſibi uetus erat odiū & longa mariti
marū rerū cōtrouerſia: ubi ei libuiſſet arma īferre & ī Sigiſmundū malate
ſtā Euſtorgiūq fauētinū ob a ſe ſactā p eos ī hetruſco bello ad florentinos
defectionē agere poſſet: qua ī re cautū quoq ē: uti nemini ex ſociis quoquo
modo: niſi pacis cōponendæ gr̄a reis auxilio eſſe liceret. Dū hæc Neapoli de
Italiæ totius ſocietate agūt: tētatus é ſecreto Albericus maleta regis noīe đ
īeunda cū Frāciſco Sphortia affinitate. A īaduertebat. n. rex ille prudentiſſi
mus: ſiqua Frāciſci uolūtatē neceſſitudine ſibi cōciliare deuincireq poſſet
id magno uſui magnoq nō modo uiuēti ſibi: ſed ferdinando ēt filio ac po
ſteris tuendi ſeruādiq Neapolitani regni p̄ſidio munimētoq futurū. Nam
Alphonſus & ſi p ſupiora tp̄ra īcredibili pœne odio Frāciſcū: uti ſæpe de
mōſtratū é: fuerat ſemp īſecutus: & patrimonio: qđ ī Brutiis: ī Sānitibus: in
Appulis calabriſq poſſidebat ampliſſimo: priuauerat: ac uniuerſo deinde
piceno agro duobus maximis bellis Eugenio romano pōtifice: & Philippo
maria duce auctoribus adiutoribuſq cedere coegerat: ueritus ille īgētē eius
uiri ſibi finitimi & Andegauenſiū p̄tes ſequētis uirtutē. & p̄cipuū quoddā
ī eū uniuerſi p̄pe Neapolitani regni ſtudiū: tamen poſteaq is in ciſalpina
gallia pro ſibi illuſtri & opulentiſſimo Mediolānenſiū impio partaq pace
rem ſuā adeo p̄pagaſſet atq ſtabiliſſet: amicū ſibi illū facere p ſuo poſtero
rūq ſuorū cōmō cogitabat: plurimūq cupiebat: de quo cū ſemp modeſtiſſi
me loq cōſueriſſet: tūc maxīe eū laudibus extollebat: & id iure qđē: cū in
nullis ullā ſibi firmiorem p̄ſidii ſpem p̄ponere poſſe pſpiceret. Accedebat
qđ lohānes andegauenſis: quem calabrorū appellāt: poſt Renati pr̄is in trā
ſalpiná galliá reditū in Italiá uenerat: ab florentinis pr̄is loco acerſitus: iſq
dū florentiæ agit: cæteros inter Italiæ potentatus initā pacem & Italicū cū
Alphōſo fœdus agi coeptū multis lr̄is legatōibuſq p Italiá miſſis īterturbāt
conatus nō parū ei regi ſuſpicionis intulerat. At Frāciſcus cū primū ex le
gatorū lr̄is & poſt eorū reditū aptius corā optimū erga ſe regis animū ac
cepiſſet: haud reſpuendā nobiliſſime Taraconenſis familiæ & magnanimi
potētiſſimiq regis amicitiā affinitatēq putauit. Itaq cū rediiſſet Neapolim
cum mādatis Albericus prætermiſſa cōſulto reſtituendi erepti patrimonii
petitione: quod cōpertiſſimum eſſet: ſi ſecus ageret: tum propter innatam
regis uti docuimus: ſuſpicionem tum p̄p nonnullorū ex regia familia q̄bus
ea bona dono cōceſſerat: maliuolentiā: ulla unq neq manere inter eos neq
ītercedere amicicia poſſet: cōflata e ex ueteri & magna inimicicia noua ami

cicia magnaq; aiorꝝ cōiunctio. Desponsata ē.n. Hippolyta Maria Frācisci fi
lia adhuc puella Alphonso ferdinādi primogenito ipsius Alphonsi regis ne
poti: q̄uis esset ætate minor: & Leonora ferdinādi itē filia Sphortiæ Mariæ
Frācisci eiusdē tertio filio: Nā Galeacio Susanna Ludouici mātuani princi
pis: & Philippo Mariæ secūdo Maria Ludouici Sabbaudiani du cis filia iā
desponsatæ erāt. Post firmatā Neapoli Italicā societatē: Borsius æstensis Io
hānes Monferratensiū marchio Senenses Lucēses & Bononiēses: qđ nō satis
sibi absq; eorꝝ principū rerꝝq; publicarū p̄sidio atq; tutela tuto uiuere pos
se arbitrabāt: cæteris sese socios iunxerūt. Interea Iacobus picininus finito
cū uenetis stipēdiorꝝ tp̄re cū ī hetruriā umbriāq; ꝓficisci īstituisset: Mathæ
um cāpanū & alios eqtū ductores iure militiæ obstringit: ac uere cū iā ī cā
pis pabuli copia esset magno equestriū pedestriūq; militū coacto numero.
quorꝝ pacatis ubiq; ꝑ Italiā rebus: magna erat sine stipēdio in longobardia
multitudo: q ne ad agriculturā quotidianūq; redire laborē cogerēt: Picini
nū nouū sibi bellū opulētāq; p̄dā pollicētē sine mercede seq cōstituerāt ex
brixiēsi agro mouet: & ꝑ Venetiæ Ferrariēsiūq; fines traiecto flumīe pado
ī flaminiā ꝑuenit & nō longe ab foroliuio & Cesena castra ponit ab Borsio
& Malatesta nouello nō modo cōmeatu abunde adiutus: sed oppidis ēturbi
busq; Ferraria & Cesena benigne honorificeq; exceptus. At Nicolaus ponti
fex Senēsesq; đ picinini e lōgobardia disscessu certiores sacti: plurimū time
re cœperūt: cū bellū eorꝝ alteri illaturū esse picininū certo scirēt: Iccirco ad
Frācisci Sphortiā primū: ī quo sūmā spē posuerāt: legatos celeriter Bapti
stā brēdū iuriscōsultū romanū ciuē & fratrē Antoniū Senēsē mittūt orant
uti aduersus cōem manifestūq; romanæ ecclesiæ hostē p̄sidia paret: parata
q; ī Bononiēses ꝓficisci iuberet: socios deīde cæteros ut idē facerēt: hortare
tur. Frācisci iā picinini motu cognito cū amiciciæ tū fœderis iure copias
ad id paratas Corrado foliano & Robertho Sāctoseuerinate p̄fectis in flami
niā cōfestī maturare iussit. Picininus nihilo segnius quo statuerat ire ꝑgit:
& supato Apēnino ī hetruriā īter Sancti sepulchri burgū & Anglare Florē
tinorū oppida traiecit: quorū ꝑ fines magnis itineribus ī senēsē agrū cōtē
dit: qbus itineribus: qđ ita florētinis qbus cū amice uiuere decreuerat pol
licitus esset: & ab iis neq; trāsitu neq; cōmeatu ꝓhibitus: ab oī īiuria & ma
leficio semp abstinuit. Senēses oī pœne militari p̄sidio īparatos ueluti q ī
pace & hactenus uixerāt: & tūc maxīe Italica pace fræti uiuebāt: īfesto exer
citu īuadit: agros circūquaq; īcursiōibus ac tumnltu īgēti īuoluit p̄da igni
& ferro deuastat: qbus ꝑ regiōes rumoribus ꝑlatis: & si antea uti demōstra
uimus magno militū numero sine stipēdio picininus creuerat: nūc maiore
dedestriū copiarū cōcursu ī dies augēt: quo īpetu exterritis regiōis eius in
colis: Cetonā & plærosq; uicos ꝑ deditionē accepit. Sartianūq; oppidū non
ignobile pluribus tētatū pugnis: ī qbus Cāpanus sagitta ictus ē. ꝑ pactiōem
tādē obtinuit. Corradus & Roberthus q nōdū Sapī flumē trāsierant: cū ne
prius picininū lacesserēt iussi essent: q̄ ille aut eos lacessisset: aut cuiq̄ ex so
ciis īiuriā ītulisset: iisdē fere itineribus eū ī hetruriā īsequunt. Sed dū hæc
gerunt: Nicolao mortuo Callistus tertius ī pōtificatu successor declaratus
ecclesiasticas copias quas Nicolaus parauerat: sūma celeritate cogit: & hosti
opponit: iisq; Iohānē uintimilianū comitē p̄fecit: Interim Frācisci p̄fecti ad
quos Callistus ut celeriter ī Veterbiēsē agrū ꝓperarent. Nicodemū pontre
mulanū Frācisci legatū Romæ agētē magna festinatōe miserat: ꝑ Tifernatū
ꝑusinorū & urbe ueteranorū fines ꝓgressi: octauo die post supatū Apēnini
iugū: magnis cōfectis itineribus: ad Vulsinii lacū ꝑuenerūt: seq; Iohanni &
uniuersis Callisti copiis adiunxerūt. Postridie eius diei ī Senēses aduersus
picininū mouētes: binis castris ad florā flumē exercitū ducunt: & in eo loco
tabernacula ponunt: quē īferni uallē appellant: haud lōge ab Nicano Sinē
sium oppido: quod paulo ante ad hostē defecerat: & ab castris nō āplius tri
bus passuum millibus aberat. Picininus oī ex parte æqua atq; tuta sibi dele
gerat: quo nullus nr̄is nisi iniquissimus esset aditus. silua.n. ingēs & perpe

tua ītercedebat:cū igit tēpus & occasionē adoriēdi hostis quæreret:renun
ciatū ē ei:ī ipsa ꝑpe castroꝝ locatione quo tpe oīa sine ordine ī castris agū
tur:posse ullo absq; periculo ita occulte hostes īuadere:ut prius ī castra im
petus fieret:quā p̄sentire qcq̄ possent.Itaq; sub ipsum ꝑpe meridianū solē
instructa acie tāta celeritate p siluā aduolauit:ut īprouisis imparatisq; ho
stibus:ī castra irruperit:uniuersa ꝑpe peditatus tabernacula quæ in fronti
bus locata erāt resistentibus fere nullis:diripiūt:atq; dissipātur.Sed uix ho
stes ad cū locū puenrrāt:ubi eqtatus firmare tentoria coeperat: cū exorto
tumultu tādiu ab Sphortiano peditatu q̄ sese sumptis tantūmō hastis q̄ce
lerrime coegerat sustētatū ē:donec ab eqtatu:q ꝓximus esset: Robertho ad
hortāte:& nō tā ducis q̄ fortissimi militis opam obeūte opportuno qdē tē
pore occursum ē:cū esset hostiū īpetus q se iā uictores arbitrabant: primo
cōgressu tardatus atq; repssus:tāto robore ab reliquo Sphortiano eqtatu cō
cursum ē:ut facile hostiū eqtatus castris ī flumen usq; repulsus: peditatus
q; fere oīs ptim captus ptim interemptus sit.Trans flumen oībus copiis cō
fertissimū atrocissimūq; pliū cōmittit:Nā castroꝝ e regione decliuus erat
collis ad siluā ptinēs Sphortianis ad dimicādū piniquus:quo se hostes mu
nimento facile ab tergo tuebāt & nrorū īpetus ab fronte sustinebāt: tælaq;
ita e supiore loco cōiicientes:nros acriter cædebāt:ut p decliuū minime ꝓ
gredi ualerēt.Interea uintimilianus eo ī pliū aduenit:dūq; eximiam Sphor
tianorū militū uirtutē ad cælū laudibus effert:draconibus illos sæpius cō
parans:ecce ab braciano quodā eqte:q sese īter frequētissimos hostes auda
cissime ītulerat:aureus illi e collo torquis eripit: sed ab ꝓximis militibus
mox cū pda circūuētus hostis capit.Pugnatū cū esset ab meredie parte neu
tra inclinante cū ingenti equoꝝ & uiroꝝ cæde:multis utrinq; uulneratis p
liū tandē nox diremit.Eo die sola Sphortiana manus castris hostes reppulit
Præliū deinde fortissime cōseruit:atq; totā eius certaminis molē sustinuit
Nā uintimilianus cū pontificis copiis se ab pugna cōtinuit;ꝓpterea qđ nō
licere sibi diceret:Callisti iniussu:belloq; haud indicto:picininū:q nōdū ul
lam ecclesiæ rebus iniuriā intulisset:plio lacessere.Quod tamē neq; tuto ne
q; prudēti egisse cōsilio iudicatū ē: Nā si Sphortiani supati cessissent neq;
ipse īcolumis ab uictoris manu euasisset.Nō abfuit tamē suspicio Alphōsi
regis cā:q picinini rebus fauebat:plio abstinuisse.Postero die picininus om
ni spe rei plio benegerēdæ destitutus & cōtra tātas hostium uires deinceps
haud resistere posse ratus cū esset ītra hostiles p̄sertim fines usq; adeo pro
gressus ut nulla amicorū ope iuuari posset:Castelleonū piscariæ oībus suis
copiis sese recepit:relictis ab tergo ullo absq; militū p̄sidio iis oībus muni
cipiis atq; oppidis:q bus erat paulo ante in Senensibus potitus. Piscariæ op
pidū ad mare hetruscū ptinens:& flumine paludibusq; egregie munitū re
gio p̄sidio tenebat.Frætus regiis auxiliis tādiu ibi bellū ducere posse spera
bat:quoad aut res suæ de stipendio cū Italicis potētatibus rege auctore atq;
deꝓcatore cōponerent:aut ꝓ hyemē hostiū exercitus solueret. De hac tā re
pentina hostium fuga simulatq; uintimilianus Sphortianiq; ductores facti
sunt certiores:eodē itinere quo illos ire cognouerāt.magna celeritate pseq
cōtendūt.Sed ubi tāto itinere antecessisse eos acceperunt:ut nulla celerita
te possent locis patentibus cōseq ne ob nimiam insequēdi cupiditatē exer
citus lassitudine cōficeret:meredie iā coacto:substiterūt.Et cū uellent inse
quēti die ad picinini castra ꝓpius excedere:exploratis itineribus:locoꝝq; si
tu reptum est:propter cōtinentes paludes nemorūq; latitudinē : Castelleo
norū oppido quo se iā uti p̄diximus:hostis ꝺtulerat.exercitū ꝓpinquius ad
moueri minus posse.Itaq; ea difficultate coacti duces:castra ī eo loco firma
rūt.quē ad brunas appellāt:haud amplius octo passuū millibus ab hostium
castris ac hostes breui oī ꝺmeatu ita ītercluserūt:ut prunulis siluestribus&
cornis imaturis:quorū p ea laca magna uis erat & aqua marcida plures di
es alerētur.Fecerat enim p eos ipsos mari chorta tempestas ut nihil aliūde
nauibus eo importari posset.Quas ob res tanta ui morbi picinini milites

exagitati & nō minus aeris intemperie qđ maxime ex stagnor̄ ꝓpinquitate accidebat: quā uictus cōmutatione ut ꝓmulti ex iis perierīt. & quāq̄ Alphō sus ex Neapoli triremibus pane biscotto & hordeo: ubi ꝑ tp̄s licebat: præter Italici fœderis iura picininū ipsum iuuare nō desistebat: tamē nō ita abun de ac sæpe cybaria longa nauigatione aduecta subministrabāt: quin tota fe re ea æsta te maximā oīum pœne rerū īopiā eius exercitus ptulerit. Sub id tp̄s & ueneti Carolū Gonzagā Petrū brunoriū qué eorū p̄cibus dū cū Fran ciſco supiore ꝓximo biēnio bellū gererēt Rex Alphonsus missum e carcer factū ex citeriore hispania reuocarat: & florentini Simonetū ꝑ societatis iu re Frāciscq̄ maxime hortatu: Senēsibus cū duobus circiter eqtū ac peditū millibus auxilio miserūt: quor̄ aduētu exercitus ita auctus ē: ut hostis mul to durius p̄mereꝛ ac pabulatione aliisq̄ rebus necessariis maxima ex pte ꝑ hiberet cū ī tātas se picininus rex̄ angustias deductū & ī dies deterius habi turū uideret: misit ueluti rebus suis diffidēs ī hostilia castra ad Nicodemū Francisci legatū quē supra noīauimus: tabellas albas quas papyros appella mus: suo solū chirographo & signo munitas: ut iis ad Frāciscū relatis: quas ille daturus esset: & ī iisdē tabellis īscribi iussisset: cōdiciones eas acciperet: sed quoniā Frāciſco sociis inscientibus: picinino q cq̄ neq̄ cōcedēdum neq̄ respondendū uidebat: res de cōpositione ita deducta ē: ut obsidētes nō mi nus q̄ obsessi circa Castelleonū totā eā æstatē cōsumpserint. Dū hæc gerūt Senenses quor̄ in fines uti demōstratū ē: totius belli summa erat trāslata. Giberthū corrigianū q̄ngētis cū eqtibus stipēdio cōducunt. Is cū senas & ui sendi & alloquēdi de bellicis rebus urbis magistratus gra se cōtulisset. in si mulato ꝓditionis: q̄ cū hoste prīo eius aduētu cōspirasset: sed adueniētibꝫ postea auxiliaribus copiis nō esset ad eum transire ausus decreto publico e ptorio p̄ceps eiectus ē. bonaq̄ eius publicata: nō destitit interim Alphonsus missis sæpe ꝑ Italiā legationibus: id magnopere conari ut ꝑ ppetua Italiæ totius qete aureū centū nūmū milliū stipēdia picinino quot annis pēderēt diuisis anni tēporibus ī singulor̄ finibus: statiua militibus eius darēt: q̄ rē & Callistus ægre audiebat & Frāciscus q̄ molestissime ferēs: sic & regi respō debat & socios idē facer̄ edocebat: Nō decer̄ Italicæ societatis dignitatē ut unius miserrimi latrūculi: q ausu temerario Italiā īuasisset: tot nobilissīos potētissimosq̄ pricipatus stipēdiarios effici patereꝛ: neq̄ Reges esse arbitrii ut oī Italiæ ꝓscriberet: & pro iniuriis maleficiisq̄ illatis ben eficia ministro scelerū redderēt: qđ ad se ptineret nequaq̄ tātæ se & tā manifestæ ignomi niæ assensurū eadē oratione regiis legatis respondissent: q̄uis Picininus Or bitellū oppidū ī ora maritima sitū ꝑ ꝓditionē cepisset: q̄ ei Lucas qđā dal mata ex uenetor̄ peditū cēturiōibꝫ oppidi illius p̄sidio p̄fectus tradiderat militesq̄ oppidanor̄ bonis ꝑ hyemem aluisset: exacto tamē hvemis tpe: rex eum restitutis Senensi populo: quæ occuparat oppidis: cum copiis omnibꝫ ī sui regni fines sua pecunia alendū recepit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXVI.

EO q̄ īsecutū ē biēnio nō minus ab nouādar̄ rer̄ suspicione quā ab quotidianis laboribus bellor̄q̄ tumultibus quiescer̄ Italia fere oīs uidebat: cū Alphonsus rex cui. ut ostendimus ex Italico fœdere & ī genuenses & ī Sigismūdū Malatestā in iuriarū agere licebat: uno ac eodē tp̄e utrisq̄ arma ītulit. Ius so Bernardo cognomēto Villamarino classis p̄fecto: ligusticū mare īfestare: & Palermo Neapolitano: scriptis coactisq̄ in cisalpina gallia pedestribus copiis ī ligures ꝓficisci ut hic terra: ille mari: Iohāne Philippo fliſco Raphaeleq̄ & Barnaba adurnis adiuuātibus: sic genuēses ciuesundiq̄ premerēt: ut aliquando Petro fregoso duce pulso: adurni quibuscum rex pepigerat: in urbem ducatusq̄ dignitatem admitterentur: Iacobus aūt pici ninus: qui in Theatinorum reliquisq̄ brutiorum oppidis statiua habebat:

aduersus Sigismúdú Frederico urbinatú comite plurimú adhortáte :ab eo rege bello gerédo pfectus copiis oibus Truentú traiecit:& p picétes annuente Calliſto:Frederico ét uelut hoſti finitimo & ppemodú infeſto adiutore atq; duce Sigiſmúdi fines ſub hyemé inuaſit.factiſq; longe lateq; excurſiõibus:Caſtella quædá munitione & pſidio ífirma ultra Metaurú flumé non pcul ab urbe fano primo aduétu p deditionẽ occupauit.Mox non nulla regionis eius municipia ſæpe expugnare fruſtra conatus é qđ Sigiſmúdus diſtributis í frontibus iis quos habebat militibus facile ſe atq; ſuos p hyemé tuebaf:At Genuéſibus & íteſtinis diſcordiis laborantibus & regio bello pſſis:Petrus negatis iis ſibi auxiliis:quæ ſæpe ab reliqs Italiæ potétatibus petierat:í tátá reꝛ deſperationẽ adductus é:ut de deſerẽdo urbis regimine cõſiliú capere coactus ſit:Ná adeo erat Alphonſus í eũ ira incéſus:ut neq; Frácíſci Sphortiæ rogatu neq; ullis alioꝛ amicoꝛ pcibus illius erga Genuéſes animus niſi urbe ab Petro ipſo relicta:adurniſq; í patriá reſtitutis:flecti unquá potuerit.Itaq; inſequéti anno ad Carolú frácoꝛ regẽ Alphõſo antiquo odio infenſum uniuerſa ppe aſſentiéte ciuitate:legatos de urbis deditione miſit:quoꝛ opa lohánes andegauenſis:q ex Italia í Galliá redierat ad ſuſcipiendú p eo rege genuéſe íperiú deligif.Is nauibus onerariis duabus quas ob id Genuéſes maſſiliá miſerát:& aliis.x.quas eodẽ coegerat cum regio pſidio Sauonæ primú appulit:deinde genuá delatus:magna ciuiú oíum uolú tate atq; lætitia receptus é.Dedita gallis genua ab Petro ét ut erat ante conuentú:arx:q̃ Caſtelletú uocát:& reliquæ eius agri arces ſunt í lohánis potéſtatẽ traditæ.quas ob res genuenſes ſicuti mutato ciuitatis ſtatu ſe e Petri tyránide liberauerát:ita quoq; & bello ſe liberos deinceps fore arbitrabantur:cú exiſtimarét Alphonſum nequaq̃ bellú cú Carolo geſturú.Verú lõge aliter q̃ putarát euenit.Ná Alphonſus pcurante maxime Petro ſpinula Genuenſiú exulú depcatore:nõ ſolú bello gerẽdo nõ deſtitit:ſed maiore ét indignatione cõmotus maiore ſtudio maioribuſq; uiribus urgere undiq; genuenſes inſtituit.uix dú genuæ lohánes appulerat:cũ ualidiſſima regia claſſis nõ pcul ab genuéſi portu ad anchoras ſterit. Miſerat. n.paulo ante Alphonſus ad Bernardú:q í delphini portu hyemarat:onerarias naues.xx.milite ex oí militia ſua delecto egregie exornatas & cõmeatu affatim refertas triremes íſup decẽ naualibus ſociis & nautica turma mirifice inſtructas uiginti prioribus addidit:& terreſtré adurnis exercitú auxit adeo ut oí fere ex pte genuéſes ciues ſupioribus bellis attriti:multo q̃ antea arctius cõclú deréf pmerenſq;:lohánes cõtra genuéſiú nauibus íter portũ reductis:trabibuſq; inſup & cathænis adneniẽti hoſtiú claſſi oppoſitis cũ gallico pſidio atq; militibus iiſdé:q ſub Petro fregoſo meruerát mercede cõdnctis : urbe ſe cõtinebat:& Petri eiuſdé ſingulari ſollertia uſus cuſtodiẽdis mœnibus ídebat.Interim Alphonſus:q táto ſtudio atq; ardoꝛ oía ad pmẽdos terra mariq; genuenſes parauerat ut uideref reliquarú rerú oblitus:grauiſſimo morbo corripif.Sed tamé nihil earú rerú permittebat quæ ei bello uſui fore putaret:tátú eius urbis potiúdæ deſyderiú tanta rei huius expectatio íceſſerat.ea anxius cura & ui morbi demú confectus kal.luliis ex hac luce migrauit.Quod ubi genuæ renũciatú eſt:& obſidétiú frágunt uires:& obſeſſis redeunt animi.Claſſis ut erat ex diuerſis locis diuerſiſq; regnis accita. ita hĩc atq; inde deſcedés:fugiétiú more diuerſas í ptes deuehit:lohánes Philippus fiſcus & adurni terreſtré obſidionẽ deſeruerunt . Nec multis poſt diebus Barnabas & Raphael adurni & qđ laboribus eſſent íſueti & qđ ſúmo doloꝛ ob amiciſſimi Regis í ipſa conſequédæ ppedié uictoriæ expectatõe mortẽ afficerenf:uitæ quoq; & ipſi finẽ fecerũt. Nõ tamé tanto bello liberati genuenſes reſpirare potuerũt:Ná ex diuturna obſidione & ciborioꝛ penuria tátá peſtilétiæ uis ciuitaté íuaſerat ut multi quotidie abſumeréf.Frácíſcus cũ haud mediocri angeref cura neqd aduerſus Ferdinandú excitaref:Neapolitanú regnú í factiones duas Taraconéſem & Andegauéſes diuiſum conſtabat.Et Andegauéſem pximo lohánis í Italiá aduétu aís erectá reꝛq; no

uarũ cupidã sciebat:id q̃ plurimũ huic rei ꝓfuturũ ẽ ratus: quã primũ in brutios appulos cãpanos & in oẽs deniq̃ regni ꝑtes Iohãnẽ caymũ Orpheũ rvcaũ uiros rerũ peritos misit:q̃ proceres ciuiatesq̃ adeũtes ĩfirmos ad seruandã Ferdinãdo eoꝝ regi fidẽ adhortarent:ac ĩ offõ ꝑmanẽtes cõfirmarẽt palãq̃ in conuẽtibus agẽdis loquerẽt & renũciarẽt:se nulla ĩ re Ferdinãdo defuturũ:eosq̃ oẽs in hostiũ nũero habiturũ quos beniuolentissimo & ɔiũctissimo regi ĩfideles aduersariosq̃ ĩtellexerit:opes uitã deniq̃ ipsã pro Ferdinãdo ꝓfũder paratũ.Quibus q̃dẽ nũciis factũ est: ut ꝑ id tẽporis oĩa pro Ferdinãdo pacata firmataq̃ apparerẽt:& cũcti ꝑtĩ uoluntariis aĩs ꝑtĩ metu noui regis ĩperio obtẽperãtes uiderent:ꝑter nõ nullos nobiles quoꝝ animi adeo ueteribus odiis erãt incensi:ut armis ĩter sese priuatĩ contẽderent.Sed Callistus põtifex:tãetsi ad Ferdinãdũ sine ulla controuersia cũcta ut ꝑdiximus :Neapolitani regni deuenerãt:tamẽ ad id ipsum occupãdũ ꝓ romana ecclesia regnũ temere mentẽ animũq̃ cõuertit:litterisq̃ deĩde circũquaq̃ dimissis prĩcipes ciuitatesq̃ sollicitare cœpit: uti ab Ferdinãdo sese auerterent:& ĩ pristinã apostolicæ sedis fidẽ redirẽt:idq̃ ni fecissent ecclesiasticis cẽsuris pœnisq̃ plectẽdos terrebat.Frãciscũ Sphortiã ꝑterea sine cuius uolũtate tantã molẽ aggredi nõ audebat:cũ nihil sine ullius ɔsensu atq̃ ope ꝓficere posse intelligeret:hortari rogarq̃ue nõ desistebat multis magnisq̃ ꝓpositis ꝑmiis:cum se nõ tam urbes atque oppida quæ ĩ ipo regno a patre possederat:& Alphonsus rex abstulerat:restituꝝ:quã ꝑtẽ quoq̃ regni dono datuꝝ polliceret:ut posthabito Ferdinãdo ĩdigno ut aiebat : tãti regni successore ad uẽdicandã apostolicæ sedis possessionẽ meliorẽ cãm foueret:seq̃ bello gerẽdo sociũ adiũgeret.Frãciscus ut erat uir sapiẽtissimo atq̃ ɔstãtissimus uæhemẽter admiratus stomachabat religiõis christianæ pastorẽ & Italici fœderis prĩcipẽ huiusmodi inire cõsilia:ꝑsertim q̃ iã rumor erat Petꝝ Ludouicũ borgiã quẽ nepotẽ appellabat:ei regno regẽ ꝑficere statuisset:cui ꝑterea alia atq̃ alia regna mõ Cypricũ nũc cõstãtinopolitanũ homo admodũ decrepitus atq̃ desipiscẽs pollicebat :q̃obrẽ cõtinuo ad eũ misso Iohãne caymo ut hortat:oratq̃ sese ab nouãdis rebɔ abstĩeret.Quod si facile negligeret:ꝑseueraretq̃ ĩ ea snĩa:eũ ẽt atq̃ ẽt monet:ut quãtã reꝝ molẽ quãtãq̃ notã subiret:q̃diligẽtissime secũ cogitaret.Non.n esse iis uiribus atq̃ facultatibns:q̃ possit tantũ regnũ ĩuadere:qđ possessũ defensũq̃ eẽt ab eo rege : q̃ & potẽtissimus esset:& possessor pacatissimus: ꝓ cuius salute ãplitudineq̃ tuenda:si quo esset a quopiã bello lacessitus:uniuersa Italia iure optimo eẽt obstricta ab eius societatis foedera:quæ tpe Nicolai quinti uiri sapiẽtissimi & ɔstituta fuerãt & firmata.Quod si reliq̃ oẽs Italici potẽtatus Ferdinandũ regem desererẽt:uel se solũ ipsum iure optimo arma sumpturum. fortunasq̃ suas oẽs ꝓ illius ĩcolumitate dignitateq̃ seruãda aduersus oẽs expositurũ q̃ secus facer aut conarent:aut tẽtarent:ꝑsertim cũ intelligeret nullo iure honestissimæ rei sine nefario scelere deesse posse:cũ ob societatis Italicæ foedus: tũ ob eã amiciciã atq̃ necessitudinẽ quæ uel uiuo Alphõso patre:sibi cũ Ferdinãdo rege cõtracta esset . Quæ ubi Callistus accepit:tãta cõtinuo ẽ affectus animi ægritudine:ut & corpore penitus ĩbecillo in uehæmẽtissimã febrim ĩciderit: qua exhaustus : paucissimos ĩtra dies uitã deseruit.Callisto successit ĩ põtificatu Pius secũdus patria Senensis uir doctrĩa & eloquentia ꝑstãtissimus:magnæ rerũ mutatiões extẽplo ac tumultus subsecuti sũt.Callistus nulli rei magis operã dederat:q̃ ut petꝝ Ludouicũ borgiã magnum & ꝑpotentẽ redderet.Hũc cũ spoletanæ ꝓuinciæ ducẽ constituisset:ꝑerat assisinæ arci eius Borgiæ nomine Gotholanus q̃dã : q̃ cũ post Callisti obitũ nullo pacto in ea ꝑfectura ꝑsistere posse uideret: corruptus ꝑ ua pecunia eã Iacobo picinino arcẽ tradidit:q̃ ꝑ id tpis ut supra cõmemorauimus:una cũ Frederico urbi nati comite bellũ gerebat ꝓ rege Ferdinando aduersus Sigismũdũ Malatestã arcẽ picininus adeptus:eo cõfestim oĩbus copiis ꝓfectus:sine ullo labore urbẽ quoq̃ sibi uẽdicat. Nec deĩde difficulter Gualdũ Nuceriã:aliaq̃ nõ nulla oppida ac minicipia eius regionis in de y

ditionē accepit: Nā cū nulli oīno essent p ea loca ecclesiastici exercitus: faci
le oēs præ timore sese dedebāt. pius & nouus ī pōtificatu: & militū & pecu
niarū īops: qđ Callistus in unū Borgiā Thesauros magna ex pte cōsūpserat
quos Nicolaus pontifex cōgessisset: & oībus pœne rebus destitutus aīaduer
tit nullā sibi uiā paratiorē dari p salute atq; dignitate ecclesiastici ſtatus:
quā ut auxiliū ab Frācisco Sphortia Mediolanēsiū duce īploraret. Quippe
qué ex pximis & supioribus rebus bene & prudētissime gestis: nulli rei ma
gis studere aīaduerteret: quā paci atq; qeti tū uniuersæ Italiæ: tū uel ī prīs
Romanæ ecclesiæ. Quāobrē confestī ad eū Galeotū Agnesiū Neapolitanū
mittit: qui hortaret: ac rogaret: ut Romanæ ecclesiæ defensionē susciperet
aduersus cōem hostē omniū & publicū latronē: nec pateret tantā audaciā
lōgius ī Italia īualescere: cū pp honorē noīs sui: quē nō deceret huiusmodi
latrocinia pati impunita: tū ob societatis Italicæ fœdus cui esset obstrictus.
Quod si neq; Romana neq; pōtificis cā ad eā rē moueret: satis tamē supq;
eū monet excitareq; debet sui ipsius liberoq; suorū ac totius posteritatis
rōem: ne eū īualescet & augeri uiribꝰ pateret: q aliquādo ei uel liberis eius
pniciosissimus eē posset. Frāciscus: quanq; ultro ꝺstituerat picinini ausis oc
currere: tamē his auditis: lōge ad eā rē alacrior ac prōptior reddit. Thomā
Thebaldū bononiēsē ad eū legatū mittit: monet: hortatq; a cœptis desistat
nullū maleficiū nullā iniuriā ecclesiæ rebus īferat: urbes atq; oppida q̄ pri
mū Pio pōtifici sponte restituat. Id. n. longe maiori laudi ei futurū: quā si
facere inuitus cogeret. Non. n. passurā societatē Italicā: ut nullo prorsus in
cōmō ullaue molestia Romanā ecclesiā afficeret. Quod si cæteri paterent:
se solū eiusmodi uī uindicaturū recordaret quæ pximis ānis in Hetruria
passus esset: cū aduersus Senenses nullo iure arma mouisset. Itaq; multo mi
nus hoc tpe defuturū se tāto incōmō ac necessitati sedis apostolicæ: nec ob
īminētē hyemē cūctaturū: quo minus ueſtigio tātas copias mitteret in He
truriā: ut nullo is loco cōsisteret: p̄ certo sciret: neminē fore: q eccle
siæ hostē ī suā dicionē admitteret. Quibus picininus auditis: ueritus ne idē
sibi accideret: qđ in agro Senēsi expertus fuerat: sentiēsq; p Antoniū disau
rēsē regiū legatū eadē eē mente Ferdinādū regē: cuius stipēdio merebat: &
si eū nō admodū ptimiscebat: qđ & nouus esset ī regno: & ipse potius auxi
lio egeret: quā cuiq; afferre posset: paruit adhortatoībus Frāciſci: rebusq; oī
bus Romanæ ecclesiæ restitutis: ī Flaminiā rediit ꝺtra Sigismūdū ī bello p
seueratū rus. Pius tāto periculo calamitateq; unius Frāciſci Sphortiæ benefi
cio liberatus ꝺstituit erga eū uti oī aī gratitudine: quē ut ī ꝑpetua amicicia
sibi seruaret: cū ītelligeret ei se facturū rē pergratā: si ea nō p̄sequeret ad
uersus Ferdinādū regē: quæ temere Callistus aggressus fuerat: postulāte ac
rogante eodē Frāciſco: citerioris Siciliæ regnū Ferdinādo ꝺfirmauit: missō
q; latino Cardinali ursino: eū corona regni illius īsigniuit: ea tamē cōdicio
ne: ut beneuentū atq; terracinā quas Alphonsus p̄ occuparat: Romanæ ec
clesiæ restitueret. ita unius Frāciſci Sphortiæ beneficio rex Ferdinādus qđ
Alphonso patri ꝺtigit nunq̄: coronā ab Pio pontifice accepit: id qđ Carolo
francoq; regi & Renato molestissimū fuit. Et id sane Pii beneficiū fuit ī cā
ut rex Ferdinādus p spuriā filiā genero sibi admitteret Antoniū hūili natū
genere: utpote ex sorore ipsius Pii: quē ēt Amalfitano ducatu & celani cōi
tatu donauit. Pius Italiæ rebus cōpositis: maiora quædā p religione & glo
ria christianæ reip. moliēs īdicī ꝺstituiq; pricipibus oībus christianis ꝺuen
tū ī urbe Mātua iubet: quo cū uniuersa Romana curia ex urbe Roma mēse
Ianuario digressus ad Iuniū tādē puenit: Franciscus Galeaciū ex filiis maio
rū natu cū delecta equitū peditūq; manu florētiā usq; pontifici obuiam mi
sit: hoc tū eius honori datū: tū p̄cipue p̄spectū ē ne qđ Bononiæ tumultus
aduentu pontificis excitaret. Mantuam uero ubi uenisset: Pius ī prīs a Frā
ciſco lr̄is atq; nūciis petit: ne huic tātæ tamq; p̄claræ rei ipse qué unū plu
rimi faceret deesset. In eius. n. auctoritate ac p̄sētia tantū momēti foř ut pro
posito suo magnū adiumētū afferret Franciscus quo & pontifici gratifica

ref:& itelligerēt oēs in eo morā nullā esse:quo minus ex pōtificis sñia rec
te,pspiceret religioni & fidei christianæ:Mantuā cū pulcherrimo ac āplissi
mo comitatu ,pficiscit:īcredibile dictu ē:quāto honore exceptus fuerit tū a
sūmo pōtifice cardinaliūq; collegio:tū ab Ludouico Marchione.Sed postq̄
ei senatus datus ē sedēte ipso pōtifice cū cætu cardinaliū ac oīum primoꝝ
sacerdotū cōuocatis oīum christianoꝝ legatōibus quæ nō ex Italia solū sed
& tota europa conuenerāt:habita ē noīe ipsius Frāciscī Sphortiæ grauissīa
elegantissimaq; orō a pstantissimo & eloquētissimo oratore eodēque poeta
Frāciscō philelfo.qua,ppositū primū pōtificis laudauit:mox aduersus Tur
cas oēm operā pollicitꝰ ē.Sed ubi Pius ī tēplo maxīo ornatissimā habuisset
oratōem ad incitādos oīum aīos aduersus Mahometū turcarū īperatorem
suscipiēdo:oēs quorquot īterfuere:assensērūt:pter uenetoꝝ legatos. qđ di
cerent se esse turcis fmitimos multis ī locis.Quāobrē nullo pacto eorū esse
sñiam decernēt bellū aduersus turcas:ni prius apte uiderēt christianos prī
cipes ad id suscipiēdū bellū cū copiis & terra & mari ,ueniſſe. Sed posteaq̄
publice ē decretū de bello suscipiēdo & Frāciscus ipse ēterea cū pontifice
ex cōi sñia cōuenisset de ferēdo Ferdinādo regi auxilio:quoniā iā īde dubi
tabāt de ciuiū incōstantia infēsoq; in regē suū aīo:pserti cū rumor esset lo
hānē andegauēsem ab illis accersitū.Frāciscus Mediolanū it ; Pius pōtifex
post paucos mēses ī Hetruriā reuertit: atq; annū fere priæ amore ductus:
senis egit: Dū hæc p Italiā gerūt : extincta Genuæ pestilētia:quæ ut supra
docuimus:ciuitatē in ipso ,ppe siculi hispaniēsisq; belli ardor inuaserat.re
uersisq; in urbē ciuibus:& de instaurādo reip.statu agitatū ē:& Iohannes q̄
exhausto ærario publico:pecuniæ inopia p̄mebat: q; publica stipēdia : ciui
bus pluribus absētibus:exigēr nō poterat:ad priuatos ciues ,uersus:pecūias
mutuo accipiebat.quæ cū ad alēdos milites : quoꝝ magnū adhuc numerū
pp exulū metū intra urbē retinebat mīme suppeterēt:misit Danielē herri
cū Neapolitanū ad Frāciscū:q ab eo peteret ,p Karoli regis & Renati patris
cōmō pecuniā mutuo qua regiā urbē ab nō nullorum pfidia tādiu seruare
posset:quoad ex Gallia suppetiæ mitterēt. Frāciscus q ī largiēdo nostra me
moria ,p facultate nemini hominū cessit:quāuis gallicæ potētiæ uicinitas
sibi ingrata & suspecta erat:grādē lohāni pecuniā dono misit.Interī Petrus
fregosus iā Nouas abierat:q; oppidū cū Vultabio pignoris loco ,p eaꝝ pecu
niarū pte:quæ sibi pro Genuēsī arce regi tradita debebant:ī ptāte retinue
rat:q cū iā ,pmissæ pecuniæ minime soluerēt:uerba īdignatiōis plena iacta
re cœpit:& ob id fres gentilesq; eius ex urbe discedere iussi sunt:quæ res lo
hāni genuēsibusq;:q gallorꝝ rebus fauebāt:ī dies suspicionē metumq; auge
bāt.Itaq; cū esset Nouis Petrus grauī gallos ira cōmotus:Mediolanū sæpe
ad Frāciscū mittebat nō tā de Genuēsibus q̄ de lohāne grauiter querens q;
quæ sibi deberent pecuniæ:minus uti cōuentū erat.depēderent:suiq; eēnt
Gēua electi:& ob id nullis teneri legibus neq; Carolo regi neq; Genuēsibus
eē sibi in aīo in Genuēses bellū suscipere.nec dubitare si pua pecunia mō
adiuuet lohāne iuito:quin paucis diebus ī Genuā ītroducat:& ī urbis prin
cipatū rursus admittat:ciuibus agrestibusq; uiris suæ factionis extra ītraq;
mœnia fauētibus.Frāciscus his sæpius auditis: & si ut supra ostēdimus mo
lestissime ferebat gallos tā p̄claræ tā opulentæ tāq; sibi proxīæ urbi domi
nari atq; eo magis:q; nullo secū ea de cā cōmunicato cōsilio Andegauēses:
qbus ueteri & singulari amicicia iūctus erat:Genuensiū rerū pro Carolo ne
gotiū suscepissent:tamē nolens qcq̄ cōmittere:qđ contra regiū nomē esset:
rē ad Ferdinādū:ad quē maxīe ptineret:defert.Inter hæc lohānes &si iāpri
dē ad res Neapolitani regni animū ītenderat:tamē eo maiore studio ad eas
ītendit: quo ī tā nobili Italiæ urbe Genua & maritimi belli gloria excelleti
pedē firmasset:quæ maioribus suis ad id parandū regnū sp aditū p̄stitisset
& magno sæpe adiumēto fuisset:cuius opportūitate facile sperare posset: e
ēt regnū ipsū aliquādo cōsecutuꝝ:eo pserti tpe:quo Alphōso rege mortuo
illius regni principes populosq; simul fluctuare animis palāq; inter y ii

sese dissentire audiebat: quorū plærique ad suscipiēda aduersus Ferdinandū arma: eū & adhortarent & incitarēt. Quibus rebus: quæ ad ꝓficiscendū bellū quoq; gerendū ptinerent: sūmo studio parat cōstituit: sed prius Frāciscū Mediolanensiū ducē reconciliandū putabat: quē sibi infensū ex Danielis legati lris cognouisset: ꝓpterea q; de suo Genuā aduentu nihil ante cōicasset: & magnopere deīde studēdū ut illius aīum ab Ferdinādi amicicia auerteret. Itaq; duos & patris & suo noīe legatos ad eū mittit Frāciscū pācratiū Massilienſiū ꝓsulē & Iohannē coxā: de qbus in superioribus cōmentariis mentionē fecimus. Hi eā quā cepisset Frāciscus de Iohāne īdignationē molliē atq; ex illius aīo eluere multis humanissimis lenissimisq; uerbis conati sūt. Deī dēstituisse aiūt Iohannē ꝑ oblatā hoc tpe occasionē: pr̄nū regnum quo ab multis uocaret: armis repetere: rogare orareq; ob id: eū q andegauēsi familiæ lōga singulariq; necessitudine sp iuncta fuisset: pro cuius ēt amplitudīe Sphortia pr̄ periisset neq; ipse mō: sed ēt consanguinei oēs seruādæ eius necessitudinis cā ab cōi hoste pr̄imonio bonisq; oīb spoliati fuissent: ut omisso Ferdinādo: q nouus esset ī amicicia in antiquū domus Andagauēsis hospitiū rediret: illiusq; iustissimā cām susciperet: eoque pacto acceptas ab Alphonso iniurias ulciscer: & non solū a patre relictū reciperet: uerū uniuersū Neapolitanū regnū: si ita uellet: sibi posterisq; suis pararet. Constituisse enī Renatū Iohannēq; filiū: titulo tenus regiū nomē retinere: cætera in Frāciscī ptāte relīquere: neq; rē tanti momēti ob depactū Hippolitæ filiæ iuuenis Ferdinādi filio pturbari debere: cū mulieris ætas uiro prorsus dispari natuque lōge minori mīme cōsentaneū faceret: atq; iā tunc Iohannē ut nouā necessitudine antiqua amicicia cōfirmaret: se Hippolytā despōsuꝝ: multa in Ferdinādū ipsis hæc exponētibus legatis: qđ eo regno eaq; affinitate eēt indignus obiectādo: ac nullā prorsus cōdicionē quā Frāciscus ipse optasset: excipere: mō Iohāni auxilio foret. Postremo siqua forte cā ad recuperādum regnū Andegauēsibus fauendū sibi nō uideret: saltē se belli spectatorē ꝑberet: neutrā ī ptē īclinans: operāq; daret: ut Pius pōtifex: q iā cū Ferdinando sentire uidebat: idē faceret. Legatis uti faceī iussi fuerant: postridie eius diei reuersus Frāciscus respōdit. Ad mutuā ueterēq; amicicia: quæ andegauensi familiæ cū Sphortiana sp fuerat: maxīe ptinuisse: cū primū Renatus Iohāneſq; genuēsibus rebus: qbus ipe ꝓximus ēet: aīum applicuerūt: aliqd sibi significare: sed quāq; se uelut hostē cauerant. Renatū tamen quēadmodū antea semp patris: & Iohānē frīs loco habuerat: ita se ī reliquū tps habiturū. Quæ de inuadendo Neapolitano regno nunciassent: sibiq; ut ab pstandis Ferdinādo auxiliis abstineret: suasissent: eos prudētissimos eē alieno cōsilio nō egere: tamē amice monēī si arma Ferdinādo ītulissent: se iuī Italici fœderis ita esse obstrictū: ut quotiēs ab ipso rege poscer: arma ꝑ eo sūeret eoꝝ oīum futurus hostis: q Ferdinādū bello lacesserēt: Nec dubitaī idē facturos cæteris Italiæ potētatus pari uīculo obstrictos: Itaq; q̄diligentissime ab iis aīaduertēda oīa prius esse: q̄ destinata cōnarēt: & sūma pace qescēte Italiā nouo bello īcenderēt. De affinitate q̄ Iohannes pollicebaī: non uidere quo iuī ab ea discedeī posset: q̄ ꝑ iurisiurādi rligionē cū Alphōso firmasset. Nā & si filia ætate uirū auteibat: tamē coniugiū rescīdi nō licere: qđ mutua uolntate esset cōtractū: annis āborū plāe antea utriusq; cognitis. Quod si ob eā cām a cōuētis discēdēdū putaret: nemo sane esset: q eū: nō tūc sed initio usq; ubi de ea affinitate ageī īpuræ & fraude corruptæ mētis fuisse iudicaret. Malle igit mori: q̄ tātā īfamiæ labē subire: cū nihil sibi honoī cariusq; esset. Ad hæc legati cū multa nequicq̄ repetissent. Genuā legatōe irrita rediere. At Ferdinādus oblatā tā opportuno tēpore rei genuēsis pturbādæ occasionē: nihil cunctatus: eo aīo arripuit: ut nulla in re qđ posset: Petro de esset: quo Galli eius cōsilio atq; uirtute Genua liguſticoq; mari ꝑcul pelle rensī: Nā eo maiore cura angebaī: qđ uirū sibi æmulū in uicina & ꝓpoteti urbe cū ꝓsidio eē uideret ubi arma uiri classesq; facile ī suā pniciē cōparari possent: quo Alphōso eius pātre īperio opibus & auctoritate īferior esset

q & si tot regnis potentissimus erat: tamē p̄terita reuoluēs aīo: ægre ferebat: ut Galli genuā possiderēt: & ī Italia Andegauēsiū nomē iueteraſceret: cum quibus totiēs de regno cōtēdisset: Itaq; Petrus accepta ab regio legato pecunia q̄ mutuo Mediolāi coegerat ex oībus ciuitatibus Frācisci eqtes peditesq; ueteranos partim ex iis q sub Tibertho brādolīo militabāt: ptim q nullo alieno stipēdio tenebāt: cōducē festinat: ita paucis diebus tot apud Nouas milites cōuenē: quot aduersus Genuēses bello gerēdo usui foꝛ cēsuerat. Quibus rebus cū rumoribus: tum nunciis Genuæ cognitis: grauis ad Frācisci querela ab lohāne per Danielē legatū delata ē: q ex ciuitatibus finibusque eius Petrus fregosus rebellis regius pecuniā habuisset: q; ducto milite cōtra regiā ciuitatē exercitū parasset: q; arma tæla & quæ bello necessaria essent: cōparasset: Hæc & si hactenus satis p̄specta fuissent quoꝛ cōsilio operaq; gereꝛ: tamē dissimulasse. Nūc uero amplius cunctandū nō putabat quin oīa regi ab se renūciarēꝛ: cuius auxilio urbē ei deditissimā: cui ipse p̄esset: facile ab æmuloꝛ rebelliūq; īsidiis tueri posse nō dubitabat. His expositis Frācisci breui oratione legato respōdit. Cū nullis gentibus sibi bellū esse: nulli p̄ter Italicos socios hoc tp̄e aliq̄bus legibus teneri: se cū mortalibus cunctis pace uti p̄ suos fines oībus patere aditū: si Ferdinandus rex pecunias Mediolani p argētarios cōparauerit: si Petrus fregosus eius pecunia militē in sua dicione conduxerit: cui nā iniuriā fecisset: se nō intelligere. Idē si uellet Iohanni ipsi licerē: q; ad Karolū frācoꝛ regē querimoniā de se factuꝛ dicat neq; id ueriri: quo minus se ab sua libertate ab sua cōsuetudine amoueret. Scire prudētissimū regē si uera ad eū relata fuerīt: p̄ sua iusticia & æqtate nihil ab se factū: nisi q; iustū honestūq; sit iudicaturuꝛ. At Petrus coactis ut p̄diximus: copiis pcussoq; cū Iohanne philippo fliſco fœderē q cū gallis dominationē odisset: illoꝛ īperiū subīr noluerat: Nouensiū ex oppido mouit: & supato apennino: p genuēsiū aggeꝛ pgressus in Albario uico haud āplius duobus passuū millibus ab Genua p̄sedit. Iohānes & si nō paruo militari p̄sidio muniebat: populisq; oīs faueꝛ gallicis rebus putabat: urbe tamē se cōtinebat: tum quia hostis eqtatu p̄ualebat: tum maxīe quia nō satis tutū uidebat īperitā multitudinē cū ueterano peditatu & tāto eqtatu conferre: Iuia tamē p̄lia quottidie cōmittebāt. Interea litteris nunciisq; & postremo missis legatis ab Carolo rege īpetrarāt Genuēses: ut Rainaldus astēsis p̄fectꝰ cū eqtibus trecētis Genuā p̄ficisceretꝰ: & Renatus ex p̄uincia totidē delectos pedites eodē mitteret. Itaq; Petrus anteaq̄ regia p̄sidia Genuā pueniret: aditū ī urbē īterdū īsidiis: īterdū admotis noctu muro scalis tētare: interdum totis copiis mœnibus appropinquaꝛ: ciues terreꝛ: expectaꝛ si q forte motus ītra urbē excitarent. Sed tāta erat & ad seruādā regi fidem ciuium uolūtas tātus ad tuēdā aduersus exules urbē cōsensus: tātoq; uniuersa prope ciuitas odio ī Petrū exarserat: ut cū oēs die noctuq; armati excubias agerent: nemo unquā iuētus sit: q p̄fidiæ accusareꝛ: & iam Rainaldū cū multo minore eqtū numero q̄ fama eēt: moui sse ex astēsibus afferebat: cū Petrus & Iohannes philippus exercitū urbi propinqus admouebāt: nec tamē lohānes pugnādi potestatē faciebat: sed sagittariis ī mœnibus uicinisq; ædificiis dispositis ītra urbē cōsistebat. Ferūt lohānē philippū ostētatōe quadā & iuuenili ardore ductū: ad suburbia p̄pius q̄ par eēt accessisse: ubi ī latus Colubrina traiectus ī castra ægre reductus ītra pauculas horas excessit e uita. Quo mortuo: in Petrianis castris īsequēti nocte tumultuatū est: Nam Orolandus Hyblētusq; Iohannis philippi fratres & Iacobus alterius fratris filius īter sese dissidētes diuersis itineribus fliscoꝛ uicos: qui ī Iohannis philippi fuerant. potestate: petieꝛ: ut quæ q̄sq; posset: aut p uolūtariā deditionē aut p uim aut p īsidias sibi uēdicaret: q̄bus cū milites multi ā exercitu abierūt: multiq; p terea orientalis genuēsis oræ municipes: q fliscū secuti erāt: castra deseruērūt. Quod cū animaduertisset Petrus ueritus: ne Rainaldi cū nouo eqtatu Genuā aduētu: q iā Sauonā pueniſſe dicebaꝛ: diminuto exercitu impar hostiū uiribus esset: adactis p noctē mœnibus scalis: nō tam rei bene ge y ii

tendæ fiducia: quâ ut inde fugâ dissimularet: excubiis sentiẽtibus: ītẽpesta
nocte castra mouit: & īstructo agmine Segestâ ꝓfectus īsulâ eius uici q arcẽ
ac portũ habet: defendẽtibus paucis: ui cepit. Inde clauarũ rediẽs: qđ ẽ oppi
dũ situ munitõe & populo nõ ignobile. Oppidanos & blandis uerbis & pol
licitatõibꝫ ī suas ptes traxit. Interī Rainaldꝰ cũ manu equestri Genuâ pue
nerat: sed nõ multo post cũ parũ usui eq̃tatus ī lapidosis mõtibus scopulis
q fore putaref: consũpto accepti stipẽdii tpe: unde discesserat: remeauit: &
nihilo tamẽ secius magno oĩum consẽsu inseq hostẽ Genuæ cõstitutũ est:
cũ Delphini portũ insulâq Segestæ recupare maxĩe necessariũ uideref: sed
maritimarũ arciũ expugnatio sine nauali ope pdifficilis admodũ existima
baf: qđ Ferdinãdus uti demõstratũ ẽ: classe milite pecũia exules magno stu
dio iuuabat. Itaq inuẽta ex ciuiũ tributis pecũia: placuit triremiũ decem &
onerariaꝝ nauiũ duaꝝ classẽ parari: quaꝫ festĩ īstructa: eique Iohãne coxa ꝓ
fecto: missisq terrestribus copiis: arx Delphini portus recepta ẽ: & clauarũ
deĩde oppidũ Segestæq īsula in Genuẽsiũ ptãtem rediere. Petrus ubi uidit
nõ posse in Genuẽsibus diutius ꝫsistere: deficiẽtibus ad Genuẽses iis quoti
die incolis: qbus maxĩe ꝫfidebat: dimisso ī longobardoꝝ fines exercitu: p ap
pennini mõtis cacumina iter faciẽs Nouas remigrauit. Relĩquebaf oĩno ad
uictoriã Naulũ occidentalis oræ oppidũ: qđ Iohãnis carreti finariensis ꝓsi
dio tenebaf: & cũ loci natura & auxiliorũ ꝓpinqtate id facile oppidũ defẽ
di posse putaref: uisũ ẽ: p eã tẽpestatẽ illius oppugnationẽ ītẽtata relĩqueř
Sed fortuna quæ plurimũ ī bello ualet: sine ullo fere labore ꝓstitit: qđ per
difficile factu oẽs iudicabãt: Nã exarmata Genuẽsiũ classe cũ duodecim Fer
dinãdi regis Triremes Villamarino duce: lugusticũ mare īfestarẽt: & sumẽ
doꝝ cibariaꝝ cã ī Naulẽsi portu starẽt: decretũ ẽ Genuæ rursus classem in
struẽdã: quæ nihil hostile metuẽtes regias naues de īprouiso iuaderet. Itaq
dimissis p uiaꝝ angustias custodibꝫ: clausisq urbis portis: neqs posset quæ
Gẽuæ ageref: hostibꝫ enũciaf: mira celeritate reficiũt īstruũtq triremes. x.
& q uix credi possit: cũ aliquas in salũ deducere necesse fuerit armis remis
uelis uirisq & oĩ necessario apparatu ītra exiguũ tpis spatiũ īstructæ: ītẽpe
sta nocte soluerũt: & uẽtis ꝓspere flantibus ī hostiũ ꝫspectũ sub lucẽ primã
puenerũt. At Villamarinus: ubi hostilẽ classẽ cõspicatus est: rei nouitate p
territus ꝑcisis anchorariis rudẽtibus fugæ in altũ se mãdauit: q cũ agilita
te nauiũ ꝑualeret: remoꝝ beneficio ab īgenti īminẽtiq se periculo exemit:
quẽ genuẽses aliquãdiu fruſtra īsecuti Naulẽsem ī portũ redieř: & primo
īpetu urbẽ arcẽq expugnauerũt Nã tanta celeritate hæc gesta sũt: ut Carre
tus subsidia laborãtibus Naulẽsibus mitteř nõ potuerit. His rebus gestis: &
genuẽsis ciuitas oĩs cũ maritima ora qescebat: & Iohãnes ad destinatã recu
perandi Neapolitani regni expeditionẽ aĩum cogitatõesq oĩs ꝫuertit. Erãt
q plæriq regni eius principes: q Iohãnẽ ipsum cũ lĩis tũ nũciis ut ī regnũ
trãsiceret: adhortabanf: ꝑter cæteros Iohãnes Antonius Tarẽtinoꝝ prĩceps
q & auctoritate & opibus reliquos anteibat: nõ adhortabaf mõ: sed pollici
tatõibus multis ĩcitabat. Iohannes ne recipiendi paterni regni occasionem
ꝑtermitteret: cunctandũ sibi ãplius nõ putauit: ut & bellũ aduersus Ferdi
nandum susciperef: & quæ ei bello usui forent: cõquererenf. Iãq Renatus
classem triremiũ duodecim Massiliæ parabat: pecuniasq filio se missurũ
dixerat. Multi ẽt Carolũ francoꝝ regẽ Renatũ ad id suscipiendũ cõficiẽdũ
q bellũ adiutuꝝ affirmabãt. Præterea cũ ab genuẽsibus quoq Iohãnes auxi
lĩũ petere statuisset: cõuocato senatu & ciuitatis prĩoribꝫ: se ex pris sedibꝫ
īquit Genuâ aduenisse: ut amicâ urbẽ aut amicũ populũ tot mutuis benefi
ciis sibi cõiunctũ ab seruitute ab calamitate liberaret: subleuaretq. Nunc
quiescẽte rep. haberẽ ī aĩo paternũ regnũ armis repeteř si Genuẽses aliter cẽ
seant: malintq: remaneat: spem oẽm quæ de recuperando regno sibi īpræ
sentia offerret: ī aliud tps dilatuꝝ: ut regiæ causæ & Genuẽsi qeti cõsulat.
Sed cũ maxĩa ꝑterritoru belloꝝ ps qbus multis magnisq sæpe incõmodis
genuẽses affecti sunt: Ferdinandus sit: eos melius quieturos: si is domestico

bello inteſtinoque incẽdio impeditus atque implicitus diſtineatur. His ad iecit commoda & dignitates: quæ genuenſibus ipſis peruenturæ eſſent: ſi ea Italiæ pars omnium fertiliſſima & genuenſibus admodum uicina in ſuam poteſtatem redigeretur. Hæc & eiuſmodi eorum qui aderant: ſententia cõ probantur. Poſtero die habito ſenatu & maiore ciuium numero in concili um accerſito: reque propoſita omnium ſententia Iohanni triremes decem cum trimeſtri ſtipendio decernuntur: quæ coxa præfecto maſſilienſi claſſi coniunctæ Iohannem ſuoſque in regnum deferant. additæ tres onerariæ: quibus equi & impedimenea omnia deuehantur millia præterea aureum nummum ſexaginta ex iis pecuniis: quæ ex diui Georgii ærario ĩ ſumptus publicos erogari plærunque ſolent. Ab multis quoque ciuibus Iohannes pe cunias mutuo impetrauit: & tanta apud Genuenſes omnes gratia ualebat: ut multi ſponte pecunias attuliſſe ferantur. Iam utraq; claſſis in portu ſta bat inſtructa atque omnia ita parata erant: ut nihil morari profectionem poſſe uideretur: & Ludouicus ualla nouus præſes ab rege deſignatus cum equitatu peditatuque gallico Genuam peruenerat: cum interim nunciatur Petrum fregoſum rurſus equites peditesq; ſcribere: nouumque exercitum & priore ualidiorem comparare. Nec ea res uana: Nam Ferdinandus cum nulli rei magis Iohannem ſtudere intelligeret: quam ut in regnum tranſi ret: optimum iudicauit: ſi illi ab Genua receſſus eo tempore impediretur: ad quam rem conficiendam nulla aptior uia offerebatur: quam ut Petrus fregoſus licet ſuperiore conatu nihil profeciſſet: rurſus in Genuenſes im mitteretur: ob id repreſentatæ Mediolani pecuniæ: quæ ad reficiendum denuo exercitum: ſatis uiderentur. Petrus coacto exercitu: in porciferæ ual lem deſcendit: caſtraque non longius quattuor paſſuum millibus ab Ge nua poſuit. Iohannes mœnibus cuſtodes diſponit: ipſe quod ſuperiore pro ximo bello fecerat: urbe ſe continet. Petrus contra: cum iam autumni tem pus aduentare uideret: inuadere urbem: prælioq; fortunam experiri decre uit: ueritus: ne ſi porcifera amnis hymbribus augeretur: non facilis eſſet il lac futurus exercitui tranſitus. Præterea milites exacto ſtipendii tempore: ægre ſine pecuniis retineri in caſtris poterant. Cumque miſſi ſæpe explo ratores renunciaſſent nullum patere in urbem aditum excubiis ubique ui gilantibus: occaſionem magis eius capiendæ urbis expectabat: quam iuenie bat. Interim miſſa ab genuenſibus utraque claſſis eſt ad inſequendas Ferdi nandi naues: quæ ſabornam uſque delatæ dicebantur. Qua re cum magna præſidii parte nudatam eſſe urbem Petrus cognouiſſet: nequaquam tantam rei gerendæ opportunitatem prætermittẽdam duxit. Iam tercius decimus agebatur Septembris dies: cum per noctem diſpoſitis inter uirgulta iuxta urbis mœnia delectis militibus iuſſiſque occultare arma: uocemque ſuppri mere: & ſignum expectare: ipſe moenia ſilentio circumibat: & quid ab uigi libus ageretur: explorabat: & cum rariores iam cuſtodes animaduerteret: eorumq; uoces laceſſitudinem ſummumq; indicarẽt: mittit: qui extemplo exercitum omnem armari: ad ſeque ſilentio uenire iuberent. adactiſque in terim moenibus ſcalis: qui in occulto aderant: milites conſcenderr murum imperat. Primi ſecundique ſentientibus nullis: in muro conſtiterunt: cum que iam ſatis magnus militum numerus intromiſſus uideretur: dormiẽtes cuſtodes fugare. & terrore omnia complere cœperunt. fractoque qui propĩ quus erat poſtico: reliquos ſibi ſocios adiungunt: proximumque mœnibus collem quem Petram minutam uocant in urbe occupant. Iam hoſtes adeſſe & intra moenia penetraſſe per urbem conclamabatur. Iohannes miſſæ Piſa num in portum claſſis: conſilium dánans: ne territus uideretur: alacri uul tu confeſtim arma capit: ſuoſque armari: & demandatam ſtationem ſerua re iubet: ueritus ne alia quoque parte hoſtis irrumperet: ipſe omni ſuorum militum ciuiumque nonnullorum conatu in hoſtes proficiſcitur: y iiii

atque in eo urbis loco consistit: quem uastatum appellant: quod non satis tutum montem subire uidebatur: si hostes in planum descenderent: cum p̃ sertim uniuersum Petri exercitum intra urbem penetrasse intelligeret: sed faciebant nocturnæ tenebræ: ut Petriani milites minus late uagarentur. Missilibus ob id tantummodo pugnabatur: cumque dubia uictoria certare tur: inter spem metumque contendentium res erat. Petrus in urbe motus tumultusque ab sua præsertim factione excitari expectabat: Iohannes ne id in tanto rerum discrimine eueniret: magnopere timebat: sed præter utriusque opinionem magnum ne dicam insolitum eo tempore Genuensis popu lus de se fidei experimentum præbuit: nullo in urbe tumultu orto. Postq̃ dies illuxit: commissum est pro loci natura prælium atrox. Petrianis muni mento collis erat. Galli cum premerentur: intra uetera moenia refugiebãt: quos arx etiam castelleti uastato imminens tutabatur: Nam inter gemina urbis moenia noua scilicet quorum partem Petrus obtinebat: & uetera quæ in Iohannis erant potestate: utraque uersabatur acies. Fertur multos despe rata uictoria: Iohanni suasisse: ut in arcem cum suis se reciperet quod con silium cum ipse nequaquam adhuc capiendum esse diceret: & uultu & ora tione uictoriam quasi præsagisse uisus est. Petrianos inter milites rumor exoritur: Adurnorum per urbem nomen conclamari: iamq; eo ipso tẽpore in portu ex locis superioribus Paulus ex adurna familia trireme ad urbem nauigare cõspicit: quẽ Iohãnes eo cõsilio ex rure accersiuerat: ut factionem adurnã eo principe ptiũ flustio fregosæ opponeret: seq; facilius aduersus ho stes tueret. Quod hæ factiões duæ de principatu sæpe i ciuitate cõtrario stu dio mutuisq; odiis iter sese decertare cõsueuissent: q̃ q dé rẽ ubi Petrus itel lexit graui dolore affectus: & suis pœne rebꝰ despans: descẽdere de colle ado ririq; hostem instituit: quod non bono eum consilio feciss̃e constat: cum ex tutissimo loco ubi se cum ingenti hostium terrore & desperatione contine batur in fortunæ casus se temere obiecerit: sed fecerat res noua: ut homo glo riæ regnandiq; cupidus: non ratione sed impetu moueretur: Nam uereba tur ne suo suorumq; labore atq; periculo aduersariis in ciuitate principa tus: de quo sæpe illos eiecerat: pararetur. Itaque statim cum delecta militũ manu occidentalem portam beati Thomæ nuncupant. eo animo petit: ut & portam ipsam præsidio muniret: & Ludouicũ uallam cum gallorum ma nu in sancti Thomæ ædibus stabulantem aut caperet: aut inde pelleret: ne quem post se hostem relinqueret: quo tutius uniuersis copiis Iohannem ag gredi posset. Sed aliter quam putarat sors prælijq; euẽtus tulit: Ludouicus enim ubi uidet in se uenientes hostes: haud impigre eis occurrit: Petrus ui repulsus: ad suos redire cogitur: & cum antiquis urbis mœnibus appropin quasset: uaccarumque portam patefactam uidisset: prohibentibus nullis: alteram urbis partem ingreditur. Ferunt eum non longe ab ea porta equestrem re liquisse ordinem: & cum eo Masinum fratrem & Galeotum consobrinum: qui aditum seruarent: sed illos siue Missilibus loco pulsos: siue neglecto Pe tri imperio: prædæ cupiditate ductos aditum deseruisse. Ex quo factum ẽt: ut porta ab gallis occupata: Petrus & ab iis qui eum sequi debebant: & reli quis suis intercluſus: tribus equitibus tantum comitantibus: intra uetera urbis mœnia in hostium manu relinqueretur: qui ubi animaduertit neque ad suos redire posse: neque ullum sibi relictũ esse locũ: quo se recipere pos set: per urbem uelut amens furensque concitato equo salutem quæreꝰ: cœ pit: cumque aliquantulum processisset: occurrit ei cum paucis Iohannes co xa quem ut ex insigni galeæ crista agnouit: obstinate insequitur. Petrus per plateas forumque cursu fugiens recto itinere orientalem portam petit: eo animo: ut ea egrediens pernicitate equi mortis periculũ euaderet: sed clau sa porta redeuntem statim coxa in angustijs uiarum consequitur: bisque

ferrea claua percutit in caput. Inde tamen equi beneficio se eripuit: uectus que ad diui Andreæ portam altis ex ædibus iactis lapidibus cõtusus pœne que obrutus est: paululumque deinde progressus & longo labore & multis uulneribus confectus non longe ab prætorio cecidit: quo semianimus dela tus nullique respondens interrogãti post paucas horas excessit e uita. petria ni ubi de sui ducis periculo: pauloque deinde post de crudeli cæde cognoue runt: desperata omnino uictoria: omniumque salute ægrius primo pugna re: latebras deinde quisque pro se querere ac paucis exulum resisten tibus omnes fugam spectare. Ex peditibus plures cæsi: non nulli uul nerati: pauci eodem quo uenerant itinere: urbe egressi euasere: equites fere omnes intercepti & cum iis non nulli equitum præfecti insignes: & iter hos Sigismundus brandolinus Tiberthi filius. Capti insuper sunt ex genuen si bus exulibus Massinus petri frater: quem supra nominauimus: & Orolan dus fiscus: captiui milites iureiurando obstricti: ne contra regium nomen rursus stipendia acciperent: incolumes abire permissi sunt. Sigismũdus pa tris causa: quod is Francisci Sphortiæ iussu omnem petro militum opem subministrasse diceretur: in carcerem coniectus est. Massinus: & Orolan dus securi percussi sunt. Hac parta uictoria: Iohannes cum pacata ac tuta omnia Genuæ uideret: comparatis iis rebus omnibus: quas præsenti expeditioni usui fore putauerat: reuersisque iam ī portũ triremibus: quæ audito ex itinere genuensium periculo ab cursu destiterunt: quarto nonas octobres idoneum nactus nauigandi tempus naues conscendit: portumque lunensem primum tenuit. Ibi recensendis cogendisq; militũ atque nauta rum turmis biduum consumpsit. Deinde pisanum in portum delatus: ab florentinis publicis muneribus munificentissime donatus est: statimque in de soluens secundis uentis die tertio Gaietæ littoribus appulit: calabrorũ oram petiturus: quo ab Antonio uintimiliano Crotoniatũ marchione: quẽ Mediolano nondum recepto: ab Francisco compræhensum docuimus: ma gno studio accersebatur: Nam is Ferdinando propemodum infensus ultro fuerat Iohanni pollicitus: si classe calabriæ littora attigisset: se eum non tam maritimis mediterraneisque oppidis atque urbibus: quibus ipse impe rabat: recepturum: quam Calabriæ reliquæ regnique totius recuperandi causa consilio ope opibus adiuturum. Sed ubi uitimilianum ipsum ab Fer dinando: qui in Calabros cum exercitu ea æstate pacandæ eius prouinciæ gratia accesserat: retentum cognouit: graui affectus est cura: cum & amicum cuius maxime hortatu eo anni tempore Genua mouisset: & omnem: quam in eo adeundi regni spem posuerat: amisisse diceret. Itaq; ea spe derelictus mutare nauigationem cogitur: & primũ uulturni amnis ostium ingressus est. Exinde Pontiam insulam proximumque baiarum portum tenuit: ubi cum omnia circumquaque hostilia essent: ac laborare cibariorũ inopia cœ pisset nec quod ineundum consilium esset: satis decernere posset: & iam de reditu cogitaret: contigit ex inspirato: ut ab Marino martiano Suessanoq; duce: qui e regione erat: ad eum de deditione nuncii mitterentur: quibus postulatis facile impetratis suessamque reuersis: Iohannes ab Marino quã primũ excipitur: expositoq; in terrã milite ad lirim flumen uulgatur ubiq; per Suessani fines & iohannis andegauẽsis aduentus & Suessani ipsius ad uersus Ferdinandũ rebellio: & bellũ pro Andegauẽsibus susceptũ factisq; in proxias regiones finitimosq; populos multis uariisq; excursionibꝰ: oĩs poene cãpaniæ ora absente rege: terrorẽ ac tumultu complet. Caluũ oppidũ non longe a capua nullo munitum præsidio nullo negotio Suessanus occu pat. Sernium pluribus a Iohanne tentatum pugnis: oppidanis sese defenden tibus: in regia fide permansit. His primum rebus in regno gestis: tanto subi to ad Andegauenses animoq; inclinatio: fuit tantusq; undiq; rerum motus

& procerum populorumque ſeſe dedentium ad Iohannem factus eſt con
curſus: ut ampliſſimum oppulentiſſimumque regnum tot annos Alphonſi
regis imperio adminiſtratum nutaret:& paucos intra dies ī euerſionē tēdeꝝ
uideretur.Coniurarant enim poſt Alphonſi mortem plærique regni eius
principes rerum nouarum cupidi clandeſtinis inter ſeſe initus conſiliis
aduerſus Ferdinandum.Eius coniurationis Iohannes Antonius tarentinus
& princeps erat & concitator & diſſenſionum omnium miniſter. Itaque fa-
cto ab Sueſſano defectionis initio:& Iohanne in continentem recepto:Anto
nius caudola Iacobi filius cum omnibus gentilibus qui principatum ī bru
tiis obtinebant:ad Iohannem ueniens ei ſeſe milites oppida fortunasq; om
nes dedit:huius conſilium ſecutus Petrus:Iohannes paulus cantelmus ſora
norum dux idem facit: Iohannes multis ex iis qui ſub Ferdinando merue
rant copiis auctus in brutios proficiſcitur.Eo ubi peruenit Aquilani ad eū
multis cum regionis eius oppidis atque clientibus defecere Nec multo poſt
Nicolaus campobaſſius comes:qui multa in ea prouīcia oppida poſſidebat
deſciſcentibus cæteris:adiungitur:liberumque per ſuos fines Gallis in Apu
liam tranſitum præbet.His confectis rebus:Iohannes ſollicitatis appulis ci
uitatibus:quæ ſuarum partium per ſuperiora tempora fuerant: in paten
tiſſimos Apuliæ campos deſcendit:Ibi Herculem æſtenſem cum nō parua
equitum manu:quem Ferdinandus cum Alonſo daualo natione hiſpano
Apuliæ urbibus præſidio præfecerat ad ſeſe recepit.Quod quidem facino
non ſuo ſed Borſii fratris mutinenſium ducis qui Andegauenſium rebus
ſummo ſtudio fauere cœperat:conſilio impulſus admiſiſſe ferebatur. Eius
diſceſſum magnæ extemplo rerum mutationes in ea quoque prouīcia ſub
ſecutæ ſunt:Nam regionis fere totius incolæ metu liberi ſeſe ac Luceriam
Fogiam Sanctum ſcuerum Troiam:poſtremo ſipontum:quam nunc Māfre
doniam uocamus:reliquasque regionis ipſius urbes atque oppida uolunta
riis animis uno fere tempore Iohanni tradiderunt. Hac tot oppidorum ur
biumque defectione factum eſtetiam:ut ſine ullo periculo hoſtilique metu
iter ad Tarentinum:qui cum Ferdinando adhuc ſimulauerat:Iohanni pate
ret:Quæ quidem res cum ita eſſent tot regni prouinciis pro Tarentini ſen
tentia conſtitutæ:non putauit amplius ſibi ſimulandum diſſimulandum
ue:quin hoſtem ſe Ferdinando pronunciaret.apertoque bello in eū prorū
peret.Itaque facta palam ubique in dicione ſua:quæ longa lataque erat in
tra regni fines rebellione:multis locis uno atque eodem tempore Ferdinā
do bellum intulit:multosque finitimos regni proceres partim ui partī me
tu partim ſponte ſibi aſciuit:Nam mortuo Alphonſo:& ſi ſe filii imperio
obtemperaturum dicebat:tamen nunquam deſtitit donec ad tria equitum
millia in ſuos fines coegit:quibus Vrſum comitem :quem dum Franciſcus
cum Mediolanenſibus uenetiſque bellum gereret: ad hoſtes tranxiſſe dixi
mus:una cum Iulio aquauiuano Iofiæ filio præfecerat. At Ferdinandus in
terea:cum ex calabris in campaniam redeunti ſibi de Iohannis aduētu Sueſ
ſanique defectione renunciatum eſſet:magnis celeriter confectis itineribus
Neapolim peruenit:collectoque ægre ex longo difficilique itinere & conti
nuo hymbre exercitu:Caluum ab Sueſſano:uti prædiximus: paulo ante oc
cupatum:obſedit.Quod cum diu pugnaſſet:tandem & oppidi munitione
& ualido hoſtium præſidio & grauiſſimo hyemis tempore deſperata uicto
ria obſidionem ſoluit:militesque ī hyberna diſtribuit. ac Neapolim reuer
ſus:dat operam impigre:ut qui in fide adhuc erant proceres oppida atque
urbes in officio continerentur: & ad pellendos regno aduectos hoſtes ab Ita
lica ſocietate in tanto rerum ſuarum diſcrimine auxilia peterentur.Primū
in tanta procerum populorumque ſuorum mobilitate atque perfidia ad
alienam opem confugiens:ab Pio papa pontifice & Franciſco Sphortia: in
quibus maxime ſpem omnem ſuæ ſalutis poſuerat: auxilium petit:

quos cū nō alia ī se ac ſperarat: mēte futuros ſueniſſet: ab uenetis florētinis q; & ſi eos nō bono erga ſe aīo multis argumētis ītelligebat: tamē Pio Franciſcoq; adhortātibus: q; modeſtiſſime petiit: ut tā apto tāq; graui bello ab externo hoſte laceſſito iure fœderis adeſſent. Sed fecerāt crebri p Italiā de rebus ab lohāne ꝑſpe geſtis plati rumores: ut is breui futurus ā regno victor ab oībus fere putaret. Quare cū Ferdinādi fortunæ iā afflictæ uiderent: de eretū ē Venetiis ſenatuſcōſulto: ſeruata tamē ī cæteros ꝓter q; in unū Ferdinādū Italicæ ſocietatis fide: qđ ab Alphōſo eius ꝓre: dū Iacobo picinino cōi Italiæ hoſti bellū Senēſibus īferēti ſubſidia mari ꝓhibitiſſet: uiolatā dicerēt: neutri regū īpræſentia de regni poſſeſſione cōcertātiū opē ferēdā: ſed belli finē expectādū: & amicitiā itērī cū utrisq; ſeruādā. Itaq; cū Tarētini ueluti uenetæ reip. hoſpitis antiqui legatus ab uenetis exceptus eſſet: rogaretq; is quotidie eos: ut Renati lohānisq; filii iā uictoris ꝓtes ſuſciperēt: illorūq; iuſtæ cauſæ adeſſent: facile īpetratū ē: uti ſua Tarētino pecunia uiros arma tela & quæ bello uſui eſſent: ī uenetoꝝ finibus cōparare liceret. At florentini q a maioribus ſuis didicerāt: eorū rēp. a prīo illo uſq; Carolo frācorū rege: cui ex magnitudine reꝝ geſtaꝝ magno cognomē fuit: regiæ frācorū domui ſemp deditiſſimā extitiſſe ob plurima & īmortalia beneficia regiaq; liliorꝝ īſignia: quæ īde acceperāt: publico decreto magno totius ciuitatis cōſenſu octogīta aureū nūmū millia tot annis Andegauēſi depēdēda: quot cū Ferdinādo qđ inierat: bellū gereret: decreuerūt. Sed uiſum ē ciuibus ex primatibus q busdā nō prius exoluēdā lohāni pecūiā q; Frāciſci Sphortiæ ī ea re uolūtatē ītellexiſſent. Exiſtimabāt. n. id ſi fieret: aliquādo florētinæ reip. obfuturū. Itaq; rē oēm cū Frāciſco tractādā Coſmo medici demādāt: quē unum ex florētinis oībus apud eū & gra & auctoritate plurimū ſemp ualuiſſe cognouerāt. Coſmus & lras ipſe ad eū dedit: & Nicodemo pōtremulano: q florētiæ ꝓ Frāciſco rē gerebat: ut ī eādē ſentētiā ſcriberet: ꝓſuaſit. Sed nullis unq; rōnibus nullis pollicitatiōibus īduci Frāciſcus potuit: ut derelīquēdū ſibi Ferdinādū putaret. Coſmus ubi ī ſnīa eū ꝑſiſtere uidet Florētinis ꝓſua ſit decretū abrogarēt: quo pecunia Andegauēſi cōſtituta fuerat: ne Frāciſci animus offēderet: ita denuo decretū florētinis ī hac duaꝝ regiarū familiaꝝ cōcertatōe qeſcēdū: neutrā neq; copiis neq; pecūia publice iuuādā. lohānē tū cōſtat a qbuſdā ciuibus ꝓ antiqua ꝺ ſuetudīe priuatis facultatibꝰ adiutū

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXVII

Ferdinādus īterea ne uno eodēq; tēpre duplici bello īplicaret: cū Sigiſmūdo Malateſta Pio pōtifice Frāciſco Sphortia auctoribus pacē facit: Iacobus picininus q uti demōſtratū ē: cū Frederico urbinatū comite ei bello priore biēnio ꝓfuerat: ī Ceſenates ad malateſtā nouellū uetere hoſpitē oībus copiis ſeſe recepit: oī qeta flaminia eā pacē q; moleſtiſſime ferēt īdignabūdusq; qđ pōtifici regiq; eodē mō ſuſpectus deſpectusq; uidebat: neq; ab iis urbe ulla aut oppido: ut ſibi ſæpe antea ꝓmiſſum fuerat: donatus extitiſſet nā qđ ipſe accipere debuiſſet. Pius ītercepat: Nā is p eius pacis cōdiciōes ſic egerat: ut caſtella q; plura: quæ ī piceno agro ultra Metauꝝ flumē Sigiſmūdus poſſidebat. ī eccleſiæ poteſtatē tranſiret: quæ tamē paulo poſt Antonio ſororis filio regio genero p phæudū poſſidēda ꝺceſſit. Accedebat ad īdignationē q; ſtipēdia ab ferdinādo ſeu ſtudio ſeu pecuniæ īopia minus ſoluerē tur. Et ob id pmulti ex militibus priuati bellicæ ꝑdæ uſu: priuati quoq; ſtipendio: quibus rebus ſe ſuſtentabāt: ad Fredericum fugere cœperunt: & ab eo qui amicus: qui ſocius in eo bello paulo ante fuerat: uelut ab eo hoſte recepti pecūia eqs armis ſubleuabāt. Quibus rebus piciniuus maiōr quadā indignatione animi maioreq; ira pmotus ī tanto nouaꝝ rerum motu: & ab Ferdinando cui militiæ iure obſtrīgebatur: & ab inchoata a parētibus amicitia diſcedere: & ad lohānē Andegauēſem Tarētinūq; trāſire: acceptasq; iniurias ulciſci cōſtituit: ad eā rē trāſigēdā & Borſius æſtenſis & Malateſta ad

hortatores ĩrarũq; ministri nõ deerant. Quod cũ esset Frãciſco enũciatũ: cõ feſtim Fredericũ edocet: ut q̃plurimos possit ex picinini eqtatu uiros: ppoſi tis p̃miis: ad ſe pelliceat: ad quã rẽ cõficiendã missæ sunt ad eũ q̃primũ pe cuniæ: qbꝫ & pſugas alere: & reliquos corrũpere facilius posset. Ita nõ puus Bracianorũ eqtũ numerus & eorũ qdẽ robore ĩſigniũ paucos ĩtra dies ad Fredericũ trãsfugit. Nõ deſtitit tamẽ Frãciſcus picininũ ĩternũciis hortari uti ĩ officio cũ Ferdinãdo pſeueraret: pollicitus ſi id faceret: & pecuniam & milites & laborũ merita ei cumulatiſſime redditurũ: Druſianãq; filiã iãpri dem deſponſatã: cũ uellet daturũ: nauaturũq; ĩſup opam. ut ab Ferdinãdo romanoq; pontifice p̃miſſis donare oppidis: qbus honorifice uiuere posſet deniq; nihil qd̃ eo tp̃re ad recõciliandũ Ferdinãdo picinini animũ cõduce re putauit: inexptũ reliquit. Picininus quom haud oĩno aſpnari uideretur Ferrariã ex ſuis aliquẽ mitteret: ab Frãciſco poſtulauit: quo cũ Borſii inter uẽtu negociũ cõponi posſet. Quod cũ ſtatim feciſſet Frãciſcus. miſiſſetq; p̃ terea pecuniã: q̃ Borſius mittẽdã dixerat: res p uarias diſputationes quere las q; ĩ multos neq; q̃ dies deducta ẽ: & p longã tãdẽ ſimulationẽ: quo meli or picinino cũ aduerſariis cõdicio foret: cũ Iohãnis Tarẽtiniq; nũciis: q Fer rariæ & ipſi erãt: ea lege cõpoſita ẽ atq; firmata: ut uere primo maioribus q̃ posſet coactis copiis Picininus aduerſus Ferdinãdũ trãſiret. Quod ubi frã ciſcus reſciuit: grauiter ſane moleſteq; tulit. qd̃ uidebat quãtũ ea res Ferdi nãdo eſſet detrimenti illatura: cui ipſe opẽ ferre parabat: q̃tũue esſet p̃terea à Borſio illuſus: q & ſi longioribus epiſtolis ſe purgare conabat: tamẽ eum aſſiduo & p̃cipuo Borſii ipſius hortatu atq; opa Andegauẽſiũ ptiũ factũ. ſa tis ſupq; exploratũ habebat. Quãobrẽ cũ maiora ad Ferdinãdũ auxilia mit ti oportere putaret: optimũ eſſe iudicauit: ſi deſtinato picininus in brutios appulosq; trãſitu p̃hiberet. Itaq; cũ duo illi oĩno itinera eſſent: alterũ p he truſcos atq; umbros iniquũ & pdifficile: alterũ p picenũ agrũ æquius atq; facilius: Alexãdrũ frem ad ſe primũ aduocat: huic mãdat: ut piſaurũ q̃celer rime cõtẽdat: quo ubi puenerit: Frederico eius genero iunctus ĩter Piſaurũ atq; Vrbinũ copiis utriuſq; cõtractis: Piciniũ trãſitu p̃hibeat: qua in re ut Iſauri fluminis ripa aggeribus educta muniméto uteret: edocet. Deinde in hetruriã ĩ Tifernates quẽ ĩ bononiẽſibus habebat eqtatũ: Iohãne Tholẽtina ti & Chriſtophoro taurello ducibus: p̃ficiſci iubet: ut ſi p ea loca picininus iter facere conaret quã maximis posſent auxiliis ex locis proximis: quæ Ro manæ eccleſiæ parebãt accerſitis: illi ea trãſire conãti tãdiu repugnarẽt: do nec Alexãder Fredericusq; aut eoꝝ alter cũ copiis reliquis eo aduenisſet. Si giſmũdus itẽ p nũcios hortat: rogatq; ut nulla ĩ primis re piciniũ iuuet. Deĩde ut Alexãdro Fredericoq; ne cõi hoſti eo maxime tp̃re ĩ Neapolitani regni fines tranſeũdi facultas adſit ſuis oppidis ſuisq; copiis auxilio ſit. Bo ſiũ Sphortiã frem uirũ fortiſſimũ p̃terea cũ duobus circiter eqtũ millibus ĩ trãſmiſſi iã auxilii ſupplemẽtũ ĩ flaminiã mittit: ut p picẽtes uel phetruſ cos nullo ĩtermiſſo tpe Alexãdro ſe iũgeret. At Picininus accepta largiter ab Tarẽtino pecunia: militẽ ĩ trãsfugarũ ſupplemẽtũ oĩ ex pte cõduxit: qua ĩ re Sigiſmũdus & Malateſta frẽs multũ ei p̃fuerũt: qppe q nõ ſolũ alienis ſed ſuis ẽt p ſimulatã fugã militibus ita augere piciniũ curauerũt: ut non multo tp̃ris ſpacio ex ſeptẽ circiter eqtũ peditũq; millibus exercitũ confla uerit. Itaq; cũ & Sigiſmũdus ei p ſuos fines tranſitũ annuiſſet: & nullas ad Iſaurũ qua eſſet tranſiturus: copias cõueniſſe ĩtelligeret. p̃miſſis ĩ brutiorũ littora p onerarias naues ĩutili turba ĩpedimẽtisq; oĩbus. circa kalẽ. apriles anno q fuit a dominica natiuitate ſexageſimus & quadringẽteſimus ſupra milleſimũ ĩſtructo exercitu ex Ceſenatibus mouit & p Ariminẽſes. Piſaurẽ ſes Fanenſesq; binis caſtris non modo Iſaurum. ſed Metaurum etiã magna incredibiliq; celeritate traiecit. & continuato ex eo loco per picentes itinẽ ſola duntaxat noctium parte quieti militibus data: Truento flumine ſupe rato. die tertio in brutios peruenit. ubi a loſia primum qui paulo ante a Ferdinando rege defecerat: exceptus & commeatu & reliquis neceſſa

riis a longo itinerū labore exercitū refecit. Alexáder & Fredericus opinione magis decepti: quā celeritate ab Picinino supati: qa qđ nō crediderāt: ille p̄ fecerat: extēplo iis militibus collectis oīb̄: quos pro tēporis angustia potuerunt: cæteris se subsequi iussis. Picininū nullis diurnis nocturnisq; ītermissis itineribus p̄ picētes insequi cœpērūt: qué in uiaꝝ angustiis ab Firmanis tardatū opprimere posse sperabāt: sed cū ille diei fere unius itinere: phibētibus nullis eos p̄cessisset. cōsequi nō potuerūt: Ferūt tamē Picininū nō minus Alexándro Fredericoq; quā Sigismūdo annuētibus patientibusq; : lauꝝ ubi ei erat ab iis maxime repugnādū trāsisse: qđ sibi qsq; timeret: ne bellū ī sua finitimoꝝq; dicione renouatū diutius q̄ uellēt: duceret: & ob id eos ī alienis q̄ in suis finibus bellū geri maluisse: eadēq; Piū pontificem ratione motū: īpune p̄ picētes ire illū pmisisse: Alexáder & Fredericus ad Truentū cū pueniſſent: nō ultra insequēdū hostē sibi rati: haud longe ab eo flumine castra posuerūt: ut ad dādā militibus longa itineris festinatione defatigatis quietē: & ad augendū aduenientibus copiis exercitū spaciū ītereſſet: quæ ut erant remotioribns diuersisq; locis p̄ hyberna distributæ: ita sensim seriusque ueniebāt. Prætērea Bosii ēt aduentū expectādū necesse uidebat: quo maioribus inde quā possent: coactis uiribus in hostiū finibus bellū gererēt: cū p̄sertī oīa fere ī brutiis hostilia esse renūciaret. Itaq; cū & Bosius iustis per picētes cōfectis itineribus & cohortes reliquæ eo cōueniſſent: losiæ qui primus offerebat: bellū acriter īferre coeperūt cōtinuoq; eius regionis agros late depopulati: multa oppida & loci natura & militū p̄sidio cōmunita: non nullis ī firmioribus expugnatis: ad deditionē acceperūt. Postremo Sanctū Flauianū haud longe ab mari oppidū fama magis q̄ re in ea regione clarum: uicaptū: p̄dæ militibus cōcesserūt: & quoniā sine tormētis machinisq; nihil aduersus ea oppida: quæ in losiæ fide p̄stabāt: p̄ficeret: uisum ē castra non p̄cul ab eo oppido tādiu habere: quoad a Frāciſco e Mediolano tormenta paſdo mariq; demissa eo īportarētur: cū aliūde nihil earū rerū cōsequi posſēt Scripserat. n. ad eos Frāciscus: se nulla in re pro Ferdinādo ei bello defuturū: sed ne tēpus interim iisdē castris cōsumeret: Aternū amnē superādum censebat: ut Matheo campano: q Theatinorū urbi p̄sidio erat sibi adiuncto & hostē audacius p̄merēt & brutias urbes: quæ nōdū ad hostes desciuerant firmiores redderēt. Sed rescribebat Alexáder se tā oībus pontibus quā aditibus. Aterni occupatis: oībusq; in hostiū manu redactis: sine manifesto exercitus periculo minus id efficere posse: Nā p̄fectus ad ea loca picininus Caudolæq; gentis copiis auctus: cuncta quæ in Ferdinādi potestate oppida relīquebant: p̄ter Sulmonē atq; ea quæ campani p̄sidio tenebātur: partim spōte ptim metu occupauerat. Per idē tēpus & Pius pontifex e romano agro Simonetū cū ualida equestri manu ad Ferdinādū misit: & Ferdinādus in Marinū Suessanū ex hybernis eduxit: factusq; ē Simoneto obuius & Robertho ursino: q cū eo ad regē: ferendæ opis cā ibat. At Andegauēsis & Tarentinus magnis in Apulia coactis uiribus: in campaniā aduersus Ferdinādū descenderūt: & nō p̄cul Nola castra firmarūt: classis itē triremium uiginti rursus Genuæ affatim īstructa ī eadē maris littora redit: unde anno priore discesserat. Quoꝝ aduētu Nolani Sarnēsesq; cū plærisq; aliis regionis eius oppidis: iussu eorū principū: q iā secreto cū hostibus cōspirarāt: miro quodā dicionis studio: uelut de Ferdinādo actū oīno esset. sese Iohanni Tarētinoq; tradiderūt. At ferdinādus auxiliaribus copiis sibi additis: cū tot creuisset: uiribo ut multo se hostibus superiorē eē putaret. retrorsū ī hostes uersus nō prius ab itinere destitit q̄ ad Sarnū flumē puenit. & nō longius duobus passuū millibus ab hostiū castris q ad Sarnū oppidū erāt: castra posuit. Deinde occupatis aditibus fluminis. pontem lintribus in eo flumine faciendū curauit. Eius aduentu & hostibus auctoritas diminuta est: moxque audacia repressa: & Nolani & qui proximi erant populi. quos paulo ante ad hostem defeciſſe diximus territi in pristinam ferdinandi fidem redierunt. Iohannis Tarentiniq; exercitus undiq; fere intercluſus. graui cibariorꝝ inopia la

borate:ducesq; ipsi iá desperata uictoria nõ tá militũ quá ppriæ saluti dif fidere cœpere. Quare Tarétinus oĩbus ab hoste occupatis itineribus per sal tus aſperoſq; & iuios q impédebát montes ſemita facta pedeſtri itineſ fuga ſaluté petere cogitabat. Ferdinádus aduocato cõcilio: qd agédũ eſſet: exgrit Simonetus & rei bellicæ periti affirmabát: cũ anceps ſemp plii euentus ſit: iiſdẽ caſtris ſedendũ: nec acie cũ hoſtibus collatiſq; ſignis cõfligédũ: ne ſpe ratam ac ppe certá uictoriá fortunæ caſibus temere obiectarẽt: quádo ſedẽ do ſine ullius periculo hoſtes breui eſſent ſupaturi: Sed cũ dies aliquot rex ibi cõſumpſiſſet: ac ex pfugis captiuiſq; cognouiſſet. haud oĩnõ difficilé eẽ ad iuadendos hoſtes acceſſum: luueníli quodá cõfligẽdo ardore incẽſus ſta tuit oĩno adoriri hoſtẽ & manũ cõſerere: ad quá rẽ parẽtis Vrſini trásfugæ cũ equeſtri turma aduẽtus recens plurimũ ĩcitarat. Itaq; ĩprobante Simone to ueluti futurã exercitus calamitaté & ĩfelicẽ ſuæ uitæ finẽ pfagiret: ĩſtru cto agmine collatiſq; ſignis caſtra hoſtiũ iuadit: & primo cõgreſſu maioré ædificioq; parté: quæ extra Sarnũ ſunt: ubi pars hoſtilis exrcitus conſede rat: ui occupat: pmulti ex hoſtibus capiũtur: quo ſucceſſu rex: q iá ſe uicto rem ſperabat: ſuos ad pmendũ hoſtẽ: loco iniquo audẽtius urget. Sed fortu na quæ uarios atq; ĩſperatos ĩ bello caſus plærũq; afferre ſolet: aliter ſtatuiſ ſe uiſa é. Duces hoſtiũ ĩ maximum diſcrimẽ ſeſe deductos cernẽtes milites hortabáť: q ſq; pro ſalute ppria fortiſſime rẽ ederet: & uirtute uim hoſtiũ nõ modo ſuſtinere ſed repellere conarẽť: qđ nõ difficile futurũ ſperarent. cũ ab iis & pdæ cupiditate & uictoriæ nõdũ partæ inſolẽtia temere oĩa & ſine ordine agi cõſpicerẽt. Itaq; cũ ad oppidi mœnia terga uertiſſent: unde tuti reddebáť: in regiá manũ: quæ ſecũdis rebus ita ĩ anguſtũ ſeſe coegerat ut nullo fere ſpacio ĩter equeſtres turmas relicto ægre ſe explicare remq; ge rere poſſet. qđ maxime ex icõditæ multitudinis eo ſpe pdæ cõcurſu accide bat: cõfertiſſima acie magniſq; uiribus ĩpetum faciũt: regii milites repulſi multo ĩter ſeſe arctius implicátur adeo: ut ne paululũ qdẽ locorũ anguſtia ĩpediti ĩgruentiũ a fronte hoſtiũ ĩpetũ ferre potuerĩt. Fundũť igiť cõtinuo & ĩ fugá reſiſtẽtibus nullis effuſe uertũť: fugiẽdo paſſim capiuntur. moxq; regia caſtra diripiũtur. Simonetus ĩ medio pugnátiũ furore exanimus ſine ullo uulnere reptus é: q ætate & corpore grauis ac labore ĩſup & calore cõ fectus: cecidiſſe credit: & parẽtes urſinus cũ ĩterceptus eſſet: & Tarétinum: a quo paulo ante fuerat. pductus mox illius iuſſu laqueo ſuſpenſus é. Rex ubi ſuos terga dare: nec ullá ſaluti ſpem relictá uidit: plio exceſſit: & cũ paucis amiſſa maiore exercitus pte captiſq; caſtris Neapolim ſe recepit. Hac tanta ex ĩſperato uictoria lohánes Tarétinusq; clati in Nolanũ agrũ mouerunt: Nolani & cæteri q paucis ante diebus ad Ferdinádũ redierát: rurſus ad ho ſtes defecerũt: ſed & Roberthus Sanctiſeuerini comes & lucas : quem ſancti Marci ducẽ dicebant: cũ omni Sáctoſeuerinatũ familia: quæ ĩ eo regno nõ exiguũ obtinebat principatũ & Taraconenſiũ domui deditiſſima ſemp fue rat: tẽpoq; cõdicioni cedentes ad lohánẽ de deditõe miſerũt. Coſentini quo q; in Calabris de Sarnẽſi plio rumore plato pter arcẽ quæ editiſſima atq; munitiſſima corũ ĩpendet urbi: idẽ fecere. Multi pterea proceres ac populi q eo uſq; fidẽ Ferdinádo ſeruauerant: magno ſtudio: ueluti iá actum de eo rum rege exiſtimátes ad lohánem deſciuerũt. Cæterũ cũ plæraq; campaniæ oppida partim metu ptim obſidione hoſtes ĩ fidẽ accepiſſent: & Caſtellum qđ ad mare uocát: cũ iuxta maris littus e regione Neapolis poſitũ ſit: poſtre mo circũſediſſent: oppidani arcis metu: quæ eoq; ceruicibus ĩminet & loci ſitu & muro artificioq; pmunitiſſima: cui pẽrat Galiardus qdá patria Go tholanus. in regia fide ptinaciter manebát. ſed ab præfecto pecunia corrup to arce tradita. ipſi quoq; Andegauẽſi ſeſe pmiſerũt. & táta adeo populoq; undiq; p regnũ ad lohánẽ poſt ſarnẽſẽ pugná deditio facta é: ut pter hono ratũ Caietanũ fũdoq; comitẽ nõ nulloſq; alios pceres rariſſimos pterq; Nea polĩ: & primarias quaſdá cápaniæ urbes aliaſq; ppaucas quæ ĩ brutiis Apu lis Calabriſq; arcibus & firmo regis pſidio tenebáť: nihil fere áplius Ferdi

nando ſupeſſet: qñ uniuerſum prope regnũ ĩ Andegauenſis fidẽ pueniſſet
Ferũt pmultos pfligatis hoſtibus Iohanni ſuaſiſſe: ut ĩ Neapolitanos ſigna
uerteret: cũ haud dubitádũ uideret trepidáte fcéti plio ciuitate: ciues Ande
gauẽſis factionis: quæ magna erat ĩ ea urbe: & nõ tá gotholanox dominatio
nem: q̃ illox nomẽ ſemp oderat: pximis auxiliis frætos & arma ĩ Ferdinan
dũ ſumpturos & eũ ĩ urbẽ introducturos: & ob id Iohánẽ Tarentino dixiſſe
placere ſibi ut Neapolim peteret. At illũ: q nec uinci: nec uincẽ patiebaf:
ſed bellũ diuturnius trahi uolebat: qđ & ea re maiore ĩ dies in eo regno au
ctoritate haberetur: & maioribus uiribus maioribuſq opibus augeret: ei reſ
pondiſſe: nõ fore pſenti expeditioni utile: ut tátus exercitus táta parta uicto
ria ad Neapolim tpus terret: ſed opportere priuſq̃ flecteret: pxima Neapo
li oppida: quæ ĩ hoſtis eſſent manu: ĩ poteſtatẽ redigeret: ut circũeſeſſi undiq
Neapolitani rerũq inopia pſſi ſeſe dederẽt. Ita ſimuládo diſſimuládoq Io
hánẽ regionis ignax p cápanos agros circúducés æſtatẽ cõſumpſit. Interim
Ferdinandus cũ eſſet Neapoli: quo ut oſtendimus: fugato exercitu ſe cõtule
rat: milites oés & q̃ plio ſupfuerát: & captiuos miſſos ab hoſte factos Nea
polim reducere: cõparataq parce ab Neapolitano populo pecunia ſũmá ce
leritate reficeret cõtẽdebat: & pximas urbes Sarnẽſi clade exterritas pſidio fir
mare & ĩ officio cõtinere curabat. Ad pontificẽ pterea & ad Frãciſcũ: quos
de aduerſo plio certiores fecerat: nõ tá copiax ſupplemẽta q̃ pecuniax au
xilia ad ĩſtaurádũ exercitũ ĩploratũ mittit Frãciſcũ pcipue ĩ quo oẽm ſuæ
ſalutis ſpem poſt Alphõſi patris obitũ unice collocarat: núciis litteriſq p
pria manu cõſcriptis orabat: ne ſe ĩ tãta fortunæ iniqtate deſereret: neu ui
cto ſibi cui & ſi uires deerat: aĩus tamẽ nõ deerat: rurſus opẽ ferre deterre
retur: cũ ſi qs ullo unq̃ tpre aduerſæ fortunæ uim fortiſſime & ptuliſſet &
ſupeſſet: eũ illũ eſſe affirmaret: quẽ ex ea re p oẽm terrarũ orbẽ ſũmá uirtu
tis laudẽ reportaſſe: & ĩ maximá denicq dignitatẽ rex q gloriã iuſ merito
pductũ aptiſſime cõſtaret: addebat ẽt: ut Piũ pontificẽ quẽ timebat: ne ad
uerſo prælio territus & aduerſariox uel hortatu uel minis oppugnatus ſe
auerteret: ita hortaref: ut in ſentẽtia pſiſteret: qđ q̃q̃ ſe iuueniliter in com
miſſo ad Sarnũ plio erraſſe erroriſq pœnã dediſſe nõ negabat: tamẽ ſi ce
leriter petita ſibi ſubſidia ſubminiſtraref: fore nõ dubitabat: qñ breui res
ſuæ ex magna calãitate ad meliorẽ fortũam uerterẽt. Pollicebaf pterea epi
ſtolis núciis legibusq ſuis oĩbus. quos nutátibus regni ſui rebꝰ ſæpe ad Frã
ciſcũ mittebat. ſiunq̃ ad priſtinã rediret fortuna q̃diu rgno ĩcolúi uixiſſet
ſemp ita ſe tot ĩmortaliũ beneficiox memorẽ futurũ: ut ĩgratitudinis ui
tio nunq̃ dánari poſſet: & ſi forte ergo Franciſcũ dignã meritox gratiã red
dere neqſſet: cũ ætatis iure poſt eũ ſupuicturus eſſet: qđ patri nõ potuiſſet
liberis ubi opus eſſet: cumulatiſſime relaturũ. Frãciſcus: & ſi eũ ĩprudẽtiæ
accuſabat: q ita temeſ nõ tá ſuas: q̃ ſocix res fortunaſq ſũmũ ĩ diſerimẽ
adduxiſſet: tamẽ oĩbus remediis illius periculo q̃celerrime occurrẽdũ puta
uit cũ amici pſertim officiũ eẽ iudicaret: ĩ aduerſa magis q̃ ĩ pſpera fortũa
beneficiũ cõferre petẽti. Itaq & regẽ ipſum ut bono eſſet aĩo: ſeſe illi nũq̃
defutux recipiẽs adhortaf: & Pium põtificẽ Sarnẽſi clade exterritũ cõſilii
q ĩcertũ: ut erga Ferdinãdũ ĩ offõ pſeueraret: lr̃is núciiſq cõfirmat: Deĩde
pecuniá nõ paruã: & Roberthũ Sáctoſeuerinatẽ ad eũ cũ eqtatu ſũma celeri
tate pficiſci iubet. Hæc dũ ĩſigni ppe Ferdinãdi calamitate ĩ cápania gerũt
ĩ bruciis quoq: unde accerſitis ĩ tãto rex diſcrimine frequẽter auxiliis ma
xĩe ac ppediẽ ſubleuari expectabat: res nõ meliore fortũa geſtæ. Picinino. n.
q uti ſupra docuimus: Aternũ amnẽ trãſierat: & oĩa circúquaq p regionẽ
pter ea: quæ campani pſidio tenebant: hoſtiũpõtati ſubegerat. poſt Sarnẽſẽ
pugnã ppẽſior quodam dedititiox ſtudio magnis copiis auctus recẽtiq Io
hannis uictoria ĩſolẽs: qua ierat rediens nõ longius ab Alexandri Frederici
q caſtris paſſibꝰ mille in edito colle cõtra Sanctũ fabianũ ponit caſtra fir
mat. Quare incolis qui proximi erant. & paulo ante Alexandro ſeſe dedide
rant: mox deſciſcẽtibus noſtri milites magna ex parte cõmeatu pabulatiõe

que prohibentur. Inter bina hæc castra planicies intercedebat non admodū patens. Huc militibus utrinq; haud magno numero primo biduo cōueniē tibus: leui ꝓlio pugnari coeptū ē. At die tertio q fuit ad decimū kal. Iulias: posteaq̄ eo ab picinino uentū ē: eius milites multo maiore numero q̄ antea in cā planicié descendere coeperūt: eo ꝯsilio: uti postea cognitū ē: ut pulsis inde uno īpetu aduersariis mox aut in ipsa castra irruerēt: aut tumultuātē exercitū ī planicié traherēt: qđ ubi aīaduertit Alexāder: ná Fredericus inua litudinis cā tabernaculo se cōtinebat: extéplo iubet armari exercitū: & ī acie cōsistere. Deinde ne planicie ab hoste occupata: ad castroꝝ munitiones clau straq; dimicarēt: qđ cognoscebat & sibi & uniuerso exercitui ꝓpter hostiū multitudinē nō minus piculosum q̄ ignominiosum fore: prioribus īperat: ut hostes q iá in planicié cōspiciebāt: acriter īuaderēt: nec ab īsequēdo desi sterent: donec eos collis usq; radicé ultra fossam: quæ planicié a colle diui debat: repellerēt. Quod cū nō multo labore factū esset Picininus & magno copiarū numero & loci opportunitate frætus: qppe q ꝓpter decliuitatē sibi æquus: hostibus uero periniquus esset: & ob id ipse hosté ꝓmere: nec præmi posset: īstabat audētius: ut fossa superata: quæ multis locis facile trāsiri po terat: æquis cāpis cōfligeret: cū nō dubitaret: quin eo die uel de hostibꝰ uic tor euaderet oīno: uel integro exercitu in castra rediret. Alexāder cōtra: co gnito periculo: diffisus castroꝝ munitionibus: si ī planū hostis descēderet: mādat ꝓcipue Bosio fratri oīum fortissimo & plærisq; aliis eqtū ꝓfectis lō go rei militaris usu ꝓclaris: quoꝝ uirtuti maxime confidebat: ut ueterano rum militum robore insignium cohortibus stipati singula singuli fossæ uada seruātes fortiter pugnādo uim hostiū trans fossam sustineret. Qua re orta acri ac pdenso pluribus locis certamine: fit magna ubiq; equorū stra ges: ubiq; hominū cædes. Sed de Alexādri exercitu ob pedestrē multitudinē qua hostis ut supra demonstrauimus: plurimū abūdabat: multo plures ca debant: idq; potissimū accidebat: qđ sagittarii p uirgulta uepresq; dispositi e supiore loco iacula tæla & oé missiliū genus cōiicientes p multos multis uulneribus equos uiroſq; cōfodiebāt. Pugnatū é eodem loco a uigesima ad tertiā usq; noctis horā enixissime atrocissimeq; q̄tū nunq̄ antea ducū nroꝝ memoria duobus magnis īter sese collatis exercitibus neutrā in partē incli nāte fortuna nō pugnādi diuturnitās: nō uiroꝝ uulnera: nō frequēter cadē tium corpora: nō īsignis equoꝝ calamitas nō noctis aduētus: nō tenebræ: cū duces hinc atq; inde crebris funalibus obstinate uterent: ea nocte ꝓliū diri mere potuerūt: ducibus utriusq; altero fossam trāsire: altero ne trāseat: for tissime ptinacissimeq; cōtēdētibus. Sed picininus postremo: cui & pgere ī ꝓ lio & referre pedē collis munimēto erat potestas: ubi nec hosté obstinatissi me accerrimeq; in fronte repugnātem fundere abmouereue loco posse: nec suū minus quā aduersantē exercitū defatigatū ac ꝓpe cōfectū uideret: rece ptui cani iussit. Itaq; ab utraq; pte sedato ubiq; tumultu sedatoq; dimican tium furore ad multā noctē ī castra reditum ē: Desyderati sunt ī ea pugna utrinq; uiri fortes ꝓmulti: sed ex multitudine multo plures cecidere. Nuda tus est Alexādri Fredericiq; exercitus eqs ꝓlio cōserēdo idoneis poene oīb⁹ Nā fuere qdē ppauci milites: q p uicissitudinē nō manus eo die cōseruerīt. At q exercitus nī ob eas: quas cōmemorauimus: causas lōge nobilioré equo rum præsertim cladē accepit: Nā adeo fere q̄sq; in stationes lassus cōfectus q; rediit: ut susi ꝓfligatiq; oēs uiderent. Fuerūt aūt nōnulli: q & si castris p sidio ab Alexādro destinati erāt: tamē pspecto ī quāto discrimine exercitus uersabat: collectis raptim sarcinulis castrisq; relictis sese fugæ mandarunt: nec ab itinere prius cessarūt: quā Truento supato ī firmanū agrū puenerūt Inter reliquos aūt: q militiæ munus eo die pstrenue fortissimeq; obierunt: Bosius Sphortia Marcus Antonius taurellus Iohánes palauicinus ex scipiōe Bartholomæus quarterius egregii extitere ueluti ii: q ab initio ad ꝓlii usq; finem semp primi ī fossæ labris īter mille tælorū ictus milleq; pilorū cus pides uersantes nunq̄ nisi in equoꝝ aut interemptorū aut labore cōfectoꝝ

cõmutatõe pedẽ rettulere: qua re ꝓximis militibus ptĩ ꝓpria uirtute: ptim ignominiæ metu fortiter ꝓsistẽtibꝫ: & tardatus ẽ hostiũ ĩpetus: & ui magna ubiq; repressus Hoꝝ sane ꝑcipua uirtute: ꝑter summá Alexádri ĩ admĩstrá do ꝫficiendoq; celeritaté ac ĩ ꝓuidẽdo sollertiá prudẽtiáq; singularé ferua tũ eo die exercitũ ferũt. Piciniũ ét cõtra ĩter ꝓliátes ceruice iermi nũc hos nunc illos adhortádo ad pugná ĩpellẽdo tardos ignauosq; ĩcrepando arma tæla colubrinasq; submĩstrádo ab nostris sæpe uisũ. At cũ multa uno tpre Alexádri animũ táto accepto detrimẽto q; diligentius aptiusq; die postero cognitũ ẽ: nõ mediocriter ꝓturbarẽt: illud magis oĩbus unũ premebat: qđ nec ibi manere áplius: nec inde tá ꝓpinqs hostibus sine magno oĩum periculo abire posse ĩtelligebat: cũ eqtes fere oẽs amissis eqs pedibus ire cogerent & magnus ꝑterea militũ numerus multis acceptis uulneribus laboraret: in tot difficultatibus placuit ĩsequẽti nocte magno silẽtio toto exercitu discedẽ. Itaq; extinctis ubiq; ignibus ꝑmissis sauciis ĩ pedimẽtisq; oĩbus de quĩta uigilia ꝑ noctis silẽtia: inscientibus hostibus: iuxta maris littus ierũt: nec prius ꝫstiterũt: q̃ ad Truẽtũ puenerũt: ibi loco tuto locatis castris reficiẽdũ resarciẽdũq; ab tot incõmodis exercitũ sũma celeritate curarunt: ad quas res cõficiẽdas nõ parũ ꝓfuit missa eo celeriter ex Roma Mediolanoq; pecũia. Terruerat miꝝ ĩ modũ põtificẽ nõ minus ꝓdũ ad sanctũ Fabianum nouissime factũ q̃ q; fuerat paulo ante ad Sarmũ ĩfeliciter cõmissũ. Qua re multis ét Romanæ curiæ suadẽtibus uiris primariis: de deserẽdo Ferdinádo agitaꝫ aĩo cœpit: qđ cũ ĩtellexisset Frãciscus: ita illius animũ confirmauit: ut se in susceptο bello ad certá usq; firmáq; pacẽ perseueraturuꝝ affirmauerit. Piciniꝰ uelut ĩ brutiis quoq; uictor ĩ Teatinos reuersus: q; ꝑ ea loca Ferdinádo reliquũ fuerat: ꝑter urbẽ a cápano ciuibusq; defensá ad deditionẽ cõpleuit Cæteꝝ: cũ aliquádiu eoꝝ agros depopulatus: ipsi ét urbi multa ac uaria detrimẽta ĩtulisset: uisũ ẽ nõ tá ei uel maxĩe cupienti q̃ Iohanni Tarentinoq;: quoꝝ ĩperio oĩa gerebant: ut relictis regni finibus ĩ aggꝝ romanũ aduersus pontificẽ exercitus celeriter traduceret: quo ex brutiis bello ĩ alienos fines translato & miles ꝑda opulenta ditaretur: & Pius ab Ferdinádi auxiliis facilius auerteret: Itaq; circa autumni tẽps Piciniꝰ q̃ maioribus põt cõtractis denuo copiis ꝑ pelignos Marsosq; apẽninũ transgressus ĩ Teatinoꝝ agrum primũ irrupit. Nõ nulla prĩo aduentu ursinoꝝ municipia ĩfirma ui capta diripuit: quædá territa ꝑ deditionẽ accepit. Iacobꝰ Sabellus q plura ĩ Sabinis oppida possidebat: sponte ad eũ defecit. Quare multis cis transque anienẽ flumẽ longe lateq; excursõibꝫ factis: oĩa ꝑ regionẽ tumultu & trepidatõe ĩgẽti ꝑmiscebant. Iamq; nõ minus Romæ ac Tiburi q̃ reati trepidatũ. Impuri & pditi hõines rerũq; nouarũ cupidi: ubiq; seditiõibus cõspirationibusq; studeẽ: & de ꝓdẽda patria cládestina ĩter sese cõsilia inire coeperũt. Quod & senis lõga: ut supra diximꝰ: põtificis cũctatõ & nimia peccádi licẽtia: nullo q; repugnante hosti relicto ꝑ ea loca ꝑsidio: maxĩe faciebãt. At ubi Alexãder Fredericusq; de tá repẽtino ĩopĩatoq; picinini ex brutiis discessu certiores facti sunt: re diu ĩ cõcilio cõmunicata: uisum ẽ deniq; oĩbus: potius hostis ausibus occurrẽdũ q̃ in cápaniá quo ab Ferdinádo post Sarnẽsẽ pugnã ĩcredibili studio accersebãt ꝓficiscẽdũ. Existiabãt. n. id q; erat: nisi q̃ primũ eiusmodi picinini conatibꝫ obstaret futuꝝ: ut cuncta illi Romæ ex ĩpia succederent: quo nihil erat ad celeré Iohannis Tarẽtiniq; uictoriá eo tpe magis opportunũ nihilq; utilius. Ex Asculano igit uere castra mouẽt. ac ꝑ picẽtes & quos sibyllæ uocant mõtes ĩ Nursinos: superatis apennini iugis descẽdẽrũt. Deide ꝑ lapidosos difficilesq; mõtes magnis dimẽsis itineribus ĩ reatinos cãpos puenerũt: quoꝝ aduẽtu mox oĩs repressus ẽ hostis ĩpetus: magni agrestiũ tumultꝰ hostiúq; populatões: & oẽs demũ tumultuarii eaꝝ. quas diximus: urbiũ motus sedati. Amissa ursinoꝝ castella nõ multo negotio recuperata. In sabinoꝝ fines iuasionibus undiq; factis cuncta Iacobi Sabelli oppida ptĩ tormentorũ ui expugnata: partĩ obsidione in põtificis ptãtẽ redacta: ꝑter duo tãtũmodo colubriũ & Asperã: quæ erãt Iacobo ipsi ꝑcipua z

& magno picinini p̄sidio Siluestro Iucino p̄fecto: munita & intacta ob sup uenientē magnis hymbribus hyemē ab ducibꝫ relicta: qbus rebus picininus cū reliquo exercitu quo uenerat itinere: ī brutios hybernatū redire coactus est. Nec minus pōtifex eadē de cā suas auxiliaresq; copias ī ꝓpīquas Romæ urbes atq; oppida hyemaꝝ dimisit: atq; hac tanta rerū nouitate difficultati busq; ꝑteritus denuo scripsit ad Franciscū: orto ī ipsius Romæ urbis por tis ac ꝓpe uisceribus bello neq; laboranti Ferdinādo regi amplius subsidia subministrare: neq; se ab ītestinis perfidorum īsidiis tueri posse ob id opor tere ab eo maiora e lōgobardia auxilia mitti: qbus non nullorū insolentiā atq; temeritatē cōprimere & bello pœne domestico se liberar̄ posset. Quod nisi fieret: ne ipse una cū ecclesiæ p̄rimonio pereat: fore sibi necesse: ut alia suæ saluti ecclesiæq; rebus consilia sumeret. Quare Frāciscus: & si tāta pō tificis ignauia atq; īconstātia nō poterat non cōmoueri: qđ eū hēret ī tanto gerēdo bello sociū q quottidie plus molestiæ plusq; negotii daret: q̄ ipsi ho stes: tamē cū oīa Ferdinādi cā æquo aīo sibi ferēda cēseret: ad eum ut bono esset aīo: Romāq; rediret: adhortatus est q; oīa ꝓpediē ita esset ꝓuisurus: ut tuto uiuere posset: misitq; ꝓpterea cū duabus p̄torianis turmis Donatū Me diolanēsem q se Alexādro adderet. Hæc ī brutiis Sabinisq; gesta. In cāpania uero hūc annus p uariā belli fortunā exitū habuit: ut ex cāpano agro autū ni tpe nondū exacto ab hoste in appulos reditū ē: exercitusq; in hyberna di stributus: Ferdinādus refecto q̄uis ægre præ reꝝ inopia milite: & Roberthi Sanctoseuerinatis quē ab Frācisco ad eū auxilio missū diximus: recēti Nea polī aduētu tātos spiritus resūpsit: ut educendū sibi non dubitaret. Qua re coacto exercitu: Argēsinos primū: deinde Arpos: quoꝝ oppida: cū & loci na tura & opere munitissima sint: ī Appuliā ex cāpania iter pro tēporū condi cionibus & p̄cludūt: & aperiūt: ī hostiū fere cōspectu obsedit: hos cum non parua tormentorū ui p magnā hyemis accerbitatē diu oppugnasset: p pac tionē tādē ī deditionē accepit: qbus receptis: multa circūquaq; oppida: qbꝫ propemodū Neapolitani p̄mebant̄: ad regē uolūtariis animis rediere. Ea ad ducti Lucas & Roberthus Sāctoseuerinates: quos post Sarnēse p̄liū ad Iohā nē metu desciuisse ostēdimus: ī pristinā regis fidē reuerterūt: quoꝝ p fines patefactus in Cusentinos itineribus: q uti demōstratū ē: ad hostes defecerāt arce ī regi fide p̄sistēte: misit eo Ferdinādus post suū ī hyberna reditū non exiguā militū manū: Luca Sāctoseueriatæ & Robertho ursino ducibꝫ: q ar cē Cusētinā īgressi urbē nobilē atq; opulētū & calabroꝝ caput ī p̄dā uerte runt.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER. XXVIII.

INitio insequētis anni: cū oīa Genuæ qeta esse uiderent̄: & de bello secura iā ciuitas negotiationi ītēderet: q; magnæ hostiū uires magnaq; ducū īgenia priore trienio facere nō potuerūt quies otiūq; discordias peperit: exhausto tot classibus tot p̄te ritorū tēporū bellis: ærario ciuitas publicæ pecuniæ īopia la borabat: nam ita oēs īueniēdaꝝ pecuniaꝝ uiæ p̄classe erāt: ut qeqd ī annuos urbis sūptus īpendebat̄: ex priuato ciuiū cēsu peteret̄. His igr̄ quotidianis sūptibus fessi ciues quærebāt auidius: siqua publicæ habē dæ pecuniæ uia reperiri posset: qua ītolerādo tributurū onere uel liberarē tur: uel saltē leuarent̄. Fuere q uectigalia quædā noua decernerēt: ut ea pe cunia ī publicos usus erogaret̄. Huic sentētiæ oīs nobilitas omnesq; ditio ris fortunæ ciues assentiebātur. Contra plebs repugnabat: uociferabat̄q; ni hil hoc aliud esse: q̄ ut onera quæ diuites paupesq; simul p̄ferr̄ cōsueuerāt in solos pauperes relinquerent̄. In hac cōtentione cū illi nunc arte blādisq; nūc asperis uerbis plebē ī suā sentētiā trahere conarēt̄. Plebei nequaq̄ assen tiētes: murmure querelisq; urbē replere atque incēdere. Concilia inter sese

habere: regiũq; p̃sidẽ orare: & obtestari: ne pauperes tãta ĩiuria affici patere
tur. Hoc mõ paulatĩ odia succrescere plærisq; irarũ fomẽta subministrãti
bus: q uel odio regiæ dominatõis uel ptiũ studio nouis rebus ĩtendebãt. Ve
rũ cũ sit oĩs eiusmodi multitudo sine duce abiecta clamoribus tãtũ sæuiẽs:
nihil ĩ urbe periculi ĩminere putabat: nisi additæ essent aliæ seditionũ cãe
Erant Genuæ nõ nulli & genere & opibus clari: quos respu. ob eoꝝ pluria
merita: uectigaliũ tributorũq; ĩmunitate donarat. Hos ẽt ut onera ĩ plures
diuisa tolerabiliora forẽt: uolebãt cõtra fidẽ publicis oneribꝰ obstrictos eẽ
affirmãtes æquũ esse: ut quẽadmodũ oẽs pari honorũ cõmodorũq; benefi
cio uterent: ita ẽt labores oneraq; pferrent. Erãt & hi quoq;: quos ĩmũes uo
cant: regi fideles: & ob id modeste ꝯtradicẽti bus respõdere: sed p̃sidẽ admo
nere: instare & obsecrar: ut ciuiles discordias sedaret. datisq; insup ad regẽ
lr̃is p̃cabant: quo rẽ oĩbus sæculis inauditã reiiciẽdã. Vbi nihil ꝓficere rẽq;
urgere uiderũt: apte iã renuer & cõicato ꝯsilio oẽm cãm suã tuebant. Plebi
deinde psuadere cœperunt: cõem esse cãm: cõem iniuriã: cõiq; consilio tuẽ
dã. Plebs igit horũ consiliis subnixa: non lãguide ut prius: sed audacins ob
sistebat. Conuocabatur fere quotidie senatus ac ex oĩ ordine ciues: ibiq; di
sceptationibus tp̃s terebat. Iã agebat nonus martii dies: cũ plebei magistra
tus destinatũ ĩ locũ cõuener: super his cõtrouersiis deliberaturi: Ibi cũ sine
ordine: ut uulgi mos ẽ: sniæ dicerent pluresq; essent: q nobiliũ ĩiurias que
rerent: quã q turbulẽtis rebus remedia adhiberẽt: multis ut supra diximus
nouãdaꝝ reꝝ cupidis cõcitatiõibus: ferũt iuuenẽ obscuro loco natũ & ĩter
obscuros ẽt incognitũ clamasse: Nõ opus esse consilio: has gladio contẽtões
eẽ dirimẽdas: statiq; his dictis prosiliisse & ad arma conclamasse: qua tamẽ
uoce nullus tũc ĩ urbe motus factus est. Sed ubi ea ĩ Burgo beati Stephani
audita uox ẽ: seditiosissimus qsq; & q nouarũ rerũ auidi erant: arma corri
piũt: ĩpositoq; ĩ uicinus turres diui Andreæ p̃sidio palã principio regiũ no
mẽ inuocãtes: dissimulabant cõtra regiã dignitatẽ haud sũpsisse arma: sed
ut ab ĩiuriis sese tutarent. Constat exigua adhuc manu tumultũ sedari po
tuisse: si ĩ ipo initio p̃ses uulgi furori: uti sæpe ei suasũ fuerat: occurrisset.
Sed prĩo missi sũt: q ĩtẽperãtes multitudinis aĩos rõne mulcerent: & p oẽs
urbis uicos ꝓfecti: cæteros ne arma caperẽt: ꝓhiberẽt. Interea armatoꝝ p ur
bẽ numerus augebat: supueniẽte deĩde nocte: oẽs disposito metu: arma sũp
sere. Postq̃ illuxit: p̃ses tantũ ĩ urbe accensũ ignẽ extingui non posse ratus:
nec tutũ esse: tãtã multitudinẽ p̃lio aggredi: cõposito agmine: ĩ arcẽ castel
leti se recepit. Nec tamẽ deerant: q hortarent: ut arma deponerent: sed inte
rĩ superuenerunt tũultuaria cũ agrestiũ: manu Paulus fregosus genuensis
archiepiscopus & Prosp adurnus: qbus urbẽ ĩgressis oĩs cõponẽdæ rei spes
sublata ẽ: pulsisq; in arcẽ gallis: fregosa adurnaq; factio de ĩperio certabãt:
& cũ ĩ pluribus p urbẽ locis dimicatũ esset: oẽsq; ĩtelligerẽt illũ uictorẽ fu
turũ: q arcẽ obtineret: utraq; factio oĩ studio contẽdebat: castelletũ in suam
rediger potestatẽ: utq; postea ab nõ nullis firmatũ est: opa familiæ spinu
læ: quæ simul cũ reliqua nobilitate oĩ ope regiis rebꝰ obnixe fauebat: factũ
ẽ: ut adurnus: inito clã fœdere: cũ gallis consentiret: statutũq; ĩter eos fuisse
fert: ut hinc Prosper cũ suis ĩde galli Paulũ adorirẽt. Deinde fusa pulsaque
factione fregosa: ciuitas iteꝝ regio p̃sidi traderet. Id uerũ ne sit: nõ habeo
cõpertũ: plerisq; tamẽ nõ ĩcredibile uidebat: cũ multi p̃sertim metu: ne si
Paulus ĩperio potiret: fraternũ sanguinẽ ulcisceret: & negatã Petro fr̃i pecu
niã repeteret: illũ magis magisq; metuebãt. Certũ tamẽ est: Paulũ ea suspi
cione territũ noctu cũ paucis in ꝓximos montes aufugisse: rerũ exitũ expec
taturũ. Vbi uero dies uenit: fregosæ factionis fautores nũc hos: nũc illos ap
præhendere: plurimorum aĩos cõciliar: Dolos inesse p̃dicar: & oĩa quæ age
rẽtur in plebis pniciẽ ab nobilibus agi ꝓnũciare: qđ expulsa fregosa factõe
adurna facilius expelleret: repositoq; regio statu: exilio carcer cædibusq; in
plebẽ sæuiret. His in uulgus disseminatis rumoribus oĩs repẽte populus ar
ma resumpsit: utq; oĩa cõmuni cõsilio pari spe æquatoq; piculo ge z ii

rerentur: conuocatis pmiscue oībus plebei noīs: quos artifices nomināt: deli
gunt uiri octo qbꝫ ſuma rerū oīum poteſtas tradita ē. Hi primū oīum iuſſe
runt urbe Proſperū abire. Dein cū oēs expugnandā arcē cenſerēt: ſeſe operi
accingebāt. Inter hæc inita p internūcios cōcordia fregoſus adurnuſqꝫ: nul
lo repugnāte: in urbē rediere: aduocatiſqꝫ ī concionē pro more pīæ trecen
tis ꝓpe ciuibus: pſente fauenteqꝫ Paulo: deligit genuēſiū dux Proſp adurno
Cōpoſitis p hunc modū ītер duas iādiu æmulas factiōes rebus cōi oīum ꝑſi
lio arcis obſidionē aggrediunt. Et quoniā his nō tā deerāt pecuniæ q̄ pere
grini milites: cū nec hæ genuēſibus: ciuitate oī nōdū idē ſentiēte: uires eēnt
ut cōtra potētiſſimū regē oppugnādæ arcis ſitu muro pſidioꝫ munitiſſiæ
ſūptibus diu ſuppetere poſſent: & ob id ad alienā opē cōfugiendū eēt: ad Frā
ciſcū Sphortiā mittunt rogatū eaꝫ rerū auxiliū: quas ad expugnādā arcem
uſui fore putabant. Franciſco q iā de repentino motu factus erat certior: eo
gratior iucūdiorꝫ ea petitio fuit: quo aptius cognoſcebat in ſua eſſe ptāte
Gallicā gentē Ferdinādo ſibiꝫ infeſtā ex ora liguſtica pellere. Et quāq̄ ītel
ligebat id negotii multis de cāis potius ad Ferdinandū uelut armis a gallis
laceſſitū q̄ ad ſe ptinere: ipſūꝫ iuſtius amicoꝫ cām aduerſus cōes hoſtes tue
ri poſſe: tamē quoniam nec pecunia ille tanto bello pīſſus ulla nec milite eo
tpe iuuare eos ualebat: rē ipſe eo aīo āplexus ē: ut nihil ad eā conficiendā ſi
bi ptermittendū putaret: & tāto libētius audaciuſqꝫ genuēſis populi aduer
ſus Karolū regē cām tuēdā ſuſcepit: q̄ ſciebat Ludouico eius regis primo
genito quo cū anno ſuperiore Philippi burgundionū ducis īteruētu amici
cia non uulgarē inierat: ſe rē non mō gratā: ſed gratiſſimā factuꝫ. Is enī cū
minus eo tpe paternis īperiis obtēperaret: apud philippū agebat: cuius etiā
opera Frāciſcus cū Ludouico ipſo poſt inchoatā ītер eos amicicia fœdus p
cuſſit. Hortabaf Frāciſcū ꝓpterea Ludouicus quo pīi lohānisqꝫ andegauēſi
cōſobrino ſuo magis incōmodaret: ut genuēſes ab illorū īperio ſe iūgi auer
tiꝫ curaret. Itaqꝫ & pedites Genuā pficiſci iubet āplius mille: & Thomam
reatinū eo legatū mittit: q̄ & arcē expugnādā curaret: & Paulū Proſperūqꝫ
ī amicicia contineret: pecunias ītē mittere nō ceſſauit: qbus milites ī ea op
pugnatiōe aleret: q̄ ſane durā ac diuturnā foꝛ accepat. Primū Genuæ ex ci
uiū cēſu ſtatuta legibus quot ānis publica īpenſa exigit: cōflatiſqꝫ magnæ
molis bōbardis muro p urbis uicos educto: ne erūpere ī urbē obſeſſi poſſēt
cuſtodibuſqꝫ circūquaqꝫ diſpoſitis obſideri ſūmo ardoꝛ arx cœpta. Teneba
tur ab gallico pſidio pter caſtelletū pmunitū diui Frāciſci tēplū: quo in lo
co ſtabat lectiſſima trecētoꝛ peditū manus armis egregie īſtructa & aīo ī
quodcūqꝫ periculū pacata unde crebræ in urbē eruptiōes fiebāt: & pīærūqꝫ
p munitiōibus acriter pugnabaf: īterdū Scorpionibus Catapultis Colubri
niſqꝫ obſidētes eminus īpetebanf. Baliſtis pterea bōbardiſqꝫ tecta cū īcolen
tibus ipſis ruebāt. Quapropter quottidie uulnera & magnæ hominū cædes
ante oculos erāt: ex quo cognita potiūdæ munitiſſimæ arcis difficultate in
ſola obſidione ſpes poſita uidebaf. Et tamē cōtra: ne obſeſſis q̄es daref: bō
bardis miſſilibuſqꝫ quātū ex turo licebat oppugnabanf. Miſſus eſt ſub idē
tps contra Sauonā exercitus: q̄ ubi urbē firmo gallicoꝫ pſidio ſeruari: Sauo
nenſeſqꝫ ī fide pſtare cognouit: irrito conatu Genuā rediit: ſed rurſus orta
ē inter Paulū Proſperūqꝫ diſſenſio: oīa n. delatoꝛ cā ſuſpicionis plena erāt.
Itaqꝫ delatis p Proſpeꝛ ad Thomam legatū aduerſus fregoſos clā querelis
Franciſcus cuius nutu oīa Genuæ agebanf: Paulū ad ſe Mediolanū uocat.
Proſp aduerſariꝭ metu liber maioribus uiribus obſidionē īſtaurauit: ma
ioreque diligētia oīa obit. Carolus frācoꝭ rex: cognita genuēſiū defectione
cōparari in Lugdunēſibus Vienēſibus q̄celerrime exercitū Genuāqꝫ ſubſi
dio obſeſſis ꝓperaf iubet & Renatus īſtructis nauibꝫ longis decē poſt quar
tū fere obſidionis mēſem Sauonā applicat: ac eodē fere tpe ex ulteriore gal
lia exercitus eo puenit: erāt terreſtres copiæ: ut a probatiſſimis auctoribꝫ ac
cepimus: ſupra ſex millia & omnes equeſtris ordinis erant thorace & galea
tecti: & pter nauales ſocios Renatus pedites circiter mille triremibus īpoſue

rat:additi sunt plæriq; genuēsiū nobiles:q̄ metu Sauonā abierāt:nō exiguā peditū manū ducētes:quos aut mercede conductos hēbāt:aut beneficiis ob noxios contraxerāt.Bidui spatiū reficiēdo militi consultādisq; rebus datū ē.Oībus deinde paratis:Sauona terra mariq; mouētes in ipso itinerē Viraginē oppidū nō multo labore expugnāt.Genuēses audita tantarū uiriū fama timor īgens īuaserat.Vbi uero tantā multitudinē & terra & mari cū Renato rege magis appropinquarē.Viraginēsesq; oppidū expugnatū Genuæ allatū ē:tū demū cōcursare p urbē:mō curiā cōplere:mō p uicos sine ordine discurrere:& ut ī magnis timoribus fieri solet:ad oēm rumorē trepidare. Animaduertebāt multi q̄ difficile futurꝝ terra mariq; uno tp̄e magnis irruentiū hostiū uiribus posse resistere:p̄sertī inter sese populo dissidēte: multisq; insup ex ciuitatis prīoribus regias ptes sequētibus.Illud ēt magis magisq; famā uirtutēq; hostiū augebat:q̄ feri īuictiq; esse uiri & belli peritidicerenť:& q pro gloria uitā contēnerent.Itaq; in tāto rerū timore atq; discrimine:Frācisco cui oīa nota erāt: & augeř ex suo milite quas ante Genuā copias miserat:non uidebať:ne maiore ira duos in se reges concitaret: quāuis Marcū piū carpēsē eius cōsilio atq; pecunia cū e qtatu genuēses magna celeritate ī urbē accersissent:unicū remediū putauit:ut īter Paulū Prosperꝝq; renouata rursus cōcordia:Paulus ipse Genuā reuocareť:qbus de bello gerēdo simul cōsultātibus uisū ē utile:p̄ter eas pecunias:quæ e Mediolano mittebāt:alias conqri:quæ in sūptus publicos satis eē putarenť:& quoniā sine magistratuū decreto exigi tributa nō poterāt.Prosper triginta ex ditioribꝫ retentos ciues & ī uincula coniectos pecuniā ut quisq; p facultate conferret obstinate cogebat:quorꝝ ī numero erāt multi nobiles ac ex popularibus nō nulli oēs qdē & genere & opibꝫ clari ac ex iis plæriq; adurnaꝝ ptiū beniuoli.Sed ferūt id Paulū Prospero psuasisse:ut illata p̄stātibꝫ uiris īiuria adurnū nomē execrabile in urbe redderet.Sed tāta fuit eorꝝ: q retēti erāt:patiētia:ut neminē fuisse credať:q oīa pati potius nō maluerit quā pessimo & inaudito ad id tēporis exēplo pecunia sese redimere. Præter hæc Prosper naues duas onerarias:quæ ī portu stabāt:dispositis dominis: ī sua retinuit potestate:& ad fugā & ad quodcūq; effugiēdū piculū paratas.Deīde īter sese cōstituūt:ut Paulus cū electa ex oī populo iuuētute & Sphortiano milite: ī quo oīs spes uictoriæ posita erat:ī pximos mōtes cōsideret:phiberetq;:ne hostes ea pte aut urbē aggrederēť:aut ī arcē penetrarēt.Prosper cū reliquo populo tutādæ urbis:ne qs inde motus oriret: neue aliqs īpetus:neue eruptōes fierēt ab iis q ī arce erāt:curā suscepit.Hoc mō maiore metu q̄ spe aduentus hostiū expectabať:nāq; galli relicto Viragine p̄sidio pacato agmine ad Cornilianū uicū quinq; passuū millibus ab urbe puenerāt:quo Prosper Paulusq; cū magna populi pte & Marco Pio cū eqtatu occurrerūt:sed p̄liū inire nō ausi magna multitudine īsequētiū hostiū trepidi pauidiq; ī urbē rediere. Hostes igř:nullo repugnāte:Sācti benigni tēplū & circūpositos colles occupāt:Renatus ī uicino littoř sancti Petri ad arenā uocāt:iactis anchoris stabat.Certū est prīo aduētu capi urbē potuisse:si classis ī portum recta cursū tēuisset:admotusq; statim uno tp̄e mœnibus exercitus urbē īuasisset Sed siue reficere fessos milites uoluerint:siue aliquos excitari ītra urbē motus cōfiderēt:siue ut plæriq; credideř:id cōsilio opaq; eorꝝ ciuiū q ī castris erāt factū sit:quos patriæ caritas mouisset:ut sine ferro sine sanguine uictoriā adipiscerenť:positis castris eo die & īsequēti nocte qeuerūt.Postridie leuibus p̄liis p porta certatū est: genuēsibus plærūq; uictoribus animus in meliorē spē augebať.Biduo postq̄ eo uentū ē:ante solis ortū:exposito massiliēsi milite:īstructa acie:subire mōtē uniuersū exercitū Renatus iubet:ratus si montis cacumine hostes pellerenť:facili deinde ī arcē aditu se urbē sine piculo sine laboř r̄ceptuꝝ.Ipse e naui euētū pugnæ expectabat.Tripartito agmine īcedebant galli.Ante oēs leuis armaturæ milites cū sagittariorū pte p̄miserant.In secūdo agmine eos q bōbardulis Colubrinisq; maioribus quas uehiculis trahebāt:utebāť:& totius exercitus robur colloca z iii

uerant. Gregarius q̄ſq̄ miles: & reliqua nauibus aduecta & calonū lyxarūq̄ turba ī ſubſidiis ſequebanť. Paulus cōtra læuis ité armaturæ militibus ſagitariiſq̄ pire & nō cōgredi: ſed miſſilibus tantūmō hoſté laceſſeť iubet ſe cū delecta ex oī ciuitate iuuétute & Sphortiano milite ut erat ante ordinatu tū: ī medio monte cōſtitit: ut ſubeunté hoſtiū phalangé ex ſuperioř loco facilius ab arcis ingreſſu ꝓhiberet. Reliquá oēm multitudiné exp̄ximis mōtibus clamore & concurſatōe ꝓ loci natura terrere ab lateribus hoſtes īperat. Ex urbe ꝓſper: ut p̄lio æſtuque pugnátes defeſſi reficerenť: cōmeatū in mōtes cōportari curabat: & ad mař ſi forte claſſis īpetū faceret: iuuétuté arma tá reliq̄: contraq̄ obſeſſos copias ꝓté collocauit. Ipſe cū electis ex reliquo populo uiris ī ꝓtorio ad oēs īpetus paratus erat: iá galli eá planicié quæ in p̄rio colle ſpiciť: nullo obſiſtéte: ꝓterierát: & p ardua mōtis ſubeuntes primá genuéſiū acié: paucis uulneratis ꝓpulerát. Inde audacius ꝓgreſſi ſecūdá adoriunť: ibi acriter dimicatū: ſubmiſſaq̄ deīde ſecúda gallor̄ cohorte: p̄lium acrius crudeliuſq̄ iſtaurať. Genuéſes cū feſſis ac ſauciis ītegri ſuccederét: ex loco ſuperiore tæla coniciétes facile hoſté aut repellebát: aut retardabát. Cōtra galli & loci iniquitate & armor̄ pōdeř fatigati: æſtu quoq̄ & ſiti deficiétes: ægrius láguidiuſq̄ pugnař cœperūt. Iá ad meridié uſq̄ certatū erat: pari oīum piculo cū eo tádé certamé: ut plærunq̄ ī cōmittédis p̄liis fieri ſolet: deductú é: ut ex duobus aduerſis collibus q̄ cæteris ī excelſo mōre editiores eſſent: acriter pugnareť: hoſte utroq̄ illor̄ ſe muniméto tutáte. Nā hinc galli bombardulis Colubriniſq̄ frequétibus terrere genuéſes atq̄ e collis tumulto: ubi ſe uallo paulus & Sphortiano peditū robore protpre múierat: pellere conabáť. Inde paulus gallos cōfertiſſima acie ī colle p̄ſiſtétes catapultiſq̄ & oī miſſiliū genere: quor̄ Genuæ magna erat copia: e regione acerrīe īpetebat. Cōfligebať ꝓterea eodé tp̄e cōinus haſtis ī cōualle: quæ ītercolles erat: nō admodū lata fortiſſime cū nunc galli eqtes Sphortianos milites ad Pauli uſq̄ tumulū reiectos ſequereť: nūc Sphortianis rurſus reſiſtentibus & tælorū ui repulſi galli ad ſuos redire cogerenť. Cū ſic aliquā diu dimicatū eſſet æquo certamine dubiaq̄ uictoria: ſupuenerūt eo ex īſperato ī ipſo ꝓpe p̄lii furore tres ſoli ex Sphortianis peditū p̄fectis: Kalolus Cademuſtus laudéſis: Georgius dalmata q̄ apella q̄ uulgo Targetá dicunt: cognominabať: & Nicolaus epyro oriundus uiri fortiſſimi & rei militaris peritiſſimi & īter Sphortianos uirtute clariſſimi: quos iccirco Frāciſcus e Mediolano ad Paulū Proſpex̄q̄ miſerat: ut magná equitū peditūq̄ uim Tiberino brādolino duce: ab ſe ad genuéſes auxilio miſſá palá pronūciarét ī uulgus: & illor̄ ipſi opa ī bello uteréť: quā iuſſi erat: facerūt: adduntq̄ eas iá copias appropiquare: & multos q̄ procul ueniétes cōſpiciebanť: manu oſtēdebát: quos ipſi ex ꝓximis portiſeræ uallis uicis ſibi ex itineř aſciuerát: quo nuncio tāta ſubito oīum gratulatō fuit: tāta oēs lætitia cepit: tātaq̄ omniū aīos uirtus iceſſit: ut oēs uno tp̄e ac undiq̄ ſublato clamor̄ īgenti Sphortiánū ducalēq̄ nomé īuocantes in hoſtes ſúma alacritate īpetū faceréť: quē cū nec ipſi galli iá tātis clamoribo & nouo ut credebát: hoſtiū ſubſidio p̄territi paululū ſuſtineř potuerit: terga priores uerterūt: & q̄is ſubſidiaria acies p̄liū ſuſceperit: pugnāq̄ pauliſp redintegrauerit: tamé ab uniuerſa multitudine quæ ī mōtibus circúſtabat: pugnæ euétū ꝓſpectans clamor̄ terribili a multis lateribus facto cōcurſu: galli īpetunť: Paulus ante p̄rios ſuos hortatus hoſtes īſequi cædereq̄ iubet. Ita tælor̄ hoīumq̄ multitudīe obruti & timore laboreq̄ languētes: galli ī fugá uertūť: quos genuéſes Sphortianiq̄ milites p declíuū ad ipſum uſq̄ maris littus cædédo īſecuti ſunt. Ferūt Renatū regé: cū multi ſuaderent: ut fugiétes ſuos nauibus recipi iuberet: indignatōe ꝓmotū reſpōdiſſe: fugiétes p̄lio milites nullo pacto recipiédos eſſe: ꝓhibuiſſeq̄: ne claſſis littori appulſa quenq̄ exciperet ut oī ad claſſem ſpe reductionis ſublata æquatoq̄ omniū diſcrimīe ad reſiſtédū ꝛſtantiores & ad ſubeúda picula paratiores eſſent. Sed ne id qdé cōſilii q̄q̄ iá uictis ꝓfuit. Deletus é exiguo tp̄is ſpatio ad internitionē exercitus omnis. Cæſa ſunt

ab agresti & immani multitudine populoq; genuēsi:ut postea Frāciscus ab uerissimis auctoribus cognouit:ex gallis duo millia supra qngētos : quorū cadauera cū die postero pluribus locis nuda humi iacētia repirenť:fueř ab sepeliētibus diligētissime enumerata:p̄ter eos q cū nādo graues armis naues peterēt:unda exceperat:quiq; ad necē uulnerati cōmiseratōe multorū & eorū p̄sertim:q militarē disciplinā ꝓfitebanť:aut ī urbē aut ī ꝓxima extra urbē ædificia sæmianimes relati sunt:quo ī tanto occisoꝝ nūero fueř multi cū nobilitate tū rebus gestis uiri īsignes.Reliq ad unū oēs capti & spe redēptionis seruati.Ex genuēsibus tres aut quattuor ad sūmū ī ipso pugnæ initio interēptos:uulneratos cōplures ferūt.At uixdū ꝑta uictoria fuerat:cum noua ciuilisq; cōtētio orta est:& occulta pectoribus odia emersere.Prosper ueritus id:qđ paulo post euenit:misit statī:q fregosos prohiberēt: ne urbē īgrederenť : & Mediolanēsem peditatū obæratos fautoresq; suos ad eū ire edicerēt:qđ ubi Pandulphus Pauli fraterꝑsensit:piscatorio lēbo celeriter faro traiecta:ꝑ angustias portus ī urbem penetrauit:& nō multo post Paulus quoq; mari urbē ingressus fr̄i se adiūxit.Prosper denūciari fregosis iubet : urbe excederēt.Illi primū moleste respōdere si ita Prosper uelit se abituros sed ignorare qd cāæ sit:cur inita paulo tāta inter sese cōcordia & tāto suo suoꝝq; ꝑiculo parta uictoria ita repēte patria pellanť. His atq; aliis uerbis cū tp̄s tereret:Bartholomæus auria lābæ filius q in regia naui erat: ubi actum esse de gallis uidit: duabus triremibus ī portū uectus expositisq; naualibus sociis collectisq; clientū qbusdā:non paruo fregosæ ꝑti adiumēto fuit. At Prosper Carolo fratri cū parte copiaꝝ Paulū adoriri iubet . Itaq; cū pugnatū eēt aliquādiu:uictor apparebat adurnus:fuissetq; ut fert multoꝝ opīo:nisi Mediolanēsis cohors p̄lio abstinuisset:neutri ꝑti ꝓpēsior:īcerta q dē illa uter de ciuitatis prīcipatu ī tāto reꝝ motu cōtēdētiū futurus esset uictor:Thoma legato p̄sertim absente : & p̄fectis oībus unū se tātū scire asserētibus:Mediolanēsiū ducē factionē utrāq; diligeř:& pulsis Genua gallis qcunq; urbis principatū obtinuerit:eū in amicoꝝ numero habiturū: tanto adurnus p̄sidio destitutus:urgētibusq; fregosis : paucis comitātibus fugiēs urbe excessit.Quare uictores:resistētibus nullis:fregosi mox urbis totius īperio potiti sūt:declaratusq; ē deīde genuēsiū dux:Paulo assentiēte Spineta eius cōsobrinus.Inter hæc Ludouicus fregosus:q iā genuēsiū dux fuerat: ciuitati nō ingratus:Serzane agēs de his quæ Genuæ gesta erāt:certior factus cōtractis extēplo ī lunēsibus ꝑ delectū copiis terrestriq; itineř cōtēdere iussis: Genuam mari ꝓficiscit:quo cū ꝑuenisset:īsequenti nocte:regio p̄fecto ī classē ad Renatū ꝑducto:Bartholomæo auria & aliis ciuibus multis ānitētibus:Renatus ipse castelleti arcē ei tradi iussit.Ita triduo post deposito Spineta:Ludouicus genuēsiū dux deligit.At Renatus Genua solués Sauonam re īfeliciter gesta petiit:ibiq; nō multos dies moratus relicto Ludouico ualla cū eodē p̄sidio:qđ in castelleto secū habuerat:Massiliā classe rediit: quē cū sepæ īsignē suoꝝ calamitatē īdoleret:diceř solitū ferūt: nō ab genuēsibus regiū exercitū:sed ab Sphortiano primū peditatu ꝓfligatū: mox deīde ab genuēsibus deletū.Hoc tātæ cladis ad Carolū regē grauissimo iā morbo laborantē nuncio ꝑlato ferunt:q illius curā hēbant prohibuisse:ne eius tā īiucūdæ rei qcq̄ ꝑsentiret:& tamē paucis post diebus regē magna reꝝ gestarū gloria excelētē uita excessisse: quo mortuo Ludouicus eius prīogenitus: quē apud Philippū burgundionē in belgis agentem diximus:Philippo ipso & Carolo unico eius filio cōitātibus : ī urbē parisios ꝓsectus cōmuniq; oīum uolūtate exceptus:ī regno successit.Hunc cū salutatū gratulatūq; adiisset Frāciscī legatus:q apud eū morā trahebat:rogassetq; : ut cū esset diuina clæmētia regiā dignitatē assecutus:ictū cū Francisco fœdus ꝓbaret:mox se in Frāciscū haud mediocriter iratū ostēdit:cū illius cōsilio ope opa patriū ad Genuā missum exercitū piisse diceret:eūq; lohāni calabroꝝduci cōsobrino infestū aduersari:& Ferdinādo regiæ francorū domui hosti amicissimū magnis uiribꝫ auxiliari:cui cū respōdisset legatus:ea oīa nō mō eius z iiii

uoluntate sed hortatu ét gesta esse: rursus regē dixisse accepimus: honoribꝫ mores mutari grauiterꝙ suos icusasse: q Mediolani cū Fráciſco Fœdus inie rant: seꝙ ppediē in Italiā ad ulciſcēdas aduersus genuēses iniurias maioribꝫ exercitū uiribus missuꝝ affirmasse. Interea & Alexáder Federicusꝙ ī Sabi nis & Ferdinádus in cápania. facta pabuli copia: ex hybernis eduxerūt. Dein Federi cus: ecclesiasticis copiis sibi adiūctis: in Iacobū sabellū a Pio pōtifice ingēti studio missus. Alexander aduersus picininū q Sulmonenses in regia fide pſistentes ab pximis populis undiq; intercluſos grauius premebat: pfi ciſci iussus é. Sabellus picinini auxilio destitutus ī gratiā cū pōtifice rediit: Siluestro Iucino cū p̄ſidio incolumi abire pmisso. Ex quo pacatis oī ex pte Romanis rebus: Fredericus Petrū Iohannē Paulū cantelmū: quē initio galli ci belli ab Ferdinádo defeciſſe demōſtrauimus propīquoſꝙ incolētes popu los pontificis iussu inuasit: q multa p eā æstatē cápani agri castella atꝙ op pida quæ Andegauēsiū insignia erexerāt: Caudolis ét magnis proximoꝝ p cerū brutiorūꝙ populorū uiribus auctis fortiſſime repugnātibus: partī ex pugnauit: ptī p uolūtariā deditōem in fidē recepit: quæ &ſi ī Neapplitani regni finibus ſita erāt: Pius tamē Ferdinādo Franciſcoꝙ id ægre ferentibꝫ: p̄ter ius faſꝙ in ſuā retinuit ptātē: effeceratꝙ is quoꝙ incredibili pœne ſtu dio poſt Sarnēſem pugnā: ut Andreas alter ſororis filius caſtelleono piſca næ oppido ab rege donaret: qđ ut docuimus: in æthruria é Senēſiū finibꝫ pximū ab Alphōſo prīo q cū florētinis geſſerat: bello occupatū: Alexáder p ſabinos Marſoſꝙ ī Sulmonēſiū fines puenit. Dein factis circūquaq; īcur ſiōibus multis p̄daq; īgēti ex agris abacta: ī planū q Sulmonēſe appellāt: de ſcēdit. Eius aduētu picininus mōtuoſis iniquiſꝙ locis ſe cōtinere cœpit: ob id læuia tantūmō p̄lia fieri cœpta: Accidit ꝙ ut p eos dies Donatus Medio lanēſis ītiꝫ locoꝝq; ſitū ſpeculādi gratia caſtris cū paucis egreſſus ī hoſti um inſidias īcaute prolapſus caperet: moxq; ad picininū pductus in uīcula coniceret. Multa īteri oppida cū ipſis dominis Sulmonēſibus proxīa: quo rū cellanū populūꝙ fuer prīaria: Alexádro ſeſe dediderūt: liberāq; illi deī de Aterni traiciēdi amnis ptāte fecerūt. Sed dū Alexáder Mathæo cápano ſibi addito: Picininū æquū in locū trahere conat: & ille ſe mōtibꝫ munitiſ q locis cōtinet: tp̄s terit: qua re p̄ſpecta Alexáder: oībus copiis adoriri hoſtē ubicūq; eſſet: inſtituit: itaq; inſtructa acie cū ī eū ire extenderet: ille metu terri tus p̄ciſis a pabulatoribus magna celeritate funibus leuatiſq; oner iumētis ac uno eodēq; tpe collectis p castra sarcinis: lōgiore oīum opinione īterual lo ab eius castris ī mūltiora loca fugiēdo ſeceſſit: cōtinuatiſq; deīde itineri bus nō prius reſtitit: q ſe Iohāni adiūxerit. Dū hæc agerēt: Ferdinádus ī Ap puliā trāſierat: Iohannē q ſe appulis urbibus cōtinebat: ſæpius in pugnā p uocarat: feceratq;: ut hoſtes neq; unū ī locū coire: neq; munitiōibus exire au derēt ipſe p Appuliæ cápos īpune uagat: Sanctūq; Angelū oppidū ī garga no mōte ſitū opibus nō obſcuꝝ ui cū p̄ſidio captū p̄dæ militibus cōcedit. Sed ubi de picinini aduētu certior factus eſt: Alexandꝝ ut ad ſe q̄maturrīe cōtendat multis nūciis edocet. Ipſe q ī apertiſſimis Appuliæ cápis: ubi oīa hoſtilia erāt: cōtracto magno ab hoſte exercitu: áplius cōſiſtēdū nō uidebat p patentiſſimā ſipontinoꝝ planiciē ad Aufidū flumē p̄fectus non procul a Barulo reſedit: q eſt oppidū moenibus apprīe munitu & populo frequēs & īter reliqua illius regni oppida nobile famaq; celebre: & gottolano nomini deditiſſimū. Huic proxīa é tranēſiū urbs ī Appulis clara atq; opulēta & re gi itē fidēliſſima p̄ter duo hæc oppida & quæ ab Frāciſco baucio adriáoꝝ duce poſſidebant: ad id tp̄is nihil fere in oī Appulia regi fuerat reliquū. An degauēſis cū primū appropiquare appuloꝝ finibus picininū cū exercitu co gnouit: cōfeſtī educit: & picinino cōiungit: idē facit Tarentinus. Deīde nul la cunctatōe Baucū inuadunt: cōpoſitiſq; paucis poſt diebus p inducias re bus. ad Aufidū & ipī quoq; a loco ſupiore castra ponunt. Ferdinádus eo ho ſtium aduētu: quo tutioꝝ loco eēt: oppido admouet. ibi eo uſq; moraturus: quoad Alexáder cū auxiliaribus copiis aduenisset. Fuerūt p mul ti: q aduoca

to cõcilio ſuadebãt ſe oppido rex cũ exercitu ĩcluderet: ſed Roberthus Sanctoſeuerinas oõne & auctoritate ſua ꝓhibuit : cũ nihil eo tp̃re regiæ auctoritati turpius nihil ad augẽdã hoſtibus æſtimatione utilius diceret. Qua re extra oppidi mœnia toto exercitu munitõe ab aptis caſtroꝝ lateribus celeriter pfecta: ſe plures dies cõtinuit: cui repẽs & ĩopinatus pœne aduẽtus Georgii caſtri otæ uiri fortiſſimi & rei militaris uſu turcarũ more ĩſignisq́ barbaro uocabulo Scãderbech noĩabãt: ex epyro mouẽtis cũ octĩgẽtis circiter eq̃tibus nauibus ĩ tranẽſem portũ aduectis nõ mediocri adiumẽto fuit Is.n. cũ grauiter cõtinẽterq́ p ſupiora tpa a turcis p̃meref. ſæpe ab Alphõſo rege & milite & frumẽto adiutus Voluit accepti beneficii memor Ferdinãdo filio beneficiũ corã tã neceſſario tpe reddere cumulatius. Pugnabat pœne quotidie ĩter bina caſtra nõ multo milite: pari fere certamine: cũ nec totã hoſti Ferdinãdus pugnãdi põtate faceret. At poſteaq̃ Alexãder brutius ceſſiſſe picininũ cognouit: ad lohãné ꝓfectũ ratus: relicto ĩ Teatinis cãpano: cõparatiſq́ p tp̃re haud multoꝝ dierũ cibariis ex brutiis mouet. & p apẽnini ſaltus magnis tãdẽ difficilibuſq́ cõfectis itineribus poſt octauũ diẽ bene uẽtũ puenit: magno pecorũ abducto numero: quæ p mõtiũ iuga uagus miles ex itinere cepat: quoꝝ ope exercitus cibariorũ ĩopia p̃ſſus plures ſe dies aluit: exin ĩ Apulos nõ lõge a luceria deſcẽdit. De Alexãdri aduentu hoſtes crebris nũciis certiores facti caſtra q̃primũ mouẽt: ſeq́ ab Ferdinãdi caſtris ꝓcul auertẽtes ĩ loca tuta duxerũt. Ferdinãdus ab Alex. de ſuo ĩ Apuliã ac ceſſu edoctus. facta ſibi ab hoſte abeũdi ex Barulo põtate: ubi dies cõplures pœne obſeſſus mãſerat: ad Alex. exercitu oĩ cõtẽdit: iũctiſq́ copiis leſualdũ oppidũ circũſedit: quo haud multis poſt diebus ſimul cũ arce: cernentibus hoſtibus: expugnato ac ĩ p̃dã uerſo: Ferdinãdus hoſtes q́ eodẽ fere tp̃re ĩ hyberna rediere. Per eã hyemẽ Nolani p̃cluſis ab rege apẽnini itineribus qbꝫ ad eos ex lucanis frumẽtũ quotidie ĩportabat: laborare durius rei frumentariæ ĩopia cœperũt. His urſus comes quẽ ab uenetis ad Tarẽtinũ cũ eqtatu ꝓfectũ cõmemorauimus: ab Tarẽtino ipo cũ p̃ſidio deſtinatus ꝑerat: qui ſeu ea frumẽti penuria coactus ſeu alia rõne ductus: aſſentientibus Nolanis amicus ex hoſte factus Regi ſeſe dedidit. Quæ ſane res quacũq́ ex cãpfecta ſit. tũ Neapolitanis ea tẽpeſtate: tũ regi ad res benegerẽdas magno uſui fuit Sub idẽ fere tp̃s Sigiſmũdus malateſta Andegauẽſiũ ptis factus: ruptis eius pacis foederibus quæ priore biẽnio cũ Pio põtifice firmauerat : primũ mõ dauinorũ arcẽ ĩ agro picẽo p ꝓditionẽ cepit. Deĩde feſto exercitu romanæ eccleſiæ fines ĩgreſſus: aptæ bellũ picẽtibus ĩtulit: & nõ multo tp̃ris ſpacio cũcta oppida atq́ mũicipia: quæ Pius p eã pacẽ eccleſiæ pr̃imonio adiudicauerat: & poſtea uti demõſtratũ é. Antonio cõceſſerat : ꝑter Senogalliã p deditionẽ occupauit. Ludouicũ maluiciũ ꝑterea quẽ Pius cũ nõ puõ militum nũero picẽtibus auxilio miſerat: adortus prĩo fere ĩpetu ꝓfligatũ fugauit. Hoc p̃ceps Sigiſmũdi cõſiliũ Frãciſco moleſtiſſimũ fuit: qppe q eũ poſt firmatã cũ põtifice pio pacẽ aſſidue monuiſſet: rogaſſetq́ ut p eius cõmõ in pace mallet cũ ſtipẽdio ẽt nõ ĩdigno uiuere q̃ ſe rurſus ancipitis belli caſibus obiectare. ſed ſi tãta belli gerẽdi cupido ĩceſſiſſet. ut oĩno ĩ alterã decertãtiũ de regno ptẽ ſumere arma iſtituiſſet ꝓſpiciẽdũ eẽ quo ſe uerteret. Cõſilii ſui eſſe cũ Dominicus malateſta fr̃ Andagauẽſis bracianæq́ factionis eſſet: ei põtificis Ferdinãdiq́ ptes amplectẽdas: qđ utrauis ps bello ceſſiſſet: ipſe ĩ tuto eẽt. Nã ſi Ferdinãdũ Andegauẽſes ſupauerint: fr̃is cã nihil ei mali accideꝛ poſſet : Sin Andegauẽſes ipſi ceſſerĩt res ſua fratriſq́ eius etiã cã ĩ portu ſemp foret. At ille ſtudio ɔtrario ductus ſapiẽtiſſimi pr̃icipis ɔſiliũ neglexit: ſed breui ſpretiɔ ſilii poenas dedit. Eodẽ ãno circa Ka auguſtas Frãciſcus obɔtinuã aĩ ſollicitudinẽ: Italia nouis bellogꝝ exæſtuãte ĩcẽdiis: q̃bus & ɔſuleꝛ & occurreꝛ ſui officii eẽ iudicabat: ĩ febre iciditɔtinuã : eãq́ adeo graue ut dies noctẽſq́ cruciareꝛ. Nec multo poſt & aqua ĩtercute articulari q́ morbis uniuerſo prope corpore ita uexatus. ut ſæpe ac multũ de eius uita fuerit dubitatũ. Nec tamẽ ĩ tãta malorũ mole atq́ diſcrimine deſtitit

unq̃ excelsi ac inuicti animi uir: quo minus oĩa prouideret: pararet: mode
raret: quæ tũ suis: tũ Ferdinádi rebus cõducere arbitrabat. Itaq; cũ & opti
mũ factu fore & ad res p̃sentes maxime ptinere existimaret: tametsi in dies
magis atq; magis ea multitudine cõflictabat: legatos misit ad Ludouicũ frã
corũ regẽ Petrũ posterlã: Thomã rheatinũ: & laurẽtiũ Pisaurẽsẽ: q & accep
tũ de illius p̃ris obitu dolorẽ exponerẽt: & qđ tãti regni gubernacula cepis
set: ei gratularẽt. Per idẽ quoq; tp̃s ueneti ac florẽtini eãdẽ ob cãm legatões
miserũt: oẽs humaniter rex: quos tamẽ Frãciscus miserat: benignius excepit
Quo tp̃re oĩ adhibita diligẽtia tẽtauit eũ ab Ferdinádi amicicia auertere: &
renato auunculo eiusq; filio lohãni cõsobrino suo recõciliare: sed ea fides
& cõstãtia Frãcisci fuit ut neq; tãti regis auctoritate nullis p̃miis: nulla pe
riculorũ denũciatione abduci potuerit: moriturũ se prius adiurabat q̃ ĩ ca
lamitate amicũ deserturũ: ĩ ea re amicorũ familiariũ cõsiliariorũ adhorta
tiones p̃ceq; negligebat. Egerat idẽ rex p legatos primũ cũ põtifice: mox p
lohãnẽ atrebatẽsem cardinalẽ: ut Taraconẽsis ptes desereret: nisi id fecisset
nouũ cõciliũ minitabat. Põtifex respõdebat: se id ĩ tuendo eo rege in regni
possessiõe facere qđ e iusticia honoreq; suo eẽt. Hæc palã Pius. Clã uero ea
se facturũ dicebat: quæ Frãciscus Mediolanẽsiũ dux q esset in cã belliq; so
cietate primus: facere tãdẽ ĩstituisset: Rursusq; ut erat ĩgenio astuto callido
que cũ suis tum Othonis carreti: q apud eum pro Francisco legati munus
gerebat: litteris significabat: se nullo pacto perferre amplius posse ĩfinitas
poene molestias: quæ ei & ab Francorum rege: & ab plærisque ecclesiæ
prelatis & ab uniuersa prope Romana curia quotidie inferebantur. Quod
ecclesiam dei in tantis bellorum periculis atque incendiis posuisset: dum
Ferdinãdũ ĩ regni possessiõe tueret: eẽ satius ɔtẽdẽtiũ exitũ spectare: & neu
trã ĩ partẽ ĩclinar̃: Romanæ ecclesiæ patrimoniũ ĩ pace reger̃: & tãtã pecu
niæ uĩ p fidei christiãe beneficio aduersus turcas erogare. Hæc & huiusmõi
põtificis aĩum plurimũ sollicitabãt: & ab ĩstituto nõ mediocriter đterebãt
p̃cipue cũ ĩtelligeret Franciscũ grauiter ægrotar̃. de cuius uita plurimũ du
bitabat: & rẽ Ferdinãdi ĩ maxĩopiculo positã Frãciscus cõtra pterritũ põti
ficis animũ iterũ exigebat: augebat: ɔstantiorẽq; ad p̃stãda Ferdinãdo regi au
xilia reddebat: cũ p̃fertĩ ostẽderet nõ mõ nihil amissurũ: sed ãpliorẽ potius
cũ Romanæ ecclesiæ: tũ necessariis suis dicionẽ adepturũ. Quas: ob res dicer̃
Frãciscus solitus ẽ: longe difficilius laboriosiusq; sibi eẽ. cõtinere põtificẽ ĩ
offõ. quã eius belli sũptus molestiasq; pferre. Per idẽ fere tp̃s. cũ rumor cir
cũquaq; uagaret nõ mõ p cisalpinã galliã sed p uniuersã ppe europã: Frã
ciscũ aut mortuũ aut propediẽ moriturũ. placẽtini agricolæ uiri in p̃ris se
ditiosi atq; ĩprobi rerũq; nouarũ cupidi magno undiq; coacto numero: cœ
perũt primũ ĩ Frãcisci magistratũ iura ruri reddentẽ quæstoresq; ĩpetũ fa
cer̃: cũ dicerẽt nolle ãplius oneris qcq̃ subire: aut pecuniarũ aliqd pẽdere:
qđ pro p̃riæ more hactenus pender̃ ɔsueuissent. funtq; tãta amentia furor̃
q; ĩcensi: ut placẽtiã urbẽ: q̃ oĩno defecturã arbitrabãt: ĩ festo agmine adori
rent. Ciuitas oĩs in factões quattuor diuisa tãto agrestiũ tumultu cõfestĩ ĩ
arma cõmota est: cũ ipsæ ĩter se factiones diuisæ altera alteri maxĩe diffide
ret qbus de cãis. cũ esset ingẽs rusticorũ manus elata & ab amicis in urbẽ p
muros admissa: ĩ id res urbana discriminis adducta ẽ: ut parũ defuerit: quo
minus p reliquos seditiosos ciues a sui principis fide deficeret. Sed ea fuit
singularis Corradi foliani: q eo celeriter missus fuerat: diligẽtia atq; soller
tia. ut & urbs seruata sit. & rustici ipsi multis pollicitatõibus adducti ad sa
nitatẽ redierĩt: recõciliatiq; ĩ loca q sq; sua remigtauerĩt. At Florẽtini: ubi
intellexerũt. quãto in piculo eius principis uita uersaret. ueriti. neqd uene
ti cæteriq; finitimi molirent confestĩ duos e ciuitatis p̃rioribus Bernardũ
medicẽ & Detesaluium nigium Mediolanum legatos miserunt: qui se quid
Francisco accidisset. Blancæ uxori filiisq; ɔsilio auxilioq; adessent. Cæterũ
non multo post tẽpore rustici iidẽ Placentini coacta maiore manu rursus
maximo ĩ arma tumultu cõcurrerũt: sibiq; p̃fecerũt hoĩnẽ temerariũ atq; ĩ

probū comitē Honofriū anguiſſolā quē priori tumultu clā initiū dediſſe ferūt:& nūc hæc nūc illa nobiliū municipia inuadebāt:obſidebātq; : oīa ſe ferro ignīq; uaſtaturos īterminātes:ni ſeſe municipes dederēt:q eos ī tanto facinore ſequi noluerāt:qua re cognita:eo mittitur celeriter Frāciſci iuſſu Donatus Mediolanēſis:q poſt longā captiuitatē a picinino tandē in liberta tem reſtitutus in longobardiā p hyemē redierat ls e placētia cū fortiſſima ī ſtructaq; militū acie moues primo īpetu facinoroſiſſimorū hoīnū phalan gem fudit fugauitq;:magna pars capta ē atq; interempta Ipſe Honofrius q & tā nefandi facinoris auctor & ſceleſtoꝝ dux fuerat:exterritus ī fua ſe mu nicipia receperat:ſed a ſuis ēt neceſſariis & agnatis nō multo poſt cū in ge nuenſiū fines fuga cōtēderet:īterceptus.& ad Frāciſcū pductus multis aſſi duiſq; gentiliū pcibus neqd ī eū acerbius ſtatueret:uita donatus ē: in carce rem tamē cōiectus ē.bona publicata.Per eoſdē dies Tiberthus brādolinus : quē ob ſpectātē ī re militari uirtutē Frāciſcus multū ſemp dilexerat :quod primo ruſticoꝝ motu ut poſtea cognitū ē:futurū exiſtimaret : ut is ex hac luce migraret:clā cū ruſticis cōiurarat:eoſq; ut arma caperēt:ſecreto horta batur:affirmās ſe illis una cū picinini copiis:quæ ī flaminia erāt:auxilio fo re:ſed ubi Frāciſcū cōualeſcere uidit:trāsfugere decreuit:Iohannis andega uenſis picininiq; partes ſecuturus:qbus cū iā cōſpirarat: utq; fugā facilius cōmodiuſq; pararet:ſimulat ſe cū Cornelia cōiuge flaminiā petere īſtituiſ ſe:ut uxorē daret Leonello filio:breui Mediolanū rediturū.Itaq; uenia ab Frāciſco facile īpetrata:q nihil mali de hoīne ſuſpicabāt: ob magna pſertī in eū collata beneficia:euenit īterim:ut Frāciſcus a qbuſdā Tibertho cariſſi mis:qbus cū oīa cōſilia cōicare ſolebat:fieret certior:Tiberthū cum magna militū manu e longobardia ī flaminiā breui abiturū.Frāciſcus hoīnē dum adhuc Mediolani eſſet:retineri iuſſit.q nec quæ de eius fuga enunciata fue rant:negauit.Eo igit in carcerē conīecto:diu ac multū Frāciſcus:ut erat hu maniſſimo clæmētiſſimoq; ingenio. qd de hoīne agēdū eſſet:addubitauit: ſed tādē cū & ipſe p ſupiora tēpora ſatis ſupq; hominis mores cognouiſſet: didiciſſetq; p eos:quos illius cuſtodiæ pfecerat.aīo eſſe Tiberthū ulcerato & ad qdcūq; ppetrādū facinus promptiore q̄ unq̄ antea extitiſſet. decreuit nō necādū ſed ppetuo carcere aſſeruādū.At ille.ut erat īmani diro efferato q; aīo cōſcius ſibi pfidiæ ueritus ne publico iudicio obtrūcaret . ſibi ipſe morte cōſciuit.uir ingenio acri callidoq; & aīo īſuper feroci corpore robu ſto lōgo reꝝ bellicarū uſu pitus:ſed nulla ei fides:nulla pietas nulla flīgio nullus dei metus & dira ī primis crudelitas:uarius quoq; & mutabilis glo riæ diuitiarūq; appetēs & reꝝ nouarū cupidus.At FR.&ſi diutius īcurabili illa ui morboꝝ uexatus ē:tādē ī ipō uere ptī ſingulari pitiſſimoꝝ medicoꝝ diligētia:ptī ob mirā corpis fortitudinē atq; tēpamētū ſūmāq; aī patiētiā cū nulla in re detrectaſſet ulla unq̄ remedia:quæ ipſa pœne morte acerbio ra uidebāt: liberatus ē ab ppetua illa febri & ab ītolerādis articuloꝝ dolo ribo & quātū uideri poterat ab ipſa ēt aqua ītercute:qua tū ob malā epatis diſpoſitionē nūq̄ oīo liber reditus ē:nūq; poſtea eodē fuit oris colore:neq; ea membrorū agilitate:cū eadem ſemper eſſet animi magnitudine & tole rantia ad munus omne & priuatim & publice obeundū.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER.XXVIIII.

APrincipio ſequētis ætatis āno ſexageſimo ſecūdo ſupra qua drīgeteſimū & milleſimū Tarētinus picininiſq; cōtracto in Appulis nō multo militū nūero:iuuenatiū primū obſederūt quaſſatiſq; diu bombardaꝝ ictu mœnibus oppidanos ad de ditionē cōpulerūt.Trano ide urbi admouētes haud multo tē poris ſpatio ciues partim frumenti penuria : partim artibus iiſdem quibus iuuenatinos ſubegerant in poteſtatem redegerunt:arce quæ munitiſſima eſt : & ad mare pertinet : in regia fide permanente . Poſthæc in proximos Barolenſiū agros ,pgreſſi nunc p proditionē oppidū nunc per

uim metũq; capere tentãt. Sed ubi cũ ꝑpter eximiã oppidanoꝝ in Ferdinã
dum fidẽ tũ propter egregiã murorũ structurã nihil ꝓficere uidẽt: deuasta
tis circũquaq; agris. ĩ Adrianos duxerũt: quoꝝ oppidũ cũ dies plures acriter
oppugnassent Frãciscus bautius de quo supra mentionẽ fecimus: cuius ĩpe
rio oppidani parebãt: oĩa spe auxilii destitutus: cũ nullæ neq; essent ĩ regio
ne ea regiæ copiæ: neq; ꝑpediẽ futuræ dicerẽtur: subactis ꝑtim duabꝫ ui
cinis urbibus: sese simul cũ oppidanis ꝑ pactionẽ hostibus tradidit. Per idẽ
tẽpus Iohãnes coacto altera militũ manu: in Garganũ montem ꝓfectus oppi
da uniuersa quæ superiore anno Ferdinãdus magno laboꝝ recuperauerat: de
dentibus sese rursus oppidanis: nõ multo negocio in fidẽ recepit. Inter hæc
Alexãder Sphortianas copias ex hybernis eduxerat: & nõ lõge a beneuento
cõsederat: qđ ꝑpter copiarũ paucitatẽ progrediẽdũ longius nõ uidebatur:
sed Ferdinãdũ regẽ cũ reliquo exercitu tutis locis expectãdũ. Verũ pecuniæ
inopia fecerat: ut diutius q̃ tẽporis belliq; ratio & rerũ ꝑsentiũ cõdicio de
poscebat: ex campania in Apulos Ferdinãdi reditus retardaret: qua re inte
rim nulla ꝑsis obsessisq; ferri auxilia potuerint. Vagari ꝑ amplissimos Ap
puliæ campos: populari uastariq; oĩa ĩpune hostibus licuit. Hæc cũ & lr̃is
& nunciis quotidie fere Frãciscus ĩtelligeret: nõ poterat grauiter nõ cõmo
ueri: qppe q & ad Alexãdrũ Neapolim & ad Fredericũ urbinatẽ Romã abũ
de opportuneq; pecunias misisset. Huic. n. altera stipẽdii pars ab Francisco
ipso: altera ab Pio pontifice regis cã quot ãnis exoluebat: alias ꝑterea pecu
nias ꝑter arma tæla & quæ bello usui sunt. ad campanũ in brutios dederat
q cũ nihil seu parũ ab rege pecuniarũ cõsequi posset: ad eũ sæpe querulus
cõfugerat: & qcqd insuper aut duces ab eo petebãt: aut ipse ad res gerendas
usui fore putabat: largiter ex Mediolano subministrabat: eosq; hortabatur
pro regis cõmodo: ut quãto celerius fieri posset: in aptũ exirẽt: tp̃usq; hosti
bus ꝑriperent: Nã nihil ea tẽpestate Frãciscо magis cordi erat: nihilq; illius
animũ magis sollicitabat oĩa uincẽdi studio ĩpigre excogitabat: parabat. ef
ficiebat. Sed tãdẽ maiore æstatis parte exacta: rex ex cãpania mouens circa
kal. Augustas Alexãdro adiũgit: tum hostiũ fines ingressus: Aquadiã ĩ Apu
lis oppidũ nõ ignobile circũsistit. Iohãnes & picininus: nã Tatẽtinus inuali
tudinis causa ĩ sua oppida paucis ante diebus lectica delatus redierat: oĩbꝫ
oĩum iunctis copiis ĩstructaq; acie eo profecti ĩ sũmo colle nõ procul oppi
do cõstiterũt: nõ nulli ĩ campũ ad speciẽ cõmittẽdi prælii descẽdere cœpe
runt: sperates loco cessurũ regẽ: obsidionẽq; deserturũ. At Rex & Alexãder
instructo exercitu: eos nulla cunctatione iuadũt: factaq; pugnãdi potestate
q in campũ descẽderãt: ad suos cõfestim repulsi sunt. Quod ubi hostiũ du
ces cõspexerũt: tãta celeritate in castra reuersi sunt: ut ꝑmissi leuis armatu
ræ eqtes nouissimas eorũ cohortes cõsequi nõ potuerĩt. Itaq; diruto tormẽ
torũ ui muro: paucis post diebus q̃ eo uentũ é: oppidũ expugnat: & ĩ ꝑdam
uertit: regio deinde iussu ĩcendit. Rex dein Vrsariæ admouit: die tertio ad
colloquiũ de deditiõe oppidani uenerũt: pactiq; sunt datis obsidibus: sese
atq; oppidũ ĩtra quatriduũ dedituros: nisi ab suis iterĩ obsidione liberaret.
Hostes ea re cognita ad. xv. kal. Sep. ex Asculo urbe Apuliæ mouẽt: & mino
ab urbe Troia passibus mille quæ ad oriẽtẽ spectat castra ponũt: eo cõsilio:
ut ĩde ꝑpiores castris aduersarioꝝ facti ante destinatã deditiõi diẽ obses
sis opẽ ferret. Itaq; postridie eius diei pria luce Iohãnes piciniusq; ĩstructo
exercitu mittũt: q collẽ quendã ĩter utraq; castra caperet: ut illo occupato:
castra eo cõfesti trãsferret: q cũ renũciatũ eẽt regi: mittit & ipse statĩ Iohã
nẽ comitẽ uirũ forte & rei militaris peritũ: ut qd agãt hostes: quaue iter fa
ciãt: cognoscat. Interim peul cernit nõ mõ collis sed tumulus et qdã q Vr
sariæ ꝓpius adiacet ab equestribus hostiũ turmis teneri: unde hostes: facile
regium exercitũ aquatione pabulationeq; prohibere poterant: qua re per
specta rex armato celeriter exercitu ordinibusque instructis: eo in hostes
animo educit: ut qui collem tumulumq; occupãrãt: adortus loco omnino
pelleret. Alexander: parte peditatus sumpta & nõ multo eqte: Sphortiano

quē ī primis peditū robore ad altera addito: ī hostē ire cōtendit ubi tumu
lo appropinquatū est: Roberthū Sáctoseuerinatē & alterū Roberthum ursi
nū & Antonellū burgēsem: quē Alexādrino bello aduersus Guilielmū Mō
ferratensem affuisse cōmemorauimus: uirū fortē & manu promptū turmæ
primæ p̄ficit & tumulū primū: deinde collē: qbus in locis oīs iá hostiū pe
ditatus cū eqtatus pte cōstiterat: acriter iuadere iubet: q nō secus ac iussi fa
cientes: alacri aīo citatoq; gradu tumulū nulla mora superāt: īpetuq; facto
hostes depulsi ad suos ī proximū collē refugiūt: quos præfecti acrius īsecu
ti collē & ipsi subeūt: eorū īpetū cū paulū sustinere aduersarii nō potuerīt
nō minus īde q̄ ex tumulo turpiter deiiciūt: Alexāder tumulo colleq; pro
regis sentētia haud multo labore potitus paulū ꝓgredit: aciē subseq; iubet:
cōspicatusq; loco edito magnā hostiū ptem post collē ī plano pturbatā: &
si alius nō ꝓcul a Troia eqtatus cōspiciebat instructus ad pugnāq; paratus:
p̄sequēdū tamē ī p̄lio censet: & ob id alacrius urgeri hostē mādat. Itaq; fac
to magnis uiribus īpetu: hostes planicie ītē pulsi trans torrentē quēdā tūc
aridū q īter Troiā colleq; illuuionibus interfluit: festinātissime agunt: ubi
ab recenti eqtatu excepti in ripæ torrētis aditu cōstiterūt. Cōmittit rursus
ī ipso torrētis alueo maius acriusq; p̄liū: Tharaconēsibus Sphortianisq; ab
tergo enixius ingruētibus: & ītер cæteros Robertho Sáctoseuerinati strenue
rē gerēte: Andegauensibus bracianisq; cōtra a fronte ptinacius resistētibus.
Quare cū aliquādiu pari certamine pugnatū esset: aīaduertissetq; Alexāder
hostes difficilius eo loco moueri posse: qđ ripæ munimēto quæ nisi certis
uadis trāsiri nō poterat: pro uallo uteret censet alia ēt uia eos urgeri opor
tere: quæ nulla īueniebat: nisi p q̄ngentos circiter passus procul inde p su
periorē aluei ptem iret. Proinde ad regē ꝓpere ī media fere acie uersantē
uelut oīum quæ gerebātur: moderatorē: quæq; p̄liātibus usui esse cernebat
ītelligebatq; submīstratorē mittit: q qđ sui esset ad uictoriā cōsilii oste
deret: ad seq; alios eqtū ordines uiribus itegros celeriter mitti peteret. Fe
cit regē uelut q Sarnēsis adhuc pugnæ memor. ré tāti momēti rursus anci
piti prælii fortunæ una hora haud cōmittēdā iudicabat: respōdisse: satis eo
die suo exercitusq; honori atq; cōmodo factū esse: iterū ad eū remisit Ale
xander: q diceret: ꝓgrediendū oīno: uictoriā in manu esse: hostibus ab ripæ
aditu repulsis: quos iá subdubitare & mutare ac fere profligatos cernebat
Rex prudētissimi ducis cōsilio obtēperans: equestres ordines confestim sub
mittit: q alæ īstar e supiore torrētis parte īmissi tāto īpetu ī dimicātiū ho
stiū latus delati sunt: ut supatis ēt uno eodēq; tēpre ex alia pte aluei ripis:
nulla cūctatione hostes loco cædere tergaq; uertere cogerēt: quos cū regia
manus audacius ad mōtis usq; radices ubi Troia posita ē: hinc atq; īde cæ
dendo capiendoq; īsecuta esset: Instaurat p tæli iactū ab urbis mœnibus p̄
liū īgens: duobus exercitibus ītер sese cōfertissima acie collatisq; signis con
fligētibus. Certatū ē p hūc modū paulo minus horæ unius spacio: Nā is lo
cus ad decliuitatē castigatus regio erat militi ascēdēdo urgēdoq; piniquus
Aduersariis uero resistēdo ꝓhibēdoq; accōmodatissimus. Pugnabat. n. ab
iis oī conatu obstinatissime: ita ut nulla ui ꝓpter loci iniqtatē uno aditu
neq; supari neque submoueri loco possent. Quod cū satis p̄spexisset Alexā
der. si hodie uincere īqt uolumus: alio nobis cōsilio utēdū est: ab alio ēt la
tere: ut ī torrētis mō aditu fecimus: cū hostibus confligēdū. Itaque explora
ta ꝓuisaq; uia: qua hostes ex latere īuasurus eēt: qd sit acturus regē edocet:
rogatq; simul ut qnq; uel sex ad sūmū eqtū turmas quæ ex Sphortiāo sint
eqtatu. quorū uirtuti plurimū cōfideret: ad se q̄primū ꝓficisci iubeat. Nā
p̄ īstituta lege acies regia eo die Sphortianā itinerē p̄bat. Rex rursus Alexā
dri cōsilio annuens: q petierat: cōtinuo effici īperat: p̄fessus se eo die Alexan
dro morē gestuꝝ: eūdēque ducē secutuꝝ. Collis ē editus ante Troiæ urbis
portā p scorpionis iactum. Huc hostiū duces uelut ī arcē militaria signa cū
magno militum robore contulerant: ubi præcipue omnis Tarentini manus
Iulio duce & magna bratianaꝝ copiarum pars consederat: Alexāder missis

ab rege ordinibus: ĩter quos p̃cipue inicũ arianensiũ comitẽ natioue hiſpa
num nobili loco natũ & rei militaris nõ ĩperitũ cũ ea cui p̃erat: turma eſſe
iuſſerat: qd fieri uelit: oſtẽdit. Boſſiũ fratrẽ p̃terea & Roberthũ utrũq; : qui
hoſtẽ cõtinẽter laceſſere nõ deſiſtebant: admonet: ut dũ ipſe eos qui ĩ colle
cõſiſtebãt: hoſtes ab tergo p̃meret: ipſi quoq; ab fronte cæteros acrius urge
rent: quo undiq; uno atq; eodẽ tp̃re p̃ſſi: facilius citiusq; funderẽt. Ita Alexã
der Sphortiana equeſtri pedeſtriq; manu ſtipatus: circũacto ad ſiniſtrã cele
riter itinere ĩgẽti aĩo collẽ ſubit: fundũtur illico hoſtes profligãtq; nõ mul
to labore: adeo ut ĩ urbẽ q ſq; fugere cœperit: ita aũt agũtur p̃cipites ĩ ip̃as
urbis foſſas: ut parũ abfuerit: quin regii milites hoſtibus ĩmixti ĩ urbẽ irru
perint: ſed portis cõtinuo ab ciuibus militibuſquẽ q intra mœnia cõfuge
rant clauſis: plurimi cum ex iis qui pro portis ſtabant: tum ex iis qui ſe
ſe in foſſas deiecerant: capti ſunt. Reliqui aut per funes relictis equis in
urbẽ ĩtroducti: aut p ipſas foſſarũ ripas ĩ caſtra refugiẽtes partim capti cæ
ſiq;: ptim fuga euaſere. Poſt hæc ĩ caſtra cõcurſum é: quæ nullo defendẽte:
direpta atq; nudata: ĩpediméta q̃plurima in fuga ĩtercepta. Militaria uero
ſigna ab iis q ex murorũ ꝓpugnaculis certabãt: recepta ſunt. Pauci ex hoſti
bus eo die euaſiſſent: ni ꝓpinquitas urbis magnũ eorũ numerũ excepiſſet:
exceptosq; ſeruaſſet: quo ĩ numero duces ipſi fuere: ĩ caſtris aũt ut in tanta
victoria tantoq; rapiendæ quærendæq; p̃de ardore fieri ſolet: oĩa ab regio
Sphortianoq; milite ſiue ĩperio agebãtur: alii p̃da honuſti in caſtra urſariã
redibãt: alii lucri exptes inq rendo occupati hac illac diſcurrebãt: ii Luceriã
fogiãq; uerſus fugiẽtes hoſtes ĩſectabãtur: Quo qdẽ tp̃re p̃ſpectũ eſt cupidi
tatẽ ſecurdis ĩ rebus nõ minus q̃ ĩ aduerſis metũ eſſe dánoſam: Ná cũ mili
tes arbitrarẽt iã ꝓfligatis hoſtibus certã eſſe victoriã cuiuſq; adhortationi
bus ĩperioue minime coerceri cõpeſciq; potuerũt: ut ſeſe ĩ ordĩe cõtineret
ltaq; uacui oĩ metu nec ſibi p̃cauẽtes qcq; ad p̃dã oẽs cõuerſi ſunt. Quod Pi
cininus e Troia cõſpicatus eruptione facta: palantẽ exercitũ magno ĩpetu ĩ
uadit: multos ex ſuis captiuos redimit: multos ĩſup ex hoſtibus capit: mul
tos ĩ fugã uertit: turbaſſetq; ſane eo die partã ſũmo labore uictoriã: niſi &
Ferdinãdus & Roberthus Sãctoſeuerinas collectis ꝓpere eq tibus iis q ꝓ tem
poris anguſtia potuerũt: illi occurriſſent: primoq; cõgreſſu magna ui reſti
tiſſent: & dein maiore coacto militũ numero ĩ urbẽ reppuliſſent: Eo ĩ p̃lio
Ferdinãdus iudicio eoꝝ: q interfuerunt. prudẽtiſſimi fortiſſimiq; ducis ac
ſtrenui & acerrimi militis munꝰ obiuit. adeo ut magnũ eo die uirtutis ſuæ
experimẽtũ præbuerit. magnãq; & egregiã laudẽ reportarit. Roberthus itẽ
tãta celeritate atq; uirtute oĩa ĩ ipſo hoſtis repentino ĩopinatoq; ĩpetu egit
ut rẽ poſtremo ĩ ſummũ pœne p̃iculũ adductã regis iudicio ad ſalutẽ reſti
tuerit. Pugnatũ é eo die a tertia decima ad decimã nonã uſq; diei horã ĩter
fectis uulneratiſq; ex hoſte q̃plurimis: magna equoꝝ ſtrage facta: ex regio
exercitu ĩteremptis ꝓpaucis uulneratis ꝓmultis. Sed æſtimatione eoꝝ qui
ſimulac pugnari cœptũ é: ad pugnæ uſq; exitũ ſemp ĩterfuerũt. & milita
ris diſciplinæ ſcientiſſimi habiti ſunt q̃uis oẽs de regio exercitu ubi facto
opus fuit rẽ egregie ædiderĩt hos tũ p̃ter cæteros optimã laudẽ ꝓmeruiſſe
affirmatũ é. ipſum ſcilicet in primis regẽ q magno atq; infracto aĩo preliũ
& iniuit & obiuit p̃ter q ĩ cõſerẽdo nouiſſimo p̃lio de ſe periculũ maximũ
præſtitit. Poſt eũ Alexãder prudẽtia cõſilio celeritate & uirtute ſingulari
oĩa ꝓuidit atq; cõfecit. Iohannẽ p̃terea & urſũ comites cũ ſubſidiariis tur
mis eo die p̃eſſẽt ubi erat opus rẽ pſtrenue geſſiſſe & delato ſibi munẽr exi
mia fortitudine & moderatiõe pfũctos fuiſſe ferũt. Sed Boſiũ & Roberthũ
utrũq; rege Alexãdroq; exceptis: adeo fortiter adeo prudẽter continẽterq; ad
finẽ uſq; p̃lii cũ primi ſemp ĩ certamĩe extiterĩt rẽ ædidiſſe ut oẽs ſupaue
rint. Inter reliquos eqtũ ductores Iohãnẽ palauicinũ Antonellũ burgeſem
& Frãciſcũ taurellũ Chriſtophori filiũ p̃claræ ĩdolis adoleſcẽtẽ q ob multa
& pulcherrima facta ĩter magnæ laudis uiros iuſ merito nõ ĩ poſtremis ha
biti ſunt. At poſteaquam profligatis hoſtibus caſtriſq; dereptis in caſtra:

uictore exercitu reditū ē: oppidani nō expectatu deditionis die: sese Regi p
miſere. Verū Iohánes & Piciniuus tā ſigni clade accepta diffiſi urbis moe
nibus ciuiúq; animis: cū uictis nihil tutū nihil uictoribus ſpeditū esse puta
rent: Iohāne coxa cū ꝓſidio Troiæ relicto: qua eū ciuitate Andegauēſis dona
uerat: nocte ſequēti luceriā primo: deinde Māfredoniā alter: alter Tranum
ſese receperūt. Poſtremo cōſultādis rebus ambo uigilias: quæ Apula ē urbs
Trano ꝓpinqua iuxta adriatici maris littus: ad Tarētinū ꝓfecti ſunt: Ferdi
nandus biduo ad urſariā cōſumpto: Troiæ caſtra admouit. Eius aduētu ci
ues territi: ad Alexādrū nocte ꝓxima oratū mittūt: ut ipſis ī antiquā Sphor
tianoꝝ fidē iādiu redire optātibus ſeſe atq; eoꝝ urbē in Frāciſci Sphortiæ
fratris ī dicionē acciperet: nec pati uellet: Troianū populū Sphortiano noī
iādiu deditiſſimū rurſus Tharaconēſem dominationē quā ſemp ō diſſet: q̄
q; tot annos emixe pmoleſteq; tuliſſet: inuitū ſubire: Alexāder cōdicionib
repudiatis: ne oīno ab ſe triſtes diſcederēt: ſed aliqua ex pte eorū poſtula
tis ſatisfeciſſe uideret: ab rege obtinuit: ut Hippolytæ Mariæ Franciſci du
cis filiæ regiæq; nurus ī fidē Troiani reciperētur. Ea re p hunc modū cōpo
ſita poſtulatisq; cæteris facile ſpetratis: Troiani ſe atq; urbē ſimul cum p̄ſi
dio dediderūt. coxa urbe amiſſa p̄ſidioq; in p̄dā uerſo: arcē & ipſe quo ſe re
ceperat & qcqd inſup Troiani agri in pōrate retinebat: ſine cūctatione regi
tradidit. Inuēti ſunt in ea urbe ꝓter ſpediméta hoſtiū q̄plurima cū multa
ſupellectile quæ ibi ob téporis angustiā reliquerāt eqtes pluſq̄ quingenti: q
plio incolumes: ſupfuerāt. Troia recepta Rex fogiā & Sāctū ſeuerū: nō mul
to deinde poſt Aſculū recepit. Poſtremo oppidulis qbuſdā reficiēdi exerci
tus cā expugnatis ī p̄dāq; militibus cōceſſis: ad flumē Aufidū profectus cō
ſedit: quo tpre nō nulli ex locis proximis regni proceres ad eū in fidē redie
runt. Tarētinus quoq; q tātos iam ſpiritus ſumpſerat: ut nō ſeriorem ſe re
ge eſſe putaret: ea ad Troiā calamitate accepta: cōcuſſus de recōciliatiōe cū
rege agere coepit. De his rebus Frāciſcus tū regis tū Alexādri Antoniq; tri
cini legati lr̄is certior factus: haud ſibi cūctandū putauit: quin & ipſe ēt re
gni procerū Andegauēſiū ptes ſequētiū aīos p ſuos demulceret: & regi recō
ciliaret: qđ ut liberiore efficerēt aīo: ſublata oī ultionis ſuſpicione: ſe p re
ge qcqd ab eo promiſſum extitiſſet: inuiolate p̄ſtiturū aſſeuerabat. Fuerunt
q Frāciſci horratu moti: regi obtēperauere: ſed multi id rurſus cōmemora
uerūt: qđ nō multo poſt Alphonſi regis morte eius nūciis in campano con
uentu legatisq; poſtea ſecreto dixerāt: nā cū ſe regis fidei cōmittere non au
derēt: admiſſi ī eū criminis cōſcii: Frāciſcū mirū in modū rogabant: ne Fer
dinādi Tharaconēſis ſed ſua potius ſuorūq; cā tātos labores caperet: tātoſq;
ſumptus faceret: qđ ſi reciperet ſeſe amicoſq; ſuos ei deditionem facturos
magno ſtudio pollicebāt. Nec dubitare: quin pſpecta iāpridē tāti principis
ſingulari cū ī ſuos tū ī oēs mānſuetudine clæmētia atq; liberalitate: reliqui
oēs id eſſent facturi: qđ ipſi feciſſent. At Frāciſcus oībus huiuſmodi pollici
tationibus reiectis rurſus iiſdē ſuū erga Ferdinādū cōſtātē animū oſtendē
pſuadereq;: ut ī gr̄am cū rege redirēt nō ceſſabat: quæ qdē res ꝓter cætera
īmortalia ī ipm regē beneficia: ad recōciliādos ei multorū aīos plurimū p
fuit. Dū hæc ī Apulia gerūt: Sigiſmūdus qué Andegauenſiū ptis factū picē
tibus ſupiore anno bellū ituliſſe diximus: exercitū haud exiguo militū nu
mero ad Metaurū cōtraxerat. Siluester lucinus ité nō puā eqtū manū quā
picinini iuſſu in flaminia ſcripſerat: in Cæſenates coegerat. His Iohānes Ta
rētiuuſq; iuſſerāt: ut ī brutios aduerſus cāpanū celeriter traiceret: Nā cam
panus nullis fere obſiſtētibus: adeo poſt picinini ex iis locis diſceſſū populos
Iohāni deditos quotidiāis īcurſionibus turbauerat: ut & loſiā uniuerſa ꝓpe
ditiōe nudauerit: e tāto oppidorū numero nullo ei ꝓter Cellinū relicto. do
loſ morte obiiſſe: ferūt: & cæteros regionis eius regi īfeſtos cœgerit: ut ab
Iohāne Tarētinoq; auxilia ꝓpere ad ſe mitti grauibus querelis aſſidue pete
rēt: p̄ſertim q; crebri afferebāt rumores: eo Fredericū ex romano agro ꝓpe
diem cū exercitu acceſſurū. Sed Sigiſmūdus: qui plærunq; aliud in pectore

aliudī ore hr̄e solebat:qđ inuitus in alienos fines eo maxime tp̄e ꝓficisceba
tur:Siluestro sibi adiuncto:profectionem simulat:ac eo animo per picentes
pergit:ut si qui in itinere se opponerēt:domū q̄primū rediret. lāq; ī agrū
firmanū puenerat:cū Napoleo ursinus ecclesiæ copiis multo illi qdē īferi
or montuosis iniquisq; locis se cōtinēs ei factus ē obuius. Ex quo redeundi
occasione oblata regredit & longis itineribus nō prius restitit:quā supato
hæsi flumine:populatus qua transierat:agros:in suos fines puenit: nihilq;
deinde cūctatus una cū Siluestro Senagalliā obsedit:qđ erat oppidorū reli
quū ex iis quæ Pius pontifex:uti supra ostēdimus:Antonio donauerat:quo
oppido nō difficulter potitus arcē fossa muroq; munitā multa tormentoꝝ
ui oppugnare adortus ē.Napoleo longis itinerū spaciis:interiectisq; diebus
subsecutus:tamē cōgredi nō audebat.sed tutis locis in frontibus militē ser
uare īcolumen populationibusq; hostē ꝓhibere studebat. At Pius his cogni
tis:& si Fredericus:ut erat ante ab eo Frāciscoq; iussus:in brutios trāsierat
bellūq; acre Aquilanis inferre cœperat:huic tamē īperat:ut in agrū picenū
aduersus Sigismūdū flecteret:obsessisq; opē ferre maturaret. Eninuero Fre
dericus q in patriā capitali hosti bellū illaturus reuertebat nō īuitus :q̄ma
ximis pōt itineribus ī Sigismū dū ire cōtendit:ac eodē die qui fuit ad idus
Augustas Napoleoni nō longe ab hostiū castris adiūgit:quo Sigismūdus ꝑ
pactionē Senogalliæ arcē receperat:iāq; de hostis aduentu certior factus oc
cidente sole:ꝓfectionē fugæ similē parauerat:castrisq; educebat:cū Frederi
cus nihilo segnius eū prima noctis hora toto exercitu magna celeritate īua
dit:& ab tergo magno īpetu facto:nullis fere resistētibus:ꝓfligauit fugauit
q:unde factū est:ut plena luna lumenq; euntibus affatim dāte: Sigismūdi
militibus deposito fugæ ꝑ noctē pudore:hac illac salutis petendæ gr̄a dif
fugientibus aduersariisq; eos acrius p̄mentibus:maior eoꝝ pars cū impedi
mentis fere oībus caperet.Ex p̄fectis equitū lohānes Frāciscus mirādolanus
solus captus ē.Cæteri ī ꝓxima oppida cōfugerūt.Sigismūdus cū paucis Fa
num se recepit.Hoc tā graui accepto uulner̄:adeo fractus ē aīo:ut de oīum
fere fortunarū suarū sūma nō mediocriter dubitare coeperit.Quar̄ paucis
post diebus despata quodāmodo salute biremē cū Siluestro cōscēdit: & in
Apuliā ad lohānē Tarentinūq; adnauigauit:uictus ab iam uictis auxiliū pe
titurus:nondū enī alter alterius calamitatē ꝓfligati cognouerat:dies siqdē
tātūmodo quattuor īter Senogallicū Troianūq; p̄liū ītercesserant. Cū suā
q̄sq; infelicē sortē deplorasset Sigismūdus maiore reꝝ suaꝝ desperatione
Ariminū reuertit:Tarentinus territus:maiore studio ad res de concordiacū
Ferdinando trāsigēdas animū intēdit:Et nō multo tp̄re Bartholomæi car
dinalis Rauennatis uiri præstātissimi qui pro pio pontifice tūc bene uenta
nis præerat & Antonii tricini Frācisci legati interuētu rescōposita est:qua
ī re Tarentinus legatos īteresse uoluit:ut pro eorū prīcipibus cauerēt:quæ
rex ꝓmisisset:eū ītegre seruaturū:Ex quo Tarētinus ex hoste acerrimo ami
cus subiectusq; Ferdinādo ꝑ metū factus ē.lohānes & Picininus omni Tarē
tini auxilio destituti cedere Apulia coguntur.Itaque data ab rege abeundi
fide publica lohannes & Picininus ipsi maritimo copiæ uero equis armis
& bonis fere omnibus denudatæ:terrestri itinere ī brutios remigrarūt.Or
thonāq; & Caudolaꝝ ī oppida sese cōtulerūt.Dein ex īspirato Picininus ab
Roggeriōe cellani comite adolescēte ꝑ irā ī paternas sedes accitus ē Rogge
rio enī matri gubernati mulieri qdē nō īprudēti q; iuuenilibus luxuriātis
filii uoluptatibꝰ nō īdulgeret plurimum aduersabatur.Picininus igitur in
cellanū oppidū ꝑ fraudē introductus:ꝯfestī arcē cū amplissima suppellecti
le mulier̄ oppido eiecta:occupauit:ac uniuersa deinde quæ illius erāt dicio
nis castella:ī potestatē accepit:nec Roggerio tamē ī patrimoniū admissus ē:
q̄bus in locis p̄ter aurū argentumq; & gemmas quæ nō parui ponderis p̄tii
q; erant magnā uim frumēti lanæq; repperit:& peccoꝝ numeꝝ nō paruū:q
bus rebus se ac milites sūma miseria p̄ssos subleuauit:& ꝑ hyemē facile alu
it. Sulmonēsesq; p̄terea ꝑꝑ locoꝝ quibus potiebat : opportunitatē ita per

niualé tempeſtatē fame oppreſſit:ut eos ad deditionē cōpulerit Ferdinādus
át:qa acris aduentarat hyems:ī cápaniá rediit:non nullis ex itinere oppidis
in ptáté receptis:exercitúq; ī hiberna diſtribuit.Interī Fredericus:fuſis ho
ſtibus receptiſq; nō nullis munitōe infirmis ultra Metaurū municipiis:ad
Mondauiná arcé:quá p ꝓditionē Sigiſmundū ſuperiore áno recepiſſe oſtē
dimus:exercitū admouit.Hanc cū aliquádiu oppugnaſſet:uti cepit: ualido
que ſimul cū p̄ſidio ī p̄dá uertit.Ea recepta arce:quæ multū loci natura &
opere ædita atq; inſigni militū robore ꝓmunita erat tátus é reliqs regionis
eius accolis īiectus repéte timor:tantaq; fuit oīum deinceps aīorū ad dedi
tionē inclinatio:ut breui p̄ter Senágalliá arcéq; nihil Sigiſmúdo ultra Me
taurū in piceno agro reliquū fuerit.Quo rerū ſucceſſu Fredericus progre
diendū celeriter ſibi ratus Metaurū in Fanenſes traiecit:cōtinuoq; eius agri
municipes ī pōtificis dicionē redegit:ita ut fanū ab terra undiq; circūſeſſū
relinqueret.Ea urbs qua ad orientē uergit adriatico mari abluit:quæ ſi ob
ſidenda oppugnádaq; erat:claſſē ī prīs parare oportebat:ut maritimo quo
q; aditu p̄cluderet.Huic difficultati &ſi Nicolaus cardinalis Theanēſis apo
ſtolicus in exercitu legatus ꝓuidere poſſe ſperabat: cū nauigia quædá ex ꝓ
ximo anconitano portu ob id eo miſiſſet:tamē nihil q; in rē eēt: fieri potu
it:Ná uenetorū triremes quæ illic maris cuſtodiæ ab iis deſtinant:qđ ægre
ferrent:maritimas Sigiſmúdi urbes ī romanæ eccleſiæ ptáté deuenire: ſui
tis Anconitanorū nauigiis:aditū oībus ī urbe mari aperiebát:ideq; cōmea
tus & militaria p̄ſidia ſine periculo īportabant.Quod cū aīaduerteret:Fre
dericus ī aliud tp̄s eius urbis obſidionē relinquēdā putauit.Itaq; cū Iſaurū
in Ariminenſiū fines tranſiſſet:adeo magnus cōfeſtī undiq; fuit municipū
ſeſe dedétiū ad eū cōcurſus:ut lōge cæteros & animoꝝ īclinatione & celeri
tate ſupauerint.Quo factū é:ut neq; tpe neq; labore multo uniuerſus ꝓpe
ariminēſis ager munitiſſimis oppidis magis q; uicis frequēs ī Pii pontificis
Romanæq; eccleſiæ dicionē deuenerit.Arces quoq; ſitu ædificiiſq; æditiſſi
mæ ptī p uoluntariá p̄fectorū traditionē: ptī ipſorū oppidanorū opa: par
tim ēt Frederici ducis artē & ſolertia ſingulari ī pōtificis poteſtaté redactæ
ſint uſqueadeo:ut Ariminū urbs antiqua ac nobilis tot oppidis totq; p̄muni
tis arcibus potēs nō minus q; fanū oī fere agro exueret:Quare aptis undiq;
itineribus Cæſaná uſq; īfeſtis ſignis ab Frederico penetratū é:quæ ēt urbs
magna agri pte nudata é.Sed fecit īportuna hyems:ut relictis his quoq; ur
bibus ītētatis:magno ſit cū hymbre ac frigoꝝ í ſtatiua cōceſſum.Videt ꝓfec
to res miránda & memoratu digna:cū tot oppida tot municipia totq; arces
ſitu ope & p̄ſidio firmiſſimæ & p cētenos annos ab Malateſta familia poſ
ſeſſæ:tá breui tpe nulla ui a Sigiſmúdo defecerīt:& ab eius manu uelut tē
poꝝ horæ umbræq; euolauerint euanuerītq;:& cū ab multis nō tá Italicis
q; peregrinis p̄cipibus auxilia īploraſſet:nēo uſq; inuentus ſit:q; non re ne
uerbo qdē eū in tanta calamitate iuuerit p̄ter uenetos:q ut p̄diximus:mari
nō diu tamē ei opē tulerūt: ſed ſi uerſaraio malū deprauatūq; hoīs īgeniū
& maleactæ uitæ rōné habere uoluerimus:nēo certe mirandū duxerīt : ſed
diuino quodá iudicio factū: ut q tátoꝝ ſceleꝝ ac flagitioꝝ tádiu īpunitate
uſus fuiſſet:aliquádo debitas pœnas lueret.Ex quo facile intelligi pōt:quæ
cunq; illi humáis ī rebus ſecúda prius optataq; cōtigerát:Iccirco īmortalis
dei iudicio contigiſſe quo ex rerū cōmutatōe uæhemētius acerbiuſq; dole
ret.Per idé tp̄s ueueti q ꝓp opū magnitudiné & potētiſſimi ſūt:& in rebus
ſecūdis audaciſſimi:nō mō aduerſus pōtificé Piū : ut p̄diximus:Sigiſmúdo
auxiliū tulerunt:uerū & aduerſus Romanorū īperatorē Fredericū tertiū :
& Maumetum Turcaꝝ regē terra mariq; belli ſuſceperunt.Ná & tergeſtas
urbē eis finitimá:quæ Frederici parebat īperio:magnis copiis obſederūt:&
Peloponēſum q; Turcæ obtinebát:& mari ualida claſſe: & terra exercitu cū
hominibus ſupra trigīta millia partī ex Italia miſſis partī ex græcia locisq;
finitimis unde quaq; cōtractis: uno atq; eodē tp̄e iuaſerut:cū de ea obtine
da ꝓpter maritimas urbes quas ī ea regiōe poſſidebāt:mīme dubitarēt &

qua in dicionē redacta: ob magnā loci fertilitatē magnāq; belli gerendi opportunitatē: cuius rei gratia quondā ab Romanis græciæ ars appellabat: tāta uenetorū aīos dominandi libido iuaserat: ut se breui nō græcia solū: sed Asia quoq; ac uniuerso ppe dein terrarū orbe potituros arbitrarent. Verū utrūq; bellū & aduersus īperatorē & aduersus Turcā frustra suscептum é: Nā & si Fredericus īperator uel negligentia uel alia ex cā nullū tergestinis auxiliū miserit: ii tamē uenetis maxīe oīum infesti sese cōstantissime ptinacissimeq; p oēm æstatē autūnūq; tutati sūt: adeo: ut aduenīēte hyeme: uenti coacti fuerint: honesto quodā fœdere cū ipsis pcusso: irrito conatu: inde discedere Peloponesū uero sua ueneti uel īprudentia uel negligētia uel diuino cōsilio amiserūt: Nā cū terrestribus copiis Bertholdū æstensē pfecissēt iuuenē sane audacē potius q̄ prudentē: facile eius consilio atq; ductu victoria: quā ut ferūt: ī manu habebāt: euanuit. Constituerāt.n. Isthmū quo uniuersa claudit græcia: ab Ionio ad ægeū mare muro cingere: iamq; ingenti opere tutū ab Turcarū īpetu reddere cœperāt: cū Bertholdus ea nondū munitōe pfecta: relicta ibi exercitus pte: cū reliqua oppugnare Corinthū: quæ nō longe abest: aggressus é: ratus si ea urbe potiret: uniuersā Peloponesū q̄ iā Turcæ pſidio tantūmō corinthi relicto: deseruerant: facile se ac sine periculo retenturū. Est.n. corinthus ī mōtis dorso æditōe sita: muro cincta & uetere & fragili. Quare Bertholdus existimabat fore: ut eā urbē haud multo negotio obtineret: pſertī cū non magna Turcarū manu defenderet. Cæterū Bertholdus nō satis pugnandi peritus cū nudo capite pugnā iisset: lapidis ictu grauiter pcussus non multo post uita excessit. Territi amisso duce: milites: non tā ab corinthi oppugnatōe destiterunt: quā obsidionē non sine magno ēt accepto detrimēto a Turcis eruptiōibus factis soluerūt: & ad priora castra refugerūt. Quā obrē & classis pfectus non multo q̄ Bertholdus rerū bellicarū pitior & terrestris exercitus oīs Isthmū p̄ metu deseruerūt: & sese Nauplīū q̄ nunc Romaniæ Neapolī uocant: confestī receperunt. At triduo uix exacto: Turci q iā de Peloponeso desperarāt: cognita christianorū secordia: magnis uiribus eo aduenerūt: & captis ac ī mare p̄cipitatis Isthmi munitionibus: repugnāte nemine: Peloponesū q̄ amiserant: recuperarūt. Ex eo tpe cū aīaduertisset Turcarū rex uenetos: quos antea mtuerat: eē lōge sua opione inferiores: ī hanc usq; diē anno undecimo iā exacto: nec legatiōibus nec pcibus nec pollicitationibus ullis adduci potuit: ut uenetis recōciliaret pacēq; cū iis faceret: q̄n potius maiore in eos ira ītēsus: ob rupta ab iis ītersese pacis fœdera usq; ī Italiæ fauces maximis calamitatib⁹ affecit: afficitq; quotidie & ob id ueneti: ut pdiximus: supra decēniū mari cū Turcis cōtinē ter bellū iuiti gesserūt: geruntq;: adeo ut maritimis eorū rebus sæpe ac plurimū & metuerint: & metuāt: pſertī post captā Euboeā insulā ac expugnatā direptāq; chalcidē urbē.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE

LIBER. XXX.

AD prīa signa æstatis Ferdinādus assiduis pōtificis & Frācisci litteris nunciisq; cōpulsus non pcul ab urbe capua exercitū coegit: paulo q̄ post Marini sinuessani fines īgressus oppidis q̄busdā subactis Thēnēsiū agros ferro uastāt coepit. At Alexāder cū Sphortiana māu p̄ter Roberthū seuerinatē q̄ apud regē eē uoluerat: ī Appuliā ad deuastādos rebelliū agros fuerūt: Luceriani eius aduētu territi ad regē dēsti de deditōe miserunt. Tū populabūdus seuerinatiū agros ītrat: q̄ nō multis āte diebus temerē ī regiū p̄ fidiū īpetū fecerant: eodēq; bonis oīb⁹ exuto atq; ex oppido ejecto: rursus ad Iohānē defecerāt: deīde ī brutios aduersus Piciniū ut erat ante dēstitutū pficiscit. Ferdinandus ītērī circūquaq; p regionē segetib⁹ succisis ī sinuessanū flectit agrū: ac supatis mōtiū iugis q̄bus sinuessana planicies claudit̄ captisq; ui cū pſidio claustris: eā toto exercitu īgredit. Marinus q̄ cū reliqs

copiis montiũ munitionũq; reliquarũ fiducia non lõge tẽdebat:ea re cogni ta:in fugá uersus regio ĩsequẽte eq tatu sinuessã se recepit.Cetez; Iohánes q adhuc cũ Picinino in brutiis:erat ueritus:ne sinuessanus iis rebꝫ territus ad hostẽ rediret:sinuessã cũ paucis copiis ꝓfectus:Marinũ ut bono eẽt aĩo:hor taf:ac multis de sustinẽdo bello rebus ꝓpositis:cõtinere in fide conaf:ꝑser tĩ cũ duceret eẽ ꝓpediẽ eo classem cũ pecunia e Massilia Genuaq; uenturã: esseq; insup pontificẽ maximũ eas de regno cõtrouersias p inducias pacatu rũ:quæ quidẽ res sinuessanũ tot aduersis rebꝫ trepidũ iáq; de recõciliatõe cũ Ferdinando agentẽ aliquádiu suspensũ tenuere.At posteaq; Alexander ĩ brutios puenit:& cápanũ sibi adiunxit:eoꝫ silio aĩoq; in Picininũ q caudo larũ in dicione editioribus sese locis cõtinebat:ꝓgredi:ut ubicunq; esset:ꝑ lio decerneret:iáq; ad mille circiter passus hostiũ castris ꝓpiquior factus Pi cininũ æquũ in locũ deducere studebat ꝓuocabatq;:sed ille patentes cápos timens collibus munitionibusq; locis utebat:nec ullá oĩno pugnandi ptáte faciebat.Certabaf tamen ex aduersis collibus leui quotidie ꝓlio.At ubi se Picininus ĩ diẽ arctius premi:nec tantas hostiũ uires sustinere posse uidet: cũ cæteri adhuc in Andegauensiũ fide manẽtes ægrius opẽ ferrent: ad Ale xandrũ de suis cũ Ferdinando rege cõponendis rebus mittit:Alexáder q nõ tam Ferdinándũ q̃ socios magnis di uturni belli sumptibus & ĩfinitis prope molestiis fessos & liberari se iã tandẽ iis curis & bello finẽ ĩponi maxĩe cu pere sciebat:optimũ factũ iudicauit:si Picininũ cæteros ĩ regno Ferdinándi rebelles spe uana nutrientẽ una hora ex hoste regi amicũ redderet. Itaq; ad has cũ eo cõditiões deuenit.Vt pax ĩter utrũq; esset:annuũ Picinino stipen diũ decẽ supra cẽtum aureũ nummũ milliũ a Pio põtifice sociisq; ĩ sequẽ tẽ annũ dependaf.In reliquũ tpus ab rege duntaxat:utroq; tamen tpe Pici ninus regio pareat ĩperio Sulmo cũ aliis q busdá regionis eius oppidis ĩ Pi cinini uti túc erat:sit ptáte:sed pro iis regnis obediat legibus.Postremo An tonio caudolæ & reliqs eius gẽtis ĩ regis fidẽ redeũtibus:qđ de patrimonio possident:retinere liceat.Hæc &si Ferdinando ingrata erant:qđ hostis q & ĩ summá esset oĩum fere rez; inopiá & ĩ extremũ salutis discrimẽ adductus nõ accepisse sed dedisse cõdiciones uidebat:tamen & ipse & socii quoz; auc toritate Alexander ea transegerat:idoneo qsq; tpe cõprobarũt.His cõfectis rebus:Alexáder ĩ Aquilanũ agz; ꝓgressus: factis ubiq; p mõtaná regionem excursionibus:ingentẽ inde pdá abegit.Dein cũ Aquilá ꝓpius accessisset: ac ciues undiq; ĩfestare duriusq; ꝑmere cœpisset:Aquilani oĩ auxilii spe de relicti ad Alexandrũ in castra de dedẽda regi urbe miserũt:eúq; paulo post súmo oĩum cõsensu ĩ urbẽ receperũt. Miserãt.n. Aquilani ubi ĩ dies Ande gauensiũ res labi deteriusq; habeř uiderũt:ad pontificẽ:ab eo ecclesiaq; ro mana ĩperii accipiẽdi cã:receptiq; certe fuissent:Ferdinándo posthabito:nisi Otho carretus de Francisci ducis in ea re aĩo edoctus obstitisset:acriterq; eã urbis deditionẽ ĩpugnasset.Hæc ut ex ĩterceptis Aquilanoz; ad Ferdinándũ cũ Alexándri lris ꝓficiscẽtibus núciis sinuessanus cognouit: maiorꝫ metu cõ cussus quæ de concordia paulo ante ut ostendimus:cũ rege inierat remissis ꝓpere in regia castra nunciis:firmauit:qbus ĩ rebꝫ cũ esset ꝓcipue cautũ ut Iohánni sinuessæ cõtinẽti sese quo uellet: ĩcolumi abire liceret:is ab oĩbus destitutus:ad Aenariá insulá cũ paucis traiecit:in oppido q; Isclam uocant classem e Massilia expectaturus.Huic ĩsulæ cũ ꝑesset Petrus torillia gottho lanus ab Alphonso iã ꝓfectus:ad Iohanne defecerat:quẽ postea ĩ tanta infe licitate eo oppido recipi passus est:quo ẽt tpe ꝓfectus arcis q̃ Qui appellãt Neapoli proxiæ q & natione gottholanus erat:Petri proditoris exẽplũ secu tus:pecunia nõ multa corruptus:arcẽ Iohánni tradidit.Cõpositis pacatisq; p eã ætatẽ nõ tã brutiis q̃ cápanis rebus:hoste ex cõtinẽti undiq; pulso: Fer dinándus cũ iã autunus subesset:militẽ utriusq; exercitus ĩstatiua distributũ paulũ a tãtis laboribus quiescere iussit.Dum hæc ĩ cápania brutiisq; gerũt Fredericus urbinas coacto terrestri exercitu cõparataq; a Iacobo cardinali Theanẽsi legato Anconæ classe:Fanũ circa æstatis initiũ terra mariq; & ĩ

circũsedit Deinde oppugnandæ urbis negotiũ aggressus die noctuq; ingẽti cura assiduoq; labore duobus urbis eius lateribus muros tormẽtis quatiendo: cuniculis ad ruinã tuto penetrare turribusq; e regõe eductis mœnia defensoribus nudare conãdo totã fere eã æstatẽ consũpsit: Nã obsessi uelut ĩ urbe muro fossa ualidoq; ꝓterea militum ꝓsidio: Roberto malatesta Sigismũdi filio ꝓfecto: munitissima: & facile se tuebant: & magna sæpe obsidentibus detrimẽta inferebãt. Interĩ tamen Fredericus Senãgalliã recuperauit. Fanẽses ubi ꝑstrata duobus locis mœnia ꝑstrataq; hũi turres uiderũt: diffisi sese ãplius defendere posse: edificatis maxĩe sub ipsis prope muris ĩminẽtibus urbi turribus: iniere clã consiliũ de dedenda urbe primũ: & ob id colloquia cũ hoste hẽre: deq; urbis cõdicionib⁹ agere cœperũt. Deinq; postulatis facile ĩpetratis: palã ad Fredericũ: Roberto iuito: legatos de deditiõe emiserũt. Itaq; quarto fere mẽse posteaq; oppugnari coepta ẽ urbs: ꝓsidio ĩcolumi abire ꝑmisso: in sũmi pontificis ecclesiæq; romanæ ptãte deuenit. Nec multo post arx quoq; ĩ q; Roberthus ꝺfugerat: tradita ẽ. Inter hæc Sigismũdus undiq; ꝺflictatus & uiriũ ĩops pariter & aĩ: fanẽsis obsidionis exitũ spectãdo se Arimini ꝺtinebat: q; nõ pestilẽtia minus ĩtra urbẽ q; foris terra marique hostibus adeo uæhemẽter acerbeq; ꝓssus ac labefactatus est ut oĩ hũana diuinaq; ope destituꝰ uideret. Eodẽ tpe Dominicus malatesta fr̃ diuturno incurabiliq; morbo ꝑpe cõfectus Cesenæ agebat: cũq; ĩminẽtis belli sollicitudine grauiter laboraret: Ceruiam non ignobile flaminiæ oppidũ uenetis: spreto romanæ ecclesiæ optimo iure cũ summo oĩum odio: uændidit cæteris Italiæ potẽtatibus molestissimũ fuit: sed demũ uterq; fr̃ cũ pontifice pepigit ut quãdiu uixissent Ariminũ Cæsenãq; ĩ pace possiderẽt: postea urbes ad romanæ ecclesiæ fidẽ redirẽt: illiusq; dicionis forẽt. Cæterũ Ferdinãdus quẽ admodũ reliquas sui regni regiones p superioré æstatẽ pacauerat: ita pacandæ Appuliæ p ſubeunte hyemẽ quæ mitis semp p ea loca esse solet: aĩum ĩtẽderat. Soli.n. Mãfredoniani & Sãctoseuerini p eã orã ĩ hostis fidẽ ptinacius manebãt: q; cũ finitimos eius regionis populos ifestius pturbarẽt: nõ uidebat: ãplius ad eos ſubiugãdos cunctandũ: quo ꝑdomitis rebellibus: uniuersa deinde regio q; sceret. Accedebat ad id q; multis indutiis nõ obscure Ferdinãdus cognouerat: Tarẽtinũ nõ bono ĩ se esse aĩo: q; ppe copias & ornasset: & ꝺuenire iussisset: Iohannẽq; ꝓterea ne regno abiret: quotidie hortaret: quæ qdẽ oĩa eũ aut regiis rebellibus esse auxiliũ p dissimulatiõem, ppe diẽ laturũ: aut aperte bellũ ꝓ Iohãne rursus regi illaturꝰ ĩdicare uidebant. Itaq; maiꝰ autũni parte iã exacta: Ferdinãdus & Alexãder cũ expedita manu ex cãpanis brutiisq; hybernis ĩ Appuliã regrediũtur. Quo uix puenerãt cũ Sãctoseuerinates obuiã supplices facti sese atq; oppidũ regi dediderunt. His tamẽ ob direptũ ut ostẽdimus ꝓsidiũ pecuniã ĩperauit: qua facile dãna passi resarcirent. Deinde cõtinuato itinere Mãfredoniã pgunt. Ciues territi si biq; ipsis diffisi. cũ nullũ alicũde auxiliũ missũ ire sperarẽt: haud multos dies obsidione tolerata: ad regẽ pacẽ misericordiãq; petẽtes de deditõe miserũt. Sed accidit: dũ legati ĩ urbẽ reuertũt̃: ut triremis quædã Andegauẽsiũ nomẽ cõclamãs cũ circiter peditũ ducẽtoꝰ ꝓsidio eo appelleret: quo i terrã expositoꝰ extẽplo p urbẽ excitato tumultu: audacius Iohannis nomẽ a pditissimo & seditiosissimo quoq; iuocat̃: & ob id cũ ĩterturbata urbis deditio & ꝓter prudentiũ ꝓborũq; ciuiũ uolũtatẽ tardior aliquanto futura uideret̃ petierũt idẽ ab rege legati. ut aliq; militũ manũ ĩ urbẽ mitteret: qua aduẽctis triremẽ hostibus aditus prohiberet̃. Mittunt̃ cõfestim destinati ab rege in urbẽ milites: sed eius rei continuo p castra rumore plato: totus exercitus ꝑdæ intẽtus: excitat̃ ĩ arma: sequiq; mox euntes ĩ urbe copias ĩcondita turba. quæ nullo cõtineri ĩperio potuit: nec præ intrantiũ festinãtius multitudine ulla claudendæ urbis portæ custodibus facultas daꝫ. Oĩa ipso ĩ aditu tumultuarie agunt̃: ob id extẽplo urbs tota discurrẽti repletur milite. Fit primũ ab paucis ꝑdandi initiũ. Deinq; reliqui oẽs prædæ auidi idẽ facere cœperũt: quaꝫ paulo momẽto urbs nobilis & opulẽta passim uersa est in ꝑdã.

Rex quãuis urbis casũ moleste ferre uisus ẽ:tamen rapta militibus ꝑmisit. Ciues uero mulieresq; oẽs ab iniuria liberos esse iussit. At uixdũ hæc gesta sunt:cũ Ferdinãdus ꝑ noctẽ factus est multis nũciis certior:Iohannẽ Antoniũ Tarentinoꝝ prĩcipẽ decimo sexto Calendas decẽbres senio & morbo cõfectũ diẽ obiisse. Accersebaturq; ꝓinde ab amicis ut ad capessendã tot oppidorũ totq; urbiũ possessionẽ eo q̃maturrime cõtenderet:futurũ affirmantibus:eũ cuncta suo aduentu quæ illius fuissent:ꝓpediẽ consecuturꝝ:eẽ ĩsup in eo loco:ubi Tarentinus expirauerat:magnã pecuniæ uĩ congestã: quæ ipsi intacta asserueret. Ferdinãdus tanto diu sperato expectatoq; nũcio lætus relicto Alexãdri curæ exercitu:cũ paucis ad locũ proficiscit:cui prĩo aduẽtu oppida proxĩaq; municipia cũ pecunia dedunt. Dein Iuliũ Tarẽtini generũ cũ oĩbꝫ copiis quæ defũcti fuerant:quaꝝ nũerus quattuor hominũ millia superabat:uoluntariis aĩs sibi asciscit. Rex Tarentũ profectus:eo itinere passim & oppidorũ & urbiũ & munitissimaꝝ quoq; arciũ uelut hr̃s a Tarẽtino q sine liberis maribus decesserat:relictus potitus:ab oĩbus ꝑbenigne exceptus ẽ. Nõ defuit fama:Tarentinũ in lecto languẽtẽ ab familiaribꝫ quo regis inirent gratiã:fuisse necatũ regẽq; ab iisdẽ accersitũ. Ferunt ĩgentes Ferdinandũ thesauros eo tpe pluribus in arcibus abditos cõperisse. Nã magnũ auri argentiq; pondus amplissimam ac pretiosissimam supellectilem magnamque ĩsup mercimoniorum uim & cõplura iumentoꝝ armenta ĩsecutus ẽ:quæ Tarentinus multis ãnis sua ĩdustria cõgesserat: quarũ reꝝ oĩum ꝑciũ decies centena aureũ nummũ millia superasse affirmatũ ẽ. Ex quo Ferdinãdus ex sũma inopia ad sũmã reꝝ copiã ꝑuenit:uictorq; tãti regni uno atq; eodẽ tpe liber & potentissimus rex factus Rediit Neapolĩ circũacto iã anni tpe:remissis ĩ hyberna copiis magna uictoria magnisq; spoliis hõustꝫ. Per idẽ tp̃s Sauonensiũ urbs in liguribus nobilis de qua supra mentionẽ fecimus Post insignẽ illã ad Genuã ab gallis acceptã cladẽ magno Ludouici regis ꝑsidio magnoq; ẽt ĩpẽdio tenebat:stipẽdia n. oĩa:cũ nullũ Sauonæ regi uectigal eẽt:nullũq; ciues tributũ pẽderẽt:ex ulteriore gallia mitti oportebat:quæ cũ triennio fere Ludouicus rex nequicq̃ ĩpendisset:moleste ut ferunt:ferre cœpit. Sed cogitãti quẽadmodũ ea se molestia leuaret:in mentẽ uenerat ĩ quẽpiã ꝑstantẽ uiꝝ sibi amicũ eius urbis ĩperiũ transferre. Optabat ꝑcipue rex Frãciscũ quẽ supioribus annis:ut ostẽdimus: Iohannis andegauensis cã renuerat:ob ĩclytã uirtutũ suaꝝ famã sibi cõciliare:uirũq; talẽ ĩ Italia habeṙ beneficio deuinctũ & fœdeṙ obstrictũ. Veꝝ & si ad rẽ ĩeundã unũ repugnare uidebat:qđ nõ decere tantũ regẽ assereretur:prius ĩferiorẽ & peregrinũ principẽ ad accipiẽdũ beneficiũ ĩuitare & cõciliationis initiũ facere. Rex diuturnũ tamen silẽtiũ rũpit:mandatq; q Antonio nuceto tũc forte apud ꝓ Pio põtifice agẽti ꝑ sese diceret: Ludouicũ regẽ miro quodã studio Franciscũ Sphortiã Mediolanensiũ ducẽ ob eximiã illius uirtutẽ diligere:remq; ob id illi gratã si offerret occasio:facturꝝ. Quare si ad eũ Frãciscus ex suis aliquẽ mittat:Sauonã petituꝝ:fore:ut nõ mõ Sauonã sed Genuæ quoq; iura facile ab beniuolẽtissimo rege ĩpetret. Quibus de rebus Frãciscus ab Antonio certior factus mittit ad regẽ q̃primũ Manuelẽ Iacoppum papiẽsem:q uera ne essent:quæ Autonius docuisset:ĩquireret: mẽtẽq; regis sup his diligẽtius cognosceret. Is nõ multo post tpe ex gallia rediẽs quæ ab Antonio scripta fuerãt. refert uera eẽ oĩa:quippe qđ eadẽ ex rege ipso corã affirmante apertius intellexisset:eũq; ĩter cætera quæ de Francisci laudibꝫ ꝑdicabat:dixisse:iccirco hæc ĩ eũ cõferre beneficia cõstituisse:q; digniorem cõperiisset neminẽ in quẽ potissimũ transferre Gennuensiũ prĩcipatus iura posset:quiq; facilius & eũ adipsei prĩcipatũ & adeptũ ꝓ singulari eius uir uirtute regere & sciret & posset:nihilq; demũ ad rẽ conficiendã eẽ reliq nisi ut legatus cũ mandatis ad regẽ mitteret. Mittitur proinde ab Frãcisco ĩ galliã Albericus maleta senatorii ordinis: q ꝑhumaniter ab Ludouico exceptus ita breui egit:ut Sauona ab rege ultro sit Francisco hr̃dibusq; dono cõcessa:& quæcunq; essent ĩ Genuẽses regi iura ĩ eundẽ translata: & iii

ſctũq; ꝓterea fœdus: ſocietate Italica manẽte. Poſthæc quoniã exiſtimabaſſo re ex Italicis potẽtatibus aliquos & ꝑſertĩ uenetos q eã Genuẽſiũ rex Fráciſci īperio acceſſõem ægre ferrẽt: uiſũ é regi quæ cũ Fráciſci legato de ligu ſticis rebꝫ egiſſet: eadé ꝑ lras potẽtatibꝫ ipſis ſignificare: ſimulq; eos admo nere: ſi forte Genuẽſes ſubire Fráciſci īperiũ noluerĩt: opéq; pinde ab aliéis petierint: ne eos ulla re iuuarent: quod ſi ſecus fecerint: ſe hoſtium loco eos habiturum. His rebus in gallia pactis Manueleque propere ad Franci ſcũ reuerſo: quo tpe iã milleſimus quadrĩg éteſimus & ſexageſimus quarto a Natali chriſtiano ánus cœperat: circa Calẽdas februrias miſſus é ĩ ligures e Mediolano cũ pedeſtribus copiis Corradus foliano q prĩo aduẽtu Sauoná magna oĩum lætícia ĩgreſſus: tribus a regio ꝓfecto traditis arcibꝫ: ꝓſidiũ ĩ poſuit. Paulo deĩde poſt Albingaunũ: dedẽtibus ſeſe ſpõte ciuibus: ĩ poteſta té accepit. Qua urbe recepta: accolæ totiꝫ liguſticæ occidẽtalis oræ quæ ab urbe genua áplius paſſuũ millibus cẽtũ ĩ lõgitudiné patet: uicis oppidiſq; frequẽs uelut armis nouiſq; rebus aſſueti: Iohánę Carreto finariẽſi & lam bertho Grimaldo q tũc Albĩtimilliũ & Monachũ ꝓmõtoriũ obtinebat: ad iutoribus magno aĩoꝝ ſtudio magnoq; ardoꝝ uno feꝝ tpe Corrado deditio né fecerũt. At genuæ eo: qđ ꝓterierat: biẽnio crebra ĩteſtinaq; ĩter frægoſos nata diſſenſio ſæpe rectorẽ mutauerat: Ná Paulus archiepiſcopus: cũ urbis prĩcipatũ maxĩe appeteret: ſp armis nouiſq; rebꝫ ſtuduerat: Ludouicũq; du cé ſæpius turbauerat: nec hõ ĩquetus ĩteſtinoq; exæſtuãs odio reqeuit: donec inſidias ſtruẽdo: Ludouicũ a ducatus dignitate ꝑ metũ uimq; arce caſtelle to tradita depoſuerit: urbiſq; prĩcipatũ ipſe ſibi aſſũpſerit. Quibus rebꝫ ci uitas multis interĩ malis exagitabaſ. ſed multo maioribꝫ exagitata é: poſtea q̃ ad Paulũ publici ſtatus adminiſtratio deuenit: qppe q uitæ neciſq; ptáte ĩ genuenſé populũ ſũpta: & Hybletus fliſcus cæteriq; fautores oĩ depoſito pudore: nimiũ publica libertate pinde ac tyránide abutebáſ. Multi accep tas ĩiurias ulciſcebanſ nouiſq; cõtumeliis quos oderát: afficebát. Nullus ur bis magiſtratibꝫ honos erat: nullus uirtuti locus: ſeditioſiſſimus q ſq; & no tæ temeritatis hoĩes ĩ ꝑcipuo honoꝝ habebáſ: ſcelera quæq; ĩpune admitte banſ: bonoꝝ ĩnocẽtia in táta pditiſſimorũ hominũ licẽtia parũ tuta uide baſ: oĩa ꝑ Pauli hybletiq; libidine gerebáſ. Oĩa demũ humana diuinaq; iu ra miſcebanſ: adeo ut oẽs fere iã ꝑſenti fortuna dolerẽt: tacitiq; cões miſeri as deplorarẽt: qbus ſe cáis maior bonoꝝ ciuiũ factiõis cuiuſq; ps urbe pau latĩ ĩ loca tuta exceſſerat. Multi Sauoná nobiles cõceſſerát: Franciſcũq; ora bát & obſecrabát: ut ad liberádá a tyránico frægoſorũ iugo ĩproborũq; ma nu miſerabilẽ eoꝝ patriá maturarat: adeo nullo bello ciuitas ĩ pace afflicta baſ quottidieq; durius ꝑmebaſ. Itaq; tot diuturnis ſeditõibus totq; ꝑ decẽ niũ belloꝝ calamittatibus fatigatus & iã ꝓpe exinanitus genuẽſis populus ſiné aliquádo tãtis ærũnis uel hũano uel diuino aliquo cõſilio ĩponi qeté q; ſibi dari optabat. Hæc cũ ita eẽnt: Fráciſcus alacriore aĩo maioreq; ſpe Genuæ breui potiũdæ negotiũ ſũpſit. Sed uiſũ tũ é prius tẽtádũ: ſi Pauli uolũtate cuius ꝓſidio arx caſtelletũ cuſtodiebaſ. urbẽ obtinere poſſet. Quá obré mittit Georgiũ ánonẽſé lõgo uſu rex pitũ Genuá: q Paulũ multis ꝓ poſitis ꝑmiis: ſponte ad arcẽ tradẽdá hotaret. Sed eo recuſáte: alia rõe rẽ ge nuẽſé aggrediẽdá putauit. Quaſ hybletũ Genuæ ut ꝓdiximus: apud Paulũ agentẽ: Spinetá frægoſũ ſpedienſiũ totiuſq; feꝝ liguſticæ oriẽtalis plagæ ꝑ fectũ & Proſperũ adurnũ ad ſe celeriter aduocat: & qd fieri uelit: oſtendit. Hybletus uiritus ne ſi Fráciſci uolũtati aduerſaret: municipiis ac oppidis quæ ĩ Derthonẽſi placẽtinoq; agro poſſidebat: priuaret: dixit ſe eo ĩperio obtẽperaturꝝ & quæ iuſſiſſet: libẽter facturũ. Spineta itẽ q gauiũ oppidũ in Derthonẽſi obtinebat: cũ iis qbꝫ ꝑerat: Fráciſco deditionem fecit. Proſp ãt multo ſe cæteris difficiliorẽ ꝓbuit: cũ multa ac dura efflagitaret. At Fráciſ cus quáq; nil aliud illius poſtulata tã neceſſario ꝑſertĩ tpe ĩdicare uidebat: quá nõdũ acceptũ exigi ab ſe beneficiũ uelle: q; certe ſibi moleſtiſſimũ erat atq; eius aĩum nõ mediocriter ꝓturbabat: tũ ꝓtermiſſa hoĩs petulátia: ut il

lũ ſibi eo tpre beniuolũ obſtrictũq; red deret: quo eius cã aduersæ factionis uoluntatẽ ſibi cõciliaret: ſeſe ei q̃liberaliſſimũ pſtitit: & ĩter reliqua ac pci pua ĩ eũ collata beneficia uuada: q; é oppidũ ad Appẽnini radices ĩ genuẽſi bus Alexãdriniq; ɔfinibus maxĩe ab ipſo Proſpero deſyderatũ donauit. Hy bleto ĩ ligures reuerſus: delectu ex agreſtiũ turba ſuæ factõis habito: Genuã uerſus ꝓgredit: Interĩ Iacobonus fliſcus q̃ arcẽ ĩ mõtegino quẽ nũc monto biũ uocãt: editã nõ ꝓcul Genua ſitã obtinebat: ſeſe Fráciſco dedidit: eiuſq; ſigna erexit. Quibꝫ ɔſtitutis rebus mittit e Mediolano magno cũ peditatu & eqtatu non multo Gaſpar uicomercatus: q̃ p Pulciferã uallẽ ad Cornelia nũ uicũ tria paſſuũ millia Genuæ ꝓximũ ꝓuenit. Ibi nouo milite augendi exercitus cã ɔſedit. Donatũq; Mediolanenſẽ q̃ Sauonã cũ corrado ierat: ɔfe ſtĩ altero cũ peditatu ſibi adiungit. Multi ꝓterea Genuẽſiũ nobiles cũ agre ſtiũ mãu eo ɔuenẽr: quoꝫ Paulusauria & Hyeronimus ſpinula prĩcipes erãt Paulus archiepſ q̃ niſi ui coactus: urbis prĩcipatu cedere nolebat: ubi utrãq; maritimã horã ad hoſtẽ defeciſſe ciuiũq; fere oĩum aĩos ab ſe diſceſſiſſe & Frãciſci Sphortiæ nomini ꝓpemodũ ſtudere uidit diffiſus rebꝫ pſẽtibus ſta tuit urbe abire: & aliis belli artibus amiſſã recuperare atq; retinere. Relicta igr̃ ĩ arce Bartholomæa: quæ Petri fuerat uxor: & Pandulfo fr̃e cũ q̃ngẽto rũ ꝓpe peditũ pſidio naues quattuor onerarias quas ĩ portu ſtãtes ĩ ſuã in uitis dominis redegerat ptãtẽ: plæriſq; clientiũ cõitãtibus: ɔſcẽdit: pauciſq; poſt ĩde diebus ſubmerſa ſtudio ex nauibus una q̃ fatiſcẽtẽ nauigatõi iuti lẽ cognouerat: cũ reliqs tribus uẽtis eo ɔſilio uela dedit ut alias Genuenſiũ naues: quæ frumẽto honeſtæ Genuã ꝓpediẽ appulſuræ dicebãt: capet: cap taſq; ex pdæ emolumẽto armaret: reliquaſq; aleret: q̃bus deĩde genuẽſibus ubiq; gentiũ mari bellũ ĩferret: magnoq; exinde armatoꝫ coacto nũero Ge nuã redieret: & p arcẽ quẽadmodũ Petrus fr̃ ſupioribꝫ annis fecerat: ĩ urbe irrũpens: factõe adiutus ſua rurſus indicionẽ redigeret. Eius diſceſſu cogni to: fit cõtinuo hybletus urbi ꝓpinqor. Porta eſt arcus appellata: quæ ab ori entẽ ſpectat: & ĩtra ſancti Stephani ſuburbia ãditũ pbet. Hãc nullo defẽden te hybletus occupat: pſidioq; ĩpoſito: ĩ colle quẽ calignanũ dicũt: ſtationes firmat. Vbi Gaſparẽ cũ uiribꝫ expectãs aliquãdiu ĩ armis ſtetit. At Gaſpar & ſi circũſedẽtiũ populoꝫ ĩſidias pfidiãq; ueritus loco diſcedẽr non aude bat qđ haud tutũ putabat alienæ ſeſe cõmittere ptãti: tamẽ hybleti aliorũ q; gẽuẽſiũ ciuiũ hortatu adductus Idibꝫ aprilibꝫ caſtra mouet: & circũacto p eos colles q̃ imminẽt urbi: lõgo ac difficili itinerẽ ĩ Biſãnã uallẽ deſcẽdit. & in calignano ĩtra noua urbis mœnia ubi hybletus erat: ɔſedit. Dũ hic mo ratr̃: leuia ĩterdiu ꝓlia ad uetera urbis mœnia: populo ubiq; frægoſoꝫ me tu ab armis q̃eſcente cõſerunt: ſed ſexto deniq; die poſteaq̃ uentũ ẽ: q̃ fuit ad tertiũ decimũ Kal. maias: uaccaꝫ porta quæ frægoſoꝫ adhuc pſidio te nebat. Donato auctore atq; duce: expugnat. Iohãnes Galeacius pſidii pfectus fuga prius ſaluté petit: patefacto ĩ urbẽ itinerẽ: Gaſp cõtinuo totis copiis ĩ gredit. Hybletus ĩterĩ ad ptoriũ uſq; penetrat: palatiũq; ac pxias turres mi lite cõplet. Hoſtes q̃ p eos dies e caſtelleto deſcẽdẽtes adeo genuẽſẽ populũ terruerãt: ut in frægoſorũ fide manerẽt & uiderẽt tota urbe pulſi ĩ diui Frã ciſci & caſtelleti muniméta ſeſe recepunt. Gaſpar fugatis tota ut pdiximus urbe hoſtibus: cũctiſq; munitõibꝫ locis: quæ frægoſorũ pſidio cuſtodiebãt ꝓter caſtelletũ, arcẽ ac beati Frãciſci tẽplũ: ĩ poteſtatẽ redactis: ptoriũ petit ualidioreq; militũ robore firmauit. Sed dũ urbẽ rurſus magna urbe ſtipatꝫ repetit: ĩgens pœne populi multitudo undiq; in ptoriũ illius uiſendi ɔſalu tãdiq; ſtudio cõuenit. Quo cũ ſecũdo Gaſpar ueniſſet: eo tamẽ aĩo: ut unde mane diſſerat: eodẽ pnoctũ reuerteret: inopinans ĩmenſa ꝓpe oĩum lætitia excipit: & ſublimis magnã ferr̃ ĩ aulã: moxq; deĩde ſũmo oium cõſẽſu mi roq; aĩoꝫ ardoꝫ ꝓ Fráciſco ĩ genuẽſiũ principatũ pſes aſſũptus cõſalutat. Poſt hæc fit cõtinuo Frãciſci nomine eidẽ decreto publico ciuitatis totius deditio ac legitima publico documẽto in Frãciſcũ eũdẽ impii trãſlatõ. His rebus pectis: urbeq; é Frãciſci poteſtate cõſtituta: arx primũ arctius & ini

obsideri. Dein paucis post diebus: missis e Mediolano nõ sine ĩgenti labore ob itinerũ difficultatẽ tribus magnæ molis bõbardis. enixius oppugnari cœpta ẽ: quæ cũ diu durius quateret: Bartholomæa clam de deditione eo cõsilio agere cœpit: ut obsidẽtes ea spe tãdiu distineret: quoad ab Paulo subsidiũ qđ futurũ sperabat: fieri posset. Qua re aĩaduersa: mittit ab Francisco q̃primũ: q & Nouas & Voltabiũ acciperet ĩ potestatẽ: quæ q̃dẽ oppida iccirco ĩ mulieris adhuc manu esse ꝑmiserat: ut ad dedẽdã maturius arcẽ adduceret. Quod cũ ĩtellexisset pauida mulier: uideretq; quassatos duobus locis arcis muros quassatasq; turres: nec ullã uẽturi auxilii spem certã haberet: ita tandẽ secreto cũ Gaspare pacta ẽ: ut arcẽ ipsa traderet cũ iis rebus oĩbus quas Paulus ad eã tuendã reliqsset. Bartholomeæ uero Nouæ restituerent: & millia ĩsup aureũ nũmũ quattuordecim pẽderẽt. Ea accepta pecũia: mulier frægosis ĩsciẽtibus cæteris: Sphortianũ ĩ arcẽ noctu p̃sidium admisit: Qua qdẽ re multo iã die ꝓdita quadraginta ferme diebꝫ posteaq̃ oppugnari coepta ẽ. castelletũ arx in Frãcisci potestatẽ redacta ẽ. Interim decreto publico quattuor & uiginti genuẽsiũ ex oĩ ordine ciuiũ Mediolanũ ad Franciscũ legati mittũt: q & nouũ prĩcipẽ cõsalutarẽt uenerarẽtq;: & iã factã urbis deditionẽ scriptis admissisq;a Gaspare legibus rursus iureiurãdo firmarẽt. Erãt cũ iis legatis ꝑmulti ex oĩ genuẽsiũ ordĩe ciues supraducẽtos: q eos cõitabant. Cũprimũ auditũ ẽ legatos appropĩquare: Frãciscus q oĩa suapte natura pulcherrime semp & honorificẽtissime excogitabat: parabat: & cõficiebat: liberos suos oẽs senatoriũ ordinẽ ac cæteros magistratus magna cũ nobiliũ manu obuiã mittit: q aduẽtãtes exciperẽt. Perpulchrũ erat ĩtuẽri: ĩ de togatos genuẽses: huic nostros oĩ uestiũ gener̃ auro argẽtoq; fulgẽtiũ ornatos. Sed ubi sese mutuo salutarũt: hinc reuerẽter genuẽses: hinc hilariter atq;ꝑhumaniter Galeacius maria: q maxĩus natu paternas uices repræsentabat: essentq; eodẽ mõ & eius fratres: ac cæteri oẽs ꝓ dignitate subsecuti. tũ Galeacius eũ q ĩter legatos prĩus ĩ ordĩe uisus est: & ætate grãdior sibi ad dexterã: itẽq; cæteri fr̃es & alii digniores uiri. ut a principe erant iussi: suũ qsq; ad dexterã assumpserũt: & ita bini ĩ urbẽ dulci sonoꝝ oĩum cõcẽtu ac tubarũ tibiarũq; numeris ĩtroducti sũt magna populi frequẽtia. Hi postq̃ ad ædes quas comes Frãciscus carmeniola ĩ urbe pulcherrĩas atq; ãplissĩas ædificarat: & regio quodã apparatu a Frãcisco ad eos recipiẽdos ornatas: ꝑducti sũt: totũ triduũ egerũt ĩ maxĩa cibarioꝝ lautissimoꝝ oĩum copia ac uarietate: datus ẽ eis a Frãcisco die quarto exponẽdæ ꝑsoluẽdæq; legatiõis locus: & is qdẽ ĩ area maior̃ quæ ẽ ĩ prĩo aditu ducalis curiæ: ĩ cuius extrema ꝑte e regione portæ duplicia fuerãt tabulata a solo aliquãto altius ædificata: quoꝝ in sublimior̃ prĩcipũ tribunal multo serico argẽto atq; aureo mirifice exornatũ spectabat. Circũ ac supra tabulata aulea pulcherrĩa fuerãt mira arte miraq; coloꝝuarietate locata: utraq; ãt tabulata sedilibus suis auleis quoq; strata breuioribus decorabãt. Ad horã cõstitutã uenerũt ipsi prĩcipes uestibus ĩsignibus ornati quos & liberi & senatus reliqq; magr̃atꝫ & curiæ nobiles uniuersi mirabili & ip̃i quoq; ornatu põpaq; sequebãtur Frãciscus dux Blãcã cõiugẽ manu tenebat ad dexterã: ĩdutus ad pedes usq; p̃texta multo argẽto ad specimẽ artificio mirabili ĩtertexto: cuius e capite paulo supra frõtẽ oriẽtalis Margarita & ea qdẽ p̃ciosissima pẽdebat. Cũq; ꝑ suos gradus ad secũda tabulata ascẽdissent: ĩ solio cõsederũt Frãciscus ad dexterã & ad sinistrã Blãca: post illos deĩceps duæ filiæ cæteriq; liberi & nurus duæ aliquãto ĩferius: post hos ãt senatores atq; alii magistratus quisq; ꝓ sua dignitate. In secũdis uero tabulatis ꝓceres ac nobiles reliq sedes suas tenuerũt. At insignes & uenustissime mulieres ornatissimæq; puellæ Mediolanẽses: quaꝝ ingens fuit numerus: cõsederũt humi inferius sericisq; puluinis reclinatæ. Erat & ipsa qdẽ humus uariis floribus ac coronis & tapetibꝫ oriẽtalibus strata: & ne a creberrimi populi frequẽtia muliebris consessus molesti quicq̃ pateret: iusto ab tabulatis spatio eminus ea repagula sunt firmata: qbus uniuerso populo: quæ fierẽt: spectare liceret: & audir̃ quæ dice

rent. Interea genuẽsiũ legati multo pulcherrimoq; comitatu curiã ingrediũ
tur: ipso spectatu incesuq; certe admirandi. Nec iniuria & dici & existimari
poterãt ex quodã ueluti grauissimo romanoꝝ senatu electi primarii: in qbꝫ
ius oẽ ciuitatis oĩsq; potestas reposita uideret. Iis ubi primũ datũ ẽ eminus
principes ituerĩ: detecto capite flexoq; genu: & fidei & obseruãtiæ signũ de
sese pstiterũt: idẽq; ter æquis fere spatiis priusq; uenissent ad tabulata: facti
tarũt. Vbi puenerũt ad principes: oẽs nudato capite ac genu flexo hilariter
atq; pbenigne ab Frãciſco primũ dein ab Blanca dextera excepti sunt. Exin
de ut surgerẽt iussit: ac siqd uellent: id oẽ pro uolũtate exponerẽt: aliquãto
retro cessere ĩ terga facie reuerẽter usq; ad principes conuersa. Postea unus
ex iis q & maturior uidebat & grauior Baptista goanus iurcõsultus: ut fue
rat a Genuẽsi repu. cõstitutũ: ĩ hũc mõm ad Frãciscũ facie ĩtẽdẽs: locutus ẽ
Cũ genuẽsis resp. prĩceps magnanĩe atq; iuictissime diu ac multũ secũ aĩo
uolutasset quẽadmodũ & qetius posset & melius sibi suisq; rebus cõsulerĩ
tãtis ciuilis discordiæ tẽpestatibus atq; pcellis: qbus ãnos iã multos assidue
adeo fluctuauit: ut pax ab miserrimo abfuerit naufragio: eã solã salutis trã
qlitatisq; rationẽ sibi ppositã iudicauit: siquẽ aliquãdo nacta eẽt principẽ
q sapiẽtia: pbitate: iusticia ĩ primis excelleret. Nõ n. ab re intelligere uide
bat: nullã rempu. recte posse administrari: quæ a multitudine regeret: quẽ
admodũ neq; nauis a gubernatoribus pluribus: neq; itẽ exercitus a pluribꝫ
ducibus recte regi põt: sed sicut ĩ cælo quæ cõmunis ẽ bonoꝝ oĩum patria
unus imperat deus: cui uniuersus paret orbis. ita & in ciuitate unũ quoque
prĩcipẽ esse oportere: q ratione atq; cõsilio regat: ac moderet. Qua qdẽ rõe
adducta ciuitas nr̃a cũ & ĩ oẽm Italiã & in uniuersam europã oculos cõiecit
set nullũ neq; ducẽ neq; regẽ nec ulla dignitate ac pstãcia prĩcipẽ ĩuenit p
ter te unũ: quẽ dignũ existimaret: cuius pareret ĩperio. Et. n. qd̃ sine arrogã
tia dictũ existĩari uelimus: quæ nã alia hoc tpe ciuitas offerat: quæ aut natu
ra loci aut magnitudine aĩ aut ingenii ĩdustriæq; splẽdor aut robore nobcũ
cõferri queat? Nẽpe quot quales q̃tosq; principes ac reges & florentissimas
resp. nobis sæpenumero subiecerius: & sol oriẽs nouit & occidẽs. Sed illud
nobis est pinde ac fatale quoddã infelicissimũq; sydus. ut qui cæteris sim
inuicti: nobiscũ ipsi cõstar uictores: nec antea potuimus unq̃: nec possumus
hoc tpe: eoq; uentũ est: ut mutuis intestinisq; odiorũ incendiis inuicem ipi
certar nũq̃ desistamꝫ. Quã obrẽ cũ resipiscer tãdẽ: & dignitati nr̃æ & rebus
prospicere decreuissemus: unus tu princeps clarissime atq; optime uisus es
quem uno totius nr̃æ ciuitatis eodemq; cõsenſu ultro adiremus: rogaremus
q; ut omnem urbis & dicõis nr̃æ potestatem guberna culaq; suscipias: admi
nistres: regas: modereris: & oĩa p tua uolũtate sũmaq; sapiẽtia & bonitate
constituas: quæ factu optima iudicaueris: Nouimus. n. ea te esse iusticia: ea
æquitate: ea integritate atq; innocentia: ut nihil sis nisi benigne clæmenter
atq; ĩnocentissime aut iussurus aut moniturus. Quã qdẽ rem si tacitus ipse
tecũ atq; diligenter cõsyderare uolueris: ĩtelliges pfecto aliud tibi nihil aut
honestius aut utilius aut etiã gloriosius posse cõtingere. Nihil. n. magis tibi
expectendũ est: quã omnia agere: atq; meditari secũdũ uirtutem. Nunc tibi
occasio est oblata: qua oĩbus declares aĩ tui magnitudiem sapientiã ac uisti
ciã: cũ facillimũ tibi factu futurũ sit ad cõcordiã nos redigere: & oĩa factio
nũ incendia extinguer: seditiõesq; e medio tollcr: & omnes prorsus omniũ
ppulsare iniurias: quæ ubi feceris: augebis tu pfecto potentiã tuã qui uiri
bus etiã nostris tibi potentissimo principi adiũctis: & mari & terra tremen
dus omnia sis p uolũtate ɔsecuturus. Habebis. n. tecũ una cũ Genua liguriã
uniuersam nõ solũ ad Macrã: sed ad Pisanũ etiã usq; agꝝ. Adde præterea
corsicam: quæ cyrnus a ueteribus dicta est: insulam nobilem atque poten
tem. Adde Thasum Lesbum Chium Amocostum urbem nobilissimam in
cypro & in mari pontico Amissam & Caffam in Scythia Tanamque ac Ta
nain. In his enim urbibus tam celebribus a gcnuensibus fundatis in tam di
stantissimis orbis terra rũ prouinciis tua uictricia signa spectabunt: clarissi

mū tuū celebrabit nomē. Vnus breui futurus es: quē & xp̄iani oēs ueluti nu
mē qddā cælitus demissū ī terras mirifice uenerēt: & gētes oēs barbaræ ac
q̄ nois xp̄iani hostes nō secus atq̄ sulmē aliqđ reformidēt. Quibus qdē ex
rebus cū tuū ꝓ uolūtate amplificare liceat īperiū: tū ī oēs terras tua gloria
magis illustrabit. Hæc Baptista: quē deinde extēplo subsecutus lohānes ser
ha iure ēt cōsultus ex legatis unus sic ĩqt: Audisti excellētissime princeps
quæ clarus iure interpres nr̄q̄ huius ad te legationis collega Baptista goa
nus ī latissimo cāpo rex memorabiliū positus ī mediū attulit. Sed qđ eue
nire necesse erat nimia rerū magnitudine p̄ssus: obstupuit. Eqdē cōmemo
rarē aliquā admirabiliū laudū tuaꝝ ptē: nisi te dicēdo molestia afficerē: id
q̄ te ægre laturū putarē. Nā qs ē ita sui ĩgenii cōfidēs: ut sibi polliceri pos
sit: ea se breui oīone cōplexurū: ex qbus si digne referā t: ꝓgranes cōficerēt
annales: qđ si ea quæ a te prudēter quæ iuste quæ fortiter molesteq̄ gesta
sūt. narrādo pseq̄ uoluerimus: alius nobis Xenophon: Iuuius alius quær ēdus
esset. Vincit etenī iā cumulus uirtutū tuarū scriptorū ĩgenia: ac eaꝝ magni
tudine doctissimorū ēt uiroꝝ aī a scribēdo deterrēt. Sed hēs p̄conioꝝ tuoꝝ
testē nō mō q̄q̄d urbiū ac populoꝝ diues alit Italia. sed q̄q̄d europa & to
tus pœne terraꝝ orbis cōtinet. Neq̄. n. ullū eē credideri Scythiæ ac Sarma
tiæ angulū mortalibꝰ cultū: neq̄ Garamātas populos ullos aut Indos & pu
stæ zonæ finitimos: apud quos cū uirtutes eximiæ tū admirabiles uictoriæ
tuæ nō laudēt: p̄dicēt: extollāt. Mouit nēpe hæc uirtutū tuarū fama cūplæ
roſq̄ remotissimos populos: tū uel nos ī primis uicinos tuos genuenses: Nā
cū ciuitas nr̄a ꝓditissimoꝝ hoīnū factōibus acerbius q̄ unq̄ antea p̄meretur
ita ut nihil iā eēnt leges nihil iura: & libertas ꝓcul exulasset: ad portū & re
fugiū æqtatis māsuetudinisq̄ tuæ secura cōfugit. Dedit illa tibi nō aurū ū
gēmas nō p̄ciosā supellectilē: sed sese suaq̄ oīa. Orat ꝓpterea bonitatē tuā
p̄iccps optīe: ut reddas ei qetē leges iura: Reducas ī suas sedes reginā uirtu
tū iustitiā: ut boni ꝓbiq̄ uiri: qbus recte uiuēdi animus ē: te uelut a sūmo
deo nobis datū & agnoscāt: & fruāt. Improbi uero quos malefactoꝝ cōscie
tia stimulat: quos iudicioꝝ legūq̄ metus uexat: te uelut acerrimū ultorem
criminū formidātes aut resipiscere aut ꝓcul exulare cōpellāt. Id cū feceris
gaude. atq̄ exulta tāto bono: nec ullū ex triūphis tuis q certe & maximi &
celebratissimi sūt: huic diuinæ tuæ laudi anteponito: Nā rex bellicaꝝ laus
raro tota īperatoris ē: se ꝑticipē eius hēri uult interdū tribunus: centurio
eques: pedes: & q cūq̄ sua uulnera iactāt pōt: q nēt & fortūa ī bello plurimū
dominari credit: ut laudis ps maxīa aliquādo īpatori detrahat. Sed huius
q̄ dixi æqtatis māsuetudini q̄q̄ tuæ boni: nullū habes: q ex illo q cq̄ exhau
riat. Totū iure optimo tutū ē: qa ītra te natū ex te ꝓdit. Nos āt tua uirtute
ab īgēti calamitate & ab īteritu ꝓpe erepti cōseruatiq̄: ꝑter æternā felicita
tē: q̄ iustissimus rex cælorū iustis p̄cipibus p̄parauit. illud tibi ac posteris
tuis Virgilianū aīo magis q̄ uoce oī tpe cōcinemus: In freta dū fluuii current
dū mōtibus umbræ Lustrabūt: cōuexa polus dū sydera pascet: Sēp honosno
mēq̄ tuū laudesq̄ manebūt. Sed ne lōgioꝝ oratiōe molestissimus: accipe op
time & maxīe p̄ceps noīe florētissime tuæ reip. genuēsis qđ & tibi & nob
felix faustū sit: regiū hoc sceptꝝ. Accipe glorioſū hoc urb uexillū: sub quo
maior es nr̄i anteactis tpribus hyerusalē cæsareaq̄ cœperūt: sub quo apud
pōtū Scythiāq̄ ac remotissimas regiōes plurīas urbes atq̄ oppida suæ dicōi
subiecerūt sub quo ēt ex hostibus barbarisq̄ natiōibus innumeris pœne ui
ctoriispotiti sūt: & magnos īsup reges bello nōnūq̄ superāt. Tu igit̄ p̄ceps
glorioſissime cū diua uxore tua Blāca ac liberis illud tuo adiūge ipio. & cū
cæteros orbis p̄cipes uirtute sapiētia ac felicitate antecellas: oītēde splēdo
rē aī ingenijq̄ tui: ī pristinas genuēsiū uires ac potētiā nomē gloriāq̄ tua re
pōe. Hoc deo optimo maxīo gratissimū erit munus. Hoc ad imortalē subli
mitatis tuæ gloriā ptinet. Hoc de te mereī illorū fides atq̄ studium q nos
amplitudinis tuæ conspectū petere iusserunt. Accipe itē urbis nr̄æ claues &
sigillū quo publice obsignāt litteræ. Accipe una cū fidelissimis deuotissi

miſq; aīs nr̄is ius oē auctoritatē pōtatēq; totius diciōis nr̄æ. Quibus oībus Frāciſcus læto uultu acceptis: ſceptrū ſibi dextera ſeruauit: Galeacio uexil lū: Philippo claues urbis. Sphortiæ aūt mariæ ſigillū dari iuſſit. Deīde pau ca ī hāc ſn̄iam reſpōdit. Gratus pfecto nobis fuit uiri genuēſes aduētus uř gratiſſima & iucūdiſſima oſo uř a. Nos āt cū nr̄o īgenio tū ueteri ſingulari q; uř a erga nos beniuolētia ac nō exiguo beneficioq; cumulo & dileximus ſemp: & amauimus qetē dignitatēq; uř am. Accidit ēt ad cōia ꝺmoda: qđ cū ſitis lōgo ſpacio dicioni nr̄æ finitimi: opportūe utriq; pſpici pōt cū non mediocri uř æ ciuitatis dicionisq; nr̄æ acceſſiōe & gloria. Nec uos latere dēt q̄ta ſemp aī moleſtia oēs uř as calamitates tulimus: quas ſane cōes nobiſcū ſemp exiſtimauimus: difficile qppe ē pp mutuā cōmercioq; neceſſitudinem quæ ob uicinitatē īter lōgobardū liguſticūq; populū ītercedit: ſiqd aut cō modi aut īcōmodi alteri euenit: q̄n ſentiat alter. Quare neq; maiorū opū cupiditate ulla: neq; amplificādi īperii cā qđ diuina benignitate ſatis' áplū atq; opulētū hēmus: adducti: curā regimēq; uř æ reipu. ſuſcepimus: ſed ut il li benefaciamus qetēq; & ipa tādē nr̄a ope īueniat. Nec.n. ſumus ignari: q̄ta ſit populi genuēſis uirtus: q̄ta dignitas atq; potētia: & q̄tā ſibi ac nobis affer re poſſit ī reliquū tp̄s rerū acceſſionē: ubi nr̄is cōſiliis ſtuduerit: obtēperaue ritq; eo.n. tēdet cogitatio nr̄a oīs: ut uos opulētiores ī dies qetioreſq; redda mus. Nec diſſimulāter opam dabimus: & ut urbis uře bonos & ratio rerū oīum magis ī dies cr̄ſcat: & ita cr̄ſcat ut p mēmoriā p̄teritarū calāitatū ma ioré ī ſuis reb⁹ uoluptatē capiat: idq; ita efficiem⁹: ut quē uos dūm ultro ace piſtis: eū īdulgētiſſimū p̄rem ſitis iudicaturi. Quod nos tā magnis tāq; p̄cla ris laudibus ī cælū quaſi extuleritis: feciſtis amice. Nā quēadmōm qđ poſſi demus īpiū nulli nr̄æ aut prudētiæ aut uirtuti tribui uelimus: ſed a diuīa donatū clæmētia: ita id nullis nr̄is meritis: ſed p̄cipue uř æ ergo nos beniuo lētiæ atq; fidei aſcribimus. Quod ſiqd p̄cipui ī nobis ē: qđ uos delectet: id diuino beneficio nobis datū & iudicauimus ſemp & iudicamus. His dictis legati eorūdē p̄rcipū manibus ſuo genuēſiūq; cæterorū noīe ſeſe illis ſuc ceſſoribuſq; fidē ppetuā ſeruaturos iuramento receperūt. Præterea quoniā Frāciſcus p idē tp̄s cū Pio pōtifice cōſtituerat ī Illyricū aduerſus turcas ex ercitū mittere: Ludouico mariæ quarto ex filiis egregia īdole adoleſcēti de quo īgentē ſpē cōceperat: certa quadā ut ipſa dicebat ꝺiectura motus: ob eā q; rē ei exercitui p̄fecerat: uexillū aureo leone īſigne tradidit: eundemq; cū Baptiſta goano genuēſi legato & aliis pl æriſq; nobilibus uiris militaribus decorauit īſignibus. Dū hæc aguntē: Paulus archiep̄s occidentalē orā petēs: onerarias genuēſiū naues: quæ ī herculis meneti portū quē nūc uillæfrācæ noſant: ſeſe receperāt: magno īpetu adortus ē. Sed cū die fere ītegro utrinq; acerrīe pugnatū eſſet: Paulus qī pulſus certamē diremit: pculq; ī pelago re ceſſit: Nā tāta uirtute genuenſes aduerſus exules ſeſe tutati ſunt: ut multo pluſq̄ acceperīt: hoſtibus detrimēti ītulerīt. Itaq; Paulus ea ſpe derelictus ī orientalē plagā ſe uertit: in Siciliāq; īſulā uſq; ꝓuectus: alias genuenſiū na ues: ſi quas inopinātes īueniř poſſet: magno ſtudio quærebat. Interī genuæ: ubi oīa ī FR. dicionē redacta pacataq; uiſa ſūt: decreto publico nauiū excel ſarū quattuor pata claſſis ē: quæ Frāciſco ſpinula duce: cū aduerſo Paulū cō tēderet: cōſpexiſſetq; haud lōge ab Corſica īſula exulū naues eas paulo con gredi nō auſo illoq; cū maiore pte puis lēbis fugiente deſertas cepit. genuā q; reduxit. Itaq; ex eo tp̄e genuēſis tādē ciuitas poſt tot & tā diuturnas bello rū calamitates totq; ciuiles diſcordias ſub Frāciſci Sphortiæ auſpiciis ipii q; nā ꝺſuetudīe terra marique reſpiraſ qeſcereq; cœpit. Bella ſeditiōes: exi lia cædes rapinæ uno eodēq; tpre ex urbe ſublatæ ſunt: pax concordia & iu ſticiæ cultus: q hactenus aberāt: rediere. Sub idē tēpus renatus triremiū de cem ferēdæ lohāni filio opis cā claſſem parauerat: quæ maſſilia ſoluens ad Enariā puenerat: ubi lohānes p ſuporē hyemē ſūma rerū oīum difficulta te terra mariq; preſſus: nō ſine aliqua tamē ſpe redeūdi: ī cōtinēte pmanſe rat. Sed mortuo lohāne Antonio tarētino: in quo uno oēs ſiqua erat ea de

recuperádo regno ſpes reliqua manebat:decreuit nõ amplius táto ſuo ſuo
rũq; incõmodo atq; periculo ĩ bello pſeuerare.Itaq; relicto Iſclæ pſidio:cũ
anni alimẽtis claſſem cõſcẽdit:& poſt multos ac uarios deniq; fortunæ ca
ſus uariosq; labores atq; diſcrimina:Genua & maxima Neapolitani regni
pte amiſſa:q̃ ut demonſtratũ é:dedentibus ſeſe principibus atq; populis:re
ceperat.anno ſexto poſteaq̃ a patriis ſedibus diſceſſerat:eodẽ lachrymás re
migrauit Ferdinádus quoq;:quáq̃ regnũ p cõtinẽtẽ ubiq; pacatiſſimũ eẽ ui
debaſ:tamẽ æſtatis initio nõ ſecus ac ſi rurſus aduerſus eos qui cõtumaces
fuiſſent:bellũ terra geſturus eſſet:exercitũ ĩ cápania coegit:ubi cũ dies ali
quot cõſumpſiſſet:Marinus Sinueſſanus q̃ nõ tá pudore q̃ metu multipli
cis ĩ regẽ admiſſi criminis nõdũ in eius cõſpectũ ꝓdierat:Alexandri horta
tu atq; fiducia ĩ caſtra ſalutádũ uenerádũq; regẽ uenit:quẽ Ferdinádus & ĩ
benigne primo aduẽtu excepit:tamẽ quia memoria deponere non poterat:
qđ Iohãnẽ capitaliſſimũ hoſtẽ eſurientẽ & cõſilii inopẽ mari uagantẽ ſuis
oppidis ĩ cõtinẽtẽ primus recepiſſet:qđ ei bellũ primũ ĩtuliſſet:qđ ad collo
quiũ poſtea falſæ recõciliationis ſpecie noua pfidia nouoq; ſcelere eĩ cir
cũuenire perimereq; tentaſſet:retineri:& ĩ uincula conĩci iuſſit. Ferunt ta
men eũ:poſteaq̃ retentus é:dixiſſe quærentẽ:nõ ſe ab Ferdinádo rege : quẽ
propemodũ ſibi infenſum eſſe ſciebat:ſed ab Frácíſco Mediolanẽſiũ duce:
& ab Alexádro ob datá ab iis de inita recõciliatione ſeruáda fidẽ :deceptũ
cõpræhenſumq; fuiſſe:quæ ſane res multis mortalibus & magnæ admira
tioni fuit:qđ ꝑter regiá ſociorũq; fidẽ in hoĩnem manus inieciſſet:& Iacobi
picinini & caudolanoꝝ oĩum animis plurimũ timoris intulit:ſi enĩ antea
regẽ metuerát:ad quẽ eadẽ de cauſa ꝓficiſci adhuc auſi nõ fuerát : maiore
tũ metu quatiebáť.Ex quo picininus maioré ĩ modũ lr̃is núciiſq; ab Fran
ciſco petit:cõtenditq; ad ſe celeriter mitti uirũ:cuius fidei demádata mili
tum reliquarũq; fortunarũ ſuarũ cura:ipſe Mediolanũ ad eũ quo iam ire
ſtatuerat:priuſ quá rex in brutios tráſiſſet:ſeſe liberius trásferre poſſet.Ea
re facile Mediolani ĩpetrata:mittiť cõfeſtim ĩ brutios ab Frácíſco Thomas
thebaldus bononiẽſis:quæcũq; picininus uellet:facturus. Huic igiť copias
ĩ primis:Sulmonẽq; urbẽ ſibi ꝓcipuá & uniuerſa quæ in ea regione oppida
obtinebat:maxime cõmẽdat:q Frácíſci ducis noĩe auctoritateq; eos in fide
contineret:atq; ſeruaret.Ipſe uero dein cũ ducẽtis circiter ex ſuo eqtatu de
lectis ꝑ Aglanos umbros Ethruſcoſq; Mediolanũ ire maturat. Ferdinádus
q illũ ĩ brutiis cõſequi plurimũ cupiebat:ubi de eius diſceſſu renúciatũ é:
ægre admodũ moleſteq; tulit:ob idq; picininũ & lr̃is & núciis reuocare ex
itinere magnope cõtẽdit. At ille magis magiſq; timẽs:quo cõſtituerat:ire p
gít.Nõ defuerũt:q ꝓgredienti ei cõmemorauerĩt ſuaſerĩtq; : ut uideret di
ligẽtius:quo iret:& cuius ſeſe fidei cõmitteret.Antiquũ eſſe hoſtẽ: multis
laceſſitũ ĩiuriis.Ferdinádiq; amiciſſimũ ad quẽ ꝺfugiebat:Oĩa nẽpe ſuſpicõ
nis plẽa oſtẽdebáť:cur ĩ pſẽtia a Mediolão iter aduertẽdũ eẽt. At FR.q hæc
ex ſuoꝝ lr̃is cognouerat:nõ tá uetereꝝ q̃ recentiũ ĩuriaꝝ iá oblitus:picininũ
poſteaq̃ eius fines ĩgreſſũ é:benigne ac honorifice excepit: & ĩ filioꝝ núero
habuit utq; illius ex aĩo ſuſpicionẽ adimeret oẽm:Druſianá filiá ei lõgo iá
tpe deſpõſatá ĩ mr̃imoniũ tradit:nuptiæ tamen ꝓp recentẽ Coſmi medicis
hoſpitis antiq obitũ parce & ſine põpa celebratæ ſũt. Poſt multos uero di
es rex ĩ brutios ꝓfectus caudolanoꝝ fines ĩteſto exercitu ĩgrediť:& quæ illi
us erát familiæ oppida magnoſtudio ĩ poteſtaté redigẽ conaſ.Itaq; reſiſtẽ
tibus paucis:ꝑ æſtatis reliquũ uniuerſo ꝓpe pr̃imonio eá gentẽ nudauit:ex
ea familia plures ſuperát uiri rei militaris piti. Hoꝝ Antonius maxĩo nã
tu uirũ ĩa effætus:patriiſq; electus ſedibus:cũ mulieribus liberiſq; puulis
Neapolĩ cõceſſit:regia ope uitá acturus.Iuuenes & qb ĩtegræ erát uires:pa
tria extorres ĩalienas ſedes abiť ꝑ militaré diſciplinã uitæ alimẽta quæſitu
ri Hæc utraq; res & ſinueſſana & caudolana fuit nẽpe FR.moleſtiſſĩa:uelut
otra fas utq; fœderis acta:q̃ ſæpe ĩdignabũdo nõ ſine graui tũ honoris ſui tũ
aĩ offeſõe ferť poſſe dicebat:Hũc tãde exitũ habuit terr̃ĩtre bellũ:q magnis

utrinq; copiis uariaq; fortuna p quinquēniū cōtinēter ī eo regno gestū é. Relinquebaf.n.tātūmodo p eā tēpestatē ī hostiū manu: uti demōstratū est: Iscla oppidū ī Enaria insula & ouum arx apud Neapolim: quæ maritima tamē classe terrestribusq; copiis ex arido oppugnabāt. Per idē quoq; tēpus Pius pontifex q: uti ostēdimus: posteaq; ad pontificatus fastigiū euectus est: oīs cogitationes suas eo maxime cōtuleratiut bellū aduersus Mahometum ab christiana repu. susciperet: ubi Italiā extincto belli īcendio: pacatā uidit rursus ad eius belli studia animū mentēq; cōuertit. Quare non Italicos mō potētatus: sed cūctas ꝓpe christianas nationes ad erogāda pstandaq; iis belli auxilia: q pro tuēda christiana religione arma sumpturi essent: epistolis legationibusq; ingenti quodā animi ardore excitauit: cū uenētis pcipue q qđ antea ī mātuano cōuētu renuerāt: sponte se facturos receperāt: cum Philippo burgūdionū duce & cū Matthia hunnoꝝ rege fœdus pcussit q ei terra mariq; socii in bello forēt. Hortatus é pterea longa & ornatissima epistola Frāciscū: cui totius belli eius sūmā delaturus esset: ut ipse ēt dei cām tuēdam susciperet: ac tā piæ tā sanctæ tāq; salutari expeditioni interesset. Frāciscus & si pontificis cōsiliū uelut ab optimo pastore profectū probabat: tamen eā ꝓfectionē eo tp̄re multis de causis irritā uanāq; futurā prædicabat quādoqdē alio apparatu alia ratione huiusmodi bellū aduersus potentissimū regē suscipiēdū atq; ī illius finibus gerēdū censeret. Sed ne oīno cōi saluti iustissimoq; Pii desyderio deesse uideret: missurū se dixit: ut supra ostēdimus: cū equestribus copiis quas nō multo post in flaminiā misit: Ludoui cū filiū q ei bello & īteresset: & pontificis lateri quousq; liceret: adesset. Sed enī pontifex q̄q̄ & corpore erat īualido: & Philippus burgundio in quo magnā gerendi belli spem ꝓpter illius uirtutē atq; potētiā posuerat: apte suis finibus excedere recusārat: & ob id cardinalis oēsq; amici eū hortari rogare q̄: ne roma discederet: nō cessabāt. tamē aīo ptinaci maturat ab urbe profisci: multisq; post diebus Anconē ꝓpetua febre cōflictatus defert: triremes nō nullas: quas cōscensurus erat: & ī Illyricū trāsiturus: paratas īuenit. Et iā multi ex germania atq; hispania puenerāt: Pontificē secuturi ea spe: utsi bi ab eo stipēdia pro uita alimētis penderentur: sed cū eius rei nihil īueniss sent: nisi qđ peccatoꝝ indulgētia promittebatur: sicuti apostolicis epistolis fuerat ubiq; gētiū fidelibus enūciatū: īdignātes remigrare: q̄sq; domū cœperūt. Aduenit pterea eodē ut erat prius cōstitutū: Christophorus maurus uenetorū dux cū nauibus longis ut pontifici iunctus una ī expeditione ꝓficisceref. Sed tāta fuit uis morbi in sene pfertim & ībecillo corpore simul cū īgēti sollicitudine animi: qđ suos ī irritū conatus casuros: seq; ludibrio futurū aīaduerteret: ut paucis post diebus e uita excesserit felix ꝓfecto pōtificis mors: quæ eū ī tāto xp̄ianæ religionis subueniēdæ studio euocauerit feliciorq; e cœpto cursu: quē iniisse iā penituerat: eius cū laude reuocauerit Cōstituerat.n. sicuti ex Othonis legati Īris Franciscus sæpe acceperat: Brūduſiū usq; tātūmodo: si uixisset: nauigare: & ibi subeunte hyemē cōsumere romā postea irrita profectione: christianis principibus culpā iniiciēdo redire. Eo aūt uita functo: oēs q Anconē uenerat. ex Italia profecturi. statim unde discesserāt: reuerterūt. Pii corpus romā relatū é: ubi exequiis rite solutis primo cardinaliū scrutinio Petrus barbus uenetus pontifex declaratus: cui Paulo secundo nomen fuit: ei ī pontificatū succesſit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXXI.

INeunte sequētis anni uere & Fredericus Ferdinādi regis filio cū sex cētis circiter eqtibus Mediolanū ad Frāciscū mittitur. Hippolytæ mariæ Alphōso fri despōsæ Neapolī traducturo & Iacobus picininus. qui uti demonstratū est. superiore anno Mediolanū uenerat Neapolī ad regem proficiscit. Cā profici scēdi fuit: q dū eēt Mediolāi: eius stipēdii tps effluxerat. Quare Franciſci opa facta é cū Ferdinādo duntaxat ī annū alteꝝ stipēdii ꝓroga

rio. Proin missus é a picinino Brocardus persicus Neapolim: q regi pro eo satisfaceret: pecuniasq; ad alédos milites acciperet. Hunc rex ex composito nõ tá mittétis quã missi ét ipsius cá hilari uultu excepit: oppidis qbusdam donauit: magna magistratus dignitate ornauit: & maiora se in eũ dominũq; suũ beneficia in reliquũ tẽpus collaturũ pollicitus é: ac magno se ĩsup picinini uisendi desyderio teneri ostédit. De his rebus cũ fieret Picininus Brocardi ĩfis quotidie certior: cõstituit tãdé pro suo officio Neapolim ad uenerandũ regé accedere: qué recõciliatũ & optimo ĩ se aĩo arbitrabat. Itaq; cũ discedédi tẽps instaret: ꝓpterea qđ Fredericũ regiũ natũ q Mediolano appinquare dicebat: ibi expectare nolebat: ab Frácisco magnopere petit: ut legatũ ad regé destinaret: q rem suã ei cõmẽdaret: qppe quod existimabat se eius cá ab rege humanius susceptũ: ac oĩbus ĩ rebus benignius secũ actũ iri Frácisco aũt: q cũ adhuc nõ satis regis ĩ picininũ mentẽ cognouisset: nec pbauerat unq̃: nec ĩprobauerat illius ad eũ ꝓfectionẽ: dixit libẽtissimo se aĩo legatũ Neapolim missurũ: oiaq; facturũ: quæ ei usui forẽt. Et ob eã rẽ missus é una secũ Petrus posterla ĩ quo maximã picininus ipse fidẽ ob uetere ꝓcipuãq; inter sese familiaritatẽ habebat: p petẽtis uolũtate ad regem legatus. Vbi uero Sulmoné picininus puenit: fuit ibi diebus aliquot de cõstitutа cœptaq; ad regé ꝓfectiõe subdubius: quippe q nõ tá Ferrariæ ac Cesenæ a Borsio æstensi & Dominico malatesta sui beniuolẽtissimis quã ex itinere ab multis aliis & ab suis ꝑsertim domesticis multa ac uaria ĩtellexerat sus picionis plena: qbus de causis sibi aĩaduertẽdũ esset: quẽadmodũ Neapolim ꝓficisceret: regiq; sibi infensissimo sese cõmitteret. Verũtamen posteaq; ad eũ Brocardus accessit: ad qué studio Ferdinandus uelut de eo benemeritus miserat. ita assidue hortatus est multis adductis rationibus: qbus & deberet & liceret ei ad regẽ tuto ꝓficisci: ut omni metu suspicioneq; sublata. Neapolim ire cõtenderit. Procedenti aũt ei multi ex regia nobilitate primores seiunctim tridui fere itinere procul ab urbe Neapoli facti sunt regio imperio obuii: q uariis locis uenientẽ honorifice acciperẽt. Introductus é igitur picininus ĩ urbẽ magno honore magnisq; blãdiciis: cui nouissime rex ét ipse extra urbẽ magna cũ procerũ multitudine obuiã processit: qui eũ amplexu osculoq; humanissime excipere ursus é. Nã nihil sane prætermiserat: qđ ad hominẽ Neapolim alliciendũ utile fore putasset. Fuit deinde picininus Neapoli dies plures: quo cũ oĩa rex cõsilia sua cõicare uidebat. Sed ubi dies recessui dictus uenit: qđ redire Sulmoné: ĩpetrata ab rege uenia. statuerat quo Drusiana uxor nõ multo post e Mediolano eũ subsecuta aduẽtare fere bat: accitus é mane ad regé ĩ nouã arcẽ: eo ut dicebat aĩo: quo accepta uẽia sumptoq; cibo: rediret ĩ brutios. Iusserat aũt rex passim p regni fines custodias fieri: ut si forte picininus uel ĩterdiu uel noctu trãsiret: p loca retĩeret. Is dies fuit ad. viii. Kalẽdas Iulias quo die beati Iohánis Baptiste natale celebrat. Rex cũ pro sua cõsuetudine picininũ humaniter accepisset: sicuti ĩ illius aduẽtu fecerat: ita ĩ specie simulatæ recessũ licẽtiæ rursus exosculatus est. Paulo deide post: eo cũ reliqs relicto: ĩ ĩteriorẽ locũ fecessit: paruoq; interiecto tẽporis spacio ab paratis iá lictoribus picininus cõphẽdit. atq; ĩ carcerẽ agit. Cõpræhẽsi ét sũt eodẽ tpe Frácisci picininus eius filius: Brocardus: & alii ppauci: bona fisco addicata. Braciani milites ubicũq; erãt. a puinciæ ꝓfectis ĩ ꝑdã acti. quorũ tamẽ multi regiæ ascripti militiæ stationibus suis remanserũt ĩacti. Reliq uero bonis fere oĩbus exuti: siluestro duce: per picetes ĩ flaminiã remigrãtes ad Dominicũ malatestã antiquũ bracianoq; hospitẽ sese receperũt. Ceteq; Drusiana: quæ iá ĩ brutios puenerat: sed non dũ Sulmoné appulerat: eo tristi audito uiri núcio exterrita mox qua uenerat: Pisauq; ad Alexádq; patruũ oĩbus suis bonis: regio tamẽ iussu ĩ reuertit icolumis. Sed quoniã haud dubie Ferdinádus futuq; existimabat: ut uarii p Italiã rumores circũferent. Picininũ scilicet ipsũ ab eo nõ iure: sed ĩiuria odio ac fraude retẽtũ eẽ: litteras ad Frácisci cæteroq; potẽtatũ ĩ hãc sniam scripsit. Quot malis q̃ calãitatibꝫ Iacobi picinini rebellio superioribꝫ ánis

res nras affecerit:nouit nō modo Italia oīs:sed ipse ēt terrarū orbis: q obli
tus tot īmortaliū beneficiorū:qbus & ab diuo Alphonso patre nro:dum ī
humanis ageret:& a nobis post illius obitū fuerat exornatus:ea contra nos
parauit:& obstinatissimo aīo peregit:quæ multo celsitudini tuæ notiora
sunt:quā a nobis possent abunde explicari.Nā quāta illius pfidia atq; perti
nacia in caput nostrū & ī regē nrārū pernicie conatus fuerit: illud maxime
declarat:qđ tū demū ipse in partes nras rediit:cū necesse esset deuictū pfli
gatūq; sese in nram tandē deuenire potestatē:Quibus aūt fœderibus qbus
ue cōdicionibus ad nos reuersus fuerit:aut qbus oppidis eū donauerimus:
quātaq; illi stipēdia decreuerimus:nō ē necesse ut nūc referamus. Certe si
partes usq; nras secutus amicus defensorq; fuisset:maiore illū stipēdio ma
ioribusq; beneficiis psequi nō potuissemus.Nup ēt cū ad nos uenisset: non
ut subditus sed uelut germanus frater humaniter magnisq; ēt honoribus
a nobis exceptus ē:q̄bus adhuc nō modo ad sanitatē nobiscū non redierat:
sed ne qdem ab īnata illa sua pfidia deprauataq; natura & īcredibili pœne
in nos odio parū qđ īmutatus ea ī nos parabat moliebat q;: qbus nisi diui
na bonitate occursum fuisset:paratū erat nō solū regno nro excidium: sed
breui futurū:ut Italia oīs rursus nouis bellorū incēdiis cladibusq; labora
ret:quas ob res q̄q̄ inuiti & sūmo cū animi dolore coacti tamē sumus:dum
nō modo rebus nris sed Italiæ ēt uniuersæ & christianæ religioni cōsulere
uolumus:Iacobū picininū hūc capi:captūq; in noua arce nra Neapolitana
seruari iusserimus:ex quo nō minus recte utiliterq; Italiæ totius potentati
bus ac populis & iis pīertim:q ocii pacisq; cupidi ac beneuiuendi studiosi
sunt:quā rebus nris prospectū iri iudicamus.Quādo qdē futurum erat: ut
malo& oīum ab illo nasceret initiū:qbus qdē malis breui Italiā oēm cōfla
grare oportebat:ni deus optimus maximus:q nihil insidiæ diu abditū eē
patit:sua benignitate hæc oīa nob apta fecisset:quæ sublimitati tuæ signi
ficare uoluimus:ut cū ex aliis tū ex hoc potissimū ītelligat diuino cōsilio
hac ratione & rebus nris & cūctis Italiæ principibus atq; populis optīe fuis
se pspectū:dū ea quæ tā nefariæ tāq; scelerate a Iacobo picinino parabant
nobis retecta sūt:quæ qualia & quāta fuerint,aliis lris nris celsitudini tuæ
singillatim aperiemus.Quod ubi Frāciscus rescisset:pgrauiter cōmotus est
nec poterat se cōtinere:quin sæpe regē dānaret:qđ ī hominē ī sui pīertim
legati cōspectu manus iniecisset:quē certe putabat eius criminis: cuius po
stremo īsimulabat:fuisse insontē.Dolebat pterea nō mediocriter:qđ existi
mabat neminē fere ī Italia futurū:q nō iudicaret eū facinoris huiusmodi
cōsciū:utpote q cū Ferdinādo ppter uetus & poene īmortale īter Sphortia
nos bracianosq; odiū ī ea re sensisset:& Neapolim tāq; ad Maçellū picininū
misisset.Quibus de causis īdignabūdus cōfestim ad Philippū & Sphortiam
mariā filios & Roberthū Sāctoseuerinatē sororiū:quos una cum Frederico
eunti Neapolim Hippolyte comites adhibuerat:lras q̄celerrime pferendas
iubet:ut ubicūq; essent,ab itinere cū Hippolyta desisterēt :manerentq; ibi
donec qđ facere eos uoluerit:edocerēt.Hi Senas cū iā pueuissent: acceptis
nō sine magna Frederici comitūq; aī molestia lris paruerūt. Præterea Frā
ciscus:neqđ p picinini salute inexptū relinqueret:Tristanū filiū ad regem
mittit rogatū.ut generū sibi cōdonaret.oīa se p eo recepturum pollicitus.
Inter hæc Iohānes andegauēsis classe triremiū decē biremiūq; duarū ī mas
siliensi portu Isclæ inclusis breuiq; famæ perituris opē ferre maturabat.
At Ferdinādus aliā cōtra maiore nūero maioribusq; uiribus coegerat. eāq;
ī anchoris stare ac mare uniuersū qua pte cōmeatus Isclā īportari poterāt:
ita circūsedeī iusserat:ut nauali corona mons ipse:ī quo urbs sita est:cinge
ret.Proximas insulas ac montes:q ī cōtinenti sunt:& ī altū liberiorē pspec
tum habēt:exploratoribus custodiri.Scaphis pterea ac paruulis celerioribus
q; nauigiis maria circūquaq; obseruari.Iam rumor: q̄uis falsus īcrebuerat
hostilem aduentare classem:rex suam milite affatim complet.Sed uix tridu
um præterierat: cū regiæ classis prefectus nonis Iuliis factus est ab explora

toribus certior: hostes ꝓpe adesse ad pugnā paratos. Qua re cognita cum se quoq; ad pugnā parasset: supueniētes ī diluculo hostiū triremes eū magno īpetu adoriūtur: primoq; cōcursu triremis massiliēsiū una ītercipit. Commisso deinde toto utrinq; agmine p̄lio: rostratæ andegauēsiū naues longe numero superāt: ob eāq; rē ægre resistētes nō multo labore tres aliæ capiūtur. Reliquæ extēplo uertūtur ī fugā: regi acrius fugiētes insectati: tres item alias triremes ceperūt. Reliquas tres: cū celerius sese p̄lio explicuissent: cōsequi nequerūt. Ita captæ sunt e massiliēsi classe naues longe septē: & cum iis biremes duæ: cōpræhēsusq; ē in ipsa fuga Carolus torella classis præfectus. Hac uictoria nūciata: obsessi oī spe destituti nō multis post diebus dediderunt sese regi. Idē fecere q Ouo arci p̄erant. Per hunc modū sicuti supiore anno terrestri: ita maritimo bello finis factus ē: ex quo tp̄re Neapolitanū regnū tot grauibus diuturnisq; bellis fatigatū terra mariq; tādē qescere cœpit. Hæc nō multo postq̄ gesta sunt: alteræ Ferdinādi lr̄æ Frācisco redditæ sunt: quæ picinini mortē nūciabāt: eāq; hac accidisse de cā: qđ cū octauus iā ageretur dies: quo regia classis ad Enariā hostē ꝓfligarat: eiusq; uictoriæ nūcius Neapolim ꝑuenisset: īfinita pœne hominū multitudo magno plausu magnoq; clamore læticiā præ se ferēs cōcurrere in arcē cœpit: qbus motus uocibus picininus: q agebat in turri: quæ urbē ꝓspicit: rei cognoscēdæ auidus: fenestrā quādā cōscendere ab pauimento altiorē: cratēq; ferreā manu cōpræhēdere annixus: fallente manu delapsus ē: coxāq; fregit: adeo qđ & si ab medicis nihil ī adhibēdis remediis p̄termissum fuerat: tamē quia uulnus lœtale erat: duodecimo die posteaq̄ cecidisset: magna ui doloris uictus diē obierat. Quæ ubi Frācisсus accepit: qđ de hominis morte nūciabat: facile credidit sed de mortis genere minime: quin res ridicula uisa ē. Nam iā fama erat biduū aut triduū oīno: posteaquā in uincula cōiectus est: uixisse. Quod & ab certis auctoribus fuerat affirmatum: cuius postea cadauer aduenīēti Neapolim Tristano uidere cupiēti: rex exhumatū ac ita: ut erat fætidū ostēdi iussit. Quibus de causis retardatū ē senis: ut supra ostēdimus: mensibus fere duobus Hippolytæ iter. Nā cū picinini retētio ingrata admodum Frācisco extitisset: sed mors īgratissima: sæpe aīo uolutauit ex itinere filiā reuocare: ad quā rē multos & p̄cipue Blancā cōiugē concitatores habebat. Sed cū rerū oīum rationē habuisset: ubi de generi uita: quæ irrecuperabilis erat: nulla amplius relicta spes esset: uisum ē tandē ab Ferdinandi amicicia nequaq̄ discedēdū: quā tāto suo īpendio tāto suo suoꝝq; ꝑiculo parasset: ad quā qdē rē & florētinoꝝ cōsilio usus ē: & Pauli pontificis uoce cōfirmatus dixisse enī ferūt: ubi picininū cōpræhensum cognouit: factā esse eo tp̄re & Frācisci Mediolanēsiū ducis domui & Italiæ toti salutē. Proinde ꝑmisit Hippolytā Neapolim: ut cœperat ꝓficisci. Cōfecto andegauensi bello existimabat fore aliquādo Frācisсus: ut & milites a tātis laboribus reficere: & ip̄e aīo qescere: & diuturnis etiā maximisq; īpensis parcere posset: qbus supioribus annis ærarium non modo exhauserat: sed magno ēt alieno ære conflato in quatriennium fere creditoribus obligarat. Sed enim lōge aliter q̄ putarat: euenit. Nā sub idem tp̄s maximi undiq; motus ī Ludouici frācorū regis caput regniq; euersionē quottidie excitari nūciabant. Qua re iudicabat futuꝝ foederis iur̄: qđ sibi erat cū Ludouico. ut ad eū quoq; ab se auxilia ī galliā mitti opporteret: Causā uero tātoꝝ motuū hāc fuisse repiebat Supiore āno q fuit a natali christiano sexagesimus quartus supra quadrīgētesimū ad millessimū orta ē īter regē ipsū & Frācisсū gallicæ britaniæ ducē de cōfiniis cōtrouersia: quæ Ludouicus tū iur̄ tū ueter̄ cōsuetudīe ad se ꝑtiner̄ dicebat. Frācisсus dux oīa secus. Qua re ubi īter sese diu multūq; disceptassent: rex illū ī iudiciū arcessi īperat. Postea uero ut regni totius prīates ac pricipes ad Kal. Dec. ī Toronēse urbē cōuenirēt edixit: qbꝫ aduocatōnis cām apiēs ea se eē mēte ꝓnūciat: ut ī cōtumacē atq; īfestū arma suerēt. At ii ut sūt galli natura leues ac subdoli & ad bella suscipiēda alacres ū ꝓrege ī eo cōuētu: sed cōtra regem coniurant ꝑcussoq; inter sese dū foedere

cæteros qui abeſſent: ſollicitãt: & ii quoq; paulo poſt idẽ confirmãt Coniurationis eius hos fuiſſe prĩcipes, pditũ é. Carolũ biturigũ ducé regiũ germanũ ffrem: Carolũ philippi burgundionũ ducis prĩogenitũ. Frãciſcũ ipſũ pp quẽ iis erat orta Iohannẽ barboniẽſiũ ducé: Iohannẽ aloconienſiũ ducé. Carolũ Nemorſinoꝝ ducẽ. Iohannẽ andegauẽſem renati filiũ: q ſuperiore ãno uti demouſtratũ é: Genua Neapolitanoq; regno pulſus: ĩ galliã redierat: & Carolũ andegauenſẽ renati germanũ ffrem Gænomanoꝝ comitẽ Ludouicũ Montiſpẽſerii comitẽ Iohannẽ armeniacoꝝ comitẽ Iohannẽ alebretẽſiũ comitẽ & Iohanẽ duneſinoꝝ comitẽ: quos pleriq; alii regni ꝓceres ſecuti ſũt. At nõ multo poſt tpe Britãnus: hoc. n. noĩe appellant: q in gallia relicta britãnia cõſederũt. Verituſne prius q̃ nondũ ꝓdita coniuratõe: auxilia pararẽtur bellũ ſibi Ludouicus ĩferret: ad eũ de cõponẽdis rebus legatos mittit: quoꝝ opera breui factũ é: ut cõi conſenſu pax inter eos ĩ pictauiẽſi urbe firmata ſit: Sed a britanno: ut poſtea cognitũ eſt: cuncta ſimulato aĩo atq; dolo acta. Nã eius legati ĩ reditu Carolo regis ffri adoloſcẽti ob iniectã uanã ſpẽ de uẽdicãdo ſibi fraterno regno ſuæ ptis facto: facile pſuaſerũt: ut nulla ãplius cuntactrione uſus ad britannũ trãſiret. Is igit poſtridie eius diei: dũ cũ rege uenationis gra iter faceret: relicto eo: domũ repetẽs ad britãnũ ſe recipit. Quare nõ multo poſt lohãnes borboniẽſis: q eius erat: ut ꝓdixĩus coniuratõis princeps: finitimis regiæ dicionis populis apertũ indicit bellũ: quẽ ſecutus lohãnes armeniacus multũ agri ferro atq; igni deuaſtat. Quibꝫ núciatis: rex alioꝝ prĩcipũ aĩos cognoſcere aggreſſus: uarios eos oẽs ĩcoſtãtiſſimoſq; repperit. Quãobrẽ maximis anxĩus curis eos q aut beniuolẽtia aut fœdere ſibi iũcti erãt: rogare coepit: ut ĩ tãto ſuo diſcrimine opẽ ferrẽt. Cũ alios ĩfirmos: alios iã apte a fide diſcedere cõperiſſet: confugit tandẽ ad Frãciſcũ phSortiã cuius fide nihil certius ſibi ducebat. Hũc multis lrĩs ac nũciis rogat: obſecrat: obteſtat: ut auxiliares ex Italia copias ĩ galliã ad ſe mittat. Ipſe ãt magnis itineribus ex urbe Turone ĩ borboniẽſiũ fines pfectus: coacto mox undiq; exercitu: feraciſſimũ agꝝ populat: ac oppida q̃pluria ptim p uolũtariã dedicionẽ: ptĩ p metũ uiq; capit. Interĩ quoniã maiores galliæ motus ĩ dies expectabat: maioribꝫ copiis augere exercitũ cõtẽdit. Ciuitatibꝫ reliqs: quæ pſiſtebãt ĩ fide: delectũ ĩperat. Dũ hæc ita gerunt: nonulli ex iis q in regẽ coniurarant: Borboniẽſis Alaconienſis Nemorſinus Armeniacus quos ſupra nominauimus: & pleriq; alii ubi uidẽt: ſe tãto hoſti nõdũ cõtractis in unũ locũ coniuratoꝝ uiribus ĩpares futuros: pacẽ prĩo petere ſimulãt. Deinde ĩducias: qbus cũ bis datæ eẽnt & nouiſſime prioribus lõgiores in multos dies res deducit. Interĩ tamẽ utrinq; maxĩe ac frequentes ubiq; pregiones excubiæ cuſtodiæq; diſponunt: & magis atq; magis q̃ſq; ꝓ ſe copias undiq; cõtrahit. Proponebat quotidie ſpes pacis atq; recõciliatiõ is: ſed ſimulanter oĩa ab coniuratis agebant: Nã eo cõſilio ad condiciones pacis deueniebãt: ut rex diſtineret. Carolo ãt burgundioni & Frãciſco britãno q & auctoritate & uiribus cæteros anteibãt & cogendoꝝ militũ daret ſpatiũ: & ad oppugnandũ deinde regẽ cũ uniuerſis uiribus: ut erat ante cõſtitutũ: qd lõgius aberãt: eundi facultas ſuppeteret. Sed dũ ſe pacis cõditionibus agit fit Ludouicus multis nũciis certior: burgundionẽ magnis copiis & ĩcredibili poene tormẽtoꝝ apparatu ex ꝓximis belgaꝝ finibus mouiſſe: & p ambianos bellouacoſq; cæteris ſuperatis amnibus Sequanã trãſiſſe: atq; e regiõe urbis parrhiſioꝝ: quæ regni caput é: conſediſſe: oĩa ferro igniq; uaſtantem. Quare uerituſne ſi diutius ĩ iis locis moraretur: reliquæ cõiuratoꝝ copiæ burgũdioni adiũgerẽtur: ex quo minus poſtea poſſet tantis uiribus reſiſtere maturãdũ ĩ hoſtẽ & nulla cunctatione adoriẽdũ putauit. Itaq; pacis cõditõnibus omiſſis die noctuq; uniuerſo exercitu ad Parrhiſios ire cõtẽdit. Eius de aduẽtu factus burgũdio certior: obſidione urbis relicta: fit regi cõtinuo ericũ uſq; mõtẽ ifeſto agmine aĩoq; ĩgẽti obuius: q oppidũ uiginti ãplius paſſuũ millibus a Parrhiſiis diſtat. Ibi carris ſtipitibuſq; ſuo more ſolo infixis uallo celeriter cõfecto: colubrinis oiq; miſſiliũ genẽ ſe defendere A

parat. At Ludouicus hunc totis copiis magnoq; ĩpetu ĩuadit: & missilibꝫ ip se quoq; eminus ab lateribus pluribus hosté lacessere acriusq; cædere cœpit Certaf utrinq; fortissime atq; ptinacissime. Fit ob id cõtinuo magna ac mi serabilis ubiq; cædes. Sed cũ aliquádiu p hũc modũ ab duobꝫ potétissimis exercitibus altero in munitõe se tueri: altero ĩtra munitõem irrúpeſ conã tibus pugnatũ esset: falsa exorĩf regios ĩter milites uox, regé uulneribus cõ fossũ cecidisse. Qua uoce exaudita: cecidere mox oĩbus aĩ. Dein languidius pugnare: multi p̃lio excedeſ: & fugæ se mãdare cœperũt: & Carolus andega uẽsis inter reliquos: q tribus equitũ millibus p̃erat: seu metu pp ĩcrebrescẽ té amissi regis rumorẽ: seu dolo q ĩã: uti demonstratũ é: cũ hostibꝫ sensisset discedẽs toto suo eqtatu: nõ prius a fuga restitit: quã passuũ millia circiter qnquaginta, pcul ab eo loco abiisset. Quod ubi aĩaduertit Ludouicus: detracta confestĩ galea. magna uoce eo ĩquiẽs adsũ: reuocare fugiẽtes conatur: ex quo multi seu pudore seu metu ducti restitere apud regẽ: p̃liũque ob id in stauratũ. Multi uero: ut cœperant: relicto rege: fugã p̃seq; p̃seuerauerũt. Nec tamẽ hostis mũitionibꝫ educere ausus é. Ludouicus ãt cũ iã nox superueniſ set: & ab suis q remanserant: ægre dimicaref: uidẽtibus hostibus: p̃lio excesſit: & ad multã noctẽ corbelliũ se recepit: quẽ ĩ locũ suos e foeda fuga reducere curauit. Et quoniã ubi erat: ãplius sibi manẽdũ nõ uidebaf pp magnã militũ multitudiné ad hostẽ quottidie cõfluentẽ: coacta biduo maiore errãtiũ p̃te: Parrhisios cõcessit. Interĩ Karolus nũeratis occisoꝝ cadaueribus: q milliũ sex numeꝝ superasse ferunf: iisq; humatis: operaq; adhibita: ut sauciĩ curarenf: cũ res frumẽtaria exercitũ deficeret: Estãpas proficiscif. Quod qdẽ oppidũ & si pmunitũ erat & ualidũ: oppidani tamen metu pculsi sese Carolo dediderũt: quẽ in locũ Carolus regius fr̃ Franciscus británus: & cæteri cõiurationis p̃rices confestĩ cũ ĩgẽti quãta maxĩe pro se q̃sq; potuerũt: armatorũ manu cõuenere. Fuerũt ut existimabaf: p̃ter inutilẽ multitudinẽ supra centũ fortissimoꝝ uiroꝝ millia: cũq; aut de capiẽdo aut fugãdo rege agerent: cõstituerũt illũ ad urbẽ Parrhisios circunsedere: quæ &si maxĩa est: muroq; circundata ualidissimo & fossa ité duplici & aggere munita: tamẽ nõ dubitabãt: breui regnũ ꝓpe uniuersũ ĩperata facturũ. Quibus cõstitutis rebus urbi totis castris admouerũt. Burgũdio p̃rius urbana ꝓpe mœnia sua castra locat: quæ ferratis curribus ualidoq; aggere circũdat. Iohannes andegauẽsis: q urbi ꝓximus é: ponté in Sequana fitũ occupat: id enĩ flumen mediã urbẽ ĩterfluẽs ré frumẽtariã facile abũdeq; ei ciuitati suppeditabat. At Carolus regis fr̃ & britannus cæteriq; p̃rices municipia quæq; munitõne firmiora circũquaq; aggressi: iisdẽq; potiti urbẽ & ipi ita posidẽt ut ex magno ambitu is solus obsessis relictus sit aditus: q ad occidentẽ p̃tinet: & ad regionẽ eã uergit: q̃ galli Normandiã dicunt: huic p̃sidio erãt ex regiis euocatis quadragĩta circiter eqtũ ac peditũ millia: qbus ex locis & Rothomago urbe ampliſſima: quæ regionis totiꝫ caput é: regiq; fidelissima: magna quotidie ĩclusis subsidia inuitis ẽt obsidẽtibus ipsis subministrabanf. Ceteꝝ hostiũ duces burgũdioq; in p̃rĩs & recẽti uictoria & nũero elati sæpe regẽ p̃ feciales perq; ferreã chirotecã belli mor̃ ĩ certamẽ ꝓuocabãt. At ille ut ẽ ĩ genii acrimonia & prudẽtia singulari p̃ditus: cũ statuisset urbe se cõtinere. hosteſq; quoad posset diuturnitate belli cõterere: uiribusq; exinanire: p̃lio abstinebat: ꝓuocantiq; hosti, respondebat: nõ decere subditos regẽ suã in pugnã ꝓuocare. Inter hæc Frãciscus Sphortia: q erat aĩo in Ludouicũ non benuolo minus q̃ grato: cũ primũ de ea p̃cipũ cõiuratiõe p̃fidiaq; multoꝝ ĩris cognouit non expectandum sibi duxit: ut auxiliator accerseretur a rege sed ultro ei succurrendum sui officii esse iudicauit: ad quam rem tamen non multo post accessit frequens regis ipsius petitio. Proinde celeriter exercitũ ĩ cisalpina gallia parandũ curauit. Huic uiros fortes longoq; belli usu peritos attribuit. Imperii uero summã Galeacio primogenito suo tradidit quẽ eo potissimũ consilio ductus in eam expeditionẽ mittendũ existimauit ut & beneficiũ petẽti ĩ tãto suo periculo gratius foret: cumulatiusq; redde

ref.& adolescens filius disciplinā militarē:ipso uiuēte:discēret:armis assue
scēret:& militū quoq; gratiam & auctoritatē bello gerēdo sibi compararet
qppe q; sæpe dicere solitus esset:quā sibi iucundū extitisset:si uenero bello
q; postremo gesserat:Galeaciū filiū apud se habere p ætatē licuisset.Is igit
belládi cupido:coacto nō lōge ab urbe Vercellis exercitu:īpetrataq; ab Ami
deo sabbaudiano principe:q Ludouico patri ī prīcipatu successerat:de libe
ro p suos fines trāsitu reditugq; fide publica:pte æstatis iā exacta:castra mo
uit:& p taurinos iter faciēs paucis diebus ex Italia alpes trāscēdit:ac p Del
phinates quos uocant:ī Viennensiū fines regiæ dicionis magnis difficilibus
q; cōfectis itineribus puenit.Deinde nulla fere data militibus qete.Rhoda
nū traiecit:proximū Frāciscī borbonēsis solū:qđ forēse appellant:oppidis
magnis q; uicis frequēs inuadit:populatusq; late ac longe regionis agros:ma
gnū inde pecoris numerū abegit:ita:ut nemo fer miles pdæ expers redierit
ī castra.Eius aduentu puinciæ eius populi:q fere oēs aduersis Ludouici re
bus īfirmi uacillare aīo & de defectione cogitare iā cœperāt:ī regia fide cō
firmanē.Hostibus uero tantus ē terror iectus:ut Galeacius nō formidabi
lis mō hostis sed formidabilissimus cunctis esset:Nā tāta mox ē barbaris gē
tibus nata de Italorū uirtute opīo:ut eos supra mortales ee arbitrarentur.
Quare expugnatis prīo aggressu oppidis qbusdā illisq; munitissimis & ī p
dā actis q; plurima ptī metu:partī uolūtariis aīs dedentibus sese oppidanis:
suā in ptātē uenire coegit:quæ sane & situ erāt & cæteris munitōibo captu
difficillima:& quæ cū magnis olī exercitibus ab francoꝝ regibo obsessa op
pugnataq; fuissent:in pristina tamē fide sp pmanserant.De his rebus Frāci
cus borbonēsis:q cū cæteris pīuratis:ut docuimus:regē īfestabat:crebris nū
ciis certior factus cœpit nō mediocriter suis rebus tīere:& iā de discessu ex
castris apertissime uerba facer:quo suorū saluti pspiceret.Quæ sane res &
burgūdioni molestiā attulit nō paruā:& regi ī tāta calamitate magno fuit
adiumēto.Nā & huic aīus meliore spe auctus ē:& hostibus diminutus.Cū
igr res huiusmōi o filio hostes distinere:tēpusq; cōsumer īstituisset:sinebat
aliquādo:ut leuis armaturæ eqtes & ii quidē admodū ppauci cū hostibus
pliarenē:q post paruulas dimicatiōes ī urbē reuertebanē.Quod certe erat
burgundioni sociisq; molestissimū:qppe q ardebant:ut collatis signis ireē
in pugnā breui futurū rati:ut de rege ipso & de regno uniuerso actū esset.
At Ludouicus cū iter spem metūq; fluctuaret:sibiq; maxīe a suoꝝ īfidiis ca
uendū eē ītelligeret:saniore tandē usus o filio:post mensē tertiū q; pugnari
cœptū est:circa kalēdas nouēbres cū burgūdiōe ex cōmuni utriusq; cōsilio
clā in colloquiū uenit:pacēq; certis cōdicionibus pepigit:factúq; ē deinde:
ut burgundionis ipsius opera cōiurati oēs regi recōciliarenē.Post hæc iter
regē burgundionēq;:ictis foederibus firmataq; pace:ī publicū cōuiuiū itū
est:ubi duces prīcipesq; regni:q iter accumbēdū affuere:Ludouicū regē p
more uenerati iureiurādo sese obstrinxere:ut posthac oī in eū maleficio at
q; iniuria abstinerēt:illi quoq; ueluti legitīo regi & domino parerēt.Quibo
cōfectis rebus:data est singulatim oībus abeūdi potestas:paulo; post ī suas
q; sedes cōcessere.Pacato per hūc modū regno sedataq; oī coniuratōe mē
se februario & anno a natali christiano sexagesimo sexto supra quadringē
tesimū ad millesimū Ludouicus trīs legatos misit ad Frāciscū Sphortiā ma
gnæ auctoritatis dignitatisq; uiros q ei corā gratias agerēt īmortales p tāto
& tā necessario tpre in se collato beneficio:cū sæpe diceret:tēpestiuo illius
auxilio nō mō totā Delphinatus regionē uniuersumq; lugdunēsem agr: q
iā in hostiū poene deuenerat ptātē:ab comite Galeacio inuictoq; eius exerci
tu sibi restitutū seruatúq; esse:sed pacē ēt æquis cōditionibus se cōsecutū.
Legati ex itinere ad Galeaciū primū deflexerūt:eadē exponēdi gr̄a:quæ pri
mi exposituri erāt:deīde Mediolanū ad Frāciscū cū pueniissent:& quæ rex
mādauerat:p̄sentes retulissent:tāto honore & humanitate ab munificētissi
mo principe excepti sūt:ut nihil aliud ī ore haber uiderenē:q; summā uni
us Frāciscī Sphortiæ beneficentiā atq; aī magnitudinē.Sed uixdū le

gati ad regē redeūtes alpes transierāt:cū insperata atq; repētina mors Franciscū ipsū in sūma rerū felicitate cū ab oībus q̄diutissime ēt uicturus speraret̄:occupauit.Nā qua superioribus ānis hydrope:ut docuimus piculosissime laborauerat:nō oīno liberatus:ita magnitudine prauorū humoꝝ atræq; bilis potissimū ptes superiores petentiū oppressus ē:ut intra biduū defecerit.Id medici euenisse iudicauerūt:q; quottidianis remediis & ɔsueta corporis purgatōe dies cōplures abstinuisset:qđq; singulare quoddā studiū ad pstringēdos hūores ī crura defluentes adhibuisset.Obiit āt ad yiii.Idus martias qntū & sexagesimū ætatis:ac sextū decimū Mediolanensis principatus agēs annū.At Blanca maria ut erat uirago nō minus prudens q̄ aīo supra ī geniū muliebre ī tā grauissimo casu nihil p̄termisit:qđ ad salutē uiri pti ner̄ arbitraret̄:Nā assidue ea oīa cū medicis excogitauit:curauitq; remedia quæ ad bonā ualitudinē uirū iā deficientē reuocarent.Sed cū aīaduerteret tandē eū paulatī extingui:ueluti q ab ea psæpe īterrogatus aut parū & anxie respōderet:aut nihil p̄nimio stomachi dolore:quo plurimū conficeret̄ nec oī usus conatu ī nimia Nausea uomitū posset facere:intelligeretq; non solū ex medicoꝝ iudicio sed ex ipsa ēt re de illius uita nullā oīno sibi spē relictā esse nō destitit in tāta aī ægritudine uel ipsas īter lachrymas ꝓpere ad Galeaciū filiū lr̄as dare:iā esse de patris uita desperatū:q̄primū ī patriā reditū maturaret:dein ī multā noctē senatū cogit:non nullis ciuibɔ accitis q inter Mediolanēses & auctoritate & opibus magis ualerēt:qbus exposita p̄senti calamitate:oēs est benigna & graui oratōe adhortata:ut rebus ita cōsulerēt:neqd posset aduersi accidere.Intelligebat.n.iure uerendū esse ī tanta populi multitudine:neqd tumultus in prīcipis obitu oriret̄. Et q; mirādum est:cū dolore ipsa usq; adeo cōficeret̄:ut mortuæ esset q̄ uiuæ similior:ea dicēdi grauitate ē usa:ut flentibus cæteris:ipsa sese a lachrymis & oī aī imbecilitate cōtineret. Sed īter hæc ubi Frāciscus naturæ deoq; cōcessit: rursus nuncios misit ad Galeaciū:eūq; de patris obitu edocuit:ut in patriā reuerteret̄:adhortatus.Præterea ad cætera ɔsilia quæ ad tuendū prīcipatū īcolumitatēq; suoꝝ ptinere uidebant̄:nō p̄termissit oēs Italicos potentatus de uiri obitu efficere certiores:hortariq;:atq; rogare:ut sibi ubi opus sit:auxilio forēt:& regē Ferdinādū ī primis atq; florētinos sibi fœdere iunctos:& eadē rōe Paulū secundū pontificem maximū:ac uenetos:ad quos ēt legatos misit uiros graues. Et quoniā Frāciscus nō tam uniuersæ nobilitati q̄ toti Mediolanēsi populo æque fuerat carus:& uelut numē quoddā colebat̄:magni flætus īmēsiq; ubiq; eiulatus ī urbe exaudiebant̄:mæror ingēs certe totā ciuitatē occuparat:cū oēs nō principē optimū:sed patrē:sed uitā ēt ipsā atq; animā amisisse uiderent̄:erantq; oēs in eius laudes effusi:uocesq; & clamores ferebāt̄:ī cælū.Placuit āt Blācæ ꝓ nimia sua ī uiꝝ pietate:ut biduū eius corpus domi seruaret̄ īsepultū:quo qdē tpe nunq̄ destitit ita mortuū aīo contēplari oculisq; sæpe aspicere:ac si uita frueret̄.Domus tota flætibɔ eiulatibusq; cōplebat̄: & si uocē ipsa ac lamētationē quoad poterat:reprīebat.Die āt tertio cū instituisset funus deferri in tēplū:qđ maximū & nobilissimū ī honorē beatissimæ uirginis Mediolāi dicatū est:q; diutius ꝑꝑ corruptionē seruari nō poterat:e curia priusq̄ efferret̄.rursus maximis fletibɔ eiulatibusq; ꝓpius facta illđ ī oculos totāq; faciē exosculari nō cessauit:medicis ac cunctis q aderant:prohibentibus:ne triduanū corpus quod iā oler̄ cœperat:attrectaret:Inter lachrymas uero ac singultus uix tandē Blanca abstracta:Frāciscus p̄tiosissimis uestimētis īsignibusq; ducalibus ornatus ac illo ense cinctus:quo in oībus uictoriis fortissime usus fuerat: sceptruq; dextera tenēs delatus est:ut diximus:ī ecclesiā:ubi in medio templi positus ad uesperam usque ante quam conderetur:relictus est cum maximo ciuitatis totius concursu & publico ac miserabili omnium flætu & eiulatu. Cum hactenus ea a Francisco sex & quadraginta annorum spatio gesta per commētarios rettulerimus: quæ fortunæ subesse imperio maxima ex parte uidentur:tametsi talis ille tantusq; fuit:ut omnem semper fortunā superauerit.

nō absurdū existimauimus:ea quoq; bona breui cōpendio attingere: quæ ei sunt corpori aīoq; tributa:q̄quā & ea de re ī operis p̄factione nō nihil te tigerimus. Fuit ꝓfecto Franciscus Sphortia mira quadā & egregia corporis forma:quippe qui cōmunis staturæ mediocritate superabat: & cū esset aptissima & decora membroꝝ pro portione:tū ea erat faciei dignitate:ac uultu adeo graui adeo uenerabili.atq; tāta maiestate cōspicuus:ut facile inter uirorū millia principē eū ac cæterorū imperatorē iudicasses. Robore autē & agilitate ab ipsa usq; adolescētia:ut neminē sibi parē offenderet. Quare & iaculādo & luctādo cursu quoq; & saltu nemo erat:q cū eo cōtendere auderet:Nā & ferreas sudes easq; īgētes grādiaq; saxa æque fere eminus iacebat:ac alii tragulas:& omnē corporis laborē q̄ æquissimo aīo ferebat. Nullis unq̄ hyemis frigoribus:nullis fractus æstatis feruoribus: quo minus nudo capite īter maximos ītolerabilesq; labores semp uersaret Omne armoꝝ onus nō pluris faciebat quā lacernā. Famis ac sitis patientissimus. Præterea nec uulnerū metu cōterrebat:nec dolore torpebat:quæ fortissime pugnando plærūq; nonnulla excepit. A nullo unq̄ malo odore:nec a fumo: nec ab pulueris magnitudine se auertebat. Nemo sane iuentus ē neq; in cibo neq; ī potu cōtinētior:q̄bus utebat minime delicatis:& ita parce atq; perpolite: ut ne uerecūdis ēt uirginibus cedere uideret. Vesci aūt solus cōsueuit nūq̄ uel perraro:idq; tū ob naturæ benignitatē:tū ēt ut uictus suus lateret neminē. Inter edendū quo ēt tp̄re q̄plurimi ad eū & frequētissimi admittebātur:quæ uellet cuiq; seu palam seu ad aurē exponere licebat: cōtrouersias quoq; ac pdifficiles & nō tā militares quā ciuiles æquo aīo audiebat: graui q; iudicio aut ipse dirimebat:aut dirimēdas mandabat. Somno īsup erat paucissimo:quē tamē aut ꝓpter corporis laborē aut ꝓpter ullā animi sollicitudinē ne ī maximis qdē clamoribus ut strepitu amittebat unquā:q̄n potius cū ī eius sæpe tētoriis aut tabernaculis:ut fit:militiæ q̄maximi strepitus fierēt:aut ꝓpe exaudirētur:uel militaribus carminibꝰ uel tubarū tibiarumue uel tympanorū sonis aut equorū hynnitu militaribusq; clamoribꝰ tū ille altiori uidebatur teneri somno. Nec modo ferebat æquo aīo quæ fierent:sed lætabat. Fuit aīo usq; adeo infracto atq; incōcusso: ut oī maxime uideretur carere formidine. Quod siqs clamor hostilis aut die aut nocte repente oriebatur in castris:ipse oīum primus erat ī armis:ac cursim coraq; ad tumultū se cōferebat. In oībus gerēdis rebus securus fuit celer prudēs & strenuus. In bello ad cognoscēdos nō mō hostiū motus sed sermones ēt cōsilia cogitationesq; eā semp curā adhibuit:ut nihil fere eū latuerit:qđ illi tē tarūt essent. In ducēdo & alēdo exercitu:acie īstruēda:p̄lio cōmittēdo tāta peritia ꝓspiciētia & aī fortitudine p̄stabat:ut hostiū ēt ipꝰ testimonio cōstaret:eū posse p̄lio nunq̄ supari. Ea aūt utebatur īgenii acrimonia ea gravitate prudētia atq; cōsilio:ut nihil neq; ī bellicis neq; ī urbanis rebus iniret unquā:qđ minus fuisset q̄ diligētissime antea meditatus:oēmq; ꝓspexisset euentū:& qđ decreuerat:īnata quadā aī magnitudine & īcredibili celeritate cōficiebat. Mirū dictu ē:quā abstineret illecebris humanisq; uoluptatibꝰ atq; cupiditatibus. Et qđ rarissimū ī aliis iueniās:cū neq; in rebus aduersis siqua iniqtate fortunæ acciderāt:deprimebat aīo:ita ne ī secūdis qdē efferebat:q̄n potius sicuti ī aduersis nō frāgebat:ita ēt ī ꝓspa fortūa modestissimus semp fuit:& alios ab oī cōtumelia iuriaq; cōtinebat:& ne id qdem mirū:cū oībus de se p̄staret exēplū. q cū maxīe uinceret:ultione nō utebat Præterea tāto fuit īgenii acumine & ꝓspiciētia:ut cœptaꝝ rerꝝ euētū q in bello dubius ē:ferme semp puiderit:& eas sæpissime victorias quas multas & maximas cōsecutus ē:multo ante p̄sagierit:quā euenerit. Quata fuerit ī eo uiro īdustriæ uis atq; cōsilii ad iuenīēda ī difficultatibus remedia: eaq; oīa puidēda ac parāda:q̄bus ab oī se atq; suos discrimine liberaret ac tuere:nisi id lateret neminē. īcredibile uideret. Quāta uero liberalitate excelluerit:ne facile quidē dictu ē:nemo certe illo benignior:nemo beneficētior nemo liberalior unquā fuit. cū omni ī re tum uel maxime in munificētia

rei pecuniariæ. Qua re cū alii multi. tum uel in primis Cosmus Medices eū sæpe lris núciisq; esset adhortatus: ut pecuniis parceret neq; earū tanta ure retur largitione. Fieri. n posse: ut si minus sibi. liberis tamē suis aliquando pecunia opus esset: ita respōdebat se Cosmo medici q̄ maximas agere gras. Scire. n. se: eū loqui ex optimo ac beniuolētissimo erga se aīo: sed itelligeret sui animi sentētiā: nihil oīno apud se intereſſe: morine mallet uel auariciæ accusari. An se idcirco tātū adeptū esse principatū existimari uelle: ut pecu nias potius cōgereret: quā iis: ut par esset: liberalissime uteref ī cæteros? Sa tis sibi ab īmortali deo uel supra optata datū: qđ liberi si probi fuerint. pe cunia nō egebunt: sin secus: qđ omen Deus auerteret: nullā ꝓfecto pecuniā uel q̄ maximā satis esse futurā. Mercatore se fuisse nunq̄: neq; existimari in reliquū tēpus uelle. Nā hactenus nihil sibi utilius fuerat: quā pecunias oēs quas ex re bellica maximas cōsecutus erat: in eos distribuere semp: qui se p buissent sua militia atq; munificentia dignos. Quibus q̄dem artibus conti nuerat semp firmissimos fidelissimosq; exercitus: quoꝝ opera & labore ꝓ diuina benignitate hoc erat īperii assecutus. Nunc aūt pecuniis pcere: æque se ducturū atq; fœnerari. Cæterū erat Fráciscus ipsa natura humanissimus clæmeutissimusq; q si allquádo aliorū culpa excanduisset: moderabaf illi co uim oēm atq; iracúdiæ īpetū: & si aut re aut uerbo in quéquā se uæhe mentiore pstitisse putasset: tū illum ét tacentē beneficiis prosequebaf: quo sibi maiore beniuolētia atq; obseruátia deuinctū redderet. Extorres patria miseros peregrinos & uiatores bonis plærūq; spoliatos: q ad eū plurimi cō fugiebát: cōmeabátq;. ita humaniter liberaliterq; excipiebat: ut nemo ab eo uacuus tristisq; discederet. Aegrotos oī tpre aut ipse corā aut per medicos aut ꝓ alios uisitabat: pecuniaq; iuuabat. Sauciis pcipue largiter subuenire ī castris cōsueuit. Misericordiæ operibus: quas elemosynas uocant: ꝓmptissi me liberalissimeq; indulgebat: eiusq; rei tépla diuina plurima religiosissi miq; conuétus locuplex perhibent testimoniū. Viros sapientes ac probos mi rifice diligebat: honorabatq;. Improbos aūt plurimū oderat: & ut in homi nes simplices & aptos nullas inimicicias exercebat: ita uersutos duplices oc cultiq; ingenii & assentatores ī primis sūmo odio īsequebaf. Fide eius ni hil certius erat: ut q̄q̄d ꝓmississet: inuiolatæ pstaret. Honoris atq; nominis sui ratione habebat singulare: & ob eā rē sæpissime pcunctabaf: quæ de se diceréf: ut uel redderet rationē eorū quæ aut faceret: aut diceret: aut opam daret nequa infamiæ labecula de se circúferref. Vir sane fuit æqui rectiq; amātissimus: ac pietatis & religionis obseruátissimus. Quare ī eos oēs qui a fide christiana uidebantur abhorrere: præsertim redēptoris nri & glorioſæ uirginis matris mariæ contemptores ac maledicos acerrime aīaduertebat. Ab omni etiam superstitiōe erat unus omnium alienus. Mathematicos nō multi faciebat: quippe qui non uana sæpe Astrologorum iudicia sed rōne ipsam ducē sequeretur. Quid demū de eius diuina naturaliq; facúdia dicā Qui æ & sententiaꝝ grauitate & uerborum quantum uernaculo sermōe ex primi queat: elegentia & dignitate adeo mirabilis in eo fuit. ut ex concio nantis ore pendentes cunctos aspiceres. uti de Nestore scriptores tradunt. Quid multis Si uirtutes illius omnes uelimus singillatim recensere: longa profecto nimis erit oratio: sed illud certe ausim affirmare: post. Gaiū. Iu lium Cæsarem neminem fere habuisse Italiam reperies: quem iure possis cū uno Fráciſco Sphortia conferre: qui quidem cum uicisset semper & uictus fuisset nunq̄ ita dié obiit: ut oībus de se nō minus desyderiū quam flætum relinqueret. Cæteꝝ Galeacius ubi ex matris Blácæ lris de desperata patris salute cognouit: re cū amicis cōmunicata: cēsuit oībus posthabitis rebus q̄ primū ī patrias sedes redeūdū. Iusserat. n. paulo ante Fraciscus: ut ad Ludo uicū rege & salutādi eius & Bonæ sabbaudiaæ uirginis regiæ sororis ī ma trimoniū accipiēdæ gratia ꝓficisceref: & ob id ad ꝓfectionē se iam para uerat. Sed demādata Iohāni palauicino exercitus cura: q erat p Delphinates in hybernis distributus & Petrofrancisco uicecomite legato ad regē missō

qui eũ de Frãciſci patris caſu ẽ doceret: mercatorẽ quendã Mediolanenſem Lugduni agẽte ſibi itineris ducẽ ſumit: ac ppaucis ex domeſticis ſecũ ſumptis: mutatis ueſtibus: ĩ Italiã redire cõtẽdit: q cũ magnis diurnis nocturniſq; itineribus ſupatis alpibus: die tertio Noualitiũ pueniſſet: qđ ẽ oppidũ ad montis radices undiq; ab ĩcondita agreſtiũ turba unũ Galeaciũ peteti quæ iuſſa eo paulo ante cõuenerat: magnis clamoribus incautus circũuenit: ipſe ab comitibus derelictus arte ex irruẽtiũ ĩpetu elapſus p inuia pruptaq; ſaxa ꝓceps ĩ proximũ ſacellũ ſe recepit: ubi cõfeſtim ab multitudine circũſeſſus biduũ fere ĩter ſpem metũq; anxius fuit. Sed Antonii romaniani iurecõſulti magna in Taurinẽſibus auctoritate uiri: q fuerat Frãciſco duci deditiſſimus: & gentiliũ ſuorũ ope & opa clanculũ ex eo loco occidẽte iam ſole ĩ cognita ueſte ſeſe ab obſidentiũ manibus eripuit ac p noctẽ tutũ in locum pductus. Poſtridie eius diei ĩ Nouariẽſem agrũ nullo ĩtermiſſo tp̃re multis Taurinẽſibus Mediolanẽſibusq; ſimul: q ei obuiã ierãt: comitãtibus: ſe contulit incolumẽ. Ignorabat. n. utrũ ſabbaudini principis iuſſu uel ne illi per eius fines tr̃ãſeũti cõtra pacis fœdera fidẽq; publicã tã grauis tãq; inſignis illata eſſet iniuria: cũ duo tãtõmodo Auguſtinus lignanẽſis abbas & lohannes albenus facinoris eius auctores fuiſſe inſimularẽt: q cũ paucis ante diebus miſſi ad Frãciſcũ legati fuiſſent: reuerſiq; ad Amideũ ducẽ: q ob comitialẽ morbũ quo ꝓpemodum laborabat: non regebat: ſed regebaẽ: & uelut amens furẽſq; interdũ cuſtodiebaẽ. facti eſſent de Frãciſci repẽtina morte certiores: temerario auſu Galeaciũ ipſum p alpes ĩſecuti: eũ cõpræhẽdi in itinere iuſſerãt: futurũ exiſtimãtes: ut oĩa Mediolani ob principis mortem miſceréẽt: eoq; retẽto: magnũ eſſent ĩde emolumẽtũ cõſecuturi. Galeacius igiẽ ĩ paternas ſedes reuerſus: a Nouariẽſibus primũ ciuibus ĩ nouũ eorum principẽ & patris ĩ ducatu ſucceſſorẽ magno plauſu receptus ẽ. Deinde ad .xiii. kal. Apriles Mediolanũ: ut erat a Blãca matre cõſtitutũ: ꝓfectus: ab cũctis ſũmo honore atq; lætitia ſuſceptus & ĩ ducatus dignitatẽ ſecũdo & uigeſimo ætatis ãno aſſũptus ẽ. cœpitq; pacatiſſimũ ubiq; paternũ pr̃icipatũ ĩ genti aĩo atq; prudẽtia adminiſtrare. Interim platis q̃celerrime uniuerſam p Italiã de Frãciſci morte nũciis: uenerũt Mediolanũ cõplures ad eũ principes ac principũ ciuitatũq; legati: ut tũ ueteris amiciciæ: tum ſocietatis iure uno atq; eodẽ tp̃re & paternæ mortis dolendæ & de ſuſcepto tãti principatus gubernaculo gratulãdi munus ꝓſoluerẽt: & ſtabiliẽdi quoq; tutandiq; regni eius: ſi oporteret. cauſam ſuſciperẽt. Aduenit uelut ꝓpinquior oĩum primus Guilielmus Montisferrati Marchio: q lohãni fratri ſucceſſerat. Paulo deinde poſt Hercules æſtenſis a Borſio fratre miſſus. Alexãder deinceps Sphortia & Fredericus urbinatũ comes. Venerũt duo p̃terea florentini legati ex ciuitatis primariis Bernardus iunius & Aloyſius guiciardinus: q præ nimio dolore: & Frãciſci deſyderio cũ legationẽ ĩ publica concione exponerẽt: nõ potuerũt ſe ab multis lachrymis cõtinere. Miſit & Paulus romanus pontifex legatũ Miſerũt ſenẽſes. Bononiẽſes atq; lucenſes. Poſtremo uelut oĩum longiore interuallo remotiſſimus miſit legatũ ſuũ Ludouicus fracorum rex Ferdinãdus aũt cũ Mediolani apud Frãciſcũ legatos aſſidue habebat: miſit mox genuã cũ claſſe & peditatu Turcũ cicinellũ legatũ q & ad cõfirmandos ciuiũ aĩos in fideq; cõtinẽdos & ad pellẽdos hoſtes ſiqui eam regionem inuaderent: auxilio foret. Soli ueneti eo tempore ĩ Italia huiuſmodi legationis mittendæ officio abſtinuere: Quæ res nõ paruam Galeacio reliquiſque Italiæ potentatibus nouandarum rerum ſuſpicionem iniecerũt.

Laus Deo & Virginis Mariæ.

Ils Cõmentariis Ab Primo Alphonsi In Italiam Aduentu Et Ab Quarto Et Vigesimo Supra Quadringentesimum Et Millesimum Anno A Natali Christiano ad Sextum & Sexagesimum Vsque Annum Non Diui Francisci Sphortiæ Solum Sed Omnium Italicorum Populorum Regum & Rerum Publicarum Facta Domi Forisque Continentur: Tanta Fide & Religione Litteris Prodita Vt Nihil Gratiæ atq; adulationi Datum Esse Constet. Quæ Eo Certiora Habenda Sunt: Quod Qui Scripsit Rebus Fere Omnibꝫ Interfuit: Ea Nunc Regnante Iohanne Galeacio. VI. Mediolani Duce auspiciis & Iussu Illustrissimi Ludouici Sphortiæ.

Antonius Zarottus Impressit Mediolani Nono kalendas Octobres M.cccclxxxvi.

Franciscus Philelfus Iohanni Simonetæ Ducali Secretario Salutem Dicit Plurimam.

LEgi & perlibenter Quidem Iohannes Simoneta eos commẽtarios quibus uitam & res gestas illius fortissimi uiri & inclyti Mediolanensium ducis Francisci Sphortiæ ornatissima oratione complexus cum apud homines nostri seculi nõ paruam admirationem: tum apud posteros maximam tibi laudem peperisti. Quis enim non miretur potuisse te in tantis occupationibus tuis res tantas tamq; uarias persequi tanto cũ ordine & prudentia: Iure igitur laudaberis semper. nomeq; tuum nulla hominum memoria ignorabit: Nam ipse qđ ad me attinet: sum idcirco tuis scriptis magis delectatus: quod Sphortianæ laudi & gloriæ ita faueo: ut nihil malim quam de uno Frãcisco Sphortia semper aliquid dignum memoratu & lectitare & audire. Itaque tibi mi Iohannes gratias ago immortalis: quod tuos istos disertissimos commentarios uideri a me uolueris: quorum lectione ita sum delectatus ut uix aliud quicquam hoc tempore iucundius mihi contingere potuerit. Vale Mediolani ex ædibus nostris sexto Idus Iunias. M. cccclxxxviii.